

GRAMMATICA LATINO-ILLYRICA

SABRAO I PROTOMAČIO

FRA ANGELO KRALJEVIĆ

ZA MLADEŽ ERCEGOVAČKU.

U RIMU

TISKOM SKUPA RAZŠIRENJA VIERE

MDCCCLXIII.

Impellimur natura, ut prodesse velimus quam plurimis.

CICERO 3. de fin. c. 20.

FR. RAPHAEL A PONTICULO

REGULARIS OBSERVANTIAE

S. P. N. FRANCISCI

IAM S. THEOLOGIAE LECTOR, BONONIENSIS PROVINCIAE EX-MINISTER
EX-PROCURATOR GENERALIS ORDINIS, EPISCOPORUM EXAMINATOR
TOTIUS ORDINIS MINORUM MINISTER GENERALIS
ET HUMILIS IN DOMINO SERVUS

DECRETUM

Cum duo Revisores, quibus id commisimus, recognoverint posse in lucem edi Opusculum, cui titulus: Grammatica Latino-Illyrica, compositum a Rev. P. Angelo Kraljević, Nostrae Observantis Custodiae Hercegovinae filio, et in eadem iterato Custode Gubernii; praesentium vigore facultatem eidem impertimur cum salutaris obedientiae merito, ut illud typis mandare valeat: servatis ceteris servandis.

Datum Romae ex Aracoeli 18 Octobris 1863.

Fr. RAPHAEL Minister Generalis.

*De mandato P. Suae Rm̃ae
Fr. ANTONIUS a Fano Lr. Jub.
a Secretis Ordinis.*

AMICUM VERBUM RECENS DELECTO PRAECEPTORI.

Ad munus Instructoris Iuventutis Ordini nostro Seraphico destinatae, vel eidem iam adscriptae, a respectiva Auctoritate vocatus, delectusque, rem non vulgaris honoris tibi evenisse iure arbitrari debes. Nactus enim es amplissimum campum insignis laudis promerendae, gloriaeque immortalis consequendae; quoniam optime mereri potes de Ecclesia, cuius filius es, quia futuros eiusdem Pastores educandos suscipis; de Religione, quia eidem Palladia preparas; de Patria, cuius civis es, quia eius ornamenta et decora erudis; de Instituto, cuius membrum es, quia eius Surculos instruis. Ast hoc officii multae operae et laboris res est, longeque gravius et difficilius, quam plurimi hominum existimare videntur. Neminem latere potest, maximam esse humanorum ingeniorum et temperamentorum varietatem, diversa et plane opposita animorum studia, ac propensiones, proinde singulorum fere animi diversa norma et ratione dirigendi, et excolendi sunt. Ad hoc autem quantum ingeni acumen non requiritur? Pueros rudes, mores eorum insulsos, incultos et inhumanos ferre, eosque ad Christiana instituta, et leges humanitatis effingere, quanta patientia opus non est? Et quia, docente Quintiliano: Sunt quidam, nisi institueris remissi; quidam imperia indignantur, quosdam continet metus, quosdam debilitat; alios continuatio contundit, in aliis plus impetus facit. Ille erit aleudus ambitu, hunc mordebit obiurgatio; hunc honor excitabit, in hoc desidiâ nunquam verebor. - Igitur audentes adhortandi, torpentes stimulandi, er-

rantes corrigendi, Imbecilles adluvandi, Immodesti continendi sunt. Scire autem ubi serenitas facilitasque animi adhibenda, ubi incitamento, vel freno, ubi laude vel vituperio utendum sit; quanta dexteritas et mentis tranquillitas in Praeceptore non exigitur? Quantus fervor et amor officii in eo adesse non debeat? Itaque aequanimis feres, si tibi compendium laboris factururus, ex *Poedagogia* velut quaedam lemmata apponenda hic duxerim (1), indicaturusque tibi quibus te dotibus instructum et praeditum esse conveniat: tum quid comprimis alumnos tuos docere: demum qualiter cum illis procedere debeas: si optatum Institutionis et Educationis fructum producere, alumnosque tibi concreditos felices reddere, ac utiles societati efficere velis. His autem dotibus, si te destitutum esse observaveris, optime honori, famae, et conscientiae tuae consulueris, si munus oblatum recusaveris, vel eidem quanto ocys renuntiaveris, et aliud vitae genus amplexus fueris. Non enim potest excogitari horribilius flagellum Instituti, Religionis et Societatis, quam ineptus, negligens, et officii incurius Praeceptor, aut idem officium perfunctorie, et oscitanter exequens. Nam iniquus est erga Alumnos, quos infelices reddit eosdem in ignominiosis ignorantiae tenebris relinquendo: impius erga Ecclesiam cui ineptos Pastores obtrudit: ingratus erga Superiores suos quos decipit, et quorum locatae in se fiduciae expectationi non respondet: iniurius erga statum suum, quem inutilibus membris onerat.

Dotes, quibus te praeditum esse oportet, si rite, exacte et cum decore officio tibi iniuncto fungi velis, sunt 1. Timor Dei, nam ad religiosos et bene moratos homines formandos requiritur in te non fucatus Dei timor, qui ex omnibus tuis dictis, gestibus et factis eluceat. Hoc timore, et quae inde oritur probitate ac morum honestate conspicuus semper coram Alumnis compareas, quoties eorum animos recti ac honesti studio inflammare desideras. Dicta tua, religionis sensum ac studium et morum probitatem suadentia, operibus refutares; nisi sin-

(1) *Poedagogia celeberrimi Milde. - Doctrina Educationis Glycerii Sparyk.*

cero Dei timore ipse intra religionis ac virtutis terminos con-
tinereris. 2. Ut cum ardore quodam, et animi alacritate officium
quemadmodum arduum, ita utilitate magnopere commendan-
dum impleas: sincero in illud, et in omnes sine discrimine tibi
creditos alumnos amore feraris. Nam quibus minus addicti sumus
eos plerumque negligimus. Sunt vero insignia tam alumnos, quam
officium amandi, et magni aestimandi momenta. Si enim omnis
Reipublicae prosperitas et sanctitas religionis, probis civium
moribus, ac mutua eorum in re bene gerenda consensuione,
et studiis optimarum artium derivatur, haec autem tum publi-
cae, tum privatae uniuscuiusque felicitatis adminicula, a recta
iuventutis educatione cum primis pendet: profecto qui iuven-
tutem in spem Ecclesiae et Religionis Seraphicae educant, et
erudiant, munus utilitate et magnitudinis eximium administrant.
Qui si sublimem dignitatem, et finem hominis, imprimis statum
parviorum, qui acceptam in baptismo stolam innocentiae non-
dum macularunt, considerent; si in excellens Divini Magistri,
Innocentes parvulos tam libenter ad se admittentis, exemplum
oculos coniciant; si recogitent, esse hos pretium innocentis-
simi Iliis sanguinis; esse templa Dei vivi, et Spiritus Sancti ha-
bitacula, in quorum cultum, et ornamentum quisquis utilem ope-
ram confert, illius diligentiam illic, in regione perfecta, ad quam
facti et destinati sumus, amplissimum praemium relaturam: fieri
non potest, quin et sanctissimi sui muneris, et alumnorum
suorum singularem amorem concipiant; utque illi ad amissim
satisfaciant propriae commoditati et quieti sponte et ultro valedi-
cant, et instar parentum sumant erga liberos suos affectum
et officia sequae eorum salutis curandae totos devoteant. 3. In-
sita pueris a natura timiditas, teneritudo sensus, lenta evo-
lutio virium, Inconstantia, plures alii naevi, aetati illi communes,
magnam indulgentiam, animi aequitatem et mansuetudinem re-
quirunt. Impatiens, morosus ac tetricus instructor ipse sibi
munus inamoenum, grave et acerbum reddit; perdit neces-
sariam animi serenitatem, ac prudentiam, saepeque in eiusmodi
actiones abripitur, quarum consecraria non minus ipsi, quam
alumnis noxia esse solent. 4. Tenera conscientia, quam si du-
cem praeceptor sequatur non tantum operam dabit, ut exactam

suorum officiorum notitiam habeat; verum etiam omni conatu elaborabit, ut acquirat necessariam dexteritatem, ac prudentiam, ad illa integre et caste administranda. Hinc saepius severam a te ipso rationem exigas, an et qua virtute officio tuo perfunctus sis, quemvis diem inter perditos renumeraturus, quo in creditorum tibi alumnorum utilitatem, et salutem nihil contulisses. 5. Diligentia ac alacritas tanto magis in praeceptore requiritur; quod ab ipsius accurata, et exacta vivendi, et agendi ratione, ac in obeundo munere fidelitate, amor ordinis et solertia alumnorum, cui tempestive assuefaciendi sunt, dependeat; facile enim imitatores illos habiturus est, si ipse exemplum diligentiae, et fervoris et constantiae praebuerit. Itaque tempus colendis, ac formandis teneris animis destinatum sedulo observes; ac ut facilius certiusque optatum fructum producas; quae in medium allaturus es, attenta prius meditatione componas, et privata exercitatione perficias.

Omnis educationis et instructionis ecclesiastico-religiosae finis is esse debet: ut homo assiduo virtutis studio, ad Auctorem suum verae virtutis fontem in dies propius accedat, transactoque, constante virtutis et sanctitatis divinae imitatione, huius vitae curriculo cum eo aeternum coniunctus, summae felicitatis particeps fiat. Et quia dicente Seneca: discenda virtus est, non dat natura virtutem, ars est bonum fieri. — Ea propter statim in aditu muneris alumnis tuis persuadere conaberis pulchritudinem et decorem virtutis omnibus bonis anteferendam esse; vitii vero horrorem, turpitudinem et foeditatem rationibus et exemplis, praesertim biblicis ad vivum depingere adlaborabis. Fortissimum autem erit motivum fugiendi vitii fides praesentiae omnia scientis et videntis Dei, occultissimorum actuum testis et iudicis. Deum esse Patrem amantissimum, et summe beneficum erga bonos, virtutis remuneratorem liberalissimum. Velle autem omnino remunerare, quia bonus est; et posse etiam, quia omnipotens est. Hinc Deus vitium detestatur, et punit, quoniam id exigit eius sanctitas, et laesa iustitia. Demonstrabis pariter Deum esse omniscium, cogitationes nostras videre, corda scrutari, et renes probare. Et non modo Deum optimum, maximum, actibus malis, verbis turpibus, sed etiam cogitationibus spurcis, ceu

purissimum spiritum offendi, et id omne prohibitum esse desiderare, quod nefas est facere. Docebis porro alumnos tuos, veram felicitatem, et animi tranquillitatem sitam esse non in splendore natalium, non in divitiarum affluentia, non in honorum gradibus, sed in sola virtute contineri; et rerum omnium indigum, virtutis tamen cultorem, maiori aestimatione dignum esse, quam divitem improbum. Nec intermites illis explicare essentiam et naturam virtutis; nempe illam non consistere in quibusdam precibus vocalibus, praesertim mechanice recitatis, non in aliquibus externis actionibus, speciem boni praeseferentibus; potestque aliquis esse misericors, solers, verecundus, neque tamen moraliter bonus; singulares enim dotes sunt instar fragmentorum, in quibus nexus et partes ad efficiendum totum desiderantur: sed veram virtutem constituere illam propensionem universalem in bonum. Qui enim semper vult, quod rectum et honestum esse novit, et opere implet, est homo moraliter bonus. Non enim solum actiones externae, verum recta voluntas determinat moralem statum hominis. Interim sciendum est, hanc voluntatem debere esse efficacem, non in votis inanibus consistentem; quid enim luvat quemquam tenera illa sensuum molles, qua iustum et honestum, aut e contra iniustum et inhonestum intus sentit; iustumque et honestum vehementer optat; sed cum exequendum esset, manum operi non admovent? Curabis igitur, ut alumni tui sensus suos morales operibus comprobent. Non intermites alumnis insinuare scientiam quamcumque magnam, a vitae probitate, et morum honestate seiunctam, praesertim in viro Ecclesiastico et Religioso, non aliud esse quam sicam apud latronem, aut gladium in manu furibundi; omnesque litteratos virtutis expertes assimilari philosophis illis, quos Apostolus Rom. c. 1. v. 29 et seq.; depluit « repletos omni iniquitate, malitia, fornicatione, avaritia, nequitia, plenos invidia, homicidio, contentione, dolo, malignitate, susurrones, detractores, Deo odibiles, contumeliosos, superbos, elatos, inventores malorum, parentibus non obediētes, insipientes incompositos, sine affectione, absque foedere, sine misericordia.»

Quoniam vim maximi in malum irritamenti habent eorum,

qui cum alumnis conversantur exempla, quae longo fortius in animum agunt, quam quaecumque morum regulae, atque praecepta; et quia facultates et sensus eorum moralis, et religiosus variis modis laedi corrumpive possunt; nam, inquit Seneca, ep. 7. «Nemo non aliquod vitium aut commendat, aut imprimit, aut allinit.» Ideo ab illorum societate, et consortio arcendi sunt, qui eorum integritati et innocentiae quoquomodo aliquid periculi adferre possent. Hoc iam olim ipsi gentiles et agnoverunt, et opere executi sunt; nam historia teste, Solon a iuventutis Gymnasio profanum quemque abesse voluit. Lege Atheniesium morte puniri iubebatur, qui profanasset sanctuarium, in quo germina futurorum civium fovebantur. Antiqui Persae aedes educationi iuventutis destinatas, a foro nundinantium removerunt, ne iuvenum animi, consideratione lucro intentorum hominum, a nobilioribus studiis avocarentur. — Et cum bene moratum, honestum, probumque illum esse oporteat, qui alterius mores ad virtutem effingere cupit et honestatem: cave tu ipso feceris, dixerisque coram alumnis curae tuae commissis aliquid, unde mores eorum in discrimen adduci inficique possent. In omnibus tuis actionibus et sermonibus te cautissimum esse convenit, semper prae mentis oculis illud iuvenalis habendo «Maxima debetur puero reverentia.» Unicum imprudens dictum aut incauta actio plus damni adfert, quam longo et multiplici conatu reparari possit. Unius noctis pruina, quae praevideri non poterat, annuam Olitoris curam inanem reddit: sic momento saepe destruitur, in quo statuendo et firmando assidua Praeceptoris diligentia se se exercebat.

Traditurus alumnis tuis praelectiones eos ad litterarum amorem, gustum et desiderium, semper tamen cum pietate coniungendum, hortari, allicere, excitare, et incendere, identidem non intermittas; demonstrata scientiarum lucunditate, utilitate, praestantia, et omnimoda necessitate in statu, ad quem adspirant. Coram alumnis vultu sereno, comi, affabili, benevolo, et placido semper compareas sapiens monitum Quintilianii (Inst. Orat. L. 1.) in mente habens: «Ne studia, qui amare nondum potest, oderit, et amaritudine semel percepta etiam ultra rudes annos reformidet.» Quod alioquin efficit morosa agendi ratio

Magistri, vultus tristis, verba aspera, et vehementia, importuna severitas, elatum supercilium, pertinax coactio, et exactio eorum, quae pueri necdum praestare possunt, male contentus animus, minae et poenae ob quemvis errorem, omnem vigorem, alacritatem, et solertiam in iuvene suffocant, praesertim si in tenera aetate puero schola tanquam locus afflictionis, Magister tanquam horridus tortor repraesentetur; si pueri ubique instrumenta poenarum videant; nihilque aliud quam minas audiant. Hinc pueri cedunt animis, redduntur stupidi, hebetes, viles, meticulosi, sensus honesti et decori in iisdem exstinguuntur. Et quamvis novi ignorantiam, vel exilem profectum alumnorum plerumque ex aliis fontibus esse repetendam; dubitari tamen nequit saepe ab ipsis magistris, Didacticae, et Methodicae regulas ignorantibus, ac de gravitate sui muneris et accurata eius executione parum sollicitis, praepostera docendi, et agendi ratione, maxima alumnis impedimenta, quominus proficiant, poni. Taedium, quo multi adolescentes afficiuntur, remissio, quae nonnullas disciplinas tractant, aversio a quibusdam materiis nascitur plerumque ex tetrica, morosa, et inerte agendi ratione Magistri, aut ex sicco, abstracto, obscuro proponendi modo, saepe ex aliis adiunctis, quae Magister mutare posset et debet.

Crederes propositum esse quibusdam Magistris omnem vigorem in suis discipulis extinguere, eosque tum a se tum a disciplina, quam tradunt, avertere; cum tamen nihil magis sit expetendum, quam ut et in Magistrum, et in studia, quae is docet, maxima propensione ferantur, quia sic tantum sedula diligentia, et optatus progressus sperandus est. Alter non minus perniciosus error est illorum Magistrorum, qui ab una disciplina celeriter ad aliam properant; neque tempus alumnis relinquant proposita expendendi, et bene memoriae imprimendi. Iam vero fructus doctrinae non in eo situs est, quantum, et quam celeriter proposueris, sed quam clare et solide alumnus perceperit; qui primis praesertim annis tempore opus habet, ut aliquid perspicue et plene cognoscat. Uni eidemque rei diutius saepe inhaerendum; aut frequentius repetenda; ne obscuro intellecta celeriter e memoria elabatur. Ideo iam Quintilianus dicebat: (L. I. c. 2.).—Magistri, si tamen ambitiosis utilia praeferet,

hoc opus sit, cum adhuc rudia tractabit ingenia, non statim onerare infirmitatem discentium, sed temperare vires suas, et ad intellectum discentium descendere. Nam ut vascula oris angusti superfusam humoris copiam respuunt, sensim autem influentibus, vel etiam lustillatis complentur: sic animi puero-
rum, quantum excipere possint videndum.

Deproperata institutio communiter coniungi solet cum allo aequae noxio errore, nempe cum neglectu certarum notionum, quae ad sequentes rite intelligendas necessariae sunt. Unde in discipulum id damni dimanat, quod defecta praeviarum cognitionum, aut dexteritatis in praeviis minoribus exercitationibus, reliquam doctrinam non intelligat, et in maioribus ac difficilioribus exercitationibus progredi minime possit. Elementa quae Magistro sorte levia esse videntur, discipulo maximi momenti sunt; qui eo celeriores, et maiores progressus subinde facturus est, quo plenius et accuratius illa noverit, ac in iisdem exercitatus fuerit. Nihil igitur intermittendum, nihil remissius tractandum, quod ad intelligenda reliqua doctrinae capita, aut iuvandam alumni dexteritatem necessarium est.

Sed qualiscumque fuerit educatio, et instructio, novas facultates producere non potest, sed solummodo id quod natura dedit potest magis excolere et perficere. Si igitur post omnem adhibitam diligentiam aliquem alumnorum tam crassae Minervae esse observaveris, ut nulla prorsus spes affuigeat evolvendarum aliquando facultatum intellectualium, eidem mature persuadeas, ut litteris valedicat, et tale opificium vel artem adiscat, ad quam natura propendet.

Quia non sufficit nosse methodum docendi; sed insuper sciendus est modus, quo alumni intra limites honesti et decori contineri debeant; paucissimorum enim ea felicitas est, ut unico amore virtutis recte agant. Plurimi namque ob imbecillitatem intellectus, saepe suorum animi sensuum actionumque pravitatem non perspiciunt, consecutaria non praevident, aut praevisa parvi pendunt. Interdum complurium corruptio tanta est, ut nulla nobiliora motiva, ac remedia recipiant; est autem opus impressione, quae celeriter effectum producat. In his et similibus casibus Praeceptorum alia adhuc adminicula praesto esse

debent, quibus in voluntatem alumnorum agere et contra sensuum potentiam possit niti; donec aliorum impulsuum sit capax. Haec adminicula sunt minae et poenae.

Quod concernit minas, equidem hae prudenter intentatae curando animo ad vitia prono idoneae sunt. At 1. Nunquam est minandum, nisi cum necessarium est; continentibus enim et exaggeratae minae, omni vi amissa, non aliud quam licentiam et proterviam, minarum et minantis contemptum, aut servilem metum, astutiam et simulationem pariunt. 2. Nunquam est minandum, quod facere non possis, nec velis, spernet enim minas, quam primum puer praeviderit, nec te sincere minari, nec ab aliis esse admittendum, ut facias, quod minaris. 3. Alumnus indolens, delicti gravitati, et vi irritamenti mali accomodatus sit, quod minaris, secus remedium sine causa prodiges. 4. Prope esse et certo secuturum intelligat alumnus, quod minatus es. 5. Esto tibi semper constans: nihil praecipias sine deliberatione, ne praeceptum revocare cogaris; nihil nisi quod necessarium est, ita non debebis mandatum relaxare. — Precibus, blanditiis, donis, astutia, vel contentione obedientiam non extorqueas, et violationem tuorum mandatorum, nunquam sine animadversione relinquo. Quia dantur nonnulli alumnorum tam durae cervicis, tam perverbiae et protervi, atque eo maiitiae deveniunt, ut nulla monita, nullae minae eos ad meliorem frugem revocare valeant: huiusmodi discipulos etiam poenis moderatis afficiendos esse dudum inter Sapientes constat. In iis autem irrogandis, ne poenitenda committas, sequentes conditiones servare memento. 1. Conditio, quae in puniente requiritur, est aequitas, remoto omni partium studio. Iniquum est, hoc ipsum punire in uno minus gratioso alumno, quod alteri gratioso dissimulatur. 2. In exercenda puniendi potestate sis tibi constans, ne impetu animi abreptus, hoc punias hodie, quod haeri dissimulasti. 3. Nunquam punias, nisi de culpa plene convictus; de qua, si certus esse non possis, praestat reo poenam dimittere, quam innocentem punire. 4. Caveas, dum poenam irrogas, ne sive iracundia, sive alio quovis affectu abripiaris, illud Sapientis Educatoris in mente retinens: «Percuterem te puer, nisi irascerer.» 5. Punias matura cum deliberatione, virili prudentia, ac

sermone, gestu, vultu, tota denique corporis compositione ostendas, te ingratum hoc negotium tantum necessitate et officio adactum peragere. 6. Nec precibus, nec fletu, nec oblatione pueri, minus aliorum deprecatione a poena reo infligenda, quam necessariam esse agnovisti, te dimoveri sinas. 7. Reus poenam sentiat; secus contemneris, et ludibrium fies, et tu et poena. — Post poenam non est affligendus puer continuis obiurgationibus et exprobrationibus delicti. Non est narrandum aliis quid acciderit, minimeque explodendus, et lrridendus punitus. Cave etiam ne errores alumni tibi soli notos divulges, ne eum publicae confundas, ne propudiose tractes, ne probrosis nominibus afficias; nec illum contemptui aliorum exponas; quia haec punitum irritant, astutum et pervicacem faciunt, et in desperationem adducunt. Hoc etiam Quintilianus cavendum monet, ut neo austeritas sit tristis, nec dissoluta comitas; ne inde odium, hinc contemptus oriatur.

Interim haec omnia non sufficiunt ad plene cognoscendam alumnorum indolem: sed necesse est insuper, ut sagaci solertia penitus in animos eorum inspicias, particulares propensiones, et inclinationes illorum observes. Observationes sic instituendae sunt, ut alumnus se observari non animadvertat. Per occultos exploratores, et callidas insidias alumni indolem cognoscere velle semper est periculosum; nam si insidias sibi fieri observet omnem amorem et fiduciam erga Praeceptorem exuit, evadit simulator, et nulli hominum satis fidit. Exploratores ipsi, quos Praeceptor adhibet, quandam animi vilitatem induunt. In ferendo autem iudicio omne partium studium, odium personale, aliasque ineptas passiones diligentissime evita. Si quemquam alumnorum ad aliqua vitia particularia affectum habere cognoveris: puta furlam, ebrietatem, rem turpem, cum iis quorum interest tempestive communicare ne intermiseris; mature enim amputandum, quod amputatum non fuisse, sero, sed frustra, dolebis. Inexpiabili profecto placulo temetipsum obstrictum sentires, si huiusmodi vitii inquinatos, aut deditos Ordini obtruderet, quod saepius factum fuisse, utinam tristis non comprobaret experientia! Hic non agitur causa privata, sed Dei, sed Ecclesiae, sed sacri Ordinis, et tandem animae

tuæ. Quadraret sane in te pervulgatum ac tritum axioma: « Qui est causa causæ etiam est causa causati. » Paris enim periculi res est, aut idoneo et utili membro Societatem, Ecclesiam, et Ordinem privare; aut indigno et pernicioso onerare.

Cuncta hæc adimplere, hic labor, hoc opus, hæc laus et virtus est probati Magistri. At si magnitudinem præmiorum, quæ laborem, patientiam, et industriam tuam certissime sequentur; cōsideraveris; nec otium te retinere, nec privati commodi studium avocare, nec laborum difficultas et multitudo unquam retardare poterunt, ab exacte impliendo munere tibi iniuncto. Præmia autem te mansura, non quidem illa sunt, quæ ineptum vulgus, aut homines parvi animi et angusti pectoris suspicere, et expectare consueverunt; sed perpetua et immortalia sunt, nempe: Grata discipulorum memoria, purissima voluptas semper in te redundatura ex rite adimpleto officio, dulcissima reminiscētia, te fecisse rē Deo gratam, Ecclesiæ utilem, Ordini decoram aptos et probos religiosos formando (1).

Ut autem alacri animo labori incumbas, revoco tibi notissimam doctrinam theologicam, scilicet: Unumquodque opus bonum eo magis nobis imputari ad meritum, quo maiorem in eiusdem exercitio luctam sustinere oportuit, et quo maiori intentionis puritate illud perfecimus. Etiam corpore nostro languente extincto, et in pulverem converso semina per nos sparsa flores gloriæ quodammodo immortales uberrimosque fructus ferent. — Tanta namque est rerum omnium connexio, ut, quicquid egerimus, quaquaversus diffundi, et per consecraria inde enata, quasi perennare soleat. — Neque iustus, neque impius, ubi ex hac vita decedit *totus* moritur; sed eiusdem opera quasi viva quædam semina in novos semper multiplicatosque fructus conascunt (2).

(1) *Spanyk* a p. 4.-488. — (2) *Stapf*. a p. 372.-380.

Bolje je umiti, nego imati.
(N. P.)

U V O D

§. 1.

Što je Gramatika Latinska?

Gramatika, naški *Slownica*: jest nauk, koji uči dobro latinski štiti, pisati, razumiti, i govoriti.

Koliko ima dila Gramatika latinska?

Ima ih pet:

1. *Orthoëpia*-Pravočitanje, koje uči upravno štiti; n. p. *Objicio, rejicio, subjicio*, a ne *obicio, reicio, subicio*; tako *dissero*, a ne *disero*.

2. *Orthographia*-Pravopis, koja uči upravno pisati; n. p. gdi se ima pisat malo ili veliko slovo, gdi li jednostruko, ili dvostruko.

3. *Etymologia*-Iztokostovje, koja ukazuje iztočaj, vlastitosti, i promine svake riječi.

4. *Syntaxis*-Slaganje, koji nas uči slagati po uptavam Gramatičkim različite dila govorenja.

5. *Prosodia*-Naglasnica (*accentum*), koja uči lipo riječi Izgovarati na dugo ili na kratko po običaju jezika, n. p. naški *Pas-Canis* i *Päs-Cingulum*.

Niki nadodaju *Calligraphia*-Krasnopis, koja slova dobro načinjat uči.

PRVA STRANA O DILIM GOVORENJA.

§. II.

Koliko ima dila govorenje latinsko ?

Ima ih osam :

<i>Nomen</i> ,	Ime.	<i>Verbum</i> ,	Rič.
<i>Pronomen</i> ,	Zaimenak.	<i>Participium</i> ,	Dionstvo.
<i>Interjectio</i> ,	Medjumetak.	<i>Praepositio</i> ,	Pridstavak.
<i>Conjunctio</i> ,	Sastavak.	<i>Adverbium</i> ,	Priričak.

POGLAVJE PRVO

DE NOMINE.

§. III.

O Imenu.

Što je Ime ?

Ime jest ono, s' kojim se koja stvar, ili njezina vlastitost izgovara

Kolikostruko je Ime ?

Dvostruko, *Substantivum*-Bitstveno, i *Adjectivum*-Prilagajuće.
Sada se prvo zove, *Samostavnik*, a drugo, *Pridavnik*.

§. IV.

O Imenu Bitstvenomu.

Što je Ime Bitstveno ?

Ime bitstveno je ono, koje po sebi može stat, i dok se izgovori razumi se, nit je potrebe da mu se što prilaže; n' p. *Lignum*-Drvo, *Homo*-čovik.

Kolikostruko je Ime bitstveno ?

Mnogostruko: kako, *Proprium*-Vlastito, *Appellativum*-Nazivajuće ili *Commune*-Obćeno, *Primitivum*-Prvobitno, *Derivativum*-Izvedeno, *Collectivum*-Sabirajuće, *Diminutivum*-Smalaksajuće.

1. Imena *Vlastita-Propria*, jesu ona koja jednu stvar ili jedan kip zlamenuju, n. p. *Coelum*-Nebo, *Sol*-Sunce, *Luna*-Miseć; *Petrus*-Petar, *Josephus*-Jozip, *Joannes*-Ivan etc.

2. Imena *Nazivajuća-Appellativa* ili *Obćena-Communia*, jesu ona, koja se mnogim stvarima, ili mnogim kipovima pridaju; n. p. *Locus*-Misto, *Fluvius*-Rika, *Flos*-Cvlt; *Rex*-Kralj, *Judex* Sudac, *Poëta*-Piesnik.

3. Imena *Prvobitna-Primitiva*, jesu ona, koja po sebi stoje, niti iz drugoga imena izlaze; n. p. *Mons*-Gora, *Planina*, *Mare*-More.

4. Imena *Izvedena-Derivativa*, jesu ona, koja izhode iz drugoga imena ili riječi; n. p. *Bonitas*-Dobrota od *Bonus* dobar. Akoli iz riječi izlaze tada se zovu *Derivativa-Verbalia*; n. p. *Amor*-ljubav od riječi *Amo*-ljubim, *Scriba*-pisac od riječi *Scribo*-pišem.

5. Imena *Sabirajuća-Collectiva*, jesu ona koja već mnoštvo u jednobroju zlamenuju; n. p. *Gens*-Narod, *Populus*-Puk, *Exercitus*-vojska, *Grex*-Stado, *Civitas*-Grād etc.

6. Imena *Smalaksajuća-Diminutiva*, koja stvar smalaksaju: od kojih nika izlaze na cio, kako od *Homo*-čovik izlazi *homuncio*-čovuljak; a nika na *ellus*, *a*, *um*, kako *Agnus*-jauje *agnellus*-janješće, od *Capra*-koza *caprella* i *capella*-kozica, od *Lignum*-drvo *lignellum*-drvešće, od *Liber*-knjiga *libellus*-knjižica, od *Puer*-dite *puellus*, a može se reć i *pusio*-ditešće.

§. V.

Koliko ima vlastitostih (*proprietates*) imo bistveno ?

Ima četiri : 1. *Genus*-pleme, 2. *Numerus*-broj, 3. *Casus*-upadak ili padež, 4. *Declinatio*-sklon.

Kolikoje plemenah? Tri: *Masculinum*-muško, *Femininum*-žensko, i *Neutrum*-sriduje.

Kako se poznaje koga je plemena koje ime?

Poznaje se po zaimencim: *hic*, *haec*, *hoc*. Za muško *hic*, za žensko *haec*, za sridnje *hoc*; n. p. *hic murus*-ovi zid, *haec porta*-ova vrata, *hoc signum*-ovo zlamenje.

Koliko ima brojevah? Ima dva: *Singularis*-jednostruki ili jednobroj, koji samo jednu stvar ukazuje, n. p. *Avīs-ptica*; i *Pluralis*-većostruki ili većebroj, koji više stvari zlamenuje, n. p. *Pueri-dica*, *Viri-ljudi*.

Koliko ima Padežah (*Casus*)?

Ima ih šest:

1. *Nominativus*-imenujući, i odgovara na pitanje *tko-quis*; n. p. *Quis? Antonius*. Tko? Antun.

2. *Genitivus*-radjajući, i odgovara na pitanje čiji-*cujus*; n. p. *Cujus est liber? Antonii*. Čija je knjiga? Antunova.

3. *Dativus*-dajući, odgovara na pitanje komu-*qui*; n. p. *Cui servis? Antonio*. Komu služiš? Antunu.

4. *Accusativus*-osvadni, odgovara na pitanje koga-*quem*? n. p. *Quem vidisti? Antonium*. Koga si vidio? Antuna.

5. *Vocativus*-zovući, s' kojim se služi kad se zove, n. p. o *Antoni!* o Antune!

6. *Ablativus*-odnoseći, odgovara na pitanje od koga-*a quo*, n. p. *A quo accepisti? ab Antonio*. Od koga si primio? od Antuna.

§. VI.

Koliko je Deklinacionah, i kako se poznaju?

Ima ih pet: i poznaju se po posljednjoj silabi Genitiva, koja svršuje u prvoga na *ae*, n. p. *Mensa ae*, Trpeza.

Drugog na *i*, n. p. *Magister, i*, Meštar, učitelj.

Trećeg na *is*, n. p. *Sermo, is*, Govorenje.

Četvrtoga na *us*, n. p. *Manus, us*, Ruka.

Petoga na *ei*, n. p. *Dies, ei*, Dan.

Kako se sklanjaju gori rečeni zaimenci *hic, haec, hoc*?

<i>Singularis</i>	<i>Pluralis</i>
<i>N. Hic, haec, hoc.</i> - Ovi, ova, ovo.	<i>N. Hi, haec, haec</i> - Ovi, ove, ova.
<i>G. Huius.</i> - Ovoga, ove, ovoga.	<i>G. Horum, harum, horum</i> - Ovi, ova.
<i>D. Huic.</i> - Ovomu, ovoj, ovomu.	<i>D. His</i> - Ovima.
<i>A. Hunc, hanc, hoc</i> - Ovoga, ova, ovo.	<i>A. Hos, has, haec.</i> - Ove, ova.
<i>A. Ab hoc, hac, hoc</i> - Od ovoga, ove, ovoga.	<i>A. Ab His</i> - Od ovih.

§. VII.

Prima declinatio - Prvi Sklon.

Koja su imena prvoga Sklona?

Sva imena prvoga sklona izlaze u nominativu na slovo *a*, a u genitivu na *ae*; osim ako su Grčka ili Židinska tada izlaze u nominativu na *as*.

Prilika prvog Sklona

<i>Singularis</i>	<i>Pluralis</i>
<i>N. haec Mensa,</i> ova Trpeza.	<i>N. haec Mensae,</i> ove Trpeze.
<i>G. hujus Mensae,</i> ove Trpeze.	<i>G. harum Mensarum,</i> ovijuh Trpezah.
<i>D. huic Mensae,</i> ovoj Trpezi.	<i>D. his Mensis,</i> ovim Trpezam.
<i>A. hanc Mensam,</i> ovu Trpezu.	<i>A. has Mensas,</i> ove Trpeze.
<i>V. o Mensa,</i> o Trpezo.	<i>V. o Mensae,</i> o Trpeze.
<i>A. ab hac Mensa,</i> od ove Trpeze.	<i>A. ab his Mensis,</i> od ovih Trpezah.

OPAZ. za razabrat u Dativu i Ablativu većebroja koja su imena ženskog plemena, stavlja se na msto *is, abus*; n. p. *Famulis*-slugam, *Famulabus*-službenicam. Tako i u slidećim:
Ambae, Obedvie. *Duae,* Dvi. *Nata,* Čer.
Anima, Duša. *Equa,* Kobilica. *Serra,* Robinja.

Asina, Magarica. *Filia*, Čer, kćer. *Socia*, Drugarica.
Dea, Božica. *Liberta*, Oslobođenica.
Domina, Gospođa. *Mula*, Mazga.

Medjuto nalazi se premda ridko u starih pisaocah na *is*,
i za žensko; tako Cicero reče: *Duabus animis suis.* (pro Rab.)
A Livio: *Ex duabus filiis.* (Hist. 22, 26.).

§. VIII.

Secunda declinatio - Drugi Sklon.

Koja su imena drugog Sklona?

Imena drugoga Sklona izlaze u Nominativu na *us*, ili *um*,
ili *er*, samo na *ir* izlazi *Vir*-čovik, muž, i sastavljena *Duum*-
vir, *Trium-vir*, *i*, *Lerir*-diver; takodjer samo na *ur*, *Satur*-
sit, a u Genitivu vazda na, *i*.

Prilika drugog Sklona

<i>Singularis</i>	<i>Pluralis</i>
<i>N. hic Magister</i> , ovi Meštar.	<i>N. hi Magistri</i> , ovi Meštri.
<i>G. hujus Magistri</i> , ovoga Meštra.	<i>G. horum Magistrorum</i> , ovijuh Meštarah.
<i>D. huic Magistro</i> , ovom Meštru.	<i>D. his Magistris</i> , ovim Meštrim.
<i>A. hunc Magistrum</i> , ovog Meštra.	<i>A. hos Magistros</i> , ove Meštre.
<i>V. o Magister</i> , o Meštre..	<i>V. o Magistri</i> , o Meštri.
<i>A. ab hoc Magistro</i> , od ovog Meštra.	<i>A. ab his Magistris</i> , od ovih Meštarah.

Za sridnje pleme

<i>Singularis</i>	<i>Pluralis</i>
<i>N. hoc Templum</i> , ova Crkva.	<i>N. haec Tempia</i> , ove Crkve.
<i>G. hujus Templi</i> , ove Crkve.	<i>G. horum Templorum</i> , ovijuh Crkavah.
<i>D. huic Templo</i> , ovoj Crkvi.	<i>D. his Templis</i> , ovim Crkvam.
<i>A. hoc Templum</i> , ovu Crkvu.	<i>A. haec Tempia</i> , ove Crkve.
<i>V. o Templum</i> , o Crkvo.	<i>V. o Tempia</i> , o Crkve.
<i>A. ab hoc Templo</i> , od ove Crkve.	<i>A. ab his Templis</i> , od ovih Crkavah.

OPAZ. Ako nominativ drugog Sklona dovršuje na *us*, vokativ ima na *e*, n. p. *Petrus, Petre*. Ako li na *ius*, tada imena vlastita imaju na jedno *i*, n. p. *Antonius, Antoni*; a nazivajuća-*appellativa* na *e*, n. p. *Vicarius, e, Tabellarius, e, Fluvius, e, Socius, e, Ebrius, e, Egregius, e*: iznima se *Deus, i*, ima o *Deus*; takodjer *Filius i*, ima o *fili*. I Grčka na *ius*, imaju vokativ na *e*, n. p. *Tyrinthius o Tyrinthie, Sperchius o Sperchie*. A u ostalim svim imenim vokativ kao i nominativ.

§. IX.

Declinatio Tertia - Treći Sklon.

Koja su imena trećeg Sklona?

Imena trećega Sklona toli bistvena koli prilagajuća različito u nominativu dovršuju, n. p. na *a, e, c, l, n, r, s, t, x*; a u Genitivu vazda na *is*. Od tizih nika su jednaka u nominativu i genitivu, kako: *Navis-navis, Otis-otis*; gdi koja imaju jednu silabu više u genitivu, kako: *Turbo-turbinis*, vihar, *Lepus-leporis-zec*; a nika više dvi silabe, kako: *Iter-itineris-pút, Anceps-ancipitis*-dvoumljiv, *Biceps-bicipitis*-dvoglav.

Prilika trećeg Sklona.

<i>Singularis</i>	<i>Pluralis</i>
<i>N. hic Sermo</i> , ovo govorenje.	<i>N. hi Sermones</i> , ova govorenja.
<i>G. hujus Sermonis</i> , ovoga govorenja.	<i>G. horum Sermonum</i> , ovih govorenjah.
<i>D. huic Sermoni</i> , ovomu govorenju.	<i>D. his Sermonibus</i> , ovim govorenjim.
<i>A. hunc Sermonem</i> , ovo govorenje.	<i>A. hos Sermones</i> , ova govorenja.
<i>V. o Sermo</i> , o govorenje.	<i>V. o Sermones</i> , o govorenja.
<i>A. ab hoc Sermonem</i> , od ovoga govorenja.	<i>A. ab his Sermonibus</i> , od ovih govorenjah.

Ova prilika služi za imena koja u Genitivu imaju jednu silabu više, a za ona koja su jednaka u nominativu i genitivu služi sljedeća

Singularis

N. haec Ovis, ova Ovca.
G. hujus Ovis, ove ovce.

D. huic Ovi, ovoj ovci.
A. hanc Ovem, ovu ovcu.
V. o Ovis, o ovco.
A. ab hac Ove, od ove ovce.

Pluralis

N. haec Oves, ove ovce.
G. harum Ovium, ovijuh ovacah.

D. his Ovidus, ovim ovcam.
A. has Oves, ove ovce.
V. o Oves, o ovce.
A. ab his Oribus, od ovih dvacah.

Za imena sridnjeg plemena Prilika

Singularis

N. hoc Tempus, ovo Vrime.
G. huius Temporis, ovog Vrimena.

D. huic Tempori, ovomu Vrimenu.

A. hoc Tempus, ovo Vrime.
V. o Tempus, o Vrime.
A. ab hoc Tempore, od ovog Vrimena.

Pluralis

N. haec Tempora, ova Vrimena.
G. horum Temporum, ovijuh Vrimenah.

D. his Temporibus, ovim Vrimenim.

A. haec Tempora, ova Vrimena.
V. o Tempora, o Vrimena.
A. ab his Temporibus, od ovih Vrimenah.

Evo druga prilika imenah sridnjeg plemena dovršujućih na *al, ar, e*:

Singularis

N. hoc Cubile, ova Ložnica.
G. hujus Cubilis, ove Ložnice.

D. huic Cubili, ovoj Ložnici.

A. hoc Cubile, ovu Ložnicu.
V. o Cubile, o Ložnico.
A. ab hoc Cubile, i, od ove Ložnice.

Pluralis

N. haec Cubilia, ove Ložnice.
G. horum Cubilium, ovijuh Ložnicah.

D. his Cubilibus, ovim Ložnicam.

A. haec Cubilia, ove Ložnice.
V. o Cubilia, o Ložnice.
A. ab his Cubilibus, od ovih Ložnicah.

Opaz o genitivu jednobrojnomi trećeg Sklona.

1. Imena sridnjeg plemena dovršujuća na *e*, izlaze u genitivu na *is*, n. p. *Omne, omnis-sve, Breve, brevis-kratko*.

2. Imena izlazeća u nominativu na *o*, imaju genitiv na *onis*, n. p. *Coenatio, Coenationis-večera*nje, *Oratio, orationis-molitva*. Nika samo na *inis*, n. p. *Grando, grandinis-krupa, Siligo, sili-ginis-raž*, ozimica; ovim nadostavl muška *Ordo, ordinis-red*, *Margo, marginis-kraj, Cardio, cardinis-stožer*, sglob.

3. Koja u nominativu dovršuju na *n*, u genitivu uzimlju *inis*, n. p. *Abdomen-abdominis*, salo, *Tibicen-tibicinis* svirač, *Tubicen-tubicinis* trubljač, *Cornicen-cornicinis* rogosvirač; takodjer, *Flamen-inis* 1. želja 2. zadahnutje 3. sveštenik Idolski, i *Pecten*, *inis* čošalj.

4. Dovršujućim na *d, l, t*, nikim se nadoda *is* u genitivu, n. p. **David, is*; nikim *itis*, n. p. *Vigil, itis*, opazan, pomnjev; nikim *itis*, n. p. *Caput-capitis* glava, tako i sastavljena *Sinciput, itis, Occiput, itis*. Ali *Mel* med, i *Fel* žuč, dvostruče slovo *l* u svim padacim, *Mellis, fellis* etc.

5. Izlazećim na *r*, nadodavši *is* postaje genitiv, n. p. *Lar, ris* kućni zavičaj 2. kućni bog, *Acer-is* makljen, *Ver-is* pramalije. Ali mnoga imena dovršujuća na *r*, u svim upadacim izpuštaju *e*, tako su a) imena prilagujuća na *cer*, n. p. *Acer, acris, acre* oštar, *Alacer-cris-cre* veseo, *Volucer-cris* hitar, brz; b) imena koja izlaze na *ter*: *Accipiter-accipitris* jastreb, osim *Later-lateris-opeka*, cigla, i *Iter, itineris* put; c) imena mi-secih, kako *September-is* rujan etc. i gdje koja druga imena: *Imber, bris*-kiša; ali *Ebur* i *Femur*, imaju *eboris* i *femoris*.

6. Koja izlazu na *as* imaju genitiv na *atis*: n. p. *Honestas, atis* poštenje, *Bonitas-atis* dobrota; nika na *etis*, kako *Abies, etis* jela; a gdje koja na *edis*, kako *Merces-edis* plaća, *Haeres, edis* baštenik.

7. Koja dovršuju na *os*, odbacivši, *s*, a metunvši, *tis*, biva genitiv; n. p. *Dos-dotis* ruho divojačko, *Cox, cotis* brus; a u ni-

kih metnuvši, *ris*, n. p. *Flos*, *floris* cvit, *Ros-roris* rosa, *Glos-glo-*
ris zava; ali *Bos* ima *boris* Vó. Tkodjer izlazeća na *or*, kako,
Arbor-arboris stablo.

8. Koja izlaze u nominativu na *us* okréu to *us* na *oris* u ge-
nitivu; n. p. *Corpus-corporis* tilo, *Decus-decoris* lipota, *Frigus*,
oris studen, *Nemus-oris* gaj, *Pignus-oris* zalog.....

9. Koja su od jedne silabe a na *us* izlaze u nominativu, ima-
du genitiv na *uris*, n. p. *Crus-cruris* gnjat, giježno, *Mus-muris*
miš; ali *Sus* prase, ima *suis* u genitivu. Takodjer *Tellus*, premda
nije od jedne silabe, ima genitiv *telluris*. Slideća pak imadu na
tis, kako: *Juventus*, *juventutis* mladost; *Senectus-tis* starost, *Sal-*
lus-tis zdravlje, spasenje, *Servitus-tis* služba, robstvo; no *Palus*
bara i *Subscus* zaplnjač, imadu na *dis*, *paludis*, *subscudis*.

10. Imena koja svršuju na *bs* ili *ps*, u genitivu se metne *i* me-
đu ova dva slova; n. p. *Stirps-stirpis* koren, *Inops-inopis* ubog...
A koja su od veće silaba glasovito e prvo rečenih slova okréu u,
i, n. p. *Forceps-forceipis*, nožice, *Particeps, participis* dlonik.

11. Koja svršuju u nominativu na *x*, imadu genitiv na *cis*,
kako: *Cornix-cornicis* vrana; a kadikad na *gis*, kako: *Grex-gre-*
gis stado, krdo, *Rex-regis* kralj, *Frux-frugis* žito. Vadi se *Ver-*
rex-verrecis škopac, škulj, utučenjak. Nika pak prominjuju e u i,
kako: *Remex, remigis* vozac, *Vertex-verticis* vrh, *Vibex-vibicis*
modrica, *Nix-nivis* snig, *Nox-noctis* noć.

§. XI.

Opaz 2. o Akuzativu jednobrojnem trećeg Sklona

Slideća imena trećeg Sklona imadu akuzativ na *im*, kako:
Buris-burim ralica, *Cucumis-cucumerim* krastavica, *Peltis-*
peltim umivalo, *Ravis-ravim* primuknutje, *Securis-securim*
sikira, *Sitis-sitim* žeđja, *Tussis-tussim* kašalj. A *Clavis* kijež, *Fe-*
bris groznica, i *Navis* ladja, imadu i na *im* i na *em*, *clavim-*
clavem, *febrim-febrem*, *navim-navem*; takodjer, *Restis*, *Canna-*
bis konopac, ličina, uže, višalo, *Puppis* krma, zatinji kraj ladje,
i *Turris* kula, mogu imat na *em*, ali upravnije na *im*, *restim*,
cannabim, *pupprim*, *turrim*.

Opaz 3. o Ablativu jednobrojnomo trećeg Sklona.

1. Imena bitstvena izlazeća u akuzativu na *im* imaju ablativ na *i*, kako : *siti, pelvi, resti*.....

2. Koja imaju akuzativ na *em* i na *im* ona izlaze u ablativu na *e* i na *i*, kako : *igne-igni, imbre-imbri, amne-amni, supellectile-i, fine* gdigod i *fini*. Nalazi se osobito kod Poetah, *ave-avi, classe-classi, recte-recti, Angue-angui, ungue-ungui, ove-ovi, Cive-civi, poste-posti, fuste-fusti*.

3. Koja svršuju na *al, ar, e*, imaju ablativ na *i*, kako : *Animal* živina *animali, Calcar* mamuza, ostroga, *calcari, Monile* ovratnik, ogrljak (djerdan) *monili, Mare-mari*.... Tako, *Strigil*, oli *strigilis-li* češagija, *Canalis-canali* prokop, jaruga, žlib, točilo; kod stari se nahodi i *strigile, canale. Par, ris* jednak, *Nectar, ris* sladko piće 2. ugodni miris, *Hepar* Jetra (turski džigarica), *Far* brašno, imaju na *e* u ablativu. Takodjer ima *Rete* i *Praesepe* u ablativu, jer je starinom bilo, *hic retis* i *haec praesepe*. K' tomu imena misecib, *September, October*.... imaju ablativ na *i*.

4. Imena ričljiva *verbalia* na *trix* imaju ablativ na *e*, tako : *Altrix* hraniteljica od ričl, *alo, is, ere* hranim, ima *altrice, Nutrix* ima *nutrice* dojiteljica, doilja, gojiteljica, od ričl *nutrio* gojim, hranim, pitam.

5. Svakolika imena *adjectiva* jednoga dovršenja imaju ablativ na *i*, gdičoga na *i*, i na *e*, kako : *felice-felici, Degener* Izrod *degenere-i, Uber* plodan *ubere-i*; tako i *vigili, artificii* kad su *adjectiva*. (Apud Statium, *vigili aure*; apud Plinium, *manus libratur artificii temperamento*; apud Ciceronem, *ingenti campo*; apud Livium, *sermone recenti; vehementi incitatione*.)

6. *Adjectiva* kojiuh *neutra* dovršuju na *e*, imaju ablativ na *i*, kako : *breve, i, pingue, i, pritio, rude, i*. Akoli su ta imena *substantiva* imaju na *e*, *Volucris* ptica, *volucere*.

7. *Substantiva appellativa* prilična *adjectivim*, koja izlaze na *is*, imaju ablativ na *i*, kako : *Affinis* rodiak po ženskoj

krvi, *affini*, *Annalis* godišbenjak *annali*, *Familiaris* domaći ili domaćnik, prijatelj, *familiari*, *Patruelis-i*, stričević, *Rivalis*, *i*, suljubnik, takmac, *Sodalis*, *i*, drug; *Bipennis*, *i*, silkira dvorizna, *Triremis*, *i*, troveslica ladja. *Quamvis* Caesar, *de trireme constructa*, et *Plinius sodale*, et *Lucanus natale*, et *Ovidius*, *tridente*, *dixerint*. Imena vlastita premda su prilična *adjectivim* uvijek imaju ablativ na *e*, tako, *Paschalis-Paschale*.

8. *Comparativa* imaju ablativ na *e*, kako: *superiore*, a kadkad i na *i*, kako « *Majori cum fiducia*, *Caes. Posteriori parte* *Plin. Majori mole*, *Quin.* »

§. XIII.

Opaz 4. o genitivu većebrojnem.

1. Sva imena svršujuća na *ns* imaju genitiv većestruki na *ium*; tako: *Serpens* zmija, *Prudens* pametan, *serpentium*, *prudentium*. Takodjer gotov sva koja na *s* dovršuju, ako u genitivu jednostrukomu nemaju više silabah: *Clades-cladium* porazenje, *Ovis-orivum*; i kojizih ablativ izlazi samo na *i*, ili na *e* i na *i*: *Diaecesis*-biskupija, *Syrtis*, zalo morsko, grebeni, oliti ljutine oko mora, imaju na *ium*. Tim nadostavi slideća: *Linter* korito 2. badanj, *Cohors* četa, *Uter* misina, *Venter* trbuh, ima *lintrium*, *utrium*... *Fornax* peć, *forncium*, *Palus* bara, *paludium*. « *Quamvis fornacum* semel a *Plinio*, *paludum* a *Caes*: et *Mela* usurpatum sit. » Suviše koja na dva slova neglasovita izlaze, kako: *Arx* grád, tvrdjava, *Trabs* greda, *Seps* gušterica, *Merx* plaća, trgovina, *Lanz* pladanj, mirilo, *Pars* dio, *Fons* vrilo, *Infans* čedo, *Glans* žir, želud, *Cliens* branjenik, kip koji stoji pod čijom obranom, *Fraus* privara, *arcium*, *trabium*.... Ali dva posljednja *cliens* i *fraus* imaju i na *um* i na *ium*. Tamo spadaju i ova: *As*, *assis* daska, 2. sovina ili osovina kolska, 3. jasprića, *Glis*, *ris*, puh, stahor, *Mus*, *ris*, mis, *Nix* snig, *Nox* noć, *Ox*, *ossis*, kost, *Fauces* čeljusti, *Vas-vadis* jamac, *Lis-litis* švadnja, *Mas-maris* mužko, *murium*, *glirium*, *faucium*, *noctium*... Vade se slideća i imaju genitiv većebrojni na *um*:

Apis, ol *apes*, pčela.
Canis, pas.

Ponis, kruh, hlih.
Parens, roditelj.

Degener, izrod.
Inops, ubog.
Linx, ris
Memor spomenljiv.

Supplex, molben, priklonit.
Vates, prorok.
Vetus, star.
Über, plodan, rodan.

Kod Počtah osobito nalazi se i *parentium*, tako reče Horatius, « *Dos est magna parentium virtus.* »

2. Običaju se često skraćivat genitivi večebrojni prvog, drugog i trećeg sklona izostaviv jednu silabu, n. p. *coelicolum*, na misto, *coelicolarum*-dyorana nebeskih, *liberum*, *nummum*, *denarium*, *socium*, *talentum*; na misto: *liberorum*, *nummorum*, *denariorum*, *sociorum*, *talentorum*, itd. *meum*, *magnanimum*, *adversarium*, *Siculum* etc. na misto: *meorum*, *magnanimorum*, *adversariorum*, *Siculorum* i t. d. *Claudum*, *caedum*, *veprum*, na misto: *claudium*, *caedium*, *veprum*, i t. d.

Genitiv imenah izlazećih na *as* običajnije se uzimlje skraćeno, n. p. *civitatum*, *anatum*, na misto: *civitatium*, *anatum*.

A nekijh brez razlike na oba načina, n. p. *Apum* i *apium*, *serpentum* i *serpentium*, *Quiritum* i *Quiritium*, *optimatum* i *optimatum*, *locupletum* i *locupletium*, i t. d.

§. XIV.

Opaz 5. o drugim padežim imenah sridnjeg plemena.

Ako ablativ jednobrojni imenah sridnjeg plemena izlazi na *e*, tada tri jednaka padeža isti imenah t. j. nominativ, akuzativ, i vokativ dovršuju na *a*, n. p. *tempora*; akoli ablativ ima na *i*, ili, *e*, onda tri rečena upadka izlaze na *ta*, n. p. *cubilia*, *vectigalia* poriz. Iz ovih se iznimaju imena *comparativa* sridnjeg plemena, koja premda imaju ablativ na *i*, u nominativu, akuzativu i vokativu imadu na *a*, n. p. *majora*, *vetera*...

§. XV.

Declinatio Quarta - Četvrti Sklon.

Koja su imena četvrtog Sklona?

Sva imena četvrtog Sklona imaju nominativ i genitiv avik na, *us*, *o*i, *u*.

Prilika četvrtog Sklona.

Singularis.

N. hic Vultus, ovi obraz.

G. hujus Vultus, ovoga obraza.

D. huic Vultui, ovomu obrazu.

A. hunc Vultum, ovi obraz.

V. o Vultus, o obraze, obrazu.

A. ab hoc Vultu, od ovog obraza.

Pluralis.

N. hi Vultus, ovi obrazi.

G. horum Vultuum, ovih obrazah.

D. his Vultibus, ovim obrazim.

A. hos Vultus, ove obraze.

V. o Vultus, o obrazi.

A. ab his Vultibus, od ovih obrazah.

Prilika druga dovršujućih na *u*:

Singularis.

N. hoc Genu, ovo kolino.

G. hujus Genu, ovog kolina.

D. huic Genu, ovomu kolinu.

A. hoc Genu, ovo kolino.

V. o Genu, o kolino.

A. ab hoc Genu, od ovog kolina.

Pluralis.

N. haec Genua, ova kolina.

G. horum Genuum, ovih kolinah.

D. his Genibus, ovim kolinim.

A. haec Genua, ova kolina.

V. o Genua, o kolina.

A. ab his Genibus, od ovih kolinah.

Sljedeća imena ovoga deklinaciona imaju dativ i ablativ većbrojni na *ubus*, a ne na *ibus*:

Acus igla, *Arcus* luk, *Artus* članak, zglobov, *Ficus* smokva, *Lacus* jezero, lokva, *Partus* porod, *Quercus* hrast, dub, *Specus* spila, pećina, *Tribus* porodica.

Portus luka, pristanište, mesto gdi se brodovi ustavljaju, ima *portubus* i *portibus*. *Bos* vó, premda trećeg deklinaciona

ima *bobus* i *bubus*. *Veru* ražanj, nezna se ili je bolje *verubus* ili *veribus*. *Tonitru*, grmljavina, ima i *tonitrum*, i, neutrinis generis, a ima i *tonitrus*, i, mužkoga, u ablativu upravnije *tonitribus*. *Artus*, kod starih nahodi se i *artua-artuorum*. *Domus* kuća ima osobite opaze, i ovako se sklanja:

N. *haec domus*, ova kuća G. *domus*, vel. *domi*, D. *domui*, vel. *domo*, A. *domum*; V. o *domus*, A. *ab hac domo*. Većbroj: N. *hae domus* ove kuće, G. *domorum*, D. *domibus* A. *has domus*, vel. *domos*, V. o *domus*, A. *domibus*.

Opaz. S' genitivom *domus* služimo se, kad kuću sgradu razumimo, tako kod Horatia: « Sen fundi, sive *domus* sit emptor. » A s' genitivom *domi*, kad razumimo msto u komu tko stoji, tako Sen: « Quid ais bone vir? est frater *domi*? » U ablativu jednobrojnem nalazi se kod Plauta i *Domu*.

§. XVI.

Declinatio Quinta - Peti Sklon.

Koja su imena petog Sklona?

Sva imena bitstvena koja u nominativu izlaze na *es*, a u genitivu na *ei*, spadaju na peti Sklon: i sva su ženskog plemena, osim *Dies*, koje može bit i ženskog i mužkog.

Prilika petog Sklona.

Singularis

N. *hic* oli *haec Dies*, ovi dan.

G. *hujus Diei*, ovog dana.

D. *huic Diei*, ovomu danu.

A. *hunc* oli *hanc Diem*, ovi dan.

V. o *Dies*, o dane-u.

A. *ab hoc* oli *hac Die*, od ovog dana.

Pluralis

N. *hi* oli *hae Dies*, ovi dani, dnevi.

G. *horum* oli *harum Dierum*, ovih danah.

D. *his Diebus*, ovim danim, dnevim.

A. *hos* oli *has Dies*, ove dane.

V. o *Dies*, o dani, dnevi.

A. *ab his Diebus*, od ovih danah.

OPAZ. Izvan *Dies*, i, i *Res-rei* stvar, malo koje ime petog Sklona ima genitiv, dativ i ablativ većbrojni; isti Ci-

cero neusudi se reć, *specierum*, *speciebus*, premda netaji da bi se moglo tako latinski reć.

§. XVII.

Imena Nejednaka - *Anomala*.

Što su imena nejednaka - *Anomala*?

Jesu ona koja u broju, ol u padežu, ol u plemenu, ol u Sklonu manjkaju, l tako se od drugih imenah razlikuju.

Imena kojim manjka jednobroj

1. Muška	2. Ženska
<i>Annales, ium</i> , litopis, godinopis.	<i>Calendae</i> , prvi dan svakog miseca.
<i>Cancelli, orum</i> , rešetke.	<i>Dirae</i> , prokletve.
<i>Cani, orum</i> , starci 2. side vlasi.	<i>Divitiae</i> , bogatstva.
<i>Fasti, orum</i> , dnevnik,	<i>Excubiae</i> , straže.
<i>Fines, ium</i> , krajine, medje, granice.	<i>Exequiae</i> , sprovod, pokop.
<i>Liberi, orum</i> , dica.	<i>Induciae</i> , primirenje bojno za miko vrime.
<i>Posterī, orum</i> , potomei.	<i>Insidiae</i> , zaside.
<i>Proceres, um</i> , velikaši.	<i>Litterae</i> , rukopisnica.
	<i>Minae</i> , pritnja.
	<i>Nares</i> , nozdrve.
3. Neutra	<i>Nundinae</i> , trg, kupovanje.
<i>Castra, orum</i> , vojska, šatori.	<i>Nugae</i> , brezposlice, dičarije.
<i>Cibaria</i> , jestbine.	<i>Opes, um</i> , imanje.
<i>Compita</i> , razkršće.	<i>Termae</i> , toplice.
<i>Extā, orum</i> , drob, criva.	<i>Tricae</i> , petljanje.
<i>Menia</i> , tvrdja, zid gradski.	<i>Valvae</i> , letve, vratnice.
<i>Sponsalia, orum</i> , zaručenje.	

Imena kojim manjka većebroja.

1. Imena vlastita ljudih neimadu većebroja; *Petrus, Paulus*.
2. Imena gradovah, n. p. *Imotta, Mostarinum*; izvan koja su po sebi bez jednobroja, kako, *Venetiae, arum, Parisii, orum*...

3. Imena stvarih razliivnih ili ti vodnih *Liquidorum*, kako: *Cerevisia*, pivo, *Oleum* ulje, *Lac, tis*, mliiko, *Mel*, med, *Serum*, surutka, *Acetum*, kvasina; izlilmaju se, *Vinum* vino, *Aqua* voda i *Sanguis* krv, i imadu većebroj.

4. Imena žitah *Frumentorum*, kako: *Triticum* pšenica, *Fagopirum* kokuruz, *Hordeum* ječam, *Avena* zob, *Pisum* zečjak grah, *Lens, tis* sočivica, *Oryza* pirnič, *Faba* bob, izvan da se zruje razumi.

5. Imena rudah *Metallorum*, kako: *Aurum* zlato, *Argentum* srebro, *Ferrum* gvozdje, *Plumbum* olovo, *Stannum* kositer, kaja, *Cuprum* bakar; vadise *Aes*, *aeris* mld, i ima većebroj.

6. Imena travah *Herbarum*, kako: *Cordum* otava, *Absinthium* pelin, *Salvia* kadulja, *Anetum* kopar.

7. Imena dobi *Aetatis*, kako: *Adolescentia*, *Juventus* mladost, *Pueritia* ditinstvo, *Senium*, *senectus* starost.

8. Sva slideća: *Fumus* dim, *Fimus* gnjoj, *Ros, ris*, rosa, *Viscus, i*, imela, *Pudor, oris*, stid, sram, *Fuga*, bižanje, bižana, *Gloria* slava, *Humus, i, us*, zemlja, *Aër, ris* zrak, *Limus* glib, *Nemo, nis* nitko, *Pontus, i*, more, *Fama* glas, oglašenje, *Fames, is* glad, *Alvus, i*, trbuh, *Sittis, is*, žedja, *Salus, tis*, zdravlje, spasenje, *Lux, cis*, svitlost, *Charitas, tis* ljubav, *Prudentia* razbornost; *Ver, ris* proliće, *Solium* pristolje, *Nihilum*, ništo, *Coenum, Lutum*, blato, glib.

Imena nejednaka plemenom

1. Mužka u jednobroju a neutra u većebroju: *Sibilus, i*, zvizga, *sibila, orum*; *Avernus, i*, i *Tartarus, i*, pakao, *averna, orum, tartara, orum*.

2. Neutra u jednobroju a mužka u većebroju: *Coelum, i*, nebo, *coeli, orum*.

3. Ženska u jednobroju a neutra u većebroju: *Supellex*, pokućstvo, *supellectilia*.

4. Neutra u jednobroju a ženska u većebroju: *Eputum, i*, čast, gostba, *epulae, arum*, *Delicium, it*, naslada, razkošje, *deliciae, arum*.

5. I mužka i neutra: *hoc locum, hic locus*, misto, *loci, orum, loca, orum*.

Imena nejednaka deklinacijom.

1. Drugog u jednobroju, a prvog u večebroju, kako gori rečeno, *epulum, epulae, i delictum, delictae*.

2. Trećeg u jednobroju a drugog u večebroju, *Vas, vasis, sud, vasa, orum*.

3. Drugog u jednobroju a trećeg u večebroju: *Jugerum, i, dnina zemlje, jugera, jugerum, jugeribus...* A nalazi se *jugeris* u genitivu i *jugere* u ablativu jednobrojom.

Imena koja obliju deklinacijom

Nika imena mogu bit i prvog i trećeg deklinaciona, kako: *Pascha, chae, i Pascha, alis, Vazam*.

Nika drugog i trećeg: n. p. *Sequester, tri, i sequestris, tris*, posrednik.

Nika drugog, trećeg i četvrtog: *Penus, i, penum, i, penus, oris, penus, us, penu, u*, Živež, hrana.

Nika trećeg i petog: *Requies, etis, requies, ei*, pokoj, mir.

I mnoga druga imena koja različito dovršuju u nominativu, te tako po dovršenju sklanjaju se po onom deklinacionu s kojim se slaže isto dovršenje, n. p. *Araneum, i, aranea, eae*, paučina, *Senecta, ae, senectus, tis* starost, *Avaritia, ae, avarities, ei*, lakomost, *Contages, is, contagio, onis, contagium, ii*, bolest prilipna, pošlica.... Ali se to iz štivenja i ričnikah može najbolje naučit.

Imena koja neimadu svih padežah.

1. Samo Nom. Gen. i Akuz. jednobrojni: *Tantumdem, tantidem*, toliko, zatoliko.

2. Samo Nom. Gen. i Akuz. večebrojni: *Suppetiae, pomoć, suppetiarum, suppetias*.

3. Samo Gen. Akuz. i Ablativ: *Opis, opem, ope* pomoć.

4. Samo Nom. Akuz. i Abl: *Vis, sila, vim, vi*.

5. Samo Nom. i Vok: *Jupiter, Ezspes*-brezuhvan.

6. Samo Nom: *Virus*-otrov.

7. Samo Gen: *Dicis causa*, za da se vidi, za činit vidit.

8. Samo Dativ: *Ingrattis*, prikovoljno, silom, u prkos.

9. Samo Akuz: *Inficias*, zanikanje, tajanje.

10. Samo Abl: *Natu*, rođenjem, *Jussu* zapovijedu, po zapovidi.

11. Samo Nom. različan a sve druge jednake, kako Presveto ime, JESUS, Nom. a u ostalim *Jesu*, *Jesu*.

Imena koja se nesklanjaju.

1. Imena brojevah posebnih počevši od četeri *Quatuor* do stotine, i zovu ih *optota* i *monotota*.

2. *Frugi* pošten, dobar, koristan, *Pondo*, kad ziamenuje litru.

OPAZ. Gotov su svi zaimenci brez vokativa, kako se može poznat iz govorenja o istim malo naprid.

§. XVIII.

Imena sastavljena (*Composita*)

1. Imena sastavljena sklanjaju se ko i njihova priprostita, n. p. *Trium viri*, *trium viri*, trovlastnik, ko *vir*, i; *Imprudens, entis*, nesvistan, nerazborit, ko *prudens, entis*, pametan, razborit; *Impudens, entis*, nepostidan, brezobrazan, ko *pudens, entis*, postidan. Izimaju se štokoja iz te uprave, ko *Sanguis* krv, ima *sanguinis*, ali sastavljeno *exsanguis* brezkrvan, ima *exsanguis* a ne *exsanguinis*....

2. U imenah sastavljenih iz nominativa i drugog koga padaža, samo se nominativ sklanja, n. p. *Tribunus-plebis*, *tribuni-plebis*, *tribuno-plebis*.... *Senatus-consultum*, *senatus-consulti*, *senatus-consulto*...

3. Ako je ime sastavljeno iz dva nominativa, tada se oba sklanjaju: n. p. *Jurjurandum* zakletva, G. *jurisjurandi* D. *jurijurando*... Vadi se *Alteruter*, jedan od drugi, u kog se samo posljednji nominativ sklanja, t. j. G. *alterutrius*, D. *alterutri*..

Opaz o imenim grčkim kod latinah

Mnoga su imena Grčka s'kojimi se Latini služe, zato se sklanjaju ma' da ne ko i latinska imena. Medjuto ima nešto razlike, jer grčkih imenah nominativ izlazi na *as, es, e*, n. p. *Andreas*, *Aeneas*, *Anchises*, *Epitome*.

Prvi Sklon.

Singularis.

<i>N. Aeneas.</i>	<i>Anchises.</i>	<i>Epitome.</i>
<i>G. Aeneae.</i>	<i>Anchisae.</i>	<i>Epitomes.</i>
<i>D. Aeneae.</i>	<i>Anchisae.</i>	<i>Epitomes.</i>
<i>A. Aenean, v. am.</i>	<i>Anchisen.</i>	<i>Epitomen.</i>
<i>V. o Aenea.</i>	<i>Anchise.</i>	<i>Epitome.</i>
<i>A. ab Aenea.</i>	<i>Anchise.</i>	<i>Epitome.</i>

Sva ova imena u većebroju sklanjaju se ko i latinska prvog deklinaciona, n. p. *Epitome, arum, Rethortcae, arum, Dialecticae, arum.* i. t. d.

Po isti način se sklanjaju Žudinska koja na *as* dovršuju, n. p. *Thomas, Matthias, Satanas*, i t. d. ali malo kad imaju akuzativ na *on*.

Drugi Sklon.

Imenah ovog Sklona nominativ svršuje na, *us, os, on, eus.*

Singularis.

<i>N. Menelaus, v. os,</i>	<i>Ilion, v. ium.</i>	<i>Orpheus.</i>
<i>G. Menelai,</i>	<i>Ilil.</i>	<i>Orphei, v. os.</i>
<i>D. Menelao,</i>	<i>Illo.</i>	<i>Orpheo, v. ei.</i>
<i>A. Menelaum, v. on.</i>	<i>Ilion.</i>	<i>Orpheum, on, ea.</i>
<i>V. o Menelae,</i>	<i>Ilion.</i>	<i>Orpheu.</i>
<i>A. Menelao,</i>	<i>Illo.</i>	<i>Orpheo.</i>

U većebroju ova se sva sklanjaju ko i latinska drugog deklinaciona. Isto se sklanjaju: *Timotheos, Pamphilos, Evangelion, Mysterion....*

Treći Sklon.

Nominativ ovog deklinaciona različito svršuje, a genitiv na *is, oli, eos*, n. p. *Syntaxis, syntaxeos, Haeresis, haereoseos.* Nika imadu na *atis, i antis*, n. p. *Dogma, dogmatis*, članak vire, *Atlas, antis*; nika na *dis*, kako: *Pallas, Palladis* božica naukah.

Dativ kao i kod latinah, n. p. *Syntaxi*.

Akuzativ na *a* n. p. *Aëra, Aethera*; a koja imaju nominativ na *is*, imaju akuzativ na *in*, n. p. *Syntaxin*.

Vokativ gotov ko i nominativ.

Ablativ na *i*, n. p. *Syntaxi*.

Većebrojni genitiv na *on*, n. p. *haereseon*.

Dativ i ablativ na *atis* i *atibus*, n. p. *dogmatis, dogmatibus*.

§. XIX.

O Imenu prilagajućemu.

Što je ime Prilagajuće *Adjectivum*?

Jest ono, koje se brez imena bitstvenoga u govorenju nerazumljivo, n. p. dobar, veliko, bijelo: nerazumi se tko je dobar, što je veliko, što li bijelo, dok mu se štogod ne pridruži, n. p. dobar čovik, *bonus vir*, veliko polje *magnus campus*, bijela ovca *alba ovis*.

Kolikostruko je ime Prilagajuće?

Jest mnogostruko *Primitivum*-Prvobitno, *Derivativum*-Izvedeno, *Patrium*-otadžbeno ili mistno, *Gentile*-narodno, *Patronymicum*-obiteljno, *Verbale*-ričljivo, *Possessivum*-posidno, *Partitivum* ili *Distributivum*-razdijeljeno, *Diminutivum*-smalaksajuće, *Numerale*-brojno, *Positivum*-položiteljno, *Comparativum*-izporodljivo, *Superlativum*-preuznosivo.

1. Imena prilagajuća *Primitiva*, jesu ona, koja se iz drugih neizvode, već se druga mogu iz njih izvesti, n. p. *magnus* velik, *bonus*, dobar.

2. *Derivativa*, koja iz drugih imenah izlaze; n. p. *major* veći, *maximus*, najveći, ili privećik, jer izlaze iz *magnus*. Od tale se razumi da sva sličeca imena, t. j. *possessiva*, *patria*, *gentilia*... spadaju na imena *derivativa*.

3. *Patria*, koja misto zlamenuju; n. p. *Homo Romanus* Rimljanin, *Mostariensis* Mostarac, *Imotensis* Imoćanin, *Montenigrinus* Crnogorac, *Bosnita*, vel *Bosnensis* Bošnjak, *Hercegoviensis* Ercegovac, *nostras*, *atis* našinac, *vestras*, *atis* vašinac.

4. *Gentilia*, koja narod zlamenuju, n. p. *Slavus*, Slavjan,

Graecus Grk, *Germanus* Nijemac, *Italicus* Talijanac.... Ali ta se slažu s'gori rečenim imenim otačbenim.

5. *Patronymica*, koja su vlastita kojoj porodici i njezinim potomcima, kako: sinovima, kćerima, unucima, i odgovoraju našim imenima obitelji na *id.* Izlaze za muška po grčki na *des*, n. p. *Anchisiades*-Ankisević, t. j. Enea sin Ankisev: za ženska na *as*, *is*, *ne*, n. p. *Testias*, *adis*, *Thaumantias*, *Atlantis*, *Nerine*, *Testiova*, *Tamantova*, *Atlantova*, *Nereova* kćer.

6. *Verbalia*, koja iz riječi izlaze, n. p. *amabilis* ljubezan, *amatus*, ljubljen, od riječi *amo* ljubim.

7. *Possessiva*, koja posidovanje kakvo zlamenuju, i stavljaju se na mjesto genitiva, n. p. *Dies dominicus* dan gospodnji (nedjelja), na mjesto, *dies domini*; *Aula Regia*, dvor kraljski, na mjesto, *aula regis*... također, *meus*, moj, *tuus*, tvoj, *noster* naš, *vester* vaš.

8. *Partitiva*, koja zlamenuju razdijeljenje, n. p. *unus* jedan, *bini*, *terni*, *solus*, sâm, *aliquis*, netko, tko god, *nullus* nijedan, *multi*, *plures*, *plerique* mnogi, *maiores* veći, stariji... n. p. *Pueri redite domum bini*, aut *terni*, aut *ad summum quaterni*, dieco povratite se kući po dva, ili po tri, ili najviše po četiri.

9. *Diminutiva*, koja manje zlamenuju nego imena iz kojih su izvedena, n. p. *parrus*, malan, *parrulus*, malusan, *grandis*, velik, *grandiusculus* povelik, velikušan.

OPAZ. Što su imena priložna *numeralia*, *positiva*, *comparativa* i *superlativa* vidit ćemo malo niže.

Od koliko su dovršenja imena Prilagajuća?

Nika su od tri dovršenja, n. p. *hic justus*, ovi pravedan, *haec justa*, ova pravedna, *hoc justum*, ovo pravedno.

Nika od dva, n. p. *hic brevis*, ovi kratak, *haec brevis*, ova kratka, *hoc breve*, ovo kratko.

A Nika najpotle od jednoga dovršenja, n. p. *hic*, *haec*, *hoc felix*, ovi sritan, ova sritna, ovo sritno.

Po čemu se poznaje kog je dovršenja koje ime prilagajuće?

Poznaje se po posljednjoj silabi nominativa:

Koja bo su od tri dovršenja gdje izlaze u nominativu na

us, *a*, *um*; na *us* za muško, na *a* za žensko, na *um* za sridnje pleme, n. p. *justus*, *justa*, *justum*; gdičija na *er*, *is*, *e*, n. p. *acer*, oštar, za muško, *acris* oštra, za žensko, *acre* oštro, za sridnje pleme.

Koja su od dva dovršenja izlaze na *is*, *e*, i na *or*, *us*, n. p. *levis*, lak, laka, za muško i žensko, *leve* lako, za sridnje.

Koja su od jednoga dovršenja izlaze u nominativu na *ns*, i na *x*, n. p. *Prudens*, pametan, pametna, pametno, *Sagax* oštrouman, a, o, za sva tri plemena.

Kako se sklanjaju imena prilagajuća?

Izlazeća na tri dovršenja, *us*, *a*, *um*, sklanjaju se po prvomu i drugom deklinacionu, t. j. koja izlaze na *a*, po prvomu, ko *Mensa*, *ae*; koja na *us*, po drugomu za muška, ko *Magister*, *i*; koja na *um* po drugomu za sridnja, ko *Templum*, *i*. Izlazeća na *er*, *is*, *e* po trećemu; prva dva t. j. na *er*, i *is*, za muško i žensko, ko *Ovis*, *is*, a treće t. j. na *e* za sridnje, ko *Tempus*, *oris*, ili, *Cubile*, *is*: osim što ova imena imaju ablativ jednobrojni na *i*, a *ovis* na *e*.

Izlazeća na dva i jedno dovršenje trećega su deklinaciona; i sklanjaju se ko *Ovis*, ili, *Tempus* po razlici plemena.

Prilika 1. za imena priložna trijuh dovršenjah.

Singularis

N. hic Justus, haec justa, hoc justum, ovi pravedan, ova pravedna, ovo pravedno.

G. hujus Justī, justae, justī, ovog pravednog, ove pravedne, ovog pravednog.

D. huic Justo, justae, justo, ovom pravednomu, ovoj pravednoj, ovom pravednomu.

A. hunc Justum, hanc justam, hoc justum, ovog pravednoga, ovu pravednu, ovo pravedno.

V. o Juste, justa, justum, o pravedni, pravedna, pravedno.

A. ab hoc Justo, ab hac justa, ab hoc justo, od ovog pravednog, od ove pravedne, od ovog pravednog.

Pluralis

N. hi Justi, hae justae, haec justa, ovi pravedni, ove pravedne, ova pravedna.

G. horum Justorum, harum justarum, horum justorum, ovijuh pravednih.

D. his Justis, ovim pravednim.

A. hos Justos, has justas, haec justa, ove pravedne, ova pravedna.

V. o Justi, justae, justa, o pravedni, pravedne, pravedna.

A. ab his Justis, od ovih pravednih.

Prilika 2.

Singularis

N. hic Acer, haec acris, hoc acre, ovi oštar, ova oštra, ovo oštro.

G. hujus Acris, ovog oštrog, ove oštre, ovog oštrog.

D. huic Acri, ovom oštrumu, ovoj oštroj, ovom oštrumu.

A. hunc Acrem, hanc acrem, hoc acre, ovog oštrog, ovu oštru, ovo oštro.

V. o Acer, acris, acre, o oštri, oštra, oštro.

A. ab hoc, pđ hac, ab hoc Acri, od ovog oštrog, od ove oštre, od ovog oštrog.

Pluralis

N. hi, hae Acres, haec Acria, ovi oštri, ove oštre, ova oštra.

G. horum, harum, horum, Acrum, ovijuh oštrih.

D. his Acribus, ovim oštrim.

A. hos, has Acres, haec acria, ove oštre, ova oštra.

V. o Acres, o acria, o oštri, oštre, oštra.

A. ab his Acribus, od ovih oštrih.

Prilika imenah priložnih dvajuh dovršenjah

Singularis

N. hic, haec Brevis, hoc breve, kratak, kratka, kratko.

G. hujus Brevis, kratkog, kratke, kratkog.

D. huic Brevi, kratkom, kratkoj, kratkom.

- A. hunc, hanc Brevem, hoc breve, kratkog, kratku, kratko.*
V. o Brevis, o breve, o kratki, kratka, kratko.
*A. ab hoc, ab hac, ab hoc Brevi, od kratkog, od kratke, od kratkog.*²²

Pluralis

- N. hi, haec Breves, haec brevia, kratki, kratke, kratka.*
G. horum, harum, horum Brevium, kratkih.
D. his Brevibus, kratkim.
A. hos, has, Breves, haec brevia, kratke, kratka.
V. o Breves, o brevia, o kratki, kratke, kratka.
A. ab his Brevibus, od kratkih.

Prilika za imena priložna jednoga dovršenja.

Singularis

- N. hic, haec, hoc Felix, sritan, a, o.*
G. hujus Felicis, sritnog, e, og.
D. huic Felici, sritnomu, oj, om.
A. hunc, hanc Felicem, hoc felix, sritnog, u, o.
V. o Felix, o sritni, a, o.
A. ab hoc, ab hac, ab hoc Felici od sritnog, e, og.

Pluralis

- N. hi, haec Felices, haec felicia, sritni, e, a.*
G. horum, harum, horum Felicium, sritnih.
D. his Felicibus, sritnim.
A. hos, has Felices, haec felicia, sritne, a.
V. o Felices, o sritni, e, a.
A. ab his Felicibus, od sritnih.

§. XX.

Imena prilagajuća nejednaka.

Kako imena bistvena, tako i prilagajuća imaju svojih imenah nejednakih (*anomala*), i to su koja se po upravam stavljenim u svim upadnim nesklanjaju, imaju bo genitiv na *tus*, a dativ na *i*. Taka su slideća:

Alter, ra, rum, alterius, alteri; drugi, s, o.

Alius, a, aliud, alius, alii.

Alteruter, alterutra, alterutrum, alterutrius, alterutri, jedan, ili drugi, jedan od dvoice.

Alteruterque, alterutraque, alterutrumque, alterutriusque, alterutrique, oboica, obodvoica.

Neuter, neutra, neutrum, neutrius, neutri, nijedan, a, o.

Nullus, nulla, nullum, nullius, nulli, nitko, nikoji, a, e.

Solus, sola, solum, solius, soli, sam, a, o.

Totus, tota, totum, totius, toti, vas, sva, sve.

Ullus, ulla, ullum, ullius, ulli, kojigod, itko, tkogod, ikoji, a, e.

Unus, una, unum, unius, uni, jedan, a, o.

Uter, utra, utrum, utrius, utri, tko od dvoice.

Uterlibet, utralibet, utrumlibet, utriuslibet, utrilibet, jedan od dvoice, koji ti drago od dvoice.

Uterque, utraque, utrumque, utrique, utriusque, obodvoica, obedvie, obodvoje.

Utercumque, utracumque, utrumcumque, utriuscumque, utricumque, koji ti drago od dvoice.

Utervis, utravis, utrumvis, utriusvis, utrivis, koi mu drago od dvoice.

Nejednaka su takodjer *duo*, dva, i *ambo*, obadva, i ovako se sklanjaju.

N. Duo, duae, duo, dva, dvi, dvoje.

G. Duorum, duarum, duorum, dvajuh, dvijuh, dvogah.

D. Duobus, duabus, duobus, dvama, dvima, dvoma.

A. Duos, duas, duo, dva, dvi, dvoje.

V. Duo, duae, duo, dva, dvi, dvoje.

A. a Duobus, duabus, duobus, od dvajuh, dvijuh, dvogah.

N. Ambo, ambae, ambo, obadva, obedvi, obodvoje, ili, oba, obe, oboje.

G. Amborum, ambarum, amborum, obadvajuh, obedvijuh, obodvogah, ili, obajuh, obijuh, obogah.

D. Ambobus, ambabus, ambobus, obadvama, obedvima, obodvoma, ili obama, obima, oboma.

A. *Ambos, ambas, ambo*, obadva, obedvi, ohodvoje, oha, obe, oboje.

V. o *Ambo, ambas, ambo*.

A. ab *Ambobus, ambabus, ambobus*, od obadvajuh, obedvijnh, obodvoga, ili, obajuh, obijuh, obogah.

§. XXI.

Stupnji imenah prilagajućih.

Koliko stupanjah ili stepenah (*gradus*) imaju imena prilagajuća?

Imadu tri stupnja: *Positivum*-položiteljni ili položljivi, *Comparativum* izporedljivi, i *Superlativum* preuznosni.

Što je *Positiv*?

Jest onl stupanj, koji ukazuje stvar kakva je, a neprimira jê s'drugom, niti uzdiže ili spušta; n. p. *justus*, pravedan, *injustus*, nepravedan, *Petrus est doctus*, Petar je naučan, *Paulus est indoctus*, Pavao jo nenaučan.

Što je *Komparativ*?

Jest onl stupanj, koji izporedjuje i primira jednu stvar s'drugom, te jednu od njih uzdiže, oli smalaksaje, n. p. *Petrus est major Paulo*, Petar je viši od Pavla; *Paulus est minor Petro*, Pavao je manji od Petra.

Što je *Superlativ*?

Jest onl stepen imenah prilagajućih, koji stvar kakvu mimo sve ostale uzdiže, ili mimo sve spušta, oli ti smalaksaje, n. p. *Petrus est maximus*, Petar je najveći, ili prevelik; *Paulus est minimus*, Pavao je najmanji, ili premalan.

Koliko ima dovršenjah *komparativ* latinski?

Ima dva dovršenja; jedno na *ior* za mužko i žensko, a drugo na *ius* za sridnje pleme, n. p. *doctior*, naučnli, naučnija, *doctius* naučnije; *sapientior*, mudriji, mudrija, *sapientius*, mudrije.

Iz čega se načinja ili vadi komparativ latinski?

Vadi se ili načinja iz *positiva*, nadodavši genitivu *positivah*, koji su po drugomu deklinacionu, silabu *or* za mužko i žensko, a silabu *us* za sridnje, n. p. budući pozitiv *justus* u genitivu *justi*, nadodaj mu *or*, postaje komparativ mužki i ženski *justior*-pravedniji, pravednija, ili *us* i postaje komparativ sridnji, *justius* pravednije. A u onih koji su po trećem sklonu, na misto genitiva uzme se dativ i prilože mu se rečene silabe, n. p. pozitiv *felix*, sritan, ima dativ *felici*, nadostavi mu za mužko i žensko *or*, eto komparativ *felicior*, sritniji, sritnija, a *us* za sridnje, i postaje komparativ *felicius*, sritnije.

Koliko ima dovršenja *superlativ* latinski?

Ima vazda tri dovršenja po razlici plemena, n. p. *Doctissimus*, *doctissima*, *doctissimum*, najnaučniji, ili, prenaučan, najnaučnija, ili, prenaučna, najnaučnije, ili prenaučno; *Justissimus*, *justissima*, *justissimum*, najpravedniji, a, e. A od tri su vrste ta dovršenja, na *ssimus*, *rrimus*, i *llimus*.

Većinom imena priložna dovršuju na *ssimus*; na *rrimus* dovršuju ona koja izlaze na *er*; n. p. *Pulcher* lip, ima *pulcherrimus*, *pulcherrima*, *pulcherrimum*; a na *llimus* izlaze slideća: *Facilis* lak, *Difficilis* mučan, *Humilis* ponizan, *Similis* prilican, *Dissimilis* neprilican, *Imbecillis* nemoćan, *Gracilis* slab, tanak, vitak, mršav, i imadu *facillimus*, a, um, *humillimus*, a, um... a nahodise i *imbecillissimus*. *Utilis* koristan ima *utilissimus*.

Iz čega se načinja *superlativ*?

Superlativ na *ssimus*, načinja se iz *positiva* nadostavivši genitivu imenah trećeg Sklona, silabe *ssimus*, *ssima*, *ssimum*, n. p. *justi*, *justi-ssimus*, *justi-ssima*, *justi-ssimum*; *sapienti*, *sapienti-ssimus*, *sapienti-ssima* *sapienti-ssimum*.

Superlativ na *rrimus*, načinja se iz mužkog *positiva* izlažećeg u nominativu na *er*, istomu pridavši silabe *rimus*, *rima*, *rimum*, n. p. *Tener*, mek, *tener-rimus*, *tener-rima*, *tener-rimum*, *Aeger* bolestan, *aeger-rimus*, a, um, *Saluber* zdrav, *saluber-rimus*, a, um, *Acer*, *acer-rimus*...

Superlativ na *limus*, načinja se iz *positiva* dignuvši istomu posliđnju silabu, te na misto nje stavivši silabe, *limus*, *lima*, *limum*, n. p. *Facilis*, digni *is*, ostaje *facil*-nadomisti *limus* postaje *facil-limus*, *facil-lima*, *facil-limum*, najlakši, najlakša, najlakše.

Moželi se drugčije iztomačiti latinski komparativ i superlativ?

Može staveć prid kojim mu drago pozitivom *magis* za komparativ, a *maxime*, oli, *perquam*, za superlativ, n. p. *magis doctus*, na misto, *doctior*, naučniji, *magis docta*, *magis doctum*; *maxime doctus*, oli, *perquam doctus*, misto, *doctissimus* etc.

§. XXII.

Imena priložna stepenomi nejednaka (*anomala*).

Imade Imenah prilagajućih koja gori rečenih upravah ne-slide u komparativu i superlativu; taka su:

1. Koja se načinjaju od ričih, *Facio*, činim, *Volo* hoću, *Dico* velim, *Loquor* govorim, *Maledico* proklinjem; jer ta imena odbacuju u nominativu *us*, a uzimiju za komparativa *entior*, za superlativa *entissimus*, n. p. *Magnificus*, *magnificentior*, *magnificentissimus*, veličan, veličanstven, veličniji, najveličniji; *Maledicus* zloričan, *maledicentior*, *maledicentissimus*, *Benevolus*, blagovoljan, dobrohotan, *benevolentior*, *benevolentissimus*, *Multiloquax* veleričan, govorko, *multiloquentior*, *multiloquentissimus*.

2. Imena sildeća koja se mnogo razlikuju u trima stupnjim:

Positiv	Komparativ	Superlativ
<i>Bonus</i> , a, um,	<i>melior</i> , us,	<i>optimus</i> , a, um,
Dobar,	bolji,	najbolji.
<i>Malus</i>	<i>pejor</i>	<i>pessimus</i> ,
Zao,	gori,	najgori.
<i>Multus</i>	(<i>plus</i> , za samo neutro)	<i>plurimus</i> ,
Mnogi,		premnogi.

<i>Magnus</i>	<i>major</i>	<i>maximus,</i>
Velik,	veći	najveći.
<i>Parvus</i>	<i>minor</i>	<i>minimus,</i>
Malan,	manji,	najmanji.
<i>Exter, exterus exterior extremus</i> ili <i>extimus</i>		
Tudjinac, inostran, sdvorašnji, zadnji.		
<i>Citer</i>	<i>citerior</i>	<i>citimus,</i>
Odovudašnji, ovokrajan.		
<i>Inferus</i>	<i>inferior</i>	<i>infimus</i>
Doinji,	niži,	najniži.
<i>Superus,</i>	<i>superior</i>	<i>supremus,</i> ili, <i>summus,</i>
Gornji,		vrhovni.
<i>Posterus</i>	<i>posterior</i>	<i>postremus,</i> ili, <i>postumus,</i>
Potomnji, poslidnji,		najposlidnji.

Prilika sklona.

Singularis

- N. hic Bonus, melior, optimus*-dobar, bolji, najbolji
G. hujus Boni, melioris, optimi
D. huic Bono, meliori, optimo
A. hunc Bonum, meliorem, optimum
V. o Bone, melior, optime
A. ab hoc Bono, meliore, optimo

Pluralis

- N. hi Boni, meliores, optimi*
G. horum Bonorum, meliorum, optimorum
D. his Bonis, melioribus, optimis
A. hos Bonos, meliores, optimos
V. o Boni, meliores, optimi
A. ab his Bonis, melioribus, optimis.

Po isti način za žensko po prvom i trećem Sklonu, n. p. *haec Bona, melior, optima, hujus Bonae, melioris, optimae...* a za neutro po drugom i trećem, n. p. *hoc Bonum, melius, optimum, hujus Boni melioris, optimi....*

Potis, moguće, koje služi za sva tri plemena, sve upadke i oba broja, ima *potior*, *potissimus*, najprvi, 1, 0.

Dives, *ditior*, *ditissimus*, bogat, bogatiji, najbogatiji.

Diu, za dugo, *diutius*, *diutissimus*,

Dexter, *dexterior*, *dextimus*, desan, okretan

Egenus, *egentior*, *egentissimus*, potriban

Providus, *providentior*, *providentissimus*, providan, brižljiv

Validus, *valentior*, *valentissimus*, jak, moćan

3. Imena kojim manjka pozitiv:

Deterior, *deterrimus*, gori, najgori

Ocior, *ocissimus*, brz, najbrži

Prior, *primus*, prvi,

Propior, *proximus*, bliži, najbliži

Interior, *intimus*, unutrašnji, skrovit

Ultior, *ultimus*, dalji, najposlidnji.

4. Imena koja komparativa neimadu:

Inventus, *invenissimus*, prikovoljan, usilovan,

Novus, *novissimus*, nov, najnoviji, najposlidnji

Sacer, *sacerrimus*, svet, najsvetiji

Diversus, *diversissimus*, različan, najrazličiji.

Falsus, *falsissimus*, lažljiv, najlažljiviji.

Fidus, *fidissimus*, vjran, najvjrniji.

Meritus, *meritissimus*, dostojan, najdostojniji.

Invictus, *invictissimus*, nepridobiven, najnepridobiveniji.

Vetus, *veterrimus*, star, najstariji.

Inclitus, *inclitissimus*, glasovit, slavan, najslavniji.

Pius, *piissimus*, bogoljubljan, pobožan, milostan,

5. Imena koja neimadu superlativa

Adolescens, *adolecentior* } mlad, mladji, mladje
Juvenis, *junior*

Senex, *senior*, star, stariji, starac.

Longinquus, *longinquior*, dalek, dalji.

Sinister, *sinistrior*, nesritan, zlokoban, neugodan.

Deses, *desidior*, lin, tromav.

Imena prilagajuća koja nelmadu komparativa ni superlativa

1. Imena priložna, koja prija *us* lmadu koje slovo glasovito, ona nelmadu komparativa ni superlativa, nego za komparativ metne se *magis*, a za superlativ *maxime* oli *perquam*, za sva tri plemena, u oba broja, priko svih upadakah, n. p. *Idoneus*, podoban, reče se, *magis idoneus*, podobniji, *maxime idoneus*, najpodobniji; *magis idonea* podobnija, *maxime idonea* najpodobnija, *magis idoneum*, *maxime idoneum* podobnije, najpodobnije; tako, *arduus* mučan, težak, *noxius* poštetan, kvaran, udljiv, *tenuis* tankovit, tanušan....

OPAZ. Kod stari pisacah nahode se štokad i komparativi i superlativi tizih imenah, n. p. *nihil egregius, quam res secernere apertas a dubiis. Assiduissimi usus* (Svet.) *Assiduissime* (Cic. C.Or.) *Pars exiguissima* (Ovld.) *Tenuior* (Cic. Off. 2. 14.) *Strenuissimus* (Sal.) *tenuissimus*....

2. Buduć da stupnje komparativa i superlativa mogu imat samo imena prilagajuća, i to koja se mogu uzdignut oli spustit, zato nelmadu komparativa ni superlativa: Imena bistvena, n. p. *Lignum* drvo, *folium* list. Nelmadu zaimenci, osim *ipsissimus*, on isti. Nelmadu imena koja pitanje i odgovaranje zlamenuju, niti imena *possessiva*, *patria*, *gentilia*, *partitiva*, *numeralia*, jer se nemogu ni uzdizati ni spuštati.

3. Imena koja tvar (*materiam*) zlamenuju, kako, *Aureus*, zlatan, *argenteus*, srebren, *ferreus*, gvozden... Koja dovršuju na *bundus*, n. p. *errabundus* zalazeći, zabasajući, *sitibundus* žedajući, *moribundus* umirući.... Koja su sastavljena od riči *fero*, i *gero*, nosim, n. p. *Aurifer*, zlatonosan, zlatonoša, *Corniger*, rogonosa, *Claviger* ključonoša.... Koja su sastavljena od pridstavakah *per* i *prae* n. p. *Perdoctus* prenaučan, *praedives*, prebogati. Vadi se *praeclarus*, *praestans* i *praececellens*, preizvrstan, prevrli.

4. Imena koja već u sebi zlamenuju komparativ, oli superlativ, n. p. *Mediocris* sridnji, osridnji, *Omnipotens* svemoguć, *Hesternus* jučerašnji, *Modicus* malani, *Medius*, sridnji. - *Macrobulus* tamen dixit, *omnipotentissimus*, Virg. *ingentior*, Cic. *infinitior*, et *mediocrius*.

Takodjer siideća neimadu komparativa ni superlativa: *Memor* spomenljiv, *Fraternus* bratinski, *Mirus* čudan, *Fugitivus* bižeći, blizećan, *Matutinus* jutrenji, *Legitimus* zakonit, *Canorus*, lipoglasan, *Almus* uzorit, jasan, *Balbus*, *Blaesus* hrbljav, *Mutilus* kljast, *Mutus*, nim, *Sospes* zdrav, *Curvus* grbav, sgrčen, *Merus* cil, cio, *Nefastus* zlokoban, nesrićan, *Par* jednak, *Dispar* nejednak, *Properus* brz, *Rudis* neznan, neotesan, *Trux* nemio, osoran, *Vigil* pomnživ, oprezan, *Immemor* nespomenljiv, *Supplex* priklonito moleći, *Redux* povraćen, povrativši se.

§. XXIII.

O Brojevim.

Brojevi jedni se latinski zovu *Cardinales* glavni, drugi *Ordinales* redni, treći *Distributivi* razdijelivi, četvrti *Adverbiales* prislovni, i *Multiplicativi* uzmnožavajući.

Numeri Cardinales.

<i>Unus</i> , jedan	1	I
<i>Duo</i> , dva	2	II
<i>Tres</i> , tri	3	III
<i>Quatuor</i> , četiri	4	IV
<i>Quinque</i> , pet	5	V
<i>Sex</i> , šest	6	VI
<i>Septem</i> , sedam	7	VII
<i>Octo</i> , osam	8	VIII
<i>Novem</i> , devet	9	IX
<i>Decem</i> , deset	10	X
<i>Undecim</i> , jedanest	11	XI
<i>Duodecim</i> , dvanest	12	XII
<i>Tredecim</i> , oli		
<i>tres et decem</i> , } trinest	13	XIII
<i>decem et tres</i> }		
<i>Quatuordecim</i> , oli		
<i>quatuor et decem</i> } četernest	14	XIV
<i>Quindecim</i> , quin-		
<i>que et decem</i> } petnest	15	XV
<i>Sextdecim</i> , <i>sex</i>		
<i>et decem</i> } šestnest	16	XVI
<i>Septemdecim</i> , <i>se-</i>		
<i>ptem et decem</i> } sedamnest	17	XVII

<i>Octodecim,</i>	} osamnest	18	XVIII
<i>duodeviginti</i>			
<i>Novemdecim,</i>	} devetnest	19	XIX
<i>undeviginti</i>			
<i>Viginti,</i> dvadeset		20	XX
<i>Viginti unus,</i> dvadeset i jedan		21	XXI
<i>Viginti duo,</i> dvadeset i dva		22	XXII
<i>Viginti tres,</i> dvadeset i tri		23	XXIII
<i>Viginti quatuor,</i> dvadeset i četeri		24	XXIV
<i>Viginti quinque,</i> dvadeset i pet		25	XXV
<i>Viginti sex,</i> dvadeset i šest		26	XXVI
<i>Viginti septem,</i> dvadeset i sedam		27	XXVII
<i>Duo de triginta,</i> dvadeset i osam		28	XXVIII
<i>Unum de triginta,</i> dvadeset i devet		29	XXIX
<i>Triginta,</i> trideset		30	XXX
<i>Quadragesima,</i> četerdeset		40	XL
<i>Quinquagesima,</i> petdeset		50	L
<i>Sexagesima,</i> šeset		60	LX
<i>Septuagesima,</i> sedamdeset		70	LXX
<i>Octoginta,</i> osamdeset		80	LXXX
<i>Nonaginta,</i> devetdeset		90	XC
<i>Centum,</i> sto		100	C
<i>Ducenti,</i> ac, a } dvi stotino		200	CC
<i>oli bis centum</i>			
<i>Tercenti,</i> ac, a } trista		300	CCC
<i>oli tercentum</i>			
<i>Quadringenti,</i> četeri stotine		400	CD
<i>Quingenti,</i> pet stotinah		500	D—ID
<i>Sexcenti,</i> šest stotinah		600	DC
<i>Septingenti,</i> sedam stotinah		700	DCC
<i>Octingenti,</i> osam stotinah		800	DCCC
<i>Nongenti,</i> v. <i>nonningenti,</i> devet stotinah		900	CM
<i>Mille,</i> hiljada, tisuća		1000	M—CIC
<i>Bis mille,</i> v. <i>duo millia,</i> dvi hiljade		2000	MM—II—CICIC
<i>Quingies mille,</i> v. <i>quinque,</i> millia, pet hiljada		5000	ICD—V
<i>Decem mille</i> v. } deset		10,000	CCICD—X
<i>decies mille</i> v. } hiljada			
<i>decem millia</i>			
<i>Quinquaginta millia,</i> petdeset hiljada		50,000	ICDD
<i>Centum mille,</i> ol. } sto hiljada		100,000	CCCICDD
<i>centies mille,</i> ol. }			
<i>centum millia</i>			
<i>Quingenta millia,</i> pet stotinah tisuća		500,000	ICDDD

Decies centena millia, deset
stotin hiljadah oliti mi-
lion

1,000,000 CCCCICCCC

Vicies centena millia, dvade-
set hiljadah, dva miliona

2,000,000 CCCCICCCC CCCCICCCC

Numeri Ordinales.

Primus a, um, prvi, a, o

Secundus, drugi

Tertius, treći

Quartus, četvrti

Quintus, peti

Sextus, šesti

Septimus, sedmi

Octavus, osmi

Nonus, deveti

Decimus, deseti

Undecimus, jedanesti

Duodecimus, dvanesti

Decimus tertius v. *tertius decimus*, trinesti

Decimus quartus v. *quartus decimus*, četrnesti

Decimus quintus v. *quintus decimus*, petnesti

Decimus sextus v. *sextus decimus*, šestnesti

Decimus septimus v. *septimus decimus*, sedamnesti

Decimus octavus v. *duodevicesimus*, osamnesti

Decimus nonus v. *undevicesimus*, devotnesti

Vicesimus v. *vigesimus*, dvadesti, dvadeseti

Unus et vicesimus v. *primus vicesimus*, dvadeset i prvi

Duo et vicesimus, v. *alter et vicesimus*, v. *secundus et vice-*
simus, dvadeset i drugi

Vigesimus octavus, v. *duodetricesimus*, dvadeset i osmi

Undetricesimus v. *vigesimus nonus*, dvadeset i deveti

Tricesimus v. *trigesimus*, tridesti, trideseti,

Quadragesimus, četeresti, četrdeseti

Quinquagesimus, petdeseti

Sexagesimus, šeseti, šestdeseti

Septuagesimus, sedamdeseti

Octogesimus, osamdeseti

*

Nonagesimus, devetdeseti
Centesimus, stotinji, stotni, stoti
Centesimus primus, sto i prvi
Ducentesimus, dvistotinji
Tercentesimus, tristotinji
Quadragesimus, četeristotinji
Quingentesimus, petstotinji
Sexcentesimus, šeststotinji, šestotlinji
Septingentesimus, sedamstotinji
Octingentesimus, osamstotinji
Nongentesimus, devestotinji
Millesimus, tisučni,
Millesimus primus v. *primus et millesimus*, hiljadu i prvi
Bis millesimus, dvotisučni
Ter millesimus, troitsučni
Quater millesimus, četverotisučni i t. d.

Numeri distributivi.

Singuli, *ae*, *a*, po jedan, *a*, *o*,
Bini, po dva, *dvi*, *dvoje*, *ol* po dvoica.
Terni, po tri, po troica
Quaterni, po četeri
Quini, po pet
Seni, po šest
Septeni, po sedam
Octeni, po osam
Noveni, po devet
Deni, po deset
Undeni, po jedanest
Duodeni, po dvanest
Ternideni, po trinest
Quaterni deni, po četernest
Quini deni, po petnest
Seni deni, po šestnest
Septeni deni, po sedamnest
Octeni deni v. *duodevicensi*, po osamnest
Novenideni v. *undevicensi*, po devetnest

Viceni, po dvadeset
Viceni singuli v. singuli et viceni, po dvadeset i jedan
Viceni bini v. bini et viceni, po dvadeset i dva
Duodetriceni, po dvadeset i osam
Undetriceni, po dvadeset i devet
Triceni, po trideset
Quadrageni, po četerdeset
Quinquageni, po petdeset
Sexageni, po šestdeset
Septuageni, po sedamdeset
Octogeni, po osamdeset
Nonageni, po devetdeset
Undecenteni, po devetdeset i devet
Centeni, po sto
Centeni singuli, po sto i jedan
Ducenteni v. ducenti, po dvi stotine
Tercenteni v. trecenti, po tri stotine
Quadrigeni v. quattriceni, po četeri stotine
Quingenteni v. quingeni, po pet stotinah
Sexcenteni v. sexcenti, po šest stotinah
Septingenteni v. septingeni, po sedam stotinah
Octingenteni v. octingenti, po osam stotinah
Noningenteni v. nongenteni v. nongeni, po devet stotinah
Milleni v. singula millia, po hiljada
Bis milleni v. bina millia, po dvi hiljade
Ter milleni, v. terna millia, po tri hiljade i t. d.

Numeri adverbiales.

Semel, jednoč, jedanput
Bis, dvaput, dvakrat
Ter, triput
Quater, četeriput
Quinquies, petput
Sexies, šestput
Septies, sedamput
Octies, osamput
Novies, devet put

Decies, desetput
Undecies, jedanestput
Duodecies, dvanestput
Terdecies ol *tredecies*, trinestput
Quaterdecies ol *quatuordecies*, četernestputah
Quindecies ol, *quinqies decies*, petnestput
Sedecies ol, *series decies*, šestnestput
Septies decies ol, *decies septies*, sedamnestput
Duodeticies ol, *octies decies*, osamnestputah
Undevicies ol, *novies decies*, devetnestput
Vicies, dvadesetputah
Semel et vicies ol, *vicies semel*, dvadeset i jedanput
Bis et vicies, dvadeset i dva puta
Duodetricies, dvadeset i osamputah
Undetricies, dvaest i devetputah
Tricies, tridesetputah
Quadrages ol, *quadragesies*, četerestputah
Quinquages ol, *quinguagesies*, petdesetputah
Sexages ol, *sexagesies*, šesetputah
Septuages ol, *septuagesies*, sedamdesetputah
Octogies, osamdesetputah
Nonagies, devedesetputah
Centies, stokrat
Ducenties, dvistaputah
Trecenties, tri stoputah
Quadringenties, četeri stotineputah
Quingenties, pet stotinputah
Sexcenties, šest stotinputah
Septingenties, sedam stotinputah
Octingenties, osam stotinputah
Nongenties, devet stotinputah
Millies, hiljaduputah
Bis millies, dvi hiljadeputah
Centies millies, sto hiljadputah i. t. d.

Numeri Multiplicativi.

Quotuplus, Quotuplex, Kolikostruk.
Simplex, simplus-jednostruk, jednovrstan
Duplex, duplus-dvostruk
Triplex, triplus-trostruk
Quadruplex-četverostruk
Quintuplex-peterostruk
Sextuplex-sesterostruk
Septuplex-sedmerostruk
Noncuplex-devetostruk
Decuplex-deseterostruk
Centuplex-stostruk, stojak, stotinostruk
Millicuplex-tisućostruk.

POGLAVJE DRUGO

§. XXIV.

O Zaimenku

Što je zaimenak *Pronomen*?

Zaimenak je dio govorenja, koji se stavlja na mjesto imena, i zamjenjuje dovršeno i istinito koji kip ili koju stvar, n. p. *ille dixit*, on reče; zaimenak *ille-on*, zamjenjuje kip o kom se govori.

Kolikostruki su zaimenci?

Jesu mnogostruki:

1. Zaimenci prvobitni, *Pronomina primitiva* olli *primigenia*, koji su sami od sebe postali niti su iz drugih imenah izašli, n. p. *Ego*, ja, *tu*, ti, *ille*, on.

2. Zaimenci izvedeni, *Pronomina derivativa*, i jesu oni, koji su iz drugih izašli, n. p. *Meus*, a, *um*, moj, a, c, izašio je od prvobitnoga *ego*, koje ima u genitivu *mei*; *Tuus*, a, *um*, tvoj, a, e, od *tu*, u genitivu *tui*....

3. Zaimenci pokazujući, *Pronomina demonstrativa*, koji stogod ukazuju, i to su: *Hic*, ovi, ovaj, *Iste* ta, taj, *Ille* oni, *Ipsa*, on isti, *Is* on.

4. Zaimenci posidni, *Pronomina possessiva*, kako: *meus*, moj, *tuus*, tvoj, *noster*, naš, *vester*, vaš.

5. Zaimenci povratni, *Reciproca*, *Sui*, *sibi*, *se*, sebe, sebi, sebe.

6. Zaimenci prinosljivi, *Relativa*, koji na ime pridlažeće prozivlju, olti u pamet ga donose; *Qui*, *quae*, *quod*, koji, koja, koje, što; n. p. *Legi Ciceronem, qui fuit eloquentissimus Romanorum*: Štio sam Cicerona, koji je medju svim Rimljanim najveći govornik bio.

7. Zaimenci pitanja, *Interrogativa*; *Quis*, tko? *quid*? što?

8. Sastavljeni, *Composita*, koji iz više zaimenakah oli iz zaimenka i drugog koga imena postaju, n. p. *quisquis* koigod, *unusquisque* svaki.

Pronominum declinatio

Pronomina Primitiva

<i>Singularis</i>	<i>Pluralis</i>
N. <i>Ego</i> , ja	N. <i>Nos</i> , nas
G. <i>Mei</i> , mene	G. <i>Nostri</i> , ol, <i>nostrum</i> , nas
D. <i>Mihi</i> , meni	D. <i>Nobis</i> , nami
A. <i>Me</i> , mene	A. <i>Nos</i> , nas
A. a <i>Me</i> , od mene	A. a <i>Nobis</i> , od nas
<i>Singularis</i>	<i>Pluralis</i>
N. <i>Tu</i> , ti	N. <i>Vos</i> , vi
G. <i>Tui</i> , tebe	G. <i>Vestri</i> , ol, <i>vestrum</i> , vas
D. <i>Tibi</i> , tebi	D. <i>Vobis</i> , vani
A. <i>Te</i> , tebe	A. <i>Vos</i> , vas
A. a <i>Te</i> , od tebe	A. a <i>Vobis</i> , od vas

Reciprocum Sui

Singularis

N. <i>neima</i>	} Većebroj u svem ko i jednobroj.
G. <i>Sui</i> , sebe	
D. <i>Sibi</i> , sebi	
A. <i>Se</i> (<i>sese</i>) sebe, se	
A. a <i>Se</i> (<i>sese</i>) od sebe	

<i>Singularis</i>	<i>Pluralis</i>
<i>N. Hic, haec, hoc, ovi, ova,</i> ovo	<i>N. Hi, hae, haec, ovi, ove,</i> ova
<i>G. Hujus, ovog, ove, ovog</i>	<i>G. Horum, harum, horum,</i> ovjuh
<i>D. Huic, ovomu, ovoj, ovom</i>	<i>D. His, ovim</i>
<i>A. Hunc, hanc, hoc, ovog,</i> ovu, ovo	<i>A. Hos, has, haec, ove, ova</i>
<i>A. ab Hoc, hac, hoc, od ovog,</i> ove, ovog	<i>A. ab His, od ovih</i>

OPAZ. Ovomu se zaimenku kadkad nadodaje silaba *ce*, za oba broja u svim padežim, n. p. *hicce, haecce, hocce, hujusce, hunce...*

<i>Singularis</i>	<i>Pluralis</i>
<i>N. Iste, ista, istud, taj, ta, to</i>	<i>N. Isti, istae, ista, ti, te, ta</i>
<i>G. Istius, toga, te, toga</i>	<i>G. Istorum, istarum, istorum</i> tih, tizih
<i>D. Isti, tomn, toj, tomu</i>	<i>D. Istis, tima, tizim</i>
<i>A. Istum, istam, istud, tog,</i> tu, to.	<i>A. Istos, istas, ista, te, ta</i>
<i>A. ab Isto, ista, isto, od tog,</i> te, tog	<i>A. ab Istis, od tih, tizih</i>

Tako se sklanja: *Ille, illa, illud-on, ona, ono, Ipse, ipsa, ipsum, on isti, ona ista, ono isto:*

OPAZ. Rečenim zaimenim može se nadodati silaba *met*, kako: *Egomel, ja isti, meimet etc. Illemet, Ipsemet, on isti, illiusmet, ipsiusmet... Suimet sebe istoga, sibimet...* Ali u nominativu zaimenka *Tu*, stavi se prija silaba *met* silaba *te*: *Tutemet ti isti, G. tuimet D. tibimet A. temet....*

Singularis

N. Is, ea, id, oni, ona, ouo
G. Ejus, njegov, njegova, njegovo, onoga, one, onog
D. Ei, njemu, mu, njoj, joj, onomu, onoj.

- A. *Eum, eam, id*, njega, ga, nju, ju, onog, onu, ga, ono
A. *ab Eo, ea, eo*, njim, njega, njom, nje, njim, onim, onoga

Pluralis

- N. *Hi, eae, ea*, oni, one, ona
G. *Eorum, earum, eorum*, njih, ih, onih
D. *Eis*, ol, *iis*, njima, im, onim
A. *Eos, eas, ea*, njih, ih, one, ona
A. *ab Eis*, ol, *iis*, od njih, njimi, onih, onimi.

Tako se sklanja, *Idem, eadem, idem*, isti, ista, isto, *G. ejusdem*, istoga, iste, istog. *D. eidem*....

Pronomina Derivativa.

Singularis

- N. *Meus, mea, meum*, moj, moja, moje.
G. *Mei, meae, mei*, moga, moje, moga.
D. *Meo, meae, meo*, momu, mojoj, momu.
A. *Meum, meam, meum*, moga, moju, moja.
V. o *Mi, mea, meum*, o moj, moja, moje.
A. a *Meo, mea, meo*, od moga, moje, moga.

Pluralis

- N. *Mei, meae, mea*, moji, moje, moja.
G. *Meorum, mearum, meorum*, mojih, mojih, mojih.
D. *Meis*, mojim.
A. *Meos, meas, mea*, moje, moja.
V. o *Mei, meae, mea*, o moji, moje, moja.
A. a *Meis*, od mojih.

Tako se sklanjaju, *Tuus, tua, tuum*, tvoj, tvoja, tvoje, *Suus, eua, suum*, svoj, svoja, svoje, ili, njegov; a, o. osim što neimadu vokativa.

Singularis

- N. *Noster, nostra, nostrum*, naš, naša, naše.
G. *Nostri, nostrae, nostri*, našeg, naše, našeg.
D. *Nostro, nostrae, nostro*, našem, našoj, našem.

A. *Nostrum*, *nostram*, *nostrum*, našeg, našu, naše.

V. o *Noster*, *nostra*, *nostrum*, o naš, naša, naše.

A. a *Nostro*, *nostra*, *nostro*, od našeg, naše, našega.

Pluralis

N. *Nostri*, *nostrae*, *nostra*, naši, naše, naša.

G. *Nostrorum*, *nostrarum*, *nostrorum*, naših.

D. *Nostri*, našim.

A. *Nostros*, *nostras*, *nostra*, naše, naša.

V. o *Nostri*, *nostrae*, *nostra*, o naši, naše, naša.

A. a *Nostri*, od naših.

Isto se tako sklanja, *Vester*, *vestra*, *vestrum*, vaš, vaša, vaše.

Singularis

N. *hic*, *haec*, *hoc* *Nostras*-*Nasinac*, našinka, našešina.

G. *Nostratis*.

D. *Nostrati*.

A. *Nostratem*, *nostras*.

V. o *Nostras*

A. a *Nostrate*, ol, *nostrati*.

Pluralis

N. *Nostrates*, *nostratia*.

G. *Nostratium*.

D. *Nostratibus*.

A. *Nostrates*, *nostratia*.

V. o *Nostrates*, *nostratia*.

A. a *Nostratibus*.

Tako, *hic*, *haec*, *hoc*, *Vestras*, *atis*-*Vasinac*, vašinka, vašešina.

OPAZ. Ovim se zaimencim u ablativu može nadodat silaba *pte* koja po sebi ništa neznamenuje, ali nadostaviv ju rečenim zaimencim niku im snagu daje, tako, *meopte*, *tuopte*, *suopte*, *suapte*, a nahodi se i *suumpte*.

Declinatio Relativi

Singularis

- N. Qui, quae, quod*, koji, koja, koje, što.
G. Cujus, čiji, a, e, koga, kojega, koje, čega.
D. Cui, komu, kojemu, kojoj, čemu
A. Quem, quam, quod, koga, kojega, koju, koje, što.
A. a Quo, qua, quo, od koga, koje, koga, čega.

Pluralis

- N. Qui, quae, quae*, koi, koje, koja.
G. Quorum, quarum, quorum, kojih.
D. Quibus, ol, *queis*, kojima.
A. Quos, quas, quae, koje, koja.
A. a Quibus, ol, *queis* od kojih.

Declinatio Interrogativi

Singularis

- N. Quis, qui, quae, quid, quod*? tko? što? tkoji, tkoja, tkoje?
G. Cujus? koga? koje? čije? česa? čega?
D. Cui? komu? kojoj? čemu?
A. Quem? quam? quid? quod? tkoga? tkoju? što?
A. a Quo? qua? quo? od koga? koje? čega?

Pluralis

- N. Qui? quae? quae? G. quorum? quarum? quorum? D. queis?*
quibus? A. quos? quas? quae? A. a queis? a quibus.

Pronomina Composita.

Kad se zaimencim pridstave oli nadostave nike silabe, te tako postaju sastavljeni zaimenci, tada se samo zaimenak sklanja, a silabe pridpostavljene ili zapostavljene ostaju jednake priko svih upadakah. Evo silabah koje se zaimenku *quis* obi-
čaju pridpostavljati: *Ali, ec, ne, num, si*: n. p. *Aliquis, aliqua, aliquod*, ol, *aliquid*-tkogod, njetko, njeka, štogod.

G. alicujus D. alicui...

Ecquis, ecqua, ecquae, equod, ecquid, tko li? koji li, koja li? što li? tko to? *G. Eccujus, D. eccui...*

Nequis, nequa, nequod, nequid, za da ne tko, da nebi što; *G. necujus, D. necui...*

Numquis, numqua, numquod, numquid, jeli tko? jeda što? *G. numcujus, D. numcui...*

Siquis, siqua, ol, siquae, siquod, siquid, ako tko? ako što? *Sicujus, sicui.*

A slideće silabe zapostavljaju se rečenom zaimenku *quis* t. j. *nam, piam, quam, que*, kako:

Quisnam, quaenam, quodnam, ol, quidnam, tko? što? tkoli? *Cujusnam, cuinam.*

Quispiam, quaeiam, quodpiam, quidpiam, tkogod, kojigod, njetko, štogod, nešto, *cujuspiam, cuipiam.*

Quisquam, quaequam, quodquam, quidquam, tkogod, kojigod, štogod, ltko, lšto, *cujusquam, cuiquam?*

Quisque, quaeque, quodque, quidque, svaki, svakoji, svi, dojedan, svašto, *Cujusque, cuique.*

Zaimenku pako *qui* nadodaju se ove silabe, *cumque, ol, cunque, dam, libet, vis*, kako:

Quicumque, quaecumque, quodcumque, quidcumque, kojimudrago, svaki, kojimu bilo, *cujuscumque, cuicunque.*

Quidam, quedam, quoddam, quiddam, njekl, njeka, nešto, *cujusdam, cuidam.*

Quilibet, quaelibet, quodlibet, quidlibet, tkomudrago, štomudrago, koji hoćeš, *cujuslibet, cuilibet.*

Quivis, quaevis, quodvis, quidvis, svaki, svaka, svako, svašto, kojimu drago, dojedan, *cujusvis, cuivis.*

A kad se zaimenel sastavljaju iz dva zaimenka, tada se oba sklanjaju priko svih upadakah, kako:

Quisquis, quaequae, quodquod, quidquid, ima, *cujuscujus, cuicui, quemquem...* Svaki, svaka, svako, svašto, kojigodmudrago, tkomudrago.

Unusquisque, unaquaeque, unumquodque, unumquidque, unuscujusque, unicuique svaki, svaka, svako, dojedan, a, o, svašto.

POGLAVJE TREĆE

DE VERBO.

§. XXV.

O Riči.

Što je Rič, *verbum*?

Rič jest onl dio govorenja, koji zlamenuje činjenje, oli trpljenje po sprezanju vrimenab, načlnah, kipovah, i brojevah.

Kolikostruka je Rič?

Dvostruka: Rič kipljiva, *Verbum Personale*; i rič nekipljiva, *Verbum Impersonale*. Zove se rič kipljiva ona, koja ima sva tri kipa u oba broja, n. p. *Ego amo* ja ljubim, *tu amas* ti ljubiš, *ille amat* on ljubi. Većebroj, *nos amamus* mi ljubimo, *vos amatis* -vi ljubite, *illi amant* oni ljube. A rič nekipljiva zove se ona, koja ima samo treći kip u jednobroju, a u većebroju malokad i treći, n. p. *Pluit*, daždi, kiša pada, *pudet*, stidit se (*pudet, me, te, illum*-stidim se ja, ti, on), *poenitet*-kajat se.

Kolikostruka je rič kipljiva?

Peterostruka, 1. Rič čineća oli činljiva, *Verbum Activum*; 2. Rič trpeća oli trpljiva, *Verbum Passivum*; 3. Rič sridnja, *Verbum Neutrum*; 4. Rič občena, *Verbum Commune*; 5. Rič smoećuća, *Verbum Deponens*.

1. Riči čineće, jesu one, koje činjenje zlamenuju; a izlaze na slovo *o*, n. p. *Amo* ljubim.

2. Riči trpeće jesu one, koje trpljenje zlamenuju; a izlaze na slovo *or*, n. p. *Amor*, ljubljen sam, oli ljubim se. Ove se riči načlnjaju iz ričih činećih nadodavši slovu *o*, slovo *r*, *amo*, *amor*.

3. Riči sridnje, *Verba neutra*, jesu one koje oli nezlamenuju

nikakva činenja, nego samo stanje koje stvari, oli ako zlamenuju kakvo činenje to neprelazi u drugog već ostaje pri onomu koji čini, n. p. *Sto*, stojim, *servio*, služim, *sedeo*, sidim, *jaceo*, ležim, *dormio*, spavam; *ambulo*, hodim, *curro*, trčim; nemože se reći, *stor*, *servior*.... Ali gdi koja mogu imat treći kip jednobrojni načina trpećega n. p. *Statur*, stoji se, *discitur*, uči se, *sedetur*, sidi se, *curritur*, trče se, *jacetur*, leži se.

4. Riči obćene *verba communia*, jesu one, koje već u sebi imadu zlamenje čineće i trpeće, a izlaze na *or*, n. p. *experior*, kušam, *complector*, grlim, grljen sam.

5. Riči smećuće, *verba deponentia*, one su, koje dovršuju na *or* po način trpeći, ali imadu u sebi zlamenje čineće i sridnje, n. p. *Sequor*, slidim, *utor*, služim se, *morior*, umirem. Zovuse smećuće, jer su negda imale zlamenje i trpeće, te su ga smetnule oliči odbacile.

Imali još koja vrsta latinski riči?

Ima onih, koje se po obliku (*forma*) od drugih razlikuju, oliči koje premda imadu zlamenje koje riči gori rečene, ali se iz drugih izvode nadodavši im niki silabe, koje im u čemugod zlamenje prominjuju; take su.

1. Riči počimajuće, *Verba Inchoativa*, koje zlamenuju stvar početu i slideću ali još nedospivenu, n. p. *Calesco*, grijem se, ugrijavam se, *frigesco*, studenim, zebem; jer u času se neugrije niti ostuden, već malo po malo, zato isto zlamenuje što, *calidus* fo-vruć postajem, oli bivam, *frigidus* fo-studen postajem.

Riči počimajuće sve su trećega sperzanja (*conjugationis*); a načinjaju se većinom iz riči sridnjih (neutri) drugog sprezanja, nadodavši drugomu kipu jednobrojnemu tizih riči silabu *eo*, n. p. *Frigeo*, *friges*, *frigesco*, zebem, *floreo*, *flores*, *floresco*, cvatem. Malo koja načinja se iz riči činećih, kako, *augeo*, *auges*, *augeseo* uz množajem, *integro*, *integras*, ponavljam, učiljujem, *integro pugnare* ponavljam boj, *integrascere*, *is are*. Gdi koja najposle od imenah bistvenih, n. p. iz imena *silva*, *suma*, izlazi *silvesco*, *is*, *ere*, divljam, *lapis*, kamen, *lapidesco*, *is*, *ere*, kamenim se, *sterilis* neplodan, *sterilescere*, *is*, *ere*, oneplodjujem, ili neplodan postajem.

2. Ričl misljive, *Verba Meditativa*, u kojim se o čem često misli jer se želi dostignut. Načinjaju se pako od drugoga *supina* nadostaviv mu silabu *ris* n. p. *Coeno, as, are, coenatum, coenatu*, večeram, ima, *coenaturio, is, ire*, mislim o večeri, *Dormio, is, ire, itum, tu* spavam, *Dormiturio* drimljem, *Parturio, is, ire*, mislim o porodu, ili, radjam, od riči, *pario, is, ere, partum, partu*. Ove su sve četvrtoga sprezanja.

3. Riči učestujuće ili učestljive, *Verba Frequentativa*, sve su prvog sprezanja, a načinjaju se od *supina* riči čineće n. p. *Lego, is, ere, štujem, čitam*, ima *supin, lectum*, ovo um okrenuvši na *ito* postaje rič učestljiva, *lectito, as, are, štukam*, od *Scribo, scriptum*, pišem, *scriptito* pisukam; a nika okrenuvši *atum* na *ito*, kako: *rolo, as, are, volatum* letim, *volito, as, are, letukam*; gdi koje *um* na *o*, kako: *curso, as, are, protrakujem*, od *curro, cursum* trčem, a gdi koje nadodavši o posljednjemu slovu trećega kipa načina ukazujućega: kako, *quaerito, as, are* iztražujem, od *quaero, is, ere* tražim.

4. Riči smalaksajuće, *Verba Diminuta*, koje vlastito zlamenje riči na manje izgovaraju, n. p. *Sorbillo, as, are* srkucam, od *sorbeo, es, ere* srčem.

§. XXVI.

O načinim, vrimenim, brojevim, kipovim, i sprezanjim Ričih.

Koliko ima načinah Rič?

Ima četeri: prvi je način ukazujući, *Indicativus modus*, koji samo ukazuje kad se što čini, oli trpl, n. p. *scribo*, pišem, *amor*, ljubljen sam; drugi je način zapovijadajući, *Imperativus*, jer se s' njim što god zapovida oli nagovara, n. p. *vade*, ajde; treći je način vežući oli sastavljajući, *Conjunctivus*, tako nazvan, jer se veže s' drugim govorenjem, n. p. *ego scriberem* jabi pisao; četvrti je način nesvršeni, oli, nedovršeni, *Infinitivus*, jer ga ni kip ni broj ni vrime nedovršuje, premda se može svakom kipu u oba broja pridati, n. p. *scribere*, pisati.

Koliko vrimenah ima Rič?

• Ima ih pet: *Praesens*-sadašnje, *Imperfectum* prošasto nesvršeno, ili na pola prošasto, *Perfectum* svršeno, ili, podpuno prošasto, *Plusquam perfectum* davno svršeno, ili, više nego svršeno, *Futurum*, došasto, olti, buduće.

Koliko ima brojevah i kipah Rič?

Kakogod imena tako i riči imaju dva broja, *Singularem* i *Pluralem*, jednobroj, i večebroj: a svaki ovi broj ima tri kipa, t. j. prvi koji zlamenuje onog tko govori, i ukazuje se po zaimencim, *Ego*, ja, *nos*, mi; drugi koji zlamenuje onog s' kim se govori, *Tu*, ti, *vos*, vi; treći koji zlamenuje onoga o kom se, ili ono o čem se, govori, *Ille*, on, *illi* oni, n. p. 1. *ego amo*, ja ljubim, 2. *tu amas*, ti ljubis, 3. *ille amat*, on ljubi; večebroj, 1. *nos amamus*, mi ljubimo, 2. *vos amatis*, vi ljubite, 3. *illi amant*, oni ljube.

Što je Sprezanje (*Conjugatio*) Ričih?

Jest minjanje ričih po spomenutim načnim, vrimenim, kipovim, i brojevim.

Koliko je sprezanjah (konjugacionah) i kako se poznaju?

Ima četiri, i poznaju se po drugom kipu jednobroja načina sadašnjega ukazujućega, i po načinu nesvršenom (infinitivu); daklen: Prvo sprezanje svršuje u rečenom drugom kipu na *as*, a u načinu nesvršenom na *are*, n. p. *amas*, ljubis, *amare*, ljubiti.

Drugo svršuje na *es* i na *ere*, n. p. *mones*, opominješ, *monere*, opominjati.

Treće na *is* i na *ere*, koje se na kratko izgovara, n. p. *Scribis*, pišeš, *scribere* pisati.

Četvrto na *is* i na *ire*, dugo, n. p. *audis*, čuješ, *audire*, čuti.

OPAZ. 1. Sve riči koje se sprežaju po ova četiri sprežanja, zovu se latinski, *verba regularia*-riči pravilne, a koje od njih u čem odstupaju, zovu se, *verba anomala*, ili, *irregularia*, riči nejednake, olti, nepravilne.

OPAZ 2. Ima rič koju pisci zovu, *Verbum Substantivum*, ol, *verbum auxiliare*, rič bitstvenu, oll, pomoćnu, jer se brez nje mnoge stvarih nemogu izgovorit: a to je, *Sum, es, est.* Zato ću najpri stavit priliku sprezanja ove riči, pak prilike ostali ričih pravilnih i nepravilnih.

g. XXVII.

Prilika riči: *Sum, es, est.*

MODUS INDICATIVUS-NAČIN UKAZUJUĆI

Tempus praesens-Vrime sadašnjje.

<i>Singularis</i>	<i>Pluralis</i>
<i>Ego sum</i> , ja jesam	<i>Nos sumus</i> , mi jesmo
<i>Tu es</i> , ti jesi	<i>Vos estis</i> , vi jeste
<i>Ille est</i> , on jest	<i>Illi sunt</i> , oni jesu

Praeteritum Imperfectum-Prošasto nesvršeno.

<i>Singularis</i>	<i>Pluralis</i>
<i>Ego eram</i> , ja bijah	<i>Nos eramus</i> , mi bijasmo,
<i>Tu eras</i> , ti bijase	<i>Vos eratis</i> , vi bijaste,
<i>Ille erat</i> , on bijase	<i>Illi erant</i> , oni bijahu

Praeteritum Perfectum-Prošasto svršeno.

<i>Singularis</i>	<i>Pluralis</i>
<i>Ego fui</i> , ja bio sam, ol, blh	<i>Nos fuimus</i> , mi bili smo, bismo
<i>Tu fuisti</i> , ti bio si, ol, biše	<i>Vos fuistis</i> , vi bili ste, biste
<i>Ille fuit</i> , on bio je, ol, biše	<i>Illi fuerunt</i> , ol, fuere, oni bili su, biše

Praeteritum plusquam Perfectum

Prošasto davno svršeno.

Singularis

Ego fueram, ja bijah bio

Tu fueras, ti bijaše bio

Ille fuerat, on bijaše bio

Pluralis

Nos fueramus, mi bijasmo bili

Vos fueratis, vi bijaste bili

Illi fuerant, oni bijahu bili

Futurum-Buduće ili došasto.

Singularis

Ego ero, ja ću

Tu eris, ti ćeš

Ille erit, on će

} biti

Pluralis

Nos erimus, mi ćemo

Vos eritis, vi ćete

Illi erunt, oni će } biti

MODUS CONJUNCTIVUS-NAČIN SASTAVLJAJUĆI

Tempus Praesens-Sadašnje vrime.

Singularis

Cum ego sim, kad ja jesam

» *tu sis*, » ti jesi

» *ille sit*, » on jest

} buduć ja, ti, on

Pluralis

Cum nos simus, kad mi jesmo

» *vos sitis*, » vi jeste

» *illi sint*, » oni jesu

} buduć mi, vi, oni

Praeteritum Imperfectum-Prošasto nevršeno.

Singularis

Cum ego essem, kad ja bijah

» *tu esses*, » ti bijaše

» *ille esset*, » on bijaše

} ja, ti, on, bio bi, ol, buduć

Pluralis

<i>Cum nos essemus</i> , kad ml bijasmo	}	ml, vi, oni, bili bl, ol, budući
» <i>vos essetis</i> , » vi bijaste		
» <i>illi essent</i> , » oni bijahu		

Praeteritum Perfectum-Prošasto svršeno.

Singularis

<i>Cum ego fuerim</i> , kad sam ja bio	}	bivši, ja, ti, on
» <i>tu fueris</i> , kad si ti bio		
» <i>ille fuerit</i> , kad je on bio		

Pluralis

<i>Cum nos fuimus</i> , kad smo mi bili	}	bivši, ml, vi, oni
» <i>vos fueritis</i> , kad ste vi bili		
» <i>illi fuerint</i> , kad su oni bili		

Praeteritum plusquam Perfectum

Prošasto davno svršeno.

Singularis

<i>Cum ego fuisset</i> , kad ja bio sam	}	blo } blo bi blo, ol, bivši blo
» <i>tu fuisses</i> , » ti bio si		
» <i>ille fuisset</i> , » on bio je		

Pluralis

<i>Cum nos fuissemus</i> , kad ml bijasmo	}	bili bi bili oll, bili bi smo, bili bi ste, bili bi su, bili.
» <i>vos fuissetis</i> , » vi bijaste		
» <i>illi fuissent</i> , » oni bijahu		
ol bivši		

Futurum-Buduće.

Singularis

<i>Cum ego fuero</i> , kad ja budem	}	uzbuduć, ja, ti, on
» <i>tu fueris</i> , » ti budeš		
» <i>ille fuerit</i> , » on bude		

Pluralis

<i>Cum nos fuerimus</i> , kad mi budemo	}	uzbudeći mi, vi, oni
" <i>vos fueritis</i> , " vi budete		
" <i>illi fuerint</i> , " oni budu		

MODUS IMPERATIVUS-NAČIN ZAPOVIDAJUĆI*Singularis*

Es, ol, *esto tu*, budi ti
Esto, ol, *sit ille*, neka bude on

Pluralis

Simus nos, budimo mi
Este, ol, *estote vos*, budite vi
Sunto, ol, *sint illi*, nek budu oni.

MODUS INFINITIVUS-NAČIN NESVRŠENI*Tempus Praesens-Sadašnje vreme.**Esse-Biti**Singularis*

Me esse, da sam ja
Te esse, da si ti
Illum esse, da je on

Pluralis

Nos esse, da smo mi
Vos esse, da ste vi
Illos esse, da su oni

*Praeteritum infinitivi***Prošasto nesvršenog načina.***Fuisse, biti bio**Singularis*

Me fuisse, da sam ja bio
Te fuisse, da si ti bio
Illum fuisse, da je on bio

Pluralis

Nos fuisse, da smo mi bili
Vos fuisse, da ste vi bili
Illos fuisse, da su oni bili

Futurum Infinitivi*-Došasto načina nesvršenogSingularis*

Me, te, illum, fore; ol, *futurum fore*, ol, *futurum esse*, ol
samo, *futurum, am, um*, da će ja, da će ti, da će on, biti.

Pluralis

Nos, vos, illos, fore, ol, futuros fore, ol, futuros esse, ol, samo, futuros, as, a: da ćemo mi, da ćete vi, da će oni, biti.

Futurum praeterito mixtum

Došasto s' prošastim.

Singularis

Me, te, illum, futurum, am, um, fuisse, da bi ja, ti, on, bio, ol, imao biti.

Pluralis

Nos, vos, illos, futuros, as, a, fuisse, da bi mi, vi, oni, bili, ol, imali biti.

Futurum Participii-Došasto dionstveno.

Singularis

Futurus, a, um, budućí, buduća, buduće, ol, koji će biti.

Pluralis

Futuri, ae, a, budući, buduće, buduća.

Po toj se prilici sprežaju sljedeća

Absum, abesse, nenalazit se gdigod (bit odsutan) bit daleko.

Adsum, adesse, nalazit se gdigod (bit prisutan, prisutstvovati).

Intersum, interesse, bit pri čemu, ol, usrid čega, ol, među kim.

Insum, inesse, biti unutra, bit u čemu.

Obsum, obesse, stat na putu, pričit, zasmetat, protivit se, komu odmagati.

Praesum, praesse, bit prid kim, pridnjačiti, starešinovati.

Subsum, subesse, podstajati, bit pod kim, bit podložen.

Desum, deesse, nebit, manjkat, nedoticat.

Prosum, prodesse, pomagati komu, koristiti, biti na korist.

Prosum u glikojim vremenim, i kipovim medju o i e uzima slovo *d*, n. p. *prodes, prodest, proderam, prodero.*

Od svih rečenih samo *absum*, i *praesum* imaju dionstvo sadašnje, *absens*-odsutan, *praesens*-prisutan, pritoman.

PRIMA CONJUGATIO

Prilika prvoga sprezanja za način čineći

Amo, as, are, avi, atum

INDICATIVI MODI TEMPUS

Praesens

<i>Singularis</i>	<i>Pluralis</i>
<i>Ego Amo, ja ljubim</i>	<i>Nos Amamus, mi ljubimo</i>
<i>Tu Amas, ti ljubis</i>	<i>Vos Amatis, vi ljubite</i>
<i>Ille Amat, on ljubi</i>	<i>Illi Amant, oni ljube.</i>

Praeteritum Imperfectum.

<i>Singularis</i>	<i>Pluralis</i>
<i>Ego Amabam, ja ljubljah</i>	<i>Nos Amabamus, mi ljubljahmo</i>
<i>Tu Amabas, ti ljubljaše</i>	<i>Vos Amabatis, vi ljubljahte</i>
<i>Ille Amabat, on ljubljaše</i>	<i>Illi Amabant, oni ljubljahu</i>

Praeteritum Perfectum.

<i>Singularis</i>	<i>Pluralis</i>
<i>Ego Amavi, ljubio sam</i>	<i>Nos Amavimus, ljubili smo</i>
<i>Tu Amavisti, ljubio si</i>	<i>Vos Amavistis, ljubili ste</i>
<i>Ille Amavit, ljubio je</i>	<i>Illi Amaverunt, ljubili su</i>

Plusquam Perfectum.

<i>Singularis</i>	
<i>Ego Amaveram, ja bioh, oi, bio sam</i>	} ljubio
<i>Tu Amaveras, ti bijaše, ol, bio si</i>	
<i>Ille Amaverat, on bijaše, ol, bio je</i>	
<i>Pluralis</i>	
<i>Nos Amaveramus, bijasmo, ol, bili smo</i>	} ljubili
<i>Vos Amaveratis, bijaste, ol, bili ste</i>	
<i>Illi Amaverant, bijahu, ol, bili su</i>	

Futurum.

Singularis

Pluralis

<i>Ego Amabo, ja ću</i>	} ljubiti	<i>Nos Amabimus, mi ćemo</i>	} ljubiti
<i>Tu Amabis, ti ćeš</i>		<i>Vos Amabitis, vi ćete</i>	
<i>Ille Amabit, on će</i>		<i>Illi Amabunt, oni će</i>	

CONJUNCTIVI MODI TEMPUS

Praesens.

Singularis

<i>Cum ego Amem, kad ja ljubim</i>	} ljubeć, ja, ti, on
<i>» tu Ames, » ti ljubis</i>	
<i>» ille Amet, » on ljubi</i>	

Pluralis

<i>Cum nos Amemus, kad mi ljubimo</i>	} ljubeći mi, vi, oni
<i>» vos Ametis, » vi ljubite</i>	
<i>» illi Ament, » oni ljube</i>	

Imperfectum

Singularis

<i>Cum ego Amarem, kad ja ljubljah,</i>	} ljubeć, ja, ti, on	} ja bi ljubio
<i>» tu Amares, » ti ljubljase,</i>		
<i>» ille Amaret, » on ljubljase,</i>		

Pluralis

<i>Cum nos Amaremus, kad mi ljubljahmo</i>	} ljubeći mi, vi, oni	} mi bi ljubili
<i>» vos Amaretis, » vi ljubljahte</i>		
<i>» illi Amarent, » oni ljubljahu</i>		

Perfectum

Singularis

<i>Cum ego Amaverim, kad sam</i>	} ljubio	} ljubiv, ja, ti, on
<i>» tu Amaveris, » si</i>		
<i>» ille Amaverit, » je</i>		

Pluralis.

<i>Cum nos Amaverimus, kad smo</i>	} ljubili	} ljubivši, mi, vi, oni
<i>» vos Amaveritis, » ste</i>		
<i>» illi Amaverint, » su</i>		

Plusquam Perfectum

Singularis

<i>Cum ego Amavissem,</i>	<i>kad sam</i>	<i>bio</i>	<i>ljubiv</i>	<i>ja, ti, on,</i>
<i>» tu Amavisses,</i>	<i>» si</i>	<i>ljubio</i>	<i>ja, ti, on</i>	<i>bio bi</i>
<i>» ille Amavisset,</i>	<i>» je</i>			<i>ljubio</i>

Pluralis

<i>Cum nos Amavissemus,</i>	<i>kad smo</i>	<i>bill</i>	<i>ljubivši</i>	<i>bill</i>
<i>» vos Amavissetis,</i>	<i>» ste</i>	<i>ljubili</i>	<i>mi, vi, oni</i>	<i>bi</i>
<i>» illi Amavissent,</i>	<i>» su</i>			<i>ljubili</i>

Futurum

Singularis

<i>Cum ego Amavero,</i>	<i>kad budem,</i>	<i>ljubitl</i>	<i>kad uzljubim, uz-</i>
<i>» tu Amaveris,</i>	<i>» budeš,</i>	<i>ol</i>	<i>ljubiš, uzljubi,</i>
<i>» ille Amaverit,</i>	<i>» bude,</i>	<i>ljublo</i>	<i>ol, uzljubeć</i>

Pluralis

<i>Cum nos Amaverimus,</i>	<i>kad budemo,</i>	<i>ljubiti</i>	<i>kad uzljubimo,</i>
<i>» vos Amaveritis,</i>	<i>» budete,</i>	<i>ol</i>	<i>uzljubite, uzlju-</i>
<i>» illi Amaverint,</i>	<i>» budu,</i>	<i>ljubili</i>	<i>be, ol, uzljubeći</i>

IMPERATIVUS MODUS

Singularis

<i>Ama, ol, amato tu,</i>	<i>ljubi ti</i>
<i>Amato ille,</i>	<i>nek ljubi on</i>

Pluralis

<i>Amate, ol, amatote vos,</i>	<i>ljubite vi</i>
<i>Amanto illi,</i>	<i>nek ljube oni</i>

INFINITIVUS MODUS

Praesens et Imperfectum, seu infinitum infectum

Amare, ljubiti

Perfectum et plusquam Perfectum, seu infinitum perfectum

Amavisse, biti ljubio, oli, biti bio ljubio

Singularis

Me, te, illum Amavisse, da sam, da si, da je ljubio, oli, bio ljubio.

Pluralis

Nos, vos, illos amavisse, da smo, da ste, da su ljubili, oli, bili ljubili.

Futurum infinitivi, seu futurum infectum

Amaturum esse, ol fore, biti za ljubiti, biti uzljubeći

Singularis

<i>Me, te, illum, Amaturum, am,</i>	}	<i>da ću ja</i>	}	<i>ljubiti, ol biti</i>
<i>um, esse, ol fore, ol samo,</i>		<i>da ćeš ti</i>		<i>ljubeći, ol uz-</i>
<i>amaturum, am, um,</i>		<i>da će on</i>		<i>ljubeći</i>

Pluralis

<i>Nos, vos, illos, Amatu-ros, as,</i>	}	<i>da ćemo mi</i>	}	<i>ljubiti, ol biti</i>
<i>a, esse, ol fore, ol samo,</i>		<i>da ćete vi</i>		<i>ljubeći, ol uz-</i>
<i>Amatu-ros, as, a,</i>		<i>da će oni</i>		<i>ljubeći</i>

Futurum perfectum, seu exactum.

Amaturum fuisse, biti bio za ljubiti, ol, biti bio uzljubeći

Singularis

<i>Me, te, illum, Amaturum,</i>	}	<i>da bi ja, ti, on, ljubio, ol, bio</i>
<i>am, um, fuisse</i>		<i>ljubio, ol, bio uzljubeći</i>

Pluralis

Nos, vos, illos, Amatorios, } da bi mi, vi, oni, bili ljubili, ol.
as, a, fuisse, } bili uzijubeći.

Gerundia

Amandi, ljubiti, *Amando*, ljubeć, *Amandum*, za ljubiti.

Supina

Amatum, ljubiti, *Amatu*, za ljubiti.

Participium Praesens

Amans, tis, ljubeći, a, e.

Participium Futurum

Amaturus, a, um, uzijubeći, a, e, koji, koja, koje bude ljubiti, oti, ljubiti će.

PASSIVUM

Prilika prvoga Sprezanja za način trpeći

INDICATIVI MODI TEMPUS

Praesens

Singularis

Ego Amor, ja sam }
Tu Amaris, oi, *amare*, ti si } ljubljen } ljubim se
Ille Amatur, on je } ljubljen } ljubis se
} ljubim se
} ljubis se
} ljubim se
} ljubis se

Pluralis

Nos Amamur, ljubijeni smo, } ljubimo se
Vos Amamini, ljubijeni ste, } ljubito se
Illi Amantur, ljubijeni su, } ljube se

Imperfectum

Singularis

Ego Amabar, ja bijah }
Tu Amabaris, oi, *amabare*, ti bijaše } ljubljen } ljubljah se
Ille Amabatur, on bijaše } ljubljen } ljubijaše se
} ljubljah se
} ljubijaše se
} ljubljah se
} ljubijaše se

Pluralis

<i>Nos Amabamur, bijasmo</i>	}	<i>ljubljeni</i>	}	<i>ljubljahmo se</i>
<i>Vos Amabamini, bijaste</i>				<i>ljubljahte se</i>
<i>Illi Amabantur, bijahu</i>				<i>ljubljahu se</i>

Perfectum

Singularis

<i>Amatus, a, um, sum,</i>	}	<i>bio sam</i>	}	<i>ljubio sam se</i>
<i>ol, fui, es, ol, fuisti,</i>				<i>ljubio si se</i>
<i>est, ol, fuit,</i>				<i>ljubio se je</i>

Pluralis

<i>Amati, ae, a, sumus,</i>	}	<i>bili smo</i>	}	<i>ljubili smo se</i>
<i>ol, fuimus, estis, ol,</i>				<i>ljubili ste se</i>
<i>fuistis, sunt, ol, fuerunt,</i>				<i>ljubili su se</i>

Plusquam Perfectum

Singularis

<i>Amatus, a, um, eram,</i>	}	<i>bijah,</i>	}	<i>bio sam</i>	}	<i>bio ljubljen</i>
<i>ol, fueram, eras, ol, fue-</i>		<i>bijaše,</i>		<i>bio si</i>		<i>ol</i>
<i>ras, erat, ol, fuerat,</i>		<i>bijaše,</i>		<i>bio je</i>		<i>ljubio se</i>

Pluralis

<i>Amati, ae, a, eramus,</i>	}	<i>bijasmo,</i>	}	<i>bili smo</i>	}	<i>bili ljubljeni</i>
<i>ol, fueramus, eratis, ol, fue-</i>		<i>bijaste,</i>		<i>bili ste</i>		<i>ol</i>
<i>ralis, erant, ol, fuerant,</i>		<i>bijahu,</i>		<i>bili su</i>		<i>bili se ljubili</i>

Futurum

Singularis

<i>Ego Amabor,</i>	}	<i>iđću</i>	}	<i>biti lju-</i>	}	<i>budem</i>	}	<i>ljubljen</i>
<i>Tu Amaberis,</i>		<i>ti ćeš</i>		<i>bljen,</i>		<i>budeš</i>		
<i>ol, amabere,</i>				<i>ol, lju-</i>				<i>ol,</i>
<i>Ille Amabitur,</i>		<i>on će</i>		<i>biti se</i>		<i>bude</i>		<i>ljubiti se</i>

Pluralis

<i>Nos Amabimur,</i>	}	<i>mi ćemo</i>	}	<i>biti ljublje-</i>	}	<i>budemo</i>	}	<i>ljubljeni</i>
<i>Vos Amabimini,</i>		<i>vi ćete</i>		<i>ni, ol, lju-</i>		<i>budete</i>		<i>ol,</i>
<i>Illi Amabuntur,</i>		<i>oni će</i>		<i>biti se</i>		<i>budu</i>		<i>ljubiti se</i>

CONJUNCTIVI MODI TEMPUS

Præsens

Singularis

<i>Cum ego Amer,</i>) kad sam	} ljubljen	} kad se ljubim
» <i>tu Ameris, ol, amere,</i>) kad si		
» <i>ille Ametur,</i>) kad je		
	ol, buduće		
			ol, ljubec se

Pluralis

<i>Cum nos Amemur,</i>) kad smo	} ljubljeni	} kad se ljubimo
» <i>vos Amemini,</i>) kad ste		
» <i>illi Amentur,</i>) kad su		
	ol, budući		
			ol, ljubeci se

Imperfectum

Singularis

<i>Cum ego Amarer,</i>) kad bljah	} ljubljen	} kad se .) ja	} ljubio bi se ol, bio bi ljubljen		
» <i>tu Amareris,</i>) » bijaše) ljubljah) ti
» <i>v. Amarere,</i>) » bijaše) ljubijah) on
» <i>ille Amaretur,</i>	ol, budući) ljubljah) ljubljah

Pluralis

<i>Cum nos Amaremur,</i>) kad bljahmo	} ljubljeni	} kad se ljub-	} mi, vi oni,		
» <i>vos Amaremini,</i>) » bijahte) ljubljahmo, ljub-) ljubili bi
» <i>illi Amarentur,</i>) » bijahu) ljubljahmo, ljub-) se, bili bi
	ol, budući) ljubljahu) ljubljeni

Perfectum

Singularis

<i>Cum Amatus, a, um,</i>) kad sam	} bio ljubljen
<i>sim, sis, sit, oli, fue-</i>) kad si	
<i>rim, fueris, fuerit,</i>) kad je	
	ol, bivši	
		ol, ljubio se

Pluralis

<i>Cum Amati, ae, a,</i>) kad smo	} bili ljubljeni
<i>simus, sitis, sint, oli,</i>) kad ste	
<i>fuerimus, fueritis, fuerint</i>) kad su	
	ol, bivši	
		ol, ljubili se

Plusquam Perfectum

Singularis

<i>Cum Amatus, a, um,</i>	}	kad bijah	}	bio ljub-	}	ja, ti, on, bio
<i>essem, esses, esset, ol,</i>		» bijaše		ljen, ol,		bi ljubljen bio,
<i>fuissem, fuisses, fuisset,</i>		ol, blvši		se		ol, bio bi se ljubio

Pluralis

<i>Cum Amati, ae, a,</i>	}	kad bijasmo	}	bili ljub-	}	mi, vi, oni,
<i>essemus, essetis, essent,</i>		» bijaste		ljeni ol,		bili bi ljubljeni
<i>ol, fuissetis, fuissent.</i>		ol, blvši		se		se ljubili.

Futurum

Singularis

<i>Cum Amatus, a, um,</i>	}	kad budem	}	ljubljen, ol, uz-	}	kad se
<i>ero, eris, erit, oli,</i>		» budeš		ljubljen, ol, lju-		uzljubim
<i>fuiro, fueris, fuerit,</i>		» bude		biti se, ol, lju-		uzljubiš
				bio se		uzljubi

Pluralis

<i>Cum Amati, ae, a,</i>	}	kad budemo	}	ljubljeni, ol,	}	kad se
<i>erimus, eritis, erunt,</i>		» budete		uzljubljeni, ol,		uzljubimo
<i>ol, fuerimus, fueritis,</i>		» budu		ljubiti se, ol,		uzljubite
<i>fuerint.</i>				ljubili se		uzljube

IMPERATIVUS

Singularis

<i>Amare, ol,</i>	}	budi ljubljen, ol,
<i>Amator tu</i>		ljubl se ti
<i>Amator ille</i>		nek bude ljubljen, ol,
		nek se ljubi on

Pluralis

<i>Amamini, ol,</i>	}	budite ljubljeni, ol,
<i>Amaminor vos</i>		ljubite se vi
<i>Amantor illi</i>		nek budu ljubljeni, ol,
		nek se ljube oni

INFINITIVUS

Praesens et Imperfectum

Amari, bitl ljubljen, ol, ljubiti se

Perfectum et Plusquam Perfectum

Amatum esse, ol, *fuisse*, bitl blo ljubljen, ol, biti se ljubio

Singularis

<i>Me, te, illum,</i>	}	da sam	}	blo ljubljen
<i>Amatum, am, um,</i>		da si		ol
<i>esse, ol, fuisse,</i>		da je		bio se ljubio

Pluralis

<i>Nos, vos, illos,</i>	}	da smo	}	bitl ljubljenl
<i>Amatos, as, a,</i>		da ste		ol
<i>esse, ol, fuisse,</i>		da su		bitl se ljubill

Futurum Infectum

Amatum iri, imat bitl ljubljen, imat se ljubiti, da bi blo ljubljen, ljubio se.

Singularis

<i>Me, te, illum,</i>	}	da ću	}	bitl ljubljen	}	da bi blo
<i>Amatum iri,</i>		da ćeš		ol		ljubljen
		da će		ljubiti se		ol, ljubio se

Pluralis

<i>Nos, vos, illos,</i>	}	da ćemo	}	bitl ljubljenl	}	da bi bitl
<i>Amatum iri,</i>		da ćete		ol		ljubljenl
		da će		ljubiti se		ol, ljubill se

Futurum Perfectum

Amatum fore, imat biti blo ljubljen, da bi se blo imao ljubiti

Singularis

<i>Me, te, illum,</i>	}	da ću	}	bitl bio ljub-	}	da bi bio ljub-
<i>Amatum, am, um, fore</i>		da ćeš		ljen, ol, biti		ljen, ol, da bi
		da će		se ljubio		se bio ljubio

Pluralis

Nos, vos, illos, } da ćemo } biti bili ljub- } da bi smo bili
Amatos, as, a, fore } da ćete } ljeni, ol, biti } ljubljeni, ol,
 } da ćeš } se ljubiti } bili se ljubili

Participium Praeteritum

Amatus, a, um, ljubljen, a, o

Participium futurum

Amandus, a, um, imajući, a, e, oli, koji, koja, koje ima biti ljubljen, a, o, ol, ima se ljubiti.

§. XXIX.

SECUNDA CONJUGATIO

Prilika drugoga Sprezanja za način čineći

Moneo, mones, monui, monitum, monere,

INDICATIVI MODI TEMPUS

Praesens

Singularis

*Moneo, opominjem
 Mones, opominješ
 Monet, opominje*

Pluralis

*Monemus, opominjemo
 Monetis, opominjete
 Monent, opominju*

Imperfectum

Singularis

*Monebam, opominjah
 Monebas, opominjaše
 Monebat, opominjaše*

Pluralis

*Monebamus, opominjamo
 Monebatis, opominjaste
 Monebant, opominjahu*

Perfectum

Singularis

*Monui, opominjao sam
 Monuisti, opominjao si
 Monuit, opominjao je* } ol, opomenuo,
 } ol, opomenu

Pluralis

<i>Monuimus</i> , opominjali smo	} opomenuli smo,
<i>Monuistis</i> , opominjali ste	
<i>Monuerunt</i> , ol, <i>Monuere</i> opominjali su	

Plusquam Perfectum

Singularis

<i>Monueram</i> , bijab, ol, bio sam	} opominjao
<i>Monueras</i> , bijase, ol, bio si	
<i>Monuerat</i> , bijase, ol, bio je	

Pluralis

<i>Monueramus</i> , bljasmo, ol, bili smo	} opominjali
<i>Monueratis</i> , bijaste, ol, bili ste	
<i>Monuerant</i> , bijahu, ol, bili su	

Futurum

Singularis

<i>Monebo</i> , opominjati ću
<i>Monebis</i> , opominjati ćeš
<i>Monebit</i> , opominjati će

Pluralis

<i>Monebimus</i> , opominjati ćemo
<i>Monebitis</i> , opominjati ćete
<i>Monebunt</i> , opominjati će

CONJUNCTIVI MODI TEMPUS

Praesens

Singularis

<i>Cum moneam</i> , kad opominjem
» <i>moneas</i> , » opominješ
» <i>moneat</i> , » opominje
» opominjuć

Pluralis

<i>Cum moneamus</i> , kad opominjemo
» <i>moneatis</i> , » opominjete
» <i>moneant</i> , » opominju
» opominjući

Imperfectum

Singularis

<i>Cum monerem</i> , kad opominjah) ja	} opominjao bi
» <i>moneres</i> , » opominjase) ti	
» <i>moneret</i> , » opominjase) on	

Pluralis

<i>Cum moneremus</i> , kad opominjasm) ml	} opominjali bi
» <i>moneretis</i> , » opominjaste) vl	
» <i>monerent</i> , » opominjahu) onl	

Perfectum

Singularis

Cum monuerim, kad sam } opominjao } opomenuvši
 » monueris, kad si } opomenuo } kad opomenuh
 » monuerit, kad je }

Pluralis

Cum monuerimus, kad smo } opominjali } kad opomenu smo
 » monueritis, kad ste } opomenuli } » opomenu ste
 » monuerint, kad su }

Plusquam perfectum

Singularis

Cum monuissem, kad sam } opominjao } ja, ti, on, bio bi
 » monuisses, kad si } bio } opominjao, ol,
 » monuisset, kad je } opomenuo } opomenuo

Pluralis

Cum monuissemus, kad smo } opominjali } mi, vi, oni, bili
 » monuissetis, kad ste } bili } bi opominjali
 » monuissent, kad su } opomenuli } ol, opomenuli

Futurum

Singularis

Cum monuero, kad uzopominjem, } ol, budem } opomiminjati
 » monueris, » uzopominješ, } ol, budeš } opomenuti
 » monuerit, » uzopominje, } ol, bude } opominjao
 » ol, uzopominjue }

Pluralis

Cum monuerimus, kad uzopominjemo, } ol, budemo } opominjati
 » monueritis, » uzopominjete, } ol, budete } opomenuti
 » monuerint, » uzopominju, } ol, budu } opominjali
 » opomenuli

IMPERATIVUS

Praesens et futurum infectum

Singularis

Mone, ol, moneo tu, opominji, opomeni ti
Moneo ille, nek opominje, opomene on

Pluralis

Monete, oi, *monetote vos*, opominjite, opomenite vi
Monento illi, nek opominju, opomenu oni

INFINITIVUS

Praesens et imperfectum

Monere, opominjati, opomenuti

Perfectum et plusquam Perfectum

Monuisse, biti, oi, biti bio, opominjao, opomenuo

Singularis

Me, te, illum Monuisse, da sam, da si, da je, opominjao,
 oil, bio opominjao

Pluralis

Nos, vos, illos, Monuisse, da smo, da ste, da su opominjali,
 ol, bili opominjali

Futurum infectum

Monitutum esse ol, *fore*, biti za opominjati, ol, biti
 uzopominjući

Singularis

<i>Me, te, illum</i>	}	da ću	}	opominjati, ol,
<i>Monitutum, am, um</i>		da ćeš		biti opominjući
<i>esse, ol, fore,</i>		da će		ol, uzopominjući

Pluralis

<i>Nos, vos, illos,</i>	}	da ćemo	}	opominjati, ol,
<i>Monitutos, as, a,</i>		da ćete		biti opominjući
<i>esse, ol, fore,</i>		da ćeš		ol, uzopominjući

Futurum exactum

Monitutum fuisse, biti bio za opominjati, ol, biti bio
 uzopominjući

Singularis

<i>Me, te, illum,</i>	}	da bi ja, ti, on
<i>Monitutum, am, um, fuisse</i>		bio opominjao, ol,
		bio uzopominjući

Pluralis

Nos, vos, illos,
Monituros, as, a, a, fuisse } da bi mi, vi, oni,
 bili opominjali, ol,
 bili uzopominjući

Gerundia

Monendi, opominjat, opomenut
Monendo, opominjuć, opomenuć
Monendum, za opominjat, za opomenut

Supina

Monitum, opominjat, opomenut
Monitu, za opominjat, za opomenut

Participium Praesens

Monens, tis, opominjući, a, e

Participium Futurum

Moniturus, a, um, uzopominjući, a, e

PASSIVUM

Prilika drugog sprežanja za način trpeći

INDICATIVI MODI TEMPUS

Praesens

Singularis

Moneor, opominjan sam, ol, opominjem se
Moneris, ol, *monere*, opominjan si, ol, opominješ se
Monetur, opominjan je, ol, opominje se

Pluralis

Monemur, opominjani smo, ol, opominjemo se
Monemini, opominjani ste, ol, opominjete se
Monentur, opominjani su, ol, opominju se

Imperfectum

Singularis

Monebar, bijah
Monebaris, ol, *mon-* } opominjan } opominjah se
nebare, bijaše } opomenut } opominjaše se
Monebatur, bijaše } opominjah se
 opominjaše se

Pluralis

<i>Monebamur</i> , bijasmo	} opominjani	} opominjasmo se	
<i>Monebamini</i> , bijaste			} opominjaste se
<i>Monebantur</i> , bijahu			

Perfectum

Singularis

<i>Monitus</i> , a, um,	} bio sam	} opominjan	} opominjao sam se		
<i>sum</i> , ol, fui,				} opomenut	} opominjao si se
<i>es</i> , ol, fuisti,					
<i>est</i> , ol, fuit,					

Pluralis

<i>Moniti</i> , ae, a,	} bili smo	} opominjani	} opominjali smo se		
<i>sumus</i> , ol, <i>fuimus</i> ,				} opomenjeni	} opominjali ste se
<i>estis</i> , ol, <i>fuistis</i> ,					
<i>sunt</i> , ol, <i>fuerunt</i> ,					

Plusquam perfectum

Singularis

<i>Monitus</i> , a, um,) bio sam) bio opominjan		
<i>eram</i> , ol, fueram,) bio si) opomenjen, ol,
<i>eras</i> , ol, fueras,				
<i>erat</i> , ol, fuerat,				

Pluralis

<i>Moniti</i> , ae, a,	} bili smo } bili ste } bili su	} bili opominjani } opomenjeni, ol, } opominjali se
<i>eramus</i> , ol, fueramus,		
<i>eratis</i> , ol, fueratis,		
<i>erant</i> , ol, fuerant,		

Futurum

Singularis

<i>Monebor,</i>) biticu, ol, bu-) opominjan) opominjati eu						
<i>Moneberis,</i> ol,) dem, biti ceš,) opomenjen) se, opominjati			
<i>monebere,</i>) ol, budeš, bi-) ol, opo-) ee se, opomi-
<i>Monebitur.</i>									

Pluralis

<i>Monebimur</i> ,	} biti eemo, ol, bu-	} opominjani	} opominjati eemo se		
<i>Monebimini</i> ,				} opomenje-	} opominjati eete
<i>Monebuntur</i> ,					
	eeh, ol, budu	minjati se	ee se		

CONJUNCTIVI MODI TEMPUS

Praesens

Singularis

<i>Cum monear</i>	kad sam	} opominjan opomenjen	} kad se opominjem " opominjes " opominje
" monearis, ol,	kad si		
" moneare,	kad je		
" moneatur,	ol, buduē		

Pluralis

<i>Cum moneamur</i>	kad smo	} opominjani opomenjeni	} kad se opominjemo " opominjete " opominju
" moneamini,	kad ste		
" moneantur,	kad su		
	ol, buduēi		

Imperfectum

Singularis

<i>Cum monerer</i>	kad bijah	} opomi- njan,opo- menjen	} kad se)ja, ti, on, bio hi opominjah)opominjan, ol, opominjaše)opominjao opominjaše)bi se
" moneris,			
" v. monerere,	bijaše		
" moneretur,	bijaše		

Pluralis

<i>Cum moneremur</i>	kad	} opomi- njani,opo- menjeni	} kad se opomi- njasmu, opomi- njaste, opomi- njahu	} bilibi, mi, vi, oni, opominja- ni, ol, opo- minjali bi se
" moneremini,	bijasmu			
" monerentur,	bijaste			
	bijahu			

Perfectum

Singularis

<i>Monitus, a, um,</i>	kad sam	} bio opominjan opomenjen ol opominjao se
<i>sim, ol, fuerim,</i>	kad si	
<i>sis, ol, fueris,</i>	kad je	
<i>sit, ol, fuerit,</i>		

Pluralis

<i>Moniti, ae, a,</i>		} bill opominjani opomenjeni, ol, opominjali se
<i>simus, ol, fuerimus,</i>	kad smo	
<i>sitis, oi, fueritis,</i>	kad ste	
<i>sint, ol, fuerint,</i>	kad su	

Plusquam Perfectum

Singularis

Monitus, a, um, kad } bio opo-
essem, ol, *fuissem*, bijah } minjan,) ja, ti, on bio bi
esses, ol, *fuissets*, bijase } ol, opomi-) opominjan bio, ol,
esset, ol, *fuisset*, bijase } njao se) bio bi se opominjao

Pluralis

Moniti, ae, a, kad } bili opomi-) mi, vi, oni bili bi
essemus, ol, *fuissemus*, bijasmo } njani, ol,) opominjani bili, ol,
essetis, ol, *fuissetis*, bijaste } opominjali) bili bismo se opo-
essent, ol, *fuisissent*, bijahu } se) minjali i t. d.

Futurum

Singularis

Monitus, a, um, kad } opominjan, ol, uzo-) kad se
ero, ol, *fuero*, budem } pominjan, ol, opo-) uzopominjem
eris, ol, *fuero*, budeš } minjati se, ol, opo-) uzopominješ
erit, ol, *fuero*, bude } minjao se) uzopominje

Pluralis

Moniti, ae, a, kad } opominjani, oi, uzo-) kad se uzopo-
erimus, ol, *fuero*, budemo } pominjani, oi, opo-) minjemo, uzo-
eritis, ol, *fuero*, budete } minjati se, ol, opo-) pominjete,
erunt, ol, *fuero*, budu } minjali se) uzopominju

IMPERATIVUS

Praesens et Futurum

Singularis

Monere, ol, *monetor*, budi opominjan, opominji se
Monetor, nek bude opominjan, nek se opominje

Pluralis

Monemini, ol, *moneminor*, budite opominjani, opominjite se
Monentor, neka budu opominjani, nek se opo-
 minju.

INFINITIVUS

Praesens et Imperfectum

Moneri, biti opominjan, ol, opominjati se

Perfectum et Plusquam Perfectum

Monitum esse, ol, *fuisse*, biti bio opominjan, biti se opomenuo

Singularis

Me, te, illum,) da sam } bio opominjan
Monitum, am, um,) da si } ol
esse, ol, fuisse,) da je } bio se opominjao

Pluralis

Nos, vos, illos,) da smo } bili opominjani
Monitos, as, a,) da ste } ol
esse, ol, fuisse,) da su } bili se opominjali

Futurum Infectum

Singularis

Me, te, illum,) da ću } biti, ol, imat biti } da bi bio
Monitum iri,) da ćeš } opominjan, ol, } opominjan, ol,
) da će } opominjati se } opominjao se

Pluralis

Nos, vos, illos,) da ćemo } biti, ol, imat biti } da bi bili opomi-
Monitum iri,) da ćete } opominjani, ol, } njani, ol, opomi-
) da će } opominjati se } njali se

Futurum Perfectum

Singularis

Me, te, illum,) da ću } biti bio opomi- } da bi bio opomi-
Monitum, am,) da ćeš } njan, ol, biti se } njan, ol, da bi se
um, fore,) da će } opominjao } bio opominjao

Pluralis

Nos, vos, illos,) da ćemo } biti bili opo- } da bismo, da biste,
Monitos, as, a,) da ćete } minjani, ol, biti } bili opominjani, ol,
fore,) da će } se opominjali } bili se opominjali

Participium Praeteritum

Monitus, a, um, opominjan, a, o, opomenut, a, o

Participium Futurum

Monendus, a, um, imajući, a, e, ol, koji, a, e ima biti opominjan, opominjati se.

§. XXX.

TERTIA CONJUGATIO

Prilika trećega sprežanja za način čineći

INDICATIVI MODI TEMPUS

Praesens

<i>Singularis</i>	<i>Pluralis</i>
<i>Lego, štijem</i>	<i>Legimus, štijemo</i>
<i>Legis, štiješ</i>	<i>Legitis, štijete</i>
<i>Legit, štijo</i>	<i>Legunt, štiju</i>

Imperfectum

<i>Singularis</i>	<i>Pluralis</i>
<i>Legebam, štijah</i>	<i>Legebamus, štijasmo</i>
<i>Legebas, štijaše</i>	<i>Legebatis, štijaste</i>
<i>Legebat, štijaše</i>	<i>Legebant, štijahu</i>

Perfectum

<i>Singularis</i>	<i>Pluralis</i>
<i>Legi, štio sam, ol, štih</i>	<i>Legimus, štili smo, ol, štismo</i>
<i>Legisti, štio si, ol, štise</i>	<i>Legistis, štili ste, ol, štiste</i>
<i>Legit, štio je, ol, štise</i>	<i>Legerunt, ol, legere, štili su, ol, štise</i>

Plusquam Perfectum

<i>Singularis</i>
<i>Legeram, bijaš, ol, bio sam, štio</i>
<i>Legeras, bijaše, ol, bio si, štio</i>
<i>Legerat, bijaše, ol, bio je, štio</i>

Pluralis

Legeramus, bljāsmo, bill smo, štīli
Legeratis, bijaste, billi ste, štīli
Legerant, bljahu, bill su, štīli

Futurum

<i>Singularis</i>	<i>Pluralis</i>
<i>Legam</i> , štīti ēu	<i>Legemus</i> , štīti ēmo
<i>Leges</i> , štīti ēēs	<i>Legetis</i> , štīti ēete
<i>Leget</i> , štīti ēe	<i>Legent</i> , štīti ēe

CONJUNCTIVI MODI TEMPUS

Praesens

<i>Singularis</i>	<i>Pluralis</i>
<i>Cum Legam</i> , kad štījem	<i>Cum Legamus</i> , kad štījemo
<i>Legas</i> , " štījēs	<i>Legatis</i> , " štījete
<i>Legat</i> , " štīje, ol, štījuē	<i>Legant</i> , " štīju, ol, štījuē

Imperfectum

<i>Singularis</i>	
<i>Cum Legerem</i> , kad štījah,	ol, štīo bi
<i>Legeres</i> , " štījāše	" "
<i>Legeret</i> , " štījāše, ol, štījav "	" "

<i>Pluralis</i>	
<i>Cum Legeremus</i> , kad štījāsmo,	ol, štīll bi
<i>Legeretis</i> , " štījaste,	" "
<i>Legerent</i> , " štījahu, ol, štījavši "	" "

Perfectum

<i>Singularis</i>	<i>Pluralis</i>
<i>Cum Legerim</i> , kad sam	<i>Cum Legerimus</i> , kad smo
<i>Legeris</i> , " si } štīo	<i>Legeritis</i> , " ste } štīll
<i>Legerit</i> , " je } ol, štīvši	<i>Legerint</i> , " su } ol, štīvši

Plusquam Perfectum

<i>Singularis</i>	
<i>Cum Legissem</i> , kad bijah, ol, bio sam	} ol, ja, ti, on, bio bi štīo ol, štīvši
<i>Legissem</i> , " bijāše, ol, bio si	
<i>Legisset</i> , " bijāše, ol, bio je	

Pluralis

Cum Legissemus, kad bljasmo, bili smo) ol, ml, vi, oni, bili
 „ *Legissetis*, „ bijaste, bili ste) štili) bi štili, bili bl smo,
 „ *Legissent*, „ bijahu, bili su) bili bl ste štili t.d.

Futurum

Singularis

Cum Legero, kad budem) štiti) kad uzaštijem)
 „ *Legeris*, „ budeš) ol,) „ uzaštiješ) uzaštijuć
 „ *Legerit*, „ bude) štio) „ uzaštije)

Pluralis

Cum Legerimus, kad budemo) štiti) kad uzaštijemo)
 „ *Legeritis*, „ budete) ol,) „ uzaštijete) uzašti-
 „ *Legerint*, „ budu) štili) „ uzaštiju) juci

IMPERATIVI MODI TEMPUS

Praesens et Futurum

<i>Singularis</i>	<i>Pluralis</i>
<i>Lege</i> , ol, <i>legito</i> , štij	<i>Legite</i> , ol, <i>legitote</i> , štijte
<i>Legito</i> , nek štije	<i>Legunto</i> , nek štiju

INFINITIVUS MODUS

Praesens et imperfectum

Legere, štiti, čitati

Perfectum et plusquam perfectum

Legisse, biti štio, ol, da sam, da si, da je, štio, bio štio,
 da smo, da ste, da su, štili, bili štili.

Futurum infectum

Lecturum, am, um, *esse*, ol, *fore* ol, samo, *Lecturum*, am,
 um, da će, da ćeš, da će, štiti
Lecturos, as, a, *esse*, ol, *fore*, ol, samo, *Lecturos* as, a,
 da ćemo, da ćete, da će štiti

Futurum exactum

Lecturum, am, um *fuisse*, da bi, ja, ti, on, štio, ol, bio štio
Lecturos, as, a, *fuisse*, da bi, mi, vi, oni, štili, ol, bili
 štili.

Gerundia

Legendi, štiti, Legendo, štijuč, Legendum, za štiti

Supina

Lectum, štiti, Lectu, za štiti

Participium praesens

Legens, entis, štijuči, a, e

Participium futurum

Lecturus, a, um, uzaštijuči, a, e, ol, koji, a, e, će štiti.

PASSIVUM

Prilika trećega sprežanja za način trpeći

INDICATIVI MODI TEMPUS

Praesens

Singularis.

<i>Legor,</i>	štiven sam,	štijem se
<i>Legeris, ol, legere,</i>	štiven si,	štiješ se
<i>Legitur,</i>	štiven je,	štije se

Pluralis

<i>Legimur,</i>	štiveni smo,	štijemo se
<i>Legimini,</i>	štiveni ste,	štijete se
<i>Leguntur,</i>	štiveni su,	štiju se

Imperfectum

Singularis

<i>Legebar,</i>	bijah štiven,	štijah se
<i>Legebaris, ol, legebare,</i>	bijaše štiven,	štijaše se
<i>Legebatur,</i>	bijaše štiven,	štijaše se

Pluralis

<i>Legebamur,</i>	bijismo štiveni,	štijahmo se
<i>Legebamini,</i>	bijaste štiveni,	štijahte se
<i>Legebantur,</i>	bijahu štiveni,	štijahu se

Perfectum

Singularis

<i>Lectus, a, um,</i>	}	bio sam, oi, bih	}	štiven	}	štio sam se
<i>sum, ol, fui</i>						
<i>es, oi, fuisti</i>						
<i>est, ol, fuit</i>		bio si, oi, biše				štio si se
		bio je, ol, biše				štio je se

Pluralis

<i>Lecti, ae, a,</i>	}	bili smo, ol, bismo	}	štiveni	}	štili smo se
<i>sumus, ol, fuimus</i>						
<i>estis, oi, fuistis</i>						
<i>sunt, ol, fuerunt</i>		bili ste, ol, biste				štili ste se
		bili su, oi, biše				štili su se

Plusquam perfectum

Singularis

<i>Lectus, a, um</i>	}	bijah, ol, bio sam	}	bio štiven,	}	ol, štio se
<i>eram, ol, fueram</i>						
<i>eras, ol, fueras</i>						
<i>erat, ol, fuerat</i>		bijaše, ol, bio je				

Pluralis

<i>Lecti, ae, a</i>	}	bijasmo, ol, bili smo	}	bili štiveni	}	oi, štili se
<i>eramus, ol, fueramus</i>						
<i>eratis, ol, fueratis</i>						
<i>erant, ol, fuerant</i>		bijahu, ol, bili su				

Futurum

Singularis

<i>Legar,</i>	}	biti će	}	štiven	}	štiti će se
<i>Legeris, oi, legere,</i>						
<i>Legetur,</i>						
		biti ćeš				štiti ćeš se
		biti će				štiti će se

Pluralis

<i>Legemur,</i>	}	bit ćemo	}	štiveni	}	štiti ćemo se
<i>Legemini,</i>						
<i>Legentur,</i>						
		bit ćete				štiti ćete se
		bit će				štiti će se

CONJUNCTIVI MODI TEMPUS

Praesens

Singularis

<i>Cum Legar,</i>	}	kad sam	}	štiven	}	kad se štijem
» <i>Legaris, ol, legare,</i>						
» <i>Legatur,</i>						
		kad si				» » štija
		kad je				» » štije
		ol, buduć				ol, štijeć se

Pluralis

<i>Cum Legamur</i> , kad smo	} stiveni }	} kad se štijemo
» <i>Legamini</i> , kad ste		
» <i>Legantur</i> , kad su ol, budući		
		» » štijete » » štija ol, štijući se

Imperfectum

Singularis

<i>Cum Legerer</i> , kad bijah	} stiven, }	} kad štijali se) bio bi štj,
» <i>Legereris</i> , ol, » bijaše		
» <i>legerere</i> , » bijaše		
» <i>Legeretur</i> , ol, budući		» » štijaše se) ven, ol- » » štijaše se) stio bi se ol, štijući se

Pluralis

<i>Cum Legeremur</i> , kad bijasmo	} stiveni }	} štijasmo se) bili bi štj-
» <i>Legeremini</i> , » bijaste		
» <i>Legerentur</i> , » bijahu ol, budući		
		» » štijaste se) veni, ol, » » štijahu se) štiji bi se ol, štijavši se

Perfectum

Singularis

<i>Cum Lectus</i> , a, um,	} kad sam) bio stiven }	} kad se štih
<i>sim</i> , ol, <i>fuierim</i> ,		
<i>sis</i> , ol, <i>fuieris</i> ,		
<i>sit</i> , ol, <i>fuierit</i> ,	} ol, štio se)	» » štise
budući		
		» » štiv se) » štise

Pluralis

<i>Cum Lecti</i> , ae, a,	} kad smo) bili stiveni }	} kad se štismo
<i>simus</i> , ol, <i>fuierimus</i> ,		
<i>sitis</i> , ol, <i>fuieritis</i> ,		
<i>sint</i> , ol, <i>fuierint</i> ,	} ol, štill se)	» » štiste
budući		
		» » štivši se) » štise

Plusquam Perfectum

Singularis

<i>Cum Lectus</i> , a, um,	} kad bijah) bio sam) bio stiven) bio bi bio	} bio si) ol, bio se) stiven, ol,
<i>essem</i> , ol, <i>fuissem</i> ,		
<i>esses</i> , ol, <i>fuissets</i> ,		
<i>esset</i> , ol, <i>fuisset</i> ,	} ol, bivši)	} štio, ol,) bio bi se
ol, bivši		
		» » štiv se) štio

Pluralis

<i>Cum Lecti</i> , ae, a,	} kad bijasmo,) bili stive-) bili bi bili štj-	} ni, ol, bili) veni, bili bi se,
<i>essemus</i> , ol, <i>fuis-</i>		
<i>semus</i> , <i>essetis</i> , ol,		
<i>fuissetis</i> , <i>essent</i> ,	} » bijahu,) se štiji, ol,) oi, bili bismo,	} ol, bivši) štivši se) bili bi ste se, štiji
ol, fuisissent,		

Futurum

Singularis

Cum *Lectus*, a um, kad budem)štiven, ol,)kad se uzaštijem
ero, ol, *fuero*, „ budeš)štiti se, ol,) „ uzaštiješ
eris, ol, *fuero*, „ bude)štio se „) „ uzaštije
erit, ol, *fuero*, ol,uzbuduć ol, uzaštijuć se

Pluralis

Cum *Lecti*, ae, a, kad budemo)štiveni, ol,)kad se
erimus, ol, *fuero*, „ budete)štiti se, ol,) uzaštijemo
eritis, ol, *fuero*, „ budu)štiti se „) uzaštijete
erunt, ol, *fuero*, ol, uzbuduci „) uzaštiju

IMPERATIVI MODI TEMPUS

Praesens et Futurum

Singularis

Legere, ol, *legitor*, budi štiven, štij se
Legitor, nek bude štiven, nek se štije

Pluralis

Legimini, ol, *legiminor*, budite štiveni, štijte se
Leguntor, nek budu štiveni, nek se štiju

INFINITIVUS

Praesens et Imperfectum

Legi, biti štiven, štiti se

Perfectum et Plusquam Perfectum

Singularis

Lectum, am, um, *esse*, ol, *fuisse*, bitl bio štiven, da
sam, da si, da je, bio štiven, štio se

Pluralis

Lectos, as, a, *esse*, ol, *fuisse*, biti bili štiveni, ol, da
smo, da ste, da su, bili štiveni, štili se

Futurum Infectum

Lectum iri, lmat biti štiven, ol, da ću, da ćeš, da će biti
štiven, štiti se, da ćemo, da ćete, da će, biti štiveni, štiti se

Participium Praeteritum

Lectus, a, um, štiven, a, o

Participium Futurum

Legendus, a, um, koji, a, e, ima biti štiven, a, o, ol, imati će se štiti

g. XXXI.

QUARTA CONJUGATIO

Prilika četvrtoga sprežanja za način čineći

INDICATIVI MODI TEMPUS

Praesens

Singularis

Audire, čujem
Audis, čuješ
Audit, čuje

Pluralis

Audimus, čujemo
Auditis, čujete
Audiunt, čuju

Imperfectum

Singularis

Audiebam, čujah
Audiebas, čujase
Audiebat, čujase

Pluralis

Audiebamus, čujasmo
Audiebatis, čujaste
Audiebant, čujahu

Perfectum

Singularis

Audisti, čuo sam, čuh
Audisti, čuo si "
Audivit, čuo je "

Pluralis

Audivimus, čuli smo, čusmo
Audivistis, čuli ste, čuste
Audiverunt,
ol, audivere, čuli su, čuse

Plusquam Perfectum

Singularis

Audiveram, bijah, ol, bio sam)
Audiveras, bijaše, ol, bio si) čuo
Audiverat, bijaše, ol, bio je)

Pluralis

Audiveramus, bijasmo, ol, bili smo)
Audiveratis, bijaste, ol, bili ste) čuli
Audiverant, bijahu, ol, bili su)

Futurum

Singularis

Audiam, ėti ėu
Audies, ėti ėeš
Audiet, ėti ėe.

Pluralis

Audiemus, ėti ėemo
Audietis, ėti ėeto
Audient, ėti ėe

CONJUNCTIVI MODI TEMPUS

Praesens

Singularis

Cum Audiam, kad ėjem
» Audias, » ėješ
» Audiat, » ėje
ol, ėjuė

Pluralis

Cum Audiamus, kad ėjemo
» Audiatis, » ėjete
» Audiant, » ėju
ol, ėjuėi

Imperfectum

Singularis

Cum Audirem, kad ėjah) ėuo bi
» Audires, » ėjase) ja, ti, ou
» Audiret, » ėjase)
ol, ėjav

Pluralis

Cum Audiremus, kad ėjasmu) ėuli bi
» Audiretis, » ėjaste) mi, vi, oni
» Audirent, » ėjahu)
ol, ėjavši

Perfectum

Singularis

Cum Audiverim, kad sam) ėuo
» Audiveris, » si ol
» Audiverit, » je) ėuv
buduė

Pluralis

Cum Audiverimus, kadsmu) ėuli
» Audiveritis, » ste ol
» Audiverint, » su) ėuvši
buduėi

Plusquam Perfectum

Singularis

Cum Audivissem, kad sam) bio ėuo, ol,)
» Audivisses, » si) bivši ėuo) bio bi ėuo
» Audivisset, » je) ol, ėuvši)

Pluralis

<i>Cum Audivissemus</i> ,	kad smo)bili ċuli, ol,)	
» <i>Audivissetis</i> ,	» ste)biysi ċuli)bili bi ċuli
» <i>Audivissent</i> ,	» su)ol, ċuvši)

Futurum

Singularis

<i>Cum Audivero</i> ,	kad budem) ċuti) kad uzċujem
» <i>Audiveris</i> ,	» budeš) ol) » uzċuješ
» <i>Audiverit</i> ,	» bude) ċuo) » uzċuje
	ol, uzbuduċ		ol, uzċujuċ

Pluralis

<i>Cum Audiverimus</i> ,	kad budemo) ċuti) kad uzċujemo
» <i>Audiveritis</i> ,	» budete) ol) » uzċujete
» <i>Audiverint</i> ,	» budu) ċuli) » uzċuju
	ol, uzbuduċi		ol, uzċujuċi

IMPERATIVUS

Praesens et Futurum

Singularis

Audi, ol, *audito*, ċuj,
Audito, nek ċuje

Pluralis

Audite, ol, *auditote*, ċujte
Audiunto, nek ċuju

INFINITIVUS

Praesens et Imperfectum

Audire, ċuti

Perfectum et Plusquam Perfectum

Audivisse, biti ċuo, ol, da sam, da si, da je ċuo, da smo,
da ste, da su ċuli, ol, bili ċuli.

Futurum Infectum

Auditurum, am, um, *esse*, ol, *fore*, ol, samo, *auditurum*,
am, um, biti za ċut, ol, da ċu, da ċeš, da ċe, ċuti

Audituros, as, a, *esse*, ol, *fore*, ol, samo, *audituros*, as, a,
da ċemo, da ċete, da ċe, ċuti

Futurum exactum

Auditurum, am, um, *fuisse*, da bi bio čuo, čula; čulo

Audituros, as, a, *fuisse*, da bi bili čuli, čule, čula

Gerundia

Supina

Audiendi, čut

Auditum, čut

Audiendo, čujuć

Auditū, za čut

Audiendum, za čut

Participium Praesens

Audiens, ientis, čujući, a, e

Participium Futurum

Auditurus, a, um, nčujući, a, e, koji, a, e, će čuti

PASSIVUM

Prilika četvrtoga sprezanja za način trpeći

INDICATIVI MODI TEMPUS

Praesens

Singularis

Audior, čuven sam, ol, čujem se

Audiris, ol, *audire*, čuven si, čuješ se

Auditur, čuven je, čuje se

Pluralis

Audimur, čuveni smo, ol, čujemo se

Audimini, čuveni ste, čujete se

Audiuntur, čuveni su, čuju se

Imperfectum

Singularis

Audiebar, bijah) čujah se

Audiebaris, ol, *audiebare*, bijase) čuven) čujase se

Audiebatur, bijase) čujase se

Pluralis

Audiebamur, bijasmo) čujasmo se

Audiebamini, bijaste) čuveni) čujaste se

Audiebantur, bijahu) čujahu se

Perfectum

Singularis

<i>Auditus, a, um</i>)	<i>bih</i>))	<i>ćuo sam se</i>	
<i>sum, ol, fui, es, ol,</i>		<i>bise</i>			<i>ćuven</i>	<i>ćuo si se</i>
<i>fuiſti, est, ol, fuit,</i>		<i>bise</i>				<i>ćuo je se</i>

Pluralis

<i>Auditi, ae, a,</i>	}	<i>bismo</i>	}	}	<i>ćuli smo se</i>	
<i>sumus, ol, fuimus, estis, ol,</i>		<i>biste</i>			<i>ćaveni</i>	<i>ćuli ste se</i>
<i>fuiſtis, sunt, ol, fuerunt,</i>		<i>bise</i>				<i>ćuli su se</i>

Plusquam Perfectum

Singularis

<i>Auditus, a, um,</i>	}	<i>bio sam</i>	}	}	<i>bio ćuven</i>
<i>eram, ol, fueram, eras, ol,</i>		<i>bio si</i>			<i>ol, ĉpo se</i>
<i>fueras, erat, ol, fuerat,</i>		<i>bio je</i>			

Pluralis

<i>Auditi, ae, a,</i>	}	<i>bili smo</i>	}	}	<i>bili ćaveni</i>
<i>eramus, ol, fueramus, eratis, ol,</i>		<i>bili ste</i>			<i>ol, ćuli se</i>
<i>fueratis, erant, ol, fuerant,</i>		<i>bili su</i>			

Futurum

Singularis

<i>Audiar,</i>	<i>biti ću</i>	}	}	}	<i>ćuti ću se</i>	
<i>Audieris, ol, audiere,</i>	<i>biti ćeš</i>				<i>ćuven</i>	<i>ćuti ćeš se</i>
<i>Audietur,</i>	<i>biti će</i>					<i>ćuti će se</i>

Pluralis

<i>Audiemur,</i>	<i>biti ćemo</i>	}	}	}	<i>ćuti ćemo se</i>
<i>Audiemini, biti ĉete</i>	<i>ćuveni</i>				<i>ćuti ĉete se</i>
<i>Audientur, biti će</i>					<i>ćuti ĉeh se</i>

CONJUNCTIVI MODI TEMPUS

.Praesens

Singularis

Cum Audiar,) kad sam)) kad se ćujem		
„ Audiaris, ol, audiare,			„ si) ĉuven)	„ ĉuješ
„ Audiatur,			„ je)	ol, ĉuje se

Pluralis

<i>Cum Audiamur,</i>	kad smo)		kad se čujemo
» <i>Audiamini,</i>	» ste)	čuvani	» čujete
» <i>Audiantur,</i>	» su)		» čuju
			ol, čujući se

Imperfectum

Singularis

<i>Cum Audirer,</i>	kad bijah)	kad čujah se	bilo bi ču-
» <i>Audireris, ol,</i>	» bijase)	čujase se	ven, ol,
<i>Audirere,</i>	» bijase)	čujase se	čuo bi se
» <i>Audiretur,</i>	ol, bijav)	ol, čujav se	

Pluralis

<i>Cum Audiremur,</i>	kad bijasmo)	kad čujasmo se	bili bi ču-
» <i>Audiremini,</i>	» bijaste)	čujaste se	venl, ol,
» <i>Audirentur,</i>	» bijahu)	čujahu se	čuli bi se
	ol, bijavši	ol, čujavši	

Perfectum

Singularis

<i>Cum Auditus, a, um,</i>	kad sam)	bio čuven
<i>sim, ol, fuerim, sis, ol,</i>	» si)	ol, čuo se,
<i>fueris, sit, ol, fuerit,</i>	» je)	ol, čuv se
	ol, buduc	

Pluralis

<i>Cum Auditi, ae, a,</i>	kad smo)	bili čuveni
<i>simus, ol, fuerimus, sitis, ol,</i>	» ste)	ol, čuli se
<i>fueritis, sint, ol, fuerint,</i>	» su)	ol, čuvši se
	ol, buduc	

Plusquam Perfectum

Singularis

Kad

<i>Cum Auditus, a, um,</i>	bijah)	bio čuven, ol,	bio bi bio
<i>essem, ol, fuisset, esses, ol,</i>	bijase)	bio se čuo, ol,	čuden, ol,
<i>fuisset, esset, ol, fuisset,</i>	bijase)	čuvši se	bio bi se
	ol, bivši	čuo	

Pluralis

<i>Cum Auditi, ae, a,</i>	kad)	bili čuveni	bili bismo	bili čuve-
<i>essemus, ol, fuisset, fuisset,</i>	bijasmo)	ol, bili se	bili biste	ni, ol, ču-
<i>essetis, ol, fuisset, fuisset,</i>	bijaste)	čuli, ol,	bili bi su	li se
<i>essent, ol, fuisset,</i>	bijahu)	čuvši se		
	ol, bivši			

Futurum

Singularis

<i>Cum Auditus, a, um,</i>	}	kad budem	}	čūven, ol,	}	kad se užečujem
<i>ero, ol, fuero, eris, ol,</i>		» budeš		čūti se, ol,		» užečuješ
<i>fuertis, erit, ol, fuerit,</i>		» bude		čuo se		» užečuje
		ol, užečuće				ol, užečuće se

Pluralis

<i>Cum Auditi, ae, a,</i>	}	kad	}	čūveni,	}	kad se užečujemo
<i>erimus, ol, fuerimus,</i>		budemo		ol, čūti se		» » užečujete
<i>eritis, ol, fueritis,</i>		budete		ol, čūti se		» » užeču
<i>erunt, ol, fuerint,</i>		budu		ol, čūti se		ol, užečuće se

IMPERATIVUS

Praesens et Futurum

Singularis

Audire, ol, auditor, budl čūven, čuj se
Auditor, nek bude čūven, nek se čuje

Pluralis

Audimini, ol, audimino, budite čūveni, čujte se
Audiuntor, nek budu čūveni, nek se čuju.

INFINITIVUS

Praesens et imperfectum

Audiri, bitl čūven, čūti se

Perfectum et plusquam Perfectum

Auditum, am, um, esse, ol, fuisse, bitl bio čūven, ol, da sam, da si, da je bio čūven.
Auditos, as, a, esse, ol, fuisse, bitl bili čūveni, da smo, da ste, da su bili čūveni.

Futurum infectum

Auditum iri, imat bitl čūven, ol, da ču, da ćeš, da će, bitl čūven, čūti se, da čemo, da ćete, da će, bitl čūveni, čūti se.

Participium Praeteritum

Auditus, a, um, čūven, a, o

Participium futurum

Audiendus, a, um, imajući, a, e, koji, a, e, ima, biti čuven, a, o, čuti se.

Opaz kako se i odklen različita vrimena izvode.

I. Iz Indikativa ovako se izvodi

1. *Imperfectum indicativi* okrenuē posljednje slovo o u prvog sprežanja na *abam*, n. p. *amo*, postaje, *amabam*; u drugoga na *bam*, n. p. *moneo*, *mone-bam*; u trećeg i četvrtog na *ebam*, n. p. *lego*, *leg-ebam*, *audio*, *audi-ebam*.

2. *Futurum indicativi* okrenuē rečeno slovo o u prvog na *abo*, n. p. *am-abo*, u drugog na *bo*, n. p. *moneo*, *mone-bo*; u trećeg i četvrtog na *am*, *es*, *et*, n. p. *lego*, *leg-am*, *audio*, *au-diam*, *leg-es*, *leg-et* etc.

3. *Praesens conjunctivi*, okrenuē o, u prvog na *em*, n. p. *amo*, *am-em*, a u ostalim na *am*, n. p. *moneo*, *mone-am*, *lego*, *leg-am*, *audio*, *audi-am*.

4. *Participium praesens*, okrenuē o, u prvog na *ans*, n. p. *am-ans*, u drugog na *ns*, n. p. *mone-ns*, u trećeg i četvrtog na *ens*, n. p. *leg-ens*, *audi-ens*.

5. Iz sadašnjeg dionstva pako može se najzgodnije izvest *Participium futurum Passivi*, posljednje s okrenuē na *dus*, *da*, *dum*, n. p. *aman-dus*, *aman-da*, *aman-dum*, *monen-dus*, *da*, *um*, *legen-dus*, *da*, *dum*, *audien-dus*, *da*, *dum*.

Tri padeža ovoga dionstva t. j. Genitiv, Dativ ili Ablativ, i Akuzativ zovu se *Gerundia*.

II. Iz Infinitiva se izvode.

1. *Praesens Imperativi* u svljuh sprežanjah odbaceē posljednju slovk *re* Infinitiva, postaje Imperativ, *ama-re*, *ama*, *mone*, *lege*, *audi* etc.

2. *Imperfectum conjunctivi*, nadostaveē infinitivu *m*, n. p. *amare-m*, *monere-m*, *legere-m*, *audire-m*.

3. *Infinitivus passivi praesentis*, obrateē e posljednje na i u prvoga, drugoga i četvrtoga, n. p. *amare*, *amari*, *moneri*, *audiri*; a u trećega *ere* na i, n. p. *leg-ere*, *leg-i*.

4. *Imperativus passivi praesentis* u svim je sprežanjim jednak s'infinitivom činivim, n. p. *amare*, ljubi se ti, *legere*, čitaj se, oli budi ljubljen, neka te ljube, budi čitan.

III. Iz *Præterita perfecti indicativi* izvodi se

1. *Plusquam perfectum* Indikativa, okrenuće i na *eram*, n. p. *amavi*, *amav-eram*, *monue-ram*, *leg-eram*, *audiv-eram* (*audieram*).

2. *Perfectum conjunctivi*, i okrenuće na *erim*, n. p. *amav-erim*, *monuerim*, *legerim*, *audiverim* (*audierim*).

3. *Plusquam perfectum conjunctivi*, isto i obrateć na, *issem*, oli nadodav mu *issem*, *amavi-issem*, *monu-issem*, *legissem*, *audiv-issem*.

4. *Praeteritum infinitivi*, ono i prominuće na *isse*, oli, pri-lučeć mu *isse*, n. p. *amavisse*, *monuisse*, *legisse*, *audivisse*.

5. *Futurum conjunctivi*, oliti *perfectum* seu *exactum*, na misto onog posliednjega i staveć *ero*, n. p. *amav-ero*, *monu-ero*, *legero*, *audiero*.

IV. Iz *Supina* se izvodi

1. *Participium futurum activi*, okrenuće krajno m na *rus*, n. p. *amatum*, *amatu-rus*, *lectum*, *lectu-rus*, a, um, *auditum*, *auditu-rus*, a, um.

2. *Participium praeteritum passivi*, rećeno m prominuće na s, n. p. *amatum*, *amatu-s*, a, um, *lectus*, a, um, *monitus*, a, um, *auditus*, a, um.

V. Za načiniti *Passiv* prida se r slovu o, u sadašnjemu *Indicativa* rićih pravilnih, *amo*, *amor*, *moneo*, *moneor* etc. Tako-djer u *futuru indicativa* u prvog i drugog sprežanja, n. p. *amabo*, *amabor*; i u drugom načinu *Imperativa*, koji uprav služi za *futur* zapovijadjuć, n. p. *amator tu*, *monetor*. A na misto m metne se r, u imperfektu sadašnjega, u sadašnjemu i imperfektu vekućega načina, i u *futuru trećeg i četvrtog sprežanja*, *amabar*, *amem*, *amer*, *amarem*, *amarer*, *legam*, *legar*, *audiam*, *audiar*. Sva vrmena prošasta postaju pridavši dionstvu prošastomu, *sum*, *es*, *est*; n. p. *amatus*, a, um, *sum* etc. *Futurum* pako *infinitivi* načinja se od *Supina* priložeć mu *iri*, n. p. *amatum iri*, *monitum iri*.

OPAZ. 1. Prošasta vrmena. načina ukazujućeg, sastavlja-

jućeg, i nesvršenog, običaju izpušćat *per syncopen* silabe *vi*, *re*, *v*; osolito u drugom kipu; n. p. na misto: *amavisti-amasti*, *amavistis-amastis*, *amaverunt-amarunt*, *amaveram-amaram*, *amaverim,-is,-it,-amarim-is-it*, *amaverint-amarint*, *amavissem*, *-es,-et,-amassem-es-et*, *amavissemus,-tis,-ent,-amassemus-tis,-ent*, *amavisse-amasse*. *Petivi-petii*, *petivimus-petiimus*, *petiveram-petieram*, *petivissem-petiissem* ol *petissem*, *petivisse-petissem* ol *petissem* i t. d. *Audivisti-audisti*, *audii*, *audieram,-as,-at*, *audieramus,-tis,-ant*, *audierim... audissem* ol, *audissem... audivisse-audissem* ol, *audisse*. *Novisti-nosti... novisse-nosse*, *cognovisse-cognosse*, *decrevisse-decresse*, *consuevisse-consuesse* i t. d. Ali riči u korenu *v* imajuće, neizpušćaju ga: zato *faceo*, *milovat* koga, *pomagat* mu, *moreo*, *mičem*, *nemogu* imat *fasti*, *mosti*, nego *favisti*, *movisti*. Medjuto kod Poetah, a kadkad i kod drugih starih pisacah nalaze se skraćene i take riči, kako na misto, *commovisset*, *commoverit*, nalazi se, *commosset*, *commorit*.

2. U Imperfektu četvrtoga sprezanja kod starih često se nahodi izbačeno *e*, n. p. *Lenibant*, *Nutribant*, *Insignibant*, *Audibant*, *Scibant*, *Polibant*, *Praesagibat*, *Servibat*, na misto: *Leniebant*, *nutriebant*, *sciebant*. 3. Futur istoga sprezanja, koji ima na *am*, n. p. *audiam*, kod starih Poetah nalazi se štokad na *ido*, n. p. *Aperibo*, *operibo*, *audibis*, *scibit*, *mollibit*, *lenibunt*, na misto: *aperiam*, *operiam*, *audies*, *sciet*, *molliet*, *lenient*. 4. Samo Poete imadu sliedećih Preteritah, n. p. *misti*, *promisti*, *dixi*, *justi*, *direxisti*, *vixet*, *extinxerant*, *surpuerant*, *accesti*, *evasti*, *sensisti*, *induxisti*, *percussi*, *divisisti*, *surrexe*, na misto, *mististi*, *promististi*, *jussisti*, *dixisti*, *direxisti*, *vixisset*, *extinxissent*, *surripuerant*, *accessisti*, *evasisti*, *sensisti*, *induxisti*, *percussisti*, *divisisset*, *surrexisset*. 5. Futur vežućega načina kod starih je izlazio i na *Asso* u prvom, a na *esso* u drugom sprezanju, n. p. *amasso*, *amassis*, *supplicassis*, *interrogassis*, *judicassis*, *imperassis*, *creassis*, *locassis*, pa i u trplivomu, *turbassitur* etc. n. p. *Si me irritassis*, na misto, *irritaveris*, ako me razsrdiš, oli, ako me budeš razsrdio. Tako, *habesso*, *prohibesso*, *licessit*, na misto, *habuero*, *prohibuero*, *licuerit*. A futur trećega na *im*, n. p. *faxim*, *perduim*, *creduim*, na misto,

fecero, perdidero, credidero. 6. Iz rečenih futura na *asso*, stari su izvodili futur Infinitiva na *assere*, n. p. *Expugnassere, Impetrassere*, t. j. *Expugnaturum, impetraturum esse*. 7. U Gerundium i dionstvima na *dus*, stari su stavljali *U*, na mesto predposludjega *E*, n. p. *Pariundi, scribundis, capiundae, perdundae, leniunda, experiundum, capiundis, reperiundus, experiundae, gerundae*, na mesto, *pariendi, scribendis, capiendae* etc. Odkle i ona u zakonim gradjanskim, *de repetundis, communi dividundo* etc. t. j. *de repetendis, i dividendo*.

§. XXXII.

De verbis deponentibus

O ričma smećućim

Riči smećuće (*verba deponentia*) sprežaju se po gori rečenim četerima sprežanjim za način trpeći, i to svaka po onom sprežanju s'kojim se u dovršenju slaže: zato sprežaju se po prvom, koje izlaze u drugom kipu sadašnjeg na-*aris*, a u nesvršenomu na-*ari*; po drugomu, koje na produljeno-*eris*, i *eri*; po trećem, koje na kratko *eris*, po četvrtom, koje na-*iris* i *iri*. Take su riči sljedeće:

Deponentia primae conjugationis

<i>Adversor, aris, ari</i> , protivit se	<i>Otiōr, aris, ari</i> , dangubiti.
<i>Arbitror, aris, ari</i> , misliti	<i>Opitulor, aris, ari</i> , pomoći,
<i>Ariolor, aris, ari</i> , čarati	podpomagati, pripomoći.
<i>Auxilior, aris, ari</i> , pomagati	<i>Rizor, aris, ari</i> , svadit se,
<i>Conor, aris, ari</i> , nastojati	svadjati se.
<i>Cunctor, aris, ari</i> , kasniti	(a i <i>Rizo, as, are</i> , i čineća je
<i>Glorior, aris, ari</i> , slavit se,	i smećuća).
hvalit se.	

Deponentia secundae conjugationis

<i>Confiteor, eris, eri</i> , izpovidit,	<i>Misereor, eris, eri</i> , smilovati se
izpovidat,	<i>Promereor, eris, eri</i> , zaslužiti
<i>Medeor, eris, eri</i> , ličiti	<i>Tueor, eris, eri</i> , braniti

Deponentia tertiae conjugationis

Depascor, eris, sci, opàsti
Gradior, eris, di, postupat
Irascor, eris, sci, ljutit se
Loquor, eris, qui, govorit
Morior, eris, mori, umrliti

Patior, eris, pati, trpiti
Quaeror, eris, ri, tužil se
Ulciscor, eris, sci, osvetit se,
 osvečivati se.

Deponentia quartae conjugationis

Assentior, iris, iri, privoljiti
Mentior, iris, iri, lagati
Molior, iris, iri, silovat se,
 spravljati, snovati.

Ordior, iris, iri, početi, poč-
 mati, snovat.

OPAZ. Ove riči osim svih vrimenah načina trpećega, imadu iz načina činećega dionstvo sadašnje, n. p. *Utens*; dionstvo došasto, n. p. *Usurus*, a, um; i *Gerundia*, n. p. *utendi*, *utendo*, *utendum*.

8. XXXIII.

O ričma trećeg sprežanja izlazećim na *io*

Gdikoje riči trećeg sprežanja u sadašnjem vrimenu načina ukazujućeg prija o uzimlju *i*, take su: *Capio*, hvatam, razumim, *Cupio*, želim, *Facio*, činim, *Fodio*, kopam, *Fugio*, blžim, *Gradior*, postupam, koračam, *Jacio*, bacam, hitam, *Lacio*, uplićem, *Morior*, umiram, *Pario*, radjam, *Quatio*, tresem, raztresam, drmam, mlatim, triskam, *Rapio*, otimljem, grabim, popadam, *Sapio*, 1. sladiti, ol, zaudarat, 2. znati, mudrovati; takodjer riči iz tih sastavljene. Sve se te sprežaju po trećemu, samo se u gdikojim vrimenim razlikuju od ostalih riči istog sprežanja; evo izgled:

Indicativus

S. Capio, capis, capit-P. Capimus, capitis, captiunt.

Imperfectum

S. Capiebam, capiebas, capiebat-P. Capiebamus, capiebatis, capiebant.

Futurum

S. Capiam, capies, capiet-P. Capiemus, capietis, capient.

CONJUNCTIVUS

S. Capiam, capias, capiat-P. Capiamus, capiatis, capiant.

Imperfectum

S. Caperem, caperes, caperet-P. Caperemus, caperetis, caperent.

IMPERATIVUS

S. Cape, ol, capito tu, capito ille-P. Capite, ol, capitote vos, capiunto illi.

INFINITIVUS Capere

GERUNDIA: *capiendi, capiendo, capiendum.*

Indicativus Passivi

S. Capior, caperis, capitur-P. Capimur, capimini, capiuntur.

Imperfectum

S. Capiebar, capiebaris, ol, capiebare, capiebatur-P. Capiebamur, capiebamini, capiebantur.

Futurum

S. Capiar, capiérís, ol, capière, capietur-P. Capiemur, capiemini, capientur.

CONJUNCTIVUS

S. Capiar, capiaris, ol, capiare, capiatur-P. Capiamur, capiamini, capiantur.

Imperfectum

S. Caperer, capereris, ol, caperere, caperetur-P. Caperemur, caperemini, caperentur.

IMPERATIVUS

S. Capere, ol, capitor, tu, capitor ille-P. Capimini, ol, capiminoz vos, capiuntor illi.

INFINITIVUS

Capi

Participium Futurum

Capiendus, capienda, capiendum.

§. XXXIV.

De verbis Anomalis-O ričma nepravilnini

Zovu se riči nepravilne (*anomala verba*) koje se po običajnim gori stavljenim četema upravam nesprezaju, i jesu: *Sum, Fero, Volo, Fia, Eo, Queo, Edo*, i njihove sastavljene. Gori smo jur sprežali *Sum*, samo ćemo ovde staviti *Possum*, koje je sastavljeno iz *potis* moćan, i *sum*, jesam,

INDICATIVUS

Praesens

*S. Possum, mogu
Potes, možeš
Potest, može*

*P. Possumus, možemo
Potestis, možete
Possunt, mogu*

Imperfectum

*S. Poteram, mogah
Poteras, mogah
Poterat, mogah*

*P. Poteramus, mogasmo,
Poteratis, mogaste
Poterant, mogahu*

Perfectum

*S. Potui, mogao sam
Potuisti, mogao si
Potuit, mogao je*

*P. Potuimus, mogli smo
Potuistis, mogli ste
Potuerunt, mogli su*

Plusquam perfectum

<i>S. Potueram</i> , bio sam mogao	<i>P. Potueramus</i> , bili smo mogli
<i>Potueras</i> , bio si mogao	<i>Potueratis</i> , bili ste mogli
<i>Potuerat</i> , bio je mogao	<i>Potuerant</i> , bili su mogli

Futurum

<i>S. Potero</i> , moći ću	<i>P. Poterimus</i> , moći ćemo
<i>Poteris</i> , moći ćeš	<i>Poteritis</i> , moći ćete
<i>Poterit</i> , moći će	<i>Poterunt</i> , moći će

Praesens conjunctivi

<i>S. Possim</i> , da mogu	<i>P. Possimus</i> , da možemo
<i>Possis</i> , » možeš	<i>Possitis</i> , » možete
<i>Possit</i> , » može	<i>Possint</i> , » mogu

Imperfectum

<i>S. Possem</i> , da mogah	mo-	<i>P. Possemus</i> , da mogasmo	mo-
<i>Posses</i> , » mogashe	gao	<i>Possetis</i> , » mogaste	gli
<i>Posset</i> , » mogashe	bi	<i>Possent</i> , » mogahu	bi

Perfectum

<i>S. Potuerim</i> , da sam	mo-	<i>P. Potuerimus</i> , da smo	mo-
<i>Potueris</i> , da si	mogao	<i>Potueritis</i> , da ste	gli
<i>Potuerit</i> , da je		<i>Potuerint</i> , da su	

Plusquam perfectum

<i>S. Potuissem</i> , da sam	bio	<i>P. Potuissemus</i> , da smo	bili
<i>Potuissetis</i> , da si	mo-	<i>Potuissetis</i> , da ste	mo-
<i>Potuisset</i> , da je	gao	<i>Potuisissent</i> , da su	gli

Futurum

<i>S. Potuero</i> , da ću	moći	<i>P. Potuerimus</i> , da ćemo	moći
<i>Potueris</i> , da ćeš		<i>Potueritis</i> , da ćete	
<i>Potuerit</i> , da će		<i>Potuerint</i> , da će	

Načina zapovijedajućeg neima.

Može se reć: *Fac possis*-ćini da možeš, mogni

Praesens Infinitivi

Posse-moći

Praeteritum

Potuisse-bit mogao, da mogao

PARTICIPIUM

Potens, tis, moguć, a, e.

§. XXXV.

Fero ejusque Composita

Fero-nosim neima ni prošastog ni supina, jer *tuli i latum*, dolaze od riči *tollo, tuli, latum*. Spreza se ovako:

INDICATIVUS

Praesens

S. Fero-nosim, fers, fert-P. Ferimus, fertis, ferunt.

Imperfectum

S. Ferebam, ferebas, ferebat-P. Ferebamus, ferebatis, ferebant.

Perfectum

S. Tuli, tulisti, tulit-P. Tulimus, tulistis, tulerunt.

Plusquam perfectum

S. Tuleram, tuleras, tulerat-P. Tuleramus, tuleratis, tulerant.

Futurum

S. Feram, feres, feret-P. Feremus, feretis, ferent.

CONJUNCTIVUS

Praesens

S. Feram, feras, ferat-P. Feramus, feratis, ferant.

Imperfectum

S. Ferrem, ferres, ferret-P. Ferremus, ferretis, ferrent.

Perfectum

S. Tulerim, tuleris, tulerit-P. Tulerimus, tuleritis, tulerint.

Plusquam perfectum

S. Tulissem, tulisises, tulisset-P. Tulissemus, tulissetis, tulissent.

Futurum

S. Tulero, tuleris, tulerit-P. Tulerimus, tuleritis, tulerint.

IMPERATIVUS

Fer, ol, ferto tu, ferto ille-P. Ferte, ol, fertote vos, ferunto illi.

INFINITIVUS

Praesens	Praeteritum	Futurum
<i>Ferre-Nositi</i>	<i>Tulisse</i>	<i>Laturum, am, um.</i>

Gerundia

Ferendi, ferendo, ferendum.

Supina

Latum, latu.

Participium praesens

Ferens, tis.

Participium Futurum

Laturus, a, um.

INDICATIVUS PASSIVI

Praesens

S. Feror, fereris, fertur-P. Ferimur, ferimini, feruntur.

Imperfectum

S. Ferebar, ferebaris, ferebatur-P. Ferebamur, ferebamini, ferebantur.

Perfectum

S. Latus, a, um, sum, es, est-P. Lati, ae, a, sumus, estis, sunt.

Plusquam perfectum

S. Latus, a, um, eram, eras, erat-P. Lati, ae, a, eramus, eratis, erant.

Futurum

S. Feror, fereris, ere, feretur-P. Feremur, feremini, ferentur.

CONJUNCTIVUS

Praesens

S. Ferar, feraris, feratur-P. Feramur, feramini, ferantur.

Imperfectum

S. Ferrer, ferréris, ferretur-P. Ferremur, ferremini, ferrentur.

Perfectum

S. Latus, a, um, sim, sis, sit-P. Lati, ae, a, simus, sitis, sint.

Plusquam perfectum

S. Latus, a, um, essem, esses, esset-P. Lati, ae, a, essemus, essetis, essent.

Futurum

S. Latus, a, um, ero, eris, erit-P. Lati, ae, a, erimus, eritis, erunt.

IMPERATIVUS

S. Ferre, ol, fertor tu, fertor ille-P. Ferrimini, ol, ferriminor eos, feruntor illi.

INFINITIVUS

Praesens	Participium Praeter.
<i>Ferri.</i>	<i>Latus, a, um.</i>
Praeteritum	Participium Futurum
<i>Latum, am, um, esse.</i>	<i>Ferendus, a, um.</i>
Futurum	
<i>Latum iri.</i>	

Tako se sprežaju riči iz te sastavljene : *Antefero*, pridstavit, pridnosit, *confero*, snosit, primirat, *circumfero*, obnosit, *defero*, donosit, *infero*, unosit, *perfero*, prinosit, podnosit, pridnosit, ukazat, *refero*, prinosit, povidat, doglasivat, *transfero*, prenosit, ali *infero*, i *confero* u supinu ostavljaju *n*, oliti bolje, okreću ga u *l*, dakle ima, *illatum*, *collatum*. Riči pako sastavljene od pridstavakah *ad*, *ob* i *sub*, na mjesto *b*, uzimlju još jedno *f*, *offero*, prikazujem, u prošastom, *obtuli*, u supinu *oblatum*, *suffero*, podnosim, *sustuli*, *sublatum*, *affero*, donosim, *attuli*, *allatum*; od-*ab* sastavljena u sadašnjem okreće *b* na *u*, *aufero*, odnosim, a u prošastom uzima *s*, *abstuli*, *ablatum*; od *ex*, *effero*, iznosim, iznosim, *extudi*, *elatum*; od *dis*, *differo*, odmičem, raznosim, razlikujem, *distuli*, *dilatum*.

g. XXXVI.

Volo ejusque Composita

Volo hoću, *Nolo* (t. j. non volo) neću. *Malo* (t. j. magis volo) volim.

INDICATIVUS

Praesens

S. Volo, hoću, *vis*, *vult*-*P. Volumus*, *vultis*, *volunt*.
S. Nolo, neću, *non vis*, *non vult*-*P. Nolumus*, *non vultis*, *volunt*.
S. Malo, volim, *avis*, *avult*-*P. Malumus*, *avultis*, *malunt*.

Imperfectum

- S. Volebam, hotiah, volebas, volebat-P. Volebamus, volebatis, volebant.*
S. Nolebam, nehtlah, nolebas, nolebat-P. Nolebamus, nolebatis, Nolebant.
S. Malebam, voljah, malebas, malebat-P. Malebamus, malebatis, malebant.

Perfectum

- S. Volui, voluisti, voluit-P. Voluimus, voluistis, voluerunt, ol, voluere.*
S. Nolui, noluisti, noluit-P. Noluiamus, nolulistis, noluerunt, ol, noluer.
S. Malui, maluisti, maluit-P. Maluimus, maluistis, maluerunt, ol, maluere.

Plusquam perfectum

- S. Volueram, volueras, voluerat-P. Volueramus, volueratis, voluerant.*
S. Nolueram, nolueras, noluerat-P. Nolueramus, nolueratis, noluerant.
S. Malueram, malueras, maluerat-P. Malueramus, malueratis, maluerant.

Futurum

- S. Volam, voles, volet-P. Volemus, voletis, volent.*
S. Nolum, noles, nolet-P. Nolemus, noletis, nolent.
S. Malam, males, malet-P. Malemus, maletis, malent.

CONJUNCTIVUS

- S. Velim, velis, velit-P. Velimus, velitis, velint.*
S. Nolim, nolis, nolit-P. Nolumus, nolitis, nolint.
S. Malim, malis, malit-P. Malimus, malitis, malint.

Imperfectum

- S. Vellem, velles, vellet-P. Vellemus, velletis, vellent.*
S. Nollem, nolles, nollet-P. Nollemus, nolletis, nollent.
S. Mallem, malles, mallet-P. Mallemus, malletis, mallent.

Perfectum

- S. Voluerim, volueris, voluerit-P. Voluerimus, volueritis, voluerint.*
S. Noluerim, nolueris, noluerit-P. Noluerimus, nolueritis, noluerint.
S. Maluerim, malueris, maluerit-P. Maluerimus, malueritis, maluerint.

Plusquam Perfectum

- S. Voluissem, voluisses, voluisset-P. Voluissimus, voluissetis, voluissent.*
S. Noluissem, noluissem, noluisset-P. Noluissemus, noluissetis, noluisissent.
S. Maluissem, maluissem, maluisset-P. Maluissemus, maluissetis, maluisissent.

Futurum

- S. Voluero, volueris, voluerit-P. Voluerimus, volueritis, voluerint.*
S. Noluo, nolueris, noluerit-P. Noluerimus, nolueritis, noluerint.
S. Maluo, malueris, maluerit-P. Maluerimus, malueritis, maluerint.

IMPERATIVUS

Noli, ol, nolito, nolito;
Nolite, ol, nolitote, nolunto
Volo, i Malo, neimadu ga.

Infinitivus

Velle, htiti, Nolle, nehtiti, Malle, voliti.

Plusquam perfectum

Voluisse, Noluisse, Maluisse.

Participium praesens

Volens, tis, Nolens, tis, Neima.

§. XXXVII.

Facio et fio eorumque composita

Facio rič je čineća i ima sve načine i vremena trećeg sprezanja. Starinom je imala i trpeći način *facior*, čega se nalazi izgledah osobito kod Prisciana, al je već pobačen, i na msto njega metnuto je *fio*, koje se osobitim načinom spreza.

Facio ako se složi sa svojim predstavcima promine a u i n. p. *Afficio* taknut, licat, nadark, *conficio*, učinit, izvršit, *deficio*, pomanjkat, smanjkavat, *efficio* načinit, izradit, izposlovat, *inficio* uništiti, trovati, *interficio* smaknut, ubiti, *officio*, nauditi, *perficio*, dovršiti, *proficio*, napridovat, *reficio*, popraviti, pokripiti, pokrpiti, *sufficio* namistiti, podmaknut, podmlnut. Sve se ove sprežaju kô i prosta rič *facio* po trećemu, i imaju način trpeći ko *Legor*, n. p. *Afficior*, *conficior*, etc. Izvan *officio* i *proficio*, koje neimadu načina trpećeg, veđa u trećemu kipu.

Ako li se *facio* složi s'čim drugim osim predstavakah, onda opet prima svoje slovo a, pak načln trpeći uzima od *fio*, kako: *Calefacio*, grijem, *frigefacio*, hladim, *liquefacio*, raztapam, *ma-defacio*, stapam, kvasim, *tepefacio*, mlačim, *calefio*, grijem se, ugrijavam se, *frigefio*, zebem, hladim se, *liquefio*, raztapam se, *ma-defio*, moka bivam, *tepefio*, mlak postajem, ol, mlačim se. Nahodi se i *confio*, *defio*, *interfio*... u trpećemu na msto *conficior* etc. Balb. Res tota confieret, Virg. Nunc qua ratione quod instat confieri possit, paucis, adverte, docebo. Ter. Confit quod volo. Id. Nihil apud me tibi deferi patiar quin quod opus sit, benigne praebeatur. Lucr. interfat.

Facio, dico, govorim, *duco*, vodim, u jednobroju načina zapovijedajućega odbacuju e, *fac*, *dic*, *duc*, tako i ričl iz tih sastavljene, *praedic*, *deduc*, *calefac*, *benefac*, etc. ali sastavljene

od *facio*, ako a na i prominjuju, tada e uzdrže, kako, *confice*, *perſice*, *effice* etc.

Prilika riči *Fio*, Bivam, Postajem

INDICATIVUS

Praesens

S. *Fio*, postajem, *ſis*, *ſit*-P. *Fimus*, *ſitis*, *ſunt*.

Imperfectum

S. *Fiebam*, *ſiebas*, *ſiebat*-P. *Fiebamus*, *ſiebatis*, *ſiebant*.

Perfectum

S. *Factus*, a, um, *ſum*, es, est-P. *Facti*, ae, a, *ſumus*, *estis*, *sunt*.

Plusquam perfectum

S. *Factus*, a, um, *eram*, *eras*, *erat*-P. *Facti*, ae, a, *eramus*, *eratis* *erant*.

Futurum

S. *Fiam*, *ſes*, *ſet*-P. *Fiemus*, *ſetis*, *ſient*.

CONJUNCTIVUS

Praesens

S. *Fiam*, *ſas*, *ſat*-P. *Fiamus*, *ſatis*, *ſant*.

Imperfectum

S. *Fierem*, *ſeres*, *ſeret*-P. *Fieremus*, *ſeretis*, *ſerent*.

Perfectum

S. *Factus*, a, um, *ſim*, *ſis*, *ſit*-P. *Facti*, ae, a, *ſimus*, *ol*, *ſuerimus*, *ſitis*, *ſint*.

Plusquam perfectum

S. *Factus, a, um, essem, ol, fuisset, esses, esset*-P. *Facti, ae, a, essemus, essetis, essent*.

Futurum

S. *Factus, a, um, ero, ol, fuero, eris, erit*-P. *Facti, ae, a, erimus, eritis, erunt*.

IMPERATIVUS

S. *Fi, ol, fito, postanl, fito, nek postane*. P. *Fite, ol, fitote, budite, ol, postanite, funto, nek postanu*.

INFINITIVUS-Fieri.

Praeteritum infinitivi

Factum, am, um, esse, ol, fuisse.

Futurum infinitivi

Factum iri.

PARTICIPIUM PRAESENS-Neima.

Participium praeteritum

Factus, facta, factum.

Participium futurum

Facendus, a, um.

Gerundia i Supina

Neima.

§. XXXVIII.

Eo ejusque composita

Riè eo nepravilna je u vrinenim nesvršenim, a u svršenim slidi pravila četvrtog sprežanja, *ivi, iveram, iverim, ivissem*,

ivero, ko, *audivi*, *audiveram* etc. tako isto i od nje riči sastavljeno, *abeo*, odlazim, *adeo*, pohodim, *anteo*, pridhodim, *circumeo*, oblazim, *coeo*, sastajem se, *exeo*, izlazim, *ineo*, ulazim, počimam, *intereo*, ginem, *obeo*, oblazim, obavljam, opravljam, umirem, *pereo*, dospivam, ginem, *praetereo*, prolazim, mi-molazim, *subeo* podlazim, poduzimljem se, izminjujem, podno-sim; *prodeo*, izlazim, ukazujem se, pomaljam se, izlićem se, *redeo*, povraćam se: takodjer *veneo* (venumeo) prodajem se, iste uprave slidi, *venibam*, *venivi* i *venii*, prodan sam blo, *venire*, biti prodan, *venisse*, biti blo prodan.

PRIJLIKA RIČI, *Eo* ldjem.

INDICATIVI MODI TEMPUS

Praesens

S. Eo ldjem, *is* ldješ, *it* ldje *P. Imus*, *itis*, *eunt*.

Praeteritum imperfectum

S. Ibam, ldjah, *ibas*, *ibat* *P. Ibamus*, *ibatis*, *ibant*

Praeteritum perfectum

S. Ivi, *ivisti*, *ivit* *P. Ivimus*, *ivistis*, *iverunt*

Plusquam perfectum

S. Iveram, *iveras*, *iverat* *P. Iveramus*, *iveratis*, *iverant*

Futurum

S. Ibo, *ibis*, *ibit* *P. Ibimus*, *ibitis*, *ibunt*

CONJUNCTIVI MODI

Praesens

S. Eam, *eas*, *eat* *P. Eamus*, *eatis*, *eant*

Imperfectum

S. Irem, *ires*, *iret* *P. Iremus*, *iretis*, *irent*

Perfectum

S. Iverim, iveris, iverit *P. Iverimus, iveritis, iverint*

Plusquam perfectum

S. Ivisssem, ivisses, ivisset *P. Ivisssemus, ivisssetis, ivissent*

Futurum

S. Ivero, iveris, iverit *P. Iverimus, iveritis, iverint*

IMPERATIVI MODI

Praesens et futurum

S. I, ol, ito tu, idji, ito ille, *P. Ite, ol, itote vos, idjite,*
nek idje *eunto nek idju*

INFINITIVI MODI

Praesens

Ire, lél

Praeteritum infinitivi

Ivisse

Futurum infinitivi

Iturum, am, um esse

Supinum

Itum, itu

Participium praesens

Iens, euntis, idjuel, a, o

Participium futurum

Iturus, a, um

Gerundia

Eundi, eundo, eundum

§. XXXIX.

Queo, i Nequeo

INDICATIVUS

Praesens

<i>S. Queo, mogu, quis, quit</i>	<i>S. Nequeo, nomogu, nequis, nequit</i>
<i>P. Quimus, quitis, queunt</i>	<i>P. Nequimus, nequitis, nequeunt</i>

Imperfectum

<i>S. Quibam, quibas, quibat</i>	<i>S. Nequibam, nequibas, nequibat</i>
<i>P. Quibamus, quibatis, quibant</i>	<i>P. Nequibamus, nequibatis, nequibant</i>

Perfectum

<i>S. Quivi, quivisti, quivit</i>	<i>S. Nequivi, nequivisti, nequivit</i>
<i>P. Quivimus, quivistis, quiverunt (re)</i>	<i>P. Nequivimus, nequivistis, nequiverunt (re)</i>

Plusquam perfectum

<i>S. Quiveram, quiveras, quiverat</i>	<i>S. Nequiveram, nequiveras, nequiverat</i>
<i>P. Quiveramus, quiveratis, quiverant</i>	<i>P. Nequiveramus, nequiveratis, nequiverant</i>

Futurum

<i>S. Quibo, quibis, quibit</i>	<i>S. Nequibo, nequibis, nequibit</i>
<i>P. Quibimus, quibitis, quibunt</i>	<i>P. Nequibimus, nequibitis, nequibunt</i>

CONJUNCTIVUS

Praesens

<i>S. Queam, queas, queat</i>	<i>S. Nequeam, nequeas, nequeat</i>
<i>P. Queamus, queatis, queant</i>	<i>P. Nequeamus, nequeatis, nequeant</i>

Imperfectum

<i>S. Quirem, quires, quiret</i>	<i>S. Nequirem, nequires, nequiret</i>
<i>P. Quiremus, quiretis, quirent</i>	<i>P. Nequiremus, nequiretis, nequirent</i>

Perfectum

<i>S. Quiverim, quiveris, quiverit</i>	<i>S. Nequiverim, nequiveris, nequiverit</i>
<i>P. Quiverimus, quiveritis, quiverint</i>	<i>P. Nequiverimus, nequiveritis, nequiverint</i>

Plusquam perfectum

<i>S. Quivissem, quivisses, quivisset</i>	<i>S. Nequivissem, nequivisses, nequivisset</i>
<i>P. Quivissemus, quivissetis, quivissent</i>	<i>P. Nequivissemus, nequivissetis, nequivissent</i>

Futurum

<i>S. Quivero, quiveris, quiverit</i>	<i>S. Nequivero, nequiveris, nequiverit</i>
<i>P. Quiverimus, quiveritis, quiverint</i>	<i>P. Nequiverimus, nequiveritis, nequiverint</i>

INFINITIVUS

Quire, moel

Nequire, nemoci

Praeteritum

Quivisse, quisse

Nequivisse, nequisse

Participium

Quiens, queuntis, mogući, a, e *Nequiens, nequeuntis*, nemo-
gući, a, e

Ali dionstva, kakono i *Gerundia* i *Supina*, rek bi da nisu
u običaju

§. XL.

Edo, Comedo, Exedo

Rič *Edo, edis, edere*, kad zlamenuje izdavati što god na dvor,
prvo joj se slovo glasovito t. j. e produlji, i spreza se brez
promine po trećemu sprezanju, zato o njoj se ovde negovori.
A kad zlamenuje jidem, blagujem, tada joj se ono e u sadaš-
njemu ukazujućemu i nesvršenomu (*imperfectu*) izgovara na
kratko, a u prošastomu i *supinu* na dugo *edi, esum*; u ovomu
zlamenju ovde se uzima: ovako dakle uzeta, sa svojim sastav-
ljenim *Comedo, comedis, comedi, comesum, comedere, i, Exedo,*
exedis, exedi, exesum, exedere izist, ima sve načine i vrmena
po trećemu, ali osim toga uzima u gdi kojim vrmenim i drugi
način, kojim se slaže sa *sum, es, est*; evo prilika.

INDICATIVUS

Es, jideš, est jide, estis jidete, na misto, *edis, edit: Co-*
mes comest, exest, na misto, *comedis, comedit, exedit.*

IMPERATIVUS

Es, esto, jidi, este, estote, jidite, comesto, na misto, *ede,*
edito, edite, editote, comedito.

IMPERFECTUM CONJUNCTIVI

Essem, esses, esset, essemus, essetis, essent, Comessem,
comesses, comesset, comessemus, comessetis, comessent, misto,
ederem, ederes, ederet, ederemus, ederetis, ederent, Comede-
rem, comederes.

INFINITIVUS

Esse, comesse, exesse, misto, edere, comedere, exedere.
Troći kip sadašnjeg trpećega: *estur*, na misto, *editur, jide se.*

Mnogo se toga nalazi kod starih Pisacah: *Sine modo venire saluum* (senem), *quem absentem comes*. Plaut. *Est mollis flamma medullas*. Virg. *Qui semper lacerat comestque mentem*. Id. *Quem* (Tityum) *volucres lacerant atque exest anxius angor*; Lucr. *Aegritudo... lacerat, exesi animum planeque conficit*; Cic. *Esto effarcite vos*; Plaut. *Brassicam esto vel coctam vel crudam*; Catull. *Jidi kupus oli varen oli sirov...*

§. XLI.

Verba Defectiva

Oslm ričih nejednakih ima ih još koje se zovu *verba defectiva*, kojim manjka gdikoji način, vrime, broj, oll kip. Take su četeri slideće: *Coepi*, počeo sam, *Memini*, spominjem se, *Novi*, znam, *Odi*, mrzim.

PRILIKA

INDICATIVUS

Perfectum

Singularis

<i>Coepi</i>	<i>Memini</i>	<i>Novi</i>	<i>Odi</i>
<i>Coepisti</i>	<i>Memisti</i>	<i>Novisti</i>	<i>Odisti</i>
<i>Coepit</i>	<i>Meminit</i>	<i>Novit</i>	<i>Odit</i>

Pluralis

<i>Coepimus</i>	<i>Meminimus</i>	<i>Novimus</i>	<i>Odimus</i>
<i>Coepistis</i>	<i>Meministis</i>	<i>Novistis</i>	<i>Odistis</i>
<i>Coeperunt (re)</i>	<i>Meminerunt (re)</i>	<i>Noverunt (re)</i>	<i>Oderunt (re)</i>

Plusquam perfectum

Singularis

<i>Coeperam</i>	<i>Memineram</i>	<i>Noveram</i>	<i>Oderam</i>
<i>Coeperas</i>	<i>Memineras</i>	<i>Noveras</i>	<i>Oderas</i>
<i>Coeperat</i>	<i>Meminerat</i>	<i>Noverat</i>	<i>Oderat</i>

Pluralis

<i>Coeperamus</i>	<i>Memineramus</i>	<i>Noveramus</i>	<i>Oderamus</i>
<i>Coeperatis</i>	<i>Memineratis</i>	<i>Noveratis</i>	<i>Oderatis</i>
<i>Coeperant</i>	<i>Meminerant</i>	<i>Noverant</i>	<i>Oderant</i>

CONJUNCTIVUS

Perfectum

Singularis

<i>Coeperim</i>	<i>Meminerim</i>	<i>Noverim</i>	<i>Oderim</i>
<i>Coeperis</i>	<i>Memineris</i>	<i>Noveris</i>	<i>Oderis</i>
<i>Coeperit</i>	<i>Meminerit</i>	<i>Noverit</i>	<i>Oderit</i>

Pluralis

<i>Coeperimus</i>	<i>Meminerimus</i>	<i>Noverimus</i>	<i>Oderimus</i>
<i>Coeperitis</i>	<i>Memineritis</i>	<i>Noveritis</i>	<i>Oderitis</i>
<i>Coeperint</i>	<i>Meminerint</i>	<i>Noverint</i>	<i>Oderint</i>

Plusquam perfectum

Singularis

<i>Coepissem</i>	<i>Meminissem</i>	<i>Novissem</i>	<i>Odissem</i>
<i>Coepisses</i>	<i>Meminisses</i>	<i>Novisses</i>	<i>Odisses</i>
<i>Coepisset</i>	<i>Meminisset</i>	<i>Novisset</i>	<i>Odisset</i>

Pluralis

<i>Coepissemus</i>	<i>Meminissemus</i>	<i>Novissemus</i>	<i>Odissemus</i>
<i>Coepissetis</i>	<i>Meminissetis</i>	<i>Novissetis</i>	<i>Odissetis</i>
<i>Coepissent</i>	<i>Meminissent</i>	<i>Novissent</i>	<i>Odisset</i>

Futurum exactum

Singularis

<i>Coepero</i>	<i>Meminero</i>	<i>Novero</i>	<i>Odero</i>
<i>Coeperis</i>	<i>Memineris</i>	<i>Noveris</i>	<i>Oderis</i>
<i>Coeperit</i>	<i>Meminerit</i>	<i>Noverit</i>	<i>Oderit</i>

Pluralis

<i>Coeperimus</i>	<i>Meminerimus</i>	<i>Noverimus</i>	<i>Oderimus</i>
<i>Coeperitis</i>	<i>Memineritis</i>	<i>Noveritis</i>	<i>Oderitis</i>
<i>Coeperint</i>	<i>Meminerint</i>	<i>Noverint</i>	<i>Oderint</i>

IMPERATIVUS

Singularis

Neima	<i>Memento</i>	Neima	Neima
-------	----------------	-------	-------

Pluralis

»	<i>Mementote</i>	»	»
---	------------------	---	---

INFINITIVUS

Perfectum

<i>Coepisse</i>	<i>Meminisse</i>	<i>Novisse</i>	<i>Odisse</i>
-----------------	------------------	----------------	---------------

Futurum

<i>Coepturum, am, um esse</i>	Neima	Neima	<i>(Osurum, am, um)</i>
-------------------------------	-------	-------	-------------------------

Participium praeteritum

<i>Coeptus, a, um</i>	Neima	Neima	<i>Osus, a, um</i>
-----------------------	-------	-------	--------------------

Participium futurum

<i>Coepturus, a, um</i>	»	»	<i>(Osurus, a, um)</i>
-------------------------	---	---	------------------------

OPAZ. *Coepti* ima jednu sastavljenu rič, *ocoepti*; *menini* takodjer jednu: *commemini*; *odi*, misto dionika *osus*, kojim se malo kad služi, ima dva druga dionika, *exosus*, i *perosus*, koji kod vrstnijih pisacah imadu samo znamenje čineće (activam significationem). *Coepti* služi najveće s' nesvršenim načinom (infinitivom) n. p. *coepti facere*: počeo sam činit. U trpećemu se veli: *Ludi coepti sunt*, počete su igre; *bellum coeptum est*, početak je rat. Gdigidli *coeptus sum* na misto, *coepti* n. p. *de republica consuli coepti sumus*: Počeli smo vičati o javnim stvarma.

Ajo, Inquam etc.

INDICATIVUS

Singularis

Ajo, ais, ait, velim, velis, vell Inquam, inquis, inquit, velim

Pluralis

ajunt, vele Inquimus, inquitis, inquitunt

Imperfectum

Singularis

Ajebam, ajebas, ajebat Inquiebam, inquiebas, inquiebat

Pluralis

Ajebamus, ajebatis, ajebant Inquiebamus, inquiebatis, inquiebant.

Perfectum

Singularis

ait Inquisti, inquit

Futurum

Inquies, inquiet

CONJUNCTIVUS

Singularis

Ajas, ajat

Pluralis

ajant

IMPERATIVUS

Singularis

Ai Inque, inquito

Pluralis

Inquite

Participium praesens

Aiens, entis Inquiens

OPAZ. *Inquam* služi samo onda, kad tko navodi svoje, ili tudje riči, ter je u tom jednako našem-velim, reko, reče; n. p. *Hoc est, inquis, bonum signum?* To je, veliš, dobro znamenje?

FARI, GOVORIT

Indicativus praesens

S. Fatur-P. Famur, famini, fantur

Futurum

Fabor, faberis, fabitur etc.

Praeteritum

Fatus, a, um, sum, eram, essem l. t. d.

Imperativus

Fare

Infinitivus

Fari

Supinum

Fatu

Participium praesens

Fans

Praeteritum

Fatus, a, um

Futurum passivum

Fandus, a, um

Gerundium

Fandi, fando.

OPAZ. Rič *fari* i sastavljene, *affari*, *effari*, *præfari*, najveće se nalaze kod starih pisaočah, tako kod Cicerona ima: *affari*, *affatur*, *affatus*, *effabimur*, *effari*: al najlipše u gerundiu na do, oli ti u ablativu od gerundia, *fando*, n. p. *fando audire*, po govorenju doznati.

Forem, *fores*, *foret*, *forent*, na misto, *essem*, *esses*, *esset*, *essent*. Futurum Infiniti, *fore*, t. j. *futurum esse*. Njezne su sastavljene, *abfore*, *adfore*, *confore*, *defore*, *profore*.

Faxo, vrime dojdüće, na misto, *faciam*, činiti ću; takodjer, *faxim*, *faxis*, *faxit*, misto *fecerim*, *feceris*, *fecerit*, n. p. *faxit Deus!* dao Bog! ima i *faxem*, misto, *fecissem*, bio bi učinio.

Quæso, molim, *quæsumus*, molimo, nelma drugih vrimenah.

Ave, *avete*, *aveto*, zdrav bio, *avere*: nelma više ništa. S'ovom se nelma mišat rič, *aveo*, *es*, *ere*, *želim*, *hlepim*, jer ima više vrimenah.

Salve, *salveto*, *salvete*, zdrav budl, da si zdravo, *salvere*, a i *saltebis* kod Cicerona.

Cedo daj, ol, reci, *cedo manum*, daj ruku; *cedo*, *quid postea?* Reci, što li je zatim? pa te što?

Incipit na misto *incipit* počimlje, ol na misto *inquit* veli.

Deest na misto *deest*, manjka, nedotiče.

Orat treći kip sadašnjega, raduje se, *orans*, *orantis*, dionstvo, *oratio*, slavlje, manja proslava.

Apage, način zapovidajući, kini se, šikaj, okaul se, n. p. *apage istas nugas*, okaul se brezposlicah, sprdnjah. Odtale, *apage sis*, t. j. *apage si tū*; do kini se.

Ausim, *ausis*, *ausit*, na misto, *audeam*, *audeas*, *audeat*: smim, smiš, smi. n. p. *Nec si sciam*, *ausim dicere*: i kad bi znao, nebi smlo povidit. *Ausim dicere*: nek mi je dopušćeno reć.

§. XLIII.

Verba Impersonalia

Ima ričih, koje se latinski zovu *verba impersonalia*—riči nekipljive, olići neosobne, jer neimadu prvog ni drugog kipa, nego samo treći, i to u jednobroju: a od tih njeke su činećega glasa (voci activae), njeke trpećega (passivae voci). Čineće, kako,

Poenitere, kajat se, tao biti, *Pudere*, stidit se. Ali za sluzit se ovakim ričma valja im nadodat zalmenke, *me, te, illum, nos, vos, illos*; evo prilika:

INDICATIVUS

Praesens

Poenitet, *me, te, illum, nos, vos, illos*, kajem se, kaješ se, kaje se, kajemo se, kajete se, kaju se.

Imperfectum

Poenitebat, *me, te, illum, nos, vos, illos*, kajah se, kajaše se, kajasmo se, kajaste se, kajahu se.

Perfectum

Poenituit, *me, te, illum, nos, vos, illos*, kajao sam se, kajao si se, kajao se je, kajali smo se, kajali ste se, kajali su se.

Plusquam Perfectum

Poenituerat, *me, te, illum, nos, vos, illos*, bio sam se, bio si se, bio se je kajao, bili smo se kajali.

Futurum

Poenitebit, *me, te, illum, nos, vos, illos*, kajat će se, kajat ćemo se.

CONJUNCTIVUS

Praesens

Poeniteat, *me, te, illum, nos, vos, illos*, da se kajem, kaješ, kaje, kajemo, t. d.

Imperfectum

Poeniteret, *me, te, illum, nos, vos, illos*, da se kajah, kajao bi se, da se kajasmo, kajali bi se.

Perfectum

Poenituerit, *me, te, illum, nos, vos, illos*, da sam se kajao, t. d.

Plusquam Perfectum

Poenituisset, me, te, illum, nos, vos, illos, da sam se blo kajao,
bio bi se kajao, t. d.

Futurum

Poenituerit, me, te, illum, nos, vos, illos, da ću se kajat, budem
se kajat, da^o se uzkajem, t. d.

INFINITIVUS

Praesens

Poenitere, kajati se.

Praeteritum

Poenituisse, blti se kajao, ol, da bi se blo kajao.

Gerundia

Poenitendi, Poenitendo, Poenitendum, kajat se, kajuć se, za
kajat se.

Participium Praesens

Poenitens, tis, kajući se, a se, e se (pokornik).

Participium Futurum Passivum

Poenitendus; a, um, Imajući se kajat.

RIČIH TRPEČEGA GLASA EVO PRILIKA

INDICATIVUS

Praesens

Pugnatur, ratuje se, boj se blje.

Imperfectum

Pugnabatur, ratovao se.

Perfectum

Pugnatum est, ol, *fuit*, ratovalo se je.

Plusquam Perfectum

Pugnatum erat, ol, *fuera*t, bilo se je ratovalo.

Futurum

Pugnabitur, ratovati će se, boj će se biti.

CONJUNCTIVUS

Praesens

Pugnetur, da se ratuje.

Imperfectum

Pugnaretur, kad se ratovaše, ratovalo bi se.

Perfectum

Pugnatum sit, ol, *fu*erit, da je se ratovalo.

Plusquam Perfectum

Pugnatum esset, ol, *fuisset*, kad je se bilo ratovalo, ol, bilo bi se ratovalo.

Futurum

Pugnatum erit, ol, *fu*erit, biti će se, ol, bude se ratovalo.

INFINITIVUS

Praesens

Pugnari, ratovati se, boj biti se.

Praeteritum

Pugnatum esse, ol, *fu*isse, biti se ratovalo, da je se ratovalo.

Participium

Pugnandum est, ima se ratovati, ima se boj biti.

Δ ostala o ričma brezkipljivim vidit ćemo u syntaxisu.

POGLAVJE ČETVRTO

O DIONSTVIM, PRIDSTAVCIM, PRIRIČKIM, SASTAVCIM, I MEDJUMETCIM.

§. XLIV.

De Participio-O dionstvu

Što je Dionstvo-Participium?

Dionstvo jest dio goverenja, koji nješto uzima od imena, a nješto od riči; zato se i zove dionstvo, jer dioniči u imenu i riči. Dioniči u imenu, jer ko i ostala imena priložna pridaje se imenu samostavnomu, i s'njim se slaže u plemenu, broju, sklonu padežu i stupnju. Dioniči u riči, jer ima ko i rič vrimena, načine, a i glas čineći ol trpeći.

Koliko ima dionstvih latinskih?

Po razlici vrimena ima tri: Sadašnje-*Praesens*, Prošasto-*Praeteritum* i Došasto-*Futurum*; a po dovršenju imadu četeri, na *ns*, na *us*, na *dus*, i na *rus*, n. p. *amans*, ljubeći, *amatus*, ljubljen, *amaturus*, uzljubeći, *amandus*, koji se ima ljubiti (zajubiteljjan).

1. Dionstvo sadašnje dovršuje na *ns*, oliti, na *ans* i *ens* n. p. *Amans*, *tacens*, *monens*, *legens*, *audiens*, i to jedino dovršenje služi za sva tri plemena, n. p. *hic*, *haec*, *hoc amans*, *tis*, ljubeći, ljubeća, ljubeće.

2. Dionstvo prošasto dovršuje na *us*, oliti na *tus*, *sus*, *xus* po razlici riči od kojih izlazi; i od tri je dovršenja n. p. *amatus*, *amata*, *amatum*, ljubljen, ljubljena, ljubljeno, *morsus*, *a*, *um*, uklan, *a*, *o*, *nixus*, *a*, *um*, naslonjen, *a*, *o*. Samo jedno na *uus*, *mortuus*, *a*, *um*.

3. Dionstvo došasto dovršuje na *rus*, *ra*, *rum*, i na *dus*, *da*, *dum*; n. p. *amaturus*, *a*, *um*, *usurus*, *a*, *um*; *amandus*, *a*, *um*, *sequendus*, *a*, *um*, *ulciscendus*, *a*, *um*. Vade se: *morior*-umiram, *orior*-izlazim, *pario*-radjam, *nascor*-radjam se, imadu, *moriturus*, *oriturus*, *pariturus*, *nasciturus*, a ne *moriturus*, *orturus*, *parturus*.

Imadu li sve riječi sva dionstva?

Neimadu, i to porad razlike zlamenja. Zato

1. Riječi čineće i ostale koje izlaze na o imadu dva dionstva, na *ns*, i na *rus*, n. p. *amans*, *amaturus*; *vivens*, *victurus*.

2. Riječi trpeće imadu dva, na *us*, i na *dus*, n. p. *amatus*, *amandus* etc.

3. Riječi sridnje (neutre) izlazeće na *or*, imadu tri, na *ns*, na *us* i na *rus*, n. p. *Ingrediens*, *ingressus*, *ingressurus* etc.

4. Riječi smećuće (deponentia) mogu imat sva četiri, samo što na *us* zlamenja je činećega, a na *dus* trpećega; n. p. od *mereor*, zaslužujem, ima, *merens*, *meritus*, a, *um*, *meriturus*, *merendus*, a, *um*.

5. Takodjer riječi obćeaske (communia) imadu sva četiri; n. p. od *metior* imia, *metiens*, *mensus*, *mensurus*, i *metiendus*. *Metiens* i *mensurus* zlamenja činećega; *mensus* činećeg i trpećega, a *metiendus* samo trpećega.

OPAZ. 1. Dionstva sadašnja na *ns*, i došasta na *rus*, a, *um*, uzdrže u sebi zlamenje one riječi iz koje su izšla, to jest, zlamenje čineće olli sridnje (neutre) n. p. *Amplexurus sum*, zagrliti ću, *locuturus sum*, govoriti ću, *facturus sum*, činiti ću; izvan da bi riječ u sebi imala zlamenje riječi trpeće, n. p. od *vapulo*, *rapulaturus sum*, biti ću pokaran, a može zlamenovati i biti ću bijen.

2. Sva dionstva izlazeća na *dus*, *da*, *dum*, makar došla iz riječi neutrih, olli, deponenskih, imadu zlamenje riječi trpeće, n. p. *complectendus*, *sequendus*, koji ima bit zagrljen, slidjen. 3. U riječih prvoga sprezanja imadućih suplu na *ctum* i *ltum*, u došastomu dionstvu na *rus*, uzima se prid *t*, slovo *a*, n. p. *Sono*, *as*, *are*, zvoniti, *sonitum*, *sonaturus*, a ne *soniturus*; *domitum*, upitomiti, *domaturus*, tako, *explicitum*, olli, *explicatum*, *explicaturus*, *implicaturus*, *frictum*, *fricaturus*, *refricaturus*, *defricaturus*, *secaturus*, *necaturus*. No *Domo*, *implico*, i *explico*, imadu i *domiturus*, *impliciturus*, *expliciturus*. 4. Dionstva sadašnjeg na *us* i došastog na *dus*, neimadu riječi slideće: *fo*, *bivam*, *reor*, mislim, *minim*, *malō*, volim, *sum*, s'ostalim iz njega sastavljenim, osim, *absens*, i *praesens*. Neimadu takodjer ni riječi nekipljive, osim *poenitens*, *poenitendus*, *pigendus*, *pudendus*. — *Fruens*, *frui-*

turus, fruendus, nalazi se kod pisacah. 5. Dlonstva sadašnja imadu svoje stupnje (gradus) n. p. *amans, amantior, amantissimus*. Takodjer i mnoga prošasta, n. p. *Notus, notior, notissimus*.

§. XLV.

De Praepositione-O Pridstavku.

Što je Pridstavak-Praepositio?

Jest dio govorenja, koji se prid drugim dilim oll zajedno oli napose stavlja: napose, n. p. *Non sum apud me prae iracundia*, od srdbe neznam za se; zajedno, n. p. *Praestat millies mori quam Deum vel levissime offendere*, bolje je hiljadu putah umrit, negoll najmanjim grihom Boga uvriditi.—Ali se kadkad i zapostave pridstavci imenima, n. p. *colle tenuis*, do vrata.

Kako se razdijuju pridstavci latinski?

Na troje se razdijuju, na one koji hoće samo Akuzativ, na one koji hoće samo ablativ, i na one koji mogu imat i akuzativ i ablativ posli sebe.

Pridstavci koji hoće Akuzativa.

<i>Ad</i> ,	k, ka, do, kod, za etc.
<i>Adversum</i>	{ suprot, prot, protiva, prama.
<i>Adversus</i>	
<i>Ante</i>	prid, prije
<i>Apud</i>	kod, uz, pri
<i>Circa</i>	{ uokolo, okolo, okó
<i>Circum</i>	
<i>Cis</i>	{ odovuda, sove strane
<i>Citra</i>	
<i>Circiter</i>	od prilike, okolo, okó
<i>Contra</i>	suprot, protiva, prot, pram
<i>Erga</i>	pram, prama
<i>Extra</i>	van, izvan, na dvoru, izim
<i>Infra</i>	doli, pod, niže, izpod
<i>Inter</i>	medju
<i>Intra</i>	unutra, u
<i>Iuxta</i>	kraj, pokraj, uz, po, kod, pri, blizu
<i>Ob</i>	rad, porad, zarad
<i>Penes</i>	n, kod, uz

<i>Per</i> ,	kroz, za, po, do
<i>Pone</i>	za, iza, nakon, strag, sazi
<i>Post</i>	poslje, za, nakon, potom
<i>Praeter</i>	osim, mimo, preko, izim, pokraj
<i>Prope</i>	kod, blizu
<i>Propter</i>	kod, rad
<i>Secundum</i>	po, za, pokraj, uz
<i>Secus</i> ,	uz, pri, kraj, kod
<i>Supra</i>	povrh, gori, uz, nad
<i>Trans</i> ,	preko, mimo, s'one strane
<i>Versus</i>	{ =
<i>Versum</i>	
<i>Ultra</i> ,	pram, prama, k, ka
	preko, nadalje, iza

Pridstavci koji hoće Ablativa.

<i>A, ab, abs</i> ,	od	<i>E, ex</i> ,	iz, od
<i>Absque</i>	brez	<i>Palam</i> ,	očito
<i>Clam</i>	otajno, kriomice	<i>Prae</i>	prid, od
<i>Coram</i>	prid	<i>Pro</i>	za, polag
<i>Cum</i>	s', sa	<i>Sine</i>	brez
<i>De</i>	o, ob, iza, po	<i>Tenus</i>	do

Pridstavci koji mogu imat i Akuzativ i Ablativ.

<i>In</i>	u, na, prama, medju
<i>Sub</i>	{ pod, izpod
<i>Subter</i>	
<i>Super</i>	nad, iznad, pavrh, viš, vrh

OPAZ. *In*, kad je gibanje hoće akuzativ, p. n. *eo in domum*, idjem u kuću; a kad je počivanje hoće ablativ, n. p. *fui in templo*, bio sam u crkvi.

Ima još pridstavakah koji su neraziučivi, *inseparabiles*, ili koji posebno ništa nezlamenuju, ali preinačuju zlameuje rieči, oli imenah, s'kojim su spojenj, taki su osobito: *Am, con, de, di, dis, re, se, in*.

1. *Am* odgovara našem *ob*, oli okolo, n. p. *amputo*, obrijem, oblastrujem; ali prid slovima *f, c, q*, na mjesto *am* meće se *an*, n. p. *anquirere*, obtraživati, iztraživati, *anfractus*, oblačenje, obavljanje, okuke; a slideć slovo glasovito medjumetne

se *b*, n. p. *ambire*, oblaziti, *ambitus*, oblazak, obhod, obseg; *ambesus*, *ambedere*, obgrizti, obglodljati, *ambesus*, oglodjan.

2. *Con* oli *co* kad slidi glasovito slovo, odgovara našem *s*, *sa*, *su*, i zlamenuje zajedno, skupa, n. p. *concurrere*, *convenire*, strčati se, sastati se, sastavat se. *Convocare*, sazvat, *consertus* sudvorbjenik, t. j. drug u istoj dvorbi. *Coactus*, sudobnik, istodobnik; a u mnogim ričma okree se na *com*, n. p. *componere*, sastavljati; i *b* se međjumeće, n. p. *comburare*, sažigati, spaljivati, sazeći.

3. *Di* i *dis* odgovaraju našem *raz*, i zlamenuju razstavljenje oli razlučenje, n. p. *distrahare*-razvlačiti, *dispergere*, razasuti, razaspati, *disjunctus*, razstavljen; *diruere*, razoriti, razvaliti, *dimittere*, razpustiti. A može zlamenovat i zanikanje n. p. *diffidere*, neuzdati se, nevirovati, nepouzdati se, nenadati se, *displacere*, bit nepovoljno.

4. *Re* zlamenuje *opet*, iznova, n. p. *Repeto*, iznova pitam, priupitavam, ponavljam, opetujem, *relabi*, priupadsti, iznova padsti, *resumere* priuzet etc. A može imati i drugih zlamenjah, n. p. *Respicere*, obzirati se, natrag gledati; *repellere* odagnati, odbiti; *recedere*, odstupiti, *repugnare*, oprati se, protiviti se...

5. *Se* odgovara našem *raz* i *od*, n. p. *Sejungere*, razstaviti, *segregare*, razlučiti, odlučiti, *secedere*, odstupiti, odlaziti, otići.

6. *In* kad zlamenuje u ili *na*, tad i posebno stoji, n. p. *in domo*, u kući; *in eum*, na njega; *imponere*, nastaviti, naložiti, narediti, *inferre*, uniti, unositi, *incidere*, upasti. Ali kad zlamenuje *ne*, *brez*, tada je nerazlučivo, n. p. *Indignus*, nedostojan, *incivilis*, *inhumanus*, neuljudan etc. Nu n ostavlja se kad slide slova *l*, *m*, *r*, koja se tada podvostruče, n. n. *illegittimus*-nezakonit, *immensus*, neizmiran, *irremediabilis* neizljeiv; a prid *b*, i *p* obraća se u *m* n. p. *Imberbis*, brezbrad, *impervius*, nepristupan, *impudens* nepostidan, brezobrazan, *impurus* nečist; prid *nobilis* i *notus* okree se u *g*, *ignobilis*, *ignotus*.

De Adverbio-O Prislovu

Što je Prislov-Adverbium?

Jest dio govorenja, koji se rjeđa nadostavlja, te im znamenje bolje tomači i razgovitnije dokazuje, n. p. *raro loquitur*, *ridko govori*, *vehementer iratus*, *vrlo srdit*, *parum diligenter*, *malo pomnjivo*.

Ima mnogo vrstah priričakah oli ti prislovah, kako: *temporis*-vrimena, *loci*-mista, *numeri*-broja, *quantitatis*-kolikosti oli miere, *modi*-načina, t. j. *qualitatis*-kakvosti, *interrogationis*-pitanja, *similitudinis*-sličnosti, *affirmationis*-potvrđenja, *negationis*-nikanja, *ambigui*-sumnje i t. d.

I. *Adverbia temporis*-Prislovi vrimena

<i>Quando</i>	{	kad, kada, kad li, ma kad, da kad, kad li to.	
<i>Ecquando</i>			
<i>Quandonam</i>			
<i>Nunc</i>	{	sada.	
<i>Modo</i>			
<i>Amodo</i>	odsada.		
<i>Aliquando</i>	{	njegda, nekad, nekoč, kadgod.	
<i>Quondam</i>			
<i>Olim</i>			
<i>Dudum</i>	{	tu skoro, nedavno, malo prije, oskoro.	
<i>Pridem</i>			
<i>Nuper</i>			
<i>Iamdudum</i>	{	davno, oddavna.	
<i>Iampridem</i>			
<i>Iamdū</i>			
<i>Quandoque</i>	{	drugda, kadnokađ, kadikad, štokad, kojekad.	
<i>Interdum</i>			
<i>Nonnumquam</i>			
<i>Jam</i>	već, jur, jurve.		
<i>Plerumque</i>	većinom, običajno, ponajviše.		
<i>Quandocumque</i>	kad mu drago, kadgod, kadgod mu drago.		
<i>Quandiu</i>	za koliko, za koliko vrimena, dokle, do koliko.		
<i>Tandiu, tamdiu</i>	za toliko, dotle, do toliko.		
<i>Aliquandiu</i>	{	za nekoliko, za njeko vrime, donjekle, do nekoliko.	
<i>Aliquantisper</i>			

<i>Parumper</i>	{	za malo, za čas, časom, maloćak, malićak.
<i>Paulisper</i>		
<i>Paullulum</i>		
<i>Proxime</i>	{	do skoro, skoro, do malo, što prije, koliko prija, do koji dan, brzo.
<i>Quamprimum</i>		
<i>Propediem</i>		
<i>Brevi</i>		
<i>Quampridem</i>	{	odkad, odkoliko, koliko je da. do, još, tja; nepristanice. dotle, na toliko, na taki način, tako da. dovle.
<i>Usque</i>		
<i>Usque adeo</i>		
<i>Usque adhuc</i>		
<i>Semper</i>	{	vazda, svagda, uvik, svedjer.
<i>Mox</i>		
<i>Subito</i>		
<i>Statim</i>		
<i>Repente</i>	{	odmah, mahom, namah, u ti mah, udilj, uput, u ta čas, do čas, najbrže, neodmićno, bržebolje.
<i>Confestim</i>		
<i>Illico</i>		
<i>Extemplo</i>		
<i>Actutum</i>	{	nakon, potom, iza toga, zatim, posle, odsele, odatle, u napridak.
<i>Protinus</i>		
<i>Antea</i>		
<i>Dein</i>		
<i>Deinceps</i>	{	
<i>Deinde</i>		
<i>Dehinc</i>		
<i>Exin</i>		
<i>Post</i>		
<i>Postea</i>		
<i>Posthac</i>	{	
<i>Postmodo</i>		
<i>Postmodum</i>	{	Najposie, napokon, najposlim, konačno, najzad, na svrhi, na koncu.
<i>Denique</i>		
<i>Demum</i>		
<i>Postremo</i>		
<i>Tandem</i>	{	izza toga, potom, drugda, kadkad.
<i>Subinde</i>		
<i>Diu</i>		
<i>Interdiu</i>		
<i>obdan, danju, danom, u danu.</i>	{	za dugo, dugovito, oddavna; danom, obdan. obnoć, noćju, u noći. jutrom, u jutru, rano. u večer, večerom.
<i>Noctu</i>		
<i>Mane</i>		
<i>Vesper</i>		
<i>Tempore</i>	{	vrimenom, vrimenito, na vrime, u vrime.
<i>Simul</i>		
<i>Hodie (hoc die)</i>		
<i>Cras</i>		
<i>sutra.</i>	{	jučer.
<i>Hic</i>		
<i>Pridie</i>		
<i>u oči, dan prije, pridie mane, jučer u jutro.</i>		
<i>Postridie</i>	{	drugi dan, sutradan.
<i>Postriduo</i>		

Perendie prekosutra, trećidan.

Nudius tertius, prekućer.

Nudius quartus, *quintus* etc. onomadne, prije četiri, pet dana, i t. d.

Quotidie svakdan, svaki dan.

Quotannis svakogodno, svakoljetno, svake godine.

Identitem { kad i kad, kadkad, drugda, stokad.

Nonnunquam {
Interea {
Interim { medjuto.

Initio { s početka, na početku, u počeku, početkom.

Principio {
Repente {
Repentino { naglo, iznenada, priko, mahom, odmah.

Inopinate nenadno, iznenada.

Opportune {
Tempestive { vremenito, na vrime.

Mature {
Sero, kasno.

Ut, ubi {
Cum primum { kad, dočim, dok, odmah dok, što prije.

Donec { dok, dokie, dokgod, doklegod, (*quoad*, ziamen-
Quoad { nuje još: u koliko se tiče, što se tiče).
Quoadusque {

Dum { čim, dočim, dok, kad.

Cum {
Unquam igda, igdar, ikad, ikada.

Nunquam nigda, nikada.

Quousque { do kada, dokle, za koliko.

Usquequo {
Hucusque { do sada, dosele, dovie, dojako.

Hactenus {
Eatenus, do tada, dotle, donle, utoliko.

Adhuc dosad, dosle, još, dojako.

II. *Adverbia Loci*-Prislovi mista.

1. Stanje na mistu-*Status in loco*.

Ubi gdi (gdje).

Hic ovdj.

Istic tu, tute, tude.

Illic {
Ibi { onde.

Ibidem {
Inibi { na istom mistu, onde.

<i>Alibi</i>	drugdi.
<i>Alicubi</i>	njegdi, gdigod.
<i>Sicubi</i>	ako gdi.
<i>Ubinam?</i>	gdi li? a gdi? gdi to?
<i>Ubique</i>	svagdi.
<i>Ubicumque (ubiubi)</i>	} gdimudrago, gdigodmudrago.
<i>Ubivis</i>	
<i>Ubilibet</i>	} nigdi.
<i>Nullibi</i>	
<i>Usquam</i>	} igdi.
<i>Uspiam</i>	
<i>Nusquam</i>	} nigdi.
<i>Nuspiam</i>	
<i>Utrobique</i>	na oba mista.
<i>Obviam</i>	na susrit.
<i>Intus</i>	unutra.
<i>Foris</i>	van, na dvoru.
<i>Prope</i>	blizu.
<i>Procul</i>	daleko.

2. Stupanje k'mistu-Motus ad locum.

<i>Quo</i>	kamo, kuda.
<i>Huc</i>	ovamo, amo.
<i>Istuc</i>	tamo.
<i>Illuc</i>	} onamo, onomo.
<i>Illo</i>	
<i>Eo</i>	
<i>Eodem</i>	na isto ono misto, uprav onomo.
<i>Alio</i>	drugamo, druguda.
<i>Aliquo</i>	njekuda, kamogod, kudgod, ujekamo
<i>Siquo</i>	ako kamo, ako kuda, ako kudgod.
<i>Quonam</i>	kamo li, kud li, kuda to.
<i>Quoquo</i>	svakamo, svakuda.
<i>Quocumque</i>	} kamomudrago, kudmudrago.
<i>Quolibet</i>	
<i>Quovis</i>	
<i>Nusquam</i>	nikamo, nikuda.
<i>Quopiam</i>	} kudgod, kamogod.
<i>Quoquam</i>	
<i>Utro</i>	kuda (izmedju dva mista).
<i>Utroque</i>	k' oba mista, obamo
<i>Quousque</i>	} dokle.
<i>Usquequo</i>	
<i>Hucusque</i>	} dovle, dovlen.
<i>Hactenus</i>	

<i>Istac usque</i>	} dotle.
<i>Istactenus</i>	
<i>Eousque</i>	donle.
<i>Intro</i>	unutra.
<i>Foras</i>	na dvor, van.
<i>Ultrō</i>	preko, onomo, onkraj, dalje.
<i>Citra</i>	ovamo, na ovu stranu, ovkraj.
<i>Retro</i>	natrag, nazad.
<i>Peregre</i>	u tudjinstvo, daleko.
Ovim se mogu pridružiti prislovi sastavljeni od <i>versus</i> , <i>versum</i> , i <i>orsus</i> , <i>orsum</i> :	
<i>Quorsum</i>	kamo, kuda.
<i>Horsum</i>	ovamo, k'ovoj strani.
<i>Istorsum</i>	tamo, k'toj strani.
<i>Illorsum</i>	onamo, k onoj strani.
<i>Aliorsum</i>	drugamo, k drugoj strani.
<i>Aliquorsum</i>	} njekud, njekamo, na njekoju stranu.
<i>Aliquoversum</i>	
<i>Quoquoversus</i>	svakamo, svakud.
<i>Quoversus</i>	kućla, kamo, pram kojom stranom:
<i>Introrsum</i>	unutra.
<i>Deorsum</i>	doli.
<i>Sursum</i>	gori.
<i>Seorsum</i>	na stranu, napose, posebno.
<i>Retrorsum</i>	natrag, nazad.
<i>Dextrorsum</i>	na desno.
<i>Sinistrorsum</i>	na lijevo.

3. Stupanje od mista—*Motus a loco*.

<i>Unde</i> *)	} odkle, odakle, odklen li.
<i>Undenam</i>	
<i>Hinc</i>	odavle, odovle, ovdale.
<i>Istinc</i>	odtale, odtolen, odatle.
<i>Illinc</i>	} odanle, ondale, odanlen, odomada.
<i>Inde</i>	
<i>Aliunde</i>	od druguda, od druge strane, s druge strane.
<i>Undecumque</i>	} odkudmu drago, odkle mu drago, odkle god hoćeš, odkolemu bilo.
<i>Undelibet</i>	
<i>Undevis</i>	
<i>Undeunde</i>	
<i>Undique</i>	odsvakle.
<i>Utrinque</i>	od obe strane, s obe strane.
<i>Alicunde</i>	odnjekle.
<i>Sicunde</i>	ako odkle.
<i>Nusquam</i>	odnikle, od nijedne strane, niodkle.

<i>Indidem</i>	uprav ondale.
<i>Intrinsecus</i>	iznutra.
<i>Extrinsecus</i>	s dvora, s izvan, izdvora
<i>Cominus</i>	iz bliza.
<i>Eminus</i>	iz daleka.

4. Stupanje po mistu—*Motus per locum*.

<i>Qua</i>	kudan, po kom mistu.
<i>Hac</i>	ovdan, ovda, ovudan, ovuda.
<i>Istac</i>	tuda, tudan.
<i>Aliqua</i>	njekudan, kudangod.
<i>Siqua</i>	ako kudan, ako kojim putem.
<i>Nusquam</i>	nikudan, nijednim putem.
<i>Eadem</i>	istim putem.
<i>Recta</i>	uprav, vrhcem.
<i>Una</i>	zajedno.
<i>Ea</i> }	ondan, onuda, onudan.
<i>Illac</i> }	
<i>Usquequaque</i>	svakudan.
<i>Quacumque</i> }	kudan mu drago, kudangod mu drago.
<i>Qualibet</i> }	
<i>Quaqua</i> }	drugudan, drugim putem.
<i>Alia</i> }	

III. *Adverbia Numeri*—Prislovi brojni.

<i>Semel</i>	jednoč, jedan put.
<i>Bis</i>	dvaput etc.
<i>Primo</i>	pervo, najpri.
<i>Secundo</i>	drugo etc.
<i>Primum</i>	prviput.
<i>Secundum</i>	drugiput etc.
<i>Ultimo</i> }	najposle, konačno.
<i>Postremo</i> }	
<i>Extremo</i> }	najposlidnji put.
<i>Ultimum</i> }	
<i>Postremum</i> }	
<i>Extremum</i> }	koliko putah.
<i>Quoties</i> }	
<i>Toties</i> }	toliko putah.
<i>Multoties</i> }	
<i>Pluries</i> }	veće putah, mnogo putah.
<i>Ut plurimum</i> }	
<i>Plerumque</i> }	većinom putah, ponajviše.
<i>Quotiescumque</i> }	
	kolikogod putah, kadagod.

Denuo)
Iterum) opet, iznova, nanovo.
Rursus)
Aliquoties nekoliko putah.

IV. *Adverbia Modi*-Prislovi Načina.

Quomodo? Qui? Qualiter? kako, po koji način.
Quemadmodum, kako, po koji način, kano, ko.
Ut, velut, veluti, ceu, kono, kano, poput.
Quasi, ko da, kano da.
Ita, sic, tako, ovako, dà.
Sicut, sicuti, prout, onako, kano.
Taliter, tako.
Aliter, secus, drugčie, drugojačie.
Quodammodo, nekako, po ujeći način.
Nullimode, nikako, ni po jedan način.
Omnimode, svakako, po svaki način.
Quomodocumque)
Qualitercumque) kako mu drago.
Quomodolibet)
Obiter, mimogred.
Admodum, valde } vrlo, veoma, preveć, mnogo, odveć, suviše.
Nimis, nimium }
Quantopere, koliko, dokle, koliko vele, kako vele.
Magnopere, vrlo, veoma.
Tantopere, toliko.
Adeo, tako, dotle, toliko.
Tam, toliko, toli.
Quam, kako, ko, koli, koliko, negoli.
Omnino, prorsus, posve, sasvim, svekoliko.
Modo, dumtaxat, samo.
Tamquam, ko da, kano.
Utcumque, kakotako.
Perinde, uprav tako.
Partim, stranom, dielimiće.
Saltem, barem.
Pene, propemodum, } gotov, maldane, aman, malone, gotov,
Fere, ferme } skoro.
Vix, jedva, teško.
Pariter, takodjer, jednako.
Alioqui, alioquin, inačie.
Coeteroqui, coeteroquin, u ostalom.
Quantumlibet, utut, koliko mu drago, kako mu drago.
Sponte, ultro, dragovoljno, samo po sebi.
Forte, fortuito, slučajno, nenadno.

Utpote, kano, naime.
Nimirum, scilicet, videlicet, to jest, jamačno, hoće reć, da što.
Praeterquam, osim, izim, izvan.
Temere, nerazumno, nesmisljeno, drzovito.
Rite, običajno, po običaju, valjano, kako valja.
Sat, satis, dosta, do volje.
Nempe, to jest, jer, doisto.
Vel, ili, dapače, čak.
Frustra, nequicquam, incassum, uzalud.
Tantum, solum, samo.
Magis, veće.
An? num? anne? jell, jedali.
Non, haud, minime, ne, nipošto.
Ne, da ne, ne.
Nequaquam, haudquaquam, nipošto.
Neutiquam, nikako, ni po jedan način.
Etiā, i, još, čak.
Nae, sane, profecto } doisto, sbilja, da što, le.
Equidem, utique, quidem }
Cur? quare? zašto?
Quare, quāobrem, quapropter } radi čega, zato, s'toga.
Ideo, idcirco }
Fortasse, forsan, forsitan, zar, možebit da.

§. LXVIII.

Kako se naćinjavu Prislōvi-*adverbīa* od pridavnikah-*adjectīva*?

Naćinjavu se ovako:

1. Prominuvši u pridavnikah drugog Sklōna i na *e* postaje prislov n. p. *doctus, i, docte*-ućno; *pulcher, i, pulchre*-lipo. t. d.

IZNIMAJU SE slideći prislovi, jer imaju na o:

Arcanus-skrovit, ima, *arcano*-skrovito, *Certus, certo*-istl-nito, *cito*-brzo, *consulto*-promišljeno, *continuo*-svoudiljno, ne-prikidno, *contrario*-protivno, *crebro*-ćesto, *falso*-lažno, *festinato*-hitro, *gratuito*-milodarno, brezplatno, *improvisio*-iznenada, *iterato*-opet, opetovano, *liquido*-bistro, *manifesto*-oćito, *merito*-dostojno, zaslužno, *mutuo*-zajmeno, zamienito, *necessario*-po-tribno, *perpetuo*-vikovito, *precario*-molbeno, *raro*-ridko, *sedulo*-pomnjivo, *serio*-izbilja, ozbiljno, *sero*-kasno, *sortito*-na sreću, srećimice, *subito*-odmah, *tuto*-pouzđano, a može se reć i *tute*, u. p. *Tute cauteque agere aliquid*-pouzđano i opazno štogod ćinit. Takodjer prislovi od brojevah rednih: *Primo*-naj-pri, *secundo*-drugo, *postremo, ultimo*-najposle.

A Gdikoji pridavnici izlazeći u nominativu na *us*, *a*, *um*, imaju prislove na *ter*, kako: *gnarus*, *gnaviter*-pomnjivo. Još neki i na *e* i na *ter*, *durus*, *dure*, *duriter*-tvrdo, *firmus*, *firme*, *firmiter*-čvrsto, jako, *largus*, *large*, *largiter*-obilato, *humanus*, *humane*, *humaniter*-ljudski.

2. U pridavnikah trećeg sklona, koji dovršuju u Nom. na *ns*, ovo *s*, a u ostalih *s* genitiva okrene se na *ter*: n. p. *prudens*, *prudenter*-pametno, *elegans*, *eleganter*-izborno, krasno, *decens*, *decenter*-pristojno; *brevis*, *breviter*-kratko, *felix*, *cis*, *feliciter*-sretno, *alacer*, *alacris*, *alacriter*-veselo, hitro.

3. *Facilis*, *facile*-lastno, *difficilis*, *difficile*-mučno, trudno, a mogu imat, *faciliter*, *difficulter*; *audax*, *audacter*-slobodno, *impunis*, *impune*-brezpokorno, nekaznivo, nepedipsovito, *sublimis*, *sublime*-visoko.

4. Od nekih bistvenih imenab načinjaju se prislovi nadodavši *tus* genitivu od dativu: *coelitus*-s'neba, *antiquitus*-od starine, starinom, *divinitus*-od Boga, božanstveno, *radicitus*-korenito, iz korena, *funditus*, iz temelja, *penitus*-sasvim.

5. Mnogi se načinjaju od suplusa okrenuvši *um* na *im*: *Raptim*-grabimice, kradimice, naglo, trkom, *cursim*-trčimice, trkom, trčuć, *punctim*-bodimice, kljunom, *caesim*-rlzimice, sičimice, rizom, sikom, *citativim*-brzo, brzimice, *nominativim*-imenito, imenom, *statim*-odmah. t. d.

6. Rečena oblika pružila se je još na stokoja imena bistvena i druga n. p. *Catervativim*-jatomice, na jata, četimice, *gregativim*-na krda, na čopore, čoporimice, *curativim*-po dvorima, dvorimice, *gradativim*-postupno, koračajno, korakom, koračajuć, *ostiativim*-od vratah do vratah, *confestim*-odmah, *furtim*-kradimice, *ubertim*-obilato, plodovito, *viritivim*-jedan po jedan, jedan do drugoga, čovik do čovika, *vicissim*-naizmjenice, *affativim*-bogato, *interim*-medjuto, *olim*-njegda, davno.

De Comparatione Adverbiorum.

1. Prislovi načinjeni iz pridavnikah imaju komparativ i superlativ, oni vazda na *us* a ovi na *e* za sva tri plemena: *celerius*, *celerrime*, brže, najbrže, *facilius*, *facillime*; *bene*, *melius*, *optime*, dobro, bolje, najbolje; *male*, *pejus*, *perissime*, zlo,

gore, najgore; *elegant*, *elegantius*, *elegantissime*; izborno, izbornije, *amanter*, *amantius*, *amantissime*, *prudenter*, *prudentius*, *prudenterissime*; i t. d.

2. A gdiokoli prislovi ako se i nenačinjaju od pridavnika imadu rečene stupnje: *diu*, *diutius*, *diutissime*-za dugo, dulje, najdulje; *saepe*, *saepius*, *saeptissime*-često, češće, najčešće, prečesto; *parum*, *minus*, *minime*-malo, manje, najmanje; *multum*, *plus*, *magis*, *plurimum*, *maxime*-vele, veće, najveće.

§. XLIX.

De Conjunctione.- O Sastavku

Conjunctio naški se može reć sastavak ili veznik; i jest jedan nesklonjivi dio govorenja, koji se medju druge stavlja, te ih uredjuje i veže, da se govorenje može razumit.

Sastavci se dije i razlikuju po zlamenju i redu koga drže kad se s' njima služimo.

1. Po zlamenju-*ratione significationis*, jesu:

1. *Copulativae seu connexivae*-spojljivi, vežući: *et*, *ac*, *atque*, *quoque*, *que*, naški, i, te: n. p. *Puer negligens, atque petulans*-dite nepomnjivo i udarijivo.

2. *Disjunctivae*-razstavljivi, razlučivi: *vel*, *ve*, *sive*, *seu*, *oi*, *oli*, *li*, *ili*, *li*; *aut*, *nec*, *neque*, *ne*, *ni*, *niti*; n. p. *Joannes vel Paulus*-Ivan, oli Pavao. *Nec mihi nec tibi*-ni meni ni tebi.

3. *Adversativae*-suprotivni: *etiam*, *etiamsi*, *tametsi*, *quamquam*, *quamvis*, *licet*, premda; *sed*, *at*, *autem*, *vero*, *verum*, *porro*, *atqui*, *a*, *ali*, *dali*, *no*, *nego*, *ma*; *quin*, *quinimo*, *quinetiam*, *immo*, *immo vero*, pače, da pače; *tamen*, *attamen*, *verumtamen*, *nihilominus*, *nihilo tamen minus*, *no*, *ali*, sasvim tim, medjuto, ništanemanje n. p. *Non studeo etsi peccem*-Neučim premda grišim.

4. *Conclusivae, sive illativae*-zaključivi, izvodljivi: *ergo*, *igitur*, *itaque*, *quare*, *quapropter*, *quocirca*, *quamobrem*, *hinc*, *unde*, *proinde*, *ideo*-dakle, zarad šta, rad čega, zato, odkle.

5. *Causales*-uzročni: *nam*, *namque*, *enim*, *etenim*, *quoniam*, *quia*, *siquidem*, *quandoquidem*, *quod*, *propterea quod*, *eo quod*, *quippe*, *utpote*, *reapse*, *reipsa*, *enimvero*, *revera*, jer, jerbo.

bo, zašto, zato što, shilja, i dolsto, n. p. *Vapularit quis non studuit*-Pokaran je bio, jer nije učio.

6. *Conditionales*-pogodbeni: *Si*-ako, *sin*, *sin autem*, *sin vero*-akoili, *sin minus*, *si minus*, *sin aliter*, *nisi*, *ni*-ako ne, van da, osim da, *akoli* ne, ne li; *modo*, *dummodo*-ako, samo ako, samo da; n. p. *discam melius si potuero*-uči ću bolje ako mognem.

7. *Declarativae*-razjasnivi: *Id est*, *nempe*, *nimirum*, *scilicet*, *videlicet*-to jest, naime, hoće reć.

Još bi ih se moglo ovde navesti, ali to budi dosta: mnogi bo sastavci jesu zajedno i prislovi: jer budući da sastavci vežu govorenje, oliti spajaju izgovore da se mogu razumiti, zato kadgod prislovi to čine postaju i oni sastavci.

II. Po redu, oli položaju sastavci jesu:

1. *Praepositivae*-predstavni, jer bo se na početku oliti pred ostalim riječima stavljaju, kako: *aut*, *ac*, *atque*, *et*, *ast*, *vel*, *nec*, *nisi*, *sin*, *sive*, *et*, *etsi*, *quamquam* etc.

2. *Subjunctivae*-zapostavni, jer se za ostalim besidam stavljaju; taki su: *que*, *ve*, *ne*, *quidem*, *quoque*, *autem*, *enim*, *vero*, n. p. *Paterque materque*-i otac i majka. *Ego*, *tu quoque*-ja i ti. *Ego autem*, *ego vero*, *dixi*-a ja rekoh. *Bene agite*, *Deus enim vindex malorum est*-dobro činite, Bog će bo pokarat zloće. *Dormis ne*-spavaš li? *Ego quidem dormio*-ja spavam doisto.

3. *Communes vel mediae*-občeni, ol, sridnji; koji se mogu i predstaviti i zapostaviti: *Ergo*, *itaque*, *igitur*, *equidem* etc.

§. L.

De Interjectione.- O Medjumetku.

Interjectio-medjumetak, jest dio govorenja, koji pokazuje različita ganuća duše. Evo poglaviti:

1. Veselja: *evax!* *io!* *evae!* *ol* *euge!* *ol* *živio!* *živ mi bio!* *veselo!* *lipo!* *dobro!* *hajhaj!*

2. Tuge: *ah!* *hei!* *hoi!* *heu!* *ehui!* *io!* *ahu!* *vae!* *proh!* *joh!* *auh!* *ja!* *ajme!* *ih!* *aihl!* *ah* *jada!* *lele!*

3. Smiha: *ha ha!* *he!* *ah* *ah* *ah!*

4. Čuda: *O!* *vah!* *papae!* *hui!* *ehem!* *al il* *ol* *nui* *nuto!* *nu* *gleđaj.*

5. Ruganja: *o! hui! vah! ja li! vaj! gle! nu uul! nu ga!*
6. Srditosti: *hem! pro! proh! onh! uh! more! hm!*
7. Zvanja: *heus! eho! ehodum! ohe! hej! ho! oj!*
8. Nagovaranja: *eia! euge! macte! deh! deder! nuder! hrabro! slobodno! junački! daj! dajde!*
9. Nenade: *at at, a/ate-ohoh!*
10. Pritnje: *vae! hei! jao! jao ti ga...! uzao čas po...! ele ele!*
11. Želje: *Oh! ut! utinam! si! oh utinam! oh si! ol o da bi! kamo srića! dao Bog! dabogda!*
12. Mržnje: *apage! apage sis! kini se, šikaj! tamol ukloni se.*

POGLAVJE PETO

DE GENERIBUS NOMINUM - O PLEMENIM IMENAH.

Odkle se poznaju plemena imenah?

Poznaju se nješto iz zlamenja, nješto iz dovršenja, a osobito iz običaja.

I. Uprave za poznat pleme iz zlamenja.

a) MUŽKO PLEME

UPRAVA 1.

1. *Quae maribus solum tribuuntur, mascula sunt.*
2. *Mascula censentur specie depicta virili.*

Iztomač. Sva imena ljudih i koja su obličja ljudskog, kakomu drago dovršivala, mužkog su plemena. Taka su:

1. Imena vlastita ljudih: *Petrus, Joannes, Andreas, Catilina.*
2. Narodah; n. p. *Slavus, Italus, Dalmata, Romanus, Allobrox.*
3. Nazivajuća, n. p. *Vir-čovik, muž, Pater-otac, Frater-brat, Gener-zet.*
4. Mužkih poslova, n. p. *Scriba-pisar, pisac, Nauta-mornar, brodar, Bibliopola-knjižar, Vas, vadis-jamac, Tubicen-trubač, Caupo-krčmar, Auriga-kočijaš, Sutor-šloc, papučar.*

3. Živinah : *Hircus*-jarec , *Aries*-ovan , *Asinus* , *Equus*.

6. Angelah : *Michael* , *Gabriel* , *Raphael* ; i vragovah : *Lucifer* , *Beelzebub* , *Baal*. Jer bo se na mužki način uzimlju.

7. Krivovirskih bogovah ; n. p. *Mars*-bog vojske , oliti Bogovoj , *Pluto*-bog pakla , *Jupiter* , Jovo , bog najveći , oli bog svevladni , *Apollo*-bog nauka etc.

UPRAVA 2.

3. *Et quibus appositum tantum tribuisse virile*

4. *Credibile est veteres , ut latro , praesul et hospes.*

Muzkoga su takodjer koja se samo u mužkom nalaze kod starih pisacah , n. p. *Latro*-razbojnik , *Praesul*-glavar duhovni , *Hospes*-gost , *Fur*-lupet , *Eques*-konjenik , *Pedes* , tis-pješac , *Incola*-stanovnik , *Advena*-došlac , *Alienigena*-tudjinac.

OPAZ. Kada se ovaka imena pridaju ženam , valja nadodati *foemina* , n. p. Uhvaćene su dvi lupetice , reče sa : *Duae fures faeminae captae sunt*.

OPAZ. 2. Kad se koje ime žensko oli sridnje prinosi na ljude uzdrži prvo svoje pleme , n. p. *Operae*-poslenici , *Vigiliae* , *Excubiae* , *Custodiae*-straže , stražani , ženskog su. *Mancipium*-rob , sužanj , sridnjeg je.

UPRAVA 3.

5. *Pro maribus pugnant menses , montes fluviiq.*

Još spadaju na mužko pleme imena :

1. Meseih : *Aprilis* , *Majus* , *Sextilis* , *October*.

2. Planina , n. p. *Athos*-sveta gora u Maqedonji , *Vesuvius* , planina u Napulji , *Carpathus* , Karpati gore oko Mađarske. *Olympus* , gora u grčkoj.

3. Riekah , n. p. *Danubius* , Dunava , *Drinus* , Drina , *Tyberis* , Tiber , *Tanais* , Don u Rusli.

4. Vitarah , n. p. *Aquila*-siver , *Eurus* jug.

OPAZ. Ova su sva običajno mužkog , jer se otajno razume : *mensis*-mese , *mons*-gora , *fluvius*-rieka , koja su plemena mužkoga.

OPAZ. 2. Njeke planine i rike uzimaju pleme iz dovrčenja : tako ženskog su : *Helna*-planina u Sicilii , *Ossa*-u Tesaliji ;

Bosna, Narenta-Neretva, Morava, rike. Takodjer, *Alpes, ium*, Velebić.

b) ŽENSKO PLEME.

UPRAVA 1.

6. *Foemineum dices, quod foemina sola reposcit.*

7. *Jungito foemineis muliebri praedita forma.*

Iztomač. Ženskog su plemena sva imena ženah i ženskog obličja. Taka su:

1. Vlastita ženah; *Agnes-Janja, Helena-Jellna, Glycerium-Gliceria, Mysia-Misia, Dido-Dida.*

2. Nazivajuća: *Mulier-žena, Mater-Mati, Soror-sestra, Nurus-nevista, Socrus-punica, svekrva.*

3. Ženskih posalah; n. p. *Lotrix-peraćica, Nutrix-dojka doilja, Netrix-prelja.*

4. Krljovirskih božicah, n. p. *Pallas-božica nauka, Juno-bogatstva, Ceres-božica zemlje, ill tega.*

5. Vilah, n. p. *Driades-vile šumske, Oreades-gorske, Naepae-dollnske.*

UPRAVA 2.

8. *Quaeque adjectivum tantum muliebre requirunt.*

Mnoga imena premda su obćenita mužku i žensku, sa svim tim samo se nalaze s'pridavom ženskim *haec* n. p. *Proles, soboles-ćedo, Pubes-mladež, Virgo-divica, Aquila-orao, Felis-mačka.* Odkle za ukazat s'ovim imenom mužko, valja nadostavit-*mascula*, n. p. *Mascula proles-mužko ćedo.*

UPRAVA 3.

9. *Insula foeminea est, regio, urbs, cum nave poësis.*

Ženskog su plemena takodjer imena:

1. Otokah, n. p. *Sicilia, Rhodus, Cyprus, Pathmos, Salamis, Samus* (rad imena-*insula-otok*).

2. Kraljevinah, n. p. *Italia, Aegyptus, Hercegovina, Troas* (rad imena-*regio* *ol terra*).

3. Gradovah, n. p. *Roma, Athenae, Pylos, Corinthus, Lacedaemon, Babilon, Carthago* (rad imena-*urbs-varoš*).

4. Ladjah, n. p. *Leopoldus*, *Pistris*, *Argo* etc. (rad-navis).

5. Starinskih Plesamah, n. p. *Illias*-Omérova Piesma o gradu Troji, *Aeneis*-Plesma Virgiliova o Eneu.

OPAZ. 1. Vadese iz rečene uprave imena kraljevinah i gradovah dovršujuća na *um*, i jesu sridnjeg plemena, n. p. *Illyricum*, *Latium*, *Samnium*, *Belgium*, *Lugdunum*, *Brundisium*, *Brodium*, *Mandetrium*, *Tarentum*. Takodjer: *Argos*, *Praeneste*, *Reate*, *Tibur*, *Anzur*.

OPAZ. 2. Imena gradovah dovršujuća u večebroju na *i*, vazda su mužkog, n. p. *Parisi*, *Argi*, *Delphi*, *Veji*, *Gabii*. A dovršujuća na *a*, sridnjeg su, n. p. *Susa*, *Bactra*, *Ecbatana*, *Hierosolyma*; takodjer Piesamah: *Bucolica*, *Georgica*, pjesme Virgiliove.

OPAZ. 3. Mužkog su rad dovršenja na *o*, *onis*: *Hippo*, *Narbo*, *Sulmo*; još: *Canopus*, *i*; *Tunes*, *etis*; a kadikad *i*, *Pharsalus*, *Marathon*, kako i grčka na *us*, *untis*: *Hydrus*, *Pessinus*, *Trapezus*, *untis*. Medjuto ova se često nahode i u ženskom.

UPRAVA 4.

10. *Foeminea est arbor: neutrum cum subere robur.*

11. *Addē acer atque siler, sed mas oleaster habetur.*

Imena stabalah ženskog su plemena, n. p. *Pomus*, *malus*-jabuka, *Pirus*-kruška, *Abies*-jela, *Pinus*-bor, *Juniperus*-smrička, *Vitis*-loza (rad imena ženskog-arbor.)

LZNIMAJU SE 1. *Oleaster*-divlja maslina, *Pinaster*, *stri*-divli bor, i jesu mužkog; 2. *Acer*, *ris*-cerovina, *Siler*-rakita, *Suber*, *ris*, plutak, plutovina, *Robur-oris*, rast, dub, i sridnjeg su plemena.

OPAZ. Ova uprava mogla bi se protegnut i na stableca-*Arbuscula*, i na trave-*Herbas*: all su mnoga i od ovih, koja slide dovršenje, n. p. *Calamus*-trstika, *Dumus*-grm, trnje, *Rubus*-kupina, mužkog su; *Balsamum*, balzam, *Cicer*-slanjak (grah), *Papaver* mak, kukurik, neutra su.

c) PLEME SRIDNJE (neutrum).

UPRAVA

12. *Trade notas neutris, et vocem pro nomine sumptam.*

13. *Et verbum quodvis pro nuda voce repostum.*

Iztomač. Neutrog su plemena :

1. Slova kad se na pose uzimaju, a. b. c. n. p. a parvum, e parvum-malo a, malo e, O magnum, B magnum, veliko B, veliko O. Mogu se medjato uzet i u ženskomu otajno razumeć-littera, n. p. *geminata* i. (Quintil).

2. Svaka rič u infinitivu kad se uzimlje na misto imena bistvenoga, n. p. *Scire tuum*-tvoje znanje, *ipsum illud pec-care*-isto grišenje, *velle suum*-svoje hotljenje; dakle-*scire* stoji na misto-*scientia*, *velle*, na misto-*voluntas*.

3. Rič kad se uzimlju brez svog zlamenja, n. p. *Lux* est monosyllabum, *Petrus* est bisyllabum; hoće reć: ovo ime-*lux*, jest od jedne slovke oliti silabe, a ime-*Petrus*, jest od dvi slovke. Tako, *Credo* dominicale; *Gloria* suave.

d) PLEME OBČENO.

UPRAVA

14. *Est commune duum, sexum quod claudit utrumque*

15. *Articulo gemino, veluti bos, fortis, et hostis.*

Njeka su imena občenska, te ako im se hic pridstavi mužka su, akoli *haec* ženska su; i taka jesu slideća.

Bos, vis-vó, krava.

Sus, is-prasac, -ca (prase).

Hostis, is-neprijatelj, -ca.

Dux, cis-vojvoda, -ca.

Juvenis, is-mlad, mlada.

Auctor, ris-početnik, -ca.

Yates, tis-prorok, -ca.

Adolescens, tis-mladić-dvojka (momak, cura).

Patruelis, is-stričević, -ka.

Testis, is-svidok, -ca.

Infans, tis-dite, beba.

Senex, nis-starac, -ca.

Conjux, gis-zaručnik, -ca.

Artifex, cis-majstor, -ca.

Civis, is-gradjanin, -ka.

Custos, dis-čuvár, -ca, coban-ca.

Cliens, tis-branjenik, -ca (branjenće).

Haeres, dis-baštenik, -ca.

Comes, tis-knez, kneginja.

Princeps, pis-poglavar, -ca.

Canis, is-pas, kućka.

OPAZ. Amo neki pridružuju pridavnike dvovršne, n. p. *hic*, *haec brevis*; i komparative, n. p. *hic*, *haec major*, kratak, kratka, veći, veća.

II. Uprave za poznat pleme iz dovršenja

a) MUŽKA.

UPRAVA 1. *An, In, On.*

16. *An, in, on, mas: haec sindon, icon et aedon.*

17. *Quis addde alcyonem; neutris da cuncta secundae.*

Imena dovršujuća na *an, in, on*, mužkog su plemena, n. p. *Poean*, pjesma na slavu Apolina, *Titan-sunce*, *Delphin-pliskavica* (riba morska), *Canon-pravilo*, red, zakon, naredba, *Agon-borba*, končanje.

VADE SE 1. *Sindon*-platno, *Icon*-slika, *Aedon*-slavić, *Alcyon*-zimorod, ledka (ptica morska); i jesu ženskoga. 2. Imena grčka na *on* drugog sklonu, i neutrog su, n. p. *Evangelion*-blagovist, oliti dobar glas, *Encomion*-pohvala, *Enchyridion*-ručnik, ručna knjižica. Latini običajno ova okreću na *um: Evangelium, enchyridium, encomium.*

UPRAVA 2. *Ax, Ex.*

18. *Ax, ex, finitum polysyllabon esto virile:*

19. *Foemineum tamen est fornax, alexque, supellex,*

20. *Quis addes vibex, forfex, cum smilax, carex.*

Imena dvosilabna ili većesilabna izlazeća na *ax* i *ex* mužkog su plemena, n. p. *Thorax*-prsoklop, *Pulex*-buba, *Cimex*-stinica, *Culex*-komar, *Silex*-kremen etc.

VADE SE: *Fornax*-peć, *Alex*-prikanci (male ribe), *Carex*-rogoža (vrsta trave), *Vibex*-modrica, *Forfex*-nožice, *Supellex*-posuđe, *Smilax*, (vrsta trave) i jesu ženskog plemena.

UPRAVA 3. *Er.*

21. *Er maribus dona: laver hoc, cum tubere poscit.*

Dovršujuća na *er* mužka su, n. p. *Ager*, gri-njiva, *Liber*, i-knjiga, *Carcere*-tamnica, *Imber*-kiša, *Later*-opeka, cigla, *Vesper*-večer. Vade se: *Laver*-bohnjak (vrsta trave), *Uber*-vime,

sise, *Iter-put*, *Spinter-narukvice*, *Tuber-gubina*, gomoljak, skrizalina, *Ver-pramalitje*, *Papaver-mak*, *Siser-mrkva*, *Piper-biber*, *Cadaver-truplo*, mrtvo tilo, *Siler-rakita*, *Cicer-slanjak* (grah), *Verber-šibalo*, 1 udarac, sridnjeg su.

UPRAVA 4. I.

22. *Nomen in I maribus, si sit plurale reserva.*

Imena koja dovršuju na i u većebroju, a neimadu jednobroja, mužkog su plemena, n. p. *Liberi-dieca*, *Superi-nebesani*.

UPRAVA 5. I, O.

23. *I neutris tribue: o maribus, ceu pugio, gummi.*

Koja dovršuju na o mužka su, n. p. *Scipio-štap*, račva, *Pugio-nož*, bodlo, *Mucro-mač*, *Tiro-novak*, *Unio-biser*, *Sermo-govorenje*.

UMETAK. Izlazeća na i u jednobroju, koja se malo kad sklanjaju, neutra su, n. p. *Gummi-smola*.

UPRAVA 6. Or.

24. *Or maribus servit: muliebris demitur arbor;*

25. *Acedunt neutris cor, ador, cumque aequore marmor.*

Mužka su dovršujuća na or, n. p. *Amor-ljubav*, *labor-trud*, posao, *dolor-tuga*, žalost, bolovanje, *honor-poštenje*.

IZNIMA SE 1. žensko: *Arbor* stablo; 2. neutra: *Cor-srdce*, *Ador-pir*, *pirevina* (žito), *Aequor-more*, *Marmor-mramor*.

UPRAVA 7. Os, (latinsko)

26. *Mascula in os sunt: dos, cos muliebris et arbos:*

27. *Da chaos atque melos neutris, os, Argos, eposque.*

Imena latinska koja dovršuju na os, mužkog su plemena, n. p. *Mos* običaj, *Flos-cvit*, *Ros-rosa*; 1 t. d.

VADE SE; 1. *Dos, tis*-udatbina, udatbeno ruho, svojstvo, *Cos, tis*-brus, *Arbos*-stablo, jesu ženskog; 2. *Chaos*-smetnja, metež, *Melos*-miloglas, sladko pivanje, *Os, ris*-usta, *Os, ossis*-kost, *Argos*-varoš u grčkoj.

UPRAVA 8. *Os* (grčko).

28. *Plurima in os graeca Ausonii fecere latina;*
 29. *Quae maribus partim, ut prologus, paradisus, adhaerent;*
 30. *Partim foemineis, velut diphlogus, eremus;*
 31. *In neutris numera, virus, pelagusque profundum.*

Mnoga imena grčka na *os*, Latini su posvojili prominući *os* na *us*; od kojih njeka su mužkog plemena, n. p. *Prologus*-pridgovor, *Paradisus*-raj, *Epilogus*-završaj, prikupljenje, *Dialogus*-razgovor, dvogovor, i još gđikoj. Njeka ženskog, n. p. *Diphlogus*-dvoslovka, *Eremus*-pustinja, *Methodus*-način, *Papirus*-papir, karta, *Synodus*-sabor, *Abyssus*-propast, brezdana dubina, *Exodus*-izhod, *Chrystallus*-caklo, *Dialectus*-nariče. A njeka neutrog, n. p. *Virus*-otrov (indecl), *Pelagus*-pučina morska.

UPRAVA 9. *Us*.

32. *Nomen in us mas est seu quartae sive secundae:*
 33. *Porticus atque tribus muliebris, acusque, manusque.*

Imena na *us*, bila drugog ili četvrtog sklona, mužkog su plemena, n. p. *Morbus*-bolest, *Risus*-smih, *Virus*-vid, *Gladus*-nož, mač, i t. d.

VADE SE slideća ženskog plemena:

<i>Porticus</i> , <i>us</i> -pridvorje	<i>Colus</i> -kudilja, prešljica
<i>Tribus</i> , <i>us</i> -kolino, porodica	<i>Carbasus</i> -tanko platno, tanki postav
<i>Acus</i> , <i>us</i> -igla	<i>Domus</i> -kuća
<i>Manus</i> -ruka	<i>Ficus</i> -smokva
<i>Aleus</i> -trbuh	<i>Idus</i> , <i>uum</i> , 13. ili 15. dan mjesecih.
<i>Humus</i> -zemlja, tlo,	
<i>Vannus</i> -rešeto	

OPAZ. *Ficus* kad zlamenuje njeku bolest, mužkog je, također *Acus*, či njeka riba. *Acus*, *eris*-pliva, neutrog je.

b) ŽENSKA

UPRAVA 1. A.

34. *Femineum A primae est, veluti panthera, sagitta.*
 35. *Adria mas aequor, cui junge cometa, planeta.*
 36. *Hic mammona petit: Pascha hoc, cui jungito manna.*

Imena prvog sklona, koja dovršuju na A, ženskog su plemena, n. p. *Panthera*, ris, *Sagitta*, strila, *Aula*, dvor, itd.

VADE SE 1. *Adria* ol *Hadria*, kad zlamenuje More *Adria*-tičko, *Cometa*-repatica zvezda, *Planeta*-zvezda skitačica, oli bludozvezda, *Mammona*-bogatstvo; i jesu mužkoga. 2. *Pascha*, ae, *atis*, uzkrš, *Manna*-manna, nebeska hrana; i jesu neutrog plemena. Ali *Manna*, kad zlamenuje mrvice tamnjana, ili, miris svetih tilesah, ženskog je.

UPRAVA 2. As.

37. *Foemineum As: neutrum vas, vasis, fasque, nefasque.*
 38. *Mascula sunt elephas, adamas, as, atque tiaras.*
 39. *Cumque vade ac reliquis, flectit quae prima Pelasgum.*

Imena na As ženskog su plemena, n. p. *Pietas*-bogoijubstvo, *Paupertas*-siromaštvo. t. d.

VADE SE, 1. *Vas*, *vasis*-sud, posuda, *Fas*-pristojno, i *Nefas*, nepristojno (nesklon.) neutrog su: 2. *Elephas*-slon (Fil), *Adamas*-aleu (vrsta dragog kamena), *As*, *assis*-jasprica, oli, baština, *Tiaras*-kruna (oli vrsta kape kraljske i Biskupske), *Vas*, *dis*-jamac; jesu mužkog plemena sa svim ostalin imenim grčkim na As prvoga sklona.

UPRAVA 3. Ae

40. *Ae plurale genus tantum muliebre requirit.*

Imena samo većebrojna dovršujuća na Ae, ženskog su plemena, n. p. *Tenebrae*, arum-tmine, *Nugae*, arum-brezposlice, *Scopae*, arum-metla.

E (grčko)

41. *Foemineum est aloë, Rhodopeque et cetera graeca.*

Grčka na *E* ženskog su plemena, n. p. *Aloë*, njeka trava, *Rhodope*, planina u Traciji, *Parasceve*-veliki petak, *Pentecoste*-Duhovi, *Grammatica*-Slovnica, i ostala grčka prvog sklona.

VADE SE, *Cete*-kit (riba), *Tempe*-jedna prelipa dolina u Tesaliji, *Mele*-sladko pivanje, neutrog su, jerbo su većebrojna i nesklonjiva, zato velimo: *Grandia Cete: Tessala Tempe*: Tesalsko Tempe.

UPRAVA 4. *Es*.

42. *Esto nomen in Es muliebre: sed esto virile*

43. *Limes, pes, fomes, termes, cum palmito trames.*

44. *His Graecum primae, vel trinae jungito nomen.*

45. *Hippomanes neutris, panaces, cacoëthes adhaerent.*

Imena na *Es* ženskog su plemena, n. p. *Nubes*-oblak, *Sedes*-is-stolac.

IZNIMAJU SE 1. slideća i jesu mužkog:

<i>Limes, tis</i> -mednjik prag	<i>Merges, tis</i> -snop, klasje
<i>Pes, dis</i> -noga	<i>Poples, tis</i> -jamica pod kolinom
<i>Fomes, tis</i> -trud, podžeg	<i>Cerpes, tis</i> -bus
<i>Termes, tis</i> , listata grana	<i>Yepres, tis</i> -drača, trnje
<i>Palmes, tis</i> -mladica	<i>Paries, tis</i> -zid
<i>Gurges, tis</i> -vir	<i>Stipes, tis</i> -panj, podiven kolac
	<i>Meridies, ei</i> -podne.

Takodjer mužkog su plemena grčka prvog i trećeg sklona, n. p. *Tapes, tis*-čilim, *Magnes, tis*-gvozdotež kamen, *Aromatites*-vino mirisavo, *Lebes, tis*-kotao.

IZNIMAJU SE 2. *Hippomanes*, neki otrov, *Cacoëthes*, zao običaj, *Panaces*, njeka trava, i jesu srednjeg plemena.

UPRAVA 5. *Io. Do. Go*.

46. *Est Io foemineum verbale, aut corporis experts.*

47. *Cui caro jungatur, coenatio, portio; quodque*

48. *Desinit in do, go; neutris adscribito pondo;*

49. *Herpago, cudo, ordo, mas udo, cardo, ligoque.*

1. Imena ričljiva (verbalia) na *io*, ženskog su plemena, n. p. *Oratio*-molitva, molenje, *Lectio*, *nis*-štivenje, itd. Takodjer *Portio*, *nis*-dio, *Talio*, *nis*-istovrstna pedipsa.

2. Po isti način ženskog su dovršujuća na *do*, *go*, n. p. *Magnitudo*, *nis*-veličina, *Dulcedo*, *nis*-sladkost, *Grando*, *nis*-krupa; *Imago*, *nis*-slika, *Rubigo*, *nis*-brdja, itd.

VADE SE 1. *Pondo* (nesklonivo) težina mjere, jest srednjeg; 2. *Harpago*, *onis*-kuka gvozdена, *Cudo*, *onis*-kalpak kožni, *Ordo*-red, *Udo*, *onis*-opanak, *Cardo*, *nis*-stožer, sglob, kentra, *Ligo*, *onis*-motlika, i jesu mužkog plemena.

UPRAVA 6. *Is*.

50. *Is dato foemineis: mas sentis, piscis, aqualis.*

51. *Nis quoque finitum, ceu panis et asse creatum.*

Imena na *is*, ženskog su plemena, n. p. *Navis*, *is*-ladja, *Pestis*, *is*-kuga, itd.

IZNIMAJU SE 1. Slideća i jesu mužkoga

<i>Sentis</i> , <i>is</i> -trn, drača	<i>Axis</i> , <i>is</i> -sovina,
<i>Piscis</i> , <i>is</i> -riba	<i>Orbis</i> , <i>is</i> -krug, tanjur
<i>Aqualis</i> , <i>is</i> -kova, sud vodeni	<i>Sanguis</i> , <i>nis</i> -krv
<i>Anguis</i> , <i>is</i> -zmija	<i>Cenchris</i> , <i>is</i> -otrovna zmija
<i>Fustis</i> , <i>is</i> -štap	<i>Cassis</i> , <i>is</i> -gvoždена mriža
<i>Callis</i> , <i>is</i> -put	<i>Mugilis</i> , <i>is</i> -som (riba)
<i>Collis</i> , <i>is</i> -glavica, brig	<i>Lapis</i> , <i>dis</i> -kamen
<i>Follis</i> , <i>is</i> -mih (mišina) puhatni	<i>Vermis</i> , <i>is</i> -crv
<i>Ensis</i> , <i>is</i> -mač	<i>Fascis</i> , <i>is</i> -svežanj, naramak
<i>Mensis</i> , <i>is</i> -mjesec (danah)	<i>Unguis</i> , <i>is</i> -nokat
<i>Vectis</i> , <i>is</i> -zapor, zopornica, privornica.	<i>Cucumis</i> , <i>eris</i> -krastavica
<i>Torris</i> , <i>is</i> -ugorak, ogarak, glavnja.	<i>Canalis</i> , <i>is</i> -žlib, prokop
<i>Postis</i> , <i>is</i> -gornji prag	<i>Caulis</i> , <i>is</i> -kupus
<i>Glis</i> , <i>ris</i> -puh (miš), stahor.	<i>Pultis</i> , <i>eris</i> -prah
	<i>Vomis</i> , <i>eris</i> -lemiš

IZNIMAJU SE 2. imena na *nis*, i jesu mužka, n. p. *Panis*, *is*-kruh, blib, *Ignis*, *is*-vatra, oganj, *Amnis*, *is*-rika, *Cinis*, *eris*-lug, itd.

Ništanemanje koja dovršuju u Nom. na *nis*, a u Gen. na *idis*, kako tokodjer, *bipennis*, *is*-dvorizna šikra, ženskog su, n. p. *Coronis*, *idis*-završenje, *Tyrannis*, *idis*-usilnost, samosilnost, zlo vladanje.

IZNIMAJU SE 3. Imena sastavljena od *Assis*-jaspra, para, n. p. *decussis*, *is*-mariaš, deset parah, *Octussis*, *is*-osam parah, *Centussis*, *is*-sto parah, itd. jesu mužkoga.

UPRAVA 7. S.

52. *S. dato foemineis si consona ponitur ante.*

53. *Esto virile rudens, fons, pons, seps, lethifer anguis,*

54. *Mons, dens, atque chalybs, assis: quibus addito partes,*

55. *Et polysyllaba ps, forceps dematur adunca.*

Imena koja dovršuju na *S*, pred kojim je peglasovito slovo, ženskoga su plemena n. p. *Mors*, *tis*-smrt, *Trabs*, *is*-greda, itd.

VADE SE 1. *Rudens*, *tis*-konop, konop jedreni u ladjah, *Fons*, *tis*-vrilo, studenac, *Pons*, *tis*-most, *Seps*, *is*-zmija otrovna, *Mons*, *tis*-planina, *Dens*, *tis*-zub, *Chalybs*, *is*-čelik, nado (mazija); 2. načinjena od *assis*, n. p. *Sextans*, *tis*-šestina, šesti dio pare, oli jasprice, *Quadrans*, *tis*-četvrti, četvrtina, *Triens*, *tis*-treći dio, tretina, *Dextans*, *tis*-deseti dio; 3. grčka izlazeća na dvoslovku *ps*. n. p. *Hydrops*, *opis*-vodobolja, itd. i jesu sva mužkoga plemena: Ali *Merops*-sinica, i *Forceps*, *is*-klišta, ženskog su, ridko mužkoga.

UPRAVA 8. X.

56. *X. dato foemineis: sed eryx, grex mascula sunt.*

57. *Praeterea volvox, quicunx, septunxque, decunxque.*

Izlazeća na *X* ženska su, n. p. *Nox*-ctis-noć, *Pax*, *cis*, mir, *Fax*, *cis*-zublja, *Nix*, *vis*-snig, *Nux*, *cis*-orah, orašak, itd.

VADE SE slideća, i jesu mužka:

Eryx, plauina u Sicilii, *Grex*, *gis*-stado, *Spadix*, *cis*, grana Palme, i žutkasta boja, *Bombyx*, *cis*-buba, *Fornix*, *cis*, svod (čemer, kube), *Phoenix*, *cis*, dugoživka (ptica), *Calyx*, *cis*, pup (u stabla), *Calix*, *cis*-čaša, *Coccyx*, *gis*-kukavica, *Orix*, *gis*, njeka živina, *Varix*, *cis*, krvna žila; *Volvox*, *cis*-njeki crv, *Quicunx*, pet unclah, *Septunx*, sedam unclah, itd.

c) SRIDNJA (NEUTRA)

UPRAVA 1. A.

58. *A plurale genus neutrum sibi poscit ubique.*

Imena samo većebrojna na A, vazda su sridnjeg spola, n. p. *Biblia, orum*, pismo (sada se razumi-Syeto Pismo), *Sponsalia, orum*-zaručenje, itd.

59. *Nomen in A ternae neutrum est, ceu stigma, toreuma.*

Dovršujuća na A trećeg sklona sridnjeg su plemena, n. p. *Stigma, tis*-zlamenje, *Toreuma, tis*-djelo urezano, *Smigma, tis*-sapun, *Phlegma, tis*-rakotina, itd.

UPRAVA 2. Ar.

60. *Postulat Ar neutrum, ceu par cum nectare, bacar.*

Imena na Ar neutrog su plemena, n. p. *Calcar, is*-muza, *Jubar, sjaj*, *Pulvinar*-uzglavnica, *Nectar*-sladko piće, *Bacar, is*-vineni sud, *Par, is*, kad zlamenuje dvoje, n. p. *par columbarum. Quatuor paria amicorum*; ali kad zlamenuje jednak, a, o, tada je pridavnik obćeni svim trima plemenim, takodjer iz njega sastavljena: *compar, dispar*, itd.

UPRAVA 3. E. Aes.

61. *E Latiale petit neutrum, ut praesepe, monile.*

Imena latinska na E sridnjeg su plemena, n. p. *Praesepe, is*-jasje, *Monile*-ogrље, ovratak (djerdan), *Sedile*-stolac, *Mare, more*, *Alveare*-uliste, *Mantile*-ručnik, itd.

62. *Aes tibi sit neutrum: laus, fraus, muliebria sunt.*

Ovog stiha (*versa*) prva strana služi za neutro a druga za žensko. Dakle

1. Koja izhode na *aes*, neutra su, n. p. *Aes, ris*-mid, tuč.

2. Koja pako na *us* ženska su, n. p. *Laus, dis*-hvala, *Fraus, dis*-privara.

UPRAVA 4. En.

63. *En dabitur neutris: sed hymen, ren, mascula sunt.*

64. *Et splen atque lien, attagen, cum pectine, lichen.*

Izlazeća na *En*, neutrog su, n. p. *Lumen*, is-svitlost, svi-
tlo, *German*, klica, *Discrimen*-razlika, i pogibelja.

VADE SE: *Hymen*-pirna pisma, i pirni bog, *Ren*, is-hubrig,
Splen, is, i *Lien*, is-slezena, *Attagen*, is-njeka ptica, *Pecten*,
is-česalj, *Lichen*, is-lišaj, i jesu mužkoga.

UPRAVA 5. *L. T.*

65. *L. T. sit neutrum: hic mugil, sal, solque reposcunt.*

Imena na *L, T.* jesu sridnjega, n. p. *Animal*, is-živina,
Fel, is-zuč, *Caput*, is-glava, itd. Ali *Mugil*, is-som, *Sol*, is-
sunce, *Sal*, is-sô, sol, mužka su; medjuto *Šal* uahodi se i u
neutrom.

UPRAVA 6. *U. C. D.*

66. *U. C. D. da neutris, velut id, cum lacte, geluque.*

Koja dovršuju na *U, C, D.* sridnjeg su, n. p. *Gelu*, led,
Lac, tis-mliko, *Id*-ono, *Veru*-ražanj, itd.

UPRAVA 7. *Um*

67. *Um neutris junges: hominum si propria demas.*

Sridnjeg su plemena izlazeća na *um*, n. p. *Templum*, i,
crkva, *Speculum*, i-ogledalo, *Scamnum*, i-klupa.

No imena vlastita ljudih, gradovah itd. uzimlju pleme obi-
čajno iz zlamenja, kako je s' početka rečeno, n. p. *Glycerium*,
Eustochium, ženska su, jer su imena ženah.

UPRAVA 8. *Ur.*

68. *Eligitur Ur neutrum: hic furfur, cum vulture turtur.*

Imena na *Ur* jesu sridnjeg spola, n. p. *Fulgur*, is-munja,
Guttur, is-grlo, *Sulfur*, is-sumpor, itd.

VADE SE: *Furfur*, is-mekinja, *Vultur*, is-jastreb, *Turtur*,
is, grlica, i jesu mužka.

UPRAVA 9. *Us (3^{ea} Sklona)*

69. *Postulat Us neutrum, quoties id tertia flectit.*

70. *Hic lepus et mus, pus graecum, compositaque junges.*

71. *Sit tibi foemineum Lagopus herba, volucris,*
72. *Quaeque sibi servus, juvenisque, senérque jugarunt.*

Imena na *U's* trećeg sklona sridnjeg su plemena, n. p. *Genus, eris-pleme, Vulnus, eris-rana, Frigus, oris-studen, Munus, eris-dar*, i t. d.

VADE SE, 1. *Lepus, oris-zec, Mus, ris-mis*, i grčka od *pus* sastavljena, n. p. *Tripus, odis-tronog* (sadžak), *Melampus*-ime vlastito, i njeka trava, i jesu mužkoga; 2. *Lagopus, odis-zeč-jak* (trava), i zeconog (ptica), *Tellus, uris-zemlja, Palus, udis*, blato, bara, *Subscus, udis-zglabalo*, stezalo, sapinjač, *Virtus, tis-kripost, Salus, tis-zdravlje*, spasenje, *Pecus, pecudis*, brav, bravee, mārhinée, *Incus, udis-nakovan*; takodjer, *Juventus, tis-mladost, Senectus, tis-starost, Servitus, tis-sluzba*; i jesu ženskoga.

UPRAVA OSOBITA-(Adjectiva)

73. *Mobile fit fixum, si fixum mente subaudis,*
74. *Unde genus capit, ut sonipes, oriensque, tonansque.*

Kad se pridavnici (*adjectiva*) uzimaju za samostavnike (*substantiva*), istog su plemena koga i samostavnici pod njima razumljeni, n. p. *Sonipes, dis-zvonog*, mužkog je, jer ho se razumiva pod njim, *konj-equus*; tako, *Oriens, tis, Occidens, tis, Tonans, tis, Mortalis, is, Natalis, is*-sua su mužka porad samostavnika mužkih, koji se pod njima razume: *Sol, Deus, homo, dies*: Sunce ho izhodi i zahodi, Bog grmi, oliti- čini grmit, čovik umre, i t. d. Ali *Continens, tis-kopna* oli uzdržna zemlja, *Vocalis, is-samoglasnik*, i t. d. ženskog su porad ženskih samostavnika: *terra, littera*.

75. *Mobile fit neutrum ni fixum mente subaudis.*

Kada se pod pridavnikom nikakav samostavnik nerazumiva, tada je on sridnjeg plemena, n. p. *Conventens est*-pristojno je, *consequens est*-doslidno je, *decorum est*-liepo je, *diceno* je, t. d.

III. Iz običaja i Pisacah.

UPRAVA

76. *Haec modo foemineis, maribus modo juncta videbis.*

Mnoga su imena kod Pisacah sad mužkog sad ženskog plemena. Taka su osobito sliedeća:

Grossus-smokva zelena, *Adeps*-salo, *Atomus*-sitni prašak, *Limax*-spuž, *Scrobs*-jama, rupa, *Corbis*-krošnjica, *Dies*-dan, *Specus*-pećina, *Cortex*-kora, *Pulvis*, *eris*-prah, *Silex*-cis-kremen, *Palumbes*-divli golub, *Margo*, *nis*-kraj, *Finis*, *is*-svrha, i t. d.

77. *Postulat hic, aut hoc merito Nar, vulgus, et Anxur.*

Nar, *naris*-njeka rieka, *Vulgus*-čeljad, puk, svitina, *Anxur*, *uris*-grad Terracina u Italii, *jesu* i mužkog i neutroga.

UPRAVA osobita o plemenu izmišanomu.

78. *Articulo sexum quae complectuntur utrumque*

79. *Uno, epicoena vocant Graii, promiscua nostri.*

Ima imenah, koja Grci zovu *Epicoena*, Latini *Promiscua*, a mi možemo reć izmišana, i jesu ona koja pod istim člankom obadva plemena, mužko i žensko zlamenuju, n. p. *Hic lepus, elephas, piscis, mus, corvus, passer, pavo, turdus, vultur, tur-tur, anser; Haec vulpes, aquila, testudo, anas, hirundo, noctua, mustela*, i t. d. i pod jednim i pod drugim razumi se živina i mužka i ženska n. p. *Hic Pavo*, razumi se, paun, i pauuica; *haec rana, žaba* i žabac.

Dakle za ukazat i razlučit pleme kod ovakih imenah valja se poslužiti prilučnim: *foemina* i *masculus*, n. p. *Corvus faemina, vulpes mascula*-lisac.

POGLAVJE ŠESTO

DE PRAETERITIS ET SUPINIS VERBORUM.

I. U OBĆENO-*In Genere.*

1. *Simplicium leges ferme conjuncta sequuntur.*

Iztom. Riči sastavljene (*verba composita*) gotov se onako sprežaju u Preteritu i Supinu ko i njihove proste (*simplicia*), n. p. *Amo, amavi, amatum, Adamo, adamavi, adamatum. Lego, legi, lectum, Perlego, perlegi, perlectum. Monro, monui, monitum, Admoneo, admonui, admonitum.*

OPOMENA. Niže ćemo vilit koje riči sastavljene neslide svojih prostila u Preteritu i Supinu.

2. *Cum geminat primam simplex, composita priorem*
3. *Praeteriti amittunt, praeter, praecurro, repungo.*
4. *Quaeque sibi gignunt sto, do, cum poscere disco.*

Kad riči Proste imaju podvostručen Preterit, tada sastavljene odbacuju prvu slovku a uzdrže samo drugu, n. p. *Cado*, ima *cecidī*, a sastav. *Concido*, ima *concedi*, ne *concecidī* etc.

IZNIMAJU SE medjuto iz ove uprave: *Praecurro, Repungo*, i sastavljene od riči, *Sto, do, disco, posco*, i imaju Preterit podvostručen ko i njihove Proste: *Praecurri, repupugi, adstīti, addidi, depoposci, addidici* etc.

OPOMENA. Kada se Preterit ili Supin neimenuje u stiho-vim (*versibus*), tad se uzimlju iz obćene uprave najposle rećene.

5. *Praeteritis quaecumque carent spoliato supinis.*

Riči koje neimaju Preterita neimaju ni Supina. Take su:

1. <i>Aio, ais, velim</i>	<i>Liveo, es, ere, modrim se,</i>
<i>Albeo, es, ere, bilim se</i>	<i>modar sam</i>
<i>Ambigo, is, ere, dvouim</i>	<i>Moereo, es, ere, tugujem</i>
<i>Angor, eris, gi, žalostim se</i>	<i>Medeor, eris, eri, lićim</i>
<i>Aceo, es, ere, želim</i>	<i>Polleo, es, ere, moćan sam,</i>
<i>Fatisco, is, ere, razpadam se</i>	<i>imam</i>
<i>Ferio, is, ere, raniti, zadajem</i>	<i>Quaeso, quaesumus, molim</i>
<i>rauu</i>	<i>Reminiscor, eris, sci, spomi-</i>
<i>Flateo, es, ere, žutim se</i>	<i>njem se</i>
<i>Furo, is, ere, bisnim, mamim</i>	<i>Ringor, eris, gi, režati, lju-</i>
<i>se, ljutim se</i>	<i>titi se</i>
<i>Glisco, is, ere, nićem, klicam</i>	<i>Vado, is, ere, hodim, gazim</i>
<i>Hisco, is, ere, ziham; tako i</i>	<i>Vergo, is, ere, naginjem kuda</i>
<i>dehisco, is, ere</i>	<i>Vescor, eris, sci, hranim se</i>
<i>Liquor, eris, qui, razlapam se</i>	

2. Riči početne *Inchoative* na *sco*, ako se iz imenah izvode, n. p. *Milesco* od *milis*, krotak, *Silvesco* od *silva*, šuma.

Akoli se izvode iz riči imaju Preterit ko i riči iz kojih su

izvedene, n. p. *Senesco* od *seneo*, starim, ima *senui*, *Refrigesco*, od *frigeo*, razhladjujem se, zebeo, ima *refrigui*.

Dakle na ovu upravu nepadaju riči koje se nenačinjaju ni od imenah, ni od riči, kako, *Novco*, *creveo*, i t. d.

3. Riči misljive *Meditative* na *rio*, n. p. *Dicturio*, *Coenaturio*, *Empturio* etc.

VADI SE, *Esurio*, gladujem, ima *esurivi*, *esuriturum*; i *Parturio*, *parturivi*, *parturitum*.

Amo nepadaju *scaturio* izvirem, i *obligurio* žderem, jer nisu riči meditative, i imadu preterit i supin.

II. NA POSE-*In Specie*.

VERBA PRIMAE CONJUGATIONIS

6. *Praeteritum primae facit avi, atumque supino.*

7. *Ut neco, quod pariter necui, nectumque recepit.*

8. *At cubui, domui, crepui, vetuique supino,*

9. *Dant in itum, ut cubitum, haec tonui, sonuique sequuntur.*

10. *M. Cubo cum recipit tantum tibi tertia flectit.*

Riči prvoga sprežanja imadu Preterit na *avi*, a Supin na *atum*, n. p. *Amo*, *amavi*, *amatum*, *Neco*, *as*, ublijam, *necavi*, *necatam*, i t. d.

Ali *Neco* i sastavljene imadu Preterit i na *ui* a Supin na *etum* n. p. *Necui*, *nectum*, *Eneco*, *as*, *enecui*, *enectum*, *ol*, *enecavi*, *enecatam*; t. d.

Takodjer *Cubo*, *as*, ležim, i sastav: *Accubo*, *as*, *Incubo*, *as*, etc. *Domo*, *as*, pitomim, *Crepo*, *as*, crkajem, i sastav: *Concrepo*, *discrepo*, *inerepo*, *Veto*, *as*, zabranjujem, *Tono*, *as*, grmim, *Sono*, *as*, zvonim, imadu Preterit na *ui*, ali Supin na *itum*, *cubui*, *cubitum*, *accubui*, *accubitum*, *incubui*, *incubitum*; *domui*, *domitum*; *crepui*, *crepitum*, *concrepui*, *concrepitum*, *inerepui*, *inerepitum*, a nahodi se i *increpavi*, *increpatum*, *discrepavi*, *atum*, *vetui*, *vetitum*; *tonui*, *intonui*, brez Supina, ali *Attono*, *attonui*, *ottonnitum*; *sono*, *sonui*, *sonitum*, tako sastav. *assono*, *dissono*, *consono*, *persono*, *resono*.

OPAZ. *Cubo* kad ima u sridi m trećega je sprežanja, n. p.

Incumbo, is, ere, nasloniti se, i ostavlja ono m u Preteritu i Supinu, incubui, incubitum. Accumbo, accubui, accubitum.

11. *Dimicat ari, atum, micui nihil amplius optat.*

Mico, as, sjajem se, i sastav. kako, Emico, as, Promico, as, ima Preterit micui, brez Supina. Samo Dimico, as, borim se, ima, avi, atum.

12. *A fricui frictum, a secui deducito sectum.*

Frico, as, češem, i sastav. Refrico, as, Perfrico, as, ima na ui i ctum, fricui, frictum. Takodjer, Seco, as, sičem, Disseco, as, razsicam, ima secui, sectum, dissecui, dissectum, t. d.

13. *A lavi lotum, lautum, nec sperne lavatum.*

14. *Ex lavo compositum, ceu diluo tertia flectit.*

Rič Lavo, as, perem, ima Preterit lavi, a Supln trostruk lotum, lautum, lavatum. Njezine sastav. kako: diluo, ablao, t. d. trećega su sprezanja.

15. *Potatum a poto, seu potum flectito. Juvī*

16. *A juvo praeteritum tantum; sed ab adjuvo jutum.*

Poto, as, pijem, pojim, ima Preterit potari a Supin potatum ili potum. Juvo, as, pomažem, ima juvi brez supina; all sastav. Adjuvo, as, pripomažem, imadu i supin na jutum, adjuvi, adjutum.

17. *Dat plicui, plicitum, compositum poscit utrumque.*

18. *Supplicat ari, atum, replicoque et nomine nata.*

Plico, as, krpim, ima plicui, plicitum. Ali sastav. imadu dvostruk Preterit i Supin, n. p. Explico, as, razvijam, explicari, explicatum, oli explicui, explicitum.

IZNIMA SE, Supplicio, as, molim ponizno, Replico, as, pre-motajem, ponavljam, i sve riči načinjene od imena, kako: Duplico, as, dvostručim, Triplico, as, trostručim, Multiplico, as, mnogostručim, oli uzmuožajem, i t. d. i imadn samo na ari, atum, n. p. supplicari, supplicatum, duplicari, duplicatum.

19. *Do, dedit atque datum poscit, compostaque primae.*

20. *Quae venum, pessum, circumque, satisque creantur.*

Do, as, dajem, i sastav. prvoga sprezanja, kako: *Venumdo, as*, prodajem, *Pessundo, as*, razasipam, *Circumdo, as*, obkoljivam, *Satido, as*, zadostujem, jamčim, imadu *Preterit* i *Supin*, *dedi, datum, venumdedi, venumdatum* etc.

Ako li su sastavljene trećega sprezanja, kako: *Reddo, is*, vraćam, *Addo, is*, nadodajem etc. imadu na *didi, ditum, addidi, additum, redditi, redditum*.

21. *A sto, flecte steti, statum; stiti at inde profecta*

22. *Atque stitum cupiunt; multo sed erebrius atum.*

Sto, as, stojim, ima *steti, statum*. Ali sastavljene imadu na *stiti, i stitum, a i statum, n. p. Adsto, as, adstiti, adstitum, oll, adstatum, stojim pokraj, Insto, as, nastojim, institi, institum, Praesto, as, praestiti, praestitum, Resto, restiti, restitum, Obsto, obstiti, obstitum, Disto, as, distiti, distitum*. Ali *Circumsto, Intersto, Supersto*, imadu, *Preterit, circumsteti, inter steti, supersteti*.

OPAZ. *Supin* ovih riječi malo je u običaju, ali jesu dionstva buduća iz njega izvedena, n. p. *Constaturus, instaturus, obstaturus, praestaturus, i praestitutum* etc.

VERBA SECUNDAE CONJUGATIONIS

23. *Altera praeteritis dat ut, dat itumque supinis.*

Riječi drugoga sprezanja imadu *Preterit* na *ut*, a *Supin* na *itum, n. p. Moneo, es, opominjem, monui, monitum*, tako i sastav. *Admoneo, es, admonui, admonitum, Commoneo, es, commouui, commonitum* etc.

24. *Dat doceo doctum; a teneo deducito tentum.*

25. *Censeo fert census, mistum tibi misceo donat.*

Doceo, es, učim koga, ima *docui, doctum*, tako i sastav. *Edoceo, es, edocui, edoctum, Dedoceo, es, dedocui, dedoctum. Teneo, es*, držim, i sastav. *Retineo, es, Abstineo, Contineo, Obtineo, Sustineo*, imaju, *tenui, tentum, retinui, retentum*,

continui, contentum, obtinui, obtentum. Censeo, es, scinim, brojim, ima censui, censum. Sastavljene, Recenseo, es, prigledam, razbrajam, ima recensui, recensum, i recensitum; Percenseo, es, izbrajati, protresati, dobrajati, i Succenseo, es, ljutim se, imadu percensui, succensui, brez Snipina. Misceo, es, mišam, i sastav. kako, Commisceo, Permisco, Immisceo etc. imadu Preterit miscui, commiscui, permiscui, immiscui, a Supin mixtum oli mistum, commixtum, permixtum, immixtum, oli commistum...-Torreo, es, pečem, ima torrui, tostum.

26. *Neutrum quod dat ui, timeoque carento supinis.*

Riči Neutre ovoga sprezanja izlazeće u Preteritu na ui neimaju Supina. Take su :

<i>Arceo</i> , sub sam, sahnem	<i>Palteo</i> , blidim se
<i>Calleo, es</i> , 1. ožuljaviti, 2. znati	<i>Pateo</i> , očit sam
<i>Candeo</i> , bilacam se, bilim se	<i>Rigeo</i> , ukočenuti se, ostinuti, protnuti
<i>Caneo</i> , sidim se, sid sam, starim	<i>Rubeo</i> , crvenim se
<i>Egeo</i> , potribujem	<i>Sileo</i> , satim
<i>Emino</i> , nadvisivati	<i>Sordeo</i> , halav sam
<i>Ferveo, ferbul</i> , vriti, kipim	<i>Splendeo</i> , svitlim se
<i>Floreo</i> , cvatem	<i>Studeo</i> , učim
<i>Frondeo</i> , listam	<i>Stupee</i> , čudim se
<i>Horreo</i> , grozim se	<i>Tepee</i> , miak sam
<i>Languo</i> , nemoćan sam	<i>Torpee</i> , mlohav sam
<i>Lateo</i> , u potaji sam, skrovestvujem	<i>Tumee</i> , nahuht sam
<i>Madeo</i> , mokar sam	<i>Vigeo</i> , životujem, jesam
<i>Niteo</i> , sjajem se	<i>Vireo</i> , zelenim se

Takodjer ove činive riči: *Timeo*, bojim se, *Arceo*, odgonim, *Sorbeo*, srčem, i njezine sastav. kako, *Consorbeo*; *arcui, timui, sorbui*. A *sorpsi, sorptum*, dolazi od *sorbo, is*, trećega sprezanja.

Ništanemanje *Valeo*, zdrav sam, *Caleo*, vruć sam, *Careo*, neimam, *Placeo*, drag sam, po volji sam, *Doleo*, žalim, *Pareo*, slušam, *Praeeo*, pokušujem, *Noceo*, udim, škodim, *Jaceo*, ležim, *Liceo*, na prodaji sam; nalaze se i sa supinom na *itum*.

n. p. *Carui, caritum, valui, valitum, placui, placitum, dolui, dolitum.*

27. *Dant di, sum, video, sedeo, cum prandeo; verum*

28. *S. geminat sessum; stridi nil amplius optat.*

Video, es, vidim, i sastav. *Provideo, providjam; Prandeo, es, ručam, objeđujem, Sedeo, sidim, imadu* Preterit na *di* a Supin na *sum*, samo što *sedeo* dvostruč. *S. u* Supinu, *vidi, visum, prandi, pransum, sedi, sessum. Prandeo* ima i *pransus sum* u Preteritu. *Strideo, es, oli Strido, is, škripljem, dječim* se, ima Preterit *stridi*, brez Supina.

29. *Mordeo praeterito geminato flecte momordi,*

30. *Morsum; sic spondet, tondet, sic pendeo, flectes.*

Mordeo, es, grizem, koljem (zubom), Spondeo, es, obećajem, Tondeo, es, strižem, Pendeo, es, visim, dvostruč u Preteritu prvu slovk, a izlaze na *di i sum* ko i gori rečeno: *momordi, morsum, spopondi, sponsus, totondi, tonsus, pendendi, pensum.*

31. *Si, sum dat maneo, verum hinc orta eminet, atque*

32. *Prominet, immineoque volunt minui, absque supino.*

Maneo, es, stojim, ostajem, i sastav. ako neprominjuju a na *i*, kako, *Remaneo, es, ostajem*, ima na *si, i sum, mansi, mansum, remausi, remansum.* Ako li prominjuju rečeno a, onda imadu na *ui*, brez Supina, n. p. *Promineo, es, promoljam se, prominui, Immineo, es, približajem se, imminui* etc.

33. *Haereo dat, si, sum, cum suadet, mulcet, et ardet.*

34. *Tergeo, cum mulget, ridet, sed torqueo, tortum.*

35. *Vult jussi, jussum, jubeo, ast indulgeo, si, tum.*

36. *Urgeo si tantum, sic fulgeo, turget, et alget.*

Haereo, es, zastati, priniknuti, Suadeo, es, nagovaram, Mulceo, es, rukom gladeć tišit, Mulgeo, muzem, Ardeo, gorim, Tergeo, tarem (otrti), Rideo, smihem se, imadu Preterit na *si*, a Supin na *sum, haesi, haesum, mulsi, mulsum, suasi, suasum, arsi, arsum, tersi, tersum, risi, risum.* Ali *Torqueo, mu-*

ćim, zasukujem, ima *torsi, tortum*. *Jubeo*, zapovidam, ima *jussi, jussum*; *Indulgeo*, dopuštam, nagadjam, ima, *indulsi, indultum*; a *Urgeo, es*, nagonim, kidisajem, *Fulgeo*, svitlim se, *Turgeo, es*, nadimam se, napinjem se, *Algeo, es*, studen sam, mrznem, imadu *Preterit* na *si* brez *Suplra, ursi, fulsi, tursi, alsi*.

37. *Lugeo, praeteritum luxi, luctumque supinum.*

38. *Luceo dumtaxat luxi, sic frigeo, frixi.*

39. *Augeo, praeterito facit auxi, auctumque supino.*

Lugeo, es, tugujem, ima *luxi, luctum*; *Luceo*, svitlim, takodjer *luxi*; *Frigeo*, zebem *frixi*, ali brez *Supina*. *Augeo*, uzmnožajem, i sastav. kako, *Adaugo, es*, ima *auxi, auctum, adauxi, adauctum*.

40. *Evi, etum, vicio, flet, net cum deleo; quaeque*

41. *A pleo nascuntur; ceu repleo, suppleo, complet.*

Vicio, es, nabijam (sud), *Fleo*, plačem, *Neo*, predem, *Deleo*, pomrsujem, *Repleo, Impleo, Compleo*, punim, napunjam, dopunjam, *Suppleo*, izminjujem koga u čemu, imadu na *evi, etum, vievi, vietum, nevi, netum, delevi, deletum* etc.

42. *A cicio, civi, atque citum venit; at cio quartae est.*

Cicio, es, zovem, krećem, i sastav. *Excicio, concicio*, ima *civi, citum*. Tako i *Cio, is*, pozivam, sa sastavljenim *Excio, Accio*, ali su trećega sprežanja.

43. *Nunc oleo dat ui, dat itum, compostaque odoris*

44. *Quae servant sensum, si non, evi effer et etum.*

45. *Ast abolevit itum dat; fert adolevit adultum.*

Oleo, es, vonjam, mlrišem, mirisan sam, i sastavljene kad miris zlamenuju, imadu *Preterit* na *ui*, a *Supin* na *itum, olui, olitum, Redoleo, redolui, oboleo, obolui*. Ako li što drugo zlamenuju, onda imaju na *evi, i etum*, n. p. *Exoleo*, izlapiti, nestati, *exolevi, exoletum, Inoleo*, urasti, naresti, *inolevi, inolitum, Aboleo*, uništiti, ukinuti, pomrsiti, *abolevi*, ali *Supin abolitum, Adoleo*, kaditi, oli, paiti žrtvu, 2. uzrasti, *adolevi*, a *Supin adultum*.

46. *Ex reo fit vi, tum; a caveo deducito cautum.*

47. *A faveo fautum: tantum conniveo, vi, xi.*

Riči na *reo*, imadu Preterit na *vi*, a Supin na *tum* n. p. *Moveo, es*, mičem, i sastav. *Admoveo, es*, primičem, *Removeo, es*, odmičem etc. *Foreo, es*, grijem, pazim, gojim, branim, *Voveo, es*, zavitujem, želim, imadu *movi, motum, admovi, admotum, fori, fotum, vovi, votum.*

Ali *Faveo, es*, dobro hotit, oli, pomagati komu, biti za koga, oli za što, *Caveo, es*, čuvam se, oprezujem, imadu Supin na *utum, cavi, cautum, favi, fautum. Conniveo, es*, činim se ko da nevidim, propušćam, ima Preterit *connixi* i *connivi*, brez Supina, tako *Paveo, es*, plašim se, samo Preterit, *pavi*.

48. *Audeo vult ausus, gavisus gaudeo ponit.*

49. *Et solitus, soleo, soluique aliquando recepit.*

Audeo, es, usudjujem se, smim, *Gaudeo, es*, veselim se, *Soleo, es*, običajem, imadu ko riči deponenske Preterit i Supin, *ausus, ausum, gavisus, gavisum, solitus, solitum*, njedga je *soleo*, bilo u Preteritu *solui*.

VERBA TERTIAE CONJUGATIONIS

IO

50. *Composita a specio, aut lacio, dant exit, et ectum.*

51. *Elicui elicited: a feci deducito factum.*

52. *A jeci, jactum; dat fodi ss duplici fossum.*

Riči trećega sprežanja po različnosti dovršenja u vrijeme sadašnjemu, različito imadu i Preterit i Supin. Tako riči sastavljene od ujednaženih i zabačenih riči, *specio* i *lacio*, imadu Preterit na *xi*, a Supin na *ectum*, n. p. *Conspicio, is, Aspicio, is*, gledam, sgledam, *conspexi, conspectum, asperi, aspectum; Allicio, is, Illicio, is*, namamljujem, *allexi, allectum* etc.

Ali *Elicio, is*, izvlačim, vadim, izstavljam, ima *elicui, elicited. Facio, is*, činim, i sastav. *Madefacio*, topim, mokrim, *Calefacio*, grijem, imadu *feci, factum, madefeci, madefactum* etc. No sastavljene od *facio* i pridstavakah imadu Supin na *ectum*, n. p.

Perficio, is, dočinjам, *Conficio, is*, ućinjam, spravljам, *Interficio*, ubijам, *perfectum, confeci, confectum, refeci, refectum, interfeci, interfectum*. Takodjer *Jacio*, bacам, hitам, ima *jeci, jactum*, a sastav. kako, *Abjicio, is*, odbacujem, *Injicio*, ubacujem, *Objicio*, predbacujem, *Subjicio*, podbacujem, podlažem, Imaju Supin na *ectum, abjeeci, abjeetum, injeci, injectum* etc.

Fodio, is, kopам, i sastav. *Effodio*, izkopajem, etc. ima Preterit na *di*, a Supin dvostrući *s, fodi, fossum, effodi, effossum*.

53. *Vult fugi fugitum; sapiui, sapiuere nil ultra*

54. *Progreditur sapio; cupio iui gignit et itum.*

Fugio, is, bižim, *Aufugio, Refugio, Confugio*, etc. imadu Preterit na *gi*, a Supin imadu na *itum, fugi, fugitum, confugi, confugitum*. *Sapio, is*, pametujem, ima Preterit *sapiui, ol, sapiui*, brez Supina; tako i sastav. *Nesipio, resipui, i resipivi*, ali *Desipio, i insipio*, ludujem, imadu samo na *ui, desipui, insipui*. *Cupio*, želim, i sastav. *Concupio*, ima *ivi, itum, cupivi, cupitum, concupivi, concupitum*.

55. *Dat capio, cepi, eaptum; sed coepio priscum.*

56. *Fert coepi, coeptum. A rapui deducito raptum*

Capio, is, hvatam, ima *cepi, eaptum*, tako i sastav. izlaze u Preteritu, ali Supin imadu na *eptum*, n. p. *Incipio*, počimam, *Concipio*, začimam, *Decipio*, varam, *Percipio*, primam, *Excipio*, dočikam, primam, *Præcipio*, zapovidam, *incepi, inceptum, decepi, deceptum* etc. A od stare riči *Coepio, is*, izašla je rič *defectiva Coepi*, počimam, počeo sam, Supin *coeptum*. *Rapio*, grabim, otimam; ima *rapui, raptum*, tako i sastav. u Preteritu, ali u-Supinu na *eptum*, n. p. *Eripio*, izmičem, otimljem, izbavljam, *Corripio*, karam, *Surripio*, kradem, *Arripio*, sgrabljам, etc. *eripui, ereptum, corripui, correptum* etc.

57. *Dat peperi, partum, pariturus; pignora quartæ.*

58. *A quatio, cussi, cussum composta tulere.*

Pario, is, radjam, ima *peperi, partum*: a njezine sastavljene četvrtoga su sprezanja. *Quatio, is*, tresem, drmam, triskam, neima Preterita, a u Supinu nalazi se *quassum*, sastav-

ljene pako imadu na *cussi*, *cussum*, n. p. *Concutio*, stresam, raztresam, pobunjujem, *Discussio*, raztresam, protresam, *Excutio*, iztresam, izbijam, *Incutio*, utresam, utiravam, *Ferentio*, udaram, ubijam, ima, *concussi*, *concussum*, *discussi*, *discussum* etc.

UO

59. *Rite uo poscit ui, ac utum, sit diluo testis.*

60. *A ruo dic ruitum, sed utum dant pignora tantum.*

61. *A struxi, structum, a fluxi deducito fluxum.*

Riči trećega sprežanja dovršujuće na *uo*, imadu *Preterit* na *ui*, a *Supin*, na *utum*, n. p. *Diluo*, izpirem, *Arguo*, karam, *Induo*, oblaćim, *Acuo*, ostrim, *Suo*, *is*, šijem, *Assuo*, prišivam etc. ima, *dilui*, *dilutum*, *sui*, *sutum*, *indui*, *indutum* etc.

Ali *Ruo*, *is*, padam, ima *rui*, *ruitum*, a sastav. na *ui*, *utum*, ko l gorl rečene, n. p. *Corruo*, *is*, upadam, *Obruo*, pritisnuti, pridušiti, zasuti koga, *Irruo*, srnem, navaljujem, nagonim se na koga, *corruui*, *corrutum*, *obruui*, *obrutum* etc. *Struo*, gradim, i sastav. *Construo*, sagradjujem, *Destruo*, razgradjujem, razvaljujem etc. imadu na *xi*, *ctum*, *struxi*, *structum*, *construxi*, *constructum* etc. *Fluo*, *is*, tečem, i sastav. *Effluo*, iztičem, *Confluo*, stičem se, splivam etc. imadu na *xi*, *xum*, *fluxi*, *fluxum*, *confluxi*, *confluxum* etc.

62. *Respuo nulla, luo, metuoque, pluoque, supina,*

63. *Annuo cum sociis, batuo, ingruo, congruo, giguunt.*

A slideće imadu na *ui*, brez *Supina*, *Respuo*, odbacujem, ko i njezina prosta, *Spuo*, pljujem, *Pluo*, daždim, *Luo*, izplavljam (n. p. krivju), i sastav. od zabačene riči *Nuo*, kako, *Annuo*, privoljam namignuć, *Innuo*, namigujem, migom ukazujem, *Abnuo*, odmigujem, neprivoljam, *Batuo*, udaram, mlatim, *Congruo*, slažem se, *Ingruo*, naripljujem, navaljujem na koga; *respuui*, *annui*, *ingruui* etc.

BO

64. *Bo dat bi, dat itum, scabo, lambo carento supinis.*

65. *A scripsi scriptum, a nupsi deducito nuptum.*

Riči koje dovršuju na *bo*, imadu Preterit na *bi*, a Supin na *itum*, n. p. *Bibo*, *is*, pijem, *bibi*, *bibitum*.—*Scabo*, češem, drpam, *Lambo*, ližem, imadu *scabi*, *lambi*, brez supina. *Scribo*, pišem, i sastav. *Adscribo*, pripisujem komu što, *Rescribo*, odpisujem, *Subscribo*, podpisujem, *Inscribo*, upisujem, *Perscribo*, dopisujem, *napisujem*, *Exscribo*, izpisujem, *Transcribo*, prepisujem, etc. Ima na *psi*, *ptum*, *scripsi*, *scriptum*, *adscripti*, *adscriptum*, *rescripti*, *rescriptum* etc. Isto tako i *Nubo*, *is*, udajem se, *nupsi*, *nuptum*.

OPAZ. Riči sastav. od *Cubo*, kako, *Accumbo*, *is*, *Discumbo*, *Incumbo*, *Recumbo*, *Occumbo* etc. jur smo rekli da imadu na *ui*, *itum*, *accubui*, *accubitum* etc. brez *m*.

CO

66. *Ici fert ictum, a duxi depromito ductum.*
67. *A parsi, parsum, geminat quoque parco, peperci.*
68. *Vinco, cupit vici, victum; a dixi exige dictum.*

Riči na *co*, imadu Preterit na *ici*, a Supin na *ictum*, n. p. *Ico*, *is*, udaram, hitam, smiram, ima *ici*, *ictum*, *Vinco*, *is*, pridobivam, ima, *vici*, *victum*, tako i sastav. *Exinco*, *Convinco* etc. Ima, *evici*, *evictum*, *convici*, *convictum*.

Ali *Duco*, vodim, i sastav. *Adduco*, dovodim, *Abduco*, odvodim, *Induco*, uvodim, *Educo*, izvodim, etc. imadu na *xi*, *ctum*, *duxi*, *ductum*.

Tako i *Dico*, *is*, velim; sastav. *Addico*, *is*, privreć, prisuditi čemu koga. *Edico*, *is*, izjavljujem; oglašujem, *Indico*, proglašujem, *Interdico*, zabranjujem, *Praedico*, prorokujem, *Condico*, sročivam se etc. ima, *dixi*, *dictum*, *addixi*, *addictum* etc. *Parco*, *is*, praščam, ima *peperci*, a njegda je bilo i *parsi*, Supin *parsum*.

SCO

69. *Scio vi, tumque petit, ceu nosco, quiesco, suesco.*
70. *Dat pascio, pastum; Conquexi linguae vetustis.*
71. *Disco petit didici tantum, sic posco, poposci.*
72. *Dispesco, dat ui, pariter compescere solum.*

Riči izlazeće na *sco*, imadu Preterit na *vi*, a Supin na *tum*,

n. p. *Nosco*, *is*, znam, i sastav. *Ignosco*, prašćam, *Internosco*, *Dignosco*, *Pernosco*. *Quiesco*, mirujem, *Suesco*, *is*, viknem, i sastav. *Assuesco*, *is*, priviknujem, *Consuesco* etc. ima, *novi*, *notum*, *quieti*, *quietum*, *consuevi*, *consuetum*. Ali ove dvi od *nosco* sastav. t. j. *Agnosco*, priznajem, *Cognosco*, poznajem, saznajem, imadu Supin na *itum*, *agnovi*, *agnitum*, *cognovi*, *cognitum*.

Pasco, pasem koga, t. j. branim pašom, ima *paci*, *pastum*. *Disco*, učim se, i sastav. *Addisco*, naučivam se, *Edisco*, izučivam se etc. imadu, *didici*, *addidici*, *edidici* etc. brez Supina. *Dispesco*, *is*, razstavljiam, razlučujem, *Compesco*, *is*, smirujem, tažim, zauzežem, imadu na *ut*, brez Supina, *dispesqui*, *compesqui*. *Conquinisco*, *is*, potuliti se, počućnuti, imala je njegda Preterit, *conquexi*.

DO

73. *Do*, *di*, *sum*, *gignit*, *veluti defendere*, *cudo*.

74. *N. tamen amittunt fundo*, *cum scindere*, *fundo*.

75. *S. geminat fissum*, *ac scissum*; *dat pandere*, *pansum*.

76. *Tundo petit tutudi*, *tunsum*, *sed pignora turum*.

Riči na *do*, imadu Preterit na *di*, a Supin na *sum*, n. p. *Defendo*, *is*, branim, *defendi*, *defensum*, *Cudo*, *is*, kujem, *cudi*, *cusum*, *Excudo*, izkivam, *excudi*, *excusum*, *Ascendo*, uzlazim, *ascendi*, *ascensum*, *Accendo*, *is*, zažijem, prižijem, *accendi*, *accensum* etc. *Fundo*, *is*, livam, i sastav. *Effundo*, izlivam, *Infundo*, ulivam, *Perfundo*, polivam, *Transfundo*, prelivam, etc. odbacuju n, *fudi*, *fusum*, *effudi*, *effusum*, etc. *Findo*, cipam, i *Scindo*, rižem, odbacuju n u Preteritu, a dvostruče s u Supinu, *fidi*, *fissum*, *scidi*, *scissum*. *Pando*, *is*, raztvoram, očlovajem, tako i sastav. *Expando*, razastirem, razpružam, ima *pandi*, *pansum*, *expandi*, *expansum*. *Tundo*, tučem, ima *tutudi*, *tunsum*, a kadkad i *tusum*, ali sastav. odbacuju n u Supinu, n. p. *Contundo*, sllatim, *contudi*, *confusum* etc.

77. *Sume cado*, *cecidit*, *casum*; *cape caedo*, *caecidit*,

78. *Caesum*; *dat tentum*, *vel tensum*, *tendo*, *tetendi*.

79. *Pedo*, *pepedit habet*; *pensum fert pendo*, *pependi*.

Cado, is, padam, ima Preterit, koji se kratko izgovara, *cecidi*, a Supin *casum*; ali sastav. *Occido, is*, zahodim, zapadam, *oceidi, oecasum, Exeido*, izpadam, *Deeido*, ukidam se, doli padam, *Incido*, upadam, *Recido*, i t. d. imadu Preterit *excidi, deeidi, incidi*, ali brez Supina.

Caedo, is, sičem, ima Preterit na dugo, *caecidi*, Supin *caesum*, tako i sastav. *Exeido*, izrezujem, *exeidi, excisum, Praecido, Recido*, prerizujem, *Coneido*, srezujem, *sasicam*, i t. d. *praeceidi, praecisum, concidi, concisum*.

Tendo, razapinjem, ima *tetendi*, a Supin *tentum* i *tensum*; tako i sastav. *Extendo, extendi, extentum*, oi, *extensum, Ostendo*, ukazujem, *ostendi, ostentum* ili *ostensum*; *Detendo*, odapinjem, odkrivam, *detendi, detensum, Praetendo, praetendi, praetensum. Pendo, is, ere*, nazad odpuhivati, ima *pepedi*, brez Supina. *Pendo, is*, mjeriti, tezati, smatrati, plaćati, ima *pependi, pensum*; a i sastav. *Expendo*, trošim, *Impendo*, ulažem, *expendi, expensum, impendi, impensum*.

80. *Tum rudo, tum sido, tum strido, earento supinis.*

Ove tri, *Rudo, is*, revem, *Sido, is*, zasidam, prisjedam, *Strido, is*, škripljem, imadu Preterit na *di*, brez Supina, *rudi, sidi, stridi*.

81. *Dont si, sum, claudio, laedo, cum rodere, trudo.*

82. *Divido cum plaudo, rado, cum ludere, vasi,*

83. *Ac vasum, a vado, copiant sibi pignora tantum.*

84. *Cedo petit cessi, cessum facit inde supinum.*

Claudo, zatvoram, i sastav. *Includo*, utvoram, *Excludo*, izključujem, *Praecludo*, pripričujem etc. *Laedo*, vridjam, *Rodo*, glodjem, i sastav. *Abrodo*, odgrizam; *Trudo*, turam, i sastav. *Extrudo*, iztiskujem, *Intrudo*, uturiti, etc. *Divido*, dilim, razdiljujem, *Plaudo*, plesam, plešćem (rukam), *Rado*, bričem, i sastav. *Abrado, Ludo*, igram; imadu Preterit na *si*, Supin na *sum, elausi, clausum, laesi, laesum, trusi, trusum, lusi, lusum, plausi, plausum, divisi, divisum*. Isto tako sastav. od *laedo*, i *ludo*, kako: *Allido, allisi, allisum, Illido, illisi, illisum. Alludo, allusi, allusum, Eludo, elusi, elusum* etc.

Vado, is, hodim, gazim, prosta je brez Preterita i Supina, a sastav. kako: *Evado*, izbignuti, *Invado*, napadam etc. imadu na *si, sum, evasi, evasum, invasi, invasum. Cedo*, ustupam, popuštam, i sastav. *Concedo*, dopuštam, *Abscedo, discedo*, odstupam, odlazim, ima, *cessi, cessum, concessi, concessum* etc.

OPAZ. Amo spadaja sastavljene od riči *do, as, are*, o kojim smo slogod jur rekli pod 20. stihom, take su: *Condo, is*, gradim, stvaram, sakrivam, ima *condidi, conditum, Recondo*, sahranjujem, oštedjujem, *recondidi, reconditum; Abscondo*, sakrivam, *abscondi* (starinom i *abscondidi*), *absconditum. Edo, is, Prodo, is, edidi, editum, prodidi, proditum. Credo*, virujem, *credidi, creditum*, i sastav. *Concredo, is*, povieriti komu što, *concredidi, concreditum. Perdo, is*, gubim, *perdidi, perditum*, i sastav. *Disperdo, disperdidi, disperditum, Deperdo, deperdidi, deperditum. Vendo, is*, prodajem, *vendidi, venditum*.

GO, GUO, HO.

85. *Go vel guo faciet xi, ctum: tamen illa supinis*

86. *N. tria deperdunt stringo cum fingere, pingo.*

Koje riči dovršuju na *go, i guo*, imadu na *xi, ctum, n. p. Rego, is*, vladam, *rexi, rectum*, i sastav. *Corrigo, is*, popravljam, *Dirigo*, upravljam etc. *correxī, correctum, direxi, directum. Plango, is*, plačem, *planxi, planctum; Extinguo*, gasim, truem, *extinxi, extinctum; Tego*, pokrивam, *texi, tectum, Detego*, odkrivam, *detexi, detectum* etc. *Ungo*, mažem, *unxi, unctum* etc.

Pingo, bojim, maljam, slikam, i sastav. *Appingo, Depingo, Fingo*, zamislijam, izmislijam, namislijam, utvaram se, *Stringo*, i sastav. *Constringo* etc. stiskujem, odbacuju n u Supinu, *pinxi, pinctum, finxi, fectum, strinxi, strictum*.

87. *Tango cupit tetigi tactum, egi ago poscit et actum.*

88. *Prodigo, dego, egi; sago suxi, absque Supinis.*

Tango, tičem, ima *tetigi, tactum*, a sastav. n. p. *Attingo, attigi, attactum*, etc. *Ago*, činim, vodim, i sastav. *Abigo*, od-

gonim, *Cogo*, *is*, skupljam, silujem, etc. imadu, *egi*, *actum*, *abegi*, *abactum*, *coegi*, *coactum*.

Ali *Prodigio*, *is*, razaspijem, *Dego*, provodim, (n. p. život) *Satago*, nastojim, imadu, *prodegi*, *degi*, *sategi*, brez *Supina*. Tako *Sugo*, sasnem, ima samo *Preterit suzi*.

89. *Sume pago pepigi pactum, cape pangere panzi,*

90. *Olim etiam pegi, quod nunc composta reservant.*

Pago, *is*, godim se, ima *pepigi*, *pactum*. *Pango*, *is*, zadržavam, pogadjam se, sklapam, slažem, ima *Preterit*, *panzi* *oll pepigi*, a njegda i *pegi*, što sada uzdrže sastav. n. p. *Compingo*, slipljujem, sklapam, sbijam, *compegi*; a *Supin* na *ctum*, *pactum*, *compactum*.

91. *Dat legi, lectum, fregi dat frangere fractum.*

92. *Negligit, exi, ectum, cum intelligo, diligo poscūt.*

Lego, čitam, berem i sastav. *Colligo*, sabirem, skupljam, *Deligo*, izabirem etc. imadu, *legi*, *lectum*, *collegi*, *collectum*, *delegi*, *delectum*.

Ali *Diligo*, ljubim, *Intelligo*, razumim, *Negligo*, zapušćam, nemarim, imadu *Preterit* na *xi*, *dilexi*, *dilectum*, *intellexi*, *intellectum*, *neglexi*, *neglectum*.

Frango, razbijam, i sastav. kako, *Confringo*, *Infringo*, etc. imadu, *egi*, *actum*, *fregi*, *fractum*, *confregi*, *confractum*, *infregi*, *infractum*.

93. *Dat pungo, pupugi, punctum, dant pignora ferme*

94. *Punzi; vult si, sum spargo, cum mergere, tergo.*

Pungo, bodem, ima *pupugi*, *punctum*; sastav. imadu *Preterit* na *xi*, *Compungo*, *Expungo*, *Dispungo*, *expunzi*, *expunctum*, *compunzi*, *compunctum*, *dispunzi*, *dispunctum*.

Spargo, prosipijem, i sastav. kako, *Aspergo*, pospijem, škropim, *Conspargo*, *Inspergo*, *Dispergo*, etc. *Mergo*, i sastav. *Immergo*, *Submergo* etc. utapam. *Tergo*, utirem, trti, i sastav. *Abtergo*, *Extergo* etc. imadu sve na *si*, *sum*; *sparsi*, *sparsum*, *aspersi*, *aspersum* etc. *mersi*, *mersum*, *immersi*, *immersum*, *tersi*, *tersum*, *abtersi*, *abtersum* etc.

95. Dant *xi, xum, figo, frigo*; caret *ango supino*.

96. A *traxi tractum, a veki deducito vectum*.

Figo, zabadam, i sastav. *Affigo*, pribadam, priklivam, *Infigo*, nabadam, ubadam etc. *Frigo*, prigam; imadu na *xi, xum, fixi, fixum, affixi, affixum, frixi, frizum*. *Ango*, mučim, žalostim, ima *anxi, Ningo, ninxi*, brez *Supina*.

Traho, vučem, i sastav. *Abstraho, Detraho, Contraho*, etc. imadu, *traxi, tranctum, abstraxi, abstractum, detraxi, detractum* etc. *Veho*, vozim, i sastav. *Adveho, dovozim, Conveho, svozim*, etc. ima *vexi, vectum, advexi, advectum* etc.

LO

97. *Lo luit atque litum, sed alo deposcit et altum*;

98. *A colo dic cultum, consultum consulo gignit*.

99. *Occuloque occultum; falsum dat fallo, fefelli*.

Riči koje dovršuju na *lo*, imadu *Preterit* na *lul*, a *Supin* na *litum*, n. p. *Molo, is*, meljem, *molul, moltum*. Ali *Alo, is*, gojim, hranim, ima *alui*, a *supin* *alitur i altum, Colo, is*, štujem, obradjujem, *colui, cultum, Consulo, svitujem, i svitujem se, consului, consultum, Occulo, is*, krijem, *occului, occultum, Fallo, is*, varam, ima *fefelli, falsum*.

100. *Perculit et culsum percello; velloque velli*,

101. *Vulsum: pello capit pepull pulsumque supino*;

102. *Sustulit et latum tollo, tetuli dedit olim*.

Percello, is, udaram, strašim, ima *perculi, perculsum; Vello, is*, gulim, izčupavam, *velli, vulsum; Pello, is*, tiram, gonim, i sastav. *Compello, sgonim, nagonim, silujem, Expello, izgonim, iztiravam, Repello, odtiravam, odgonim, Appello, is*, dogonim, primičem, *Propello, progonim, izgonim, odgonim* etc. imadu, *pepuli, pulsum, compuli, compulsus, appuli, appulsum, expuli, expulsum, propuli, propulsum* etc. *Tollo, is*, dižem, *sustuli, sublatus*, a starinom je bilo u *Preteritu tetuli; Extollo, uzdigujem, extuli, elatum*.

103. *Nulla supina volo cum nolo, nulla refello*,

104. *Nulla petit malo cum psallo, cui dato psalli*,

105. *Antequae carent cello, praecello, excello, supinis*.

Riči *Volo*, *hocu*, *Nolo*, *neću*, *Malo*, *volim*, *Antecello*, *Praecello*, *Excello*, *nadlazi*m, *nadvisujem*, *izvrstniji* sam od koga, *imadu* Preterit na *ui*, *brez* supina, *volui*, *notui*, *malui*, *antecellui* etc.

Psallo, *is*, *pivati* pisme (Psalmujem) *Ima psalli*, *brez* supina, *Refello*, *pobijam* čije *mnenje*, *refelli*.

MO

106. *Mo per ui dat itum*; *tremo flectitur absque supino*.

107. *Dant psi, ptum, demo, promo, cum sumere como*.

108. *Emi fert emptum, premo pressi s duplice pressum*.

Riči na *mo*, čine Preterit na *ui*, a Supin na *itum*, kako: *Vomo*, *is*, *bljujem*, *vomui*, *vomitum*, *Gemo*, *jaučem*, *ječim*, *gemui*, *gemitum*; *Tremo*, *drčem*, *tremui*, *brez* supina, tako, *Contremo*, *Intremo* etc.

Ali *Demo*, *is*, *odnimam*, *Promo*, *is*, *iznosim*, *podirem*, *vadim*, *očitovajem*, i sastav. *kako*, *Depromo* etc. *Sumo*, *uzimam*, i sastav. *Consumo*, *Absumo*, *Insumo*, *trošim* etc. *Como*, *is*, *glzdam*, *kitim*, *česljam* *kose*; *imadu* Preterit na *psi*, a supin na *ptum*, *deupsi*, *demptum*, *prompsi*, *promptum*, *Compsi*, *comptum* etc. *Emo*, *kupujem*, *Ima emi*, *emptum*, tako i sastav. *Coemo*, *zajedno* *kupujem*, *Adimo*, *odnosim*, *Eximo*, *iznimam*, *Redimo*, *odkupujem* etc. *coemi*, *coemptum*, *redemi*, *redemptum* etc.

Premo, *pržižmljem*, *pritisakujem*, i sastav. *Comprimo*, *stiskujem*, *sazižmljem*, *pritisakujem*, *Deprimo*, *Opprimo*, *Exprimo*, *Imprimo* etc *Ima pressi*, *pressum*, *compressi*, *compressum* etc.

NO, PO, QUO

109. *Dat posui, positum; genitum genuisse reposcit*.

110. *Dat cecini cautum, cinui dant pignora centum*.

Riči *izlazeće* na *no*, različito *imadu* Preterit i supin, kako: *Pono*, *stavljam*, i sastav. *Compono*, *sastavljam*, *Depono*, *nizastavljam*, *spuštam*, *smečem*, t. d. *Ima posui*, *positum*, *composui*, *compositum* etc.

Gigno, *radjam*, *Ima genui*, *genitum*; *Cano*, *pivam*, *cecini*, *cantum*; ali sastav. *Imadu* Preterit na *ui*, Supin na *centum*, n. p. *Concino*, *zajedno* *pivam*, *suglasujem*, *concinui*, *concentum*, tako, *Accino*, *Succino* etc.

111. *A sino fit sivi atque situm; dat sternere stravi,*
 112. *Ac stratum; sprevi, spretum dat spernere; cerno*
 113. *Crevi, sed cretum capiunt sibi pignora solum.*

Sino, *is*, puščam, ima *sivi*, *situm*, tako sastav. *Desino*, prestajem, ima *desii*, *desitum*. *Sterno*, sterem, i sastav. *Prosterno*, *Consterno*, imadu, *stravi*, *stratum*, *prostravi*, *prostratum* etc. *Sperno*, *Consperno*, pogrdjujem, *sprevi*, *spretum*. *Cerno*, kad znači gledat neima *Preterita*, u drugim znamenijim ima *crevi*, ridko *cretum*, a sastav. kako, *Decerno*, *Secerno*, *Discerno*, *Excerno*, imadu *decrevi*, *decretum*, *secrevi*, *secretum* etc.

114. *Dat tempus, temptum, temno si legeris usquam.*
 115. *Sed lino dat lini, livi, levique, litumque.*

Riči *Temno*, pogrdjujem, nahodi se kod *Poeta*, a običajno je *Contemno*, ima *tempus*, *temptum*, *contempsi*, *contemptum*. *Lino*, mažem, ima trostruk *Preterit*, *lini*, *livi*, *levi*, a *Supin litum*, tako i sastav. *Collino*, *Oblino* etc. *Linivi* pako doiazi od *Linio*, *is*, *ire*, *linitei*, *linitum*, odkie i *Delinio*, *is*, *ire*, *delinivi*, *delinitum*, četvrtoga sprezanja.

116. *Po psi, ptumque; strepo sed strepui, streptumque.*

Riči dovršujuće na *po*, imaju *Preterit* na *psi*, *Supin* na *ptum*, n. p. *Carpo*, trgam, *carpsi*, *carptum*, tako i sastav. *Decerpo*, *decerpsi*, *decerptum*. *Scalpo*, češem, drpam, *scalpsi*, *scalptum* etc. *Serpo*, *is*, vijugam se, lizem, *serpsi*, brez *supina*. Ali *Strepo*, batim, klapam, prašćim, ima *strepui*, *streptum*.

117. *A rupi ruptum: a coxi deducto coctum.*
 118. *Linguo sibi liqui tantum, addunt pignora lictum.*

Rumpo, raztrgujem, *Corrumpto*, *Disrumpto*, *Abrumpto*, *Erumpto* etc. imadu, *rupi*, *ruptum*, *corrupti*, *corruptum* etc. *Coquo*, *is*, varim, i sastav. *Decoquo*, *Concoquo* etc. ima *coxi*, *coctum*, *decoxi*, *decoctum*. *Linguo*, ostavljam, ima *liqui*, brez *supina*; ali sastav. imadu *supin* na *lictum*, n. p. *Delinquo*, *deliqui*, *delictum*, *Relinquo*, *reliqui*, *relictum*, *Derelinquo*, *dereliqui*, *derelictum* etc.

RO

119. *Quaero, quaesivi, quaesitum; curro, cucurri,*
 120. *Cursum; tum verro, verri, versumque supino.*

Riči na ro razlélto imadu Preterit i supin, tako: *Quaero*, tražim, i sastav. *Acquiro*, nalazim, zadobivam, *Conquiro*, *Disquiro*, *Inquiro*, *Perquiro*, iztražujem etc. Imadu na *siti*, *situm*, *quaesivi*, *quaesitum*, *acquisivi*, *acquisitum* etc. *Curro*, trčem, ima *cucurri*, *cursum*; a sastav. obličajno nedvostruče prve silabe, tako, *Accurro*, pritrkujem, dotrkujem, *Concurro*, strkujem se, svrvljati, *Decurro*, *Incurro*, *Occurro*, *Percurro*, *Transcurro*; *accurri*, *accursum*, *concurri*, *concursum* etc. *Precurro*, ima češće *praecurri*, *praecursum*. *Verro*, is, metém, *Everro*, is, izmičem, čistim, ima *verri*, *versum*, *everri*, *eversum*.

121. *A gero dic gessi, gestum; trivi a tero, tritum.*

122. *Ferre tuli, latumque; uro dabit ussit et ustum.*

123. *A sero fit sevi, atque satum; evi rustica proles,*

124. *Atque situm; serui et sertum fert cetera turba.*

Gero, nosim, ima *gessi*, *gestum*, tako i sastav. *Congero*, *Aggero*, *Digero*, *Ingero* etc. *congressi*, *congestum* etc. *Tero*, satlrem, mrvim, vršem, i sastav. kako, *Contero*, ima *trivi*, *tritum*, *contrivi*, *contritum*. *Fero*, nosim, ima *tuli*, *latum*, tako i sastav. n. p. *Affero*, donosim, *attuli*, *allatum*, *Confero*, *contuli*, *collatum*, *Infero*, *intuli*, *illatum* etc. *Uro*, žetem, i sastav. n. p. *Aduro*, ima *ussit*, *ustum*, *adussi*, *adustum*. *Sero*, kad zlamennje sijem, ima *sevi*, *satum*, a njezine sastav. imadu supin na *itum*, kako, *Consero*, zajedno sijem, *Insero*, usijavam etc. *Conseri*, *consitum*, *insevi*, *insitum*. A kad drugo zlamenuje izvan sijanja, ima Preterit na *ui*, a Supin na *ertum*. *Sero*, pletem, nižem, verugam, *serui*, *sertum*, i sastav. *Consero*, *conserui*, *consertum*, *splicem*, *smisujem*, *Desero*, *deserui*, *desertum*, *zapusćam*, *zaoštavljam*, *Dissero*, *razplicem*, *razlažem*, *razložim*, *disserui*, *dissertum*, *Insero*, *uplicem*, *umisujem*, *umećem*, *unizujem*, *inserui*, *insertum* etc.

SO

125. *So, sivi, situmque petit; dat visere, visi,*

126. *Ac virum; at incesso, cessi, siveque reposcit.*

127. *Pinsitus, ac pistus, pinsusque a pinsuit exit.*

Riči na so čine Preterit na *ivi*, supin na *itum*, n. p. *Lacesso*, is, dražim, *laccessivi*, *laccessitum*. *Capesso* (od *capió*) hva-

tam, poduzimam, izpunjam, *capessivi, capessitum*; *Facesso* (od *facto*) činim, uzrokuje, odlazim, *facessivi, facessitum*. *Incesso*, (od *incedere*) podaći, prozivati, razdražiti, popadsti, ima *incessi*, ol *incessivi, incessitum*. *Viso, is, ere*, pohodim, ima *visi, visum*, tako *Inviso, invisi, invisum*. *Pinso, is*, pečem kruh, ima Preterit *pinsi, i pinsui*, a supin trostruk, *pinsitum, pinsum, pistum*.

TO

128. *Xi xum dant plecto, flecto; sed xi, xuit et xum,*

129. *Pecto ferunt nectoque; peto cupit ivit et itum.*

Riči na *to*, imadu na *xi, i xum*, n. p. *Plecto*, pletem, pēdipsajem, *plexi, plexum*. *Flecto*, klecam, *flexi, flexum*, tako i sastav. *Deflecto*, uklonjam se, *Reflecto etc.* *Pecto*, češljam, i *Necto, is*, savezujem, sglabam, spličem, sastavljam, imadu Preterit na *xi i xui*, a Supin na *xum, pexi, pexui, perum, nezi, nexui, nexum*. *Peto*, pitam, istem, i sastav. *Appeto, Expeto, Repeto etc.* ima *ivi, itum, petivi*, oli skraćeno *petii, petitum, expetivi, expetitum etc.*

130. *Stertuit a sterto tantum: meto messuit optat,*

131. *Ac messum S. gemino: misi dat mitto, supinum*

132. *S. duplici missum: a verto deducito versum.*

Sterto, hrčem ima *stertui*, brez supina; *Desterto, destertui*. *Meto, Demeto*, ženjem, ima *messui, messum*. *Mitto*, šaljem, *misi, missum*; tako i sastav. *Admitto*, pripuštam, *Committo, Immitto, Permitto, Emitto etc.* *admissi, admissum, commisi, commissum etc.* *Verto*, vrtim, okrcem, obrćem, i sastav. *Converto*, obraćam, *Everto*, izvraćam, obaram, ukidujem, *Perverto*, prevraćam etc. imadu *verti, versum*.

133. *Sisto stiti, statum activum; neutrale sequetur*

134. *Sto verbum; unde stiti, atque stitum sibi pignora sumunt.*

Sisto, is, ere, kad zlamenuje ustavit, ustavit se, prestat, oli prikazat se, izaći prid koga, rič je čineća, i ima *stiti, statum*. *Sisto*, stojim, neutra je, i ima ko *sto, as, are, t. j. steti, statum*; i sastav. neutre su, kako *Resisto, Consisto, Insisto, Obsisto, Desisto etc.* a imadu *restiti, restitum, constiti, constitum, institi, institum etc.*

VO, XO

135. *A vixi, victum; a volvi deflecte volutum.*

136. *Texut amat texo, ac textum: solvique solutum.*

Vivo, živem, ima *vixi, victum*, odkle i *Revirisco*, oživljujem, *revixi, revictum*. *Volvo*, vijam, valjam, obrćem, ima *volvi, volutum*; tako i sastav. *Advolvo*, dovaljujem, privaljujem, *Convolvo*, svaljujem, savijam, smotajem, *Evolvo*, razvijam, razmršujem, odsukujem, *Revolveo*, preokrećem, prevaljujem, odvaljujem etc. *adrolvi, adrolutum, convolvi, convolutum etc.* *Solveo*, drišim (riešim), plaćam, ima *solvi, solutum*, tako: *Ab-solveo*, odrišujem, *Exsolveo*, izplaćujem, odrišujem, izbavljam etc. *absolvi, absolutum etc.*

Texo, is, tkam, ima *texui, textum*, i sastav. *Contexto, Intexo, Praetexo etc. contexui, contextum etc.*

VERBA QUARTAE CONJUGATIONIS

137. *Ivi, itum, ut polio, fastidio, quarta requirit.*

Riči četvrtoga sprezanja imadu Preterit na *iri*, a supin na *itum*, n. p. *Audio, audiri, auditum; Polio, gladiam, cislam, poliri, politum; Fastidio, grsti mi se, mrzim, fastidiri, fastidium etc.*

138. *Fert, veni, ventum venio: sepelire sepultum.*

139. *Singultum singultit amat: dat amixit, amictum.*

140. *Ex pario natum per ul flectatur et ertum.*

141. *Comperio, reperique tamen ri format et ertum.*

Venio, dolazim i sastav. *Advenio, Convenio, Invenio, etc.* imadu *veni, ventum, adveni, adventum etc.* *Sepelio*, pokopajem, *sepelivi, sepultum*. *Singultio*, šluca mi se, *singultivi, singultum*. *Amicio*, oblaćim, *amixi, amictum*. *Pario*, radjam, *peperi, partum*; all sastav. kako: *Aperio, deperio*, imadu na *ui, i ertum*, *aperui, apertum*. *Vade se: Comperio, i Reperio*, i imadu preterit na *i, comperi, compertum, reperi, repertum*.

142. *Sancio dat sanxi, sanctum, quod format et itum.*

143. *Sentio vult si, sum; sepsi dat sepio, septum.*

Sancio, odredjujem, ima *sanci*, ol *sancivi*, *sanctum*, ol *sancitum*. *Sentio*, čutim, *sensi*, *sensum*; tako i sastav. *Consentio*, *Dissentio*. *Sepio*, plotim, ogradjujem plotom, ima *sepsi*, *septum*.

144. *Hausi fert haustum: dat vinxi vincio, vinctum.*

145. *Farcio dat farsi, fartum: vult fulcio, fulsi,*

146. *Ac fultum: sarsi, sartum dat sarcio verbum.*

Haurio, crpam, zahvaćam, ima *hausi*, *haustum*, *Exhaurio*, izcrpajem, praznim, izpraznujem, *exhausi*, *exhaustum*. *Vincio*, is, vežem, *vinxi*, *vinctum*; tako i sastav. *Devincio*, *Revincio* etc. *devinxi*, *devinctum* etc. *Farcio*, dijem, nadvam, nakljukavam, ima *farsi*, *fartum*, a sastav. *Refercio*, *confercio*, imadu, *refersi*, *refertum*, *confersi*, *confertum*. *Fulcio*, podupirem, *fulsi*, *fultum*. *Sarcio*, krpim, *Resarcio*, pokrpljam, popravljam, ima *sarsi*, *sartum*, *resarsi*, *resartum*.

147. *Veneo fert venum, quod ferme veniit optat.*

148. *Dat salui saltum, proles sibi vindicat ultum.*

Veneo, is, ire, *venumeo*, na prodaji sam, ima *veni*, oli, *venii*, *venum*. *Salio*, skaćem, ima *salui*, gdigod i *salii*, ol *salivi*, *saltum*; a sastav. imadu supin na *ultum*, *Desilio*, *desilui*, *desultum*, *Insilio*, *insilui*, *insilivi*, *insultum*, *Resilio*, *resilui*, *resilii*, *resultum*, etc.

O Preteritim i Supinim Ričih Deponenskih i Obćenih.

149. *Ex or finitis activam fingito vocem.*

150. *Ut vereor, vereo, veritum flet inde supinum.*

151. *Praeteritumque simul veritus sum. Cetera fingi*

152. *Hac ratione queunt; pauca excipienda memento.*

U ričih deponenskih i obćenih jasno je. naći Preterit i Supin okrenuće ih na *activu* rič, n. p. *Vereor*, bojim se, reci *vereo*, *veres*, *verui*, *veritum*: i od ovog Supina načini Preterit obrateć m u s; *veritus*, a, um, sum. Tako: *Blandior*, laskati se komu, reci: *blandio*, is, *blandivi*, *blanditum*, odkle: *blanditus*, sum; *Eblandior*, izmamljujem, *eblanditus*, sum etc.

Ali ima ričih tom upravom nepostupajućih, i jesu: *Fateor*, izpovidam, *fassus sum*, tako i sastav: *Confiteor*, *confessus sum*, *Profitetur*, *professus sum*; a *Diffiteor*, neima Preterita. *Miserereor*, smilovajem se, *misertus sum*. *Reor*, mnim, sudim, *ratus sum*.

Adipiscor, zadobivam, *adeptus sum*. *Comminiscor*, izmišljam, *commentus sum*. *Expergiscor*, budim se, *experrectus sum*. *Fruor*, *eris*, uživam, *fruitus sum* (starinom *fructus*). *Gradior*, *eris*, postupam, koraćam, *gressus sum*, tako i sastav: *Aggredior*, *aggressus etc.* *Labor*, padam, upadam, *lapsus sum*; tako: *Collabor*, *collapsus sum*, *Elabor*, *Delabor*, *Illabor etc.* *Loquor*, govorim, *locutus ol loquutus sum*; tako i sastav. *Alloquor*, *colloquor etc.* *Morior*, *morieris*, umirem, *mortuus sum*. *Nanciscor*, zadobivam, nahodim, *nactus sum* (star. *nactus*). *Nascor*, radjam se, *natus sum*. *Nitor*, nastojim, silujem se, *nisus*, oli *nixus sum*; tako i sastav. *Adnitor*, pristonjam se, *Enitor*, nastojim, silujem se, *Innitor*, naslonjam se etc. *adnisus*, oli *adnixus sum etc.* *Obliviscor*, zaboravljam, *oblitus sum*. *Paciscor*, godim se, pogadjam se, *pactus sum*. *Pascor*, branim se, pasem, *pastus sum*: *depascor*, *depastus sum*. *Patior*, trpim, *passus sum*, *Compatior*, sažaljujem, *compassus sum*: ali *Perpetior*, *perpetiris*, *perpeti*, podnosim, pritrpljujem, *perpersus sum*. *Proficiscor*, polazim, *profectus sum*. *Queror*, conqueror, tuzim se, *questus*, *conquestus sum*. *Sequor*, slidim, *secutus*, oli *sequutus sum*, tako: *Assequor*, *Consequor*, *Persequor*, *Insequor etc.* *Ulciscor*, osvećujem, osvećujem se, *ultus sum*. *Utor*, služim se, *usus sum*, tako, *Abutor*, *abusus sum*.

Experior, kušam, izkušavam, *expertus sum*. *Metior*, *metiris*, mjerim, *ensus sum*, tako: *Dimetior*, *Emetior etc.* *Opperior*, čekam, *oppertus*, i *opperitus sum*. *Ordior*, počimam, snujem, *orsus sum*. *Exordior*, *exorsus sum*. *Orior*, izhodim, *ortus sum*. Tako: *Exorior*, *Coorior*. Ova rič u Indikativu spreza se ko *capior*, t. j. *oreris*, *oritur*, *orimur*; a u Imperfektu Konjunktiva, ko *audirer*: *oriretur*, *orirentur*. *Adorior*, *adoriris*, u svem je pravilna.

UPRAVE OBĆENE O SLAGANJU DILAH GOVORENJA

UPRAVA 1. *Nomina adjectiva, pronomina, et participia concordant cum suis substantivis in genere, numero et casu.*

Pridavnici, zaimenci, i dionstva slažu se sa svojim samostavnim u plemenu, broju i padežu n. p. *Amicus certus in re incerta cernitur*, Pravi se prijatelj u nezgodi poznaje.

UPRAVA 2. *Quotiescumque duo nomina substantiva rerum diversarum in oratione ponuntur, alterum erit genitivi casus.*

Kadgod se stavljaju dva samostavnika različna zlačenja u govoranju, jedan ih ima biti u genitivu n. p. *Liber Antonii*, Knjiga Antunova; *Poenā peccati*, pedipsa griba. — Ovi Genitiv odgovara na pitanje *cuius?* čiji, čija, čije?

UPRAVA 3. *Relativum, qui, quae, quod, concordat cum antecedente Substantivo in genere et numero.* — Zaimenak prinosiljivi koji, koja, koje, slaže se s' pridlažećim ga samostavnikom u plemenu i broju n. p. *Accepi literas, quae mihi missae sunt*, Primio sam knjigu koja mi je poslana.

UPRAVA 4. *Verbum personale finiti modi antecedit nominativum aperte vel occulte eiusdem numeri et personae.* Rič kipljiva svršenog načina iziskuje prija sebe nominativ, očito li otajno, u istomu broju i kipu, n. p. *Mens judicat, voluntas eligit, corpus paret*. Pamet sudi, volja obire, tilo sluša. — Ovi nominativ odgovara na pitanje *tko? quis?*

UPRAVA 5. *Verbum personale infiniti modi postulat ante se Accusativum.*

Rič kipljiva nesvršenog načina iziskuje prija sebe Akuzativ n. p. *Gaudeo te saluum redivisse*. Radujem se, što si se zdravo povratio.

UPRAVA 6. *Omne verbum personale finiti modi ante et post se recipit nominativum, cum utrumque nomen ad eandem rem pertinet.* 1. Sve riči kipljive svršenog načina i prija i posle sebe iziskuju nominativ, kad obadva imena na istu stvar spadaju n. p.

Senectus ipsa est morbus: Ista starost bolest je. 2. Riči *Fio, evado*, bivam, postajem n. p. *Antonius factus est Consul*: Antun je postao savjetnik. *Cicero evasit celeberrimus orator*: Ciceron postao je najglasovitiji govornik. 3. Riči nazivajuće: *Appellor, dicor, vocor*, n. p. *Hic vocatur Iosephus*, ovi se zove Jozip.

UPRAVA 7. *Verbum activum post se accusativum poscit*. Rič činljiva izza sebe hoće akuzativ n. p. *Quondam Bosnam proprii rexere Reges*: Njegda su Posnom vlastiti kralji vladali. — Ovi Akuzativ odgovora na pitanje, koga? *quem?* n. p. *Te sine teste time*: Tebe se brez svidoka boj.

UPRAVA 8. *Verbum passivum ablativum cum praepositione a vel ab postulat*. Rič trpljiva iziskuje ablativ s'pridstavkom ili brez pridstavka n. p. *A pueris ingenuis amantur litterae*: Dieca valjana ljube knjige (od dietce valjane ljube se uauči). Ovdo ablativ odgovora na pitanje, od koga? *a quo?*

UPRAVA 9. *Quodvis verbum admittit praepositionem cum suo casu*. Svaka rič pripuša pridstavak s'njegovim padežom n. p. *Fui in templo*, bio sam u crkvi. *Pauci perveniunt ad senectutem*: malo ih stiže do starosti. *Etiā sine magistro vitia discuntur*, i brez učitelja opacine se uče.

UPRAVA 10. *Omne verbum et multa nomina dativum habent ejus rei vel personae, in cujus commodum, vel incommodum aliquid fit*. Svaka rič i mnoga imena iziskuju dativ, one stvari ili kipa, ua koga korist, ili štetu štogod biva n. p. *Tibi aras, tibi occas, tibi seris, tibi eidem et metes*. Tebi oreš, tebi branaš, tebi siješ, tebi ćeš istomu i požeti. — Ovdi dativ odgovara na pitanje, komu? *cui?*

UPRAVA 11. *Cuicumque verbo addi potest ablativus significans*. 1. *Pretium*. 2. *Instrumentum*. 3. *Causam*. 4. *Modum*. Svakoj riči može se nadodati Ablativ zlamenujući 1. *Ciui n. p. Emi librum duobus realibus*, kupio sam knjigu za dva groša. 2. *Orudje n. p. Scribo calamo*, pišem perom. *Dente lupus, cornu taurus petit*: Vuk zubom kolje, a bak rogom bode. 3. *Uzrok radi koga što biva n. p. Serrus tuus fame interiit*: Umro ti je sluga od glada. 4. *Način na kol se što sgadja ili čini n. p. Injuriam aequo animo tulit*: Uvridu podnio je dragovoljno.

OPAZ: Kad nam što služi za društvo a ne za orudje, onda

se stavlja pridstavak *cum* sa, s, n. p. *Cum pallio et baculo exivit foras*: S'plaštom i sa štapom izišao je na dvor.

UPRAVA 12. *Temporis continuatio in ablativo vel accusativo, idque frequentius si per quamdiu fiat interrogatio, ponitur. Si autem per quando tunc tempus ablativo effertur.* Kad se besidi o trajanju vrmena i kad se hoće reći za koliko, tada ime zlamenujuće vrime stavlja se u Ablativ oli u Akuzativ n. p. *Bosna a turcis quadringentis annis, ili quadringentos annos possidetur*: Bosnu posiduju turci od četeri stotine godina. *Quaedam bestiolae uno die, il, unum diem vivunt*: Njeko živinice jedan dan živu. Ako li se pita, kada? tad ime zlamenujuće vrime stavlja se samo u Ablativ n. p. *Id superiore evenit anno*: to se je lani sgodilo.

UPRAVA 13. *Gerundia, Supina et Participia postulant casus verborum a quibus oriuntur.* Gerundia, Supini i dionstva iziskuju padeže onijuh ričih, iz koi se izvode n. p. *Tempus est scribendi literas*: vrime je pisati list. *Eo lectum literas*: idjem štiti knjigu. *Sum scripturus litteras*: pisat ću knjigu; jer rič *scribo* hoće imati Akuzativ.

UPRAVA 14. *Interrogatio et responsio casu et tempore consentiunt.* U komu se padežu i vrimenu tko pita u istom ima odgovoriti, n. p. *Cui Praeceptor operam dedisti?* Pod kim si učio? odgovara se, *Platoni*: pod Platonom. *Cujus est ridere sine causa?* Tko se brez uzroka smije? odgovara se, *Stulti*: budala. *Quem putas maxime noxium societati?* Tko sciniš, da najviše udi društvu? odgovora se: *Pigrum, et indoctum medicum*: lincina i nenaučan likar.

~ ~ ~

DRUGA STRANA

SYNTAXIS LATINA-SKLADNJA LATINSKA

Što je *Syntaxis*?

Syntaxis je ime grčko, našli se može reć *skladnja*, i znači uredno slaganje osam dilah govorenja.

Kolikostruk je *Syntaxis*?

Dvostruk: 1. *Simplex* ol *regularis*-skladnja prosta ol pravilna, kad se govorenje naravnim načinom sklađa po upravam gramatičkim; 2. *Figurata* oli *irregularis*-slikoslovna, ol nepravilna, kad se u čemugod govorenjem od naravnoga načina i upravah gramatičkih odstupa, slideć kraće i lipše izgovore, s' kojim su se služili stari pisaoći. A to biva osobito izostaveć koji dio govorenja, jer se otajno razumiva, n. p. *Paucis moneo te*-u malo te opominjem, jest po syntaxisu figuratomu: jerbo pod pridavnikom-*paucis* razumiva se samostavnik-*verbis*, a pod riječju-*moneo* razumiva se Nominativ-*ego*; dakle po Regularnomu bilo bi: *Paucis verbis ego moneo te*.

Jošter se *Syntaxis* zove *Concordantiae*-slaganja, kad se u čemugod dill govorenja medju se slažu, n. p. *Deus sanctus; miseri lugent*; i *Regiminis*-vladanja, kad jedan dio govorenja drugim vlada, n. p. *Venit magister*-dodje meštar; tko? *magister*, ime je vladajuće, a što učinil? *venit*, to je rič kojom ime vlada.

Koji padeži mogu biti vladani?

Samo Genitiv, Akuzativ i Ablativ:

Genitivom vlada (očito ili otajno) samostavnik, oli što istoga snagu ima, n. p. *Filius Petri*-sin Petrov; *Ultimum dimicationis*-konac borbe; pod *ultimum* razumiva se *tempus*, koje vlada genitivom *dimicationis*.

Akuzativom vlada oli rič čineća, n. p. *Amo deum*-ljubim Boga; oli infinitiv, n. p. *Magistrum docere*-učit meštra; oli pridstavak očit ili otajan, n. p. *Studeo propter honorem*-učim rad poštenja; *doceo te litteras*-učim te knjigu, razumiva se,

secundum litteras: Eo Romam—Idjemi u Rim, razumiva se *ad urbem Romam*.

Ablativom vazda pridstavak vlada očito ili otajno, n. p. *Redeo ab urbe*—vraćam se iz grada; *Redeo domo*—vraćam se od kuće, razumiva se *a domo*.

A što je od drugih padežah?

Nominativ nije vladan, nego je temelj govorenja, i može se reć da on vlada.

Dativ je samo padež prinosni (*relativus*), obćen toliko imenim koliko ričma.

Vokativ ukazuje kip ili osobu, s'kojom se govori ili bavi: zato se slaže s'ričju drugog kipa, n. p. *Amice, scribe ad me saepius*, priatelju, piši mi češće.

POGLAVJE PRVO

DE CONCORDANTIIS-O SLAGANJU

Na koliko načina biva slaganje-*concordantia*?

Na tri načina, 1. Pridavnika sa samostavnikom; 2. Riči s'imenom; 3. Prinosnika s'pridlaznikom.—Još neki dostavljaju *infinitiv* s'akuzativom, n. p. *Me amare*.

Dakle svaki pridavnik valja da ima svoj samostavnik: svaka rič svoje ime: svaki prinosnik svoj pridlaznik: svaki *infinitiv* svoj akuzativ. A to bilo očito ili otajno.

UPRAVA I.

De adjectivo cum substantivo o pridavniku sa samostavnikom

1. Pridavnici (pod kojim uzmi i zaimenke i dionstva) imaju se slagati sa samostavnikom u plemenu, broju i padežu, n. p. *Pater bonus, Mater bona, Tempus bonum: Patris boni, Matris bonae, Temporis boni: Patres boni, Matres bonae, Tempora bona* t. d. *Pater meus, Mater tua; ille vir, illa mulier, illud*

animal: Pater, Mater amans: Patres, Matres-amantes.—*Parva scintilla contempta magnum saepe excitavit incendium.* Clc. Malena iskrica zanemarena često zapali veliku vatru.

2. Kad samostavnik nije očit, tad se pridavnik slaže s' onim, koji se otajno razumiva, n. p. *Omnes dicunt*—svi vele, razumi se *homines*.—Ako li se nikakav samostavnik nerazumiva, nego pridavnik spada na infinitiv ili na koju cilu izreku, tad se on stavlja u plemie neutro, n. p. *Omnia dixi*—svaka sam po-vidio. *Ambulare est utile*—korisno je hodati. *Hoc est falsum*—to je laž. *Non est justum negligentiam esse impunitam*—nije pravo da nepomnja ostane nepokorena. Premda se i ovdje mogu razumivat: *factum, negotium, dictum*, oli što drugo.

3. Došavši veće samostavnikah zajedno, te su istoga plemena, pridavnik se stavlja u dotičnom plemenu, n. p. *Veneno absumpti sunt Annibal et Philepoemen.* Liv. Otrovom poginuse Anibal i Filepemen.

Ako je veće samostavnikah različita plemena, te su živući, tad se pridavnik stavlja u većebroju spoia plemenitijega; a spol je plemenitiji mužki nego ženski, i ovi nego neutri, n. p. *Pater, et mater erant boni*—otac i majka dobri bijahu. *Viri, foeminae, mancipia capti sunt*—pohvaćani su ljudi, žene i robovi. *Amici pavones et columbae.* Plin. Priatelji su pauni i golubice.

To isto valja kad dodje ime kipovah s'imenom stvarih, n. p. *Rex regiaeque classis una profecti.* T. Liv. Zajedno odoše kralj i kraljski brodovi. Ali došavši ime živinah s'imenom stvarih, pridavnik se stavlja u neutro, n. p. *Aedificium, equi, boves, vaccae una deleta sunt incendio*—zajedno su izgorili konji, volti, krave i koea.

Ako li je u govorenju veće samostavnikah neživućih različita plemena, tad se pridavnik stavlja u pleme neutro u dotičnom broju i padežu; a može se staviti i u pleme bližnje liiti poslidnje, te i u prvo samo ako se metae unaprid, n. p.

Diligentia, et labor sunt necessaria: Pomnja i trud potribita su.

Diligentia, et labor est necessarius: Pomnja, i trud potribit je.

Necessaria est diligentia et labor: Potribita je pomnja i trud.

Još jedan primjer : *Divitiae, decus, gloria in oculis sita sunt*. Sallust. Na očima su bogatstva, poštenje i slava.

4. Najposle dionstva : *Dictus, dicendus, factus, creditus, visus, appellatus*, i tim prilična ako se stave posle dvajuh samostavnika, slažu se s' onim, koji je temelj govorenja, illiti koji odgovara na pitanje *tko?* n. p. *Ludi Megalesia dicti*: igre Megalezia zvane.

UPRAVA II.

O Riči s' imenom-De verbo cum nomine

1. Svaka rič svršenog načina (*fniti modi*) ima prid sobom (očito il otajno) ime istoga broja i kipa, n. p. *Ego lego*-ja čitam, *tu dormis*-ti spavaš, *ille ambulat*-on hoda : *Discipuli otiantur*-učenici lendovane. *Si vales, bene est; ego quidem valeo*. Cic. Ako si zdravo, to je dobro, i ja sam zdravo.

2. Dosavši veće nominativah oliti imenah zajedno uz istu rič, ako su nominativi živući, rič se stavlja n klip plemenitiji veće broja; a klip je prvi plemenitli nego drugi, i ovi nego treći, n. p. *Si tu et Tullia lux nostra valetis, ego et suavisimus Cicerone valemus*. Cic. Ako si ti i Tullia naša dika zdravo, ja i presladki Ciceron zdravo smo. *Pater et ego, fratresque mei pro vobis arma tulimus*. T. Liv. Moj otac, i ja i moja bratja nosilismo za vas oružje.

Ako li su rečenl nominativl neživući, obično iziskuju rič u veće broju, n. p. *Frons, oculi, vultus, persaepe mentiuntur, oratio vero saepissime*. Cic. Čelo, oči, obraz češće putah varaju, a govorenje najčešće. A to još veće valja kad su imena u trećem kipu: tada ho se i rič ima staviti u treći klip veće brojni, n. p. *Beneficium et gratia homines inter se conjungunt*: dobroćinstvo i harnost vežu ljude medjn sobom.

Rekli smo obično, jer taka imena mogu se staviti u jednobroj, n. p. *Mens, ratio, et consilium in senibus est*. Cic. Pamet, razlog i svit u starcima su.

3. Kod imena jednobrojnog, ako je *collectivo*, rič se stavlja i u veće broj, n. p. *Magna multitudo latronum undique conveniant*. Caes. od svaklen se bijaše svrvilo mnoštvo razbojnikah.

4. Prvi i drugi kip: *Ego, tu, nos, vos*, neobičaju se stavljat očito, osim kad su ili u čemugod protivni, n. p. *Ego conservari coloniam populi Romani cupio, Tu expugnari studes*. Cic. Ja želim sačuvati naselbinu puka Rimskoga, a ti ju izkorenut nastojiš. Ili kad im se različite dužnosti navode, n. p. *Ego capitis mei periculo patriam liberavi, vos liberi sine periculo esse non curatis*. Auct. ad Herenn. Ja s'pogibeljom glave otačbinu oslobodih, a vi se brez pogibelje nemarite oslobodit. Ili osobito kad veće zlamenuju nego govorimo, n. p. *Tu innocentior, quam Metellus*? Cic. Ti nevinli od Metella?

5. Na mistu nominativa kadkad stoji infinitiv, n. p. *Non est mentiri meum*-nije moje lagati, ili laganje. Stoji takodjer kadkad i rič sa svojim padežom, n. p. *Vacare culpa magnum est solatium*, Cic. Velika je utieha bit brez griha. *Dulce et decorum est pro patria mori*. Horat. Milo je i slavno za otačbinu umriti. *Vivere ipsum turpe est nobis*. Cic. Ta i živiti nam je sramotno.

UPRAVA III.

O Prinosniku s'pridlaznikom-De Relativo cum Antecedente

1. Prinosnik (relativum) *Qui, quae, quod*, takodjer zaimenci, *hic, iste, ille, ipse, is, idem*, kad se uzimlju ko prinosni, imaju se s'pridlaznikom (antecedentom) slagati u plemenu i broju, n. p. *Pater qui, mater quae, diligit filium*-otac koji, majka koja ljubi sina. *Filius, quem diligit Pater et Mater*-sin, koga ljubi otac i majka. *Time deum, qui te creavit*-boj se Boga, koji te stvorio. *Arbores seret diligens agricola, quarum aspiciet barcam ipse numquam*. Cic. Posaditi će valjani težak voćke, kojih voća on nigda viditi nebude.

2. Prinosnik može se lipo pridpostaviti svomu antecedentu, s'kojim se tada ne samo u plemenu i broju, nego i u padežu slaže, n. p. *Quam quisque norit artem, in hac se exerceat*. Cic. Neka se svak onim zanatom bavi, komu je višt. *Plerique, a quo plurimum sperant, ei potissimum inserviunt*. Cic. Većina ljudih onomu osobito služi, od koga se veće nada. *Qui mentiri*

solet, pejerare consuevit. Cic. Koji običaje lagat, običaje se i krivo klet.

3. Kad veće samostavnika različita plemena dolazi prid istim prinosnikom, tada se postupa ko smo rekli o pridavnicim: jerho i prinosnik slaže se s'plemenom izvrstijim, n. p. *Vir et mulier, qui adsunt*: ovde jero su živuci pridlaznici, dakle se stavilo u veće broj mužki. *Beneficium et injuria, quas inter se contraria sunt*: ovde jer nezivuci, dakle u veće broju za neutro. Isto i s'bliznjim samostavnikom: *Mihi non venerat in mentem furem et insaniam aptare vobis, in quam incidistis.* Cic. Nije mi ni na pamet palo želiti vam obisti i ludosti, u koje ste zapali.

4. Dodjuć prinosnik među dva samostavnika, može se složiti i s'jednim i s'drugim, n. p. *Est locus in carcere, quod Tullianum vocant.* Cic. Ima misto u tamnici, koje se Tullianum zove. A može se reć: *Est locus, qui Tullianum vocatur.* Tako: *Animal quod, oli quem hominem vocamus.*

5. Veće putah na misto pridlaznika nalazi se čitava koja izreka, i tada se stavlja u neutrom, n. p. *Dicitur Petrum natum esse Mostarini, quod negat nemo.* Veli se da je Petar rodjen u Mostaru, čega nitko nezanikuje.

POGLAVJE DRUGO

DE CONSTRUCTIONE NOMINIS-O SLAGANJU IMENA

UPRAVA 1.

De Substantivis-o Samostavnicim

1. *Si duo continues carlarum nomina rerum*
2. *Fixa, unum patrio dandum est, velut arma gigantum.*

Kadgod dojdju u istomu govorenju dva samostavnika različitih stvarih, jedan se stavlja u genitiv, n. p. *Arma gigantum. Liber Antonii. Aula principis*-dvor kneževski. *Oratio Ciceronis*-govorenje Ciceronovo.

3. *Cum fixa important laudem, aut contraria sextum,*
4. *Vel patrium sibi jure solent assumere casum.*

Kada samostavnici zlamenuju hvalu (*laudem*) ili kudjenje (*vituperationem*) mogu imat Gen. ol Abl. n. p. *Vir magni consilii*, oli *magno consilio*-muž velike razbornosti. *Caesar fuit vir magnae fortunae, et ingenio praestanti*-Cesar je bio muž velike sriće i velike pameti. *Adolescens bonae indolis*, oli *bona indole*-mladić dobroćudan. Da pače kada se medju samostavnici-
cim smatra kakva dotičnost ili odnošaj, drugi se od njih može osim Gen. staviti i u Dativ, n. p. *Tutor es liberorum*, ol *liberis*-branitelj si oli skrbnik djece.

5. *Mobile fixa imitans fere moderamina vocis*

6. *Sumit, ut exiguum lucri, suprema laborum.*

Kada se pridavnici uzimlju samostavno (*substantive*), tada se ko samostavnici i oni slagaju, to jest s'Gen. n. p. *Exiguum lucri*-malo dobljka; *multum cibi*-mnogo jića; *tantum virtutis*-toliko kriposti; *multum temporis*-mnogo vrmena; *plus aquae*, *minus vini*-veće vode, manje vina; *hoc negotii*, *id operis*-to posla; *illud mali*-ono zla; *aliquid novi*-štogod nova; *quid novi*-što je nova? *nihil novi*-ništo nova. I ostali izgovori na grčku osobito kod Poetah: *Abdita rerum*, *Angusta viarum*, *Ardua montium*, na misto: *res abditae*, *montes ardui*, i t. d. Također: *Adversarius*-protivnik, *Sapiens*-mudri oli mudrac, *domesticus*-ukućanin, n. p. *Adversarius Pauli*-protivnik Pavlov.

UPRAVA II.

De genitivo post adjectivum-o gen. izza pridavnika

7. *Adjectiva quibus commune copia nobis*

8. *Significabuntur, rerumve scientia, junctis*

9. *Ipsorum oppositis, patrii moderamina sumunt.*

Pridavnic koji zlamenuju obilnost, znanje, dioničenje, želju, uspomenu, sigurnost i tim protivna hoće Gen. u. p.

1. Obilnosti i neobilnosti: *Dives pecoris*, Virg. bogat stokom. *Pauper argenti*, Horat. ubog srebrom. *Opulentus pecuniae*,

Tacit. bogat novclm. *Plena errorum sunt omnia*. Cic. Sve je puno zabluđah. *Referta quondam Italia Pythagoreorum fuit*. Cic. Njegovda Italija biše puna Pitagorevacah. *Gallia semper frugum hominumque fertilis fuit*. T. Liv. Gallija je vazda bila plodna žitom i ljudma. *Inops auxilii humani*. T. Liv. Brez ljudske pomoći.

2. Znanja i neznanja: *Gnarus Reipublicae, peritus musicae, sciens rerum, prudens rei militaris, callidus rerum rusticarum* — višest vladi, glasbi, stvarma, vojstvu i t. d.

Imperitus, inscius, nescius, ignarus, etc. *linguae Slavicae, artis, Philosophiae* etc. Nevišest jeziku Slavjanskomu, zanatu, Mudroznanstvu. *Consultus juris* ol *Iuris consultus* — pravoznanik, oli, višest pravoznanstvu.

3. Dioničenja i nedioničenja: *Particeps, coors fortunae, peccati, mendicitatis* — dionik sriće, griha, siromaštva. *Solus homo rationis est particeps*. Cic. Sam čovik ima razlog. *Bestiae rationis et orationis sunt expertes* — Cic. Životina su brez govora i razloga. *Insons, expers, exors peccati, criminis* — brezgrisan. *Compos mentis* — priseban, oliu, koji je pri pameti; *Impos mentis, animi* — nemoćodušan, nepriseban, koji je izvan pameti, lud. *Compos voti* — željodostijan, koji je dostigao što je želio.

4. Želje i neželje: *Avidus, anxius, cupidus gloriae, laudis, rerum novarum, studiosus belli, litterarum* etc. pohlepan za slavom, za novinam, za ratom, za naukom, oli željan slhve, novinah, i t. d. *Aetas incuriosa suorum*. Tac. Vik za svojtom nehajan.

5. Istinitosti oli nelstinitosti: *Certus sententiae*, istinit, *dubius animi* — dvouman, *incertus veri* — neistinit, *anxius futuri* — zabrinut o budućnosti, *timidus procellae* — plašiv od mećave, *avidus mortis* — strašiv smrti, oli od smrti.

OPAZ. *Certior* kad zlamenuje obznanjen, nahodi se i u ablativu s'pridstavkom *de*, n. p. *Certiorum te faciam istius rei*, oli *de ista re* — obznanim te o tomu.

6. Uspomene i zaboravi: *Venturae memores jam nunc estote senectae*. Ovid. Tja se od sad spomenite buduće starosti. *Omnes immemorem beneficii oderunt*. Cic. Svi mrze neharmonika (oli dobroćinstva zaboravitelja).

7. Pridavnici ričijlvi-verbalia: *tenax, capax, ferax, amans, patiens, impatiens, appetens, insolens, sciens, potens, impotens, reus*, n. p. *Capax imperii*-podoban za carstva. *Iusti tenax; Aetas virtutum ferax; Amans virtutis; appetens gloriae; sciens pugnae; patiens laboris, impatiens frigoris; insolens malorum artium; potens animi; impotens irae; reus mortis, avaritiae*-krivac smrti i t. d.

UPRAVA III.

De genitivo vel dativo post adjectivum

10. *Terno vel patrio similis cum stirpe fruetur.*

Pridavnici koji zlamenuju sličnost i razliku mogu se staviti i u Gen. i u Dativ, taki su: *similis, persimilis, dissimilis, par* i *aequalis* kad se uzmu bitstveno, još i *communis, proprius* n. p. *Filius est similis Patri*, ol *Patris*-sin je priličan otcu. *Aequalis Caesaris* ol *Caesari*-vrsnik Cesarov. *Ejus*, ol *ei*, *pauci sunt pares*-malo mu ih je jednakih. *Metellus, cujus paucos pares haec civitas tulit*. Cic. Metel, komu ih je malo jednakih imao ovi grad. *Viri ol viro propria est fortitudo*-jakost je vlastita čoviku. *Commune omnium*, ol *omnibus*-obćeeno svijub, oli svima.

UPRAVA IV.

De Dativo post adjectivum

11. *Si favor oppositis, aut gratia, sive voluptas,*
12. *Commoda, sive fides, aut hic adversa notantur,*
13. *Ternum habeant casum, veluti Rex gratus amicis.*

U Dativ se među pridavnici osobito koji zlamenuju

1. Korist i štetu: *Utilis*-koristan, *commodus*-sgodan, na ruku, *opportunus*-prigodan, navrimenit, *inutilis*-nekoristan, *noxius*-udoban, kvaran, *perniciosus*-ubitan, ubitačan, poguban, i t. d.

2. Lastnoću i mučnost: *Facilis*-lahk, lastan, *obvius*-naputan, susretan, *pervius*-pristupan, pristupiv, prihodan, prolazan; *difficilis*-mučan, *arduus*-trudan, *invius*-nepristupan, brezputan, neprolazan, i t. d.

3. Dobrohotnost i suprotivost: *Amicus, carus, familiaris, fidus, propitius; inimicus, invidus, infensus, iratus, infidus*, i t. d.

4. Blizina: *Vicinus, finitimus, conterminus, propior, proximius* etc. i svojtu: *Affinis, propinquus, cognatus*. Takodjer riešljiva na *bilis*: *amabilis, formidabilis, optabilis* etc. Joster: *consentaneus, consonus, concors, supplex, obnoxius, absonus*. n. p. *Salutaris patriae*-spasonosan otačihni. *Perniciosus civibus*-poguban oli pogibeljan gradjanim. *Jucundus amicis*-mlo priateljim. *Molestus hostibus*-dosadljiv nepriateljim. *Gratus omnibus*-drag svima. *Rex gratus amicis*-kralj zabvalan priateljim. *Invidus populo*-marzak puku, oli zlovdjen od puka. *Par*, ol im-par oneri, *muneri*-podoban za brimena. *Obnoxius invidiae* i t. d.

OPAZ. *Conscius* kad spada na osobe dolazi s'dativom n. p. *Conscius sui*. A kod stvari neživućih i s'Gen. n. p. *Conscius rerum*.

UPRAVA V.

De dativo vel accusativo cum praepositione ad post adjectivum

14. *Ternum vel quartum, voce ad comitante, reservant*

15. *Commodus, atque habilis, tum natus, idoneus: adde*

16. *Utilis, appositus sic pronus, inutilis, aptus.*

1. Pridavnicel osobito koji obiknuće, nagnuće, i podobnost znače, hoće dativ ol akuzativ s'pridstavkom *ad*; taki su: *assuetus*-obiknūt, *priviknūt, accomodatus*-nalježan, pristojan, udežen, *aptus, idoneus, habilis*-podoban, *ineptus, inhabilis*-nepodoban, *appositus*-priložen, *natus*-rodjen, *utilis*-koristan, *inutilis*-nekoristan. u. p. *Imperio natus*. Caes. Rodjen za carstva. *Natus ad arma*-rodjen za oružja. *Omne animal id appetit, quod est naturae accomdatum* Cic. Svako živinče ono želi, što mu naravi prilije. *Locus ad insidias aptus*-misto. sgodno za zasjede. *Aptus, idoneus, habilis, pronus-mulis rebus*, ol *ad multas res*: podoban, potrean za mnoge stvari. *Nihil tam pronum ad similitates, quam aemulatio*. Plin. Ničega tako potreana na nepriateljstvo, ko takmenstvo.

2. Osobito pak iziskuju akuzativ: *propensus, alacer, factus,*

expeditus, promptus, paratus, proclivis etc. *ad bellum*-spravan na rat, potreban za ratom, rođen za rata.

UPRAVA VI.

De accusativo vel ablativo post adjectivum

17. *Mobile mensurae quartum sextumve reposcit:*

18. *Ut septem scrobs alta pedes et lata duobus.*

Pridavnici mjere u obćeno, kako: *altus*-visok, *profundus*-dubok, *longus*-dug, *latus*-širok, *crassus*-debeo, hoće akuzativ ol ablativ brez pridstavka, n. p. *Scrobs septem pedes alta et lata duobus*-jama sedam noguh duboka a dvi široka. *Tradem longam imponito latam pedes duos, crassam pede uno*. Cato. Stavi osgor jednu dugu gredu široku dvi stope, a jednu stopu debeln.

OPAZ. Kadkad dolaze i u genitivu, n. p. *In areolis longis pedum denum*: u liham deset stopah dugim.

UPRAVA VII.

De ablativo post adjectivum

19. *Extorris, nudus, dignus, contentus, inanis,*

20. *Atque refertus, inops, locuples, alienus, onustus,*

21. *Immunis, plenus, cassus, divesque potensque,*

22. *Tum fretus, vacuus, tum captus, praeditus, orbis,*

23. *Indignus, liber, viduus sibi jure latinum,*

24. *Assumunt casum: ut summo vir dignus honore.*

Pridavnici: *extorris*-prognan, *nudus*, *dignus* i ostali u stihovim navedeni s'mnogim drugim, stavljaju se u ablativ, n. p. *Vir fretus innocentia: vacuus culpa*-brezgrisan. *Privatus lumine*-oslipljen. *Superbus honore*-hol postenjem. *Extorris patria*-prognan iz otačbine. *Dignus*, ol *indignus laude*-dostojan, ol nedostojan hvale. *Vacuus curis*-brezhritan. *Faecundus prole*-čedoplodan. *Orbis parentibus*-sirotan. *Gravatus aere alieno*-za-dužen. *Duplex animo*-dvodušan. *Urbs nuda praesidio*-grad brez obrane. *Albus frigore*-ledom il od leda biel. *Nero fuit non tam*

genere insignis, quam vitis nobilis-Neron nebljaše toliko na glasu plemenom, koliko zloćom.

OPAZ. 1. *Nudus, inanis, refertus, plenus, inops, dives, locuples, vacuus, immunis*; još glikoji sastavljaju se i s'genitivom i s'ablativom, kako smo gori rekli.

OPAZ. 2. O imenu *Opus*. Često se uzima ime *opus* ko samostavnik nesklonivi, tada složiv ga sa *sum, es, est*, prima ablativ, i zlamenuje potrebu, n. p. *Opus est nobis auctoritate tua*. Clc. Imamo potrebu od tvoje vlasti. A kadknokad se uzima ko pridavnik takodjer nesklonivi, i tada što bi imalo bit u ablativu meće se u nominativ, te ako je ta nominativ u većebroju i rič *sum, es, est*, stavlja se u većebroju, n. p. *Dux nobis et Auctor opus est*. Clc. Trebuje nam vodja i glavari. *Omnia quae sunt opus nobis*-sve što nam treba.-Isto se tako slaže i *Usus* kad potrebu znači ko i *Opus*.

UPRAVA VIII.

De abl. cum praepositione a vel ab post adjectivum

25. *Ordinis accipiunt sextum numeralia junctis,*
26. *A, vel ab: extorris, nudus, diversus eadem,*
27. *Incautus fugitivus amant, innoxius, exul,*
28. *Aversus, securus, inops, alienus et orbis,*
29. *Integer atque alius cum degener, adjice purus,*
30. *Cassus et immunis, vacuus cum sospite liber,*
31. *Absonus ac tutus, profugus: velut exul ab urbe.*

Iziskuju Ablativ s'pridstavkom a ol ab, pridavnici razlike (*diversitatis*) sa svim ostalim u stihovima stavljenim, takodjer brojevi redovni, n. p. *Minutius totus diversus erat a Fabio Maximo*. Minucio posve biše različit od Fabia Maxima. *Exul ab Urbe, extorris a patria*-prognau iz grada, iz domovine. *Aversus a bello*-rat mrzeći, *securus a periculo*-siguran od pogibelje. *Alienus a litteris*-na nauke mrzeći. *Purus ab omni labe*-čist od svakoga griha. *Liber ab insidiis*-slobodan od zasidaha. Tako: *Primus ab Hercule: secundus ab Homero: tertius ab Aenea* i t. d. Prvi izza Herkula, drugi do ili izza Homira, treći izza Enea.

UPRAVA IX.

De nominibus Comparativis

32. Si duo cujusvis generis, vel plurima confers
33. Diversum sortita genus, dignabere, sexto
34. Collativa gradu, ut dantur majora periculis
35. Praemia; doctrina omni pretiosior auro.

1. Služimo se s'komparativom u ablativu kada se jedna oli veće stvari h istoga i različita piemena primira oli sravnjiva, n. p. *Luce sunt nobis clariora tua consilia*. Cic. Od svitlosti su nam jasnji tvoji svjeti. *Vilius est argentum auro, et virtutibus aurum*: od zlata je sebro jevtinije, a zlato od kripostih. *Tu melle dulcior*-ti sladji od meda. *Quid est in homine ratione divinius*. Cic. Što je u čovjeka božanstvenije od razloga? *Dixit Rex Dejotarus antiquiorem sibi fuisse suis possessionibus gloriam*. Cic. Reče Kraij Dejotar, da mu je draža slava bila od bogatstva.

2. Komparativi kad razdilenje zlamenuju mogu imat Gen. oli Abl. spridstavkom *e* ili *ex*, a i Akuz. s' *ante*, *inter*, n. p. *O major juvenum*. Horat. O veći oli mladićah. *Minorem e duobus liberis amisit*. Plin. Mladje od dvoga diece izgubi. *Ante alios immanior omnes*. Virg. okrutniji mimo sve ostale. *Qui inter eos fortior fuit*. Quint. Koji biše medju njima jači.

3. Osim Abl. komparativi mogu imat padež svoga positiva, n. p. *Mihi nemo est umicior, nec jucundior, nec carior Attico*. Cic. Nitko mi nije prijateljniji, ni milliji, ni draži od Atika.

4. Mogu još imat Abl. *excessus*: n. p. *Turres dens pedibus quam murus altiores sunt*. Curt. Kule su deset stopah više nego zidovi.

Takodjer bill imena bili prislovi mogu imat ove ablative: *Opinione, spe, aequo, justo, solito, dicto*, n. p. *Latius opinione disseminatum est hoc malum*. Cic. Ovo se je zlo veće razasulo nego se misli. *Plus aequo*-preko vrha, načina, veće nego je pravo. *Citator solito amnis erat*. T. Liv. Bijaše rika brža nego običajno. *Dicto citius*-brže od beside.

5. Ablativ komparativah može se razvrgnut oli zaminut

s'*quam*, komu se nadoda nominativ s'ričju *sum*, *es*, *est*, n. p. *Cicero eloquentior fuit quam Crassus*. Cicero biše boljeg izgovora nego Krassus.

Ako prid rečenini *quam* ima Akuzativ, može se i drugi izza njega stavit, n. p. *Ego hominem callidiores vidi neminem quam Phormionem*. Terent. Ni sam vidio čovika lukavijeg od Formiona. A može se reć i-*quam Phormio est*, oli samo-*quam Formio*.

Veće putah se dva komparativa slažu s'*quam* u sridl, n. p. *Felicior quam prudentior*-sretniji nego pametniji. *Romani bella quaedam fortius, quam felicius gesserunt*. T. Liv. Rimljani neke rate veće snagom nego srećom učinise.

6. Komparativ takodjer može se zaminut s'positivom i prislovom *magis*, n. p. na misto *fortior*, stavi se, *magis fortis*-jači. A ovi prislov *magis*, nahodl se kod Poeta s'istim komparativom, a to biva po način grčki, n. p. *Magis invidia, quam pecunia locupletior*. Valer. Max. Bogatli zlobom, nego novcem.

7. Komparativi se s'prislovim na o izlazećim slažu, n. p. *Multo, paullo, tanto, quanto, aliquanto, nimio, nihilo*, na misto: *multum, paullum* i t. d. Takodjer, *quo*, na misto-*quanto, hoc, eo*, na misto, *tanto* n. p. *Multo doctior, longe doctior*: mnogo učenil. *Multo, longe citius*-vele brže. *Nihilo melior*-ni malo bolji, *aliquanto melior*-nekoliko bolji, pobolji. *Quo doctior, eo modestior est*-koliko učeniji, toliko je ponizniji. *Quanto major est parentum gloria, tanto studiosius filii ad virtutem debent niti*-koliko je veća slava roditeljah, toliko vruće imadu sinovi težiti za kripostju. *Quo magis, eo magis, quo minus, eo minus, quanto magis, tanto magis, quanto minus, tanto minus*-koliko veće, toliko veće, koliko manje, toliko manje, što veće, to veće, što manje to manje. *Quo maturius, hoc perfectius*-što zrilije, to bolje oli savršenije.

Medjuto nalaze se gdigod i s' *tam, quam, tantum, quantum*, i t. d. n. p. *tam magis, quam magis*. Virg. to veće što veće. *Aliquantum avidior*-Terent. nekoliko pohlepniji.

OPAZ. 1. Kadkad komparativ isto zlamenuje što i pozitiv, n. p. *Senior*, na misto *senex*, *junior* na misto *juvenis*. *Certior* *te facio*, na misto: *certum te facio*. A štokad i smalaksanje, n. p. *Tristior*, t. j. *porum tristis*, oli *subtristis*-poraztužen.

Dictum asperius. Annibal callidior erat, quam ut quis illum decipere posset—Anibal bijaše lukaviji, nego da bi ga tko prevario; t. j. toliko lukav, da ga nitko prevarit nemogaše.

OPAZ 2. Pridavnici smalakšivi u slaganju slide komparative iz kojih se izvode, n. p. *Majusculus*—poveći, većećniji; *Tardiusculus*—pokasniji. *Es grandiusculus fratre tuo*—većećniji si od brata. A zaminjuje se s' prislovom *paullo* i komparativom, n. p. *Es paullo grandior fratre tuo*.

UPRAVA X.

De nominibus superlativis

36. *Plura ubi contuleris multis, vel pluribus unum.*

37. *Ejusdem generis, gradui nunc junge supremo,*

38. *Pluralem patrum: ut, Troum fortissimus Hector;*

39. *Et lapidum gemmae, et rerum pulcherrima virtus.*

1. Superlativi se slažu s' genitivom većećbrojnim, n. p. *Troum fortissimus Hector*—Hektor najjači od Trojanacah. *Caesar omnium fere oratorum latine loquitur elegantissime*. Cic. Gotov od svih govornikah Cesar najlipše latinski govori.

Ako su imena sabirna (collectiva) superlativ se slaže i s' genitivom jednobrojnim, n. p. *Ditissimus urbis*—najbogatiji svega grada. *Vir totius Graeciae doctissimus Plato*. Cic. Sve Grčke oli od svih Grkah, muž najnaučeniji Platon. *Plerique latini generis*—većina latinah.

2. Kada se superlativi slažu u padežu sa svojim samostavnikom, tada se s' njim slažu i u plemenu i broju, n. p. *Indus est omnium fluminum maximus*, Cic. *Hordeum omnium frugum molissimum est*, Plin.

Ako li nelma očita samostavnika s' kojim bi se slagali superlativi, tada Genitiva većećbrojnoga uzimlju pleme, n. p. *Fortissimus militum*. *Maxima beneficiorum*, t. j. *beneficia maxima omnium beneficiorum*. *Summi infimique Gabinorum*, Liv. *Sapientissima animalium esse constat, quae fruge vescantur*, Plin.

3. Misto genitiva mogu se staviti superlativi u ablativ s' pridstavkom *e*, *ex*, *de*, *prae*; a i u akuzativ s' pridstavcima *inter*,

ante, n. p. diligentissimus omnium, ex omnibus, ante omnes, inter omnes-Od svih, mimo sve, nad sve ostale najpomoćniji. *Acerrimus ex omnibus nostris sensibus est sensus videndi. Cic.* Vid nam je najoštriji od svih čutilah. *Ipsae honestissimus inter suos numerabatur. Id.* Bjaše držan za najpoštenijega među svojim.

4. Superlativ može imat padež svoga positiva, n. p. *Sextus Aelius fuit juris civilis omnium peritissimus. Cic.* Sekst Elij bjaše od svih najvieštiji građanskomu pravu.

5. Superlativ se može zaminut i prislovim, *maxime, valde, admodum*: oli s' kojom rieću, ili s' kakvim drugim izgovorom, imajućim snagu superlativa, n. p. *Alexander fuit Regum fortissimus*-Aleksander bjaše najjači od kraljah: može se reć: *maxime fortis, admodum fortis*; oli, *praestabat fortitudine*; oli *fuit tam fortis, quam qui fortissimus*; oli *quam qui maxime*: oli *quo nemo fortior*: oli *tanta praeditus fortitudine, ut parem neminem habuerit*: oli *ut nullus cum eo conferendus, ol nemo componendus esset*. A i ovako: *nulli fortitudine inferior, ol nulli fortitudine secundus*.

6. Superlativi se slažu s' česticam *tam, quam, perquam; facile, longe, multum*, n. p. *Ulysses erat quam sagacissimus, perquam sagacissimus; longe, multum, facile sagacissimus*. Da paće na misto *tam, quam, multum* nalazi se *tanto, quanto, multo*, n. p. *Conspectus vester multo jucundissimus. Cic.*

OPAZ. Jedna znatna razlika medju komparativom i superlativom i ta je, što komparativ može spadat na stvari istoga oli različita plemena, ali superlativ samo na stvari istoga plemena, n. p. rekavši: *Achilles Graecorum fortissimus*; dobro je, jer je bio grk Akilles: ali nemogu reć: *Romanorum fortissimus*, jer nije bio Rimljanin. Nu s' komparativom mogu: *fortior Romanis*.

UPRAVA XI.

De nominibus partitivis et numeralibus.

40. *Partitiva sibi numeralia, mobile nomen,*
41. *Partitiva imitans, patrium pluralis habento:*
42. *Ut nemo vestrum, duo, pauci, quilibet, ullus.*

1. Pridavolci razdiľujući (partitiva), kako: *solus, aliquis, unus, nullus, uter, multi, plures, plerique, majores, minores*, i t. d. slažu se s' Gen. većebrojnim, oli Abl. s' pridstavkom *e, ex, de*, oli Akuz. s' pridstavkom *inter*, a i s' Gen. jedno-brojn timer ako su sabirni (collectiva) n. p. *Elephante belluarum nulla prudentior*. Cic. Od Slona nije pametnije živine. *Unus ex multis, de multis, inter multos*-jedan od mnogih. *Quidam infimae plebis*-njeki najnižega puka. *Plerique puerorum, ex pueris, inter pueros*-većina diece, oli, mnogi od diece. *Nemo virorum*-nijedan oli nitko od ljudih. *Nullus deorum. Uter nostrum popularis est, tu ne, an ego?* Cic. *Quis omnium doctior Aristotele fuit?* Id.

2. Takodjer imena brojevah iliti brojnici bilo glavni (cardinalia) kako: *unus, duo, tres etc.* bilo redni (ordinalia), *primus, secundus etc.* bilo razdiľjivi, *singuli, bini etc.* slažu se s' Gen. oli Abl. s' pridstavkom, *ex* oli *de*, n. p. *Unus vestrum, primus vestrum, singuli vestrum*-jedan od vas, prvi od vas, svaki od vas, oli, jedan vas, prvi vas, svaki vas. *Octoginta Macedonum*-osamdeset Macedonacah. *Unus de Magistratibus*-jedan od činovnikah. *Imperium summum Romae habebit, qui primus vestrum, o Juvenes, osculum Matri tulerit*. Liv. Vrhovnu će vlast Rima imat, o Mladić! koji vas prvi Majku poljubl. *Bini cives ex singulis civitatibus*-po dva gradjanina iz svakoga grada.

3. Od glavnih brojevah osobitu opaz vride *unus* i *mille*.

Unus, može se staviti u većebroj kod imenah neimajućih jednobroja, n. p. *Una mensa*-jedno branište. Takodjer kada na istu stvar spada, n. p. *Lacedemonii unis moribus vivunt*-Lacedemonci istim običajom, ili jednako, živu. Ako li je govor o veće stvarih, stavlja se *unus* prije, pak *alter*, n. p. *E quibus tabulis unam in Foro, alteram in Comitibus, duas in Pompei Porticibus videmus*. Cic. Od kojih dasakah jednu vidimo na trgu, drugu u sbornici, a dvi u Pompejovu Pridvorju.

4. *Mille* kada se uzima ko pridavnik stoji nesklonivo u većebroju, n. p. *Mille milites*-tisuća vojnikah; *militum mille*-tisuće vojnikah; *militibus mille*-tisuć vojnikah. *Cum mille quinte gentis militibus*-s' tisuću i pet stotinah vojnikah. A kada se

uzima ko samostavnik tada je *neutro* nesklonivo u jednobroju, a sklonivo u večebroju, i slaže se s' genitivom, n. p. *Mille hominum*-tisuća ljudih, oli uprav, hiljadak ljudih. *Mille militum interfectum est*-poslčena je tisuća, oli oko tisuće, vojnikah. *Duo millia, tria millia, centum millia*, a i *bia millia, centena millia hominum*: dvi, tri, sto tisućah ljudih. *Cum duobus, tribus, quingentis milibus armatorum*-s dvi, s tri tisuće, s pet stotinah tisućah oružanikah.

Ako pak posle broja *Mille* ima u govorenju koji manji broj, tada se s' ovim ostala slažu, n. p. *Duo millia et trecenti pedites*-dvi tisuće i tri stotine pješakah. *Caesa ad sex millia hominum, duo millia et quingenti capti*. T. Llv. Posječeno do šest tisućah ljudih, a dvi tisuće i pet stotinah uhvaćenih.

5. Redovni brojevi zlamenujući naslidjenje dolaze u Ablativu s' pridstavkom a oli *ab*, ili u Akuzativu s' *post*, n. p. *Primus ab Hercule, secundus a Jove, tertius a Rege*.

U ostalom podudaraju se s' naškim, n. p. *Secundus quisque*, svaki drugi, *tertius quisque miles venit*-svaki treći vojnič dodje. *Decimus quisque fuste feritur*-svaki deseti izsiban je. *Trigesimo quoque die*-svakog tridesetog dana, oli svaki trideseti dan. *Tertio quoque anno*-svake treće godine. *Veniam tertia noctis hora*-doć ću treći saht noći. *Vigesima hora significata est*-dvadeseto je doba kucnulo. *A quarta ad decimam horam*-od četvrte do desete ure. i t. d.

6. Brojevima se razdiljivim služimo kad istu stvar na mnoge razmećemo, n. p. *Binos gladiatores singulis Patribus familias distribuit*-razdili po dva mačevnika svakomu domaćinu.

a) Stvar koja se dill često se stavlja u Akuz. s' pridstavkom *in*, n. p. *Aureus nummus in singulos milites*-na svakog vojnika po zlatnik. *Qui bina millia aeris in singulos annos penderent*. T. Llv. Koji bi svake godine platili po dvi tisuće novacah.

b) Došavši zajedno veće brojnikah može se služiti obama razdiljivim oli samo jednim, n. p. *Bini oratores vix singulis aetatibus extiterunt*. Cic. Jedva po dva govornika biše svake dobi.

c) Broj razdiljivi često se izostavlja došav u akuzativu

s' pridstavkom *in*, n. p. *In militem, in navem, in capita*, t. j. *in singulos milites, in singulas naves, in singula capita* — na svakog vojnika, na svaku ladju, na svaku glavu.

d) Kada se brojevi razdijelivi slažu sa samostavnicim samo većebroju imajućim, stavljaju se na misto brojevah glavnih, n. p. *Binae litterae, bina castra, terna arma*, na misto, *duae litterae, duo castra, tria arma*. — S' ovim istim imenima samo većebrojnim (ako zlamente nije razdijelivo) bolje se uzima *uni, unae, una, nego, singuli, ae, a*, zato se govori: *Unae nuptiae, unae litterae. Ab unis hostium copiis bellum geri*. Cic.

e) Ali se kadkad brojevi razdijelivi uzimlju za glavne i s' imenim jednobrojnim, n. p. *Bis quinos silet ille dies*. Vrg. t. j. *bis quinque dies. Quadragenis diebus et quaternis mensibus* t. j. *quadraginta diebus et quatuor mensibus*.

f) Najposle gdigod se broj razdijelivi nahodi i u jednobroju, n. p. *terno ordine, centena arbore*.

POGLAVJE TREĆE

DE CONSTRUCTIONE PRONOMINIS

URRAYA I.

Genitivus post pronomina demonstrativa.

43. *Ostensura gerunt quoties pronomina partes.*

44. *Fixorum, patrio (velut id rationis) adhaerent.*

Zaimenci kada se uzimlju ko samostavnici hoće genitiva, kako smo jur rekli, n. p. *Hoc novi: id temporis: Id aetatis: Id virium: Id solitudinis. Hoc ad te litterarum dedi*. Cic. ovu sam ti knjigu pisao, oli, ovo sam ti knjige pisao. *Quoniam id temporis est, surgendum censeo*. Id. Buduć to vreme, scinim da se valja ustati. *Res est eodem loci, quo reliquisti. Id*. Stvar je ondje, gdje si ju ostavio. *Nec id nobis virium erat*. Tacit. Niti imasmo te snage.

OPAZ. Zaimenak *Idem*, nalazi se s' dativom kod Poetah na način grčki, n. p. *Invitum qui servat, idem facit occidenti*. Horat. Tko nehotijuća spasi, isto mu čini što ubojica, t. j. *idem*.

atque occidens. Ali govornici (oratores) ovako se s' njim služe: *Idem qui, idem et, idem ac, idem atque, idem ut*, n. p. *Peripatetici iidem erant, qui Academici, iidem atque Academici, iidem ut Academici.* Cic. Peripatetici isto bijahu, što i Akademici.

UPRAVA II.

Pronomina post Substantiva.

43. *Actio cum datur, aut possessio, nomina fixa*

46. *Possessiva suis, velut adjectiva, cohaerent.*

47. *Ut, mea cura, tuum studium, sua cuique voluntas.*

Zaimenci posidni *meus, tuus, suus, noster, vester* služe se sa samostavnicim u plemenu, broju i padežu, kad zlamenuju posiedovanje ili činenje, n. p. *Mea cura*, -moja briga, *tuum studium* -tvoje nastojanje. *Liber meus.* *Labor noster* -naš trud.

48. *At cum significant generalem nomina partem,*

49. *Corporis, aut animi, patriis tunc utitur illis....*

A kad rečeni zaimenci zlamenuju koji dio tila ili duše, ko kada se uzimlju: *pars* -dio, *dimidium* -polovica, *aliquid* -što-god, služimo se s' genitivim: *mei, tui, sui, nostri, vestri*, n. p. *Nullam partem mei amisi* -nijednog dila mene nisam izgubio; a ne *nullam partem meam.* *Tettigine quidquam tui* -zar sam se dotaknuo koga dila tebe: t. j. rukuh, noguh, i t. d.

50. *Nomen ubi est anceps, velut cura, actio, tunc si*

51. *Significatur eo, vel si possessio, fixa.*

52. *Cum possessivis velut adjectiva ligantur.*

Njeki samostavnici sumnjiva su zlamenja, to jest mogu se uzet i za činenje i za trpljenje, kako: *amor, charitas, memoria, oblivio, desiderium, cura, miseratio, fiducia.* Dakle ako zlamenuju činenje služe se s' posiednim: *meus, tuus etc.* n. p. *Amor meus* -ljubav kojom ja ljubim. *Desiderium tuum* -želja tvoja.

53. *Passio nominibus cum significatur eisdem,*

54. *Quorum finit, in i, pronomina ligamus.*

Ako li rečeni samostavnici zlamenuju trpljenje iziskuju geni-

tive *mei, tui, sui, nostri, vestri*: n. p. *Amor mei, desiderium mei*: ljubav kojom sam ljubljen, želja kojom sam željen od drugoga. *Aviam tuam scito desiderio tui mortuam esse*. Cic. znaj da ti je baba od želje za tobom umrla. *Amore tui*-rad ljubavi prama tebi.

55. *Jungitur interdum pariter pronomen utrumque.*

Štokad se oba rečena zaimenka, *meus etc. mei etc.* zajedno slažu, n. p. *Nicias tua sui memoria delectatur*. Cic. Nicia se nasladjuje uzpomenom koju imaš od njega, oll o njemu. *Grata mihi vehementer est memoria nostri tua*. Id. Veoma mi je mila uspomena tvoja o nami.

OPAZ. 1. Posiedni zaimenci: *meus, tuus, suus, noster, vester*, kada stoje na mjesto prvobitni genitivah: *mei, tui, sui, nostri, vestri*, primaju genitiv, n. p. *Tuum hominis simplicis pectus nudum vidimus*, Cic. Tebe čovika prostaka vidili smo gola prsa. *Non admiror, quod meam legem contempseris, hominis inimici*. Nečudim se, da si zakon moj, čovika protivnika, pogrdio; oli, da si pogrdio zakon moj, koji sam ti neprijatelj. *Solius peccatum meum corrigi non potest*, Cic. Nemože se grih samog mene izpraviti, oll samo moj. *Juravi hanc urbem mea unius opera esse salvam*: zakleo sam se, da je samo mojim trudom spašen ovi grad, oll trudom samoga mene. *Perspezi studium tuum adolescentis*. Cic. poznao sam nastojanje oll ljubav tebe mladića. *Vis mea presentis*-snaga mene pritomnoga.

2. Genitiv *Omnium* slaže se s' prvobitnim *nostrum, vestrum*, n. p. *Ad vitam omnium nostrum pertinet*. Cic. Na život svih nas spada.

3. Što je rečeno o samostavnicim sumnjiva zlamenja, vazda se neizpunja, jer se nahode i protivno nego smo rekli: tako se govori u trpečemu zlamenju: *Crimen meum*-okrivljenje mene. *Vulnus meum*-rana mi zadata. *Tua est imago, tam consimilis tibi, quam potest*. Slika tvoja, tebi je toliko prilična, koliko bit može.—Da pače s' ablativom *causa* uvijek se govori: *mea, tua, sua, nostra, vestra. Feci hoc causa tua*-ovo sam učinio rad tebe.

56. *Appositum, et verbum patrios moderantia casus,*
 57. *Quorum finis in i, pronomina prima repossunt.*
 58. *Ut, memor ipse tui: Nostri miserescite cives.*

Imena, riči i dionstva, koja primaju genitiv, takodjer gerundia i supini istih riči, slazu se s' genitivim, *mei, tui, sui, nostri, vestri. Habetis ducem memorem vestri, oblitum sui,* imate vodju, koji zaboraviv sebe, spominje se vas. *Nil enim malo, quam me mei similem esse, et illos sui-ništa nevolim,* što da sam ja sličan meni, a oni sebi. *Nostri miserescite cives-* smilujte nam se gradjanl. *Non est tempus obliviscendi nostri, aut vestri-* nije vrmo zaboravljat se nas, oli vas. *Facio hoc inflammandi tui causa-* to činim da te potaknem. *Cognosco amorem tui praesentis et absentis-* poznajem ljubav tvoju kad si i blizu i daleko.

59. *Interest, refert, gradus junxere latino*
 60. *Unius, et reliquos, qui possessiva sequuntur.*
 61. *Ut, vestra ipsorum refert componere mores.*

S' ričma *interest, refert*-bit do čega, bit stalo, na msto *mei, tui, sui, nostri, vestri,* stavljaju se ablativi *mea, tua, sua, nostra, vestra,* a mogu im se nadodat i ovi Gen. *unius, solius, ipsius, ipsorum:* da pače i dionstva u Genitivu n. p. *Mea interest-* meni je stalo. *Mea unius interest-* meni je samu do toga, oli stalo. *Tua refert,* tebi je stalo. *Tua solius refert-* tebi je samu stalo. *Nostra ipsorum interest vitia extirpare. Tua Republicam administrantis interest semper vigilare.* Na te, koji vlaš državam, spada vazda bđiti, oli, stat na oprezu.

S' Genitivom *Omnium,* neveli se *nostra vestra,* nego *nostrum, vestrum. Refert omnium vestrum-* svih vas je korist.

62. *Partitiva, simul numeralia, nomina, vestrum,*
 63. *Ac nostrum, mediusque gradus, nummusque requirunt.*

Imena numeralia, partitiva, comparativa i superlativa iziskuju Gen. *nostrum, vestrum,* n. p. *Nolo singulos vestrum excitare-* neću vas svakog probudljivat. *Domus utriusque nostrum aedificatur strenue-* tvrilo se obodvojice nas kuća gradi. *Minimus nostrum-* najmanji od nas. *Maximus vestrum-* najveći vas.

UPRAVA III.

Reciproca sui, sibi, se

64. *Terna in se quoties persona reflectitur, ullo*
 65. *Absque errore, sui, voce utimur: sibi mendax*
 66. *Lingua nocet; se homini gladio succurre necanti.*

Zaimenom prvobitnim zvanim (*reciprocum*-povratnik) *sui*, *sibi*, *se*, služimo se kada treći kip ili osoba u se zavrća se, olti prilazi, i to po svim padežim n. p. *Caesar recordatur sui*, *indulget sibi*, *amat se*, *loquitur secum*: Cesar sebe se spominje, ugadja sebi, ljubi sebe, razgovara se sa sobom. *Eorum est haec quaerela, qui sibi cari sunt, seseque diligunt.* Clc. To je tužba onizih, koji sebi su dragi, i sebe ljube. *Ipsae sibi displicet*: on je sebi mrzak. *Sibi mendax lingua nocet.* Lažan jezik sebi škodi.

67. *Utilitur hoc titidem verbo accedente secundo:*
 68. *Ut sibi des veniam supplex Massinissa precatur.*

Pristupivši i druga koja rič, oli došavši jedna, ili dvi, pa i veće ričih, još se služimo s' reciprokom, *sui*, *sibi*, *se*, n. p. *Ne ipse quidem sua tanta eloquentia mihi persuasisset, ut se dimitterem.* Clc. Niti bi me doisto on sa svom svojom riečitosti bio uvierio, da ga pustim. *Marcellus te, Caesar, precatur, ut miserearis sui, ignoscas sibi, se in fidem tuam recipias.* etc. Marcel, te moli, o Cesare, da mu se smiluješ, da mu oprostiš, da ga pomiluješ. *Qui etiam petierit, ut secum, et apud se essem quotidie*-Koji jošto zaprosi, da bi s' njim, i kod njega stao svaki dan.

OPAZ. 1. Došavši zajedno dva treća kipa, zaimenak *sui*, *sibi*, *se*, običajno se na prvi prinosi, to jest na kip stavljeni unaprid, n. p. *Scriptis filius, se idcirco ad Brutum conferre voluisse, quod eum sibi negotium daret Antonius, ut eum dictatorem efficeret.*-Sin piša, da je on zato htio otić k' Brutu, što ga Antun bijaše zadužio, da ga učini zapovidnikom oli diktatorom. *Sibi* spada na sina, a *eum* na Bruta.

2. Štokad se na misto zaimenakah, *sui, sibi, se*, stavljaju zaimenci ukazljivi, *is, ipse, ille*, n. p. *Camillus mihi scripsit, te cum eo loquutum*—Kamillo mi je pisao, da si ti govorio s' njim.

3. Za bolje ovo razumit ima se pazit da reciprok na tri načina može doć; 1. kod jednoga kipa i s' jednom rijeću, n. p. *Caesar recordatur sui*. 2. kod dva kipa s' jednom rijeću n. p. *Caesar habuit Gallos studiosos sui, et conjunctos secum*. 3. kod dva kipa su dvi riječi: n. p. *Caesar petebat a Consulibus, ne injuriam sibi facerent, ne secum decertarent armis*. Dakle u prvomu od ovih događajah valja se služiti sa *sui, sibi, se*. Ako li dodje u dvama poslidnjim, tada ako reciprok spada na kip čineći, može se zaminut i s' ukazljivim *is, ipse, ille*, zato Cicero reče: *Camillus mihi scripsit te cum eo locutum*, na misto—*secum*; jer zaimenak spada na Kamilla kip čineći. Ako pako spada na kip trpeći, tada se nemože zaminut: n. p. *Caesar cognovit Pompejum diffidentem sui*, a ne, *ipsius*.

4. Može se dogoditi da govorenje sa *sui, sibi, se*, postane sumljivo, kakvo je ovo: *Cajus Publium oravit ut sibi consuleret*; može ho zlamenovat: Kajo zamoli Publia da ga sačuva, oli: da se sačuva. Dakle u ovakim slučajim zamine se reciprok s' ukazljivim zaimencim ovako: *Cajus Publium oravit ut ipsi consuleret*: da sebe sačuva t. j. Publio.

UPRAVA IV.

Reciprocum suus.

- 69. *Persona in rem possessam cum tertia transit,*
- 70. *Voce, suus, res ipsa potest possessa notari;*
- 71. *Sicut, quaeque suos nutrit fera bellua partus.*

Služimo se zaimenkom izvedenim *suius, sua, suum*, kada treći kip prelazi oli se prenosi u stvar posidovanu, n. p. *Cicero recordatur Tironis liberti sui, indulget liberis suis, defendit suos clientes, scripsit hanc epistolam manu sua*. Ciceron spominje se Tirona slugu svoga, pripušta oli nagadja sinovim svojim, brani branjenčad svoju, ovu je knjigu rukom svojom napisao. *Ajebat multa sibi opus esse, multa canibus suis*—veljaše

da mnogo stvari trebaše njemu, a mnogo njegovu psetenju. *Canis, lymphorum in speculo vidit simulacrum suum.* Fed. Pseto vidilo u ogledalu vode sliku svoju.

72. *Utere voce, suus, cum res possessa refertur*

73. *In possessorem: ut feriunt sua tela nocentem.*

Jošter se služimo s' povratnikom (reciprokom) *suus, a, m*, kada stvar posldovana prelazi oli se prenosi u posidnika, n. p. *Avidum saepe sua deludit aviditas*-pohlepnika često izdade pohlepa svoja. *Percussisti illum gladio suo*-udrio, oli, ubio si ga mačem njegovim. *Hunc sui cives e civitate ejecerunt*-toga svojli gradjani iztjerašo iz grada. *Indulsit illi quidem suus pater semper.* Clc. sbilja otac mu njegov vazda oprosti.

74. *Vis eadem remanet, verbo accedente secundo.*

Došavši l druga koja rič takodjer se rabi *suus, n. p.* *Ajebat, multa sibi opus esse, multa canibus suis.*

OPAZ. 1. Kada dodju dva kipa, tada *suus, a, m*, ako spada na čineći kip, samo se s' njim služimo, n. p. *Caesar loquutus est cum Antonio ante domum suam*: l. e. *Caesaris*, prid kućom svojom. Ako li spada na kip trpeći može se zaminut sa *is, ol, ipse, ille, n. p.* *Incidit in Catonem prope villam suam*, ol *ejus*, ol *ipsius*, l. e. *Catonis*.

2. Kadkad *sui* stoji na msto *suus n. p.* *Imitantes genitorem et effectorem sui*-naslidujućli roditelja l tvorca svoga. Tako se može reć: *Magister meus*; i, *mei*: *Pater tuus*, i, *tui*.

3. Gdjekad se *suus* uzima za *is, ea, id, n. p.* *Ego illum de suo regno: ille me de nostra Republica percontatus est.* Ja ga upitah o njegovu kraljestvu: a on mene o našoj skupovladi.

4. Ali se ovako neima uzimat kada ima u govorenju sastavak, i zlamenje razdijeno; zato nevalja reć: *Caepi vulpem et catulos suos*, nego, *ejus*-uhvatio sam lisicu l štenad njezinu. *Conveni Franciscum, et patrem suum*; nego, *ejus*: govorio sam oli, sastao se s' *Franom*, l otcem njegovim. *Monebo Antonium, ut veniat, et ego veniam secum*; nego, *veniam cum eo*-opomenut ću Antuna, da dodje, a l ja ću doć s' njim.

POGLAVJE ČETVRTO

DE CONSTRUCTIONE VERBORUM-O SLAGANJU RIČIH.

Constructio Verbi Activi-Slaganje Ričih Činećih.

Premda bi se sve riči čineće pod jednim redom mogle uzeti, neimadući izza sebe naravno van Akuz. trpeći: no za veću jasnost dile se na šest redovah, po razlici padežah s'kojima se, osim Akuzativa, slažu.

Prvog su Reda, koje osim Nom. imadu jedan Akuzativ.

Drugog, koje osim Nom. i Akuz. imadu jedan Genitiv.

Trećeg, koje osim Nom. i Akuz. imaju jedan Dativ.

Četvrtog, koje osim Nom. imadu dva Akuzativa.

Petog, koje osim Nom. i Akuz. imaju Abl. brez pridstavka.

Šestog, koje osim Nom. i Akuz. imadu Abl. s'pridstavkom *a*, *ol ab*.

- Prvi Red Ričih Činećih.

Sve riči čineće (*activa verba*) imadu prid sobom jedan Nom. očit, ili otajan, a za sobom jedan Akuzativ. Činitelj se stavlja u Nom. a trpitelj u Akuz. Ako neimadu nijednog drugog padeža, nego dva rečena, prvog su reda, n. p. *Romulus condidit Romam, et interfecit Remum fratrem suum*-Romul sagradi Rim, i ubi brata svoga Rema. *Petrus amat nos*-Petar nas ljubi. *Aegrotus fastidit medicinam*-bolniku se grsti na liek, oli mrzi liek. *Vitium corrumpit animum*-zloća dušu kvari.

OPAZ. 1. *Capio, is*, kad zlamenuje sauzet oli stat u što, tada se misto sauzimajuće stavlja u Nom., a stvar stajuća u Akuz. n. p. *Romanorum Theatra capiebant innumeros homines*-Pozorišta Rimska sauzimahu neizbrojnu čeljad, oli, u Rimska Pozorišta stavahu, ili mogahu stat, neizbrojna čeljad. *Hoc cubile non capit centum pueros*-u ovu ložnicu nemože stat stotina diece.

2. *Audio*, kad znači bit držan za dobra ili zla, oli, govorit se o komu zlo ili dobro, ovako se slaže: zlo ili dobro

držani stavlja se u Nom. zlo pak ili dobro meće se takodjer u Nom. oli u prislov *bene*, vel *male*; a koji drži drugoga za dobra ili zla stavlja se u Akuz. s'pridstavkom *apud*, oli ako je misto u Abl. s'pridstavkom *in*, n. p. *Tu malus*, oli, *male audis apud multos*-mnogi te za zla drže, oli mnogi o tebi zlo govore. *Bonus*, oli *bene audit in hac civitate*-za dobra ga drže, ili, dobro o njem govore u ovom gradu.

3. *Fallo*, kad znači privarit, koji se vara u Akuz. a što vara u Nom. *Nisi omnia fallunt me*-ako se u svemu nevaram oli, ako me svašto nevara. *Nec me mea cura fefellit*. Virg. Niti me je prevarila moja misao.

4. *Delecto*, kad zlamenuje bit ugodno štogod, što je ugodno u Nom. a komu ugadja u Akuz. n. p. *Philotimi litterae admodum me delectaverunt*. Cic. Filotimove knjige veoma su mi ugodile, oli, veoma su me razveselile. A kada zlamenuje nasladjivat se tad spada na peti red riči činećih, n. p. *Itaque libris delector*. Cic.

5. *Timeo*, bojim se, tko se boji u Nom. od koga se boji u Akuz oli Abl. s' a, ili, ab. n. p. *Timeo Petrum* oli a *Petro*-bojim se Petra. Ali kad se boji, da se komugod nami dragu što nedogodi, meće se u dativ, n. p. *Timeo matri meae*-bojim se majci mojoj; t. j. bojim se da joj se što zla ne dogodi-ne ali-*quid mali eveniat matri*.

6. *Animadverto*, zlamenujuć pokarat ili pedipsat koga, koji je pokaran oli pedipsan stavlja se u Akuz. s'in, n. p. *Statueras animadverti in eos*. Bio si naredio da budu pokarani, ili, pedipsani.

7. *Fastidio*, marzit, grsliti se na što, oli bit što dosadno: stavlja se u Nom. ne samo marzitelj, n. p. *Indocti fastidiunt virtutem*: neuki mrze na kripost; nego i ono iz čega se paradja uzrok mržnje oli grstenja, ako su stvari živuće, n. p. *Fastidiunt me cimices*-grsti mi se na stinice. *Me fastidit Alexis*-Aleksa me grdi, oli mrzi. Ali ako je stvar neživuća jedna, a druga živuća, vazda se živuća stavlja u Nom. n. p. *Fastidit vinum*-mrzi na vino.

Drugi Red Ričih Činećih.

Riči čineće drugog reda osim Nominativa činećega i Akuzatstva trpećega imaju Genitiv. Take su riči četverovrstne. 1. Riči osvade, odrišenja i osude. 2. Riči prodaje, kupovanja i najma. 3. Riči procjene. 4. Riči opomene i obznane.

1. Riči osvade, odrišenja i osude osim Akuz. kipa, imaju Genitiv griha, oli krivice, pedipse toliko istinite t. j. osobito imenovane ili ukazane, koliko neistinite, t. j. imenovane ili ukazane samo obćenito: n. p. *Miltiades proditiōnis est accusatus*, C. N. Miltiada osvadiše izdajstvom. *Quales viros mortuos summi sceleris arguas*? Koje bi pokojnike najvećom opačinom prikorio? *Civem Romanum capitis condemnare coegit*-usilova gradjanina Rimskoga glavom osudit, oli, da se osudi na smrt, oli da mu se glava odsiće. *Absolvere aliquem injuriarum*. Cic. Odrisit, oprostit, ili oslobodit tkoga od nepravdah.

Take su riči:

<i>Accusare</i>	{ Osvadit, obtuziti.	<i>Damnare</i>	{ Osuditi.
<i>Incusare</i>		<i>Condemnare</i>	
<i>Absolvere</i>	{ Odrisiti, osloboditi, oprostiti koga.	<i>Mulctare</i>	{ Pedipsati. Kazniti.
<i>Liberare</i>		<i>Punire</i>	
<i>Accersere</i>	{ Pozvati na sud.	<i>Plectere</i>	{ Pokoriti.
<i>Apellare</i>		<i>Castigare</i>	
<i>Alligare</i>	{ Skriviti.	<i>Arguere</i>	{ Koriti.
<i>Adstringere</i>		<i>Reprehendere</i>	
<i>Obligare</i>		<i>Objurgare</i>	{ Pokarati.
<i>Obstringere</i>		<i>Corripere</i>	
<i>Culpare</i>	{ Okriviti, obtuziti.	<i>Vituperare</i>	{ Kuditi.
<i>Inculpare</i>		<i>Deferre</i> , ogiasiti, prikazati na sudu.	
<i>Insimulare</i>		<i>Infamare</i>	{ Zloglasiti.
<i>Postulare</i>		<i>Notare</i>	
<i>Coarguere</i>		<i>Traducere</i>	{ Crniti koga.

OPAZ 1. Rečeni Gen. krivice oli kazne osobito s' ričma *Accuso*, *arguo*, *appello*, *defero*, *postulo*, *absolvo*, *damno*, *condemno*, može se prominet u Abl. s' pridstavkom *de*, n. p. *Non committam posthac ut me accusare de epistolarum negligentia possis*. Cic. Nastojat ću da me odsele nepomnijvim u

pisanju nemogneš okrivljivat. *Accusare* ol *postulare aliquem de ambitu*, *de furto*, osvadit koga slavoehlepnostju, lupetvomi. *Damnare de vi*, *de laesa majestate*-osudit rad nasilja, rad uvrde veličanstva.

2. Pod rečenim Genitivim razumiva se vazda Abl. *crimine*, *poena*, *nomine*, *actione* etc. zato se stavljaju običajno u Abl. brez pristavka, n. p. *condemnabo eodem ego te crimine*-i ja ću tebe rad iste krivde osudit. *Te hoc crimine non arguo*-tom te krivicom nekorim, ill, nekaram te radi te krivice. Takodjer se govori: *Aliquem damnare, punire, plectere, capite, verberibus, exilio, ignominia, morte, poena*-osudit koga na odsličenje glave, na štape, u izagnanje, na poruganje, na pleske, na smrt, na pedipsu, oli da bude posičen, izšiban.

3. Riči *absolvo, libero, alligo, adstringo, muleto, oblige, obstringo*, buduće da po naravi hoće Abl. zato se meću n Abl. zlamennjući krivicu oli pedipsu, brez pristavka, n. p. *Ego me, etsi peccato absolvo, supplicio non libero*-premda ja mene od griba oprašćam, od kazne ili pedipse neoslobadjam. *Mulctare pecunia, morte, exilio etc.* pedipsat oli osudit na novčanu globu, na smrt, smrtin, u izagon.

4. Vrsta pedipse iliti kazne, oli kaznenog orudja, stavlja se i u Akuz. s' pristavkom *ad*, n. p. *Caligula multos honesti ordinis ad metalla, aut ad bestias condemnavit*. Svet. Tako, *ad furcam, ad crucem, ad virgas, ad carcerem etc.* osudit na kopanje rnde, da razdrti budu od živinab, na višala, u tamnicu, na kriz.

5. Mogu se rečene riči staviti i u Abl. s' pristavkom *in*, n. p. *Primus me tibi excuso in eo ipso, in quo te accuso*-najpri mene ogovaram u onomu, u čem ti tebe osvadjam.

6. Ako se kod rečenih riči navodi oni kod koga se tko osvadj, stavlja se u Dativ, ol u Akuz. s'*apud*, oli u Abl. s'*coram*, n. p. *Accusabo te tuo Patri, ol apud tuum Patrem, ol coram tuo Patre*-obtužit ću te kod tvoga oca.

7. Kad riči osvade, karanja, osude, i t. d. nepadaju na sud, nego samo zlamenuju čiji grih, zabludu, oli malu krivicu, bolje je staviti krivicu oli grih u Akuz. a krivca oli grišnika u Gen. t. j. bolje je zaminut Genitiv Akuzativom, a ovi Genitivom,

n. p. *Scelus accusans Pompeji, et levitatem Senatus*; na misto, *Pompejum accusans sceleris, et Senatum levitatis*. Tako, *Vituperare, reprehendere alicujus parsimoniam, ambitionem etc.* na misto, *aliquem parsimoniae, ambitionis*.

8. Kad dodju zaimenci, kano: *me, te, se etc.* okrenu se u pridavne zalmenke, *meus, a, um, tuus, a, um etc.* koji se stave u Akuz. n. p. *Cum moestitiam meam accusares*. Cic. Tako, *Vitupero, reprehendo tuam pigritiam etc.*

9. *Mulcto*, može zlamenovat pogrdjivat štogod, takodjer izagnat iz čega, i tada hoće Abl. n. p. *Villicus matrimonio mulctare visus est*. Cic. Vidilo se je, da vlah pogrdjuje ženidbu, oli ženu. *Consules Civitate mulctavit Caesar*. Cic. Cesar izagnà vičnike iz grada, oli iz broja gradjanah.

II. Riči prodaje, kupovanja i najma i prilične hoće osim Akuz. ove Genitive cine neimenovane, oli nedovršene, *Tanti*-za toliko; *quant*i-za koliko, po što; *pluris*-za veće, skuplje; *minoris*-za manje, jevtinije; *tantidem*-istoliko, za isto toliko, po to isto; *quancunque*-za koliko mu drago, po štomu drago. n. p. *Canius emit hortos tanti, quanti Pythius voluit*. Cic. Kanio po to vrtle kupl, po što Pitio htide. *Vendo meum frumentum non pluris quam ceteri, fortasse etiam minoris*. Cic. Neprodajem mega žita višom cinom nego i ostali, a može bit da i nižom. Amo spadaju riči:

<i>Emerere</i>	}	kupovati	<i>Vendere</i> , prodati.
<i>Coemere</i>		trgovati	<i>Divendere</i> , razprodati
<i>Mercari</i>		nabavljati	<i>Conducere</i> , dzet u najam.
<i>Comparare</i>		odkupiti.	<i>Locare</i> }
<i>Redimere</i>			<i>Elocare</i> } dat u najam

OPAZ. Cina neimenovana oli nedovršena može se staviti u Abl. *magno, permagno, plurimo, maximo, parvo, minimo etc.* pod kojim se vazda razumiva *pretio*, koje se može i očito staviti. Ako li je cina imenovana ili dovršena, stavlja se svakako u Abl. n. p. *Bona emit Chrysogonus duobus millibus nummum*. Krizogon kupi imanstva za dvi tisuće novacah.

III. Riči cine i procjene i tim slične hoće osim Akuz. sve Gen. gori rečene: *Tanti, quanti, parvi, minoris, minimi, magni, pluris, plurimi, maximi*; i još ove, *nauci*-kore oraha,

floci-za pozder, *pili*-dlake; *assis*-pare, *teruntii*-jasprice, *nihili*-za ništo; ova sva zlamenuju za ništo držati koga, oli bitj za paru, n. p. *Natura parvo esset contenta, nisi voluptatem tanti aestimaretis*. Cic. Narav bi se i malim zadovoljila, da naslade toliko neclnite. *Avarus magni aestimat pecuniam*-lakomac vele cini novce. *Tullius Pompejum faciebat plurimi*-Tullio držaše Pompeja u velikoj cini, oli mnogo stimavaše. *Ego te parvi, nihili, floci, assis pendo, facio etc.* ti si mi za ništo, za paru si mi: za ništo te držim. Ovake su riči: *Aestimo, duco, facio, habeo, pendo, puto*-procinjivati.

OPAZ. 1. *Aestimo* dolazi i u Abl. s' *magno, parvo etc.* n. p. *Magno ubique pretio virtus aestimatur*-kripost se svagdi vele procinjije. *Tu ista permagno aestimas*-te stvari ti premnogo ciniš.

2. *Sum, es, est* kad stoji na mjesto *aestimo* iziskuje rečene Gen. ali neće Akuz. n. p. *Mea mihi conscientia pluris est, quam omnium sermo*. Cic. Više procinjujem moju duševnost, nego ljudi govore. *Non quantum quisque prosit, sed quanti quisque sit, ponderandum est*. Cic. Neimase procinjivat koliko je tko koristan, nego koliko valja, ili vridi. Tako i riči *stare* i *constare*-kad zlamenuju zapadati što koliko.

3. S' ričma *facio* i *consulo* stavljaju se ova dva Gen. *aequi* i *boni*, a zlamenuju uzimati što za dobro, oli dobro o čemu suditi, n. p. *Equidem istud, Chreme, aequi bonique facio*. Cic. Doisto, moj Kremo, to za dobro držim, oli, o tom dobro sudim, ili, to na dobro primam.

IV. Riči opomene ili obznanenja osim Akuz. Imadu Gen. stvari, koji se može staviti i u Abl. s' pridstavkom *de, u. p.* *Multi admonuerunt Julium Caesarem insidiarum, oli de insidiis*. Cic. Mnogi obznanishe ili opomenuše Julia Caesara o zasiedam. *Tu mearum me miseriarum, ol de meis miseriis commones*: Ti mi napominješ moje nevolje. *Ille me commonefacit mei muneris, officii mei, ol de meo munere, de officio meo*. On me opominje o mojoj dužnosti. Ove su vrste riči: *Moneo, admoneo, commoneo, commonefacio*.

OPAZ. *Moneo* može imati i dva Akuz. n. p. *Ea me ex tuis mandatis monuit*-o tomu me je opomenuo ili obznanio po tvojoj nalogi.

Treći Red Ričih Činećih

Riči čineće trećega reda primaju Dativ odnošaja, koristi ili štete, t. j. oni komu se što čini, koristi oli šteta, stavlja se u dativ; a take riči običajno zlamenuju davanje, povraćanje, priporuku, naručivanje, obećanje, dokazivanje, pridpostavljanje, zapostavljanje i t. d. n. p. *Crimen hoc nobis condonatis*-oprostite nam ovi grih. *Salutem tibi iidem dare poterunt*, qui mihi reddiderunt-oni te isti mogu ozdraviti, koji su mene ozdravili: oli mogu ti zdravlje dat, koji su ga meni vratili. *Foenerat sol suum lumen ceteris syderibus*-Sunce uzaimlje svoju svitlost ostalim zvizdam. Amo spadaju riči:

1. Davanja: *dare*, *concedere*, *tribuere*, *commodare*, *debero*, *exhibere*, *foenerare*, dat na kamatu, *porrigere*, *praebere*, *sufficere*, *suggerere*, *suppeditare*.

2. Povraćanja: *Reddere*, *referre*, *deferre*, *rependere*, *repone*, *restituere*.

3. Priporuke oli naruke: *Commendare*, *committere*, *concredere*, *credere*-povjeriti komu što, *mandare*, *tradere*-izručiti, pouzdati.

4. Obetanja: *Promittere*, *spondere*.

5. Dokazivanja: *Explicare*, *significare*, *aperire*, *declarare*, *demonstrare*, *dicere*, *edisserere*, *explanare*, *exponere*, *indicare*, *narrare*, *ostendere*, *prodere*.

6. Pridpostavljanja i zapostavljanja: *Anteferre*, *posthabere*, *praeferre*, *praehabere*, *praeoptare*, *praeponere*.

7. Mnoge riči sastavljene od činećih i od pridstavakah *ad*, *in*, *ob*, *prae*, *sub*, koje osim Dativa hoće Akuz. Take su: *Addicere*, *addere*, *adjicere*, *adhibere*, *adimere*, *adjudicare*, *adjungere*, *admiscere*, *admove*, *afferre*, *applicare*, *apponere*, *impendere*, *importare*, *incutere*, *indicere*, *inferre*, *infigere*, *ingerere*, *injicere*, *injungere*, *inserere*, *inurere*, *objicere*, *offerre*, *opponere*, *praecipere*, *praecludere*, *praeficere*, *praefinire*, *praeparare*, *praescribere*, *subducere*, *subjungere*, *subscribere*, *subtrahere*, *suggerere*, *supponere*, n. p. *Inimici mei mea mihi*, non me ipsum ademerunt. Cic. Neprijatelji mi stvari uzeše, ali neuzeše mene. *Ad dico me litteris*-dajem se za naukom. *Alligare equum*-pranespi-

svezati konja za jasje. *Admiscere vino aquam*-razvodniti vino. *Admovere manum ori*-prikuciti ruku k' ustma. *Applicare se studiis*-dati se za naukom, oli prijanuti. *Apponere olam igni*-pristaviti lonac k' vatri. *Affigere reum cruci*-pribiti oli prikovati krivca na križ. *Agglutinare asserem asseri*-prilipiti oli pritutkaliti dasku dasci. *Assuere aliquid vesti*-prišiti štogod za haljinu. *Attrahere sibi aliquid*-pritegnuti k' sebi štogod. *Interdicere alicui aliquid*-zabraniti komu što. *Incutere alicui timorem*-poplašiti koga; i t. d.

OPAZ. 1. Njeke riči osim Akuz. imaju dva Dativa; n. p. *Do tibi pecuniam foenori*-dajem ti novce na kamatu. *Do tibi hoc laudi, vitio, culpa, crimini*-u tomu te hvalim, kudim, za kriva držim. *Do tibi pignori*-dajem ti u zalog. *Id tibi ducis honori, gloriae, laudi, vitio, damno*: misliš, da ti to čini poštenje... da ti je za poštenje... oli uzimaš, darsiš za poštenje, slavu, štetu; oli tim se dleš, slaviš, hvališ. *Vertis, tribuis id mihi stultitiae*: tomi za budalaštinu primaš, oli budalaštini pripisuješ, odbijaš na budalaštinu.

2. Kada se zaimlju komu, oli daju u zajam stvarl, koje se nepovraćaju iste, nego iste vrste, kono novci, žito i t. d. služimo se s' riču *do, as, are*, i pridavnikom *mutuus, a, um*, složiv ga s' Akuz. oli ga okrenuv u prislov *mutuo*, ol *mutuum*, n. p. *Mutuos do tibi nummos*-zajimljem ti, oli dajem u zajam novce. *Mutuum do tibi granum*-zajimljem ti žita. *Cui magnam dedimus pecuniam mutuam*-komu smo uzajmili mnogo novcah. *Huc drachmarum argenti mille dederat mutuum*, oli *mutuo*-tomu je bio uzajmio tisuću drakmah srebra. A rič *mutuare* nezlamentuje dati u zajam, nego uzeti u zajam, n. p. *Si quis quid mutuaverit*-ako tko što uzme u zajam. Ako li su stvari koje se iste provraćaju, tada se uzima rič *Commodo, as, are*-poslužiti komu što, ili dati u naruč, n. p. *Commodo tibi equum, vestes*-poslužujem ti konja, haljine.

3. *Jubeo* nahodi se ridje s' Dativom, n. p. *Militibus suis jussit, ne qui eorum violarentur*-zapovidi svojim vojnicim, da nebude tko od onih uvrtdjen. Česće s' Akuz. stavivši rič u infinitiv, n. p. *Jussit me superior, haec facere*-zapovidio mi je starišina da to učinim. *Jubeo te bene sperare*-molim te dobro se

nadaj. A kad zlamenuje odrediti oli učiniti štogod, uzima se brez infinitiva, n. p. *Populus Romanus legem jussit*-puk Rimski zakon odredi. *Cum populus Regem jussisset*-učinivši puk kralja.

4. *Facio tibi fidem*-zadajem ti viru. *Habeo* ol *praesto tibi fidem*-virujem ti. Ali *adhibeo tibi fidem*-nenalazi se kod dobri pisacah. *Ago tibi gratias*-zahvaljujem ti. *Habeo tibi gratias*-zahvalan sam ti: *Refero tibi gratias*-odzahvaljujem ti, oli povraćam zahvalu. *Referre ad Senatum de aliqua re*-predložiti štogod Senatu. Ako se meće stvar za koju se zahvaljuje, tada idje u Abl. s' *de* oli *pro*, n. p. *Ago gratias Petro de libris*, ol *pro libris*. *Debeo tibi multa*-vele sam ti zadužen. *Do Caesaris litteras ad te*-pišem ti po Caesaru. *Litteras ad te nunquam habui* cui darem-nisam ti imo po komu knjigah poslati. *Discipuli dant poenas Magistro de erroribus*-Meštar pedipsaje učenike rad sagrašenjah, oli učenici plaćaju Meštru sagrašenja. *Dare morti*, *memoriae*, *oblicioni*, *flammis*-dati na smrt, umoriti, upamtiti, zaboravit, spaliti. Ali *dare lacrymas*, plakat, *vulnera*-raniti. *Agere causam*-braniti, *animam*-končati, umirati, *agere ducem*-vojvodovati, ili, bit vojvodom. *Agere amantem*-ljubovnikovati. *Agere actum*-uzalud se mučit.

5. *Confero* i *comparo*-kad zlamenuje prilikovati, prispodobivati, izporedjivati, oni komu tko priliči u Dativ, oli Abl. s' *cum*, n. p. *Confero te illi*, ol *cum illo*. A kad zlamenuje dobro činiti u Akuz. s' *in*, n. p. *Homines multa beneficia in me conferunt*. Ljudi mi mnogo dobra čine.

6. *Suadeo*, i *Persuadeo* s' kipom vazda u Dativ, a sa stvarju u Akuz. n. p. *Hoc persuades tibi vere*; *memini quid mihi suaseris*-o tomu si doisto uvieren; spominjem se što si mene svjetovao. *Suadere legem*-nagovarati da se primi zakon.

Mitto i *Scribo* imadu Dativ il Akuz. s' *ad*, n. p. *Scribo, mitto tibi* ol *ad te litteras*-pišem ti, oli šaljem kojigu. Ostala iz običaja i štivenja.

Četvrti Red Ričih Činećih

Riči čineće četvrtog reda osim Nom. hoće dva Akuzativa, jednog kipa, drugog stvari (koji je vladan otajnim predstavci:

Ad, circa, quoad, secundum) n. p. *Hanc artem nos docebis*-naučiti ćeš nas ta zanat, oli tomu zanatu. *Racilius me primum sententiam rogavit.* Cic. *Racilio* me prvo o mnenju upita. *Te hoc beneficium rogo*-molim te za ovo dobročinstvo. *Quae me mones*-o čemu me opominješ. *Numquam diuitias deos rogari.* Mart. Nisam nigda molio bogatstva od bogovah. *Pacem te poscimus omnes.* Virg. Svi te za mir prosimo. *Quotidie Caesar Aeduos frumentum flagitabat.* Caes. Cesar svaki dan iskaše žita od Eduah. *Illud me praeclare admones.* Cic. Prelipo me u onomu svjetuješ. *Non te celavi sermonem Amplii.* Cic. Ni sam ti sakrio govoru Ampiova.

<i>Docere</i>	} učiti koga	<i>Celare</i>	kriti, tajiti
<i>Edocere</i>		<i>Monere</i>	opominjati
<i>Dedocere</i>	odučiti koga	<i>Poscere</i>	iskati
<i>Rogare</i>	} pitati	<i>Reposcere</i>	iznova iskati
<i>Interrogare</i>			
<i>Flagitare</i>			

OPAZ. 1. Kad riči navedene: *docere, moneo, erudio, admonere, edoceo, commoneo*, ziamenuju obznaniti, izviestiti, okreću Akuz. stvari u Abl. s' pridstavkom *de*, n. p. *Moneo, doceo, commoneo te de hac re*-o tom te obznanjujem. *Ut de sua quisque re me ipse doceat*-da mi svaki po sebi kaže svoju stvar, oli, da me izvesti o svomu poslu.

2. *Celo* takodjer stavlja se i u Abl. s' *de*, n. p. *Bassus noster me de hoc libro celavit*-tu mi knjigu sakri naš Basso. A osobito se tako siuži kad doižai u načinu trpećemu; n. p. *Non est profecto de illo veneno celata mater.* Cic. Doisto oni otrov nije bio otajan majci. A može doć premda ridje i s' Dativom i Nominativom n. p. *Ubi ubi est, diu celari non potest*-gdigod ma bila ona, za dugo se sakriti nemože. *Quod neque celari Alexandrinis posset*-što se nebi ni moglo sakriti od Aleksandrinacah.

3. *Rogo* i *interrogo* u Abl. s' *de*, n. p. *De isthoc rogare omite*-o tomu veće nepitaj. *Interrogare aliquem de aliqua re*-upitati tkoga o čemu. Ako su dva Akuz. živuća, tad se dalji stavlja u Abl. s' *de*, n. p. *Ille interrogavit Caesarem de fillo*-on upita Cesara o sinu, za sina.

4. *Poscere, flagitare, postulare*, dolaze češće u Abl. s' a ili ab, nego u Akuz. n. p. *Rem poscere ab aliquo*; zato ove riječi spadaju i na ovi red i na šesti.

5. *Erudio, instituo, imbuo, instruo, informo*, naučiti, uvižbati koga, premda su četvrtoga reda, ali neimadu dva Akuz. nego jedan Akuz. i jedan Abl. brez pridstavka ko riječ petog reda, olli Abl. s' pridstavkom in, n. p. *Quibus studiis ille se ab ineunte etate imbuerat*-kojim se naucim blše od ditinstva napunlo. *Erudire aliquem in iurē civili*: naučiti olli uvižbati tkoga u pravoslovju gradjanskomu. Može se staviti i u Akuz. s' ad, n. p. *Erudire filios ad majorum instituta*-podučiti sinove po zakonim otacah. Najposle, *Doceo te fidibus*-učim te gusliti, oli sviriti.

Peti Red Rječih Činećih.

Riječi njeke oslm Nom i Akuz. hoće Abl. brez pridstavka, i te su petoga reda: a zlamenuju običajno, oblačenje i svlačenje, punenje i praznenje, prtjenje i razprtjanje, oslobodjenje i protivno, lišenje i protivno.

1. Oblačenja i protivne: *Amicire, calceare, cingere, consternere, convestire, exuere, induere, insternere, munire, nudare, ornare, sepire, spoliare, sternere, succingere, tegere, vestire*.

2. Punenja i protivne: *Augere, complere, cumulare, exhaustire, explere, farcire, implere, locupletare, refecire, replere, satiare, saturare*.

3. Prtjenja i protivne: *Deonerare, exonerare, levare, obruere, onerare, opprimere, premere*.

4. Oslobodjenja i protivne: *Absolvere, alligare, astringere, damnare, expedire, illaqueare, impedire, implicare, irretire, liberare, multare, obligare, obstringere, solvere*.

5. Lišenja i druge: *Abdicare, abstinere, officere, commutare, emungere, evertere, fraudare, mutare, orbare, pellere, permutare, privare, prohibere, viduare*.

Evo primjerah: *Oculos natura membranis tenuissimis vestivit, et sepsit*. Clc. Narav je obukla i ogradiila oči pretankim mezgricam. *Deus omnibus bonis explevit mundum*. Clc. Bog je

svakim dobrom svijet napunio. *Abundarunt semper auro regna Asiae.* T. Liv. Vazda su zlatom obilovala krajevstva Azijska. *Magistratu se abdicaverunt,* Cic. Odrekli su se Činovništva, oli vlade. *Metuit, ne Lucius Flaccus sese scelere alliget.* Bojao se, da Lucij Flaccus što nesagriši. *Num igitur se obstrinxit scelere?* Id. Zar je dakle sagrišio? *Emunxi argento senes* izmamio sam (izmuzao) srebro stareim. *Cura sese expeditit,* Ter. oslobodi se od one brige, oli misli. *Augere aliquem divitiis,* Cic. Obogatiti, ili bogata učiniti koga. *Augere aliquem honoribus; Locupletare aliquem bonis,* učiniti bogata. *Evertere aliquem bonis:* zapiti, prevratiti čija dobra; prekovrati koga. *Fraudare, defraudare aliquem mercede:* zakinuti komu plaću.

OPAZ. 1. *Solvo,* kad spada na novce, osim Akuz. čine, hoće Abl. stvari s' pridstavkom *pro,* i trećega je reda, n. p. *Millibus pecuniis pro his rebus solvit. Invite solverat. Castricio pecuniam.* Često manjka Akuz. *Pro frumento nihil solvit omnino.* Za žito ništa neplati.

2. *Impleo i compleo* mogu se staviti i s' Gen. n. p. *Ollam denarium (vel denariis) implere non potest.* Jaspram nemože lonca napuniti. *Complere aliquem formidine* ol *formidinis* napuniti tkoga strahom, oli prestrašiti. *Implere flagitii* ol *flagitio* izopačiti tkoga.

3. *Afficio* spada na ovi red, i uzima zlamenje od svoga Abl. t. j. stvari u abi. stavljene, n. p. *Afficere aliquem honore* poštovati tkoga, *molestia* dodati komu, *poena* pokoriti, *ignominia* osramotiti, ozloglasiti. *Milo populum Romanum maxima laetitia affectit.* Milo veoma razveseli puk Rimski.

4. *Dono, impertio, i aspergo,* mogu se slavit i s' Dativom i s' Abi. brez pridstavka, t. j. mogu bit i trećeg i petog reda, n. p. *Non pauca suis auditoribus large effuseque donabat.* Cic. Veie stvari darivao preobilno svojim slisaoim. *Eum Pompejus Civitate donavit.* id. Pompej mu darova grad. *Dono tibi hunc librum,* oi *dono te hoc libro* darivam ti ovu knjigu. *Ipse guttam aspergit huic bulbo* natapa oli škropi kapljom luk. *Hunc tu vitae splendorem maculis aspergis istis* tim kajaš slavu imena. *Dolorem suum nemini impertiebat* nitkomu svoje bolesti nepriobćivao, oli, neodkrivao. *Plurima salute Parmenonem impertit.* Cic. Mnogo pozdravlja svoga Parmenona.

5. *Augeo* i *Lero* često s' Abl. dolaze, n. p. *Lera igitur me hoc onere-oblaksaj* mi dakle ovo brime; a rldko s' dativom, n. p. *Litterae tuae auxerunt mihi dolorem*-tvoje su mi knjige uzmužale tugu. *Quem laborem nobis levavit Attici nostri labor-*kojl nam trud oblaksà Atik svojim trudom.

6. *Induo* i *Exuo* slažu se s' Akuz. kipa i s' Abl. stvari: oll s' Akuz. stvari i Dat. kipa: oll sa samim Akuz. n. p. *Induo me veste. Induo vestem mihi. Induo vestem.* U načinu terpećemu vazda s' abl. *induor veste. Meus exuta vitiis.* Kod Poetah se nahodi i ovako: *Induitur galeam.* Virg. No kad *induo* ne spada na tilesno oblaćenje može doć u Akuz.s' pridstavkom *tu*, n. p. *Induo me in bonos mores.* Liv. oblaćim se dobrim življenjem: oll uprav, obraćam se na dobro.

7. *Pasco*, kada dolazi sa samim Akuz. četvrtog je reda *neutrih*, n. p. *Equi pascunt herbas*-konjl travu pasu. A ovog je reda kada ima Abl. neživući n. p. *Acremque Molossum pasces vero pingui.* Virg. Ljutoga ćeš kera hraniti (pàstl) masnom surtkom. A može bit i drugog reda, n. p. *Nutrices pascunt pueros lacte, ol lactis.*

Šesti Red Ričih Činećih

Riči čineće šestoga reda osim Akuz. trpećega imadu Abl. s' pridstavkom *a*, oli *ab*. Take su osobito riči:

1. Pitanja: *Contendere, efflagitare, exigere, flagitare, petere, poscere, quaerere, repetere, repossere.* n. p. *Quo facilius id exigam a te quod peto, nihil tibi a me postulanti recusabo.* Cic. da lašnje dobijem od tebe što istem, ništa što uzišteš neću zanikati. *A te opem petimus*-istemo od tebe pomoći. *Flagitat abs filium*-pita, čanča od tebe sina,

2. Odmicanja, odbijanja: *Abigere, amovere, avertere, arcerere, abstertere, deterrere, pellere, repellere, prohibere, propulsare,* n. p. *Ego periculum a patria propulsabo*-odmaknut ću oll odbit, pogibelju od otačbine.

3. Odnosenja: *Abducere, abstrahere, abripere, abradere, abalienare, avellere, avocare, subripere,* n. p. *ab aliquo pecuniam*-odniti, oteti, ukrasti komu novce.

6. Uztezanja: *Abstinere, continere, refrmare, cohibere*, n. p. *se a potu, ab injuria*-uztegnuti se od plea, od uvride.

5. Primanja: *Accipere, agnoscere, audire, capere, colligere, conjicere*-osletiti se, *conducere*-unajmiti, *cognoscere, discere, emere, haurire, intelligere, mutare* uzeti u zajam, *reportare, sumere*, n. p. *Accepi litteras a patre meo*-primio sam knjige od moga oca.

OPAZ. 1. Mnoge riječi ovoga reda navlastito riječi poznavanja: *Cognosco, agnosco, intelligo, conjicio, disco* etc. primaju abl. s' pridstavkom *e*, oli *ex*, n. p. *Cognovi ex tuis litteris*-poznao sam iz tvojih knjigah. *Magna saepe intelligimus ex parvis*. Cic. Često dokučujemo iz malih velike stvari. *Ea certissima putabo, quae ex te cognovero*-za istinita ću držati, koja od tebe budem razumio.

2. Dolaze takodjer s' pridstavkom *ex* osobito riječi sastavljene od istoga pridstavka, kako: *expello, ejicio, eripio*, n. p. *Ex urbe expelli, exterminari, ejici*-biti izagnan iz grada. Još njeke, kano: *Capio, quaero, haurio, audio, avello* etc. n. p. *Summam laetitiam ex tuo reditu capio*. Cic. Veoma se radujem na tvom povratku. *Haurire aquam ex puteo*-zahvatiti vode iz kladince. *Quaero etiam illud ex te*-i ono te pitam. *Audiri ex majoribus natu i a majoribus*-ćuo sam od starih. *Poma si cruda sunt, vi ex arboribus avelluntur*-voće ako je nezrilo silom se odkiduje sa stablah. *Res haurire a fontibus* ol *fontibus*-crpati stvari iz vrilah.

3. Njeke primaju pridstavak *de*, n. p. *Audiri de parente meo puer*-dietetom sam ćuo od moga oca. *Bona Roscii de Sylla se dici* emisse. Cic. Veli da je dobra Rošiova kupio od Sylle. *Ut tibi liceret discere de me*-da bi ti prosto bilo to od mene naučiti. *Quaesiui de Zenone*-pitao sam za Zenona. *Tu de fece hauri*-crpaš iz taloge. *Sumere supplicium de aliquo*-pelipšati tkoga.

4. Njeke osim Akuz. mogu imat oli Abl. s' pridstavkom oli Dativ, kako: *surripio, eripio, aufero*, n. p. *Clodius pecunias Consulares a* ol *ab Senatu abstulit*. Cic. Vietničke novce odnese Klodlo iz skornice. *Id tu mihi eripisti et abstulisti*. Id. To si mi ti oteo.

5. *Pello, libero, prohibeo, exhaurio, abstineo, arceo* etc. mogu se staviti i brez pridstavka i s' pridstavkom, zato su i ovoga i petoga reda, n. p. *Abstulit vino*. Hor. uzlegnu se od vina. *Libera te metu mortis*. Sen. Oslobođi se straha smrti. *Amicitia nullo loco excluditur*, Cic. Nodklen se negoni prijateljstvo. *Cur paupertatem deorum aditu arceamus?* Cic. Zašto bi od bogova ubožtvo odgonili, t. j. da k' bogovim nepristupi. *Praesidio decedere*. T. L. ostaviti svoje mesto.

6. *Defendo* je ovoga reda, n. p. *A quo periculo defendite Civem fortem*-od koje pogibelje branite jakoga gradjanina. Ali kod Poeta nalazi se i s' dativom, n. p. *Solstitium pecori defendite*-branite bravče od velike vrućine, oli odvratite vrućinu od bravčeta. *Defendit aetatem capellis*, t. j. *capellas ab aestu*: Branl kozlice od vrućine.

7. *Accipio* uzima zlamenje naško iz Abl. s' kojim dolazi, n. p. *Accipere mente*-razumiti: *oculis*-viditi: *auribus*-čuti: *tactu*-ticati. Takodjer iz Akuz. n. p. *Accipere vulnus*-ostati ranjen: *injuriam*-biti pogrdjen, uvridjen; i t. d.

OPOMENA. Koga mu drago reda bile riči, ako neimadu van Akuzativ prvog su, n. p. *Emo librum tanti*-drugog je reda: *emo librum*-prvog; tako: *explico regulas discipulis*-trećega je: *explico regulas*-prvoga; *doceo te grammaticam*-četvrtog: *doceo te*-prvog: *oneras cymbam lapidibus*-petog je: *oneras cymbam*-prvog; *peto operam a te*-šestog: *peto operam*-prvoga.

DE CONSTRUCTIONE VERBI PASSIVI

O slaganju Ričih Trpećih

I. SLAGANJE RIČIH TRPEĆIH PO REDOVIM.

Prvi Red Riči Trpeći

Sve riči trpeće imadu jedan Nominativ trpeći i Ablativ čineći s' pridstavkom *a* oli *ab*. Ako neimadu nijednoga drugoga padeža, nego ova dva, prvog su reda: n. p. *Nos a Deo dilligimur*-od Boga smo ljubljeni. *Sexaginta millia Romanorum*

caesa fuerunt ab Annibale ad Cannas. Sešdeset tisućah Rimljanah ostà posìčenih od Annibala kod Kanah. Take su riči: *Amor, dilligor; legor* etc.

Drugi Red Riči Trpećih

Riči trpeće drugog reda osim Nom. i Abl. mogu imati Genitiv koji zlamennje krivicu, pedipsu oli cinu, n. p. *Accusor abs te avaritiae*, ol *de avaritia*; od tebe sam osvađen lakomostju. *Hic a mercatoribus pluris ea venduntur, quae alibi ab omnibus minimi aestimantur*-ovde se od trgovacah skupo prodaju stvari, koje se drugdi od svakoga premalo cine. Take su: *Accusor, absolvor, damnor* etc.

Treći Red Ričih Trpećih

Riči trpeće trećeg reda osim Nom. i Abl. mogu imati Dativ, n. p. *A Cicerone Consule mors data fuit multis conjuratis*-mnogim urotnicim bi zadana smrt od Cicerona Viećnika. *Haec nobis a Deo dari videmus*-vidimo da nam to dolazi od Boga. Take su: *Adhiberi, tribui, concedi, dari* etc.

Četvrti Red Ričih Trpećih

Riči trpeće četvrtoga reda osim Nom. i Abl. imadu Akuz. neživučí, n.p. *A Platone Aristoteles doctus fuit Philosophiam.* Od Platona Aristotel nauči Mudroljubje. Take su: *Doceor, Flagitor, Moneor* etc.

Peti Red Ričih Trpećih

Riči trpeće petoga reda osim Nom. i Abl. činećega s' pridstavkom *a* oli *ab*, iziskuju još jedan Abl. brez pristavka, n. p. *Probatu homines ab invidis fama spoliantur*-zlobnici zloglase poštene ljude. Take su: *Exuor, induor, Privor* etc.

Šesti Red Ričih Trpećih

Riči trpeće šestoga reda osim Nom. i Abl. činećega, imaju još jedan Abl. takodjer s' pridstavkom, n. p. *Rex Tarquinius Superbus pulsus fuit a Bruto ex Urbe*. Kralj Tarkvinio Holli bi iztiran od Bruta iz grada.

OPOMENA. Budući da zlamenje ričih ovoga reda postaje sumnjivo porad dvaju ablativah s' pridstavkom, zato se ablativ s' pridstavkom *a*, ili *ab*, koga su imale u aktivu, okrene u dativ, oli u abl. s' pridstavcima *e*, *ex*, *de*, a gđigod i u akuz. s' *per*, n. p. *Vestem aufero a te*: bilo bi u trpećemu po šestom redu: *Vestis auferetur a me*, a *te*: što ostavlja sumnjivo govorjenje: dakle reče se: *Vestis auferetur a me tibi*. Accipio *a te litteras*: po Passivu: *Litterae accipiuntur a me*, a *te*: dakle reci: *Litterae a me accipiuntur ex te*. Mali socii *te avocant a studiis*: zli drugovi odvrću te od naukah: reci: *per malos socios avocaris a studiis*.

OPAZ. Koga mu drago reda riči trpeće okrenu gđigod abi. u dativ na način Grčki, n. p. *Vix audior ulli-jedva me tko čuje*. *Auditus est nobis Lelliae Caji filiae saepe sermo*. Čuli smo često govor Lelije kćeri Kajovo: oli bi čuven od nas. *Notantur mihi ad divinandum signa*. t. j. *notantur a me*-biližim oli pazim zlamenja za prorokovati. Tako se nahodi osobito kod Poetah. Takodjer se promino kadkad abl. i u akuz. s' *per*, n. p. *Caesar per exploratores certior factus est*: na misto: *ab exploratoribus*-Cesar po uhodam, oli od uhodah bi obznanjen. *Cognomen id tibi per te partum*, t. j. *a te partum*-po sebi si to prezime zadobio. *Per Praetorem Consules creantur*: t. j. *a Praetore creantur*.

II. NAČIN OKRENUTI SLAGANJE ČINEĆE NA TRPEĆE.

Za okrenut Aktiv na Passiv ovako se postupa: Nominativ melno se u Ablativ s' *a* oli *ab*, a Akuzativ u Nominativ, rič pako iz Aktiva u Passiva isti način, i vrime, slažuć ju s' Nominativom iz Akuzativa učinjenim: n. p. *Boni juvenes amant lit-*

teras; Okreni ovako: *boni juvenes* Nominativ stavi u Abl. a *bonis juvenibus*; Akuzativ *litteras* metni u Nominativ *litterae*; Rič *amant* u treći kip većebrojni Passiva *amantur*, jer se ima slagati s' Nominativom *litterae*. Dakle biti će izreka u Passivu: *A bonis juvenibus amantur litterae*. Tako: *Ego legi librum tuum: Liber tuus lectus est a me*.

OPAZ. 1. Ako je Nominativ stvari neživuče, običajno se stavlja u Ablativ brez pridstavka: n. p. *Labor omnia vincit*-trud svaka predobiva. Reci: *Labore omnia vincuntur*.

2. Kad Nominativ i Akuzativ na isti kip spadaju, kako: *Ego, me, Tu, te, Ille, se*; tada Nominativ ostaje, a Akuzativ idje u Abl. s' a ili *ab*, n. p. *Ego me vulnerari*-ja sam se ranio: Reci: *Ego a me vulneratus sum. Tu te vulnerasti*-ti si se ranio: Reci: *Tu a te vulneratus es*.

3. Ako se okreće iz Aktiva na Passiv izreka u kojoj dolaze riči: *debeo, soleo, possum*, i protivne: *non debeo, non soleo, non valeo* etc. ove riči ostaju nepromjenljive: n. p. *Filii debent honorare suos parentes*-sinovi imaju poštovati svoje roditelje. Reci: *A filiis debent honorari parentes*.

4. Ako u Aktivnoj izreci neima nikakva Akuzativa, tad se rič stavlja u treći kip jednobrojni *neutraliter*.

III. NAČIN OKRENUTI PASSIV NA AKTIV.

Protivno napomenutomu načinu postupa se za okrenuti Passiv na Aktiv; t. j. Nominativ se stavlja u Akuzativ, Ablativ u Nominativ, a rič iz Passiva u Aktiv u isti način i vrime, slažući se s' novim Nominativom, n. p. *A Deo hic mundus conditus est*-od Boga je ovi svijet stvoren. Razvrgni tu izreku po upravi i biti će Aktiv: *Deus hunc mundum condidit*.

OPAZ. Riči *Deponenske, Neutre* i *Nekipljive* nemogu se okretati ni na Aktiv ni Passiv. Zato nemože se reć: *A bonis sequitur virtus*-od dobri se kripost sliđi; nego: *Boni sequuntur virtutem*. Jer rič *sequor*-sliđim, jest *deponens*. Tako nemore se latinski reć s' ričju *Neutrom studeo*; od tebe naučeni nauk čuo sam: već: *Studium quod didicisti audiri*-nauk koga si izučio čuo sam.

DE CONSTRUCTIONE VERBI NEUTRI.

Sve riči Neutre imaju Nom. s' kojim se brez ijednoga drugog padeža mogu složiti, n. p. *Ego gaudeo*, ja se veselim. Ali osim Nom. često imaju izza sebe i druge padeže, zato dile se na različite Redove, ko i Čineće.

Prvi Red Ričih Neutrih.

Riči su Neutre prvoga reda, kada, osim običajnoga svoga Nominativa, imaju još jedan nominativ, koji se s' prvim slaže, n. p. *Senectus ipsa est morbus*. Ter. I sama je starost bolest. *Ego vivo miserrimus*. Cic. Živem prenevoljno. *Redeo inde iratus atque aegre ferens*. Ter. Vraćam se ondale srdit i nezadovoljan.

Sum, es, est, jesam.
Vivo, is, ere, živiti.
Venio, is, ire, doći.
Ambulo, as, are, šetati.
Currere, trčati.
Incedere, postupati.

Jaceo, es, ere, ležati.
Occidere, zahoditi, zaći.
Stare, stati, dubiti.
Ire, { hoditi, ići.
Vadere, {
Redire, vratiti se.

OPAZ. 1. Amo spadaju riči koje se zovu *Vocativa*: *Appellor, Vocor, Nuncupor, Nominor, Dicor, Habeor, Putor, Existimor, Aestimor, Judicor, Trador, Perhibeor, Feror, Credor*; n. p. *Dejotarus a Senatu Rex appellatus est*. Cic. Dejotar je od Senata kraljem proglašen, oli nazvan. *Semper (Dalmatae) habiti sunt bellicosi*. Cic. Dalmatinci su vazda držani za ratoborne. *Soli divites putantur beati. Parsurus creditur*, drži se, da će oprostiti.

2. Ne samo ove, nego i sve ostale riči kipljive, mogu imat dva Nom. očito ili otajno, kad oba na jednu stvar spadaju, n. p. *Ego lego lubens*; tu *accusaris innocens*; mali *vi-vunt moesti*; *boni moriuntur laeti*. *Liber qui inscribitur Lelius*, knjiga koja se zove oli piše Lelius. *Nolo esse longior. Meditor esse affabilis*.

3. Kad je jedan od rečenih Nominativah u jednolbroju a

drugi u većebroju, rič se slaže s' onim koji je temelj govorenja, n. p. *Sanguis erant lacrymae. Bona arma gladius est.*

4. *Dicitur, creditur, putatur, fertur*, ako se slažu neklipljivo impersonaliter, neprimaju Nom. prid infinitivom, nego Akuz. n. p. *Juvenes bene morati dicuntur amare virtutem*; ovo je klipjivi način po grčku, a učiniti ga neklipljiva reče se: *Dicitur, juvenes bene moratos amare virtutem. Tarquinius dixisse fertur*. Premda se ovi načini kod dobrih pisaoch ridje nabol.

5. Riči koje zlamenuju hotienje ili nehotienje, kako: *Volo, Malo, Nolo, Cupio, Opto*, i prilične, kad se slažu s' infinitivom brez Akuz. *me, te, se*, mogu imat Nom. i prije i posle, n. p. *Alius in alia virtute mavult excellere*, t. j. *se excellere. Nolo esse longior. Cupio esse clemens*. A kad se slažu s' Akuz. *me, te, se*, tad primaju još jedan Akuz. izza sebe, n. p. *Cupio me esse clementem*. Tako: *Malitia vult videri esse prudentia*; s' Akuz. *Malitia vult videri se esse prudentiam*. Nu kadkad i riči koje iziskuju prid sobom Akuz. *me, te, se*, nalaze se kod Poetah s' Nominativom izza infinitiva; n. p. *Tutumque putavit bonus esse socer*: istinito ga držaše za dobra punca; na misto: *putavit se bonum esse socerum. Ait fuisse navium celerrimus*: veli, da je bio brži od ladja.

OPAZ OSOBITI. Rič *Videor* takodjer spada na ovi red, i uzima se klipjivo i neklipjivo, a zlamenuje činiti se tkomu što, ili viditi se da je tako. Kad se uzima klipjivo personaliter, oni koji se čini, ili o komu se čini, da je što, stavlja se u Nominativ i s' njim se slaže uvik rič *videor*; a može bit ta Nominativ očit ili otajan; oni pak komu se čini da je tko što, meče se u dativ, bio ovi očit ili otajan. n. p. *Ego videor mihi loqui*, čini mi se da ja govorim, *tu videris mihi studere*—čini mi se, da ti učiš; *ille videtur mihi loqui*, čini mi se, da on govori. *Nos ridebamur vobis, vos ridebamini nobis, illi ridebantur nobis et vobis, jocari*; činjaše se vami, da se mi šalimo, nani, da se vi šalite, i nami i vami, da se oni šale. *Mihi videor intelligisse*, čini mi se, da sam razumio. *Tibi videris bene dixisse*, činiti se, da si dobro rekao. *Vobis videmini innocentes*, čini vam se, da ste brezgrisni: otajno se razumivaju: *Ego, tu, vos*, s' kojima se svakako rič *videor* slaže.

Tuko: *Petrus sibi videtur, videbatur doctus, oli esse doctus; aliqui sibi videntur, videbantur, visi sunt, omnia scire; Multi videntur mihi, tibi etc. non studuisse.* Čini se Petru da ... činjaše se, da ... čini so, činjaše se, činilo se, njekim, oli muogim, da ... *Videor studere*-rekbi, da učim; *Videris loqui*, čini se, da govoriš; *Tuus frater visus est loqui*-činilo se, da tvoj brat govori. *Non videmini satis profecisse*, rek'bi, da niste dosta napredovali. etc. — Kad se *Videor* uzima nekipljivo *impersonaliter* (a to biva staveć ju u treći kip *jednobraja videtur*) običajno se s' njom nesluže dobri pisaoci; jednom se je samo njom poslužio Cicero: *Non mihi videtur ad beate vivendum ...* Ali kad zlamenuje suditi, sciniti da je što dobro, da se pristojl, tada se obično uzima l nekipljivo: n. p. *Nunc mihi visum est de senectute aliquid ad te conscribere.* Clc. Scinio sam, prosadio sam, da je dobro štogod ti napisat o starosti: oli drago mi je bilo, oli svidilo mi se je. A može se Infinitiv i otajno razumit, n. p. *Eique de mancipiis quae tibi videbitur, attribuas:* zabilizi, oli podaj mu od robovah, koje ti budo drago t. j. *quae tibi videbitur attribuenda esse, attribuas.* — O Riči pomoćnoj *sum, es, est*, izza poslišnjega reda ričih Neutrih stavit ćemo opaz, jer se u svima nahodi.

Drugi Red Ričih Neutrih.

Riči Neutre drugoga reda osim Nom. imaju izza sebo jedan Genitiv, n. p. *Egeo consilii*-imam potrebu od svita. *Hoc bellum indiget celeritatis*, ovomu ratu treba hitrine. *Clinia suarum rerum satagit.* Klinia pomnjivo obavlja svoje stvari; oli nastoji o svojim stvarma. — Take su riči: *Egere, indigere, satagere, satisfacere, meminisse.*

OPAZ. 1. *Memini* kad zlamenuje spominjat se, osjećat se, osim Gen. može doć s'Akuz. a kadkad i u Abl. s' *de*, n. p. *Faciam, ut hujus loci, dieique, meique semper memineris*-činiti ću, da se uvik spominješ mene, l ovoga msta, i ovoga dana. *Beneficia meminisse debet is, in quem collata sunt.* Clc. Ima se spomenuti dobročinstvah oni, komu su učinjena. *Meminero de omnibus, quae te velle suspicari:* spomenuti ću se svega,

što posumljam da želiš. A kad zlamenuje sponinuat, osim Gen. može imat Abl. s' de, n. p. *Neque omnino hujus rei meminit usquam Poeta*: Niti koji Piesnik o tom igda išta spominu. *De quibus multi meminerunt*: o čemu mnogi spominju. A može i Akuz. n. p. *Propterea id meminimus*: s' toga to spominjemo.

2. *Egeo*, i *Indigeo* mogu okrenut Gen. u Abl. brez pridstavka, n. p. *Gravitas morbi facit ut medicina egeamus*. Cic. Tegoba, oli prituga bolesti čini, da imamo potribu od lieka. *Ratione eguerunt*: trebaše im razloga. *Precibus nostris non indiges*: neimaš potrebe od naših molitavah. *Satago* nahodi se u Abl. s' de, n. p. *Instruebatur acies a Consulibus de vi, ac multitudine hostium satagentibus*, Gell. Razredjivahu vojsku Vitanci, boreći se sa snagom i muoštvo neprijateljah.

Treći Red Ričih Neutrih.

Riči Neutre trećega Reda osim Nom. imadu dativ. Riči ove vrste običajno zlamenuju: Pomoć, Korist, Dobrohotjenje, Zgodu i nezgodu, Nastojanje, Posluš, Suprotnost, Službu, Dopuštenje, Podložnost etc. Takodjer su ovog reda riči sastavljene od ričih neutrih prvoga reda i od pridstavakah *ad*, *con*, *in*, *inter*, *ob*, *prae*, *sub*. Take su:

<i>Abesse.</i>	<i>Antecellere.</i>	<i>Benedicere.</i>
<i>Accedere.</i>	<i>Antetre.</i>	<i>Benefacere.</i>
<i>Accumare.</i>	<i>Antestare.</i>	<i>Benevelle.</i>
<i>Accrescere.</i>	<i>Apparere.</i>	<i>Cavere.</i>
<i>Accubare.</i>	<i>Applaudere.</i>	<i>Cedere</i> ustupiti.
<i>Accumbere.</i>	<i>Appropinquare.</i>	<i>Commodare.</i>
<i>Acquiescere.</i>	<i>Arridere.</i>	<i>Concedere.</i>
<i>Adequitare.</i>	<i>Assentire.</i>	<i>Confidere</i> povjeriti.
<i>Adesse.</i>	<i>Asservire.</i>	<i>Congruere.</i>
<i>Adhaerere.</i>	<i>Assidere.</i>	<i>Consentire.</i>
<i>Adhaerescere.</i>	<i>Assistere.</i>	<i>Consonare.</i>
<i>Adjacere.</i>	<i>Assuescere.</i>	<i>Consuescere.</i>
<i>Adlaborare.</i>	<i>Assurgere.</i>	<i>Consulere</i> providjat.
<i>Adnare.</i>	<i>Attendere.</i>	<i>Debere</i> bit dužan.
<i>Affulgere.</i>	<i>Auseultare.</i>	<i>Deesse.</i>
<i>Antecedere.</i>	<i>Benecupere.</i>	<i>Deficere.</i>

<i>Deservire.</i>	<i>Instare.</i>	<i>Praesidere.</i>
<i>Desperare.</i>	<i>Insuescere.</i>	<i>Praestare.</i>
<i>Detrahēre.</i>	<i>Insultare.</i>	<i>Prodesse.</i>
<i>Discrepare.</i>	<i>Intercedere.</i>	<i>Proficere.</i>
<i>Displicere.</i>	<i>Interdicere.</i>	<i>Prospicere.</i>
<i>Dissentire.</i>	<i>Interesse.</i>	<i>Providere.</i>
<i>Dissidere.</i>	<i>Interjacere.</i>	<i>Proximare.</i>
<i>Dolere.</i>	<i>Intervenire.</i>	<i>Recipere.</i>
<i>Excēllere.</i>	<i>Invidere.</i>	<i>Repugnare.</i>
<i>Favere.</i>	<i>Maledicere.</i>	<i>Resistere.</i>
<i>Fidere.</i>	<i>Malefacere.</i>	<i>Respondere.</i>
<i>Haerere.</i>	<i>Meluire.</i>	<i>Satisfacere.</i>
<i>Ignoscere.</i>	<i>Nocere.</i>	<i>Servire.</i>
<i>Illacrymare.</i>	<i>Nubere.</i>	<i>Studere.</i>
<i>Illucere.</i>	<i>Obedire.</i>	<i>Subesse.</i>
<i>Illudere.</i>	<i>Obesse.</i>	<i>Subjacere.</i>
<i>Incommodare.</i>	<i>Obrepere.</i>	<i>Subrepere.</i>
<i>Incubare.</i>	<i>Obsecundare.</i>	<i>Subscribere.</i>
<i>Impendere.</i>	<i>Obsistere.</i>	<i>Subvenire.</i>
<i>Imponere.</i>	<i>Obstare.</i>	<i>Succedere.</i>
<i>Incumbere.</i>	<i>Obtemperare.</i>	<i>Succumbere.</i>
<i>Indulgere.</i>	<i>Occurrere.</i>	<i>Succurrere.</i>
<i>Inesse.</i>	<i>Occursare.</i>	<i>Sufficere.</i>
<i>Ingemiscere.</i>	<i>Officere.</i>	<i>Superesse.</i>
<i>Inhaerere.</i>	<i>Parere.</i>	<i>Supplicare.</i>
<i>Inhiare.</i>	<i>Placere.</i>	<i>Temperare.</i>
<i>Innuere.</i>	<i>Praecurrere.</i>	<i>Timere.</i>
<i>Inservire.</i>	<i>Praeesse.</i>	<i>Vacare.</i>
<i>Insidere.</i>	<i>Præire.</i>	
<i>Insistere.</i>	<i>Præluere.</i>	

Na primjer: *Mundus Deo paret*: svet je Bogu podložan. *Ego obedio, pareo, obtempero parentibus*: slušam roditelje. *Tu indulges, obsecundas, servis, satisfacis cupiditatibus*: ti nagadjaš požudam, ili zadovaljaš požude. *Ille servit, inservit Regi*: on služi Kralja. *Nos benedicimus, benefacimus vobis, vos autem nobis maledicitis et malefacitis*: mi vas blagosivamo i dobro vam činimo, a vi nas proklinjete i zlo nam činite. *Studere Grammaticae*, učiti slovnici. *Studere gloriae*: brinuti se slavom, oli, nastojati za slavom. *Vacare studiis*: baviti se naucim. *Consulere rebus suis*: brinuti se svojim stvarma. *Prospicere Patriae*: providiti otačbinom. *Assuescere labori*: privikuuti trudu. *Homo antecellit bestiis*: čovik nadlazi živine, oli, vrstnijl je od živinah. *Prodesse malis, obesse bonis*: pomagat zlim,

odmagat dobrim. *Occurrere, subvenire egenis*: podpomoći uboge. *Desunt omnia avaritiae*: lakamosti sve manjka.

OPAZ. 1. *Incumbo* kad zlamenuje nasloniti se, napriti se, doiazi s' dativom, a kod stari pisacah nahodi se i s' Akuz. stvari neživuće, n. p. *incumbere illi*: nasloniti se na njega. *Ajax gladio incubuit*: Ajaks nasloni se na mač, t. j. nabode se, probode se mačem. A stari rekoše: *incumbere in gladium*. A kada zlamenuje nastojati za čim, oli vruće prionuti na što, hoće Akuz. s' in oli ad, n. p. *In id studium, in quo estis, incumbite*: nastojte za naukom u komu ste. *Mi Plance, incumbite toto pectore ad laudem*. Cic. O moj Planko, svom snagom prioni za slavu.

2. *Consulo*, s' dativom dolazi kad zlamenuje starati se, brinutl se čim, oli providiti čemu; a kad zlamenuje svitovati se, i pitati svit, tada se stavlja u Akuz. *Consulere Deos, Peritos* etc. pitati svit od bogovah, oli učenih ljudih: oli svitovati se s' učenim ljudma. *Prospicere* kad znači pridvidjati što god može doć s' Akuz. n. p. *Prospicere tempestates*. Cic. Predvidjati mećavu. Takodjer *Studeo* kad zlamenuje nastojati, oli baviti se o čem god, oli biti od čije strane, pomagati, doiazi s' dativom. a gdigod i u Akuz. s' in n. p. *Cicero studuit litteris Graecis Athenis*: Ciceron je učio grčke nauke, oli bavio se naucim, u Ateni, *Caelius studuit Catilinae*: Celio biše od strane Katilinine, oli pomagaše Katilinu; biše Katilinin privrženik. *Poetae in id solum student*. Fab. Pjesnici samo o tom nastoje, oli bave se. Ali obično kad dolazi s' Akuz. zlamenuje, želiti što god, hotiti, n. p. *Unum studetis omnes*: svi isto želite, hoćete.

3. *Benedico* i *maledico* nalaze se gdigod s' Akuz. n. p. *Benedicere*, oli *maledicere aliquem*. Takodjer *Invideo*, *metuo*, *timeo*, *caveo*, *deficio*, *despero*, *illudo*, *attendo*, *insulto*, *antecedo*, *antecello*, *anteco*, *antevertio*, *antevenio*, *praecedo*, *praecurro*, *praesto*, sve mogu lmat osim dativa Akuz., n. p. *Ut nobis optimam naturam invidisse videantur*. *Invidere laudes alicui*, oli *laudibus alicujus*. *Illudere miseris*, oli *miseris*; rugati se siromasim. *Insultare victis*, oli *victis*: napadati, rugati se, predobivenim. *Antecellere*, *praestare alicui* oli *aliquem eloquentia*. *Deficit mihi* oli *me pecunia*: nemam no-

vacah. *Scabiem pecori caret*: pazi da se bravče neogubavi. *Me dicentem attendite*: pazite na me govorećega. *Despero salutem*, a *de salute*: gubim uhvanje spasenja. *Parco* kad znači da se što neima činiti, n. p. *Parce pias scelerare manus*: Nemoj kajjat zločom rukuh. Ali njeke od ovih riči mogu doć i s'Abl. oli Akuz. s' pridstavkom ili brez njega: n. p. *Invideo tibi in virtute*, ol *propter virtutem*. *Parcere sumptu*: oštedit troške. *Ab inimico sibi pericula metuebat*: bojaše se pogibeljah od neprijatelja. *Cavendum est mihi abs te irato*: imam se pazit od tebe rasrdjena. *Deficio* kad zlamenuje odbiti se od koga, n. p. *Deficere a Rege*: odmetnuti se kralju.

4. *Dissideo*, *discordo*, *discrepo*, *dissentio ab aliquo*, ol *cum aliquo*: neslagati se s'kim. *Nubere alicui* ol *cum aliquo*: udati se za koga. *Confidere Deo* ol *in Deo*. *Adhaerent meae sententiae* ol *ad meam sententiam*: pristaju na moju misao. *Acquiesco tuae sententiae* ol *in tuam sententiam*: tvoje sam misli. *Accessit calamitatibus*, ol *ad calamitates*. *Addis damnum dolori*; ol *ad dolorem*. *Temperare felicitati*: činit da je trizmena sretnost. *Temperare luxuriam*: uzbiti požudu. *Temperare sociis*: neuvridit družine. *Temperare a lacrymis*: prestati od suzah. *Communicare rem amicis*, ol *cum amicis*: priobćiti stvari priateljima. *Prohibere alicui domum*, ol *aliquem domo*: zabranjivati tkomu kuću. *Incessit mihi*, ol *me*, ol *in me cupiditas*: došla mi je, oli podašla me je, želja. *Conducit id rei meae*, ol *in rem meam*: to je meni od koristi. *Obtrectare laudibus*, ol *laudes*: kuditi, zloglasiti čiju slavu. *Intercedere judici*, ol *apud judicem pro aliquo*: uteći se sudcu za tkoga.

5. *Vaco* kad zlamenuje baviti se o čem, dolazi s' dativom, n. p. *Vacare orationi*: moliti, oli nastojati za molitvom, oli baviti se o molitvi; *scriptioni*: pisati, baviti se o pismu. Ali kad zlamenuje biti prazan, oli brez čega, tada s'Abl. n. p. *Vacare culpa*: biti brez griha. *Vacare curis*: biti brez brige.

6. *Adsum*, *desum* i ostale riči sastavljene od *sum*, *es*, *est* i pridstavakah, osim *Dativa* mogu imati i druge padeže rad pridstavakah dotičnih, n. p. *In concione adfuerunt*, ol *concioni*: bili su na sastanku. *In Antonio ornatus non defuit*: krasoto (govora) Antunu nije manjkalo. *In convivio interfuit*: bio je

na gostbi. *Abesse ab oculis, ab urbe, a domo, a culpa*: biti daleko od očijuh, od grada, od kuće, od griha. — *Intersum* kada zlamenuje biti pri čemu, oli u čemu, dolazi s' Dativom i Abl. s' *in*; ali kad zlamenuje biti daleko od čega hoće Abl. s' *a* oli *ab*, a dalečinu u Nom. n. p. *Mea castra a tuis intersunt centum passus*, oli, *Inter tua et mea castra intersunt centum passus*. Moji su šatori od tvojih daleko oli razmaknuti sto koračajah. A kad zlamenuje razliku hoće Akuz. s' *inter*, n. p. *Inter hominem et belluam hoc maxime interest*: osobito je ta razlika medju čovikom i živinom. *Supersum* kad znači nadstajati, nadhoditi, meće se u Dativ; a kad zlamenuje da što ostaje za učiniti, što ostaje u Nom. čemu ostaje u Dativ, n. p. *Duae partes mihi supersunt illustrandae orationi*. Cie. Ostaju-mi dvi strane za razjasniti govorenje.

7. Riči *Advigilo, Adgenio, Adsono, Immurmuro, Inrigilo, Indoleo, Obambulo, Obmurmuro* i druge prilične, kod Poetah se običajno nahode s' dativom, n. p. *Loquenti adgemit*: prijekuje govorećemu, oli uzdiše k' govorećemu. *Plangentibus adsonat*: odgovara, oli odplakuje plačućim. *Sylvis immurmurat auster*: Jug žamori, oli šuška po šuml. *Precibus obmurmurat*: mrmlije na molitve.

8. Riči *Certo, Bello, Pugno, Concurro, Contendo, Colludo, Discordo, Dissideo, Differo, Disto, Occumbo* i druge, Poeto stavljaju u Dativ, što govornici oli *Oratores* meću u druge padeže: n. p. *Solus tibi certet Amintas*: neka se s' tobom bori sam Aminta. *Occumbere mortī*: umriti. Govornici bi rekli: *tecum certet. Occumbere mortem, ol morte.*

Četvrti Red Riči Neutrih.

Njeke riči Neutre osim Nom. hoće izza sebe Akuz. i te su četvrtoga reda. Spadaju pak glavno na težačtvo, oli na radju seljansku. Take su: *Aro, Puto, Ablaqueo, Colo, Fodio, Meto, Occo, Pastino, Planto, Sarcio, Semino, Stercoro, Yanno, Cribro, Vindemio, Sero, Rigo*, n. p. *Aro terram*: orem zemlju. *Puto vineam*: obrezujem vinograd. *Sero, planto arbores*; sadim stabla. *Sero, semino frumentum*: sijem žito. *Colere agrum*: raditi o njivi.

2. Riči lue vrste: *Anhelo, Calleo, Desino, Exhalo, Exhorreo, Horreo, Exhorresco, Oleo, Inclamo, Maneo, Redoleo, Sapio*. Takodjer: *Memini, Novi, Odi*, n. p. *Ingrati animi crimen horreo*, Cic. Grozim se na grih nebarne duše. *Anhelant crudelitatem*: žele okrutnost. *Cujus te satum manet*: čiji te udes čeka. *Ego rem meam sapio*: ja znam moj posao. *Illius sensum pulchre calleo*: dobro sam višt njegovu čutjenju; oli lipo mu misao poznajem.

OPAZ. 1. Mnoge riči ovoga reda primaju Akuzative sebi srodne, n. p. *Currere cursum*: trčati. *Servire servitutum*: služiti. *Ludere ludum*: igrati se. *Vivere vitam*: živiti. *Ridere risum*: smijati se.

2. Amo spadaju riči, koje imaju Akuz. mjere, kojom stvar oli rieč mjerimo, n. p. *Qui stadium currit*: Koji trče trčalište; oli trk, na trki. *Navigare mare*: broditl more. *Terram ambulare*: hodati, oblaziti zemlju.

3. *Abhorreo*, običajno slaže se u Abl. s'pridstavkom *a*, oli *ab*, n. p. *Abhorreo ab ea sententiā*: mrzim ono mnjenje; neslažem se s'onim mnjenjem.

4. *Semino*, kad se navodi misto u komu se sije, može se staviti u Abl. s'in n. p. *Hordeum seminari debet in agris*: valja ječam sijati u njivam. A ovi Abl. može se obratit u Akuz. i ovi u Dativ, n. p. *Semino agrum frumento*, ol *frumentum agro*, ol *in agro*: sijem žito na polju.

5. *Navigo*, može imati Abl. s' in, i Akuz. s' per, oli brez njega: n. p. *Navigo in mari*, ol *per mare*: brodim na moru, oli, po moru.

OPOMENA. Još mnoge riči amo spadaju, koje se mogu najbolje naučiti iz štiivenja dobri pisacah. Medjuto pazi razliku ričih Neutrih ovoga reda, i ričih Činećih prvoga reda: prvo što riči čineće rečenoga reda mogu se okreat na Passiv po svim kipovim, a Neutre samo u trećemu jednobroja. Drugo što je Akuz. ovi neutrih, stvarih neživućih, zato nemože se reć: *Aro Franciscum*. A onizih može biti i živućih i neživućih.

Peti Red Ričih Neutrih.

Petoga su reda riči Neutre, koje osim Nom. imadu Abl. brez pridstavka. Take su: *Abstineo*, *Abundo*, *Affluo*, *Ardeo*, *Careo*, *Circumfluo*, *Consto*, *Diffluo*, *Doleo*, *Egeo*, *Indigeo*, *Flagro*, *Fluo*, *Gaudeo*, *Laboro*, *Mano*, *Moereo*, *Redundo*, *Roro*, *Scateo*, *Sono*, *Stupeo*, *Sudo*, *Supersedeo*, *Vaco* neimati, *Vivo*. n. p. *Abundare praeceptis, frumento*: obilovati naredbom, žitom. *Vivere lacte, carne, glandibus*: živiti mlikom, mesom, žirom, o žiru. *Manare sudore*: curiti, kapati znojem. *Egeo tempore*: imam potribu od vrimenta, oli vrimenta mi nedotiče. *Constare corpore et anima*: biti sastavljen od duše i tila. *Fluere sanguine*: teći krvlju: *fluo sanguine*: teče ni krv. *Laboro, Careo pecunia, frumento*: neimam novacah, žita: oli patim se s' novcim, sa žitom. *Affluo divitiis*: bogat sam, obilujem bogatstvom. *Canere tuba*: trubiti. *Ludere, sonare fidibus*: gusliti, kucati u sviralu. *Vacare culpa*: biti brez griha. *Ardere, Flagrare amore, odio*: goriti ljubavju, zlobom, oli od ljubavi.

OPAZ. 1. Njeke od ovih ričih, kako: *Mano*, *Fluo*, *Redundo*, mogu se i drugčije slagati, okrenuvši Abl. u Nom. a Nominativ u Abl. s' pridstavkom, n. p. *Fluvius sanguine fluxit, ol sanguis e fluvio fluxit. Fluent arma de manibus, ol manus fluent armis.*

2. *Roro, sono, sudo* osobito kod Poetah primaju i Akuz. n. p. *Vox hominem sonat*: glas je čovječji, oli, po glasu bi rekao, da je čovik. Takodjer, *Moereo i doleo* mogu imati i Akuz. n. p. *Moereo casum hujusmodi*: tugujem rad nevolje toga. *Quis non dolet interitum talis civis?*

3. *Consto, i Laboro* kad zlamenuje imati oli trpiti koje zlo, mogu imati Abl. s' *ex*, n. p. *Constare ex anima et corpore. Laborare ex invidia, ex renibus, pedibus* etc. zaviditi, bolovati u bubrezim, u nogam. A i *Doleo* kad spada na tilo može doći u Abl. s' *a, ab*, oli *de*, n. p. *Doleo, de tuis erumnis*: žalostim se na tvojim nevoljam. *Doleo ab aegritudine*: tužim se na bolest.

4. *Pendeo*, ima Abl. večehrojni *animis*, n. p. *pendemus animis*: dvoumimo, neznati šta odlučiti. A uzima se i u jednobroju: *pendere animo, oll animi.*

5. *Stupeo*, *Obstupeo*, ostat začudjen, može imat Abl. brez pridstavka: *Stupere ad spectu*: na ugled ostat začudjen. A može i s' pridstavkom *in*, kako i Akuz. n. p. *Stupere rem novam*, ol *in re nova*: čuditi se novosti.

6. *Caleo* kad zlamenuje biti zaljubljen u što, n. p. *Qua re cales*, ol *cujus rei amore caperis*? U što si se zaljubio? I *Calleo* amo spada kad znači zadobiti žulje, n. p. *Manus calluerunt labore*: od truda su ruke ožuljavile. Tako se govori: *Pollere viribus*: imati snagu, oli biti jak. *Valeo viribus*: zdrav sam. *Ardeo* zlamenujuć zaljubljenje, može imat Akuz. n. p. *Corydon ardebat Alexin*: t. j. *valde amabat*: vruće ljubjaše Koridon Aleksiju.

7. Na ovi red spadaju i riči *inchoatīe* na *sco*, koje zlamenuju da je činenje počelo, ali nedospilo, kako: *Calesco*, grijem se, ugrijavam se, *Frigesco*, nazebam, ostudenjujem, *Madesco*, topim se, polivam se, kako i njihove savršene: *Caleo*, vruće sam, vruće mi je; ugrijau sam. *Frigeo*, studen sam; *Madeo*, mokar sam. n. p. *Mades lacrymis*, suzam si obliven. *Madescis lacrymis*: suzam roniš, roniš suze. Tako: *Contremisco artubus*: drén mi sglobovl.—Ove riči s' *Facio* postaju čineće i hoće Akuz. izza sebe, n. p. *Ignis calefacit me*: vatra me grije. A s' ričju *Fio* postaju trpeće, i slažu so ko riči *Passite*, n. p. *Tu calefis igne*: griješ se kod vatre.

Šesti Red Ričih Neutrih

Njeke riči Neutre budući da zlamenuju trpljenje, skladaju se ko riči trpeće, t. j. primaju Nom i Abl. s' pridstavkom a oli *ab*. Take su, *Vapulo* biti bijen, *Veneo* biti prodan, *Fio* bivam, postajem, biti učinjen. n. p. *Ita testis in reum rogatur*, an *ab eo fustibus vapulasset*. Quint. Tako je svidok upitan protiv krivcu, je li od njega štapim bio bijen. *Fabricius respondit a cive se spoliari malle, quam ab hoste venire*: Id. Odgovori Fabricio, da voli biti porobljen od građanina, nego prodan od neprijatelja. *Haec a te sunt*: to se od tebe čini, postaje.

OPAZ. 1. *Fio* lipo se slaže u Abl. brez pridstavka, ali u inom zlamenuju, n. p. *Nunc primum audio, quid illo factum sit*: to

sada prvi put čujem, što je od njega bilo: što mu se je dogodilo. Gdigođ se uzme pridstavak *de*, n. p. *Quid de Clodio fiet, rescribe*: Piši mi što bude od Klodia. A ridlje metne se i u Dativ, n. p. *Quid mihi fiet postea*? Pak što će biti od mene?

2. *Facio* uzima se kadgod ko i *fio*, n. p. *Quid hoc homine faciat*? što ćete od toga čovika? *Quid huic homini facias*? što da učinis od njega? Takodjer dionstvo na rus, kako *futurus*, dolazi s' istim padežim, n. p. *Quid me futurum censes*? što misliš, da će od mene biti? *Quid de nobis futurum sit. Quid tibi futurum sit*.

3. *Fio* može zlamenovat stimanje oli procinu: *Quanti quisque seipsum faciat, tanti fiat ab amicis*: koliko se tko cini, toliko neka je cinjen i od prijateljah. *Vapulo* s' *Abi. sermonibus*, znači, biti kudjen, tko kudi u Gen. a tko je kudjen u Nom. n. p. *Docti vapulant sermonibus indoctorum*: neučni kude uēne. *Omnium sermonibus sentiet vapulare*. Cic. Čuti će, da ga svi kude, oli da svi o njem zlo govore.

4. *Exulo* idjem u izagnanje, *Liceo* biti cinjen na dražbi, oli nadmetice, na očitoj prodaji, obe se slažu ili brez padežah, ili s' obćenim padežim, to jest *Exulo* s' padežim stupanja oli stanja na mistu, a *liceo* s' padežim cine, n. p. *Exulare Romae*: statl izagnau u Rimu, izagnanikovati u Rimu. *Exulo a Patria*: idjem u izagon iz otačbine. *Exulo domo*: izagnau sam iz kuće, oli bolje, idjem u izagon iz kuće. *Domus licet plurimi*: kuća se premnogo cini. *De Drusi hortis quanti licuisse, scribis*: Koliko, pišeš, da su procinjeni Druzovi vrtli. *Cum parvo pretio liceret*: buduē jevtino procinjen. Ali nijedna nedolazi s' ablativom kipa činečega, zato kada se hoće da navede kip, koji šalje u izagnanje, oli koji cini, tada se uzme, *Pellor in exilium a iudice*: izagnan sam od sudca. Tako *Liceor* rič *deponens*, n. p. *Caesar domum licitus est*: Cesar kuću stavio na cinu oli prodao na dražbi. Odkle buduē da ove dvj riči neimadu uprav zlamenja trpivoga, zato samo spadaju na riči Neutre, a nemišaju se s' gori rečenim trima *Vapulo*... jer nemože se reć: *Liceo a domino*, ali može: *Vapulo a domino*.

Opaz obćeni o pomoćnoj riči :

sum, es, est.

1. Rič pomoćna (*verbum auxiliare*) *Sum, es, est*, slaže se s' Nom. i zlamenuje biti, n. p. *Vita otiosa est infelix*: nesritan je život brezposleni. *Campus Martius erat locus extra urbem Romam*: Polje Martovo bijaše misto izvan Rima.

2. S' Genitivom posidovanja, n. p. *Jam me Pompeji totum esse scis*: jurve znaš da sam vas Pompejov. S' Gen. dužnosti, n. p. *Nostrum est studere*: naše je učiti, oli, naša je dužnost učiti. S' Gen. cine, n. p. *Mea mihi conscientia pluris est quam omnium sermo*: veće mi je, oli veće cinim, moju duševnost, nego ljudi govore. *Quanti quisque sit ponderandum est*: ima se niriti koliko tko valja.

3. S' Dativom kad znači, imati: *Sunt mihi septem praestanti corpore nymphae*: imam četрнаest lipostasni villah. *Est mihi liber*: imam knjigu. Kad zlamenuje uzrokovati što, n. p. *Nimia fiducia calamitati esse solet*: savišuo pouzdanje običaje bivati uzrok nevoljah. Takodjer s' dva Dativa: n. p. *Hoc tibi est honor*: to ti čini poštenje. *Haec res mihi curae erit*: o tomu će moja briga biti, oli tim ću se ja brinuti. *Fortitudinis fortuna quoque adjuvamento est*. Cic. I sreća snagi pomaže. S' Dativom značeć stimanje: *Magni mihi erunt tuae litterae*: vele ću ciniti tvoje knjige.

4. S' Akuzativom n. p. *Petrus est apud omnes*: svi Petra vele cine. *Homerus et Pindarus sunt maximi apud viros doctos*: Homir i Pindar vele se stimaju od učnih ljudi.

5. U Abl. s' in: *Tu fuisti in causa Antonii*: u parbi Antunovoj i tisi stranu imao. S' pridstavkom a oli *ab* n. p. *A multis fuit Caesar*: mnogim je podpomogao Caesar. *Sum abs te*: od tvoje sam strane.

6. U Nom. oli Gen. oli Dat. n. p. *Mihi est nomen Laurentius*, oli *Laurentii*, oli *Laurentio*: ime ml je Lovro.

7. Kad *Sum* spada na pohvalu ili kudjenje može primiti Gen. oli Abl. premda se nemogu vazda zamijivati jedan za drugoga ti padeži, n. p. *Esse summae bonitatis et animo forti. Nullius consilii fuisse confiteor. Fac sis animo forti*.

DE CONSTRUCTIONE VERBI COMMUNIS

Riči su obćenske one koje dovršuju na *or*, a imaju zlamenje činivo i trpivo, n. p. *Hortor*, nagovaram, i nagovaran sam.

Obćena Uprava ovih Ričih.

1. Sve riči obćenske, ako su zlamenja činivoga, slažu se s' jednim Nom. činećim i jednim Akuz. trpećim, kao i Riči Čineće, n. p. *Dux hortatur milites suos*: Vojvoda nagovara oli svituje svoje vojnike. *Cum agros maximos, ac feracissimos depopularetur*: plineć, oli kad plinjase, prevelika i preplodna polja.

2. Ako li su zlamenja trpivoga, slažu se s' jednim Nom. trpećim i jednim Abl. činećim, kao i Riči Trpeće, n. p. *Hortatus est ab amico*: nagovaran je od prijatelja. *Omnis ora maritima ab Achaeis depopulata erat*: sve primorje bijaše od Akejah poplinjeno.

3. Ove su vrste: *Aspernor*, *Comitor*, *Complector*, *Confiteor*, *Depopulo*, *Dignor*, *Dilargior*, *Ementior*, *Experiōr*, *Hortor*, *Interpretor*, *Largior*, *Meditor*, *Mettior*, *Populo*, *Testor*.

OPAZ. 1. Riči obćenske obićajno trpivim zlamenjem uzimlju se samo u *Perfektu* i *Plusquam perfektu*; a u ostalim činivim zlamenjem.

2. Mnoge i riči *deponenske* nalaze se u zlamenju trpivom, kako: *Abominatus*, *Blanditus*, *Commentus*, *Detestatus*, *Domīnatus*, *Oblitus*, *Veneratus* etc. A i Cicero reče: *Blandita populi suffragia*; t. j. *blanditiis impetrata*: od puka izmamljeni, izlaskani glasovi.

3. Kad se čine trplive riči obćenske, može se Abl. okrenuti u Dativ, n. p. *Meditata sunt mihi omnia mea incommoda*: od mene su promotrene sve moje nezgode: oli promotrio sam...

4. *Hortor*, na što se tko nagovara u Akuz. s' *ad*, n. p. *Totam Galliam hortatur ad bellum*. A *Dehortor*, od čega se odvraća tko u Abl. s' *a* ili *ab*, u. p. *Dehortor te ab otio*: odvraćam te od dangube: svitujem te da nedangubiš.

DE CONSTRUCTIONE VERBI DEPONENTIS.

Riči smećuće oli Deponenske one su, koje izlaze samo na or; a imadu zlamenuje činivo oli sridnje, t. j. zlamenuju činjenje koje iz činitelja prelazi u što drugo, ili koje u nitkoga neprelazi nego ostaje pri činitelju, kako: *Sequor*, slidim: *Utor* služim se: *Morior*, umirem.

Prvi Red Ričih Deponenskih.

Njeke riči deponenske imadu izza sebe, Gen. n. p. *Misere-re mei*: smiluj mi se. *Tuorum meritorum in me recordor*: tvojih se zaslugah prama meni spominjem. *Obliviscor injuriam*: zaboravljam se uvridah. Take su riči: *Misereor*, *Obliviscor*, *Recordor*, *Reminiscor*, *Potior*, n. p. *Potiri rerum, hostium, Regni* etc. osvojiti, zadobiti, dostignuti stvari, kraljestvo, nepriateljje.

OPAZ. 1. Riči deponenske neutroga zlamenja mogu se staviti brez ijednoga padeža izza njih, a mogu i s' dva Nom. n. p. *Pueri otiantur*: dieca brezposluju. *Omnes nascimur miseri*: svi se bidni radjamo.

2. *Obliviscor*, *Recordor*, i *Reminiscor*, mogu se složiti i s' Akuz. n. p. *Omnia obliviscor*: svega se zaboravljam. *Recordor tua consilia*: tvojih se svitah spominjem. *Recordor* i u Abl. s' de n. p. *Recordare de ceteris*: spomeni se ostalih.

Drugi Red Ričih Deponenskih.

Njeke riči deponenske iziskuju za sobom Dativ, n. p. *Irascor tibi*: srdim se na te. *Moderor trae*: zauzbijam sriditost. *Adversaris mihi*: protivis mi se. *Obsequar tempori*: prikloniti ću se vrjmenu. *Medetur vulneri*: liči ranu. *Praestolantur vobis*: čekaju vas.

Riči ovoga Reda osobito zlamenuju ulaskanje *adulationem*, pomoć, i sva ostala, koja smo naveli u trećem redu ričih Neutrih. Take su slideće:

<i>Adversor.</i>	<i>Gratificor.</i>	<i>Moderor.</i>
<i>Adulor.</i>	<i>Illacrymor.</i>	<i>Morigeror.</i>
<i>Assentor.</i>	<i>Innitōr.</i>	<i>Obsequor.</i>
<i>Assentior.</i>	<i>Irascor.</i>	<i>Praestolor.</i>
<i>Auxillor.</i>	<i>Medeor.</i>	<i>Refragor.</i>
<i>Blandior.</i>	<i>Medicor.</i>	<i>Suffragor.</i>
<i>Famulor.</i>		

OPAZ. *Praestolor*, *adulor*, *moderor*, *medicor*, a gdje god i *medeor*, mogu se složiti i s' Akuz. n. p. *Quem praestolare*, *Parmeno*, *hic ante ostium*? Ter. *Parmenone*, ikoga čekaš tu prid vratim? *Furem adulari*: laskati lupežu. *Res oli rebus moderari*: vladati stvarma. *Ego istum lepide medicabor metum*. Plaut. Ja budem lipo izličiti ta strah. *Ut omnibus malis humanis illius medicetur majestas*: da njegovo veličanstvo izliči sva ljudska zla.

Treći Red Ričih Deponenskih.

Njeko riči deponenske hoće iza sebe Akuz. n. p. *Spes consolatūr miseros*: bidniike nada tiši. *Assequor cogitationes tuas*: osiđam tvoje misli. *Deus terram tuetur*, *maria moderatur*: Bog zemlju brani, morem vlada. Tako su riči:

<i>Abominari.</i>	<i>Exordiri.</i>	<i>Medicari.</i>
<i>Admirari.</i>	<i>Expediri.</i>	<i>Nancisci.</i>
<i>Aemulari.</i>	<i>Fabricari.</i>	<i>Ordiri.</i>
<i>Assequi.</i>	<i>Fateri.</i>	<i>Obtestari.</i>
<i>Adipisci.</i>	<i>Hortari.</i>	<i>Osculari.</i>
<i>Adulari.</i>	<i>Inficiari.</i>	<i>Opperiiri.</i>
<i>Aucupari.</i>	<i>Intueri.</i>	<i>Poli.</i>
<i>Adversari.</i>	<i>Jaculari.</i>	<i>Populari.</i>
<i>Alloqui.</i>	<i>Lamentari.</i>	<i>Praestolari.</i>
<i>Adoriri.</i>	<i>Lucrari.</i>	<i>Prosequi.</i>
<i>Consolari.</i>	<i>Meditari.</i>	<i>Periclitari.</i>
<i>Criminari.</i>	<i>Mereri.</i>	<i>Praedari.</i>
<i>Calumniari.</i>	<i>Miserari.</i>	<i>Precari.</i>
<i>Conspicari.</i>	<i>Morari.</i>	<i>Persequi.</i>
<i>Comitari.</i>	<i>Machinari.</i>	<i>Praemeditari.</i>
<i>Contemplari.</i>	<i>Mentiri.</i>	<i>Profitari.</i>
<i>Detestari.</i>	<i>Metiri.</i>	<i>Queri.</i>
<i>Demoliri.</i>	<i>Moderari.</i>	<i>Recordari.</i>
<i>Deprecari.</i>	<i>Mercari.</i>	<i>Reri.</i>
<i>Exsequi.</i>	<i>Mirari.</i>	<i>Reminisci.</i>
<i>Execrari.</i>	<i>Moliri.</i>	<i>Rimari.</i>

Remorari.
Sectari.
Scrutari.

Sequi.
Tueri.
Testificari.

Tutari.
Veneri.
Venerari.

OPAZ. 1. *Indignor*, siaže se s' Akuzativom stvari; n. p. *Quidam indignantur imperia*: neki nemogu čuti zapovijedanja, nje- kim se neraći zopovidati. *Pontem indignatus Araxes*: rika Arak- ses razsardila se na most, nepripustila na se mosta.

2. *Precor* siaže se u Abl. s' a oli *ab*, n. p. *Quae precatus sum a diis immortalibus*: koja sam prosio od neumrljih bogovah.

3. *Fateri*, *loqui*, *queri*; *bene mereri*, oli *male mereri*: do- bročiniti, dobro zaslužiti, mogu se staviti u Abl. s' *de*, n. p. *Bene mereri de patria*: dobro učiniti otačbini, dobro zaslužiti etc. *Male, credo, mererer de meis civibus*: sečnim, da bi uvridio moje građane. *Queror de hac re*: tužim se na to. *De quo jam loquuti sumus*: o čem smo jur govorili. *Qui cum de scelere fa- teretur*: koji izpovijadaju otačinu.

4. *Miror* nahodi se s' Gen. i u Abl. s' *de* i brez pridstavka, n. p. *Iustitiae tuae prius mirabor*. Virg. Čuditi ću se najprije tvojoj pravdi. *De imprudentia ejus singulari sunt qui mirantur*. Cic. Ima ih, koji se čude njegovoj nerazbornoosti. *Admiratus novitate nominum*. Cic. Začudjen novostju imenah.

Četvrti Red Ričih Deponenskih

Njeka riči deponenske osim Akuz. hoće Dativ, n. p. *Polliceor tibi auxilium*: obećajem ti pomoć. *Gratulor tibi victo- riam*: radujem ti se na dobitju. *Catilina minatus est ruinam patriae*: Katilina je zapritio srušiti otačinu, oli srušenje otač- bini. Take su riči:

Confiteri
Gratulari
Interpretari
Foenerari

Minari
Minitari
Imprecari
Impertiri

Polliceri
Furari
Inficari
Largiri

OPAZ. *Gratulor* stavlja se i u Abl. s' *in*, *de*, *pro*, *ex*, n. p. *Gratulor tibi in hac re*, oli, *de hac re*; *pro victoria*, *ex vi- ctoria*: na tom ti se radujem. *Furor* u Abl. s' a ili *ab*, n. p. *Furatum me abs te esse dices*: rekao bi da sam ti ga ja ukrao. *Polliceor* u Abl. s' *de*, i s' *pro*, n. p. *Tantum tibi polli-*

ceor de Antonio. Cic. Polliceor pro Petro. Impertior i s' Gen.
n. p. Lucullo tantum impertior laudis. Cic.

Peti Red Ričih Deponenskih.

Njeke riči deponenske osim Akuz. hoće Abl. brez pridstavka, n. p. *Haud equidem tali me dignor honore*. Virg. Te me častl doisto uedržim dostojna. *Beneficia beneficiis remunerabor*: odvratit ću, oli obdarit ću, dobročinstvo dobročinstvom.

Ovoga su reda: *Dignor*, činiti dostojna, za dostojna, *Prosequor* pratiti, družiti, *Muneror* nadariti, darovati, prikazati na dar, *Remuneror*, obdariti, uzdariti.

OPAZ. *Prosequor* uzima zlamenje iz Abl. s' kojim se slaže, n. p. *Prosequi aliquem amore*; odio, invidia, beneficiis, plausu: ljubiti tkoga, mrziti, zlobiti, dobro mu činiti, plesat mu. Tako: *prosequi lacrymis, votis, laudibus, maledictis, benevolentia*: plakati koga, želiti štogod, hvaliti, psovati ili proklinjati, milovati.

Šesti Red Ričih Deponenskih.

Njeke riči deponenske osim Akuz. hoće Abl. pridstavkom a ili ab, n. p. *Tuebatur fines suos ab excursionibus hostium*: branjaše svoje granice od napadanja neprijateljskoga. *Senatus deprecatus est a Caesare reditum Marcelli*: Senat zamoli u Cesara povratak Marcellov, ili da se povrati Marcello. *Is nullo ab sese calamitatem poterit deprecari*. Cic. Ta molbam neće nijedne nevolje od sebe odvratit. *Consequi laudem ab aliquo*: dostignuti pohvalu, oli biti pohvaljen od koga.

Ovoga su reda: *Furari, Mercari, Mutuari* uzeti u zajam. *Precari, deprecari, Tueri, Percontari, Scitari i Sciscitari*.

OPAZ. *Percontor*, upitivat, može se staviti u Abl. s' pridstavkom de, i ex, n. p. *Ego illum de suo Regno, ille de nostra Republica percontatus est*: ja ga upitah o njegovu kraljestvu, a on o našoj Republici. *Theophrastus percontabatur ex ancilla quadam, quanti illud venderet*. Cic. Teofrast pitaše njeke babe, po što prodavaše. A može se složiti i s' dva Akuz. n. p. *Multa percontabere doctos*. Horat. upitati ćeš mnoga ućne ljude. Također *Scitor i sciscitor*, ohe bo isto zlamenuju, iztraživati,

izpitivati, dolazj u Abl. s' *de* i *ex*, n. p. *Epicuri ex Vellejo sci-*
scitabatur sententiam, Cic. izpitivase Velleja o mnenju Epiku-
rovu. *Mercor* u Abl. s' *de*, *Mercari de aliquo*: kûpit od koga.
A može i s' ostalim padežim cine složit se, n. p. *Mercari libros*
minori pretio: kupovati knjige jevtinije. *Precor* može imat Akuz.
kîpa i s' pridstavkom *ad*, n. p. *Ad quos precatur*; oli dva Akuz.
od koji je jedan obćenî, n. p. *Hoc deos precor*; oli Akuz. stvari
i Dativ kîpa, n. p. *Si umquam vobis mala precarer*. Cic. *Male pre-*
cari alicui: zlo komu želiti. U Abl. s' *pro*: *deprecari pro aliquo* etc.

Sedmi Red Ričih Deponenskih

Njeke riči deponenske hoće Abl. izza sebe, n. p. *Munus*
animi est ratione bene uti. Cic. dužnost je duše dobro se raz-
logom poslužiti. *Lucem, qua fruimur, a Deo nobis dari vide-*
mus. Cic. Vidimo od Boga nam dolaziti svitlo, koje uživamo.
Vescimur bestiis. Cic. hranimo se živinam. *Potiri imperio*: po-
stati carom.

Amo spadaju riči: *Utor, Abutor, Fruor, Nitor, Oblector,*
Potior, Laetor, Vescor, Fungor, Defungor, Perfungor, Dele-
ctor, Glorior, Periclitor.

OPAZ. *Nitor, Glorior, Delector*, kadkad dolaze u Abl. s' *in*,
n. p. *In cujus vita nititur salus Civitatis*. Cic. Na koga se ži-
votu oslonja spasenje grada. *In virtute recte gloriamur*. Id.
pravo se u kriposti, ol, kripostju slavimo. *Glorior i Laetor* mogu
imat Abl. s' *de*, n. p. *de tuis divitiis gloriaris*: hogatstvom se
tvojim slaviš. *Laetor de hac re*: o tom se radujem. *Vescor,*
Fungor, Utor, Abutor, Potior, nalaze se i s' Akuz. n. p. *Vesci*
caprinum jecur: jesti kozju jetru. *Abuti rem patriam*: prošo-
kati ođevinu. *Operam abutitur. Fungi officium*: izpuniti dužnost.
Utrumque laetor, t. j. *de utroque*: na ohoma se radujem. *Ho-*
merus potitus sceptra. A jur smo rekli u prvom redu da *potior*
može imati Gen. kad znameuje posidovanje, dostignutje, n. p.
Potiri rerum. Periclitor, kad znači, biti na pogibelji čega, do-
lazi s' Abl. n. p. *Periclitari capite, vita* etc. bit na pogibelji
glave, života. A kad znači, kušati štogod, s' Akuz. n. p. *Omnia*
periclitatus est: svaka je kušao, oli, izkušavao.

CONSTRUCTIO VERBI IMPERSONALIS.

OPOMENA. Riči bezosobne, oli, nekipljive. *Verba Impersonalia*, one su, kojima se služi samo u trećem kipu jednobrojnem, a ridko kad u večebrojnem; i dvojake su: jedne glasa činivoga izlazeće na *J*, kako, *Tonat, tonabat, tonuit*, grmi, grmljaše, grmilo je; druge glasa trpivoga dovršujuće na *tur*, kako, *Curritur*, trče se.

Prvi Red Riči Nekipljivih.

Njeke riči nekipljive uzimlju se brez ijednoga padaža, n. p. *Nondum lucebat*: nebljaše svanulo. *Iam advesperascit*: jur se sunočava. *Si fulserit, si tonuerit*: ako uzasiva, ako uzgrmi.

Take su: *Lucet, Lucescit*, svanjuje se, *Fulget*, siva (munja), *Fulgurat*, grom udara, *Tonat*, grmi, *Grandinat*, krupa pada, *Ningit*, sniži, snig pada, *Pluit*, daždi, kiša pada, *Advesperascit*, smrče se, sunočaje se.

OPAZ. 1. Rečenim ričma običajno vlada kojlgod od ovih Nominativah otajno razumljenih: *Deus, Coelum, Nix, Lux, Aër* etc. Zato se kadkad očito nahode, n. p. *Coelum tonat*: nebo grmi.

2. Mogu se u ovom redu staviti različite riči živinskih glasovah, n. p. *Apis bombilat*: pčela zuji. *Bos mugit*, vó miče, buče, riče. *Canis latrat*: pas, ol, pseto laje. *Columba gemit*, goluh guče. *Equus hinnit*: konj hrže. *Felis maumat*: mačka mauče. *Gallina gracillat*: kokoš kakoče. *Lupus ululat*: vuk vije. *Ovis balat*: ovca bleji. *Passer pipit*: vrebac piuka. *Sus grugnit*: prase rokče. *Serpens sibilat*: zmija zviždje. *Vulpis gannit*: lisica kevka. *Rana coaxat*: žaba krkoče.

3. *Pluit* može se složiti s' Nom. Abl. a kadkad i s' Akuz. n. p. *Saxa pluunt, effigies pluerat. Lapidibus, lateribus pluasse dicitur. Imbres multas pluit.*

4. Rečene riči gdigod se uzimlju kipljivo u znamenju činivomu, oli sridnjemu, *Pluo, tono, fulguro, fulmino* etc. n. p. *Tu fulguras in Caesarem. Tibull. ti grmiš na Cesara. Tui inimici lingua fulgurat*: jezik tvoga neprijatelja gromom udara.

Drugi Red Ričih Nekipljivih.

Njeko riči nekipljive imaju pred sobom Nom. oli na msto njega Infinitiv, oli koji dlo govorenja, a izza sebe Genitiv, n. p. *Est miserorum, ut malevolentes sint*: bidničko je, biti zlovoljnim. *Hoc vehementer interest Reipublicae*: vrio je do toga skupovladl. *Utriusque nostrum magni interest prius, ut te conveniam quam discedas*. Obojci nam je do toga, oli stalo, oil od koristi, da se s' tobom sastanem prije nego otidješ. *Interest omnium recte facere*: svačija je dužnost pravo činiti. *Adolescentis est majores natu vereri*: na mladiće spada poštovati starije.— Take su: *Est, Refert, Interest*: spadati što na koga, biti što čija dužnost, biti komu do šta stalo, biti od koristi, potrebe.

- OPAZ. *Interest* i *Refert*, i mnoge druge riči sliedećih redovah trećega, četvrtoga i petoga, primaju kojigod od ovih Nominativah: *Hoc, istud, illud, id, quod, quid, nihil*: n. p. *Hoc maxime interest*. Cic. *Tua istud refert maxime. Illud parvi refert. Si tibi id minus libebit. Multi dubitabant quod sibi expeditet. Nil me poeniteat...* etc. *Interest*, na msto Gen. stvari neživuće, t. j. kad je Genitiv neživučl, prima Akuz. s' *ad*, n. p. *Magni ad honorem nostrum interest*: veoma je do toga stalo za naše poštenje. Takodjer *Interest* i *Refert*, kako smo jurve rekli kod zaimenakah, na msto Gen. primaju ove Abl. *mea, tua, sua, nostra, vestra*. Primaju još i ove Gen. *tanti, quanti, magni, parvi* etc. A govori se i s' pristovim: *multum, permultum, plurimum; maxime, magnopere, vehementer; parum, paululum, minime, tantum, tantulum, quantum, quantulum* etc. *interest, refert*. — Za reč, komu je do šta stalo, uzme se *eujus*, ol *eujus interest*: tkomu je stalo. — *Interest*, kad zlamenuje, razlikovati se što, hoće Akuz. s' *inter*, a ridje Dativ ili dva Nom. n. p. *Inter hominem, et belluam hoc maxime interest*. Cic. u tom se najvećma čovik i žlvina razlikuju. *Quid illis, et nobis interest*. Seneca. Koja je razlika medju nami i njima. *Hoc Pater, hoc dominus interest*. Ter. Otac i Gospodar u tom su različni.

Treći Red Ričih Nekipljivih.

Mnoge riči nekipljive hoće pred sobom Nom. ili misto njega koji dio govorenja, i navlastito infinitiv, a izza sebe Dativ, n. p. *Facite quod vobis libet*: činite što vam drago. *Expedi vobis esse bonos*: pristoji vam se biti dobrim. *Peccare nemini licet*: nitkomu nije prosto grišiti. *Quod bene verteret ipsi, Reique publicae*: što bi dobro izišlo po njega, i po Državu. *Emori potius, quam servire praestat*: bolje je i umrići, nego robovati. — Take su:

<i>Accidit</i>	<i>Displicet</i>	<i>Licet</i>	<i>Superat</i>
<i>Benevertit</i>	<i>Dolet</i>	<i>Obvenit</i>	<i>Stat</i>
<i>Conducit</i>	<i>Expedi</i>	<i>Obtingit</i>	<i>Sufficit</i>
<i>Competit</i>	<i>Evenit</i>	<i>Praestat</i>	<i>Suppeditat</i>
<i>Confert</i>	<i>Incessit</i>	<i>Patet</i>	<i>Sedet</i>
<i>Contingit</i>	<i>Incidit</i>	<i>Placet</i>	<i>Succedit</i>
<i>Constat</i>	<i>Liquet</i>	<i>Restat</i>	<i>Suppetit</i>
<i>Convenit</i>	<i>Libet</i>	<i>Superest</i>	<i>Usuenit</i>

OPAZ. *Conducit* i *confert* dosavši s' Dativom stvari neživuoće, mogu se prominut u Akuz. s' *ad*, n. p. *Tum consultant, conducit id necne ad vitae utilitatem*. Tada viećaju, jeli to koristno za blagostanje. *Esse* kad se stavlja s' ričju *licet* iziskuje Dativ ol Akuz. n. p. *Licuit esse otioso Themistocli*. Cic. Bilo je prosto Temistoklu lendovaniti. *In publica re mihi negligenti esse non licet*. Cic. Nije mi prosto biti nepomnjivu u javnim poslovim. *Liceat esse miseris*. Cic. Budi prosto biti nesretnim. Ista rič *Esse* sa svim ričma, koje imaju Dativ, može imat i Akuz, n. p. *Expedi vobis esse bonos*. *Vobis necesse est fortibus viris esse* ol *fortes viros*: trebam da ste hrabri ljudi. *Infirmis non vacat esse mihi*. Ovid. Neimam kad bolovati, oli neimam vremena za bolovati. *Licet* kad znači dopuštati, koji dopušta u Akuz. s' *per*, a komu se dupušta u Dativ, n. p. *Cur his per te non licet*? Cic. Zašto im nedopustiš? *Stat, stabat*, kad zlamenuje zasmesti, tko zasmeta u Akuz. s' *per*, n. p. *Per me non stat, quod minus intelligas* etc. Nije ti s' mene, da nerazumiš. Rič *Incessit* popadsti, oli podaći koga što, oli sunuti se, prima Dativ ol Akuz. n. p. *Nec mihi cuncta complectendi*

cupido incessit. Valer. Niti me je došla želja sve prigriliti, oli obsegnuti. *Timor deinde Patres incessit.* Liv. Otce zatim strah popadne, oli podadje. *Convenit* zuačće slagati se, koji se slaže u Dativ, a s' kim se slaže u Akuz. s' *inter*, a u Abl. s' *de* ako se stavi ono u čemu se slažu, n. p. *Saceris inter se convenit ursis.* Juv. Medvidi se slažu medju se. *De prima quaestione nulli cum altero convenit.* Sen. O prvom pitanju jedan se s' drugim nesudara, neslaže.

Četvrti Red Ričih Nekipljivih.

Njeke riči nekipljive zahtjevaju pred sobom Nom. oll mlsto njega kojigod dio govorenja, a osobito Infinitiv, lzza sebe pako Akuz. n. p. *Decet hoc illum*: to mu se pristojl. *Te esse animo hilari valde me juvat*: predrago ml je da sl veseo. — Take su ričl: *Decet*, *Dedecet*, *Delectat*, *Juvat*.

OPAZ. 1. Rečene ričl uzimlju se u oba broja s' kojim mu drago Nom. trećega kipa: n. p. *Quam te aliena deceant*: koliko ti se tudja pristojl. *Te omnia dedecent*: ništa ti se nepristojl. *Decet* kada dolazi brez infinitiva nahodl se s' Dativom, a l u Akuz. s' *in*, n. p. *Decet Principi.* Liv. *Decet victoribus.* Salust. *Decet nobis.* Terent. *Si quid deceat in illos.* Clc. Ako lm se što pristojl.

2. *Oportet* valja, treba, pristojl se, neizskuje vazda Akuz. nego dolazi u infinitivu, l s' nominativom, a lipo l u konjunktivu brez sastavka, n. p. *Est aliquid, quod non oportet, etiamsi licet.* Clc. Ima nješto ako l prosto što se nepristojl. *Irritari Antonium non oportuit.* Nije bilo pristojno da se Antun razsrdl, nije tribalo. *Oportet te studere*: valja, oli treba da učiš, oli dužan si učiti. *Studeas oportet.* U veće broju neuzima se, zato nevalja: *Haec me oportet*: te mi stvari trebaju.

3. *Fugit, Latet, Praeterit, Fallit*, kada se uzimlju nekipljivo na ovi Red spadaju, n. p. *Quid sit optimum neminem fugit.* Quintil. Svak zna što je najbolje. *De Caesare fugerat me ad te scribere.* Clc. Zaboravio sam ti pisat o Cesaru. *Hoc non praeterit me*: to ja znam. *Non me praeterit, usum esse optimum dicendi magistrum.* Plin. Znam da je viestbanje najbolji učitelj govorenja. *In lege nulla esse ejusmodi caput, te non fallit*: ti znaš,

da nijednom zakonu takvoga poglavlja nelma. *Omnes fontes aestate quam hieme gelidiores esse, quem fallit?* Plin. Tko nezna, da su sva vrila zimi studenija nego ltu? *Nil illum, toto quod fit in orbe, latet.* Ov. Ništo mu nije sakriveno, što se po svem svitu događa: oli, sve znade, što se događa. *Latet plerosque.* Plin. *Sed res Hannibalem non diu latuit.* Justin. No stvar neostade za dugo sakrivena Hanibalu. Ali *latet* kod Cicerona s' dativom, n. p. *Nihil moliris, quod mihi latere valeat:* ničega nesnuješ, što bi mi moglo ostati sakriveno.

Peti Red Ričih Nekipltjivih.

Njekoliko ričih nekipltjivih hoće Nom. oli kojigod dio govorenja, oli osobito Infinitiv, i Akuz. s' *ad*. Take su: *Attinet*, *Pertinet*, *Spectat*, spadati na koga što, n. p. *Quod ad me attinet.* Cic. što na me spada: što se mene tiče. *Hoc ad rem pertinet:* to spada na stvar. *Beneficia, quae ad singulos spectant, ad universos pertinent:* dobročinstva, koja na pojedine spadaju, svima se pristoje.

OPAZ. *Attinet* i *Pertinet* mogu se izpustiti, jer se otajno razume, n. p. *Quid istud ad me attinet:* što je meni za tim? Recl: *Quid istud ad me?* *Nihil ad rem;* t. j. *pertinet.* *Facit* kad znači spadati, ovoga je reda, n. p. *Non facit ad rem.* *Spectat* ne samo može imat Akuz. s' *ad*, n. p. *Spectat res ad rebellionem:* stvar smira, teži k' odmetničtvu; nego i s' *in*, n. p. *Omnia in unum exitum spectant:* svaka su tamo okrenuta, tamo teže, smiraju; tamo clljaju. A i s' njekim prislovim kretanja, n. p. *Quorsum spectat?* Kamo cilja? *Eo, huc, spectat:* cilja onamo, amo, tuda. I *Pertinet* dolazi s' *in*, n. p. *Pertinet in utramque partem:* spada na obe strane. Obedvle t. j. *spectat* i *pertinet* mogu zlamenovat da je što okrenuto k' čemu, n. p. *Domus mea spectat Orientem,* ol *ad Orientem:* kuća mi je okrenuta k' iztoku, pram iztoku, gleda u iztok. *Domus tua ad meam pertinet,* ol *spectat:* kuća ti je okrenuta k' mojoj, stavljena prama mojoj.

Šesti Red Ričih Nekipljivih.

Njeka ričl nekipljive imadu Akuz. kipa l Gen. stvari. Kip koji se kaje, stidi l t. d. stavlja se u Akuz. a ono, od čega se kaje, stidi l t. d. u Gen. n. p. *Me poenitet meae culpaē*: kajem se od moga griha. *Miseret te aliorum, tui nec te miseret nec pudet*: druge žališ, a tebe ničl žališ, ni se stidiš. *Non me hoc dicere pudebit*: neću se zastidit to rečl. *Mei me piget; taedet me vitae meae*: Sam na se mrzim; dodijao oli omrzao ml je život. — Take su: *Miseret, Miserescit, Piget, Poenitet, Pudet, Taedet. Vidi eum miserum, et me ejus misertum est*. Plaut. Vidih ga bidua, i požalih ga, oli smili mi se na njega.

OPAZ. Ovim se je ričma još na tri načina starinom služilo, t. j. stavljaue u Nominativ što se sada stavlja u Gen. l Akuz. n. p. *Hoc me pudet*: od toga se stidim. *Mei miseret nemo*: nitko me nežali. Oli su uzimane na or ko deponenske prvoga ili drugoga reda, odkle dolazi, *poenitemini, poenitentus, pudendus*. Oli su uzimane nekipljivo s' dovršenjem na tur, odkleu su postali Preteriti, *Puditum est, pigitum est, pertaesum est*.

Riči Nekipljive Trpivoga Glasa.

1. Ričl nekipljive trpivoga glasa (*vocis passivae*) načinjaju se osobito od ričih Neutrih izlazećih na o, prvoga, trećega, četvrtoga l petoga reda, uzevši ih osebice t. j. brez padežah, n. p. *Statur* stoji se, *vivitur*, žive se, *curritur*, trče se, *itur*, idje se; *ventum est*, došlo se je, *reclamatum est*, oporeklo je se, *ignotum est*, oprostilo se je; *aratur*, ore se, *seritur*, sije se, *egetur*, potrebuje se, i t. d. Takodjer načinjaju se od istih ričih činivih staveć ih osebice, t. j. uzmuć hrez padežah trećl kip Passiva ričih činivih postaju nekipljive ričl, n. p. *Amatur*, ljubi se, *Legitur*, čita se, *Scribitur*, piše se, *Auditur*, čuje se.

2. Ričl nekipljive trpivoga glasa stavljaaju se kadkad osebice (*absolute*) t. j. brez padežah, kako smo jur rekli, n. p. *Statur, vivitur*. A kadkad se stavljaaju s' Abl. i pridstavcima a ili ab, n. p. *Ab universo senatu reclamatum est*. A mogu imat i padeže svojih ričih, n. p. *Huic quoque rei subventum est a*

nobis; i tomu je od nas providjeno. *Siccitate eo anno laboratum est*: one je se godine suša trpila, oli, bila je velika suša one godine. Njeke mogu imat Nom. n. p. *Hoc modo plantantur punica*: ovako se šipci sade. — Razlikuju se pako ove rieči neklipjive od Passivih u tom, što se passive uzimlju u sva tri kipa, a neklipjive samo u trećem.

DE COMMUNI VERBORUM CONSTRUCTIONE.

Dovle smo govorili o osobnomu slaganju rieči, a sada ćemo stogod progovorit o slaganju istih rieči u obćeno.

UPRAVA I.

Status in Loco - stanje na mistu.

1. *Propria pagorum, tum quae castella, vel urbes*
2. *Significant, ad ubi in patrio reddenda, locantur,*
3. *Seu primo fuerit, sive ordine flexa secundo,*
4. *Ut jam sum Romae. Cupio tecum esse Corinthi.*

Imena vlastita gradovah, varošah, selah prvoga i drugoga sklona, kad je pitanje: *Ubi-Gdi*, oliti kad je stanje na mistu (*status in loco*), stavljaju se u Genitiv, n. p. *Jam sum Romae*, jurve sam u Rimu. *Cupio tecum esse Corinthi*, želim biti s'tobom u Korintu. Tako: *Antiochiae, Ephesi, Jaderae, Ragusii*: u Antiokiji, u Efezu, u Zadru, u Dubrovniku, i t. d. *Alia Tusculi, alia Romae evenit saepe tempestas*. Cic. Često je drugo vrime u Tuskulu, a drugo u Rimu.

5. *Militiae, Belli, Domi, Humi, praedieta sequuntur.*
6. *Sex adjuncta domi casu nectantur eodem.*

Ova četiri imena nazivna: *Militiae*, na boju, u vojsci, *Belli* na ratu, u boju, *Humi* na zemlji, na tle, *Domi*, u kući, kod kuće, u Genitiv se stavljaju ko i gori rečena, n. p. *Theodori quidem nihil interest humi ne an sublime putrescat*. Cic. Božidaru oli Todoru ništa nije stalo sagnjio ga na tle, ili u visini. *Quibuscumque rebus vel belli vel domi poterunt, republicam augeant*. Cic. Čimgod uzmogli bilo na boju, bilo kod

kuće, neka uzmnožaju, oli obogaćuju državu. — Takodjer ovo šest zalmenakah: *meae, tuae, suae, nostrae, vestrae, alienae*, kada dolaze s' imenom *Domi*, n. p. *Domi meae, tuae, suae, nostrae, vestrae, alienae*, u kući, ili, kod kuće moje, tvoje, svoje, naše, vaše, tndje. *Nonne mavis sine periculo domi tuae esse, quam cum periculo alienae?* Cic. Zar nevoliš biti brez pogibelje kod tvoje kuće, neg s' pogibeljom kod tudje?

7. *Nomina si terna sint, vel pluralia sextum*

8. *Poscit ubi; ut, natus Carthagine, doctus Athenis.*

Ako su imena vlastita gradovah i t. d. trećega Sklona, ili većehrojna, stavljaju se u Ablativ, n. p. *Natus Carthagine*: rođen u Kartagu; *doctus Athenis*: učen u Ateni. *Babylone Alexander mortuus est.* Cic. Aleksander je umro u Babilonu. Tako: *Fui Constantinopoli, Parisiis, Venetiis*: bio sam u Carigradu, u Parizu, u Mletcim.

9. *Insula, seu Regio, provincia, cuncta locorum*

10. *Nomina praepositas gaudent adungere partes.*

Imena velikih otokah, kao: *Sicilia, Britannia etc.* Imena stranah svita, kako: *Asia, Europa etc.* Imena kraljestvah, krajinah, kako: *Gallia, Germania, Illyricum, Dalmatia, Bosna, Hercegovina etc.* I sva obćena imena mistah, kako: *Orbis, regio, insula, urbs, silva, hortus, etc.* stavljaju se u Abl. s' pridstavkom *in* n. p. *Quum essem in Sicilia, in Asia, in Italia, in Bosna, in Horto, in Silva, in Urbe, in Foro* i t. d. kad bijah, ol, buduće u Sicilii, u Aziji, u Italiji, u Bosni, u vrtlu, u šumi, u varošu, na trgu.

OPAZ. 1. *Rus*, selo, stavlja se u Abl. brez pridstavka, a ima: *ruri*, ol, *rure*, n. p. *Rure*, ol, *ruri semper vivebat*: vazda stae u selu. *Si illi sunt virgae ruri, at tergum mihi domi est.* Plaut. Ako ima on šibikah u selu, i ja imam ledja kod kuće. Dolazi kadkad i s' pridavnikom, n. p. *Interdum nugaris rure paterno.* U većebroju i s' pridavnicim se meće i s' pridstavkom *in*, n. p. *in ruribus*: u selim.

2. *Domi* dolazeć s' pridavnicim oliti adjektivim nestavlja se u Genitiv, osim s' ono šest gori rečenih zalmenakah, nego u

Abl. s' pridstavkom *in*, n. p. nemogu reć: *Domī paternae*, nego valja reć: *in domo paternā*, u otčevoj kući. *Sustinet in vidua tristitia signa domo*. Ovid. Drži tužne znake u sirotnoj (udovičnoj) kući. A veće putah i s' ono šest zaimenakah dolazi u Abl. s' *in*, u. p. *Ille in domo mea saepe convaleuit*. Plin. On je često ozdravio u kući mojoj. Isto reči o imenin *militiae*, *belli*, *humī*, kada dodju s' pridavnicim: n. p. *in humo dura*: na, oli, u tvrdoj zemiji; *in bello civili*: u gradjauskomu ratu; *in militia Romana*: u Rimskoj vojsci — *Domī* pako sa samostavnicim može se na oba načina slagati, t. j. u Gen. i Abl. s' *in*, n. p. *Domī Caesaris*, ol *in Domo Caesaris*: u kući Cesarovoj. U večebroju veli se: *in Domibus*.

3. Gradovi se gdigod nahode u Abl. s' *in*, n. p. *Navis in Cajeta parata est*. Cic. *Varro naves in Hispali curavit*. Tomu protivno maleni otoci (*insulae*) a gdigod i veliki, stavljaju se u Gen. n. p. *Conon plurimum Cypri vixit*, *Timotheus Lesbi*. Konon je za dugo živio u Cipru, a Timotej u Lesbu. *Siciliae cum essem etc.* Cic.

4. Kad se imenim vlastitim gradovah pridaje slogod, nestavlja se u Gen. nego u Abl. n. p. na mīsto: *Natus est Antiochiae urbis quondam celebris*; bolje je reć: *Antiochiae urbe, in urbe, quondam celebri*: u Antiočiji njegda glasovitomu gradu. Ne: *Romae magnae, nobilis etc.* nego: *in magna, nobili, Roma*.

5. Imena občena često s' pridavnikom u Abl. brez pridstavka, n. p. *Castra Gallorum opportunis locis erant posita etc.* Vojska Galska bijaše na dobru mīstu. *Non eodem semper loco sol oritur aut occidit*. Sen. A kod Poetah se nalaze brez pridstavka kad i neima pridavnikah. n. p. *Silvisque agrisque viisue corpora faeda jacent*. Ov. razuml se, *in silvis, in agris etc.*

UPRAVA II.

Motus ad locum-Stupanje k' mīstu.

11. *Quaestio si fiat per quo, responsa dabuntur*
12. *In quarto: Quo vadis? eo Romam, Hispal, Athenas,*
13. *Brundisium; Rus atque Domum, ceu propria reddes.*

1. Imena vlastita selab, gradovah, varosah, kogamudrago Sklona i broja bila, takodjer ova dva, *Rus* i *Domus*, kad je pitanje: *Quo-kamo*, kuda, olti kad je stupauje k' mistu, stavljaju se u Akuzativ brez pridstavka, n. p. *Quo vadis? Eo Romam, Brundisium, Athenas*: Kamo, oli, kuda čes? Idjem u Rim, u Brindiz, u Ateuu. Tako: *Eo domum, Rus*: idjem doma, u selo. *Eum domum suam receperunt*: printise ga u svoju kuću. *Suas abiere domos*: otidjose k' svojim kućam. *Ego rus ibo, et ibi manebo*. Ter. Ja ću otić u selo i onde ću ostati. Medjuto *rus* u večebroju samo se uzima s' pridstavkom *in*, n. p. *Ite in rura vestra*: ajdete u vaša sela.

2. Ali imena zavičajah, otokah, državah i drugih mistah u obćeno kamo se idje, stavljaju se u Akuz. s' pridstavkom *in*, osobito kad se ulazi u misto, i *ad*, navlastito kad se samo k' mistu primice, n. p. *Proficiscitur in Galliam*: polazi u Francezku. *Cum in Africam venissem*: došavši u Afriku. *Profecti sunt in Syriam, in exterarum Provincias, in Sardiniam*: otisli su u Siriju, u inostrane Države, u Sardiniju. *Proba vita via est in coelum*: dobar život put je na nebo. *Ad rivum eundem lupus et agnus venerant*. Fed. K' istomu potoku bijabu došli vuk i janje. *Eamus ad Caesarem*: ajdemo k' Cesaru.

OPAZ. Kadkad imena vlastita gradovah, varosah t. d. nalaze se u Akuz. s' *in*, oli, *ad*, a brez njih imena kraljevinah, otokah, n. p. *Senex in Ephesum ibit*: Plaut. *Te vero nolo... ad Bajos venire*. Cic. *Sardiniam venit. Epirum portando dedit etc.* Tako se osobito Piesnici služe; koji i dativ uzimlju kod takih imenah, n. p. *It clamor coelo. Classis invehebatur littoribus*; na misto: *ad coelum, ad littora*.

UPRAVA III.

Motus de loco et per locum Stupanje od mista i po mistu.

14. *Responde in sexto, si qua? sive unde? rogaris.*
15. *Unde venis? Corydon; et qua tibi ducis eundem?*
16. *Rure, Domo, Delphis, Epheso, Carthagine, Roma.*

Imena selah, gradovah, varošah i manji otokah, takodjer *Domus*, i *Rus*, kad je pitanje *Unde-Odkle*, i *Qua-Kudan*, preko koga mista, stavljaju se u šesti padež t. j. u Ablativ brez pridstavka, n. p. *Unde venis?* odkle dolaziš? *Corydone, Roma, Carthagine, Epheso, Delphis, Domo, Rure*; iz Koridona, iz Rima, iz Kartaga, iz Efeza, iz Delfah, od kuće, iz sela. *Domo profugere*, Cic. Pobignuti od kuće. *Quum Tullius rure redierit, mittam eum ad te*, Cic. Povrativ se Tullio iz sela, poslat ću ti ga. *Dionysius Platonem Athenis arecessivit*. C. N. Dioniz pozvâ Platona iz Atene. *Roma, Brundusio, Athenis, Laodicea iter faciebam*: idjah preko Rima, Brindiza, Atene, Laodiceje.

17. *Insula, seu Regio, Provincia, cuncta locorum*

18. *Nomina, praepositas gaudent adjungere partes.*

Ali imena zavičajah, Kraljevinah, Državah, velikih otokah i sva obćena mistah, ako je pitanje: *unde-odkle*, stavljaju se u Abl. s' pridstavkom *a, ab, ex, de*, n. p. *Romani ex Sicilia in Africam gradum fecerunt*, Cic. Rimljani pekoraciše, oli pridjoše, iz Sicilije u Afriku. *Discessit ex Italia*: otiđe iz Italije. *Recessit ab urbe*: odstupi od grada. *Decidit de lecto*: padè s' postelje. — Akoli je pitanje po komu ili priko koga mista, tada se stavljaju u Akuz. s' pridstavkom *per*, n. p. *Per forum, per Urbem, per Illyricum, per exteras regiones transco*: prohodim preko trga, preko grada, kroz ili preko Ilirije, kroz inostrane kraljevine. *Dum ipse terrestri per Hispaniam, Galliasque itinere Italiam peteret*: prolazeć on piešice preko Spanje i Gallije u Italiju.

OPAZ. 1. Imena vlastita gradovah etc. veće putali nahode se s' pridstavkom, n. p. *a Brundusio nulla adhuc fama venerat*: ništa se još nebljaše dočulo iz ili od Brindiza. *Ab Alexandria*: iz Aleksandrije. *Ab Roma*: iz Rima. *Quum de domo me deducerent*, Cic. A protivno imena obćena, mistah, Zavičajah, Kraljevinah, Otokah, osobito kod Piesnikah, nalaze se brez pridstavka, n. p. *Remeans Aegypto*: vraćajuć se iz Misira. *Non rediit Caria*: nevrati se iz Karije. *Via Appia iter facere*: hoditi putem Apijskim. *Terra, marique*: po kopnu i po moru, na zemlji

i na moru. *Praeterita hac recta platea sursum. Tota Asia vagatur*: skita se po svoj Aziji. Osobito ako se neizlazi iz mista stavlja se u Abl. s' pridstavkom, i brez njega, oli u Akuz. s' *per*, n. p. *Domo, in foro, per domum, per forum volitabat*: prolakaše po kući, po trgu.

2. Imena rčljiva takodjer, kako: *reditus, reditio, adventus, mansio* etc. primaju obćene padeže, n. p. *Domum reditiois spe sublata*: izgubiv nadu doma se pavratit. *Cum a Brundusio M. Antonii reditum timeremus*: bojeći se Antunova povratka iz Brindiza, oli, da se nepovrati. *Brevis fuit mansio tua in urbe, Mediolani*: malo si stao u gradu, u Milanu. *Quando fuit adventus tuus in Patriam, Parisios* etc. kad si dašao u Otačbinu, u Pariz. — I s' prislovom: *Quid huc reditio est?*

UPRAVA IV.

De Dativo Communi.

19. *Omnia personae superaddere verba dativum.*

20. *Commoda cujus erunt, incommoda gratia possunt.*

Svaka rič može imat Dativ kipa, na koga korist ili štetu što biva, n. p. *Tibi aras, tibi occas, tibi seris, tibi eidem metis*. Clc. Tebi oreš, tebi branaš, tebi siješ, tebi istomu ženješ. *Quidquid valebo, tibi valebo*: što god uzmognem, tebi uzmognem. *Si quid offenderit, sibi totum, tibi nihil offenderit*, Clc. ako nagraiše svojom će ne tvojom štetom nagraisati. *Mihi peccat, si peccat*: meni griši, ako griši. *Tu illi amicus* etc. ti mu prijatelj.

UPRAVA V.

De Accusativo vel Ablativo Temporis.

21. *Quamdiu amat quartum, vel sextum; ut, quatuor annos*

22. *Aegra parens podagra jacuit, vel quatuor annis.*

Kada je pitanje *Quamdiu*, za koliko vremena, oliti kad se izgovara trajanje (*continuatio*) vremena, ovo se stavlja u Akuz. oli u Ablativ brez pridstavka, a i s' pridstavkom *per* u Akuz. kad se hoće što jasnije da iztomaći, n. p. *Vixit triginta annos*,

triginta annis, oli, *per triginta annos*: Elvio je trideset godinah. *Regnavit tres annos, tribus annis*, ol *per tres annos*: kraljevao je tri godine. *Ager, quum multos annos quievit, uberiorer efferre fruges solet*, Cic. Polje, kad opoćine za mnoge godine, bolje radja. *Aegyptum Nilus tota aestate obrutam opletamque tenet*, Cic. Nila (rleka) po sve lito drži potopljen Misir. *Annibal Italiam per annos sexdecim varijs cladibus fatigavit*. Just. Annibal šestnest oli za šestnest godinah mućio je Italiju različitim nevoljam. *Provinciam triennium obtinuit*: tri oli za tri godine si vladao državom. *Biduum Laodiceae, duas horas Tiri fuimus*: dva dni smo bili u Laodiceji, a dva sahta u Tiru.

23. *Ad quando sextus tantum respondet ubique*:

24. *Ut quando fient comitia? Mense decembri*.

Kad je pitanje *Quando*, kada je što bilo, oli će bit, vrime se stavlja u Ablativ brez pridstavka, n. p. *Quando fient comitia? Mense Decembri*: kada će se držat shor? u Prosinu, oli miseca Prosinca. *Quando venit? Anno praeterito, anno superior, anno elapso*: kada je došao? lanl. *Veniam hebdomada proxima*: doći ću došaste nedilje. *Surrexit primo mane, summo mane*: uranio je, ustao se je prerano. *Pervenit eodem tempore, eodem momento, eadem occasione*: dodje u isto vrime, isti čas, istom prigodom. *Toto anni decursu*: preko sve godine. *Mortuus est aetate propecta*: star je umro. *Hoc anno, hoc mense, superioribus diebus*: ove godine, ovog miseca, prošlih danah. *Biennio ante*: onomlanl. *Triennio ante*: prije tri godine, oli tri godine na zad. *Quindecim annis ante*: petnest godinah na zad. *Pridie ejus diei*: u oćl onoga dana.

OPAZ. 1. Kada je pitanje u koliko je se što dogodilo, oli se ima dogoditi, u Abl. brez pridstavka, oli u Akuz. s' *intra*, i u Gen. sa *spatio*, n. p. *Paucis diebus hoc feci*: u malo sam danah to ućinio. *Biduo, triduo*, u dva, u tri dana, oli do dva do tri dana: oli *intra paucos dies, intra biduum, intra triduum*. *Id fecit intra tres horas*, ol, *trium horarum spatium*: to ućini u tri sahta. *Clodius respondit triduo illum, ad summum quadriduo, periturum*: odgovori Klodio, da će on do tri, ol najdalje do ćeteri, dana poginut.

2. Kada je pitanje *odkada* je što bilo (*Quam dudum*), stavlja se u Akuz. s' brojem rednim, n. p. *Punico bello duodecimum annum Italia urebatur*, T. Liv. već od dvanest godina Italija goraše ratom Punickim ili Kartazkim. *Trebonio multos annos utor familiariter*. Cic. mnogo je godina, od kada ohćim prijateljski s' Treboniom. A služi se i s' *ante* i *abhinc* u Akuz. oli Abl. i brojem glavnim, osobito kad je posve stogod prošlo, n. p. *Paucis ante diebus, paucos ante dies*: malo danah prije. *Ille abhinc duos et viginti annos mortuus est*. Cic. dva-deset su i dvi godine, da je, ili odkad je, umro. *Abhinc annis quindecim, duobus et viginti*: odsada na zad petnest godina, oli dvadeset i dvi. Ante stavlja se i s' brojem rednim, n. p. *vigesimo anno ante*. Amo spadaju izgovori: *Quatuor sunt dies ex quo*, oli, *quum te non vidi*; *quartus est dies ex quo* etc. četeri su dana da te nevidih, oli odkada te nevidih. *Post urbem conditam, ab urbe condita*: odkad je Rim sagradjen. *Jam a quatuor annis*, ol jam *quartum annum studet Parisiis*. Jur od četeri godine ućl u Parizu.

3. Ako se pita do kada, oli do koliko vrimena ima što biti, stavlja se u Akuz. s' *ad*, oli *hinc ad*, oli *post*, oli *hinc post*, n. p. *Conceditur ad tempus*: dopušta se do nekoga vrimena, za nekoliko, za njego vrime; *ad annum*, za godinu: *ad vitam*, za života, preko svega života. *Nos te expectamus ad mensem Januarium*: čekamo te u Sićnju. *Aliquot post menses*, do nekoliko misecih. *Redibo post duos dies*, oli, *hinc ad duos dies*, oli, *hinc post duos dies*: povratit ću se do dva dni, nakon, posli dva dni. *Post* i s' Abl. n. p. *Multis post annis*, ol *multos post annos*.

4. Kad se hoće da naznaći, za kada, za koje vrime, stavi se u Akuz. s' *in*, n. p. *Eum ad coenam invitavit in posterum diem*, Cic. pozva ga na večaru za slideći dan. *In exiguum aevi gignimur*, Sen. radjamo se za malo vrime, t. j. za malo život.

5. Pitanje *kada* stavlja se i u Abl. s' pridstavkom *in*, n. p. *Hoc in tempore*, Cor. *In illo tempore*, *in omni tempore*, Cic.

6. Ako je vrime dokončano, a razume se časi, dnevi, godine, broj glavni okrene se u redni jebnobrojni, n. p. *Discessit hora octava*: hode osmi saht, oli u osam sahtah. *Natus est die*

decima Augusti: rodi se deseti dan Kolovoza. *Anno millesimo octingentesimo sexagesimo tertio*: godine hiljadu osam stotinah šestdeset i treće.

7. Vrime *kada* što biva nahodi se i u Akuz. s' *per*, n. p. *Duo fuerunt per id tempus, per hos dies, per ea tempora*. Kadkad u Abl. s' *de*, n. p. *De media nocte proficisci imperat*: zapovida da se polazi u pó noći.

8. Imena različita dobi, kako, mladosti, starosti; takodjer rođenja, života, smrti, dospitka, nesmatraju se ko imena vremena, zato se stavljaju s' pridstavkom *in*, n. p. *In iuventute*, u mladosti, *in senectute*, u starosti, pod starost, *in morte*, na smrti, *in fine* na svrbi; a na počelu, veli se, *initio* i *in initio*.

UPRAVA VI.

De Accusativo vel Ablativo spatii vel distantiae.

25. *Vult quartum; sextumque loci distantia casum,*

26. *Ut stadium distant, vel centum passibus hostes.*

Svakoj se riječi može pridati Akuz. ol Abl. znamenujući prostornost (*spatium*) oli dalečinu, razmak (*distantiam*), n. p. *Abest ab urbe quadridui iter, mille passus, stadia trecenta*: oli *itinere quatuor dierum, millibus passuum, stadiis trecentis*: daleko je od grada četeri dana hoda, tisuću korakah, i trista stadia. *Mille et ducentos passus tibi latitudo patet*: onde se širina prostire tisuću i dvista koraka. *Millibus passuum sex a Caesaris castris sub monte consedit*: odsiđe pri dnu jedne planine šest tisućah korakah ad Cesarove vojske. *Aedificia fere spatium unius iugeri distant*: sgrade su oko jednu dnu zemlje razmaknute. *Sulci lirarum inter se distant semipedali spatio*: pluzne su brazde pó drug' stopu razmaknute.

OPAZ. 1. Ova se stavljaju kadkad i u Gen. n. p. *A castris aberam bibui*, Cic. hijah daleko od vojske dva dni hoda. Ovde ho se vazda razumiva *Iter* oli *tiam* etc. Gdigod u Akuz. s' *per*, n. p. *Per triginta millia passuum victores sequuti*. Liv: trideset oli za trideset miljah dobitnici ih goniše. A kadnokad u Abl.

s' a ili ab, n. p. *A millibus passuum quinque itinera difficilia atque angusta excipiebant*, Caes. onamo izza pet tisućah koradžah zaticahu mućni i tisni puti. *A quinque fere millibus locat castra*, Liv. njegdi izza pet miljah namišća vojsku. Pazi l ove izgovore: *Accidit decimo abhinc passu*, oli, *ad decimum abhinc passum*: dogodi se deset korakah odavljen. *Comprehensus fuit tertio milliaro*, oli, *ad tertium milliarium a Lutetia*: bi uhvatjen tri milje od Pariza. *Ad quartum lapidem ab urbe*: do četeri, oli četeri kamena, oli četvrti kamen od grada, t. j. daleko.

2. Istim se dvama padežima služi kod mire (*mensura*), kako: visina, dubina, širina, dugljina, n. p. *Habebant gladios longos quaterna cubita*: imadiahu maće duge četiri lakta. *Pedem o villa egressi non sumus*: nismo ni stopu iz sela izišli. *Muri Babylonis ducenos alti, quinquagenos lati erant*, Plin. zidovi Babilonski bijahu visoki dvista stopah, a pet stotinah široki. S' Gen. n. p. *Colossus centum viginti pedum*. Svet. Gorostasnik od sto i dvadeset stopah. *Pedum quindecim fossa*. Caes. jama od petnest stopah.

UPRAVA VII.

De Ablativo absoluto

O Abl. nezavisnom oli osebnom.

27. *Sextus adherescit verbo cuicumque solutus*:

28. *Ut Rex egreditur procerum stipante turba*.

Svakoj se riči može pridat Ablativ osebno oli nezavisno stavljeni, t. j. koji ni prije ni posle o riči nevisi, n. p. *Rex egreditur procerum stipante turba*: Kralj izhodi prateći ga mnoštvo velikasah. *Jubente Deo*: *Deo sic permittente*, *Deo juvante*, *auxiliante*, *opitulante*: po zapovidi; na zapovid Boga, zapovidajuć Bog, pripuštajuć, pomažuć, s' pomoćju Boga. *Oriente*, *occidente sole*: izhodeć, zahodeć sunce. *Ingruente nocte*: prid noć, primičuć se noć, sunoćajuć se. *Exiit, patre non vidente*: izidjo, nevideć ga otac. *Fugit nemine insequente*: pobizo negoneć ga nitko. *Nihil praecepta atque artes valent*, nisi *adjuvante natura*. Quint. Nepomagajuć narav, ništa nepomagaju naredbo i zanati. *Ethnicis Imperatoribus Ecclesiam persequen-*

libus magis enituit Christianorum virtus: Progoneč Crkvu Cari neznabožkih, bolje prosinu krsćanska kripot. *Mortuo patre*, regnatit filius: umrivši otac, osta kraljem sin. *Duce interfecto, milites fugerunt*: poginuv vojvoda, pobigoše vojnici. *Praemisso nuntio, proficiscitur e castris*: poslav unaprid viestnika, podje s' vojnista. *Manducat non lotis manibus*: jede neumiv, oli neumivenih rukuh, neumivenim rukam. *Caesis inimicis, rediit*: paraziv neprijatelje, povrati se. *Rege venturo, magnum erat in urbe gaudium*: imaduē doći kralj, veliko bijaše veselje u gradu. *Duce Mathathia*: buduē vojvodom Matatia, pod vodstvom Matatie, za vojvode Matatie. *Caesare Augusto*; za Augusta Cesara, buduē Cesarom Agust. *Teste Seneca*: po svi-dočbi Seneka, svidočē Seneka. *Comite Angelo*: prateč Angeo. *Conscio, insecto, patre*: znaduē, neznaduē otac. *Invito, adverso domino*: preko volje gospodarove, protiveč se gospodar. *Paucis exceptis*: malo ih iznimiv. *Discessit, ol discesserunt, insulatus hospite*: hode oli hodoše nepozdraviv, nepozdravivši nitkoga, nitkomu se nejaveči. *Sereno quoque coelo, aliquando tonat*. Sen. kadkad grml, i za vedra neba, buduē vedro. *An-nibale vivo, vivente*: živuē Anibal, oli za života... *Nullis impedimentis*: brez ikakve oprike, nebuduēi oprikah.

OPAZ. 1. Ako ime oli dionstvo zavisl o komugod dila go-vorenja, tada se stavlja u padeže po obćenim upravam sla-ganja, n. p. *Cicero Proconsul in Ciliciam proficiscens Athenas venit*: Ciceron idjuē u Ciliciu za Prokonsula dodje u Atenu. *Tibi eam, quam suscepisti, viam tenenti*: ti držeč se onoga puta, kojim si pošao. *Me studiis operam sedulo navantem laudabunt omnes*: nastoječ ja pomnjivo za naukom svi će me po-hvaliti.

2. Osobito kod poviestnikah dionstvo prošasto brez imena stavlja se n. p. *Audito, castellum Lappiae obsideri, sex legiones eo duxit*, Tac. čuvši, ol, čuvši se, da je obsidnuta tvrdjava Lappie, šest četa vojske onomo odvede.

3. Kadkad se stavlja samo ime u Abl. n. p. *Juxta periculoso, facta seu vera promere*, i. j. *cum aequo periculo esset*. Tac. Buduē jednako pogibeljno laž ill istinu reč.

UPRAVA VIII.

De Ablativo instrumenti, causae, modi.

29. *Sive instrumenti, seu causae adjungere sextum,*

30. *Sive modi, quo aliquid fiat, verba omnia possunt.*

Svaka rič prima Ablativ koji zlamenuje:

1. *Instrumentum* - orudje, kojim se što čini, n. p. *Misce oculis egomet vidi*. Ter. Ja sam mojima očima vidio. *Dente lupus, cornu taurus petit*. Hor. zubom vuk kolje, a rogom bak bode. *Ferire gladio*: raniti mačom. *Ludere pila*: igrati se lopte. *Sonare cithara*: sviriti kitarom. *Obruer lapidibus*: kamenovat!, pritisnut kamenjem. *Scribere manu*: pisati rukom.

2. *Causam* - uzrok, radi koga što biva, n. p. *Vestra culpa haec acciderunt*. Cic. vašom je krvieom to se dogodilo. *Terrore percelli*: strnuti od straha. *Vir natura ferus*: čovik naravju osoran, zviran, zviročudan. *Pallescere culpa*: bliditi od griha, rad griha. *Eo consilio, ea mente*: tom odlukom. *Amo spadaju izgovori*: *Ardere iracundia, dolore, studio, desiderio alicujus rei*: gorliti od srditosti, oli srbdom, od žalosti, ol, žalostju, željom, čega. *Inflammari, accendi, amore, odio, cupiditate etc.* zaljubiti se, zazlobiti, oli, zamrziti, zaželiti: upaliti se ljubavju, zlobom, željom. Takodjer: *Gaudeo, moereo alienis malis*: veselim se oli žalostim na tudjemu zlu. *Madesco lacrymis*: suzam ronim.

3. *Modum* - način, kojim što biva, n. p. *Injuria fit duobus modis, aut vi aut fraude*, Cic. Nepravda dvojako biva, ili silom, ili privarom. *Nudo capite incedere*: hoditi gologlav. *Regio apparatu excipit*: biti pričekan oli primljen kraljski, t. j. presjajno. *Medicaminibus curari*: liekom ozdraviti. *Aliquid agere dedita opera, consulto*: akaste što činiti: *Loqui lingua latina*: latinski, oli latinskim jezikom govoriti. *Paucis verbis, uno verbo*. *Praestare alicui virtute, scientia, magnitudine, viribus etc.* *Aequo animo aliquid ferre*. *Adolescentium more*. *Pecudum ritu*: na živinsku. *Meo more*: na moju, po moj način. *Clara, aut submissa voce dicere*.

OPAZ. 1. Ablativ orudja *instrumenti* može se lipo okrenut u Akuz. s' pridstavkom per n. p. *De iis vulneribus, quae maxime*

per tela inferantur: o onim ranam, osobito koje se strilam zadaju, oli čine.

2. Ablativ uzroka (*causae*) kadnokađ prima pridstavke, a, ab, cum, de, ex, prae, pro, n. p. *Jacentes hostes a verecundia*: ležeći od štida nepriatelj. *Certo scio, te fecisse cum causa*: znam doisto, da si s' uzrokom učinlo. *Quibus Senatus de me gratias egit*: kojim Senat radi mene zahvali. *Ex conscientia sui diffidenti*: bojeći se od, oli rad, svoje duševnosti. *Nec loqui prae moerore potuit*: od tuge ni govorit nemogaše. *Proque eo*: radi toga, tim.

3. Ablativ načina (*modi*) često prima pridstavak cum, koga pratioćem (*comitem*) zovu, jer zlamennje sđruženje u činenu n. p. *Semper magno cum metu dicere incipio*: nvlk s' velikim strahom progovaram. *Cum febrī domum redeo*: s' groznicom se doma vraćam. *Aliquem a se dimittere cum bona gratia*: uljudno tkoga od sebe odprostiti. *Summa diligentia*, i *cum summa diligentia*: najvećom, oli s' najvećom pomnjom.

UPRAVA IX.

De Ablativo Excessus et Praetii.

31. *Excessus praetiique adhibent verba omnia sextum.*

Svakođ se riči moze pridati Ablativ zlamenujući

1. *Excessum*-prepunost, zalihost, nadlazak, n. p. *Virtute, doctrina, industria, superabat omnes*: sve nadlazaše krlpostju, naukom, obrtnostju.

2. *Pretium*-cinu, n. p. *Emi equum quindecim aureis, sellam tribus florenis, frenum uno floreno et duobus realibus*: kupio sam konja za petnest cekinah, sedlo za tri fiorina, a uzdu za fiorin i dva groša. *Multorum sanguine et vulneribus, ea Poenis victoria stetit*: mnogo je krvi i ranah zapalo Kartagovce ono dobitje.

Amo spadaju ovi pridavnici cine *Magno*, skupo, *permagno*, preskupo, *plurimo*, najskuplje, *parvo*, jevtino, *paululo*, prejevtino, *minimo*, najjevtinije, n. p. *Piscinae aedificantur magno*, skupo se grade ribarnice. *Permagno decimas ejus agri vendidisti*, preskupo si prodao desetinu onog polja. *U' redimas*

minimo, si nequeas paululo: da odkupiš što za manje, ako za malo nemožeš.

32. *Quanticumque tamen, tantidem a lege recedunt:*

33. *Et pluris, tanti, quanti, quibus adde minoris.*

Iznimaju se *Quanticumque* i ostala napomenuta u stihovim, i slažu se s' Genitivom, kako smo rekli u Drugom Redu Ričih Činećih. n. p. *Quanticumque domus constat*: koliko mu drago zopadala kuća. *Tantidem redemi patrem, quanti a te redemptus sum*: po to sam odkupio oca, po što sam bio od tebe odkupljen.

OPAZ. 1. Rič *sum, es, est* i *valeo* kad spadaju na cinu dolaze u Abl. i Akuz. a i s' rečenim genitivim, n. p. *Denarii denos asses valebant*: desetice deset parah valjadiahu. *Dicunt ternis denariis tritici modium esse*: vele, da tri desetice zapada varicak pšenice. *Tanti est, quanti fungus putridus*: valja tollko, koliko gnjila gublna. *Sed quanti omnibus valeat*: nego po što je cinjen od svih.

2. Amo spada Abiativ *Materiae*-tvarl, iz koje se što čini, i stavlja se s' pridstavcim *e, ex, de*, n. p. *homo factus e limo terre*, čovik učinjen od gliba; *Mensa ex ligno*, trpeza od drveta; *Vas ex auro*, sud od zlata; *Templum de marmore*, crkva od mramora. - Ovi se samostavnici mogu i lišše okrenut u pridavnike, slažuć ih s' imenom stvari učinjene, n. p. *Mensa lignea*, drvena trpeza, *vas aureum*, sud zlatan, oli zlatni, *templum marmoreum*, crkva mramorna.

3. Ako je govorenje o novcim, tvar se (*materia*) može staviti i u Gen. n. p. *Nummus ex argento, ex auro, argenteus, aureus*, oli, *nummus argenti, auri*. Takodjer: *Flumina lactis, Montes auri*: rike mlične, gore zlatne.

Tvar oli *materia* o kojoj se bavi, govori, piše, u Abl. s' *de*, oli *super*, n. p. *Hac de re*, oli, *hac super re ad te scribam*: o tom ću ti pisati.

POGLAVJE PETO

O SLAGANJU NAČINAH I VRIMENAH

De Modo Conjunctivo et Imperativo.

1. Konjunktivom ili vezivnikom služimo se često na misto Imperativa, n. p. *discas*, uči. *Qui dedit beneficium taceat, narret qui accepit*, Sen. Koji je učinio dobročinstvo nek šuti, a koji je primio nek povidl.

2. Služimo se takodjer vezivnikom kad se svltuje, pozivlje, n. p. *Meminimus etiam adversus infimos iustitiam esse servandam*, Cic. Spomenimo se, da valja biti pravednim i prama najnižim. *Sic cum inferiore vivas, quemadmodum tecum superiorem velles vivere*, Sen. Tako živi, ili ponašaj se, s' podložnicim, kako bi htlo da s' tobom žive, ili ponaša se, staresina.

3. Za ukazati samu mogućnost čega (*possibilitatem*), zato se i zove *modus potentialis*, n. p. *Hic quaerat quisplam*, Cic. Ovde će tkogod upitati, ili, ovde bi mogao tkogod upitati.— Osobito se ovim načinom služimo s' upitanjem, i tada mu se za višu snagu pridruže *ut, an, ne*, n. p. *Ego te consulem putes, cum tu me non putes senatorem?* pa ja tebe držat za vičnika, kad ti mene ne držiš starostom? *Quis eum adoret?* tko bi mu se klanjao? tko bi mu se mogao klanjati? *Te ut nulla res frangat?* pa da te ništo nemože pripitomiti? *Eloquar, an sileam?* da izrečem, ili šutim? imam li, mogull reć, ili moram šutiti? *Omnium eloquentissimi quos ego viderim*; od svih, koje sam mogao vidit, najričitiji. *Nec facile dixerim*: nitl mogu lasno reć, ne bi lasno rekao.

4. Kada se vieća o čemugod, n. p. *Quid hoc homine faciat?* pa što bi vi od njega? što bi mu vi mogli učiniti? *Quid facerem?* što bi ja? što sam mogao činiti?

5. Kada se što god želi, zato se zove i *modus optativus*, način željni, n. p. *Nunc, o nunc liceat crudelem abrumpere vitam!* Sad, o sad mi nestalo ovog tužnoga života! *Si nunc se nobis ille aureus arbore ramus ostendat!* o da bi nam se sada ukazala na stablu ona zlatna grana! *O mihi praeteritos*

referat si Deus annos! O da bi mi Bog prošaste godne povratio!
Utinam minus cupidi vitae fuissetus! Kamo srića, da smo
manje pohlepni za životom! *Ut illum dii perdant.* Bog ga ubio!
Pereat a facie terrae! nebilo ga! nestalo ga s' lica zemlje!
Quam vellem Romae mansisses! o kako bi mi drago bilo, da si
ostao u Rimu! *Ita me Deus adjuvet!* tako me Bog pomogao!
Ita mihi omnia, quae opto, contingant: tako mi se, sve što
telim, dogodilo. *Avertat hoc Deus a nobis!* Bog nas od toga
sačuvao! nedao nam toga Bog! *Utinam illum diem videam!*
Dao Bog da vidim oni dan! *Negare non potes, atque utinam*
neges! nemožeš zanikati, ali dabogda zaničeš! *Dalmatis Dii*
malefaciant, Cic. Bog prokleo Dalmatince.

6. Kad se štogod samo dopušta, u. p. *Sit sacrilegus, esto*
sit sacrilegus: budi, da je svetogrdan, recimo, da je svetogrdan, pa da je i svetogrdan. *Profundat, perdat, pereat, nihil ad me attinet:* neka on troši, gubi, pa i pogine, što je meni stalo; ili, meni nije stalo, pa ga on trošio, gubio. *Seditiosus homo fuerit,* bio ga odmetan, pa, da je bio odmetan, bud' je bio odmetan. *Verreris ne si servus verberetur aufugiat:* aufugiat; bojiš se da nepobigne sluga ako bude izbijen: neka biži, ili, poblgao ga. *Age restitero illis, sustinero eos:* pa da bi im se imao opirati, da bi ih podnosio; ili, budi da ću im se imat opirati, podnositi ih. *Quam sibi conveniat, ipse viderit:* kako mu se pristoji, neka on gleda; budi njegovo gledati.

7. Kad štogod srdito od nas odbijamo, n. p. *Egone ut prolis meae fundam cruorem!* ja prolivati krv moga sina! pa da ja prolivam krv moga sina! *Illic cedamus!* pa da mi tomu popustimo! mi mu popustiti! da mu mi popustimo! *Ego tibi irascerer!* ja se na te razsrditi! pa da bi se ja na te razsardio!

8. Kada se sumnji, ili štogod pod pogodbom izgovara, n. p. *Ubi istum invenias, qui honorem amici anteponat suo?* Gdi ćeš naći, ili gdi da nadješ toga, koji bi prijateljevo poštenje mimo svoje cinio? *Velimus, nolimus,* mi htiti, nehtiti.

9. Služimo se sadašnjim i prošastim vrimenom ovoga načina, kada kakvo mnjenje izgovaramo s' opazom, ili posve nepotvrđujući, u. p. *Velim, htio bi; optaverim,* rad bi bio, želio bi; *non hoc dixerim,* to nebi rekao.

10. Iziskuju Konjunktiv s' *ut*, slideće riči; 1. Pitanja: *Peto, posco, postulo, flagito, efflagito, exigo*. 2. Kidisavanja: *Insto, insisto, contendo, urgeo*. 3. Molenja: *Precor, oro, exoro, rogo, imploro, obsecro, obtestor*. 4. Dostignutja: *Impetro, consequor, assequor*. 5. Nagovaranja: *Ilortor, moneo, admonero, suadeo etc.* i protivne, *dehortor etc.* 6. Zapovijanja: *Impero, mando, praecipio, negotium do, sancio, edico etc.* 7. Dopuštanja: *Permitto, sino, concedo etc.* 8. Činenja: *Facio, ago, curo, operam do etc.* n. p. *Cura ut valeas*, pazi zdravlja, nastoj zdravo biti. *Omnia ut tibi sint nota faciam*: nastojati ću da ti sve bude poznato, da o svemu budeš obznanjen. *Precor, ut venias*, molim te dodji. 9. Još često i riči nastojanja: *Contendo, nitor, laboro, elaboro*. Takodjer *opto* gotov vazda, *exopto* ridko, *volo* češće, dolazi s' *ut*. Po isti način riči dogadjaja, *Accidit, contigit, evenit, usu venit etc. contigit, ut veniret*: dogodi se, da dodje.

OPAZ. Vidit će se koji sastavci osobito slažu se s' konjunktivom kad o njima uzgovorimo. A najviše se može naučiti iz štiivenja dobri pisacah.

Imperativ.

1. Premda se Imperativom svejednako služi za sadanje i došasto, ali bi se uprav imalo razlučiti jedno od drugoga. Dakle za sadašnje služi, n. p. *Lege, legite*, čitaj, čitajte; a za došasto, n. p. *Legito, legitote, legunto*, čitati ćeš, čitati ćete, čitat će. *Cras petito, dabitur*; *nunc abi*, Plaut. Sutra pitaj, dati će se; za sad odstupi.

2. Imperativ se može zaminut ne samo s' konjunktivom, kako smo gori rekli, nego i s' ovim izrekam, *cura ut, fac ut, a ut* može se i otajno razumljat, n. p. *Cura ut quamprimum venias*, Cic. Dojdi što prije, ili, nastoj doći što prije. *Bonam spem fac habeas*, dobro se nadaj, ili, imaj dobro uhvanje, čini imati dobru nadu.

3. Kad se što zabranjuje, iliti zapovida da se što nečini, uzima se *ne* s' Konjunktivom, n. p. *Ne facias*, nečini, *operae ne pareas*, neštedi truda, neprestani truditi. A može se uzeti *noli, nolite*, s' infinitivom, n. p. *Noli pati litigare fratres*, Cic.

Nepripusti da se bratja svadjaju. *Nolite id velle quod feri non potest*, Cic. Netražite onoga, što biti nemože. *Noli facere*, nečini, nemoj činiti.

Vrime Sadašnje.

Pazi da se često vrime sadašnje uzimlje za prošasto, n. p. *Roma interim crescit Albae ruinis, duplicatur civium numerus, Coelius additur urbi mons*, Liv. A tako se može reć i naški: medjato Rim reste razvalinam Albe, broj se gradjama dvostručí, brdo se Celijsko gradu prilaze. Povidatelj bo ovde stvar davnajnu smatra ko da bi se sada dogadjala.

DE CONSTRUCTIONE VERBI INFINITI.

1. *Verbi infiniti capitulis moderamina sunt*,
2. *Unde suae primum trahere propaginis ortum*.

Riči nesvršene hoće prid sobom Akuz. a izza sebe isto padeže ričih svršenih iz kojih su potekle, oli izašle, n. p. *Vidi nostros amicos cupere bellum*. Cic. Vidio sam naše prijatelje želiti rat, ol, da rat žele. *Malo te paulo post valentem, quam statim inbecillum videre*. Id. Volim te i pokasnije zdrava viditi, nego odmah nemoćna. *Quod scribis te a Caesare quotidie plus diligi, immortaliter gaudeo*. Id. Što pišeš, da te svaki dan to većma Cesar ljubi, neprestano se radujem. *Tempus est majora conari*. T. Liv. Video virtutem aestimari abs te minimi. Vidju, da ti premalo kripost procinjuješ. *Cupio scire*, t. j. *cupio scientiam*: želim znati.

3. *Debeo cum soleo, cupio infinita praecire*
4. *Verba solent, et plura, quibus fit nota voluntas*.

Riči koje izza sebe primaju Infinitiv jesu:

1. Sve riči, koje se zovu služee (*verba servilia*), a te su: *Soleo*, običajem, *Incipio*, počimam, *Debeo*, imam, moram, t. j. dužan sam, *Coepti*, počimam, počeo sam, *Desino*, prestajem, odustajem, *Possum* i *Queo*, mogu, *Nequeo*, nemoгу, *Valeo*, moćan sam, vridan sam, n. p. *Qui mentiri solet, pejerare consuevit*: tko laže i krivo se kune, oli, tko običaje lagati, običaje se i krivo kleti.

2. Riči hotienja, želje, nehotienja i mržnje: *Volo, Cupio, Aveo, Appeto, Expeto, Exopto, Gestio, Affecto; Nolo, Recuso, Respuo, Fastidio, Horreo, Erubesco, Verecundor etc.* n. p. *Cupio scire*, želim znati. *Volo cursum studii perficere*: hoću nauke dovršiti. *Recusavit malis acquiescere*. Nehtide zloćam pristat, ol, privolijit.

3. Riči počimanja: *Aggredior, Ordior, Exordior, Adorior, Ingredior, Instituo*, kad stoje na misto, *incipio*.

4. Riči trajanja, i protivne; *Persevero, Persto, Persiato, Pergo*, (trajem), *Consuesco; Absisto, Mitto, Omitto, Cesso*, na misto: *desino*; n. p. *Pergo loqui*: slidim govoriti.

5. Riči spomenuća: *Memini, Recordor, Reminiscor*, oli protivne, *Obliviscor*.

6. Riči nastojanja: *Conor, Nitor, Laboro, Adlaboro, Molior, Studeo, Contendo*, i tim slične, *Cogito, Meditor, Disco*, n. p. *Conatur discere*: nastoji učiti.

7. Riči hitnje, oli stanja: *Propero, Maturo, Moror, supersedeo etc.* također, riči nakane: *Statuo, Decerno etc.* n. p. *Caesar maturat proficisci*: Cesar hiti poć.

OPAZ. 1. Kada dojdū u slaganju ove riči: *Video*, vidim, *Jubeo*, zapovidam, *Promitto*, obećajem, *Sino*, pušćam, pripušćam, *Audio*, čujem, *Intelligo*, razumim, *Adverto*, opazujem, onda rič, koja slidi, meće se u Infinitiv činivi (*activi*) ako ima kojigod kip čineći, n. p. *Audio illum cantare*: čujem ga pivati. *Video te scribere*: vidim gdi pišeš. Ako li neima kipa činećeg kod sebe, onda se stavlja u Infinitiv trpeći (*passivi*), n. p. *Rex jussit captivum redimi*: Kralj zapovidi sužnja odkupiti; oli, da se odkupi. *Audio cantari*: čujem gdi se piva, ol, da se piva, ol, pivati; *narrari*, kazivati, *campanas pulsari*, da se zvoni, zvoniti, gdi zvona zvone.

2. Ako posli ričih, *Curare*, brinuti se, nastojati, *Dare*, davati, dati, *Locare*, namistiti, najmiti, *Suscipere*, primiti, uzeti, *Tradere*, pridati, *Mittere*, slati, *Relinquere*, ostaviti; dojde koja druga rič čineća s' akuzativom, stavlja se u Infinitiv trpeći (*passivi*), n. p. *Dedit filium educari*: Dao je sina podgojiti, oli da mu se podgoji. A može se ovde Infinitiv zaminut dionstvom trpećim na *dus, da, dum*, koje se ina složit sa

svojim samostavnikom u plemenu, broju, i padežu, n. p. *Dedit filium educandum: filiam educandam; filios educandos; filias educandas.*

3. Infinitiv se može zamisliti dionstvom trpećim prošastim na us, a, um, u Akuz. Izza riči *Volo* i drugih koje se s' njim mogu staviti, n. p. *Volo te monere*: hoću te opomenuti; zamine se: *volo te monitum*, oli, *monitum te volo*; *monitam te volo*; *monitos*, *rogatos vos volo* etc. Takodjer dionstvom činivim sadašnjim Izza riči, vidim, čujem, nalazim, zamiram, uvodim, n. p. *Vidi Petrum lugentem. Auditi eum quaerentem. Invenit eos dormientes. Inducere aliquem loquentem.*

4. Često kod riči nekipljivih sljedeća rič idje u Infinitiv, i ponajviše Izza *Decet*, pristoji se, *Libet*, drago je, *Opportet*, treba, valja, potrebito je, *Manifestum est*, očito je, *Necesse est*, potriba je, treba, n. p. *Te decet silere*: tebi se pristoji šutiti. *Opportet te scire*: valja da znaš.

5. Riči služeće (*verba servilia*) gori navedene, slide narav Infinitiva, t. j. ako je Infinitiv kipljivi i one postaju kipljive, n. p. *Tu soles servire pecuniae*. Ako li je nekipljiv i one postaju nekipljive, t. j. stavljaju se u treći kip jednobrojni s' Akuz. brez Nom. n. p. Počimaš se stiditi grihah; neveli se: *Tu incipis te pudere*, nego: *incipit te pudere peccatorum*. Tako: Mnogi bi se imali stiditi svoje nepomnje: *Multos pudere debet negligentiae suae*. — Rečene riči nemogu se okrenuti na *Passiv*, nego se na misto njih okrene Infinitiv čineći na trpeći, n. p. *Tu debes amare virtutem*; reče se: *a te debet amari virtus*.

6. Riči *Coepti*, *Desino*, *Queo*, s' Infinitivim trpećim u prošastomu vremenu uzimaju se u Aktivu i u *Passivu*, n. p. *Haec res coepit fieri*, oli, *coepta est fieri*.

7. Riči *Volo*, *Nolo*, *Malo*, *Cupio*, *Cogito* etc. imaju Infinitiv ne samo s' Akuz. nego i s' Nom. ako je isti kip čineći Infinitiva i riči s' njim sastavljene, n. p. želim biti milostiv: *Cupio esse clementem*, oli *clemens*. Ako li je kip različit, t. j. jedan koji želi, hoće etc. a drugi koji ima biti milostiv etc. vazda s' Akuz. n. p. *Cupio te, illum* etc. *esse clementem*.

8. Infinitivi *Esse*, *Evadere* i prilični, ako su vladani ričma

Licet, *Expedi* i drugim, koje hoće Dativ, mogu imat za sobom osim Akuz. i dativ na grčku, n. p. *Liceat illis esse salvos*, ol *esse salvis*. *Mihi negligenti esse non licet*. Cic. *Licuit esse otioso Themistocli*. Cic. Biše prosto Temistoklu lendovaniti. *Infirmo non vacat esse mihi*. Ov.

9. Infinitiv, kad stvar spada na rie stavlvenu prid istim infinitivom, tada prid sobom ništa, a za sobom iziskuju Nom. n. p. *Meditor esse affabilis*. *Nolo esse Longus*. *Dicitur hostis petere*. *Aviri infelices esse mihi videntur*.

10. Infinitiv *Passivi*, hoće Abl. s' a ili *ab*, Akuz. i padež infinitiva, n. p. *Credo a vobis accusari, accusatum esse, accusatum fuisse, accusatum iri, accusandum esse Lucretium errorum*: scinim, da vi osvajate, osvadjiste, osvajati ćete Lukrecia od sagrišakah.

11. Iz medju svih pridavnikah oli dionstvah prečesto se slaže s' infinitivom *Paratus*, n. p. *Paratus audire*: spravan čuti. *Quod parati sunt facere*, Cic. Što su spravni učiniti. *Omnia perpeti paratus*. Caes. Spravan svašto pretrpiti.

12. Kad se štogod brzo povida često se uzme infinitiv misto sadašnjega vrmena ukazujućega, n. p. *Verres unumquodque vas in manus sumere, laudare, mirari; rex gaudere ...* Cic. To se i naški lipo govori s' rijeju *stane*, koja se u Latinskom otajno razumljiva, n. p. *Stane uzimati, hvaliti, zamirati; kralj se radovati*.

13. Oblčaje se staviti u infinitiv, kad se začudjenje, razsrdjenje, oli koje ino čuvstvo hoće živano da izrazi, n. p. *Tene hoc, Atti, dicere, tali prudentia praeditum?* Cic. Ti li, to reći, o Aćio, čovlek tolike pameti? pa, da ti, o Aćio, koji si tolike razbornosti, to rečeš? *Mene incepto desistere victam?* Virg. Ja li predobivena odustati od poduzeća? oli, te ja odustat?

14. S' rijeju *Memini* infinitiv se često stavlja u sadašnjemu, premda je govorenje o prošastomu, samo ako kip, koji se spominje, bio je činitelj, ili svidok činenja, n. p. *Memini me legere*: spominjem se, da sam čitao. *Meministis tum, iudices, corporibus civium Tiberim compleri, cloacas refeciri*. Cic. Vi se spominjete, o sudci, kako tilesim gradjanah biše Tiber napunjen, i smradovila natrpana. Ako li kip koji se spominje

nije bio vidok činjenja, stavlja se u prošasti infinitiv, n. p. *Memineram C. Marium, navigio parvo, in oras Africae pervenisse*. Cic. Spominjao sam se, da je Kajo Mario u jednoj ladjici na obale Afrike doplovio.

DE CONSTRUCTIONE GERUNDIORUM.

Gerundium dolazi od riči *Gero*, nosim; jer nosi narav imena i riči. A trostruka su *Gerundia* latinska, na *di* za Gen. na *do* za Dativ, na *dum* za Akuz.

UPRAVA I.

O *Gerundium* Činivim n Obćeno.

1. *Omnia fontis amant Gerundia casus:*
2. *Ut, tempus cohibendi iras, et pace fruendi.*

Sva *Gerundia* činiva hoće padeže svojih ričih, iz koji su potekla, n. p. *Tempus est cohibendi iras, et pace fruendi, obliviscendi injurias, ignoscendi inimicis, coercendi cupiditatem, abstinendi maledictis etc.* Vrime je zauzbit srditost, zaboravit nepravde, oprostiti neprijateljim, zauzdat pohlepu, mir uživati, odustat od prokletvah, oti pslovakah.

UPRAVA II.

Gerundia in *Di*.

3. *Di finita jube comitare Gerundia nomen,*
4. *Gignendi casu gaudens: ut copia fandi.*

Gerundium na *di* služimo se izza imenah koja hoće Gen. Taka su: *Tempus*, vrime, *Studium*, želja, nastojanje, nauk, *Voluntas*, hotienje, volja, *Ardor*, žestina, vruća želja, naglost, *Ars*, zanat, umietnost, *Cupido*, *cupiditas*, pohlepa, *desiderium*, želja, *Cura*, *Sollicitudo*, briga, brižljivost, staranje, *Propensio*, nagnuće, težnja, *Causa*, uzrok, *Gratia*, kad zla menuje uzrok, *Diligentia*, pomnja, *Voluptas*, naslada, razkošje, *Facultas*, dopuštenje, oblast, *Venia*, proštenje, prašćanje, *Jus*, pravo, pravednost, *Medium*, sredstvo, *Modus*,

Methodus, način, *Regula*, uprava, pravilo, *Ratio*, kad zla-
menuje način, oli, uzrok, *Occasio*, prigoda, *Opportunitas*,
zgoda, *Promissum*, obećanje, *Consuetudo*, običaj, navada,
Votum, zavít, *Propositum*, odluka, nakana, *Spes*, ulivanje,
nada, nadanje, *Timor* strah, *Stimulus*, podbód, podticanje,
(žaoč, osnić), *Potestas*, vlast, *Pactum*, pogodba, oklad, ugo-
vor, *Scientia*, znanje, *Tedium*, Nausea, mržnja, grstenje,
Mos, običaj, *Copia*, obilnost, *Finis*, svrha. — Takodjer njeka
imena pridavna: *Capax*, podoban, vridan, sauzetan, *Incapax*,
nepodoban, *Cupidus*, *Avidus*, *Studiosus*, željan, pohlepan,
Consuetus, *Insuetus*, *Peritus*, *Imperitus*, *Gnarus*, *Ignarus*,
Rudis, *Doctus*, *Sciens*, *Nescius*, *Inscius*, *Memor*, *Immemor*,
Timidus etc. n. p. *Tempus est surgendi*: vrime je ustát. *Causa*
studendi, *Gratia discendi*, za učít, da učím, rad nauka. *Copia*
fandi: obilnost za govorit. *Avidus comedendi*: pohlepan jíst.
Sum cupidus te audiendi: željan sam te čút. *Timidus moriendi*:
strašív umrit, oli, od smrti. — Kod ovih se dakle imenah nemečo
infinitiv, zato neveli se: *Avidus comedere*, *timidus mori*, *cu-*
pιδus audire etc.

OPAZ. Kad ovi *Gerundium* ima za sobom Akuz. večebrojni,
može ga prominut u Genitiv takodjer večebrojni, n. p. *Fuit*
exemplorum legendi potestas: na misto: *exempla legendi*. Gdl-
god se ime izostavlja, n. p. *Quum haberem in animo navi-*
gandi: t. j. *voluntatem*.

UPRAVA III.

Gerundia in Do.

5. *Do finita solent quandoque partes praeire,*
6. *Quae sextum anteunt; modo nullae; ut fessus arando.*

Gerundiom na do sluzimo se oli s' Ablativom, oli s' Da-
tivom.

1. S' ablativom se uzima kadkad brez pridstavka, jer so
otajno razumi n. p. *Plorando*, *arando*, *fessus sum*: Sustao
sam plačue, orue. *Nihil agendo homines male agere discunt*.
Cic. ljudi ništa nečineć nauče zlo činiti. A kadkad s' pridstav-
cim, osobito a, ab, de, ex, in, pro, cum, n. p. A *studendo las-*

sus: umorio se ućeć. *Ab invidendo recte inidentia dici potest*, Cic. zavist-inidentia, može se pravo reć, da dolazi od zavidiiti-invidendo. *Ex defendendo Patriam magna gloria venit*. Braneć domovinu velika se slava zadobiva. *Prohibenda est ira in puniendo*: nevalja se srdit pedipsajuć. *In hoc ornando*, kltić ga. *Tu quid cogites de transeundo in Epirum, scire sane velim*, Cic. želio bi doisto znati, što ti misliš za prić u Epir. *Ileu, senez, pro vapulando hercle, ego abs te mercedem petam*. Plaut. Oj, stari, kunem ti se da ću, na misto biti bijen, od tebe plaću pltać. *Scribendi ratio conjuncta cum loquendo est*. Quintil. S' govorenjem je svezan način pisanja.

2. S' Dativom dolazi izza imenah oli rićih, koja hoće Dativ, kako: *Aptus, Idoneus, Habilis, Bonus, Deditus, Intentus, Utilis, Inutilis, Par, Impar* i t. d. *Studeo, operam do, Praeficio, satis sum, Praesum, Intersum* etc. n. p. *Aptus docendo*: podoban učit koga. *Ludendo intentus*: prionuo za igru: nastoji o igri; bavi se igrom. *Apta natando ranarum crura*. Ov. Žabije su noge podobne za plivat. *Aptus vincendo*: podoban za predobit. *Nos lavando operam dederunt*: nastojahu nas polit.

OPAZ. 1. Često se izpušta ime koje dativom vlada kod ovih gerundia, n. p. *Solvendo par non erat*: nemogaše platit, oli, nebijase podoban za platit; može se lipo reć: *Solvendo non erat*. *Sit ne aliquis magno oneri ferendo*: Imali tko za ponit veliko brime. Vazda se razumi: *par, idoneus, habilis, aptus* etc.

2. Govoreć se, n. p. *Intentus studendo*, bavi se naukom, prionuo za nauk, isto je ko da se reće, *intentus studio; assuescere laborando*, isto ko, *labori*, viknut poslu.

UPRAVA IV.

Gerundia in Dum.

7. *Inter, ad, ob, verbis in dum, sociantur, et ante.*

8. *Promptus, ut, ad dandum. Sonipes ferus ante domandum.*

Gerundiom na *dum* služimo se izza nekih pridstavakah, kako: *ad, ob, inter, ante*; izza rićih stupanja k' mistu n. p. *re-nio, mitto* etc. izza nekih pridavnikah, koji hoće Akuz. s' *ad*,

kako *Facilis*, *Difficilis*, *Propensus*, *Idoneus*, *Aptus*, *Audax*, *Promptus*, *Paratus*, *Iners*, *Expeditus*, *Vehemens*, *Segnis* etc. n. p. *Aptus ad exequendum*: podoban za izvršit. *Ad pugnandum*, *ad dicendum*, *ad merendum* etc. *Inter orandum mortuus*: moleć umro je. *Ad fallendum tempus ludit*: igra se za proć vrime. *Inter coenandum*: večerajuć. *Sonipes ferus ante domandum*: zviran je konj prije nego se utalomi. *Venio ad videndum*: dolazim za vidit.

UPRAVA V.

De Gerundiis Passivis.

9. *Oderunt omnes passiva Gerundia casus.*

Gerundia koja zlamenuju trpljenje neprimaju za sobom padežah; n. p. *Memoria excolendo augetur*: pamet se viezbajue uzmožaje. *Arymbas Athenas erudiendi gratia missus*. Arimbo poslan u Atenu, da bude naućen. *Juveni proni ad domandum*: t. j. za biti utalomljeni.

OPAZ. S ovakim Gerundiim trpećeg zlamenja rldje se služi, nego se na misto njih oli način vezuel s' *ut*, oli Gerundiv uzimlje n. p. *Tu venis ut erudiaris* etc.

UPRAVA VI.

De ratione variandi Gerundia, sive de Gerundivis.

10. *Quae quarto gaudent velut adjectiva ligantur,*
11. *Dum genus, et numerus quarti, casusque gerundii*
12. *Permaneant: ut, homo pacem studiosus alendi.*
13. *Sic variabitur: Homo pacis studiosus alendae.*

Gerundia koja imadu Akuzativ mogu se složiti na način pridaynikah. A to biva okrenue Gerundia na *dus*, *da*, *dum*, i složec ih s' imenom u plemenu, broju i padežu; Akuzativ pako rećeni stavi se u padeže Gerundijah, t. j. u Genitiv kod Gerundia na *di*, u Dativ, ol, Ablativ kod Gerundia na *do*, a kod Gerundia na *dum* ostaje nepomlćan, n. p. *Homo studiosus pacem alendi*: reće se: *homo studiosus pacis alendae*. Tako: *Feci*

hoe testificandae caritatis causa: na misto: *testificandi caritatem*. Učinio sam ovo za očitovat ljubav. *Tempus est scribendarum litterarum*; na misto: *scribendi litteras*. Vreme je pisat knjigu. *Studiosus fui audiendi Praeceptoris*: žello sam, nastojao sam čut učitelja. *Intentus struendo fraudem*, reče se: *Intentus fraudi struendae*: bavi se snujuć privare. *Par sum oneri ferendo*, na misto: *onus ferendo*. *In spernendo voluptatem*, reci: *in voluptate spernenda*: pogrdjujuć, ol, u pogrdjenju nasladnosti. *Segnis ad gerendum negotia*: reci: *segnis ad gerenda negotia*: kasan, lln, za obaviti poslove. *Ad connectendas amicitias tenacissimum vinculum est, morum similitudo*: na misto: *ad connectendum amicitias*: za prijateljstvo svezat najtvrdiji je uzao, prilično življenje.

OPAZ. 1. Gerundia kad se okrenu na *dus, da, dum*, zovu se Gerundiva: koja se lipo stavljaju i na misto Gerundiah trpećega zlamenja. n. p. *Dedit illis civitates ad diripiendum*; reče se i lipše: *dedit civitates diripiendas*. Pusti im, da gradove opliue.

2. Riči, *Do, Trado, Attribuo, Conduco, Sumo, Relinquo, Suscipio, Mando, Redimo, Loco, Praebeo, Curo, Depono, Propono*, i prilične druge, koje kod Gerundiah dolaze s' predstavkom, n. p. *Attribuit Gabinio ciues ad interficiendum, Urbem ad inflammandum* etc. kod Akuzativa s' Gerundivim odbacuju predstavak, n. p. *Attribuit ciues interficiendos Gabinio, Urbem inflammandam Cassio, totam Italiam diripiendam Catilinae. Quos libros ad te perferendos curabo*.

3. Mogu se Gerundia zaminut infinitivom na grčku, premda je to veće običaj Piesuicim nego ostalim pisaoim, n. p. *Tempus est, aut pacem componi, aut bellum naviter geri*; na misto: *componendi, gerendi. Si tantus amor casus cognoscere nostros. Cantare periti Arcades, misto, cantandi. Certa mori, misto, moriendi. Doctus sagittas tendere, misto, tendendi. Audax omnia perpeti, na misto, perpetiendo. Eamus visere, na misto, ad visendum*.

4. Gerundiim na *di* i na *dum*, kad stoje kod riči stupanja (*motus*), mogu se na mnogo načina prominut, n. p. *Veni huc te videndi causa, ad te videndum, ut te videam, visum te, videre te*.

3. Kad se u promini Gerundia na Gerundiva dogodi, da se pridavnik Neutri samostavno uzme, nema se njim služiti u Genitivu većebrojnomo, jer se od mužkoga nerazlučuje, n. p. *Ars vera et falsa dijudicandi*; a ne: *verorum dijudicandorum*. Zanal istinu od lazi razabrat.

6. Dovršenje Gerundia na *di*, ostaje neprominjivo kod osobnih zaimekakah, *nostri, vestri i sui*, kad l s' veće kipovah dolazi, n. p. *Ne quis hoc me, vestri adhortandi causa, loqui existimet*. Tit. Liv. *Germani in castra venerunt, sui purgandi causa*. Caes. A nevalja: *vestri adhortandorum, sui purgandorum*.

7. Riči manjkajuće (*verba defectiva*) kako: *Volo, Nolo, Malo, Memini, Odi, Coepi, Novi, Sum* etc. budući da neimadu Gerundiah, zaminuju se s' *cum* u vežućemu načinu, oli, s' *dum* u načinu ukazujućemu, n. p. *Petrus cum velit*, oli, *dum vult*: Petar hotiue. *Petrus cum sit*, oli, *dum est doctus*, Petar buduē naučan. *Cum essem*, oli, *dum eram Neapoli, magna vidi*: buduē, ol kad bijah u Napulji, velike sam stvari vidio, l t. d.

UPRAVA VII.

De Participali in dum seu Gerundio necessitatis.

14. *Participale petit, verbo est comitante, dativum*

15. *Communem, et casum verbi, fuit unde propago, ut,*

16. *Acrius est nobis pugnandum, aut morte cadendum.*

Dionstvenik-participale na *dum*, kad dodje sa *sum, es, est*, hoće Dativ, svima ričma obćeni, n. p. *Acrius est nobis pugnandum, aut morte cadendum*: ili nam je se hrabreno boriti, ili nam je pomriti. *Moriendum est omnibus*: valja nam svim umriti, oll, imamo svi umri. A osim Dativa ima i padež svoje riči, n. p. *Tuo tibi iudicio est utendum*: treba da se tvojom pametju služiš. *Tibi* padež je obćeni, *Tuo* jest padež osobiti riči uter.

OPAZ. 1. *Participale* nije drugo nego Gerundium trpeće na *dum*, i zlamennje da štogod ima biti, valja da bude, treba

učiniti etc. a može se reći, da je i dionstvo trpeće ali uzeto *neutraliter*, *oll impersonaliter*.

2. Nahodi se gđigod na msto Dativa u Abl. s' a, ili ab, n. p. *Quid tandem a Socrate, et Platone faciendum putes?*

3. Kada dodje obćenl Dativ kod ričih koje hoće Dativa, tada se posluži rič *Debeo*, za da nepostane sumnjivo govorenje, n. p. *Ego debeo servire tibi*, na msto: *mihi tibi serviendum est*: ja ti Imam služiti.

4. Ako je padež riči Akuzativ, tada se lipo okrene na Gerundiv u zlamenju trpećemu, n. p. *Petendum est tibi pacem*: reči, *petenda est tibi pax*. *Timendum est nobis poenas aeternas*, reči: *timendae sunt nobis poenae aeternae*.

DE SUPINIS.

Supinl su padeži Akuz. i Abl. imenah ričljivih (*verbalium*). Imadu zlamenje Infinitiva, zato su od Latinah izmišljeni, da se često u govorenju Infinitiv neopetuje.

I. DE SUPINO IN UM.

17. *Prima supina praestit nullus: post addere patrum*

18. *Casus cuncta solent, et motus verba sequuntur.*

19. *Ut, vado intisum priscae Capitolia Romae.*

Supin prvi ollti na um slaže se s' ričma, koje stupanje ili kretanje (*motum*) zlamenuju; padežah prid sobom nelma, a lma oll može lmat za sobom padeže svojih ričih, n. p. *Ibo percontatum*: ići ću izvidit. *Spectatum veniunt*, dohode vidit, oli, gledat. *Abi deambulatum*: idji šetat. *Dormitum*, spavat. *Stultitia est venatum ducere canes invitos*: budalaština je vižlad u lov silom vodit. *Legatos ad Caesarem mittunt rogatum auxilium*: pošalju, oli šalju, noklisare k' Cesaru za pitat pomoći, da pomoć pitaju. *Nutriceus accersitum ivit*: otišao je zovnut doilju. *Spectatum ludos veniunt*: dolaze gledat igre. *Cur te is perditum?* zašto se idješ gubit? zašto si se nakanlo nbit? Ova rič *Eo* s' ovim Supinom kadkad neima drugog zlamenja od Istoga Supina, n. p. *Neu pertinacia gentem universam perditum iret*, t. j. *perderet*: za da tvrdoglavstvo ucbi porazilo vas narod.

OPAZ. 1. Ovi se Supin može razvrgnut u druge izgovore, t. j. može se zaminut drugim načinim. Tako ovi izgovor: *Venio emptum libros*, zamini

1. Gerundiom na *dum*: *Venio ad emendum libros*.

2. Gerundiom na *di*, s' *causa*, ili, *gratia*, ili, *ergo*: *Venio causa emendi libros*.

3. Gerundivom za oba rečena Gerundiah: *Venio ad emendos libros*; ili, *Venio emendorum librorum gratia*.

4. Dionstvom na *rus*: *Venio empturus libros*.

5. Konjunktivom s' *ut*: *Venio ut emam libros*.

6. S' *qui*, *quae*, *quod*: *Venio qui emam libros*.

7. Infinitivom na grčku: *Venio emere libros*.

8. Samostavnikom ričljivim: *Venio enptor librorum*.

Ovdale vidiš, da je ta način zamine obćen Supinu i Gerundiom rečenim.

2. Rečeni Supin na *um*, dolazi gdigod kod ovih riči stanja, *Curo*, *Uortor Jubeo*, *Mando*, *Suadeo*, n. p. *Probus pater filios hortatur puro corde summo rerum Opifici servitum*: dohri otac nagovara sinove, da čista srca služe Bogu.

3. Ima ziamenje vazda činivo, izvan s' ričma neutrim zlamenja trpivoga, kako, *Vapulo*, *Veneo*.

II. DE SUPINO IN U.

20. *Mobilibus sine casu haerent extrema supina*.

21. *Suntque eadem passiva fere: ut, mirabile dictu*.

Supini na u običajno su zlamenja trpivoga, padežah nelmadu sa sobom, slažu se s' pridavnicim osobito za neutro, n. p. *Quod optimum factu videbitur facies*. Cic. Učiniti ćeš, što ti se za učiniti boije vidlio. *Incredibile dictu*: nevierovna stvar i za reć. *Mirabile visu*: čudno i vidit, ili, i za vidit stvar čudna. *Res difficilis dictu*, mučna stvar za izgovorit. *Cognitu faciliior narratio*: povid lakša za razumit. *O rem foedam auditu*: o stvari gadne i za čut.

Pridavnici s' kojim se rečeni Supin najčešće slaže jesu: *Absurdum*, nepodobno, nerazložno, *Acerbum*, ljuto, žalostno, *Arduum*, mučno, trudno, *Asperum*, oštro, *Credibile*, vierovno, *Crudele*, okrutno, nemilo, *Difficile*, mučno, *Dignum*, dostojno, *Dulce*,

sladko, *Durum*, tvrdo, *Facile*, lako, *Foedum*, gadno, *Grave*, teško, *Horrendum*, strahovito, *Incredibile*, nevjerovno, *Indignum*, nedostojno, *Infandum*, što se reč neima, stvar neizreciva, *Inutile*, nekorisno, *Jucundum*, milo, ugodno, veselo, *Injucundum*, što je neugodno, nedrago, *Lepidum*, milo, uljudno, pristalo, *Leve*, laliko, lagano, *Memorable*, spomenovito, stvar za uzpomene, *Mirabile*, *Mirandum*, *Mirum*, čudno, čudovito, divno, *Molestum*, dosadljivo, *Necessarium*, potrebito, nužno, *Obscenum*, nepošteno, gadno, nečisto, *Optimum*, predobro, najbolje, *Pessimum*, najgore, *Pulchrum*, liepo, krasno, *Rarum*, ridko, *Speciosum*, liepo, gizdavo, uresno, *Suave*, milo, sladko, *Terribile*, strašno, *Turpe*, ružno, grubo, *Utile*, korisno etc. Još s' ovim samostavalcim nesklonjivim, *Fas*, *Nefas*, *Opus*, n. p. *Si hoc fas est dictu*: ako je to prosto za reč; ako se pristoji to reči. *Nefas est dictu*: neima se reč, nije za reči.

Izza nekih riči, *Surgat cubitu*: nek se ustane. *Pudet dictu*: sramotno za reč: stid je i reči.

OPAZ. Ovi se Supin može zaminut na ove načine: *Erat dignus amari*, oli, *dignus, ut ametur, dignus, qui ametur*, tako, *dignus, ut amaretur, qui amaretur, dignus amore*, na misto: *dignus amatu*.— Infinitivom se osobito služe Piesnici na grčku. Rečenim se zamlučem treba poslužiti kod riči Supina neimajućih, ili koje se nemogu okrenut na *Passiv*, kao su neutre i deponenske, n. p. *Pauperes sunt digni omniū miseratione*, oli, *quorum omnes misereantur*, oli, *ut eorum omnes misereantur*.

DE PARTICIPIORUM CONSTRUCTIONE.

22. *Quae casus, et tempus habent moderamina sumunt*

23. *A verbis, genus unde trahunt; velut, urbs potitus.*

Dionstva imadu iste padeže, koje i riči iz kojih izlaze, n. p. *Petrus amans virtutem, obliviscens injuriarum, parcens inimicis, abstinens malo, serviens gloriae, fruens voluptatibus*: Petar kripost ljubeci etc. *Locuturus honesta, daturus amicis, frutururus bouis; laudem adeptus, praeda potitus, vexatus a perditissimis civibus, multa largitus ei, de rebus ab isto cognitis*. *Admonendum potius te a me, quam precandum puto. Veterum monumenta a te legenda.*

OPAZ. 1. Dionstva sadašnja iliti na *ans*, mogu imat zlamenje samostavnika, a to biya kad nikakva vrmena nezuade, i tada primaju Genitiv, oliti Akuz. mogu okrenut u Gen. n. p. *Cires amantes patriae*, gradjani ljubitelji domovine. *Alieni appetens*, *amaus pacis*, na msto: *patriam*, *aliena*, *pacem*.

2. Ova dionstva kad uzmu narav imena mogu imat stupnje imenah pridavnih, n. p. *Amans*, *amantior*, *amantissimus*, n. p. *Veni ad nos amantissimos tui*. Cic.

3. *Legens Platonem*, štijuć Platona; *Petrus scribens evadit doctus*, Petar pišuć postaje naučan. Ovde se uzima ko Gerundium na *do*, i mala je medju njima razlika u takom slučaju.

4. Kod ričih, *sum*, *es*, *est*, i manjkajućih, *Odi*, *Coepi*, *Novi* etc. koje neimadu dionstva, zanimie se s' *cum* u Konjunktivu, oli s' *dum* u Indikativu, n. p. *Virgilius et Horatius cum sint Poetae praestantissimi, leguntur ab omnibus doctis*.

5. Dionstvo prošasto iliti na *tus* etc. budući ponajviše zlamenja trpivoga, prima Abl. s' pridstavkom *a* ili *ab*: n. p. *de rebus ab isto cognitis*; tako isto dionstva na *dus*, *da*, *dum*, n. p. *monumenta a te legenda*.

6. Nalode se njeka dionstva trpeća u činivom zlamenju, kako, *Osus*, *Exosus*, *Perosus*, od stare riči *odio*, *is*, n. p. *Ille patrios mores exosus est*. Curt. On je mrzio narodne običaje. — Tako, *Pransus*, ručavši, *a*, *e*, oli koji je ručao; *Impransus*, neručavši, koji nije ručao; *Coenatus*, koji je večerao, večeravši, *a*, *e*, *Incoenatus*, koi nije večerao. *Mihi coenato epistola est red-dita*: meni večeravšemu, oli, meni buduć večerao... *A potus* i *juratus* nalaze se u činivom i trpivom, n. p. *Ille potus*, oni koji je pio; *sanguis potus*, krv pijena, oli popijena. *Ille juratus*, oni zakleti, i koi je inog zakleo.

7. Mnoga dionstva i ričih Neutrih jesu zlamenja trpivoga, n. p. *Erigilata consilia*, viećanja protresena; *Honores festinati*, časti pospiešene. *Terra regnata*, zemlja vladana; *Mors obita*, smrt zadešena, susretena. Takodjer njeka dionstva na *tus*, *xus*, *sus*, ričih Deponenskih, uzimlju se i u trpivom zlamenju, n. p. *Adeptus*, *Adortus*, *Arbitratus*, *Auxiliatus*, *Blanditus*, *Comitatus*, *Complexus*, *Confessus*, *Depastus*, *Deprecatus*, *Expertus*, *Imitatus* etc. ova se sva uzimlju u oba glasa, činivom i trpi-

tom, n. p. *Adeptus*, zadobio, i zadobiven etc. i to jer su starinom bile riječi obćene.

8. Ima dionstvih prošastih koja postaju imena, od kojih njeka primaju Gen. n. p. *Consultus juris*; *Doctus artis*; *Profusus sui*; *Expertus servitutis*. Njeka primaju Dativ, n. p. *Notus*, *Cognitus*, *Perspectus*, *Exploratus*, *Compertus*, *Dilectus*, *Probatus*, *Acceptus*, *alicui*. *Doctus* i *Peritus* nahode se s' Gen. s' Abl. i s' Akuz. s' ad, u. p. *Doctus ad militiam*, *Peritus ad respondendum*. *Eruditus* u Akuz. i Abl. n. p. *Eruditus Graecis litteris*; *eruditus ad assentationem*.

9. Dionstva došasta na *dus*, stavljaju se štokad s' Dativom na grčku, n. p. *Gerendus est tibi mos adolescentibus*: imaš činiti na mladičku, kako hoće mladići. Ali osobito hoće Abl. n. p. *Non putabam a me haec publice scribenda esse*: nisam mislio, da ću te stvari na javi imat pisati.

10. Dionstvo na *dus*, da, dum, bilo rieči deponenskih, bilo svih drugih koje se slažu s' Akuzativom, kad se stavlja sa Sum, es, est, u Nom. i Akuz. zlamenuje dužnost, potrebu, i uzima se na misto, *oportet*, *necesse est*, *debet*, n. p. *Diligentia in omnibus adhibenda est*, Cic. U svačemu valja biti pomniju, ili u svačemu je potrebna pomnja. *Diligentiam in omnibus rebus adhibendam esse censeo*: scinim, da treba biti pomniju u svakoj stvari. Tako, *Consuetudo imitanda medicorum est*, t. j. *imitari oportet*: treba naslidovati liečnike. *Eundum est t. j. ire oportet*: ima se ići. *Faciendum id nobis, quod parentes imperant*, Plaut. Imamo, dužni smo, činiti, što nam roditelji zapovidaju. *Etiā senī discendum est*, Sen. I star ima učiti, valja da uči; ili, i staru treba učiti. *Ego ipse consolandus sum*: ja isti imam biti utišen, imam potrebu od utišenja, valja, da i mene utiše. *Eos a nobis colendos puto*, t. j. *coli debere puto*: scinim, da ih imamo poštovati. *Illi a nobis colendi sunt*: imamo ih poštovati. *A quibus tuendus fuerat*, koji ga imadiabu braniti. *Venia petenda est*, valja pitat oproštenje. *A te non ulciscenda sunt*: neimaš se u tom osvećivati. *Fruenda est sapientia*: ima se uživati mudrost. *Perfruenda est nobis pax*: imamo mir uživati. *Et graviter fers, quod utendum acceperis, reddidisse*: i žao ti je, da si povratio, što si bio uzeo za služiti se. *Ad per-*

fruendas voluptates, za nasladjivati se. *Didici a magistro non pudendo*, naučio sam od meštra, za koga se nije stiditl. *Nahodo se* i ova u trpivom zlamenju iz Neutrih, n. p. *Mors omnibus obeunda*: svi imadu umriti. *Vigilandae noctes*: noći u kojim će se bditi, ili u kojim valja bditi. *Vir mihi cauendus*: čovik koga imam hvaliti etc.

NADOMETAK.

Buduć da se može izgovorit s'veznikom *Quod*, ili sa zalmencim *Qui*, *Quae*, *Quod*, što se izgovara s' infinitivom i s' nekim dionstvima: takodjer s' riječu *Debeo*, što se izgovara s' dionstvom došastim trpivim; zato evo nekoliko izgledah, kako se može jedno za drugo uzeti, ili kako se mogu zaminjivati.

I. RIČ DEBEO.

1. S' riječu činivom, n. p. *Filius debet honorare parentem*: sin ima štovati roditelja. Zamine se s' dionstvom na *dus*, *da*, *dum*, okrenuē Nominativ, bio očit ili otajan, u Dativ, Akuzativ u Nominativ, i nadostaveć rič pomoćnu, *sum*, *es*, *est*: dakle postaje: *Filio honorandus est parens*. Tako, *Debetis ante omnia virtutem amare*: dužni ste prije svega kripot ljubiti; *robis ante omnia virtus amanda est*.

2. S' Neutrom i činivom riječu brez Akuzativa, n. p. *Omnes debemus migrare*: svi imamo otići: *Omnibus migrandum est*.

3. S' Deponenskim zlamenja činivoga, n. p. *Debebatis iram moderari, honorem tueri, otium persequi*: imaliste srižu uztegnut, postenje braniti, a dangubu odgoniti: *Vobis ira moderanda, honor tuendus, otium persequendum erat*.

4. S' Deponenskim zlamenja sridnjega, n. p. *Omnes debemus mori*: svima nam je umriti, ili, svi imamo umriti: *Omnibus nobis moriendum est. Omnes mori debent*: svim je umriti: *omnibus morieundum est*.

5. Iz trpivog izgovora samo se Abl. okrene u Dativ, i rič u dionstvo, n. p. *A filio debet honorari parens: a filio honorandus est parens*.

OPAZ. Kad *su* u izgovoru Akuzativi, koji spadaju na isti kip Nominativa, neostavlja se rič *debeo*, tako: *Ego debendam me emendare*: imao sam se poboljšati: nevalja reč: *ego mihi emendandus eram*.

II. VEZNIK QUOD.

1. Zaminjuje se infinitiv s' veznikom *Quod*, staveć Akuzativ u Nominativ, a rič u vrime koga veznik iziskuje; a za ostavit rečeno *Quod*, Nominativ se stavi u Akuzativ, a rič iz sadašnjega vremena u infinitiv, n. p. *Multi dixerunt me esse pigrum*: mnogi su rekli da sam lin; *multi dixerunt quod ego sim piger. Appromisit, quod faciet*: spromisao se *facturum*.

2. Kad je rič u imperfektu i Plusquam perfektu, ako se uzimlju pogodbeno (*conditionate*), zamine se s' Futurom perifrastičnim n. p. *Judico, quod puer proficeret, si vellet*: smislim, da bi dite napredovalo, kad bi htio; reče se: *Judico puerum profecturum si vellet*. Otajno se razumi, *profecturum esse. Ajunt, quod ego dubitavissem*: vele, da bi ja bio sumnjio; *Ajunt me dubitaturum fuisse*. Ovde pazi, da ovo posliduje, t. j. *dubitarum fuisse*, nemože zlamenovat, ko prvo, bio sam sumljio, nego, da bi bio sumnjio: radi toga samo se u ovom zlamenju može zaminuti.

3. Na misto što bi Futur s' veznikom *quod* dolazeći išao u Futur infinitiva, može se lipo reč, *fore ut*, ol, *futurum ut*, staveć rič u konjunktiv vremena sadanjega, n. p. *Pridem dixerunt quod Roma capietur*: davno su rekli, daće Rim biti uzet. Dakle se može reč: *Romam captum iri*; a na misto toga i: *Fore ut Roma capiatur*, ol, *futurum ut Roma capiatur*. — A kod ričih koje neimadu supina tako i valja učinit, jerbo nemogu imat Futura u infinitivu, budući da ta nije drugo, nego supin na *um* s' nadostavkom *iri*. Evo jedan izgled: *Credo quod ambiges*: držim, da ćeš sumnjiti; nemože se zaminut van s' *fore ut*, ili, *futurum ut*: *credo fore ut ambigas, credo futurum ut ambigas*; jer rič *ambigo* nelma supina.

4. Kada u izgovoru dodju dva akuzativa živuća, tada, za da nepostane sumnjivo govorenje, okrene se na trpivi način, te se ostavi veznik *quod*, n. p. *Ajunt quod Antonius Paulum*

percusserit, vele, da je Antun Pavla udario: okreni: *ajunt quod ab Antonio Paulus percussus sit*: sada ostavi *quod*, biva: *Ajunt, ab Antonio Paulum percussum fuisse*. Jer bi uerazumno bilo rekué: *ajunt Antonium Paulum percussisse*.

III. PRINOSNICI QUI, QUAE, QUOD.

1. Prinosnici *Qui, Quae, Quod*; kad su u Nominativu ostave se zaminué vrime sadašnje i nesvršeno indikativa u dionstvo sadašnje, n. p. *Malum quod iminet antevertite*: zlo nadstojeće pridtećite; reci: *Malum iminens antevertite*. *Virum, qui fugit insequimini*: reci: *virum fugientem*.

2. S' Akuzativom izgovora činivoga okrene se prije na trpivi način, te se ostavi *qui, quae, quod*, n. p. *Accepi donum quod amicus mihi misit*: primio sam dar, koga mi je prijatelj poslao; okreni u trpivuik: *Accepi donum quod mihi ab amico missum est*; izpusti Prinosnik *quod*, postaje: *Accepi donum mihi ab amico missum*.

3. S' Ablativom izgovora trpivoga, prije se okrene na način činivi, pak se ostavi zaimenak *qui, quae, quod*, n. p. *Honora amicum, a quo honoraris*: poštuj prijatelja, koji te štuje; reci: *honora amicum, qui te honorat*; izpusti *qui*, biva: *honora amicum te honorantem*.

4. Futur indikativa, *imperfectum* i *Plusquam perfectum* konjunktiva, zaminu se s' dionstvom na *rus, ra, rum*, izpusteć *qui, quae, quod*, n. p. *Praemium habebit, qui diligentius componet, qui diligentius componeret, qui diligentius composuisset*: imati će dar, koji bolje sastavi, ili bude sastavio, koji bi bolje sastavio; reci: *diligentius compositurus praemium habebit*.

OPAZ. 1. Osim rečenih vrimenah s' ričma činivim i nentrim, *qui, quae, quod*, nemože se izpustiti. U prošastom i veće nego prošastom ričih deponenskih može, jer imadu dionstvo prošasto, n. p. *Sol qui ortus est urit*, reci: *sol ortus urit*. 2. Nemože se izpustiti *qui, quae quod*, ako neimadu ričih dionstva u koje bi imalo ići; tako nemogu zaminut ovi izgovor: *Puer qui mavult otiari, quam discere, castigabitur*: diete, koje voli dangubit, nego učiti, biti će pedipsano; jer

nemogu reći: *malens*. 3. Zaimenci ukazivi, *Hic, iste, ille, ipse, is, idem*, došavši u izgovoru s' *qui, quae, quod*, s' njim se i izpuštaju, n. p. *Eos amo qui diligenter student*: milujem pomunjivo učeće; reci: *Amo diligenter studentes*. 4. S' *qui, quae, quod*, izpušta se i *sum, es, est*, osim u Futuru, n. p. *Vapulabit puer qui est negligens*; reci: *vapulabit puer negligens*: dite nepomunjivo bitl će bijeno, ili pokarano. A u došastom idje u dionstvo, *Futurus, a, um*, n. p. *Amabo eum: qui diligentior fuerit*; reci: *amabo diligentiores futurum*: ljubiti ću, koji pomunjiviji bude. 5. Kad je govorenje o pribivanju, *qui, quae, quod*, izpušt se, a *sum es, est*, zamine se kojom drugom riječju, n. p. *Scripti Fratri qui est Mostarii*, pisao sam bratu, koji je u Mostaru; uzmi rič, *degit*, i reci: *scripti fratri degenti Mostarii*.

5. Riči trpive neimadući sadašnjega dionstva nemogu ni ostavljati *qui, quae, quod*, osim kad se okrenu na način činivl, ko smo gori napomenuli. Ali s' Imperfektom, Perfektom i Plusquam perfektom ukazivnika, izpušta se zaminuē s' prošastim dionstvom, n. p. *Liber qui a te mihi donabatur*, ol, *donatus est*, ol, *donatus fuerat perit*; reče se: *liber a te mihi donatus perit*: izgubila se je knjiga, koju si mi darovao. *Libros qui a te mihi sunt missi accepi*; primio sam knjige, koje si mi poslao; reci: *libros a te mihi missos accepi*. *Injuriarum quae a te mihi illatae sunt, obliviscor*; zaboravljam se uvridah, koje si mi počinio; *injuriarum a te mihi illatarum obliviscor*.

6. S' Futurom indikativa i s' prošastim vremenim konjunktiva, *qui, quae, quod*, izpušta se zaminuē ga s' dionstvom na *dus, da, dum*, n. p. *Verba, quae a me audientur, erunt pauca*; malo će biti riči, koje će se od mene čuti; zamini: *verba a me audienda, pauca erunt*. *Tunica, quae a te mihi donaretur*, ol, *donata fuisset, necdum est parata*; još nije gotova haljina, koju bi mi imao darovati, ili, koju bi mi blo darovao; *tunica a te mihi donanda etc.* — U drugim se vremenim *qui, quae, quod*, nemože izpustiti.

POGLAVJE ŠESTO

O SLAGANJU PRIDSTAVAKAH, PRISLOVAH,
SASTAVAKAH I MEDJUMETAKAH,

De Constructione Praepositionum.

I. PRAEPOSITIO VERBIS ADDITA.

24. *Verba quibus regimen prorsus natura negavit*
25. *Munere praepositae partis moderamina sumunt.*
26. *Ut, sedeo in cathedra; vado, proficiscor in Urbem.*

Riël koje po naravi nelmadu padežah, odkle se zovu i osebné (*absoluta*) i neprelazne, a to su riči prvoga Reda Neutrih, radi pridstavakah mogu imati padeže, n. p. *Sedeo in cathedra, vado in Urbem; venit ad me in Tusculanum, de Tusculano suo. Esse in lecto: sedere apud aliquem: inambulare cum aliquo in porticu.*

27. *Omnia verba gradus proprios moderantia, partes*
28. *Appositas adhibere cum suis casibus optant.*

Sve riël prelazne (*transitiva*) kako, *Video, Diligo, Audio etc.* osim svoga padeža, imadu i pridstavke svojih padežah, n. p. *Allicit homines ad diligendum; diligere aliquem propter virtutem et probitatem.*

29. *Composito dat saepe suum pars juncta regendum*
30. *Praepositiva gradum; velut, hostem invadere ferro.*

Često riël sastavljene imadu padeže svojih pridstavakah, n. p. *Invadere Urbem, Adire Judicem*; isto je ko da rečeš: *ire ad judicem, vadere in urbem. Persarum Magos adiit.* Liv. Posieti, oli pohodi Persijanske Mudrace. *Cum hostium urbem invasisset*: ulizavši u grad neprijateljski, oli, buduē napadnuo na grad neprijateljski.

31. *Partes praepositas repetunt composta frequenter.*

Rečenih ričih pridstavci kadkad se nalaze i opetovani, n. p. *Adire ad judicem, invadere in urbem. Caeteri haeredes advenit ad Verrem.* Cic. Svi ostali baštenici idju naēi Verra.

In Galliam intravit Antonius, in Asiam Dolabella, in alienam uterque Provinciam. Cic. Antun ulize u Galliju, Dolabella u Aziju, obadva u tudju državu. — Osobito to opetovanje hoće riči sastavljene od pridstavakah, *a, ab, ad, con, de, e, ex, in, n. p. A me animum avertes. Abducere se ab omni cura, Adspirare ad pecuniam etc.*

II. PRAEPOSITIONES CUM ACCUSATIVO.

32. *Trans, apud, adversus* quarto jungantur et ante,
33. *Pone, per, adversum, juxta, prope, versus et infra.*
34. *Ad, post et circum, circa, cis, circiter, extra,*
35. *Praeter, ob, intra, erga, citra, secus, usque, secundum,*
36. *Et propter, contra, supra, penes, inter et ultra.*

Svi pridstavci u stihovim navedeni hoće Akuz. kako smo rekli u prvoj strani Gramatike. Medjuto ovde ćemo o svakom po redu staviti kojigod izgled, da im se bolje narav razuml.

AD zlamenuje 1. *Do-usque ad n. p. Ad unum omnes perierunt:* svi do jednoga, oli sve do cigloga, svikolici, pogiboše. *Ad fauces,* do grla. *Ad insaniam,* do ludosti: *Ad satietatem,* do sitosti.

2. Oko, okolo, do, od prilike-*circiter, n. p. Fuimus ad ducentos,* bilo nas je do dvista, oko dvista. U ovom zlamenu uzima se i *adverbialiter* t. j. brez da vlada i jednim padežom, n. p. *Ad mille quingenti ad consules transfugerunt.* Liv. K' viećnicim ih prebiže oko tisuća i pet stotinah.

3. Kod-*apud, n. p. Ad portas urbis pugnatum est:* tuklo je se kod građskih vratah. *Ad urbem cum esset audit,* kad je bio kod grada čuo je. *Ad flumen:* kod rike, uz riku, pri rici. Gdigod s' kipom, n. p. *ad Senatorem relictos esse, t. j. apud Senatorem,* da su ostavljeni kod Staroste.

4. Na i po, n. p. *ad usum,* na službu, *ad libitum,* na volju, po volji, *ad praescriptum,* po zapovidi.

5. Za, n. p. *Ad templum monumentumque pecuniam decreverunt.* Cic. Za crkvu i za spomenik odrediše novce. t. j. za službu crkve. *Herbarum genera ad oculorum morbos, ad vulnera, t. j. sananda:* travo za bolest očijuh, za rane. *Ad ludendum tempus,* vrijeme za igre.

6. Mnoga druga zlamenja, *ad eum*, k' njemu, *ad vinum*, pri vinu, *ad judicem loquitur*, govori prid sudcem, t. d.

ADVERSUS ol ADVERSUM, uzima se na dobro i na zlo, a znači 1. prama-*erga*, n. p. *Reverentia adversus homines*: poštenje, poštovanje prama ljudma.

2. Prot-*contra*, n. p. *Adversus aliquem arma ferre*: nositi oružje prot komuzod.

3. Prema, k', *versus*, n. p. *Adversus Orientem prospicit*, gleda k' iztoku. *Adversus Bosnam se vertit*, okrenuo se je k' Bosni. *Adversus clium*, prema brdu.

ANTE. 1. Prid, prije, n. p. *Ante te*, prid tobom, *Ante solis ortum*, prije sunčanoga iztoka.

2. Mimo-*prae*, n. p. *Ante alios mihi carissimus*: niino ostale mi najdraži.

APUD. 1. Kod, pri, ukazuje blizinu mista, ili kipa, n. p. *Apud focum sedens*, sideć kod vatre. *Apud Pompejum coenavit*, kod Pompeja oli s' Pompejom večerao. *Apud se esse*, biti pri sebi. *Apud me nihili est, valet*, za ništo je kod mene, ja ga za ništo držim.

2. Prid, n. p. *Apud Praetorem causam dicere*, parbati se prid sudcem.

3. U, n. p. *Apud Germaniam*, u Germaniji. *Apud Ciceronem*, u Ciceronu, kod Cicerona, t. j. u knjigam Ciceronovim. *Apud me est*, u mene je, kod mene.

CIRCA i CIRCUM, oko, okolo, blizu, n. p. *Pervenit circa mediam noctem*, dojde negdi oko po noći. *Circa Forum*, kod trga, oko trga. *Circum litora*, kraj obalah, kod obalah. *Circum domos*, oko kućah.

CIS i CITRA, odovuda, ovkraj, s' ove strane, n. p. *Cis montes*, *cis Narentam*, ovkraj gorah, s' ovu stranu Neretve. *Citra flumen*, odovuda od rijeke, s' ove strane rijeke. Ovo se posliduje uzima i za *brez*, n. p. *Plus usus sine doctrina, quam citra usum doctrina valet*. Quintil. Veće valja viestiina brez nauka, nego li nauk brez viestiine. *Citra periculum*, brez pogibelji.

CONTRA, zlamenuje, 1. Protiva n. p. *Contra Legem*, protiva Zakonu; *Contra spem*, protiva nadi, čekanjnu, drugetije

nego se čekalo. *Contra accidit*, protivno se dogodilo. *Faciam contra atque fieri solet*: činiti ću protiva običaju, oli, protiva, nego je običaj.

2. *Prama*, n. p. *Illyricum Italiam contra*, Jugoslavija, oli Iirija stoji prama Italiji. *Contra solem*, prama suncu, k'suncu.

ERGA, prama, uzima se vazda za dobro, n. p. *Caritas erga proximum*, *Amor erga parentes*: ljubav prama iskrujemu, prama roditeljim.

EXTRA, izvan, osim, preko, n. p. *Extra domum*, izvan kuće. *Extra famulos*, osim slugah. *Extra modum*, preko načina.

INFRA, izpod, niže, n. p. *Infra me jacet*, leži izpod mene, niže mene. *Infra pedes*, pod nogam, pod noge.

INTER i *INTRA*, unutra, medju, n. n. p. *Intra muros*, medju zidovim. *Intra ambitum*, u obsegu. *Intra quadriduum*, do četeri dana. *Inter coenam*, u vrime večare, pod večarom, večerajuć. *Inter ludendum*, za igrom, igrajuć se, u vrime igre, uz igru. *Rapi inter juventam*, umriti u mladosti. *Inter paucos dies*, do malo danah. Sa zaimekom Se zlamennje zamienito činjenje medju dva kipa, n. p. *Cicerones pueri amant inter se*. Cic. Dietca Ciceroni (sin i unuk Ciceronov) ljube se medju se. *Conjurati furtim inter se aspicebant*. Cic. Zakletnici (urotnici) kradimice se sgledahu. *Inter nos*, medju nami, oli mi medju se. *Inter me et te*, medju mnom i tobom, medju nami dvojicom.

JUXTA, kod, pri, uz, pokraj, izza, jednako, n. p. *Juxta viam sepultus*, kod, oli pokraj puta ukopan. *Juxta morem*, po običaju. *Juxta responsum*, po odgovoru, onako kakav je odgovor. *Juxta domum meam*, uz kuću moju. *Juxta boni malique truncati sunt*: jednako su i dobri i zli izsičeni. *Cires hostesque juxta metuere*, jednako se bojati gradjanah i neprijateljah. *Trucidant inermes, juxta atque armatos*: kojju jednako neoružane i oružane. *Juxta Varronem doctissimus*: izza Varrona najučeniji. *Juxta deos in tua manu est*: izza Boga, za Bogom, u tebi stoji, u ruci ti je. Kadkad uzimlje i *cum*, n. p. *Juxta mecum scitis*: znate jednako sa mnom.

OB, 1. rad, porad-propter, n. p. *Poenas a populo Romano ob aliquod delictum expetiverunt*. Cic. Oglobili su puk Rimski porad ujekog zločinstva. *Ob lucrum*, radi dobitka.

2. Prid-ante, n. p. *Ob oculos mihi mors saepe versata est.* Cic. Imao sam često smrt prid očima. *Ob rem.* Tac. Ne zaludn.

PENES, kod, u, n. p. *Omnia sunt bona, quem penes est virtus:* kod koga je, oli u koga je kripost, u onoga su l sva dobra. *Penes ros psaltria est.* Ter. kod vas je, oli, u kući vam je pievačica. *Penes te est.* Ovid. To u tebi stoji, u ruci ti je, u oblasti ti je. *Penes te es?* Hor. jesi li prl sebi? *Penes te culpa est.* Ter. Ti si kriv.

PER, ima mnoga zlamenja, n. p. *Per nuntios cognoscere:* doznat od poslanikah, po poslanicim. *Per se facere:* činiti po sebi. *Per se ipsum:* po sebi istom; *per alium,* po drugom. *Per aetatem,* po godinam, po dobi, radi godinah, t. j. ob aetatem, n. p. *Neque sciebat, neque per aetatem etiam poterat.* Ter. Nitl znadiše, niti po godinam mogaše. *Per iram aliquid facere, quod nos poeniteat.* Cic. Od srditosti, oli, u srditosti štogod učiniti, od šta bi se kajali. *Si per aetatem vestram liceret,* kad bi vaša dob pripuštala. *Per triennium,* za tri godine. *Per idem tempus.* Cic. istoga vrmena, u isto vrime. *Per hosce annos.* Cic. Ovih godinah. *Per tempus,* na vrime. *Per somnium,* Plaut. u snu, kroz san. *Per insidias,* po izdaji, izdajom, izdajno, na izlaji. *Per me licet,* po meni je slobodno, što se mene tiče prosto je, dopuštam. *Per dilationes,* odmičuć, odgadjajuć. *Per rices,* po redu, zamlenito, zamienice. *Per deridiculum,* izsmijavajuć, šalom, šaleć se, rugajuć se. *Per Sylvam,* po šumi. *Per te stat,* s' tebe je. *Per te stetit, quominus fierent nuptiae.* Ter. S' tebe nije se piravalo. *Per omnem valetudinem ejus:* dok je god holestan bio. *Per summum dedecus,* prevelikom sramotom, presramotno. *Per bonitatem,* rad dobrote, od dobrote. *Per fidem deceptus,* na vierl privaren. *Jurare per Deum,* Bogom se kleti. *Obsecro per Deum,* molim rad ljubavi Božje, radi Boga. *Per Deum,* Boga ti. *Per fortunam,* sreće ti. *Per valetudinem,* zilravlja ti. t. d.

PONE, izza, za; uzimlje se samo, kad se zlamenuje misto, n. p. *Pone tergum,* izza ledjah, za leiljim. *Pone aedem Castoris,* Plaut. izza crkve Kastorove, za crkvom Kastorovom.

POST, posle, za, izza, nakon, a služi s' mistom, s' vri-menom, s' kipom, i sa stvarma, n. p. *Post sexennium,* nakon

šest godinah. *Post me*, za mnom, izza mene. *Post hominum memoriam*: *Post homines natos*, od pamtlivieka, od postanka svijeta, od kako je svijet svijetom. *Post urbem conditam*, od postanka grada, od kad je grad sagradjen. *Post paucos dies*, do malo danah.

PRAETER, osim, izim, mimo, preko, n. p. *Praeter paucos*, osim ih nešto malo. *Praeter ceteros unus*, jedan mimo ostale. *Annis praeter ipsa urbis moenia stuebat*. Liv. Protieše rika mimo gradske zidove, izza zidovah. *Fluvius Narenta praeter Mostarinum fluit*: Neretva kroz Mostar teče. *Lacus Albanus praeter modum creverat*, Cle. Jezero Albansko biše preko načina uzraslo, oli biše preuzraslo. *Nihil adhuc ei preter voluntatem accidit*. Cic. Ništa mu se još prekovoljna nije desilo: t. j. protiva volji. *Praeter meam spem*, preko moga nadanja, veće nego sam se nadao., ja se i nenadajuć. *Ille terrarum mihi praeter omnes angulus ridet*. Hor. Oni mi je zavičaj zemlje od svih najdraži, oli mimo sve ostale ugodan, mimo sve ostale dopada mi se. *Praeter te non est mihi carior*: od tebe mi neima dražega, mimo te mi neima dražega. *Praeter oculos*. Cle. prid očima. *Praeter suorum ora*, Tac. prid svojima, na oči svojih. *Praeter ripam euntibus*, idjuć krajem, uz kraj. *Praeter consuetudinem*, van običaja, protiva običaju, preko običaja. *Unus praeter ceteros adjuristi*, ti si mimo ostale, nad ostale, pomagao. *Omnia praeter animam traderem*: dao bi sve do duše, dao bi mu i krvi iz obraza. *Praeter aequum et bonum*: preko pravde, veće nego je pravo.

PROPTER, rad, radi, zarad, kod, blizu, uz, n. p. *Propter delicta nostra*, rad naši grijah. *Propter vos*: za vašu ljubav, radi vas. *Propter te sedet*, sidi uza te, kod tebe, do tebe. *In prato propter Platonis statuam consedimus*: sidosmo na ledini kod kipa Platonova. *Propter est spelunca quaedam*: blizu je njeka spila.

PROPE, n. p. *Prope urbem*, kod grada; *prope illum*, uzanj, blizu njega; *prope me*, uza me.

SECUNDUM, uz, kraj, izza, posle, po, n. p. *Legiones secundum flumen duxit*, odvede ćete kraj rike. *Secundum jus*, po pravdi. *Secundum ea quaero*, zatim, potom, tražim. *Se-*

cundum naturam vivere, po uaravi živiti. *Secundum eam opinionem*, po onom mnenju. *Secundum Deum, homines hominibus maxime utiles esse possunt*: izza Boga, oli posle Boga, ljudi ljudina najkorisniji biti mogu. *Secundum comitia*, nakon sbora. *Secundum te, nihil est mihi amicus solitudine*: posle tebe, izza tebe, osim tebe, najdraža mi je samoća.

SECUS, n. p. *Secus Fluvios*, kod rikah, uz riko. *Secus riam*, kod puta, kraj puta. *Secus mare*, kod mora, uz more, pri moru.

SUPRA, nad, iznad, vrh, povrh, viš, preko, n. p. *Supra me*, nad mnom, iznad mene, viš mene. *Supra vires*, preko snage, više nego se može. *Supra modum*, preko načina. *Supra montem*, na planini. *Supra caput*, nad glavom. *Supra captum nostrum*, vrh našega razuma, preko razuma. *Supra belli Latini metum id quoque accesserat*. Liv. Osim straha boja Latinskoga i to je se još pridružilo.

TRANS, preko, s' one strane, n. p. *Trans mare, trans Tiberim*: preko mora, preko rike Tibera, s' onu stranu mora, Tibera. Uzima se samo kad je govorenje o mistu, i stoji naprama CIS.

ULTRA, preko, na onu stranu, dalje, na dalje, n. p. *Ultra Rhenum ultraque veteres terminos*, preko Rena i preko starih granicah: t. j. onamo izza Rena, dalje od Rena. *Ultra montes, ultramontanus*, izza gorah, onkraj gorah, preko gorah, izzagorac, zagorac. *Ultra fidem*, preko vierovauja, veće nego se može vierovati.

VERSUS, pram, k', ka; a zapostavlja se svomu padežu, n. p. *Orientem versus*, k' iztoku, pram iztoku. *Romam versus*, k' Rimu. Kojekad pridružuje mu se *in* i *ad*, n. p. *Catilina ad urbem modo, modo in Galliam versus, eastramovebat*. Sal. Katilina s' vojskom idjaše sad k' Rimu, sad k' Galiji.

III. PRAEPOSITIONES CUM ABLATIVO.

37. *Abs, ab et a poscunt, eum, clam, sibi sumere sextum,*
38. *Et tenuis atque palam, procul, absque, fruuntur eodem,*
39. *Ex, e, de, eorum, pro, prae, sine; ponitur apte*
40. *Post patrum ferme numero tenuis una secundo.*

Svi u stihovima spomenuti pridstavel dolaze s'Ablativom.

A, AB, ABS, od, sa, iz, n. p. *Accepi litteras a patre meo*, primio sam knjigu od moga Oca. *Audiri a maioribus natu*, čuo sam od starih. *Mutuari pecunias ab aliquo*, uzajmiti novacah od kogagod. *A puero, a pueritia, ab adolescentia, ab ineunte aetate*, od mladosti, od dietinstva, još od mlade dobi: kad sam bio dietetom, još dietetom. *Diodotum Stoicum a puero audiri*: od dietinstva, još dietetom čuo sam Diodota Stoika. *A fronte*, s' čela, s' glave, s' prid, *a tergo*, s' ledja, s' traga, sa zad, *a latere*, sa strane. *Alexander a tergo et a fronte hostem habebat*: Aleksander imadiše s' glave i s' ledjah neprijatelja. *Stare ab Senatu, a bonorum causa*, držati se Senata, držati se dobrih, biti od strane Senata, sa strane dobrih, sa Senatom, s' dobrim. *A morte, ab ortu*, od smrti, posle smrti, od izlaska, od počela, *ab ortu solis*, od kad je izteklo sunce, posle nego je sunce granulo. *Ab hoste otium fuit*. Liv. bilo je mirno od strane neprijateljske, t. j. neprijatelj nas nije uznemirivao. *Solvere ab erario*, platiti iz blagajnice. *Solvere a se*, platiti od svoga, svojim troškom. *A frigore*, od leda, rad zime. *Mare quia nunc collucet a sole, albescit*: More se bielaca, jer ga sunce prosvitljuje. *Vide ne hoc totum, Scevola, sit a me*, Cic. gledaj, Ševola, da to sve nije za me. *Ab innocentia clementissimus*, rad nevinosti predobrostiv. Pazi osobito ove izgovore, s' kojim se naznačuje dostojanstvo, ili koja dužnost, n. p. *A secretis*, biti Tajnik, *A studiis, ab Epistolis, a rationibus*, biti vrh nauka, svrh rukopisnicah, oli rukopisničar, knjigopisac, Računar. t. d. Ovi se izgovori slažu s' Gen. n. p. *A Secretis Regis*, Kraljev Tajnik.

OPAZ. A stavlja se kad slide slova neglasna (suglasnici), n. p. *A Domino*; *Ab* kad slide slova glasna (samoglasnici), n. p. *Ab initio, ab amico*. A često i kod neke neglasovitih, osobito kod *L, R, J*, n. p. *Ab Legatis, ab Romanis, ab Jove*. *Abs, prid T i Q*, n. p. *Abs quovis homine. Abs te*.

ABSQUE, brez, n. p. *Absque me, te, illo, esset*, bilo bi brez mene, brez tebe, brez njega, ili, da nije bilo mene, tebe, njega. Medjuto lipše se u Latinskom jeziku služi s' pridstavkom *Sine* na misto *absque*; tako je lipše reč, *sine injuria*,

nego, *absque injuria; sine ulla dubitatione*, nego, *absque dubio*, brez sumnje.

CLAM, tajmice, kriomice, n. p. *Clam praeceptore*, Clc. kriomice od učitelja. *Non clam me est*. Ter. nije mi sakriveno, očito mi je, dobro znam. Ovi je pridstavak kod starih vladao i Akuz. n. p. *Clam patrem*, Ter. kriomice od oca, neznadue otac.

CORAM, prid, prid očima, u oči, n. p. *Coram Deo*, prid Bogom; *coram omnibus hominibus*, prid svim svltom, prid svim ljudma. *Coram in os aliquem laudare*, u oči tkoga hvaliti. *Coram me, te, illo, nobis, vobis, illis*, prida mnom, prid mojim očima, prid tobom, prid njim t. d.

CUM, s', sa, su, n. p. *Cum fratre*, s' bratom; *cum armis*, s' oružjem. *Cum causa facere*, Clc. S' razlogom činiti. Ovi se pridstavak samo kod nekih zaimenakah zapostavlja, osobito, *necum*, sa mnom, *tecum*, s' tobom, *secum*, sa sobom, s' njim, *nobiscum*, s' nami, *vobiscum*, s' vami: a govori se i *quocum*, s' koim, *quibuscum*, s' kojima.

DE, o, od, ob, iz, s, t. d. *Loquitur de Deo*, govori o Bogu. *Audivi hoc de parente meo*, to sam čuo od moga roditelja. *Statua de aere*, Clc. kip od mida: *de auro*, od zlata. *Gravi de causa, multis de eausis, caeteris de causis, justissimis de causis*, t. d. radi koga uzroka, s' čega, radi mnogih uzrokah, t. d. *De nihilo irascitur*, Plaut. za ništo se srdi, rad ničesa, s' ničega se srdi. *Unus de multis*, jedan od mnogih, iz medju mnogih. *Unus de populo*, jedan od puka, iz puka. *Clamat de via*, viče s' puta. *De sella*, sa stoca. *Exire de navi*, izač iz ladje. *De Provincia decedere*, ostavit državu, otič iz države. *De Sicilia*, iz Sicilije. *De nocte, de die, obnoe, obdan*. *De mense decembri*, u Prosincu, Prosinca. *Legati missi sunt de pace*, poslani su poklisari da rade o miru. *De facie nosco*, poznajem po licu, iz lica. *De more*, po običaju. *De consilio amicorum*, po nasvitovanju prijateljeh. *De communi sententia*, po obćenom mnenju, obćenim mnenjem. *Non bonus est somnus de prandio*, po ručku, posle ručka, san uećini dobro. *De industria, hostimice*, (akaste), navlaš. *De pace sentio simulationem esse apertam*, Clc. Što se dotiče mira, mislim, da je privara očita. *De integro incidere in morbum*, iznova se odvalit, opet oboliti.

E, EX, iz, od, po, t. d. n. p. *Ex propinquo, ex longinquo*, iz bliza, iz daleka. *Ex improviso, ex inopinato*, iz nenada. *Ex adverso, e regione*, s' čela, s' lica, s' prida. *E paupere dives, e servo liber*, od siromaha bogat, od roba slobodan, ili, iz siromaha t. d. *Ex equo pugnare*, vojevati na konju, udarati s' konja. *E re mea est, e re publica est*: to je od moje koristi, meni koristno, po mojoj koristi, od koristi po državi. *Statim e coena, e somno*, izza večare, izza sna, ili po večari. *Ex animo*, iz srca, iz duše, srdčano. *Ex animi sententia*, po želji, onako kako se želi da što bude. *Poculum ex auro*, čaša od zlata, ili, zlatna. *Laborat e renibus, ex oculis, ex pedibus, ex capite*, bolega hibrizi, oči, noge, glava. *Unus e plebe*, jedan od puka, *unus e multis*, jedan od mnogih, iz medju mnogih, *unus ex omnibus*, od svih jedan. *Ex navibus loqui*, govoriti iz ladje. *Ex horto*, iz vrta. *Ex lege*, po zakonu, *ex constitutione*, po naredbi, *ex voluntate superiorum*, po hotienju starešinah. *Ex eo die, ex quo*, od onoga dana, otkonda, od kada. *Quando igitur ex me doluisti*, kad si, ili, budući si, zarad mene žalovao. *Ei ex omnibus maximam fidem habebat*, mimo sve ostale njemu virovaše, ili, od svih se u njega najvećma uzdaše. *Ex itinere*, uz put. *Ex aequo*, po pravdi. *Ex auctoritate*, po vlasti, vlastju. *Ex arte*, po zanatu, zanatom. *Ex insidiis*, iz zaside. *Ex facili*, lako. *Ex testamento*, po oporuci, iz oporuke. *Ex vino vacillantes*, od vina se ljujaju. *Ex occulto*, iz potaje, podmuče, mučem.

PRÆ, prid, n. p. *Prae se armentum agere*, goniti prid sobom životinu. *Prae oculis*, prid očima. *Prae manibus*, u rukam. *Prae gaudio, ubi sim nescio*, od veselja, neznam gdi sam. *Prae dolore, prae lacrymis loqui non possum*, od tuge, od plača nemogu govoriti. *Prae aliis*, mimo ostale, nad ostale. *Romam prae sua Capua irridebunt*, Rimom će se rugati pri svojoj Kapul. *Prae quod tu velis, t. j. prae eo, quod tu velis*, osim što ti želiš, izvan onoga, što ti hoćeš.

PRO, za, prid, po, n. p. *Dimicare pro patria*, pro legibus, boriti se za domovinu, za zakone. *Aliquid pro certo habere*, držati što god za istinu; *pro nihilo ducere*, za ništo držati. *Esse alicui pro patre*, biti komu za oca, na misto oca.

Caesor legiones pro castris constituit: Cesar razredi čete izprid šatorah, prid meterizim. *Pro oede Jovis*, prid hramom Jovinim. *Pro tribunali sedere*, siditi na sudistu. *Pro suggestu*, pro rostris dicere, govoriti s' pripovidaonice. *Laudati pro concione omnes sunt*, svikolici su u sboru pohvaljeni. *Tibi Marcelli statua pro patibulo fuit*, Cic. Kip Marcelov bio ti je višalo, za višalo, ko višalo. *Pro re, pro re nata*, po prigodi, kako prigoda donese. *Pro nostra amicitia te rogo*, prijateljstva ti našega. *Pro mea, tua, sua portē*, koliko je za me, za te, za njega, od moje strane. *Pro viribus, pro virili parte*, po snazi, kolikogod se može, koliko tko može. *Pro tua sapientia*, po tvojoj mudrosti, po mudrosti tebi vlastitoj. *Amari pro meo*, ljubio sam ga, ko moga (sina). *Pro testimonio dicere*, svidočiti na sudu, prid sudcem, posvidočiti. *Pro numero militum*, po broju vojnikah.

SINE, bez, brez, n. p. *Sine dubio*, brez sumnje. *Sine me*, brez mene. *Sine ornamento*, brez nakićenja.

TENUS, do. Ovo se vazda zapostavlja svomu padežu, i ako je ime u večehroju običajno se stavlja u Gen. n. p. *Antiochus Tauro tenus regnare jussus est*: Antioku bi naredjeno, da vlada do Taura. *Ore tenus*, do ustah, samo ustma. *Colle tenus*, do vrata. *Nomine tenus*, samo imenom. *Aurium tenus*, do ušju. *Crurum tenus*, do gljezna. *Umbilico tenus. Lumborum tenus.*

41. *Sub, super, in, quarto gradui modo juncta videbis,*

42. *Pro vario sensu gradui modo juncta lotino.*

43. *Subter utrumque gradum sensu sectatur eodem.*

Četeri pridstavka t. j. *In, Sub, Subter, Super*, vladaju i Akuzativom i Ablativom, iliti imadu sada Akuzativ, sada Ablativ po razlici govorenja. Dakle.

IN, kad stoji s' ričma kretanja (*motus*) hoće Akuz. n. p. *Redeo in Patriam*, vraćam se u otačbinu. *Profiscor in exilium*: polazim u izagon. *Proba vita via est in coelum*, Cic. dobro je življenje put na nebo. *Ire in Dalmatiam*, lei u Dalmaciju. Takodjer kada znači prama, protiva, duljinu, na, za, n. p. *Liberalis in amicos*, darežljiv prama prijateljim. *Odium in malos cives*, mržnja protiva zlim gradjanim, oli, na zle gradjane. *In*

ejus locum, na njegovo mjesto. *Mirum tu modum*, na čudan način. *Decem pedes in longitudinem*, deset nogu u dužinu. *In diem vivere*, živjeti na nadnicu, dan za dan. *In hodiernum diem*, za danas. *In crastinum*, za sutra. *In posterum diem*, za drugi dan. *In singulos annos*, od god do god, svake godine, za svaku godinu, na svaku godinu. *In duodecim menses dividitur annus*, godina se dila u dvanaest, ili na dvanaest mjeseci. *In dies crescere*, nasparati od dana do dana, ili svaki dan. *Bini censores in singulas civitates*, na svaki grad po dva sudca. *Singulae in militem tunicae*, na svakog vojnika po haljinu. *Duodenos sestertios exigere pro frumento in modios singulos*, iskati po dvanaest sestercija na svaki varjak žita. *In vulgus gratum esse sentimus*, mislimo, da je svitini drago.

A kada IN dolazi s' riema stanja na mjestu, t. j. kada nije kretanja, ni promine u stanju, hoće Abl. n. p. *In domo*, u kući, *in solitudine*, u pustoljbi. *In coelo*, na nebu. *In civitate*, u gradu. *Habere coronam unam in capite, alteram in collo*, imati vienac jedan na glavi, drugi o vratu. *Habere in manibus*, imati u rukama. *Victoria est in manibus*, nadvladatismo, dobilismo. *Res est in aperto*, očito je. *In dubio est vita mea*, nosim glavu u torbi. *In dubio est animus*, sumnjim. *In ore est omni populo*, svakomu je u ustima, svak ga hvali, svi govore. *Tibi in manu est, ne fiat*, u tebi stoji, da ne bude. *In propinquo esse*, biti na blizu. *In transitu*, uz put, prolazeći, na prolazku. *Ter in anno*, tri puta na godinu. *In senectute*, u starosti, pod starost. *In agonia*, na umoru. *In bello*, u boju, na ratu. *In vita*, za života.

SUB, pod, po isti način osobito se slaže s' Akuz. kad je kretanje kakvo, ili promina, a s' Abl. kad je stanje, n. p. *Sub jugum mittere*, pod jaram staviti, podjarmiti. *Sub scalas se conficere*, baciti se, ili ukloniti se pod stepene. *Sub illum*, pod njega. *Sub terra*, pod zemljom. *Quiescere sub umbra*, potivati u ladu, pod osinjem. *Sub pileo*, pod kapom, pod klobukom. *Sub illo*, pod njim. *Sub nomine pacis bellum latet*, pod imenom mira boj se krije. *Sub eas litteras recitatae sunt tuae*, izza onih, ili odmah posle onih knjigah, tvoje su pročitane. *Sub montem*, pod planinu, *sub monte*, pod planinom. *Sub vesperum*, prid večer, oko večeri, k' večeru. *Sub lucis ortum*, oko

svanuća, na primaku svanuća. *Sub idem tempus*, oko istoga vremena. *Sub noctem*, prid mrak, pod noć. *Sub finem*, pri svrhi, na dospitku. *Sub ipsa profectione*, oko polazka, na polazku, malo prije polazka, prid polazkom. *Sub sole*, pod suncem. *Sub Roma*, kod Rima. *Sub oculis*, prid očima. *Sub dio dormire*, na dvoru spavati. *Sub armis esse*, biti pod oružjem, oružan.

SUTER, pod, izpod, običajno se slaže s' Akuz. kod riči kretanja i stanja, a rđije i s' Abl. osobito kod Poetah, n. p. *Plato iram in pectore, cupiditatem subter praecordia locavit*: Platon je stavljao srditost u prsima, a požudu izpod srдца. *Grues dormiunt capite subter alam condito*: ždralovi spavaju sakrivši glavu pod krilo. *Subter densa testudine*. Virg.

SUPER, vrh, povrh, iznad, o. Običajno dolazi s' Akuz. a rđije s' Abl. n. p. *Tegula super caput cecidit*, padnula opeka na glavu. *Super tumulum*, na grob, i na grobu. *Ruentes super alios alii*, padajući jedni po drugim, na druge, povrh drugih. *Super eum*, iznad njega, na njem. *Super omnia*, nad sve. *Super vinum*: posred čašah, uz čaše, uz vino. *Super somnum serrus*: Ložničar. *Debellaturus super mensas Alexandrum*, hotiće predobiti za trpezom Aleksandra. *Hac super re scribam ad te Roma*: o tom ću ti pisat iz Rima. *Gemina super arbore sidunt*: siede na dva stabla. *Fronde super viridi*, na zelenu listju. *Navis super qua turris effecta erat*, ladja na kojoj bijaše kula načinjena.

OPAZ. 1. Pridstavci kada stoje brez padežah postaju prislovi (*adverbia*), n. p. *Quatriduo ante ad eum scripseram*: četeri dana prije pisao sam mu.

2. Njeki se pridstavci lipo međjumeću svomu pridavniku i samostavniku, n. p. *Multis de causis; suos inter aequales: magno cum metu: hac super re: ducentos in annos etc.*

3. Kadkad se pridstavci jedni prid drugim stavljaju, n. p. *De Quinctio fratre, nuntii nobis tristes, nec varii venerunt ex ante diem Nonarum Junii, usque ad pridie Kalendas Septembris*. Od petog dana Lipnja do posljednjeg Kolovoza, vazda smo zle glase primali o bratu Kvinciju.

DE CONSTRUCTIONE ADVERBIORUM.

OPOMENA. Uprav govoreć Prisiovi nijednim padežom nevladaju, jer bo padeži, koji ih slide vazda spadaju ili na rič, ili na koji pridstavak otajno razumivani, ili je Dativ dotičnosti, odnošaja, n. p. *Ecce turba*, razumi se, *adest. Ecce hominem*, razumi se, *vide. Ecce tibi Rex*; tibi je Dativ odnošaja, i razumi se, *adest. Tako, Procul urbe, mari, voluptatibus*, razumi se, *procul ab urbe, a mari, a voluptatibus. Simul his*, razumi se, *simul cum his* etc.

NOMINATIVUS POST ADVERBIUM.

44. *Rectum, vel quartum casum, en atque ecce reposcunt.*

Prisiovi EN i ECCE, hoće Nom. ili Akuz. n. p. *Ecce nova turba*, eto nove bune, eto iznova mnoštva; *en crimen*, eto krivice. *Ecce me*, evo me, evo mene. *Ecce miserum hominem*, eto kukavca, eto jadnika, jadnoga čovika. *En tectum*, eto pokrova. *En tegulas*, eto opekah.

OPAZ. Mogu se staviti i s' Dativom odnošaja, *Ecce tibi Rex*, eto ti kralja. *Cum haec scriberem, ecce tibi Sebosus*, pisuē ja to, kad eto ti Sebosa.

GENITIVUS POST ADVERBIUM.

45. *Affatim amat patrium, partim, satis, instar, abunde,*

46. *Et nimis, atque parum, pro causa adjungitur ergo.*

Prisiovi *Affatim, Partim, Satis, Abunde, Nimis, Parum, Instar*, i *Ergo* kad stoji namisto *causa*; takodjer, *Huc, Eo, Tunc*, hoće Gen. n. p. *Tibi dicitarum affatim est*, izobila ti je bogatstvah. *Satis jam verborum est*, već je dosta ričih. *Abunde poenarum est*, odveć je pedipsah. *Satis eloquentiae, parum sapientiae*, dosta ričih, a malo uma. *Plato mihi instar omniū, Platon mi je za sve ostale: koliko svi ostali. Multum stultitiae*, vele ludosti. *Partim hominum venerunt*, jedan dio ljudi dodje, ili nekoliciko. *Eorum partim in pompa, partim in acie illustres esse voluerunt*. Jedan ih je dio, ili strana ih je se hotila pro-

slaviti veličanstvom, a strana bojem. *Victoriae navalis ergo supplicatio decreta est*, određena je molitva rad morskoga pridobitja. *Tunc temporis*, toga vrijeme. *Huc malorum, ventum est, ut...* dotle je se u zlu došlo, ili, do tolikoga je se zla došlo, da...

OPAZ. 1. S' Genitivom se slažu i prislovi izvedeni iz imenah superlativnih, n. p. *Maxime omnium nobilium graecis litteris studuit*, najveće od svih, ili nad sve, ili mimo sve ostale, nešto je Grčku kužjevnost. Ovi se Gen. može okrenuti u Abl. s' pridstavkom *e* ili *ex*, n. p. *Maxime ex omnibus* etc.

2. Prislovi *Ubi*, *ubi*am, *ubicumque*, *ubique*, *quovis*, *quoquo*, *nusquam* i *longe*, lipo primaju ova dva Gen. *Terrarum*, ili *Gentium*, n. p. *Ubinam gentium fuisti*, gdi li si bio, na kom si kraju svita blo. *Nusquam terrarum invenio fratrem*, nigdi brata, nigdi na svitu nenalazim brata. *Longe gentium abes*, veoma si daleko, daleko si u svitu. *Ubicumque terrarum*, gdi-godi mu drago, na komu bilo kraju zemlje.

3. *Pridie*, prije na dan, *Postridie*, posle na dan, mogu imati Gen. i Akuz. n. p. *Pridie ejus diei venit*, došao je prije na dan. *Pridie nonas Junii cum essem Brundisii*, bijavši na četiri Lipnja u Brindizu. *Postridie ejus diei*, posle na dan. *Prostridie ludos Apollinares*, na dan izza Igrah, ili posle na dan izza Igrah Apollinarskih.

DATIVUS POST ADVERBIUM.

47. *Quaedam, more patrum, ternum sumpsero regendum.*

Neki prislovi iziskuju Dativ ko i imena iz koji izlaze, n. p. *Congruenter, convenienterque vivere naturae*, živiti pristojno naravi, kako narav iziskuje. *Congruenter rationi*, pristojno razlogu, po razlogu. *Obriam alicui ire*, izići prid koga, ići komu u susret. Jer ho *congruens, conveniens*, i *obvius* hoće Dativa.

ACCUSATIVUS POST ADVERBIUM.

48. *Proxime amat quartum, propius dilexit eundem.*

Propius, bliže, i *Proxime*, najbliže, preblizu, hoće Akuz. n. p. *Propius urbem moveatur*, primiču se k' varošu. *Propius montem collocare*, namistiti ili postaviti bliže planine. *Proxime*

hostes erat, najbliže neprijatelj. *Habere exercitum quam pro xime hostem*, imati vojsku preblizu neprijatelja.

OPAZ. Rečena dva prislova mogu se staviti i s' *Dativom*, a kadkad i u *Abl.* s' *a* ili *ab*, n. p. *Propius Tiberi*, bliže Tibera. *Quam proxime hostium castris*, preblizu vojske neprijateljske. *Stelle aliae propius a terris moventur*, *aliae remotius*, neko se zvizde bliže zemlje mću, a neke dalje.

ACCUSATIVUS VEL ABLATIVUS POST ADVERBIUM.

49. *Gaudet abhinc verbis exacti temporis*, ergo,

50. *Natus abhinc annos*, vel *centum dieimus annis*.

Prislov *Abhinc* kad se slaže s' ričma prošloga vrmena, prima *Akuz.* ili *Abl.* n. p. *Natus abhinc centum annos*, ol, *annis*, ima sto godinah od kada je rođen, rođen je ima sto godinah. *Abhinc viginti annos*, od sada, ili, nazad dvadeset godinah. *Abhinc annis quindecim*, od sada, ili natrag petnest godinah, ili jur je petnest godinah.

ABLATIVUS POST ADVERBIUM.

51. *Collativa sibi referunt adverbium sextum*.

Prislovi izporedljivi, iliti primierni (*comparativa adverbium*) hoće *Abl.* n. p. *Plus eo*, *eo amplius*, veće od onoga, veće nego, to većma. *Dieta citius*, brže od riči, brže nego se može reć. *Laeryma nihil citius arescit*, ništa se brže od suzah nesuši, brže nego suze, što suze. *Nemo est, qui sapientius tibi suadere possit te ipso*, Cic. Nitko te do tebe istoga nemože bolje nasvitovati, ili bolje nego ti isti. *Cave putes plus me quemquam cruciari*, nepomisli, da je itko veće od mene na mukam.

OPAZ. Kadkad samo *Plus*, *amplius*, i *minus*, uzimlju se na msto *plus quam*, *minus quam*, n. p. *Homini misero plus quingentos eolaphos impegit mihi*. Ter. razumi se, *plus quam quingentos*. Preko, ili veće od pet stotinah plesakah privezà kukavcu meoi, ili, više od pet stotinah putah mene kukavca plesnuo je. *Eo die milites sunt minus septingenti considerati*, Cic. t. j. *minus quam septingenti*. Oni je dan pomanjkalo

vojnika manje od sedam stotina, t. j. nije ih pomanjkalo etc. *Naves amplius octuaginta uno erant visae tempore*, u isto se vrime vidilo preko osamdeset ladjali.

ADVERBIUM UT.

Prislov UT zlamenuje, posle nego, ili dok, čim, od kada, kako, ko, koliko, kada, i slaže se s' indikativom, n. p. *Roma ut redii*, pokle sam se iz Rima vratio, povrativ se iz Rima. *Ut ab urbe discessi*, netom sam otišao iz Grada, posle nego sam otišao, čim sam otišao, otišav. *Ut quidque optimum est, ita est rarissimum*, koliko je što bolje, toliko je rđije. *Ut humilis erat*, kono bijaše ponizan. *Ut dici solet*, kako se veli. *Ut vales?* kako si? *Ut maxime potero*, koliko, ili što veće uzmognem. *Ut in homine Romano multum est*, ko u Rimljaninu to je vele. *Ut numerabatur argentum*, kada se novci brojahu. *Me oratio Luculli ita movit, ut docti hominis*, tako me je ganulo Lukulovo govorenje, kono ti učna čovika.

ADVERBIA ANTEQUAM, PRIUSQUAM, POSTQUAM.

Prislovi *Antequam* i *Priusquam*, prije nego, i *Postquam*, ili, *Postequam*, posle nego, slažu se i s' indikativom i s' konjunktivom, n. p. *Antequam aliquo loco consedero, non longas a me litteras expectabis*, Cic. Prije nego se gdigod nastanim, nećekaj od mene dugih knjigah. *Antequam dicere instituo*, prije nego stanem govoriti. *Minatur, antequam surgat, minatus est antequam surgeret*, prieti prije nego se ustane, pritijaše prije nego se je ustao. *Priusquam pereō, prije nego poginem. Priusquam dicere incipio*, prije nego progovorim. *Priusquam hoc tantum mali videro*, prije nego budem vlditi toliko zlo. *Priusquam incipias, consulito*, prije nego počmeš, nasvituj se. *Eo postquam Caesar pervenit, arma poposcit*: pokle onomo dodje Cesar, ili došav onomo, zapita oružje. *Sexto fere anno postquam erat expulsus*, njegdi šeste godine, oko šeste godine posle nego je, ili, iza kako je, bio izagnan. *Postea quam sedem inveniit, obmutuit*, našavši stolac ill misto zamukuu. *Postquam e scena sibilis exploderetur*, pokle bi bio zviždanjim iztieran iz glumišta: posle nego bijaše iztieran.

ADVERBIA NE, NAE.

Pristov NE brez dvoglaska. 1. Zlamenuje Ne, nemoj, i slaže se s' Konjunktivom i s' Imperativom, n. p. *Ne me moueas*, neopominji me. *Ne in me conferas culpam*, neokrivljnj mene, nemoj mene okrivljivati. *Ne fugias*, nebiži, nemoj bižati. *Ne fugite*, nebižite. *Ne cede malis*, nepopusti zla. *Nimium ne crede colori*, boji mnogo neviruj. 2. Takodjer s' Konjunctivom kad zlamenuje kletvu, želju ili mržnju, n. p. *Ne vivam*, ja neživio, nebilo me. *Ne vivam, si scio*, neživio, ako znam, nebilo me ako znam. *Ne dii siverint*, nedao Bog. 3. Kad zlamenuje, da ne, da nebi: *Cave ne quid temere dicas aut facias*, pazi da nerečeš ili neučiniš što nerazložno. *Gallinae pennis forent pullos, ne frigore laedantur*, Cic. kokoši pod krilim griju piliće, da ne ozebu, da ih led nebiže. 4. S' ričma *Vereor, Timeo, Metuo, Pareo*, zlamenuje, nebi htio, ali se bojim, n. p. *Metuo ne pluui*, bojim se da uzpada kiša. *Vereor ne, dum minuere velim laborem, ongeam*, Cic. Bojim se da neuzmnožam truda, hotiue ga smalakšati. *Metuo ne dolis capiaris*, bojim se da te neprivare, t. j. bojim se, da ostaneš privaren. — Kad se veli *Non vereor, ne*, zlamenuje-nebi htio, ali se i nebojim, da će... n. p. *Non vereor, ne quid temere, ne quid stulte facias*, Cic. Neplašim se, da ćeš štogod na slipačku, ili budalasto učiniti. — A kad se govori *Vereor, ne non*, isto je što *vereor ut*, i znači hotio bi, ali se bojim da ne, n. p. *Vereor, ne exercitum firmum habere non possis*, Cic. Bojim se, da nećeš imati jake vojske. *Vereor, ne litterae redditae non fuerint*, Cic. Bojim se, da knjige nisu pridane. — *Non vereor, ne non*, znači-hotio bi, ali se i nebojim da ne.— n. p. *Non vereor, ne hoc officium P. Servilio Judici non probem*, Cic. Nebojim se, da ovo moje zaslužnje neće biti ugodno Publiu Serviliju Sulcu. 5. S' Indikativom se samo stavlja, kada ga sledi *quidem*, od koga ima biti vazda razdijeljeno umetkom koje besile izmedju njih, n. p. *Iste ne patrem quidem venerabatur*, ta ni oca nepoštovaše. *Ne unus quidem*, ni cigli. *Ne si velim quidem*, ni kad bi htio, ni hotiue. 6. Kadnokat so izostavlja *ne*, jer se otajno razuml, n. p. *Cave, sentiant*, t. j. *ne sentiant*, pazi, da neočnju. *Cave existimes*, Cic. gledaj, da nepomisliš. *Cave*

ignoscas, Cic. Pazi, da neproštiš. 7. *Neu, nere*, isto se slažu, n. p. *Neu quis ad Senatum referat, nen cum populo agat*, Sal. Da nebi tko na Sudu kazao, da nebi s' narodom sborio.

Prislov NAE s' dvoglaskom, znači, doisto, sbilja, uzima se na msto, *vero, profecto, certo*, s' indikativom i konjunktivom, n. p. *Nae ego homo infelix sum*, doisto ja sam čovik nesritan. *Nae tu si id fecisses, melius famae tuae consuluisses*, ti bi doisto bolje bio sahranio tvoje poštenje, da si to učinio.

ADVERBIA NON ET QUIN.

NON kada dolazi s' drugim kojim prislovom niječnim (*negativo*), tada zlamenuje potvrđenje, n. p. *Non nemo*, tko god, njetko. *Non nulli*, neki, glikoji. *Non nihil*, stogod, nješto. *Non numquam*, kad god, drugda, negda, giligod, t. j. kojigod put. A izgovaraju se i jednorično, *nonnulli, nonnihil, nonnumquam*. Takodjer: *Nemo non*, svaki, svakoji. *Nullus non*, svi. *Nihil non*, svašto. *Numquam non*, svagda, vazda, svedjer, uvik. *Non possum non loqui*, nemogu negovorit. *Neque tamen non*, sa svim tim. *Nec non*, takodjer. *Non possum quin*, nemogu da ne. *Non quin confiderem*, ne da se nebi pouzdao. t. d.

QUIN zlamenuje, da ne, što ne, da pače, n. p. *Quin taces?* što nešutiš? *Non quin rectum esset, sed quia etc.* ne da nebijaše pravedno, nego što . . . *Quin ipse hinc evolare cupio*; da pače želim ovdale odletiti. *Causae nihil esset quin secus judicaret*, Cic. Nikakva uzroka nebijaše, da drugčije nebi sudio. — Osobito se uzima izza *non dubito*, n. p. *Non dubito, quia aequo animo carueris*, i nesomljim, da si bio zlovoljan. *Non possum, quin ad te scribam*, nemogu ti nepisati, nemogu, da ti nepišem. Uzima se takodjer za, *Qui non, quae non, quod non*, n. p. *Nemo fuit, quin viderit*, t. j. *qui non viderit*, nije ga bilo, koji nije vidio. *Nulla gemma, quin quaesierit*, t. j. *quam non quaesierit*; *Nihil praetermisi, quin enucleate scripserim*, t. j. *quod non*.

ADVERBIA QUO, QUOMINUS, QUOAD.

QUO kad se uzima prislovno ima različita zlamenja, t. kamo, *in quem locum*, n. p. *Quo, quo scelesti ruitis?* Hor

Kamo srtate opačnici? *Mulieres in eum locum coniecit, quo exercitus aditus non erat*, Caes. Žene ondje stierà kudan vojscl nje bilo puta. *Non longius hostes aberant quam quo telum abjici poterat*, Id. Neprijatelji nebiahu dalje, nego jedan strilomet.

2. Kamogod, *aliquo*, n. p. *Si quo tu me ire vis, operam dabo*, Plaut. Ako hoćeš, da kudagod ili kamogod podjem, otié éu.

3. Komu, *ad quem*, uzmué kip za misto, n. p. *Hominem beatum, quo illae pervenibunt (pervenient) divitiae*. Pomp. Blago ti ga se onomu éoviku komu prilegnu ona bogatstva, ili koga zapadnu. *Dabo tibi parasitum inanem, quo reliquias recondas*, Plaut. Zdiloliza éu ti poslati, prid koga éeš oglobine stavit.

4. Za koji uzrok, éemu, *ad quem finem, rem, usum, cur*, n. p. *Dixit profecto, quo vellet aurum*, sbilja reée, zašto bi potrošio zlato. *Quo tantae expensae?* zašto toliki trošak? a l mi velimo; kuda toliki trošak? *Murtis vero signum quo mihi pacis auctori?* Cic. Za šta ée oružje meni početniku mira? *Quo bonum est?* za šta je to dobro? za šta valja? éemu valja?

5. Da, *ut*, n. p. *Fraus mea quid petit, nisi quo tibi jungerer uni*, Ovid. Privara moja kud je eljala, veé da se stobom samim sjedinim.

6. Da, što, *quod, quia*, n. p. *Non quo ea sit mihi quicquam carius*, Cic. Ne da mi je isto od nje draže. *Non quo te impudicam crederem*, Plaut. Ne što nisam virovao, da si svitla obraza, ili, ne da sam te držao za nepoštenu.

7. Koliko, ko, *quanto*, n. p. *Quo difficilius, hoc praeclarus*, Cic. Koliko, ili što trudnije, toliko, ili to bolje.

8. *Quo ne*, na misto, *ut ne*, n. p. *Cautum erat, quo ne plus auri et argenti facti... domi haberemus*, Liv. zabranjeno bijaše, da nebismo više zlata i srebra izkovana, kod kuće imali.

9. *Quo loci*, na kom mistu, gdi, nahodi se premda poridko, n. p. *Draco visus est ei radiculam ore ferre, et simul dicere, quo illa loci nasceretur*, Cic. Činilo mu se, da vidl aždaju u zubim korenéle nositi, i kazivati, gdi je oni korenéle nikao. *Respondit Dionysius, se nescire quo loci esset*, Id. Odgovori Dioniz, da nezna na kom je mistu, na kom je dila svita.

10. *Non quo*, na misto, *non quod*, ne što, n. p. *Non quo de tua constantin dubitem*, Cic. Ne da dvonim o tvojoj stal-

nosti. *Non quo ego certo scirem, sed...* Ne da sam, ili ne da bih istinito znao, nego...

11. QUOAD, znači prvo što i *quousque* ili *donec*, dokle, a uzima se i s'vrimenom i s' mistom, n. p. *Quousque inquires?* za koliko reći ćeš? *Quoad erit integrum*: dokle bude pravo. *Quoad potuit restitit*, Cic. Doklen je mogao odaprò se je. Drugo znači, što se tiče, n. p. *Quoad hoc, quoad illud, quoad pacem*, što se toga, što se onoga, što se mira tiče. Ali se u ovom zlamenju bolje govori, *quod ad hoc, quod ad illud, spectat, pertinet*, t. d. Još se veli: *Quoad ejus facere poteris*, Cic. Što u tom uzmogneš učiniti.

12. *Quo minus*, i *quominus*, znači koliko manje. n. p. *Quo minus ingenio possum*, koliko manje mogu umom. Takodjer znači, da ne, brez da, n. p. *Non per me stetit quominus firma inter nos amicitia esset*, Cic. Nije bilo s' mene, da nebijase medju nami stalno prijateljstvo. *Non impedio, quominus fiat*, nezasmetaš, da nebude.

ADVERBIA QUUM, TUM.

QUUM ili *Cum* uzeto prislovno i TUM kadkad znače, *non modo, sed etiam*, ne samo, nego još, i slažu se s'indikativom, n. p. *Quum te semper omari dilexique, tum mei amatissimum cognovi*, Cic. Ne samo si mi vazda bio drag i ljublo sam te, nego sam poznao da i ti najvećma meneлюбиš. Kadno-kad znače *tantum, quantum*, koliko, toliko, ili kako, tako, n. p. *Pax quum jucunda, tum salutaris est*, Cic. Mir koliko je ugodan, toliko je spasonosan. *Multum quum in omnibus rebus, tum in re militari potest fortuna*, Caes. Kako u svačem tako i u boju mnogo čini sreća: ili, buduće veliko mogućstvo sreće u svakoj stvari, još je veće na boju. Još znače, to, ko, toli, koli, sad, n. p. *Dissero in utramque partem, tum graece, tum latine*, ili, *quum graece, tum latine*, Cic. Razložim za obe strane, t. j. za stvar, i protivu stvari, sad grčki, sad latinski, to grčki, ko latinski, toli grčki, koli latinski.

QUUM, s'vrimenom zlamenoje, kada, i slaže se s'indikativom, ako naznačuje samo vrime brez uzroka, n. p. *Qui non propulsat injuriam a suis, quum potest, injuste facit*, Cic. Ne-

pravedno čini, tko, kada može, ili moguće, neodbija nepravdu od svojizih. *Dabo operam ut te videam, quum id satis commode facere poterō*, Cic. Nastojati ću te viditi, kada to uzmožem, ili uzmožnuće to učiniti. *Morati melius erimas, quum didicerimus quae natura desideret*, Cic. Bolji ćemo biti, kada budemo naučili, ili naučeće, ono što narav želi. *Quum Caesar in Galliam venit*, kada Cesar dolje, ili kada je dašao, ili došav, u Galliju. *Quum in aciem hostium irruerant*, kada nasrtahu, nagoneć se, na neprijateljsku vojsku. *Tum, quum censebat*, tada, kadla mislijaše. *Verres, quum rosam viderat, tum incipere ver arbitratur*, Cic. Verres scijaje, da tada počimaše pramaliti, kada bijaše vidlo jednu ružu. — Ali kada zlamenuje uzrok, oli samo namisljenje (*suppositionem*) a ne što je se uprav dogodilo, oli kad je u izgovoru podređenju, oli kad se što povila tako, da su događaji spojeni jedan s' drugim i zamienito se prozivlju, u kojim slučajim znači, buduće da, ili odgovara komugod naškomu geruadiu; takodjer kada zlamenuje, premda, običajno se slaže s' konjunktivom, n. p. *Quum solitudo et vita sine amicis insidiarum et metus plena sit, ratio ipsa monet amicitias comparare*, Cic. Buduće da je život pustinjjski i brezprijeteljski pun zasidah i straha, razlog nas uči da nam prijateljstvih nadjemo. *Difficile est tacere, quum doleas*, Cic. Mučno je šutiti, kad se boluje. *Fuit tempus quum Germanos Galli virtute superarent*, Caes. Bilo je vrime kada su Galli hrabreniji bili od Germanah. *Zenonem, quum Athenis essem, audiebam frequenter*, Cic. Bijav u Atenl, često sam slišao Zenona. *Cum plurimas et maximas commoditates amicitia contineat, tum illa nimirum praestat omnibus, quod bona spe praelucet in posterum*, Cic. Premda mnoga i prevelika dobra zadržl prijateljstvo, ali ono doisto svaka nadlazi, komu se nadamo od budućnosti. *Druentia quum aquae vim vehat ingentem, non tamen navium patiens est*, Liv. Druencom (riekom), premda nosi silu vode, ladje se nemogu voziti.

OPAZ. Pristovi *Quum* ili *Cum* osobito nam služe za izto-
mačiti naša Gerundija, kad ih neima u Latinskom, n. p. Buduće
ja, ti, on, Budući mi, vi, oni, latinski valja reći: *Quum*,
ili, *cum ego sim, tu sis, ille sit, nos simus, vos sitis, illi*

sint. Bijav ja, ti, on, Bijavši mi, vi, oni, *Quum*, ol, *cum* *essem*, *esse*, *esset*, *essemus*, *essetis*, *essent*. Biv ja, ti, on, Bivši mi, vi, oni, *Quum*, ol, *cum fuerim* i *fuissem*, t. d. Uzbudué, ja, ti, on, Uzbudući mi, vi, oni, *Quum*, ol, *cum ega fuero*, *fueris*, t. d. *Quum aquam bibisset*, napivši se vodo. *Cum audiret*, *audisset*, čujavši, čuvši. *Cum nequeam*, *nequeas* etc. nemoguće ja, ti... *Cum possim*, mogué, *cum patuero*, ozmogué, *Cum potuissem*, mogavši, t. d.

DE CONSTRUCTIONE CONJUNCTIONUM.

52. *Si vox disjungens aut nectens copula races*,
53. *Ad verbum referantur idem, panatur oportet*
54. *Consimilis utrinque gradus: Quam jungit eandem*,
55. *An, Nisi, Praeterquam; rocum nisi certa resistat*
56. *Proprietates; ut, mala dami, quam rure marari.*

Sastavci ili veznici spojiljivi, i razstavni, kad spadaju na istu rič hoće iste padeže, n. p. *Quis nan doleat interitum talis, et viri, et civis?* tko da, nežali poginuće takoga i čovika, i gradjanina? *Quid de pratorum viriditate, aut arborum ordinibus, vinearum, olivetarumque specie dicam?* Čic. Što da rečem o zeleni livadah, o redovim stablah, o lipoti vinogradah, i maslinistah? *Venerunt Petrus et Paulus*, dodjohé Petar i Pavao. *Vidi Petrum et Paulum*, vidio sam Petra i Pavla. *Nec Petrum novi, nec Paulum*, nepoznajem ni Petra ni Pavla. *Amo tam Petrum quam Paulum*, ljubim i Petra i Pavla, toli Petra koli Pavla. *Tibi praecipio, ut taceas et studeas*, li, jubeo te *tacere, et studere*, zapovijadam ti, da šutiš. *Quem umquam Senatus civem, nisi me, nationibus exteris commendavit?* Koga je gradjanina, osim mene, inostranim narodim igda Senat priporučio? *Refert etiam, qui audiant, Senatus, an populus, an judices sint*: stalo je, da li su slisaoći, Senat, oli puk, oli sudci. *Pro tantis rebus nullum a vobis praemium pastula, praeterquam hujus diei memoriam sempiternam*: za tulike stvari nikakva dara neistem od vas, izim svagdanje uspomene ovoga dana.

Ali ima slučajah, u kojim se imena stavljaju u različite padeže i sa sastavcima, n. p. *Fui Romae et Athenis*: bio sam

u Rimu, i Atheni. *Vel Brundusii, aut Sulmonae mortuus est*, umro je u Brindizu, oli u Sulmoni. *Evisti librum centumne, an minoris?* Kupio si knjigu za sto parah, ili za manje? *Mallem Panormi, quam Syracusis esse*: volio bi biti u Palermu, nego u Sirakuzi.

CONJUNCTIONES ETSI, TAMETSI, QUAMQUAM.

1. Sastavci *Etsi*, *Tametsi*, *Quamquam*, kad su na početku izgovora, stavljaju se s' Indikativom, n. p. *Etsi vereor Judices: prem da se, ako se i bojim, o sudci. Etsi natura duce congregabantur homines, tamen etc.* Cic. Sa svim da se po nagonu naravi ljudi skupljahu, ali, t. d. *Tametsi vicisse debeo, tamen de meo jure decedam*, Cic. Ako i imam biti predoblo, no popustiti ću od moga prava. *Quamquam gratiarum actionem a te non desiderabam*, ako i nisam, premda nisam, od tebe želio zahvalah. — Medjuto nabode se kadkad s' Indikativom u sridi i na kraju izgovora, n. p. *Praeposteros habes tabellarios, etsi quidem me non offendunt*, prevratne imaš knjigonoše, premda meni ništa nećine, ili nedosadjaju.

2. A kad rečeni sastavci stoje u sridi ili na kraju izgovora, stavljaju se s' konjunktivom, n. p. *Fuerunt multi, qui quamquam haec ita se habere arbitrantur, tamen etc.* bill su mnogi, koji premda sudjahu, da tako stvari stoje, ali, t. d.

OPAZ. *Quamquam*, često se uzima samo ko prilazak, nimalo se riči netičuē, n. p. *Quamquam, quid loquor?* ali, šta ja govorim?

CONJUNCTIONES ETIAMSI, QUAMVIS, LICET, UT.

1. Sastavci *Etiamsi*, *Quamvis*, *Licet*, i *ut* uzeto ko sastavak i za *quamvis*, slažu se s' vezivnikom iliti konjunktivom, n. p. *Utilitas efflorescit ex amicitia, etiamsi tu eam minus secutus sis*, Cic. Proklje iz prijateljstva korist, ako je ti i nisl tražio. *Etiamsi consul obtemperasset auspiciis, idem eventurum fuisset*, Cic. Pa da je vićnik i poslušao gatanja, isto bi se bilo sgodilo. *Homines quamvis in rebus turbidis sint, tamen etc.* Premda se ljudi nalaze u protivštinam, sasvim tim t. d. *Licet monuerim te, credere noluisti*, premda sam te opominjao, nisi

htio virovati. *Emo librum, ut studeas*, kupujem knjigu, da učiš; *ut scias*, da znaš. *Ut veniant*, da dođu. *Ut summa haberem caetera, temporis quidem certe vix satis habui*, pa da sam i imao svega ostaloga izobila, doisto jedva mi je vrijeme doteklo. *Ut desint vires, tamen est laudanda voluntas*: ako i neimamo snage, ako i nemožemo učiniti, no ima se pohvaliti dobro hotienje. Takodjer *Si* kad se uzima sa *quamvis*, n. p. *Redeam? non, si me obsecres*: da se vratim? neću, da me i moliš.

2. Medjuto *Etiamsi* često se slaže i s' kazivnikom iliti Indikativom, a kadkad, osobito kod Poetah, i *quamvis*, n. p. *Bonos viros sequar, etiamsi ruent*, Cic. sličit ću postene ljude, makar ga svratolomili. *Quod quis credro videt, non miratur etiamsi, cur fiat, nescit*, Cic. Onomu se nitko nećudi, što često vidi, ako i nezna, zašto to biva. *Etiamsi, quod scribas, non habebis, scribito tamen*, ako i neimadneš što pisati, ali piši. *Quamvis satis per te tibi consulis*, premda se sam sobom znaš lipo nasvitovati.

CONJUNCTIONES NI, NISI, SI.

Sastavci *Ni, Nisi, Si*, slažu se i s' kazivnikom i s' vezivnikom, n. p. *Mirum, ni domi est*, čudo, ako ga nije kod kuće. *Ni fallor*, ako se nevaram. *Ni restituisent statuas, vehementer his minatur*, da nisu povratili kipove, vehoma im se pri-tjaše; ili vehoma im se priti, ako nebi bili povratili kipe. *Ortum quidem amicitiae videtis, nisi quod adhuc forte vultis*, iztok prijateljstva le vidite, ako možda još čega netražite. *Nisi immortalitatem vellet, quidnam etc.* Kad nebi htio neumrlosti, da što bi etc. *Nisi quis nos Deus respexerit etc.* ako nam se Bog nestmiluje. *Nisi me omnia fallunt*, Cic. ako se u sve-mu nevaram. *Si illum relinquo, ejus vitam timeo: sin opitutor, hujus minas*, ako ga sama ostavl'm, hoj'm se da nepogine, ili boj'm mu se životu; ako li ga pomognem, boj'm se prituje ovoga. *Si hortos inspexeris, dederis mihi, quod ad te scribam*: ako budeš viditi vrtie, dat ćeš mi, što ti uzpišem.

OPAZ. Izza *Si, i Nisi*, nestavlja se *aliquis, aliqua, aliquid, siquod, aliquando, alicujus etc.* nego, *quis, qua, quid, quod,*

quando, n. p. *Si quis, si qua, si quod, si cujus, si cui, si quem* etc. *Nisi quis* etc. *Nisi quando* etc. *Si quis vestrum, si qua causa, si quid novi acciderit*. Isto tako *ne quis, ne cujus* etc. *ne quando*.

CONJUNCTIONES QUOD, QUIA, QUONIAM.

Sastavci *Quod, Quia, Quoniam*, sva tri zlamenuju uzrok onoga što je se izreklo, i slažu se s' kazivnikom i s' vezivnikom, n. p. *Bene facis, quod me adjuvas*, Cic. Činiš dobro, što me pomagаш. *In eo hominis dignitas posita est, quod ratione utitur*: u tom stoji dostojanstvo čovjêje, što ima razum. *Admiratus sum, quod ad me tua manu scripsisses*: začudio sam se, da si mi svojom rukom pisao. *Socrates accusatus est, quod corrumpet juventutem*, Quintil. Sokrat bi osvajen, da kvari mladež, ili, osvadiše Sokrata da kvari mladež. A da se reče: *Socrates accusatus est, quod corrumpet juventutem*, tada znači, osvajen je bio, što kvari, ili, jer pokvarivaše mladež. *Sed quia natura mutari non potest, idcirco* etc. ali, jerbo se narav neda prominuti, zato, t. d. *Recordatione nostrae amicitiae sic fruor, ut beate vixisse videar, quia cum Scipione viverim*, Cic. tako mi je mila uspomena našega prijateljstva, koda mi se čini da sam blaženo živio, što sam živio sa Scipionom. *Ne quisquam est, quia dolor sit, amet*: nije ga, koji ljubí bolest ili tugu zato što je bolest ili tuga. *Nunc, quoniam ita accidit, ut* etc. Sada, jerbo se je tako sgodilo, ili buduće se tako sgodilo, da etc.

DE INTERJECTIONIS CONSTRUCTIONE.

57. *O, Heu, Proh, rectum, quartum, quintumque reposcunt.*
58. *Hei, Vae, comperies passim conjuncta dativo.*

Medjumetci *O! Heu! Proh!* slažu se s' tri padeža t. j. s' Nom. Akuz. i Voc. n. p. *O vir fortis, atque amicus!* o hrabreni! prijateljski čovjêe! *O me infelicem!* o jadnoga mene! *O scelestum Parmenonem!* o opaki Parmenone! *O Pater mi!* o oče moj! *Heu quanta miseria!* ajme velika jada! *Heu stirpem invisam!* ah prokleta kolino! *Heu prisa fides!* o stara viro! *Heu me*

miserum! ah jednoga mene! *Proh dolor!* ah žalosti! ajme ti ga! *Proh Deum!* ah za Boga! radi Boga! *Proh coecitas!* o slipočo! *Proh dedecus!* o sramoto! o sramote! *Proh sancte Deus!* ah sveti Bože! ah zaradi Boga! za ljubav Boga!

U manjim ganućim kadkad se ostavlja *O, n. p. me miserum!* *me coecum!* jednoga mene! slipoga mene! o slipca mene! o slip ti sam! A *Heu*, nahodi se i s' Dativom *n. p. Heu mihi, nequeo quin fleam*, ajme meni, nemogu da neplačem. *Heu misero mihi*, jao meni siromahu. *Hei i Vae*, hoće Dativa, *n. p. Hei mihi! Hei misero mihi! Vae mihi! Vae misero mihi!* jao meni! ajme meni! jao meni kukavcu! jadan ti sam ja! u zao čas po me. *Hei* kad služi za zvanje dolazi s' *Vok. n. p. Hei Megadore!* hej Megadore!

Cedo, Apage, Amabo, nisu medjumetci, nego riči defektive, medjuto hoće njeke padeže sa sobom, tako, *Cedo libros*, dajmi knjige. *Apage te*, kini se, odstupi.

Pazl i ova: *Macte! adolescens egregie! macte puer! mactil filii mei! macte virtute! macte animi! macti animo! macti virtute! macti ingenio este!* junački! hrabreno! veselo! vri! mlađuci veselo dietei deh hrabreno sinci moji! junačka srđca budite! junački se podnesite!

DE INTERROGATIONIBUS.

1. Obćena je nprava, da odgovor (*responsio*) ima se slagati s' pitanjem (*interrogatio*), hoće reć, ako je pitanje o imenu odgovor se ima staviti u isti padež, ako o riči u isti način, ako o prislovu i t. d. u prislov. Evo nekoliko primjerah.

P. *Quis mundum creavit?* Tko je svit stvorio? O. *Deus.* Bog.

P. *Quis venit?* Tko je došao? O. *Frater tuus:* tvoj brat.

P. *Quem vocamus divitem?* O. *Eum qui nihil cupit.* Tkoga zovemo bogata? onog, koji ništa nežel.

P. *Cujus est hic liber?* O. *Petri.* Čija je to knjiga? Petrova.

P. *Cujates sunt isti libri?* O. *vestrates.* Člje su te knjige? vaše.

P. *Cujas es tu?* *Romanus.* Odkle si, koji si ti? Rimljanin.

P. *Cujates sunt?* *nostrates.* Tko su? našinci.

P. *De quo loqueris?* O. *De Petro.* O komu govoriš? o Petru.

P. *Quid cupit facere?* O. *Discedere*. Što činit želi? odlazit.
P. *Quid te rogat, ut facias?* O. *Ut discedam*. Što te moli, da učinis? da polazim.

P. *Ubi es?* O. *Hic*. Gdje si? ovdje.

P. *Quo vadis?* O. *Huc*? kamo ćeš? amo.

P. *Ubi moratur?* O. *Romae*. Gdje pribiva? u Rimu.

P. *Quo ivit?* O. *Romam*. Kamo je otišao? u Rim.

P. *Quota est hora?* O. *Hora quarta cum dimidio, cum quadrante*. Koji je saht? Četeri i pò, i četvrt.

P. *Quoties hoc fecisti?* O. *Semel, bis, septies etc.* koliko si putah to učinio? jednoč, dvaput, sedam putah.

P. *Quoties in anno?* O. *Vicesies*. Koliko puta na godinu? dvadeset putah.

P. *Quo Rege id evenit?* O. Rege Stephano Tomašević. Za koga je se Kralja to sgodilo? za Stipana Tomaševića.

2. Kad je pitanje uprav (*directe*), tada se rič stavlja u kazivnik (indikativ), n. p. *Petre ubi es?* Petre gdje si? *Ubi convenimus?* Gdi ćemo se sastati?

3. Kad je pitanje neupravno (*indirecte*), rič se stavlja u vezivnik (konjunktiv), n. p. *Mori cupis; disce prius quid sit vivere*. Ter. Želiš umriti; uči prije, što će reć živiti, ili, što je živiti. *Quaeritur, cur doctissimi homines de maximis rebus dissentiant*. Cic. Pita se, zašto i prenaučni ljudi protivnih su mnjenjah o prevažnim stvrma. *Vide cui fidas*, pazi komu viruješ. *Non capis quam male egeris*, nerazumiš kako si naopako učinio.

4. Kad je pitanje o čemu sa začudjenjem, kano kad se nezna tko je, zašto, gdl, kad li što učinio, običaju se uzimati, *Quisnam, quandonam, quomodonam, curnam, quarenam, ubinam etc.* n. p. *Quandonam hoc egit?* kad li je to učinio? *Undenam venit?* odakle li je došao!

5. Kad odgovor ima bit nlječan pita se s' *ecquis*, n. p. *Ecquae seditio umquam fuit, in qua non ille princeps?* Cic. Odgovor: *Nulla seditio fuit*. Koja se je igda buna dogodila, da joj on nlje blo glavara? Nijedna.

6. Kada se u pitanju uzimlje *Ne*, odgovor može bit jednako nlječan i potvrđan, n. p. *Vidistine Regem?* jesl li vidio

Kralja? Odgovor: *Vidi, ol, non vidi*; vidlo sam, nisam vidio, ili, jesam, nisam. *Ambulasne*? hodaš li? *Ambulo, non ambulo*: hodam, nehodam. *Quaeritur idemne sit pertinacia et perseverantia*, Cic. Pita se jesu li isto tvrdodušnost i trajanost, ili, stalnost.

7. Veće putah rič se samo razumiva otajno u odgovoru, a zamane se s' kojimgod prislovom, n. p. *Visne sermoni reliquo demus operam sedentes? Sane quidem*. Hoćeš li da sidnemo i dospijemo govorenje? Dragovoljno. *Praestantne utilitas honestati? minime sane*. Jeli veća korist od poštenja? ne doisto, nije doisto.

8. *Num, i Numquid* očekuju odgovor nijećan, n. p. *Num dormis, illi, Numquid dormis?* jedali spavaš, zar spavaš? *Non dormio*. Nespavam. *Num cadit in virum bonum mentiri?* Jeda ti može čovik dohar lagati? *Non cadit*. Nemože.

9. *Nonne* očekiva odgovor potvrđan, n. p. *Poetae nonne post mortem nobilitari volunt?* Cic. Jeda li, ili, zar Pjesnici nežele biti slavni nakon smrti? *Haec nonne est turpe dubitare philosophos, quae ne rustici quidem dubitent?* Cic. Nije li sramotno, da mudraci o tom sumnje, o čem ni seljaci nesumnje? *Quaesieras ex me nonne putarem tot saeculis verum inveniri potuisse*, Cic. Pitao si me, nemislim li, da je se za toliko vikovah mogla Istina otkriti?

10. Kadkad samim se ganućem izgovora pitanje poznaje, i tada *Ne* otajno se razumiva, a *Non* stoji na misto, *Nonne*, n. p. *Infelix est Fabricius, quod suum rus fodit?* Sen. Jeda je nesritan, zar je nesritan, Fabricio, što obradjuje svoje polje? *Non in casis, ritu pastorum agrestiumque, habitare est satius quam exulatum ire?* Liv. Nije li bolje pribivati u kolibam na čobansku i seljačku, nego li ići u izagon?

11. Kada su u istom izgovoru dva pitanja medju sobom protivna, za prvo se uzima *Utrum* a za drugo *An*, n. p. *Utrum defenditis, an impugnatiss plebem, tribuni?* Liv. Jeda branite, ili se protivite puku, o četnici? *Nunc quaero, utrum vestras injurias, an reipublicae, persequamini?* Cic. Sad vas pitam jeli osvećujete uvride vaše, ili državne?

12. Na misto *utrum* može se staviti *ne*, ili, *num*, n. p. *Isne*

est, quem quaero, an non. Ter. Ta li je, koga tražim, ili ne, jeli ta, ili ne, koga tražim. *Quis scire potest, unusne mundus sit, an plures?* tko zna, jedan li je svijet, ili ih više? — Stavljaju se u drugoj strani izgovora i *nec ne*, n. p. *Utrum sint dii, nec ne, quaeritur*, Cic. traži se imali bogovah, ili ne. — Na mlsto an stavljaju se gdigod *anne*, n. p. *Hoc accidisse Petro dicam, anne Paulo, an utrique?* Hoću li reć da je se to sgodilo Petru, ili Pavlu, ili obojici?

13. An, *annon, anne, nec ne*, vazda se stavljaju kod dobri pisacah u drugoj strani izgovora, ili vazda se razumi da je što-god prid njima prošlo, n. p. *Annon hoc dixi esse futurum?* Ter. Nisam li rekao da će se to dogoditi? *An ille mihi liber, cui mulier imperat?* Cic. ili ću virovati da je onl slobodan, komu žena zapovida? — Zato kad rečem: *Nonne Romam vidisti?* Zar nisi vidio Rim? nevalja reć: *annon vidisti Romam.* Takodjer bolje je: *Vidistine Regem?* nego: *an vidisti Regem?*

14. *Utrum, i ne*, mogu se i otajno razumivati, n. p. *Dicam huic, an non dicam.* Ter. Da mu rečem, ili ne? hoću li mu reć, ili ne? *Eloquar, an sileam?* Virg. ili ću govoriti, ili mućati? *Stellarum numerus par, an impar sit, incertum est*, Cic. Nezna se je li jednak, ili nejednak broj zvizdah.

15. Kod nekih ričih odgovor nemože vazda biti u istom padežu, u kom je pitanje, i to su, 1. *Est, Interest, Refert*, n. p. *Cujus est loqui? meum*: Čije je govoriti? moje; t. j. tko ima govoriti? ja; ili, čija je dužnost govoriti? moja. *Cujus nam illud interest? tua*: tkomu je do toga? tebi; tkomu je za tim stalo? tebi. 2. Riči cine, kupovanja i prodavanja, n. p. *Quantum constitit hic liber? viginti assibus*; koliko je zapala ta knjiga? dvadeset parah. *Quantum emptae? parvo*: za koliko, ili, pošto kupljene? za malo. *Quantum ergo? octussibus*: za koliko to? za osam parah. *Quantum damnatus esset*, Liv. *Octupli damnatus*, Cic. na koliku globu bijaše, ili bio bi, osudjen? na osmerostruku.

OPAZ. Mnogi su primieri pitanjah i odgovorah navedeni na drugim mlstima, osobito kod zalmenakah prinosnih.

POGLAVJE SEDMO

DE FIGURATA CONSTRUCTIONE.

OPOMENA. Nalazi se kod dobrih pisacah stোকakvih izrekah latinskih, koje bi rekao da su pogriške govorne, ali nisu nego kratji izgovori i lipši, premda ponješto odstupaju od obćenih uprava skladnje latinske. Ovaki se izgovori zovu, *Figurata locutio*, ol *sermo figuratus*, ol *juxta syntaxim figuratam*. Dakle valja da i o tom štogod progovorimo za dopunjak Skladnje Latinske. Medjuto da se mogu razaznati figurativni izgovori dobrih pisacah od govornih pogrišakah, prije treba štogod o tizim navesti.

DE ORATIONIS VIRTUTIBUS ET VITIIS.

Govorenje, za da lpo bude, valja da je izpravno, razgovitno i uredno ili skladno, i to su kripotli govorenja, kako ih Latini zovu, *Orationis virtutes*, t. j. da je izpravno-*emendata*, razgovitno-*dilucida*, uredno-*ornata*. A tizim govornim kripotima protive se ove tri pogriške govorne-*vitia orationis*, izpravnu neizpravno-*barbara*, razgovitnu-nerazgovitno ili zamršeno, tamno-*obscura*, urednu-neuredno-*inornata*.

ORATIO BARBARA.

Dvi su pogriške kojima govorenje postaje neizpravno, krivoslovno, neotesano-*barbara*, i zovu se *Soloecismus* i *Barbarismus*. Od kojih valja da se svom snagom pazi, tko želi čisto latinski govoriti.

SOLOECISMUS-NESKLADOSLOVŠTINA.

SOLOECISMUS je neskladno polaganje dilah govorenja, i blva, 1. Nadometanjem, n. p. *Scribo cum calamo, ludo cum pila*, na misto, *scribo calamo, ludo pila*. 2. Odnimanjem, n. p. *Eo forum*, na misto, *eo in forum*; *redeo agro*, za *redeo ex agro*; *ne hoc fecit*, za *ne hoc quidem fecit*. 3. Prometanjem, n. p. *Quoque ego, enim hoc voluit, autem non habuit*; *ne quidem hoc*, etc. za *ego quoque, hoc enim voluit, ne hoc qui-*

dem etc. 4. Prominjivanjem, n. p. *Grave ferunt res adversas*, za *graviter ferunt*; *eo intus*, *sum intro*, za *eo intro*: *sum intus*; *quid huc agis*, za *quid hic agis*; *quando hic venisti?* za *quando huc venisti*; *eo apud forum*, za *eo in forum*; *scripsit ne Cicero hanc orationem aut Hortensius*, na misto, an *Hortensius*; *non feceris cuiquam injuriam*, za *ne feceris etc.*

Takodjer neskladostvina biva, 1. U plemenu iliti spolu, n. p. *Laeto fronte*, za *laeta fronte*. 2. U padežim, n. p. *Quo is? Romae*, za *Romam*; *venio Brundusii*, na misto, *Brundusio*. 3. U brojevima, na primjer jednog zove u većebroju: *Venite*. 4. U kipovima iliti osobama, kano govoreći komugod za više ga poštovati: *Sedeat*, *accedat*, za *sede*, *accede*. 5. U načinima, n. p. *Peto a te*, *ut mihi opem fers*, za *feras*. 6. U vrimenima, n. p. *Vincis*, za *vinces*. 7. U vrsti riječi, n. p. *Reddam*, za *redibo*, ovde bo je stavljena činiva riječ za neutru.

DE BARBARISMO.

BARBARISMUS, koga su stari Rimljani zvali i *rusticum sermonem*, jest govorenje ili posve na inostransku, ili latinsku, no izkvareno pismom ili izgovaranjem: zato se može našli reći tudjoslovština ili krivoslovština.

1. Tudjoslovština ili govorenje na inostransku biva, kad se uzimlju tudje riječi na misto latinskih, ili se u izgovaranju nateže latinski jezik po naravi vlastitoga jezika: svaki bo jezik ima osobite načine izgovaranja, zato postaju barbarizmi ako tudji po našem izgovaramo. Medjuto njeke su se tudje riječi udomaćile kod latinah, rad koji nebiva govorenje pokvareno, tako: *Mapalia*, *Nagalia*, riječi Puničke, *Gaza* Persijanska, *Petorritum*, *Rheda* etc. nalaze se kod starih pisacah.

2. Pogrišno ili krivoslovno postaje govorenje latinsku na mnoge načine. 1. Plemenom, n. p. *gladia* za *gladii*. 2. Brojem, n. p. *Scopa*, za *scopae*, *tritica*, za *triticum*. 3. Sklonom, n. p. *Vasibus* za *vasis*. 4. Sprezanjem, n. p. *instavi* za *institi*, *consumabo* za *consumam*, *veneravi* za *veneratus sum*, *legebo* za *legam* etc. 5. Razdilenjem, n. p. *Si-lu-ae*, *dis-so-lu-o*, za *silvae*, *dissolvo*. 6. Slučanjem, n. p. *Phaeton* na misto *Phaëton*. 7. Nadodanjem, n. p. *Folium* za *folium*; *patrium* za *patrum*:

praecor za *precor*. 8. Uzdahom, n. p. *Nonus* za *onus*. 9. Izpustom slova ili slovke, n. p. *Santus* za *sanctus*; *preest* za *praest*; *tempta* za *contempta*. 10. Zaminom, n. p. *set* za *sed*; *munnus* za *mundus*. 11. Prometanjem slovah, n. p. *Interpetror* za *interpretor*; *thrao* za *traho*. — Još barbarizmi se čine u naglasnim izgovarajuć na dugo što se na kratko, ili na kratko što se na dugo ima izgovarati.

OPAZ. Kad se nadje gdigod koji izgovor u Plesnikah, naličan komugod od navedenih, nema se reć da je *barbarismus*: njima bo je često pripušteno što nije drugim.

OBSCURAE ORATIONIS VITIA.

1. Riči zastarile, zabačene, i koje se malo kad upotrebljavaju, čine da govorenje postane nerazumno i tamno-*obscura oratio*, n. p. *Consiliosus* za *prudens*; *aula* za *olla*, *recentari* za *renasci*.

2. Postaje govorenje nerazgovitno i tamno pogriškom, koju Grci zovu *Acyron*, u Latinci *improprium*, uzimljuć rič jednu za drugu, n. p. *Sperare* za *timere*, ko Virg. *Hunc ego si potui tantum sperare dolorem*.

3. Postaje nerazgovitno govorenje sumnjoslovom, koga Grci zovu *Amphibolia*, ili *amphibologia*, i to se događa u jednoj riči ili imenu, n. p. *Taurus* nezua se jeli živina, ili gora, ili zlačenje na nebu, ili ime vlastito čovika, ili koren stabla; 2. u citu izgovoru, n. p. *Lachetem audiri percussisse Demeam*.

4. Nedopunjkom i prepunjkom ričih, takodjer dugim prometanjem n. p. *Namque pila lippis inimicum et ludere crudis*, Hor. upravni bo red iziskuje: *Namque pila ludere inimicum lippis et crudis*.

OPAZ. Još bi se moglo ovde navesti mnogo drugih pogrišakah, koje bivaju u istim Figuram, o kojima ćemo malo niže štogod progovoriti: ali i sam se govoričelj može osiiti, jeli mu, nije li govor nerazgovitan i nerazumljiv.

INORNATAE ORATIONIS VITIA.

Urednu govorenju protive se osobito slideće pogriške:

1. *Cacophaton*, i biva kad se štogod u govorenju nečisto i gadno zadrži. Biva još ista pogriška kad izza *cum* sledi slovo *n*, n. p. *Cum notis hominibus*: što po Quintilianu bolje je reć: *Cum hominibus notis*.

2. *Tapinosis*, kad se veličnost i dostojanstvo čega smalaksaje, kono da tkogod nazove: *parricidam hominem nequam*; obojicu roditelja čovikom opakim.

3. *Macrologia*, kad se produljuje govorenje bez potrebe, n. p. *Legati, non impetrata pace, retro domum, unde venerant, abierunt*. Liv.

4. *Tautologia*, kad se opetuje bez uzroka ista rič ili izreka, n. p. *Cujus rationis ratio non extat; ibant qua poterant, qua non poterant, non ibant*. Ovi se način govorenja zove i *Battologia*, jer je tako oblačavao govoriti neki velerični čoban Batto, koga izgovaranje donosi Ovidius: *Sub illis montibus, inquit, erant; et erant sub montibus illis*.

5. Često opetovanje istoga slova; takodjer sastanak slova ostrih, ko *s* i *x*, n. p. *exercitus Xersis, ars studiorum, rex Xerses*.

6. Uzmnožanje glasnih slova, i ričih istoga dovršenja, n. p. *Baccae aeneae amoenissimae impendebant: viro optimo obtemperasti olim. Flentes, plorantes, lacrymantes, obtestantes etc.*

SYNTAXIS FIGURATA.

1. Jur smo na početku skladnje rekl što je *Syntaxis figurata*, koju možemo zvat, skladnja slikoslovna, jer bo se bavi o nekim kratjim i lipšim izgovorima, nazvanim latinski *Figura*.

2. Premda neki Slovníčari nabrajaju premnoge *Figure* illiti slikoslove gramatičke, nu lahko se mogu sve na četiri glavne privesti. Jer bo ili se slikoslovom naznačuje nedotek, ili pomnjanje u govorenju, i tada se zove *Ellipsis*, ili *Zeugma*; ili se kakvogod prepunost, ili suvišnost naznačuje, i tada se imenuje *Pleonasmus*; ili se naznačuje kakvogod nepogadjanje u dilim govorenja, i nazivlje se *Syllepsis*; ili najposle nazna-

čuje se prometanje i premišćanje dilah govorenja, i tad je *Hyperbaton*. Budi po štogod o svakom napose.

FIGURA ELLIPSIS.

ELLIPSIS je rič grčka, a zlamenuje pomanjkanje; zato uzeta ko slikoslov iliiti *Figura* možemo ju naški nazvat, nedopunjak, ili podrazumak, jer bo se njom otajno razumiva nješto, čega u izreki neima. A biva na mnogo načinah, od kojizih je jedanest poglavitijih. Dakle biva

1. Kad se taji kojagod rič, n. p. *In Pompejanum statim cogito*, Cic. razumi se *ire*. *Dii meliora*, Virg. razumi se *faciant*. Tako, *Heu! me miserum*; razumi se *sentio*. *Ecce nova turba*, razumi se *adest*. *Ah, ne te frigora laedant*, razumi se *cave*. Tako još, *Mehercule*, *Mecastor*, *Medius Fidius*, *Edepol*, (kietve starih krivobožacah) razumi se *amet*, ol *adjuvet*, t. j. *me Hercules adjuvet*, *me amet Castor*, *me deus Fidius adjuvet*, *me deus Pollux adjuvet*. — Pazi da su ovo kietve lažijivim božurinam, zato nije nam se slobodno njima kleti.

2. Kad se taji Nominativ riči, n. p. *Dilexi te quo die cognovi*, razumi se *ego*; *Vivitur*, razumi se *vita*; *Vigilatur*, razumi se *nox*; *Pluit* razumi se *pluvia*, ol *coelum*.

3. Kad se taji Akuzativ trpeći, n. p. *Quo mitterem, aut cui dorem nesciebam*, razumi se *literas*. Tako i u ovim: *solvit e portu*: *Statim conscendit*: *Ad portum appulit*, razumi se *navem*. *Cave tibi*, *metuo tibi*, *metuo a te*, *de te*, *pro te*, razumi se *malum*.

4. Kad se taji rič, koja vlada infinitivom, n. p. *Me ne incepto desistere victam?* razumi se *oportet*, *decet*. *Istud sedulo negare factum*, Ter. razumi se *caepi*.

5. Kad se kod pridavnika taji samostavnik, n. p. *Triduo abs te nullas acceperam*, Cic. razumi se *literas*. Tako *Propositum*, *Arcanum*, *Secretum*, razumi se samostavnik *consilium*. *Hactenus*, *Quatenus*, razumi se *fine*, t. j. *hac fine tenus*, do ovoga kraja. *Iusta*, *suprema*, *solemnia persolvere*, razumi se samostavnik *funera*. *Amicus*, *familiaris*, *liber*, *servus*, *tabellarius*, *nuncius*, *socius*, *rivalis*, *juvenis* etc. razumi se *homo*. *Stativa*, *aestiva*, *hiberna*, *rosaria*, *pomaria*, *supera*, *infera*,

secreta, razumi se *loca*. *Primo, secundo, tertio etc.* razumi se takodjer *loco*. — Kod svih ostalih pridavnikah neutrih razumi se *negotium*, pod kojim su starih razumivali *res, opus, factum*. *Fecerunt, ut istum accusarem, a quo* (razumi se *negotio*) *mea longissima ratio, voluntasque abhorrebat*. Cic. *Triste lupus stabulis*, Virg. *Varium et mutabile semper femina*; razumi se *negotium triste, negotium mutabile, illi, res tristis, res mutabilis*.

6. Kad se taji samostavnik koji vlada Genitivom, n. p. *Tantum cibi*, razumi se *negotium*; *amara curarum*, razumi se *negotia*; *ultimum dimicationis*, razumi se *tempus*. *Sophia Septimii*, Cic. razumi se *Filia*; *Hectoris Andromache*, Virg. razumi se *uzor*. *Damnatus voti, Reus voti*, razumi se *causa*. *Unus illorum, primus omnium, singuli vestrum, nemo amicorum, doctissimus Graecorum Hominum, hostium trecentis interfectis etc.* razumi se *ex numero*. *Ad Castoris*, Cic. razumi se *aedem*, k' crkvi, ol u Crkvi Kastrovu. *In Veneris*, Plaut. razumi se *aede*. *Per Varronis*, Cic. razumi se *fundum*. *Est Regis*, razumi se *officium*. *Aestimare-litis*, razumi se *causa*. *Abesse bidui*, razumi se *itinere*, ol, *via*. *Accusare furti*, razumi se *de crimine*.

7. Kad se taji predstavak, koji vlada Akuzativom, i nalazi se toga mnoštvo, n. p. *Sardiniam cum classe venit*. *Devenere locos laetos*. *Nos hinc ibimus Afros*. *Profectus Siciliam*. *Romam eo*. *Ivit exilium*; kod svijub razumi se predstavak *in*. *Eo spectatum ludos*; *Latus quinque pedes*, razumi se pod oba *ad*. *Quid frustra laboramus?* razumi se *ad quid*. *Pridie Calendas*, *multos abhinc annos*, *seraginta annos natus*, razumi se *ante*. *Gratulor tibi victoriam*, razumi se *propter*. *Vixit centum annos*, razumi se *per*. *Totas noctes somnians*, razumi se *per*. *Mare navigavit*, *Terram, mare, sidera juro*, razumi se *per*. *Tu homo id aetatis*, razumi se *circa*.

8. Kad se Ablativa predstavak taji, *Remeans Aegypto*, Tac. razumi se *ab illi de*. *Degit Carthagine*, razumi se *in*. *Albescere culpa*, razumi se *a*. I u slidecin razumi se *a illi ab*: *Rediit hoste superato*. *Melior multis rebus*. *Otiosus animo*. *Metu vacare*. *miser animo etc.* *Liber plenus mendacii*. *Sacrificare tauro*, *aut agno*. *Discedere nocte*. *Hora prima*. *Tertia vigilia*. *Flere*

alicujus obitu. More hominum facis etc. pod svim se razumiva de, *Laboro dolore. Amoris abundantia hoc feci. Morte alicujus voluptatem capere. Merito aliquid pati. Virtute clarus. Vocare aliquem nomine. Condemnare aliquem lege etc.* pod svim se razumiva e ili ex. *Fons die frigidus, nocte fervens. Accusas me eo quod cito crediderim. Sum magno timore. Sum spe maxima. Magno esse periculo. Ludis delectari etc.* vazda se razumiva in. *Doctior ceteris. Illo minorem me fateor etc.* razumiva se prae, t. j. prae ceteris, prae illo. Pridstavak pro podrazumlja se u Ablativim cine: *Emi magno, t. j. pro magno pretio. Quanti emisti? t. j. pro quanti aeris praetio? Emi viginti minis, t. j. pro viginti minis. Par pari referre, razumiva se pro.* Kod Ablativa nezavisnoga ili osebnoga (*absoluto*) razumiva se pridstavak sub, n. p. *Te consule. Marco Judice. Rege Numa. Imperante Augusto. Te teste. Aristotele auctore. Sole ardente. Svagdi otajno ima sub, sub te consule, sub Judice, sub Rege etc.*

9. Kad se taji kojigod prislov, sastavak ili druga kakva čestica govorenja n. p. *Oratio fuit precibus quam jurgio similis, Liv.* razumiva se *magis quam, ili potius quam. Plus quingentos colaphos impexit. Plus millies audiui. Amplius sunt sex menses; razumi se quam, t. j. plus quam, amplius quam. Visus est mihi tristior; razumi se quam alias, ili prae solito. Altera die, quam a Brundusio solvit, t. j. postquam. Simul expectecti sumus, visa illa contemnimus, t. j. simul ac. Tu quoque tantam partem opere in tanto (sineret dolor) Icare haberes, t. j. si dolor sineret.* Često se razumiva non izza non modo, non solum, non tantum, samo ako se neprotivi govorenje, tako: *Non modo illi invidetur aetati, sed etiam favetur, Cic. t. j. non modo illi non invidetur aetati. Regnum non modo Romano homini, sed ne Persae quidem cuiquam tolerabile, t. j. non modo non etc.* Većeput se podrazumlja ut ili me, n. p. *Oro venias, t. j. oro ut venias; Cave cadas, t. j. cave ne cadas.*

10. Kad se taji Nominativ, komu se valja iz govorenja osiećat, n. p. *Patrem huc, et illuc quaerebas, et erat domi: u drugoj se strani ove izreke razumiva ipse Nominativ riči erat, t. j. ipse pater erat domi. Cujus belli cum summa ei data esset, eoque cum exercitu profectus esset: na misto reč, eoque is etc.*

11. Kad se u jednoj strani izreke tajl rič, koju treba od druguda nadopunit po zlamenju govorenja, n. p. *Non veto dimitti, verum cruciari fame*, u poslidnjoj se strani razumiva *volo* ili *jubeo*, t. j. *volo* ili *jubeo cruciari fame*. *Vinum et frumentum edentes, Homerus*; u prvoj se strani mora razumivati *bibentes*, t. j. *vinum bibentes*. *Sacra manu, victosque deos, parvumque nepotem ipse trahit*, Virg. rič *trahit* samo spada na ime *nepotem*, a pod imenim *sacra* i *deos* razumi se rič *desert*.

FIGURA ZEUGMA.

ZEUGMA znači spojenje, i jest vrsta slikoslova *Ellipsis*-a, od koga se samo u tom razlikuje, što *Ellipsis* posve rič tajl, illiti nikako nestavlja u izgovoru, a *Zeugma* očito ju stavlja kojigod put, nu veće putah istu samo prolazi otajno u istoj izreki, n. p. *Vicit pudorem libido, timorem audacia, rationem amentia*, Clc. Rič *vicit* jednom izrečena, dvaput se otajno razumiva, t. j. *vicit timorem, vicit rationem*. Različito se događa *Zeugma*, ili u plemenu, ili u padežu, ili u broju, ili u kipu; radi toga evo nekoliko primjerah.

1. U Plemenu, n. p. *Utinam aut hic surdus, aut haec muta facta sit*, Ter. buduće rečeno, *facta muta* samo za pieme žensko, valja za mužko otajno razumivat *factus* za složiti ga sa *surdus*.

2. U Padežu, n. p. *Quid ille fuerit, quem neque pudet quidquam, nec metuit quemquam*, Teren. *Quem* je rečeno rad riči *pudet*, a valja još otajno razumljati *qui* Nom. riči *metuit*. Tako: *Irrisor ille, quem poenitet, et postea iterum peccat*. Valjalo bi dopunit, *et qui postea iterum peccat*.

3. U Broju, n. p. *Sociis, et rege recepto*, Virg. razumi se veće broj *receptis* rad imena *Sociis*.

4. U Kipu, n. p. *Ille timore, ego risu corruui*, za treći kip *ille* razumi se *corruit*. *Ego Populusque Romanus vobis bellum indico*; buduće stavljeno *indico* rad *ego*, još se razumi *indicit* rad *populus*.

5. Kadkad lipo se razumi ista rič u različitu zlamenju, n. p. *Tu colis barbam, ille Patrem*; *colere barbam* razumi se urođijivat, podgajati bradu, *colere patrem*, otač štovati. *Aeneas sustulit patrem, Nero matrem*. Rič *sustulit* ima različito zlamenje,

jere *Aeneas sustulit patrem* zlamenuje odnese oca, ili ponese, a *Nero sustulit matrem*, zlamenuje, pogubi ili ubi majku.

OPAZ. Jerbo rič jednoč stavljena u izgovoru po Zeugmi vlada svim imenima istoga izgovora, zato ako se stavi na početku zove se *protozeugma*-predspojak, n. p. *Egit et pater et filius, ut tibi sponderem*. Cic. ako se stavi u sridi zove se *me-sozeugma*-sridospojak, n. p. *Formae dignitas aut morbo deflorescit aut vetustate*, Auct. ad Herenn. Ako li na svrbi zove se *hypozeugma*-podspojak, ili zaspojak n. p. *Mihi et res et conditio placet*, Cic.

FIGURA PLEONASMUS.

PLEONASMUS-prepunjak, biva kad u govorenju ima štogod suvišno: to se pak događa u imenim, ili zaimencim, ili u prislovim, i u sastavcim.

1. U Imenim, n. p. *Sic ore locuta est*, Virg. suvišno je *ore*. *Oculis vidimus, auribus audicimus*, suvišna su *oculis* i *auribus*. *Ubique locorum, nusquam gentium, ubique terrarum, minime gentium, tunc temporis*. Genitivi *locorum, gentium, terrarum, temporis*, Pleonasmu su.

2. U Zaimencim, n. p. *Urbana plebs, ea vero praeceps ierat multis de causis*, Sall. suvišno je *ea*. *Quid mihi Celsus agis?* Hor. mihi je prepunjak.

3. U Prislovim, n. p. *Praesensit prius, ante praevideram*, suvišna su *prius* i *ante*. *Magis beatior, magis majores nugas facere*, pretiče *magis*.

4. U Sastavcim, n. p. *Neque nescio*, Plaut. na misto *nescio*. *Nec nemo*. Ter. na misto samoga *nemo*. *Negabunt id, nisi sapienti non posse concedi*, Cic. suvišno je *non*. *Etiam contulistis verbis quoque*. Plaut. odvečno je *quoque*. *Itaque ergo amantur*, Ter. pretiče *ergo*. *Quamvis licet excellas*, Cic. *Etsi quamvis non fueris suasor*. U oboga je suvišno *quamvis*. *Se ab omnibus desertos potius, quam abs te defensos malunt*, Cic. suvišno je *potius* radi riči *malunt*.

OPAZ. Ovim se slikoslovom ili figurom pisci služe da im budu bistriji i jači izgovori; i to je prava svrha Pleonasma da ojači govorenje; drugčije bi postao govorna pogriška.

FIGURA SYLLEPSIS.

SYLLEPSIS-doseg, domisao, doumak, biva kad se u govoru što drugo razumiva, nego riječi po sebi ukazuju, ili kad se iz bližega uzima ono, čega u izgovoru neima. A može bit u plemenu, broju, ili u jednom i drugom zajedno, ili najzad u prinosku (relativu).

1. U Plemenu, n. p. *Capita conjurationis virgis caesi*, Liv. *Duo millia crucibus affixi*, Curt. *Duo millia electi*. U ovim izgovorim riječi se s' lmenim očito stavljenim neslaže, nego s' otajno razumljenim *homines*. Dakle, *caesi*, *affixi*, *electi homines*. Tako Horatius: *Daret ut catenis fatale monstrum, quae generosius perire quaerens*; ovde je stavlo *quae*, jer po *fatale monstrum* razumivaše Kleopatru kraljicu Misirsku. *Duo importuna prodigia, quos egestas etc.* Cic. *Quos razumi homines. Scelus postquam ludificatus est virginem*, Teren. *Scelus na misto accelestus. Crimine ab uno disce omnes*, Virg. l. j. *ab uno (Graeco) criminoso disce omnes Graecos criminosos esse*.

2. U Broju, n. p. *Clamor concursusque populi mirantium*, Liv. Reče *mirantium*, ili što lme *populus* jest skupno (*collectivum*) i zlamenuje mnoštvo u jednobroju, radi čega može imati riječ u jednobroju i većebroju, ili što razumi *hominum* pod lmenom *populus*. Tako i slideća u kojim se više pazi na zlamenjo nego li na broj. *Missi magnis de rebus uterque legati*. Cic. *Pars in frustra secant. Pars volucres factae. Aperite aliquis. Coeperunt se quisque magis extollere. Nec nostrum quisque sensimus. Alius alium poscunt. Uterque insaniunt. Te uterque, ego, atque hic oramus. Nobilissimus quisque delecti Romam mittitur*. Takodjer *Propter ea quod, za propter id quod. Credo ego inimicos meos hoc dicturum*. Još Ciceron reče. *Sestertiūm decies numeratum esse, za numerata esse*, jer bo se razumi *centena millia*. Po ovoj se figuri uzimlje ono Terentiovo: *Absente, nobis, i Plautovo, nobis praesente*.

3. U Plemenu i broju, n. p. *Pars in cruce acti, pars bestiis obiecti*, Sall. sa svim da je *pars* u jednobroju i ženskog plemena, ipak reče *acti i obiecti* razumivajuć *homines*. Tako, *tunc omnis aetas currere obvii. Ipse cum fratre jussi numus*,

Cic. *Ilia cum Lauso de Numitore sati. Divellimur inde Iphitus, et Pelias mecum, Virg. Remo cum fratre Quirinus jura dabunt. Id. Sirius cum illo vestro sussurant. Tereu.*

4. U Prinosniku, radi čega zove se u ovom zlamenju i *Syllepsis Relativa*, n. p. *Inter alia prodigia et carne pluit: quem imbrem ingens numerus atium intervolantium rapuisse fertur*, Liv. Zaimenak prinosni *quem* s'imenom *imbrem*, prozivlju na isto ime *imbrem* prid njima prošlo, te opetovano, koga medjuto u izgovoru neima, nego se samo olajno razumiva pod onim *carne pluit. Ut ipse per literas consulerer, quem librum ad te mittam*, Cic. Ovde veli *quem librum*, brez da je ga prije napomenuo, ali se razumija pod *litteras*.

OPAZ. Ova se *Figura* nalazi kadkad s' Ellipsisom i sa Zeugmom, još i s' Hyperbatonom, i tada postaje mnogo mučnija, zato neima se sildovati.

FIGURA HYPERBATON.

HYPERBATON—prestupanje, biva kad se promeću dili govorenja sa svoga običajnoga mista na drugo, t. j. s' prid i sa sride na zad, ili sa zada na prid i u sridu n. p. *Animadverti, judices, omnem accusatoris orationem in duas divisam esse partes*, Cic. na misto prostog poredanja: *in duas partes divisam esse*. Ova se *Figura* može razdiliti na pet drugih; i jesu:

1. *Anastrophe*—prometanje, koja biva kad se dvi riječi prometnu, t. j. na zad koja bi morala biti na prid, n. p. *Mecum, tecum, secum, nobiscum, vobiscum*, na misto *cum me etc. Quam obrem* za *ob quam rem*; *quam potius* za *potius quam*; *quam prius* za *prius quam*; *quibus de rebus*, za *de quibus rebus. Urbem quam statuo, vestra est*, Virg. za *quam urbem statuo*.

2. *Tmesis* koja blva kad se riječ sastavljena razdili u svoje proste, te se medju njih stavi koja druga riječ, n. p. *Septem subjecta trioni*, Virg. na misto, *subjecta septentrioni. Graculus quando consumet cumque*, Hor. na misto *quandocumque. Per mihi gratum erit*, Cic. na misto *pergratum mihi erit. Rem vero publicam etc. Pro patria reque publica etc.* na misto *republicam vero, pro republica. Quo me cumque rapit tempestas; za quocumque me etc.*

3. *Parenthesis*-prilivak, nije drugo, nego kratka izreka medjumetnuta u dugloj izreki, i ogradjena crtkom s'obe strane, n. p. *O praeclarum custodem ovium (ut ajunt) lupum!* Cic. *Tityre dum redeo (brevis est via) pasce capellas.* Virg.

OPAZ. Da ova figura nepostane pogrišna, treba da je kratka, i da se što ridje stavlja.

4. *Synchysis*, koja blva kad se u izrekam red slaganja izpromeo i zamrsi, n. p. *Saxa vocant Itali, mediis quae in fluctibus, aras, Virg. t. j. Itali vocant aras, saxa illa, quae sunt in mediis fluctibus.*

5. *Anacoluthon*-nedoslidak, i biva kad se koja rič ili ime nalazi u govorenju nespadajuć na njega, odkle postaje nepodpuno i neskladno, n. p. *Nam nos omnes, quibus abunde aliquis objectus est labor, omne quod est interea tempus, priusquam id rescitum est, lucro est, Teren. Praetor interea, ne pulchrum se ac beatum putaret, atque aliquid ipse sua sponte loqueretur, ei quoque etc.* Cic. U kojim izgovorim ono-nos omnes u prvom, i-Praetor interea u drugom, nikako nespadaju na ostale rič one stavljene: niti bo čim vladaju, niti su od čega vladana.

OPAZ. Ova posljednja *Figura* ničemu nevalja: a misle neki da nije za drugo stavljena medju slikoslove, van za opravdat štokoje izgovore starih pisacah; premda može bit da onaki izgovori nisu drugo nego pogriške, tko zna odkle se uvukavše u njihova pisma.

6. Na *Hyperbaton* spadaju oni lipi izgovori u kojim zalmenak priuosni stoji prid zalmenkom ukazljivim, čega se mnogo nalazi u Ciceronu, n. p. *Sed hoc non concedo, ut, quibus rebus gloriamini in vobis, eisdem in aliis reprehendatis,* Cic. *Quarum enim tu rerum cogitatione nos levare aegritudine voluisti, earum etiam commemoratione lenimus.* Id. *Quos amissimus cives, eos Marti vis perculit, non ira victoriae.* Id. *Quas credis esse has, non sunt verae nuptiae,* Ter.

ENALLAGE.

Premda neki sude da *Enallage* nije *Figura* gramatička, no neće bit s' gorega štogod i o njoj naznačiti. Dakle *Enallage* je *figura*, u kojoj se jedan dio govorenja stavlja za drugi, n. p.

Cum vivens ipsum turps sit etc. ovde je *vivens* za *vita*. *Ita facto opus est*, ovde je *facto* za *fieri*. *Horrendum stridens*, za *horrende stridens*. *Roma recens condita*, za *recenter condita*. *Venio in Senatum frequens*, t. j. *frequentur*. *Bene sit tibi*, t. j. *bonum*. Tako u vrimenim ričih, n. p. *Pergratum mihi feceris*, na misto *facies*. *Quam primum redeas velim*, na misto *redires* i *vellem*. *Magnum si pectore possit excussisse deum*, Virg. *excussisse* na misto *executere etc.*

OPAZ. Pjesnici imadu osobitih figurah, kojim se služe za dopunit pjesme. Tako obćenito se zove *Metaplasmus* kad su usilovani štogod prominuti u obliku ričih, imenah, t. d. premda bi to bilo *barbarismus* u prostom govorenju. Kad se na početku riči, ili imena koja slovka priluči, zove se *Prothesis*, n. p. *Gnatus* za *natus*; *tetulissem* za *tulissem*. *Aphaeresis* kad se koja slovka ili slovo s' početka odškrne, n. p. *Pono* za *depono*; *temno* za *contemno*. *Epenthesis* kad se u sridi nadoda koje slovo ili slovka, n. p. *reliquiae* za *reliquiae*; *Marors* za *Mars*, navita za *nauta*; *induperator* za *imperator*; *cinctus* za *cinctus*. *Syncope* kad se izbaci koje slovo ili slovka iz *beside*, n. p. *Periclis* za *periculis*, *divum* za *divorum*, *vixessem* za *vixissem*, i druga koja smo jur napomenoli izza pravilnih Sprezanjah. *Paragoge*, kad se štogod krajnoj slovki nadostavlja, n. p. *deludier* za *deludi*; *admittier* za *admitti*. *Apocope* kad se štogod odnima s' kraja riči, n. p. *Tuguri* za *tugurii*, *otl* za *otii*. *Antithesis* kad se slovo za slovo zaminjuje, n. p. *olli* za *illi*, tako Virg. *Olli coeruleus supra caput adstitit imber*. *Metathesis*, kad se koje slovo prometne, n. p. *Thymbre* za *Tymber*.

DE HELLENISMO.

Pod Elenštinom iliti Grkštinom zauzimijemo sve one načine govorenja, koji odstupajuć od uprava skladnje latinske, slide uprave Grčkoga jezika; i zato se zove *Hellenismus* ili *Graecismus*. Mnogo se Elenštine nalazi u Pjesnicim i Poviestnicim Latinskim, radi toga ovde ćemo predočiti poglavitije njezine načine, za bolje razumiti rečene pisce latinske. Dakle *Hellenismus* je

1. Kad se pridavnik sridnjeg plemena samostavno uzimlje, a izza njega slideći samostavniki meće u Genitiv, n. p. *bonum virtutis*, za *bona virtus*. *Pulchra animalium*, za *animalia pulchra*. *Obscurum noctis*, za *obscura nox*. *Multum stultitiae*, za *stultitia multa*. *Strata viarum*, za *viae stratae*. *Abdita rerum*; za *res abdita*. *Ardua montium*, za *montes ardui*. *Amoena camporum*, za *campi amoeni* etc.

2. Kad se izza samostavnika mužkoga ili ženskoga stavlja pridavnik sridnjega spola, n. p. *Virtus est utile*, t. j. *negotium*, za *virtus est utilis*. Amo spadaju one izreke Virgiliove: *Triste lupus stabulis*. *Varium ac mutabile semper femina*. *Dulce satis humor*. A i Ciceron veli: *Cum omnium rerum mors sit extremum*.

3. Kad se uzima Nominativ za Vokatv, n. p. *Audi tu populus Albanus*, Llv. *Degener o populus*, Luc. *Projice tela manu sanguis meus*, Virg. na misto *popule* i *mi*.

4. Kad ime ili zalmenak neslidi padež riči svoje koja je za njim, nego druge koja je prid njim, i koja ga za sobom privlači, n. p. *De verbis*, *quibus dixi*, na misto *quae dixi*. *Cum scribas et aliquid agas eorum*, *quorum consuevisti*, *gaudeo*, Cic. na misto *quae consuevisti*. *Istum*, *quem quaeris*, *ego sum*, Plaut. t. j. *iste ego sum quem quaeris*. *Urbem*, *quam statuo vestra est*, Virg. t. j. *vestra est urbs*, *quam statuo*.

5. Isto tako rad privlačenja biva kad glavni Dativ riči na se pritegne padež Infinitiva t. j. Akuzativ, n. p. *Otioso licuit esse Themistocli*, Cic. *Mihi negligenti esse non licuit*. Id. *Cur esse deserto vacet?* Quint. *Vobis necesse est fortibus viris esse*, Llv. Tako: *Non licet mihi esse securo*, *licet vobis esse bonis*. Na misto *me esse securum*, *vos esse bonos* etc.

6. Takodjer po privlačenju kad koji padež nalazeći se medju dvi riči, ostane privučen od riči na koju nespada, n. p. *Illum ut vivat*, *optant*, Ter. t. j. *optant ut ille vivat*. *Haec me*, *ut confidam faciunt*, Cic. t. j. *haec faciunt*, *ut ego confidam*.

7. Amo spada kad i jedno pleme na se privuče drugo, n. p. *Fuge jactantiam*, *quod est vitium maximum*; za žensko *quae* uzima se *quod* neutro spadajuće na *vitium*. *Locus*, *quod Tullianum appellatur*; uzimlje se *quod* za *qui*. *Silentium non est semper putanda virtus*; ovde je *putanda* na misto *putandum*.

8. Kad se stavlja Genitiv šuteć ime koje ga vlada, n. p. *Sophia Septimii*, Cic. razumi se, *Filia. Hectoris Andromache*, Virg. razumi se uxor. *Palinurus Phaedromi*, Plaut. razumi se *servus*.

9. Kad se neki pridavnici slažu s' Gen. a otajno se razumivaju *causa, gratia*, n. p. *Reus voti. Damnatus voti. Integer vitae. Sceleris purus. Timidus procellae. Cupidus vini. Vir ceterarum rerum minime malus*, t. d. svagdi se razumi *causa, gratia*, radi, što se tiče, od, n. p. *Reus causa voti*: kriv rad zavita.

10. Kad se izza koga pridavnika ili riječi stavlja Akuzativ otajno razumiv pridstavke *secundum, circa, ad, quoad*, n. p. *Cinctus tempora lauro*: razumi se *circa tempora*. *Os, humerosque Deo similis*, t. j. *similis deo quoad os. Edoctus Grammaticam, t. j. circa grammaticam. Fractus membra, t. j. secundum membra*. Tako: *Doceo te artes. Ruber capillos. Tremis artus. Induitur vestem. Similis illi faciem. Sanctus alia. Cetera laetus. Nihil te moror. Si quid te offendo. Privari res pulchras. Laetare hanc rem etc.* u kojim svima Akuzativim razume se napomenuti pridstavci.

11. Kad se pridavnici neutri uzimlju za prislove, n. p. *Sole recens orto*, na misto *recenter. Horrendum fremit, torcum tuetur, immane furit*, Virg. Za *horrende, torciter, inmaniter. Cernit acutum*, Hor. Za *cernit acute. Dulce ridet*, Tibull. Za *dulciter ridet*.

12. Kad se uzimlje Genitiv za Nominativ n. p. *Venit mihi Platonis in mentem*, na misto *Plato*. — Takodjer kad se stavlja na misto Dativ, n. p. *Regina tui fidiissima. Par hujus erat*.

13. Kad se isti padež uzima za Ablativ i pridstavke *ab, i de*, n. p. *Quis alienum putat ejus esse dignitatis?* Balb. *Suscipe curam dignissimam tuae virtutis; za tua virtute, dignitate. Abstinet irarum, desine querelarum; t. j. ab iris, a querelis. Moneo te officii tui, t. j. de officio*. Tako: *Misereri senis. Recordari alicujus rei. Impertiri divitiarum. Gustavit mellis. Ple-nus divitiarum etc.*

14. Kad se Dativ uzimlje za Ablativ i pridstavak *ab* kod riječi trpivih n. p. *Notantur mihi ad divinandum signa*, Cic. na misto *notantur a me. Cum toties eadem dicam, viz audtor ulli,*

Ovid. za *ab ullo*. Takodjer isti padež kod riči *defendo*, pridavnika *alienus*, i *absonus*, n. p. *Solstitium pecori defendite*, Virg. t. j. *pecus a solstitio*. *Id dicit quod illi causae maxime est alienum*, Cic. na misto *ab illa causa*. *Nihil absonum fidei divinae originis*, Liv. na misto *a fide*. — Najposle Dativ za Nominativ kod samostavnika *nomen*, *cognomen*, *cognomentum*, n. p. *Duo isti... quorum alteri Capitoni cognomen est*, Cic. na misto *Capito*.

15. Kad se na misto Akuzativa s' Infinitivom Nominativ stavlja, n. p. *Hanc pius Aeneas eripuisse serunt*, Ovid. za *pium Aeneam*. *Cupio esse clemens*, Cic. za *cupio me esse clementem*. *Uxor inicti Jovis esse nescis*, Hor. za, *te esse uxorem*. *Sensit medios delapsus in hostes*, Virg. na misto, *se delapsus*. Takodjer: *Parum habet Consul creatus esse*; na misto, *Consulem se creatum*. *Vis videri doctus*; na misto, *te doctum esse*. *Tu videris esse bonus*; na misto, *te esse bonum*. *Multi putantur venturi esse*; na misto, *eos esse venturos etc.*

16. Kad se stavlja infinitiv na misto Gerundiah, ili dionstva na *dus*, i Suplna, n. p. *Amor casus cognoscere nostros*, Virg. na misto, *cognoscendi*. *Felix ponere vites*, Virg. na misto, *ponendo vites*. *Audax omnia perpeti*, Hor. na misto, *in perpetiundo*. *Eamus visere*, Ter. na misto, *ad visendum*. *Dederatque comas diffundere ventis*, Virg. na misto *ad diffundendum*. *Ibis frenare cohortes*, na misto, *frenatum*. *Erat tuum dignus amari*, Virg. na misto, *amatu*, ol *qui amaretur*, ol *ut amaretur*.

17. Kad se stavlja Indikativ za Konjunktiv u pogodbenoj izreki, n. p. *Solus eram, si non saevus adesset amor*, Ovid. t. j. *solus essem*. *Me truncus illapsus cerebro sustulerat, nisi saevus ictum dextra levasset*, Hor. ovde je *sustulerat* za *sustulisset*.

18. Kad se rič neslaže u broju s' Nominativom razumljenim, n. p. *Est, quibus Eleae concurrat palma quadrigae etc.* Prop.

NADOMETAK PRVI

O Poredanju Besidah.

OPOMENA. Pisaoči, to Latinskih ko i drugih naroda, običajno odstupaju od naravnoga ili prostoga poredanja besidah, a slide umjetno poredanje u svojim izrekam, da im lipše po-

stane govorenje, ko smo jurve napomenuli u figuri *Hyperbaton*; radi toga, da mladež lakše razumi i uzmogne protomačiti misli Latinskih pisacah, ovde ću staviti nekoliko naputakah, po kojim mogu najprije iz umiennoga u prosto poredanje razvrnut njihova govorenja, paka ih tomačiti.

1. Ono što je vladano, što o drugom zavisi, što na drugo spada, što s' drugim ima odnošaj kakav, vazda se zapostavlja, ili stavlja posle onoga što vlada, o čem zavisi, t. d. Dakle samostavnik idje prije pridavnika, n. p. *Magister doctus*; *Discipulus diligens*. — Nominativ prije svoje riči, n. p. *Ego dormio*; *Petrus ambulat*. — Ime ili Nominativ prije Genitiva kojim vlada, n. p. *Liber Antonii*; *Domus Francisci*; *magnum pondus auri*. — Riči prije svojih prislovah, n. p. *Videt acute*; *pugnat fortiter*. — Rič i Akuzativ prije svoga infinitiva, n. p. *Scio discipulos studere*. *A me creditur illos doctos evasuros esse*; *Scio Patrem amari a filio*. — Predlaznik (*antecedens*) prije svoga prinosnika n. p. *Antonius, quem amo*. *Vidi hominem, quem diligo vehementissime*. — Zaimenci izvedeni (*derivativi*) izza imena s' kojim se stazu, n. p. *Pater meus, filius suus, parentes nostri etc.* Ali običajno zaimenci prvobitni ostavljaju se u naprid, n. p. *ille homo, hic puer, omnis planta etc.* Dativ posle imena i riči s' kojim ima odnošaj, n. p. *donavit librum Joanni*.

2. U izrekam u kojim dolaze sastavci i prisiovi uzročni, prinosni i drugi koji po naravi stoje s' početka, takodjer medjumetci, ostavljaju se vazda na početku izreke, n. p. *nam, etenim, quoniam etc. quia, idcirco, igitur etc. o, hei, heu, vae, euge, eja, quaeso, ubinam etc. cave ne etc.* — A sastavci koji po naravi stoje izza drugih besidah, u prostom poredanju zaminu se s' drugim isto značecim; dakle na misto *enim* stavi se *nam* ili *etenim*; na misto *autem*, i *vero* stavi se *sed*, i kadkad *et*; na misto *quoque* stavi se *etiam*; na misto zapostavnoga ne stavi se *num* ili *an*; na misto *et* i *que* zapostavnih, stavi se *vel* i *et*, t. d.

3. Ako se koja besida otajno razumi dopuni se, i to za veću jasnost, n. p. *De is alias*, nadostavi se, *agemus*; *est in suburbano*, nadoda se *Agro etc.* — Rad iste jasnosti se kojagod besida razvrgne u dvi, ili zamine s' dvima istoga zlamenja,

n. p. *Si quis*, u *si aliquis*; *ne sa ut non*; *ne quis sa ut non aliquis etc.*

4. Dakle slidi iz rečenih, da se najpri stave, ako ih ima, pridgovorni prislavl, sastavl, i medjumetci; za tim Nominativ sa svim što na njega spada t. j. pridavnik, t. d. A što se veli o Nominativu, to se razuml i o onom što na misto njega stoji; pak se stavi rič istoga Nominativa sa svojim prislavlom ako ih ima; najposle Akuzativ trpeći, ill drugi koji padež iste riči; pazeć da, ako je zajedno više padežah, Dativ se stavi prije Akuzativa, a ta prije Ablativa.

5. Medjuto pazi da se nemogu stanovite uprave u tom vazda slidit: jerbo kadnokad je bolje ostavit koju rič izvan svoga naravnoga mista, ako razumnije postaje govorenje po ta načln. Evo jedan primjer umietnoga govorenja razvrgnuta u prosto poredanje.

Primjer Umietnoga Poredanja

Cic. Lib. 9. de Legibus.

Hominem natura non solum celeritate mentis ornavit, sed etiam sensus tamquam satellites attribuit ac nuncios, et rerum plurimarum obscuras et necessarias intelligentias enodavit, quasi fundamenta quaedam scientiae. Figuramque corporis habilem et aptam ingenio humano dedit: nam cum caetera animantia abjicisset ad pastum, solum hominem erexit, ad caelique, quasi cognitionis domiciliique pristini conspectum, excitavit. Tum speciem ita formavit oris, ut in ea penitus reconditos mores effingeret: nam et oculi nimis arguti, quemadmodum animo affecti simus, loquuntur: et is, qui appellatur vultus, qui nullo in animante esse, praeter hominem, potest, indicat mores: cujus vim Graeci norunt, nomen omnino non habent.

Primjer Prostoga Poredanja.

Natura non solum ornavit hominem celeritate mentis, sed etiam attribuit sensus tamquam satellites ac nuncios, et enodavit obscuras et necessarias intelligentias rerum plurimarum, quasi quaedam fundamenta scientiae. Et dedit figuram corporis

habilem et aptam ingenio humano : nam cum abjecisset caetera animum ad pastum, erexit hominem solum, et excitavit eum ad conspectum coeli, quasi cognitionis et domicilii pristini. Tum ita formavit speciem oris, ut effingeret in ea mores penitus reconditos: nam et oculi nimis arguti loquuntur, quemadmodum nos affecti simus animo: et is, qui appellatur vultus, qui potest esse in nullo animante, praeter hominem, indicat mores: cuius vim Graeci norunt, non habent omnino nomen.

NADOMETAK DRUGI

De Analysisi Sermonis O Razglabanju Govorenja.

Kada se pojedine beside govorenja razmatraju, ukazujuć koja na koji dio govorenja spada, kojom li je upravom Skladnje vladana, to se zove *Analysis*-razglabanje ili razbiranje ili razmatranje govorenja; odkle i *Analyzare*-razglabati. A ovo razabiranje osobito se čini za oblakšati mladeži razumljenje Latinskoga jezika i njegovih uprava. Evo dakle i za to jedan kratak primjer.

Izreka Latinska.

Proca, rex Albanorum, duos filios habuit, Numitorem et Amulium. Numitori, qui natu major erat, regnum reliquit; sed Amulius, pulso fratre, regnavit.

Poredanje Prosto.

Proca, rex Albanorum, habuit duos filios, Numitorem et Amulium. Reliquit regnum Numitori, qui erat major natu; sed Amulius, pulso fratre, regnavit.

Prevod.

Proka, kralj Albanski, imao je dva sina, Numitora i Amulija. Ostavi kraljestvo starijemu Numitoru; ali Amulio, iztjerav brata, kraljovao.

ANALYSIS.

<i>Proca</i>	Jest ime vlastito samostavno, prvog sklona <i>Proca</i> , <i>ae</i> , plemena mužkog, padež Nom. jednobrojni rič <i>habuit</i> .	Zlamenuje.
<i>Rex</i>	Samostavnik trećeg sklona <i>Rex</i> , <i>gis</i> , plemena mužkog, Nominativ prilični (<i>appositionis</i>) jednobroja	Proka.
<i>Albanorum</i>	Samostavnik mužki večebrojni sklona drugog <i>Alban</i> , <i>orum</i> , Gen. večebrojni	Kralj.
<i>Habuit</i>	Rič činiva od <i>habeo</i> , <i>es</i> , <i>ui</i> , <i>itum</i> , <i>ere</i> , sprežanja 2, načina ukazivnoga, vrimenta prošastoga, kip treći jednobroja slaže se s' imenom <i>Proca</i>	Albanski (narod) ili Albanacah.
<i>Duos</i>	Ime brojno od <i>duo</i> , <i>ae</i> , <i>o</i> , sklona 2, pl. mužkog, padež Akuz. večebrojni, slaže se s' <i>filios</i>	Imao je.
<i>Filios</i>	Samostavnik od <i>filus</i> , <i>it</i> , sklona 2, pl. mužkog, Akuz. večebrojni vladan riču <i>habuit</i>	Dva.
<i>Numitorem</i>	Samostavnik vlastiti od <i>Numitor</i> , <i>oris</i> , sklona 3, pl. muž. Akuz. jednobr	Sina (sinove).
<i>Et</i>	Sastavak spojni	Numitora.
<i>Amulium</i>	Samostavnik vlastiti, mužki, od <i>Amulius</i> , <i>ii</i> , Akuz. jednobr	I
<i>Reliquit</i>	Rič činiva od <i>relinquo</i> , <i>is</i> , <i>iqui</i> , <i>tectum</i> , <i>ere</i> , sprežanja 3, načina ukazivnoga, vrimenta prošastog, 3 kip jednobr. slaže se s' <i>ipse</i> otajno razumljenim t. j. <i>ipse Proca</i>	Amulia.
<i>Regnum</i>	Samostavnik od <i>regnum</i> , <i>i</i> , sklona 2, pl. sridnjeg, Akuz. jednobr. s' kojim vlada rič <i>reliquit</i>	Ostavi.
<i>Numitori</i>	Samostavnik vlastiti, mužki, etc. padež dativ odnošaja (<i>relationis</i>)	Kraljestvo.
		Numitoru.

<i>Qui</i>	Zaimenak prinosni <i>qui, quae, quod</i> , pl. muž. Nom. jednobr. riči <i>erat</i> , spada na <i>Numitori</i>	Kol.
<i>Erat</i>	Rič neutra od <i>sum, es, est, fui, esse</i> , način ukazivni, vrime prošlo nesvr- šeno, kip 3 jednobr. slaže se s' <i>qui</i> .	Bljaše.
<i>Major</i>	Pridavnik komparativni od <i>major</i> , <i>oris</i> , sklon 3, pl. muž. Nom. jednobr. slaže se s' <i>qui</i>	Viši (stariji).
<i>Natu</i>	Samostavnik od <i>natus, us</i> , sklon 4, pl. muž. Abl. jednobr	Rodjenjem oli dohom.
<i>Sed</i>	Sastavak predpostavni	All.
<i>Amulius</i>	Samostavnik vlastiti etc. Nominativ jednbrojni riči <i>regnavit</i>	Amulio.
<i>Pulso</i>	Dionstvo prošasto od <i>pulsus, a, um</i> , sklona ovde 2, pl. muž. padež Ablativ osebni jednobr. slaže se sa samostav- nikom <i>fratre</i>	Iztierav.
<i>Fratre</i>	Samostavnik od <i>frater, is</i> , sklon 3, pl. muž. padež Abl. osebni (<i>absolu- tus</i>) jednobr	Brata.
<i>Regnavit</i>	Rič neutra od <i>regno, as, ari, atum</i> , <i>are</i> , sprezanja 3, načina ukazivnoga, vrmena prošloga, kip treći jednobr. slaže se s' <i>Amulius</i>	Kraljevà.

TREĆA STRANA

DE PROSODIA ET ORTHOGRAPHIA LATINA.

PREDLOG O SLOVIM I SLOVKAM.

1. Latini imaju dvadeset i pet slova (pismenah), i jesu: A, B, C, D, E, F, G, H, I, J, K, L, M, N, O, P, Q, R, S, T, U, V, X, Y, Z. a, b, c, d, e, f, g, h, i, j, k, l, m, n, o, p, q, r, s, t, u, v, x, y, z.

2. Slova se djele na glasovita-*literae vocales*, i neglasovita-*consonantes*, prva ćemo zvat naškl, *samoglasnik*, a druga *suglasnik*.

3. Samglasnikah jednostavnih (*simplices*) ima šest: a, e, i, o, u, y. Ovi zadnji samo za ričih grčkih, n. p. *Zephyrus*. A dvoglasnikah-*diphthongus*, koji postaju iz dva samoglasnika u jedno slovo splinula, ima šest običajno: ae, au, ei, eu, oe, yi, n. p. *Aetna*, *praemium*, *aurum*, *hei*, *eurus*, *Europa*, *poena*, *harpyia*. Njeki nadodaju oi, ou, i ui, n. p. *hoi*! *prout*, *hui*! *huic*.

4. Suglasnici se djele na mukle (*mutas*) i poluglasne (*semi-vocales*). Muklih je osam: b, c, d; g, k, p, q, t. A poluglasnih također osam: f, l, m, n, r, s, x, z. Od poluglasnih četiri se zovu slova tekućna-*liquidae*, l, m, n, r; a dva dvostruka-*duplices*, x, z; jer x valja koliko *cs* ili *gs*, n. p. *Voæ* isto je što *vocs*, zato u Gen. *vocis*; *Rex* isto što *regs*, zato u Gen. *regis*; z pak starim je valjalo što *ds*, ili *ts*.

5. Kako se slovo svako napose izgovarati ima, to se jur znade od Učitelja, zato netreba ovde o njima veće govoriti; samo još pazi da se njeka slova zovu ustna-*labiales*, p, f, b, v; njeka grlena-*gutturales*, c, k, g, q, j; a njeka zubna-*dentales*, t, s, d, z.

6. Slovke-*syllabae* bivaju iz jednoga ili veće slova, n. p. a, a-mo, id, pro, runt, a-ma-ve-runt.

u nekih besidah slovka proteže za dužlje vrmena u izgovaranju, a u nekih za kraće. Slovke koje se na kratko izgovaraju ovako ćemo biliziti: *ā, ē, ī, ō, ū*; a ovako koje na dugo: *ā, ē, ī, ō, ū*. Slovke pako koje se zovu občene-communes, t. j. koje se i dugo i kratko mogu izgovarat, ostaviti ćemo u naravi brez naznačivanja. — A da nam sve bude što razgovitlje na troje ćemo razdilit slovke; t. j. na pridnje-primas, na sridnje-medias i na zadnje-ultimas, te staviti o svakoj i protomačiti osobite uprave.

OPAZ. Kad se nalazi u stihovim, *producere, protrahere*, razumi se da se slovka ima produljit iliti protegnut, razvući; a *contrahere, corripere, rapere*, da se ima skratiti iliti stegnuti. Pridavnici *varia, anceps, dubia, ambigua*, zlamenuju slovku občenu.

I. O PRIDNJIM SLOVKAM.

UPRAVA I.

O Samoglasniku prid drugim samoglasnikom.

1. *Vocalem breviant, alia subeunte, Latini.*
2. *Produc, ni sequitur R, Fio, et nomina Quintae.*
3. *Quae longam E sumunt I binis interjectam.*
4. *Jus commune est vati: producito Alius:*
5. *Alterius brevia: Pompei, et cetera produc.*
6. *Eheu produces semper: variabitur ohe.*

1. Kratak je kod Latinah samoglasnik prid drugim samoglasnikom, a to se razumi makar i *h* bilo medju njima, n. p. *Dēus, Mēus, Pius, Puer, Trāho, Nihil etc.*

2. Dugo je i u riječi *Fio* preko svih vrremenah, u kojih izza drugoga samoglasnika neslidi *R*, n. p. *Fio, Fiam, Fiet, Fiebam etc.* A u kojih rečeno *R* slidi, kratko je n. p. *Fierem, Fieri etc.*

3. Dugo je također *e* u lmenah petoga Sklona, kad stoji medju dva *i*, što se događa u dva padeža Genitivu i Dativu, n. p. *Diī, Faciī.* A inače je kratko, kano u *Fidī, Spī, Rī.*

4. Genitiv na *ius* obćen je kod Piesnikah, a dug kod ostalih, n. p. *Illius*, *Ipsius*, *illius*, *ipsius*. Ali i kod Piesnikah i Nepiesnikah Genitiv *Alterius* vazda je kratak, a vazda dug Genitiv *Alius*.

5. U Vokativa *Pompēi*, i u drugih priličnih imenah, *e* je dugo, n. p. *Voltēi*, *Proculēi*. Takodje *a* u Vokativah *Cāi* etc. i u stalnskih Genitivah, n. p. *Aulāi*, *Pictāi*, na misto *aulae*, *pictae* etc.

6. Vazda *e* produlji u *ēheu*: a *o* je obćeno u *ohe*.

UPRAVA II.

O Besidam Grèkim.

7. *Græca Latinorum proferri lege recusant.*
8. *Quaedam etenim brevibus, veluti Symphonia gaudent.*
9. *Et quaedam longis, ceu Dia, Chorea, Thalia,*
10. *Darius, Cytherea, Aër, Elegia, Platea;*
11. *Atque alia. At Choream rapuit Plateamque Poeta;*
12. *Solvit et in geminas, veluti Cythereia, longam.*

1. Beside Grèko-latinske, t. j. Grèke u službi kod Latinah, neslide gori stavljene uprave latinske o samoglasniku: njeke bo iziskuju kratak samoglasnik prid drugim samoglasnikom, ko *ni* u *Symphoniā*, *e* u *Idēa*; a njeke dug, kano *di* u *Dia*, *li* u *Thalia*, *re* u *Chorēa*, *ri* u *Darius*, *re* u *Cytherēa*, *a* u *āer*, *i* u *Elegia*, *i* u *Platēa*; i druge mnoge, n. p. *Trōes*, *Amphion*, *Dēiphobus* etc.

2. Ali Piesnici kadkad skrate *re* u *Chorēam*, i *te* u *Platēam*; a razvrgnu dugi samoglasnik u dva samoglasnika, prvog produljeći a drugog skrateći, n. p. na misto *Cytherēa*, *Elegia*, reku *Cytherēia*, *Elegia*.

UPRAVA III.

O Dvoglasnicim.

13. *Diphthongus longa est in Graecis atque Latinis:*
14. *Prae rape praepositam vocali dicque praeustus.*

1. Toliko u besidam Grèkim, koliko u Latinskim dvoglasak (*diphthongus*) dug je, n. p. *Phaēbus*, *Meliboēus*, *prāimium*, *aurum*, *cūrus*, etc.

2. Ali dvoglasak *ae* u pridstavka *Prae* kratak je kad dolazi u besldam sastavljenim prid samoglasnikom, n. p. *praenustus*, *praestus*, *praetire*; takodjer *Maŕotis* kod Ovidlia.

UPRAVA IV.

O samoglasnicim dugim rad položaja.

15. *Vocalis longa est, si consona bina sequantur,*

16. *Aut duplex, aut J vocalibus interjectum.*

Samoglasnik je dug položajem (*positione*), ako za njim slide dva suglasnika u istoj besldi, n. p. *a* u *arma*, *carmen*, *e* u *error*, *terra*, *i* u *milvus*, *o* u *pōns*, u kano riči *pūrgat*; ili ako ga slidi dvostruk suglasnik, n. p. *a* u *axis*, *i* u *gāza*; ili *J* medju dva samoglasnika, n. p. *a* u *mājor*, *e* u *pējor*.

Iznimak.

17. *Quadrjagus rapitur, bijugus conjungitur illi.*

18. *Subjicit et subicit dicunt in carmine vates.*

Kratko je *i* u besldah *Quadrjagus* i *Bijugus*. Takodjer u ričih sastavljenih od *Jacio*, kako *sūbjicit*, *ābjicit*, *ōbjicit*, *rējicit*, etc. Pjesnici često izbace *J*, da im prldnja slovka kratka postane, n. p. *sūbicit*, *ābicit*, *ōbcit*, *rēicit* etc.

UPRAVA V.

O samoglasniku prid muklim i tekućnim slovom.

19. *Contrahit Orator, variant in carmine vates,*

20. *Si mutam liquidamque simul brevis una praebit.*

21. *At mutam et liquidam quoties ab origine longa*

22. *Praecedit, rapitur numquam, ceu Matris et atrum.*

23. *Utraque vocalem si consona juncta sequentem*

24. *Non ferit, anticiens brevis est, velut obruo numquam.*

1. Došavši kratak samoglasnik prid jednim muklim a drugim tekućnim slovom, kod Govornikah ostaje kratak, a kod

Piesnikah je obćen, jer bo ga l stežu i raztežu, n. p. *e u tenebrae, celebris etc.*

2. Došav pak po naravi dug samoglasnik prid muklim i tekućim slovom, nigda nebiiva kratak, n. p. *a u Mātris, i ātrum, ācris, frātris, u pridavnlka salūbre*; jere su po naravi duga, kako se vidi iz *māter, āter, salūber etc.*

3. Ako rečena dva suglasnika t. j. mukli i tekućni, obadva nepadaju na samoglasnik sldeći, tada samoglasnik prid njima stojeći nigda kratak nepostaje, u. p. *o u ōbruo*, u kojoj riči muklo *b* spada na pridnje *o*, a tekućno *r* na slideće *u*, slov-kajuć se *ob-ru-o*, a ne *o-bru-o*. Isto reči *o Quam-ōb-rem, sūb-levo, etc.*

Nadometak.

25. *Consona principium verbi sortita sequentis,*
26. *Seu duplex, seu bina, nihil praecurrentibus augent*
27. *Temporis, ut fiant longae, ceu clara Zacynthos.*
28. *Consona si claudat vocem, quam pone sequatur*
29. *Altera, protrahitur praeceuntis syllaba vocis.*

1. Ni suglasnik dvostruk, ni dva suglasnika zajedno stojeća na početku riči sldeće, nećine dugu slovku riči koja prolazi prid njima; zato ostaje kratko n. p. *ra u clarā Zacynthos, te u lucentē smaragdo etc.*

2. Ako rič koja prid drugom prolazi dovršuje na suglasnik, a rič druga, koja onu slidi, počimlje sa suglasnikom, tada slovka prve riči, makar po naravi bila i kratka, postaje duga, n. p. *sēd tamen.*

UPRAVA VI.

O besidam izvedenim.

30. *Derivata patris naturam verba sequuntur.*
31. *Mobilis et Fomes, Laterna ac Regula, Sedes,*
32. *Quamquam orta e brevibus, gaudet producere primam.*
33. *Corripiuntur Arista, Vadum, Sapor, atque Lucerna.*
34. *Nata licet longis. Usus te plura docebit.*

1. Riči izvedene (*derivata*) slide narav svojih prostih, t. j. iz kojih su izašle: zato kratke su ili duge ko l one, n. p. kratko je a u *amabam, amavi, amabo, amicus*, jer izlaze iz *āmo* u koga je kratko. Od *Lēgo, lēgebam, lēgat etc.* a od prošastoga *Lēgi, lēgeram, lēgerim etc.* Od *vīci, viceram, vīcisse etc.* Tako *arātrum, simulācrum, ambulācrum, involācrum etc.* imadu pridposlidnju dugu, jer je duga i u *Supinah arātum, simulātum, ambulātum, involūtum etc.* odakle su izvedene. A protivno *adītus, rēditus, transītus*, imadu pridposlidnju kratku jer izlaze iz kratkoga *itum*.

2. Ali *Mōbilis, Fōmes, Lāterna, Rēgula, Sēdes* prvu slovku imaju dugu, premda izlaze iz riči u kojih je kratka, *Mōreo, Fōreo, Lāteo, Rēgo, Sēdeo*.

3. Protivno pak tomu imadu kratku prvu slovku *ārīsta, vādum, sōpor, lūcerna*, sa svim da iztiču iz riči *āreo, vādo, sōpio, lūceo*, dugu imajući. — Ostale iznimke opaziti ćeš iz običaja.

UPRAVA VII.

O besidam sastavljenim.

35. *Legem simplicium retinent composta suorum,*
36. *Vocalem licet, aut diphthongum syllaba mutet.*
37. *Dejero sed Juro dat, Pejeroque, Innuba, Nubo,*
38. *Pronubaquē: atque Nilum Nihilum; dat Semisopitus*
39. *Sopio; Fatidicus fratresque a dico creantur.*
40. *Participale Ambitum ab Itum inter longa reponē.*

1. Beside sastavljene drže mjeru svojih prostih, a to i kad se promine u sastavljenoj koji samoglasnik ili dvoglasak; n. p. *Lēgo, perlēgo, eligo, seligo etc. Lēgo, as, allēgo, ablēgo, as etc. Cādo* padam, *occīdo, concīdo, excīdo, decīdo, incīdo etc. A caēdo*, rižem, *slēm, concīdo, incīdo, occīdo, recīdo etc. aūdio, obēdio etc. quaēro, exquīro etc. aīquus, inīquus etc.*

2. Ali *Jūro, nūbo, hīlum, sōpio, dīco*, premda imadu dugu prvu slovku, u sastavljenim imadu kratku, n. p. *Dejēro, pejēro, innūba, pronūba, nihīlum, semisōpītus, fatidīcus, maledīcus, veridīcus, causidīcus etc.*

3. Dionstvo ili pridavnik *ambitus*, *a*, *um*, ako i dolazi iz kratkoga *Supina itum* (od riči *Eo*), dugo je i ziamenuje obkružen, obsegnut, obkoljen. Ali samostavnik *Ambitus*, *us*, obseg, krug, obhod, kratak je.

UPRAVA VIII.

O samosglasnicim *a*, *e*, *i*, *o*, *u*, na kraju prve riči u sastavljenim.

41. *Produc A semper composti parte priore:*
42. *At simul E, simul I crebro breviare memento.*
43. *Ne-quidquam produc, Ne-quando, Vene-fica, Ne-quam,*
44. *Ne-quaquam, Ne-quis, sociasque: Vide-licet addes.*
45. *I-dem masculineum produc, et Si-quis, Ibi-dem,*
46. *Sci-licet et Bi-gae, Tibi-cen, Ubi-que, Quadri-gae,*
47. *Bi-mus, Tanti-dem, Qui-dam et composta diei.*
48. *Compositi O breviant Graeci: Samo-thracia testis.*
49. *Sed Mino-taurus, pariterque Geo-metra longum est.*
50. *O Latium variat: producere namque Alio-quin,*
51. *Et Quando-que: at Quando-guidem breviare solemus.*
52. *U brevia, Quadru-pes ceu, Graju-gena, atque Du-centi.*

1. Vazda je dugo posljednje *a* riči prve u sastavljenim, n. p. *Nullā-tenus, Quā-re, Trā-duco, Trā-do etc.* Ali je kratko u *Pentā-meter, Decā-chordus etc.*

2. Ako spomenuta rič dospiva na *e* ono je gotov vazda kratko, n. p. *Nē-fas, Nē-que, Nē-queo, Nē-fandus, Nē-fastus; Archē-typus, tepē-facio, liquē-facio, tremē-facio etc. ē-guidem, Trē-decim etc.* Ali *tepe-facio, rare-facio, pate-fo* i druge od *facio* i *fo* sastavljene nahode se kadkad i produljene.

3. Rečeno pak *e* vazda je dugo u slidećih, *Nē-quis, nē-qua, nē-quod, nē-quam, nē-quitia, nē-guidquam, nē-quaquam, nē-quando, ridē-licet, venē-ficus, venē-fica etc.*

4. Takodjer ako dovršuje na *i* ol y, i ono je gotov vazda kratko, n. p. *Omni-potens, ruri-cola, causi-dicus, si-guidem, Adi-cen, lyri-cen, tubi-cen, Poli-dorus etc.*

5. Vade se pak alideća i dugo imadu, *i-dem*, (za mužko, a neutro je *idem*), *ibi-dem*, *sci-licet* (od *scire licet*) *ubi-que*, *si-quis*, *si-qua*, *si-quod*, *bi-gae*; tako, *libicen*, *quadrigae*, *dimus*, *trimus*, *quadrimus*, *sicubi*, *quidam*, *quivis*, *quilibet*, *ubivis*, *ubilibet*; i sva sastavljena od *dies*, n. p. *pri-die*, *post-tri-die*, *meri-dies*, *quoti-die* etc. takodjer od *tanti*, *quant*, *qualis*, n. p. *tanti-dem*, *quant-vis*, *quali-cumque* etc.

6. O u ričma Grčkim, koje oni pišu s' malim o (*omicron*), kratko je isto na kraju pridnje riči sastavljene, n. p. *Samō-thracia*, *argō-nauta*, *Cymō-thoē*, *Carpō-forus* etc. A koje pišu s' velikim O (*omega*), duge su, n. p. *Geō-metra*, *Minō-taurus*, *Lagō-pus* etc. premda je ovih malo kod Latinah.

7. A kod Latinah o je u njekim dugo, kano: *aliō-quin*, *quandō-que*, *quandō-cumque*, *intrō-duco*, *retrō-versus*; a u njekim kratko, kono: *Quandō-quidem*, *Hō-die* (*hoc die*), *quō-que* etc.

8. Samoglasnik u kratak je, n. p. *quadrū-pes*, *dū-centi*, *Grajū-gena* etc. izvan ako je Ablativ prva strana riči sastavljene, tada bo je dug, n. p. *manū-factum* etc.

UPRAVA IX.

O pridstavcim u ričma sastavljenim.

53. *Longa A, De, E, Se, Di, praeter Dirimo atque Disertus.*
54. *Sit Re breve; at Refert a Res producito semper.*
55. *Corripe Pro Graecum, produces rite latinum.*
56. *Contrahe quae Fundus, Fugio, Neptisque, Neposque,*
57. *Et Festus, Fari, Fateor, Fanumque creantur,*
58. *Hisce Profecto addes, pariterque Procella, Protervus,*
59. *Atque Propago genus, Propago protrahe vitis.*
60. *Propino varia, Procuro, Propago, Profundo.*
61. *Corripe Ab et reliquas, obstant nisi consona bina,*
62. *Quae sunt Ad, vel In, Ob, Per, Sub, Super, Antequae,*
63. *Quis junde A Graecum, ceu Adamas, Adytusque, Atomusque.*

1. Dugi su na početku sastavljenih ričih pridstavci *A, De, E, Se, Di*, n. p. *ā-mitto*, *dē-fero*, *ē-duco*, *sē-paro*, *dī-ripio*, *dī-ligo* etc. Iznimaju se, *dirimo* i *disertus*.

2. Kratak je na početku sastavljenih riječi pridstavak nerazlučni *Re*, n. p. *rē-duco*, *rē-fero*, *rē-linguo* etc. Samo u riječi neosobnoj *rēfert* dug je, ko da se reče *res fert*.

3. Pridstavak *Pro* kratak je u Grčkim riječima, n. p. *prō-pontis*, *prō-pheta*; a dug je u Latinskim, n. p. *prō-fero*, *prō-reho*, *prō-moveo*, *prō-duco*, *prō-sequor* etc. to se razumljivo u latinskim kad ih neslidi samoglasnik, jer bi tada i u njima bio kratak, n. p. *prō-hibeo*, *prō-avus* etc.

4. Ali rečeno *pro* kratko je u riječima sastavljenim od *fundus*, *fugio*, *nepos*, *neptis*, *festus*, *fari*, *fateor*, *fanum*, i ostalim slidećim: *prō-fundus*, *prō-fugio*, *prō-nepos*, *prō-neptis*, *prō-festus*, *prō-fiteor*, *prō-fessus* etc. *prō-fari*, *prō-fanum*, *prō-fecto*, *prō-ficiscor*, *prō-fectus* etc. *prō-fugus*, *prō-tertus*, *prō-cella*, i *prō-pago* kad zlamenuje pleme, poritlo, tragu, a dugo *prōpago* kad zlamenuje mladicu lozovu.

5. Isto *pro* običeno je t. j. može bit i dugo i kratko u riječima *propino*, *procuro*, *propago*, *as*, također u *propello*, *propulso*, i *procumbo*, premda ove posljednje bolje je produljit.

6. Kratki su pridstavei *Ab*, *ad*, *in*, *ob*, *per*, *sub*, *super*, *ante*, *circum* na početku riječi sastavljenih, ako nebi zasmela dva suglasnika za njima slideća. Kratki su dakle u *ab-eo*, *ad-est*, *in-eo*, *ob-eo*, *per-eo*, *sub-eo*, *super-addo*, *ante-pono*, *circum-ago* etc. A dugi n. p. *ad-sum*, *ab-sum*, *circum-sto* etc.

7. Najposle pridruži kratkim *A* u sastavljenim Grčkim *adamas*, *antis*, *adytum*, *i*, *atomus*, *i*.

UPRAVA X.

O Preteritim dvoslovčanim.

64. *Praeterita assumunt primam dissyllaba longam.*

65. *Sto, Do, Scindo, Fero rapiunt, Bibo, Findo priores.*

66. *Abscīdit, abscīdit modulatur utrunque poeta.*

1. Preteriti dvoslovčani iliti koji su od dvi slovke imadu prvu slovku dugu, n. p. *vēni*, *vīdi*, *vīci*, *ēgi*, etc.

2. Ali riječi *Sto*, *Do*, *Scindo*, *Fero*, *Bibo* i *Findo* imadu kratku prvu slovku svojih Preteritah, *stēti*, *dēdi*, *tūli*, *scīdi*, *bībī*, *fīdi*. Isto se ima razumiti i o njihovim sastavljenim, n. p.

adsūti, consūti, exsūti, circumstēti, interstēti, superstēti, addīdi, pessumdēdi, circumdēdi, vendīdi, venumdēdi etc. consēdi, attūti, diffīdi etc.

3. Kod pjesnikah je obćena slovka pridposlidnja u *absēdit*: nu obćajno bolje je izgovarat ju na kratko; jer rekō bi da pjesnici kad ju protežu izvode iz neobićajnoga *absēdo* od *abs* i *caedo*; a kad se skraćuje tada dolazi iz obćene riči *abscindo*.

UPRAVA XI.

O Preteritim prvu slovku dvostručēim.

67. *Praeteritum si geminet primam, corripe utramque,*

68. *Ut pario peperī; vetet id nisi consona bina.*

69. *Caedo cecidit habet longam, ceu Pedito pepēdi.*

1. U Preteritim prvu slovku dvostručēim, obědvi su kratke, n. p. *pēpēri* od *pario*, *cēcīdi* od *cado*, *cēcīni* od *cano*, *pēpūli* od *pello*, *pūpūgi* od *pungo*, *tētīgi* od *tango*, *tūtūdi* od *tundo*, *dīdīci*, od *disco*, *pēpīgi* od *pango etc.* Ako se neoprićaju dva slideća suglasnika, ko u *fēfēlli*, *cūcūrri*, *tētēndi*, *pēpērci*, *pēpēndi*, *pōpōsci*, *mōmōrdi etc.*; tada ho je duga druga slovka rad položaja po četvrtoj upravi.

2. Ali ove dvi riči *Caedo* i *Pedito* okrenuvši na kratko prvu slovku u Preteritu, drugu imaju dugo, *cēcīdi*, *pēpēdi*.

OPAZ. Ako riči sastavljene i nenadrže u Preteritu podvostručēnje svojih Prostih, no uzdrže njihovu mjeru, n. p. *confīgit* od *tefīgit*, *conēcīdit* od *cecīdit*, *conēcīdit*, *occēcīdit*, od *cecīdit etc.* Ma *Pepīgi* ima u sastavljenim *impēgi*, *compēgi*.

UPRAVA XII.

O Supinim dvoslovčanim.

70. *Cuncta Supina volunt primam dissyllaba longam.*

71. *At Reor et Cico, Sero et Ire, Sinoque, Linoque,*

72. *Do, Queo et orta Ruo breviabunt rite priores.*

1. Svi dvoslovčani (*dissyllaba*) Supini dugu imaju prvu slovku, n. p. *visum*, *motum*, *spretum*, *lotum*, *easum* etc.

2. Ali riči *Reor*, *Cieo*, *Sero*, *Eo*, *Sino*, *Lino*, *Do*, *Queo*, *Ruo*, i njihove sastavljene, imaju kratku prvu slovku Supina, kako, *rātum*, *eitum*, *excitum*, *sātum*, *consitum* od *eonsero*, *obsitum*; *itum*, *aditum* od *ad-eo*, *is*, *abitum* od *abeo*, *exitum*, *reditum*, *proditum*, *inlitum*, *peritum* etc. *situm* od *sino*, *desitum* od *desino*, *litum* od *lino*, *oblitum* od *oblino*, *illitum* od *illino* etc. *dātum*, *venumdātum*, *circumdātum*, *rūtum*, *dirūtum*, *obrūtum* od *ruo* etc. (*Quitum*), (*nequitum*).—Ohćenito kratko je i *stātus*, od *stātum*, i *praesitum*.

OPAZ. Citum od riči *Cio*, *is*, četvrtoga sprezanja ima prvu slovku dugu, tako i od nje sastav. *excitum*, *concitum*, premda isto zlamenuje što i gori napomenuta *Cieo*, *es*.

UPRAVA XIII.

O Supinim većeslovčanim.

73. *Utum produciunt Polysyllaba cuncta Supina.*

74. *Ivi praeteritum semper tibi protrahit Itum.*

75. *Caelera corripies in Itum quaecumque supina.*

1. Svi Supini većeslovčani liitl od veće slovakah, koji dopivaju na *utum*, pridposlidnju slovku imaju dugu, n. p. *pollūtum*, *solūtum*, *argūtum*, *indūtum*, *statūtum* etc.

2. Vazda je duga pridposlidnja slovka Supinah na *itum*, kad dolaze iz Preteritah dospivajućih na *tri*, n. p. *petitum* od *petivi*, *quaesitum* od *quaesivi* etc.

3. A skratil sve ostale supine na *itum*, koji nedolaze iz Preteritah na *tri*, kano, *cognitum*, *agnitum* od *cognovi*, *agnovi*; *monitum* od *monui*, *debitum* od *debui*, *tacitum* od *tacui* etc.—Supin *recensitum* dolazi od *recensivi* a ne od *recensui*, zato je dug.

II. O SRIDNJIM SLOVKAM.

PREDPOMENA.

O Nasporu Imenah i Riči.

Naspor, koga Latini zovu *Incrementum*-narestak, dvostruk je, *Imenah-Nominum* i *Ričih-Verborum*.

1. Naspor imenah, jest ona slovka koja naresta u Genitivu, t. j. kad Genitiv ima koju slovku više nego Nominativ, n. p. u Gen. *Sermonis* ima jedan naspor, jer je u njemu više jedna slovka nego u Nom. *Sermo*. U Gen. *Itineris* dva su naspora, jer dvije slovke veće nego u Nom. *Iter*.

2. Naspor nigda nebiva u zadnjoj slovki, nego vazda u pridzadnoj (*penultima*), ili gdigod i u dopridzadnoj (*antepenultima*); a i u prvoj kad je ona pridzadnja, što se događa kad je Nominativ od jedne slovke n. p. *vir*, Gen. *virī*. I kakav je god naspor u Genitivu jednobrojnem t. j. dug ili kratak, tako ostaje preko svih ostalih padežah, u ova broja.

3. Naspori ričih jesu slovke, koje restu u različitim kipovima raznih vrimenah istih ričih. A poznaju se iz drugoga kipa sadašnjega ukazivnika (*indicativi*); toliko bo je nasporah, koliko pretiče slovakah preko ovoga kipa u drugim kipovima različitih vrimenah i načinah, n. p. *amas* ima dvije slovke, *amamus*, *amabam*, *amari*, imadu tri slovke, jedan naspor; *amaveritis* tri naspora, jer ima tri slovke više nego rečeni drugi kip *amas etc.*

4. Za poznati naspori ričih trpivih prozove se na drugi kip sadašnji riči činive, kako gori. Ako li su riči deponenske, zamisli se ko da su činive riči, i tako se poznadu, n. p. u *tueris* jedan je naspor, u *tuebaris* dva, jer da bi bila činiva rič imala bi drugi kip sadanji *tues* od dvije slovke, t. d.

UPRAVA I.

O Nasporu Imenah prvog i drugog Sklona.

76. *Casibus obliquis vix crescit Prima. Secunda*

77. *Corripit Incrementa; tamen producit Iberi.*

1. Prvi Sklon nema naspora u padežim neupravnim (*obli-*

guts) jednobroja, ko se vldi iz Nom. *Musa*, Gen. *musae*, Dativ *musae*, etc. Osim kad bi se smatrao dvoglasak *ae* ko naspor, razvrgnué ga u dvi slovke, *a i*, na starinsku, kako, *musāi*, *pictāi*, *aulāi*, *aguāi*, na misto *musae*, *pictae*, *aulae*, *aguae*.

2. Drugi Sklon ima kratke naspore; tako kratko je *ei* u *vīri*, ne u *genēri*, *tu* u *satūri*, *misēri*, od *vir*, *gener*, *satur*, *miser* etc. Ali dug je naspor *e* u *Ibēri* od *Iber*, i u sastav. *Celtibēri* od *Celtiber*.

UPRAVA II.

O nasporu *A* u imenim trećega Sklona.

78. *Nominis A crescens, quod flectit Tertia, longum est.*

79. *Mascula corripies Al et Ar finita; simulque*

80. *Par cum compositis; Hepar cum Bacchare, Nectar;*

81. *Cum Vade, Mas et Anas, queis junge Laremque, Jubarque.*

1. Dug je naspor *A* imenah trećega Sklona, zato dugo je *ga* u *vectigālis* od *vectigal*, *ta* u *pietātis* od *pietas*, tako *pācis* od *pax*, *calcāris* od *calcar*, *vāsīs* od *vas* etc.

2. Ali kratak je naspor *A* imenah mužkih trećega Sklona, u Nominativu na *al* i *ar* dospivajućih, n. p. *Annibal*, *Annibālīs*, *Asdrubal*, *Asdrubālīs*, *Sal*, *Sālīs*, *Caesar*, *Caesāris*, *Balthassar*, *Balthassāris*, *Gaspar*, *Gaspāris* etc.

3. Takodjer kratak je rečeni naspor u *Par*, *pāris*, i sastav. *Compar*, *compāris*, *impar*, *impāris* etc. i u slidećim, *Hepar*, *hepāris*, *Bacchar*, *bacchāris*, *Nectar*, *nectāris*, *Vas*, *vādīs*, *Mas*, *māris*, *Anas*, *anātīs*, *Lar*, *lāris*, *Jubar*, *jubāris*, *Nar*, *nāris*.

4. Još kratak je naspor *A* u imenim dospivajućim na *s* u Nominativu, ako prid njim ima koji drugi suglasnik n. p. *Trabs*, *trābis*, *Daps*, *dāpis*, *Arabs*, *Arābis* etc.

IZNIMAK.

O imenim Grčko-latinskim.

82. *A quoque, et As Graecum breve postulat incrementum:*

83. *Atque X, ut Dropax, Antrax, cum Smilace, Climax.*

1. I Grčka polatinjena imena dovršujuća u Nominativu na

A ili As imaju kratak naspor A, kako *Pōema, pōemātis, Dogma, dogmātis, Pallas, pallādis, Olympias, olympiādis, Stemma, stemmātis, Cyclas, cyclādis etc.*

2. Po isti način izlazeća na X, kano, *Dropax, dropācis, Antrax, antrācis, Smilax, smilācis, Climax, climācis, Atax, atācis, Fax, fācis, Candax, candācis, panax, panācis, colax, colācis, Styraax, styrācis, Abax, abācis, Phylax, phylācis, Pharnax, pharnācis, Harpax, harpācis, arctophylācis etc.*

3. Ali njeka se izgovaraju na dugo, kako, *Ajax, ajācis, Syphax, syphācis, Phaeax, phaeācis, Thorax, thorācis.*

UPRAVA III.

O nasporu E imenah trećega Sklona.

84. *E crescens numero breviabit Tertia primo.*

85. *Verum protrahitur genitivus in enis, Iberque,*

86. *Ver, Halex, Locuples, Haeres, Mercesque, Quiesque,*

87. *Lex, Vervez, Halec, Seps, Plebs, Rex. Insuper adde*

88. *El peregrinum, Er, Es graecum: Aethere et aere demptis.*

1. Imena trećega Sklona imaju kratak naspor E u jednobroju, kako, *pultēris* od *pultis*, *grēgis* od *grex*, *pēdis* od *pes etc.*

2. Ali je dug u imenim izlazećim na *enis* u Genitivu, kano u *rēnis, splēnis, syrēnis* od *ren, splen, syren etc.* Takodjer u slidećim, *Ibēris* od *Iber, vēris, halēcis, locuplētis, haerēdis, mercēdis, quiētis, lēgis, vervēcis, sēpis, plēbis, rēgis*, od *ver, halex, locuples, haeres, merces, quies, lex, vervez, seps, plebs, rex.*

3. Ovima priloži imena inostranska svršujuća na *el* u Nominativu, n. p. *Daniel, Daniēlis, Samuel, Samuēlis, Michael, Michaiēlis etc.* Istojako imena Grčka, koja imaju Nom. na *er* ili *es*, kao *crater, cratēris, character, charactēris, lebes, lebētis, tapes, tapētis etc.* Ali se iznimaju ova dva *aer, aēris, aether, aethēris.*

UPRAVA IV.

O nasporu I oli Y imenah
trećega Sklona.

89. *Corripiet pariter crescens I Tertia primo*
90. *In numero. At graecum patrium producit in inis;*
91. *Gryps, Vibex, Nesis, Lis, Dis, Glis, addito Samnis.*
92. *Et Vis, quae crescit pluralis casibus, adde.*
93. *Ix produc; breviato Histrix cum Fornice, Varix,*
94. *Coxendix, Choenixque, Cilix, Natrrixque, Calixque:*
95. *Adde et Erix et Onix, Nix, Pixque, Salixque, Filixque.*
96. *Sardonycis, Calycis, Laricis. Sit Bebricis anceps.*
97. *Sed brevibus junges, in Gis cum patrius exit.*
98. *Coccyx, coccygis, Mastix, mastigis amabit.*

1. Imena trećega Sklona imadu naspor I oli Y kratak u jednobroju, n. p. *principis, carminis, ordinis, chlamidis; chalybis* etc. od *princeps, carmen, ordo, chlamys, chalybs.*

2. Al' imena Grčko-latinska imaju dug naspor I u Genitivu dovršujućem na *inis*, n. p. *Delphinis, Salaminis, od Delphina, i Salamis.* Takodjer slideća, *griphis, vibicis, nesidis, litis, ditis, gliris i Samnitis*; od *gryps, vibex, nesis, lis, dis, glis, samnis.* Još amo spada *Vis*, koje je starinom imalo Genitiv *viris*, a sada samo ima naspor u večebroju, *vires, virium, viribus* etc.

3. Dug je naspor izlazećih u Nom. na *ix* ol *yx*, n. p. *felicis* od *felix, bombicis* od *bombyx.*

4. Al je kratak u slidećih, *histrix, icis, fornix, icis, varix, icis, coxendix, icis, choenix, icis, cilix, icis, natrrix, icis, calix, icis, erix, icis, onix, icis, nix, nixis, pix, picis, salix, icis, filix, icis, Sardonix, icis, Calyx, icis, Larix, icis.*

5. Nu *Bebryx* ima obćen naspor; jer bo se nahodi i dug i kratak.

6. Pridruži kratkim ona imena, koja u Genitivu svršuju na *gis*, n. p. *Styx, stigis, Strix, strigis, Phryx, igis, Vix, vicis.*

7. Ma *Coccyx* i *Mastix* imaju naspor dug, *coccigis, mastigis.*

UPRAVA V.

O nasporu *O* u imenim trećega Sklona.

99. *O crescens numero producimus usque priore.*
100. *O parvum in Graecis brevia, producto magnum.*
101. *Corripitur genitivus Oris, quem neutra dedere*
102. *Nomina; sed produc Os, oris. Sit brevis Arbor,*
103. *Et Lepus et Pus compositum; Bos, Compos, et Impos.*
104. *Adde his Cappadocem, Allobrogem cum Praecoce et*
Obs, Ops:
105. *Verum produces Cercops, Hydropsque, Cyclopsque.*

1. Na dugo se izgovara naspor *O* u jednobroju imenah trećega Sklona, n. p. *Sol, sôlis, vox, vöcis, decor, decöris, sermo, sermönis, lepor lepöris etc.*

2. Kratko je malo *o*, iliti omikron, a dugo veliko *O*, iliti omega, u besidam Grčko-latinskim, t. j. mnoga imena Grčka, kojim se služe Latini, imadu kratak naspor *O*, jer ga Grci pišu s' omikron-om, n. p. *Macedönis, Amazönis, Sindönis etc.* od *Macëdo, Amazon, Sindon*; i obćenito sva imena vlastita na or l on izlazeća, n. p. *Nestor, öris, Castor, öris, Lycaon, önis, Philemon, önis, Amphion, önis etc.* A mnoga druga, koja pišu Grci s' omega, imadu naspor dug, n. p. *Solon, önis, Agon, önis, Heros, öis, Minos, öis, Tros, öis, Simon, önis, Sicyon, önis etc.* Ali *Orion* i *Aegon* imadu obćen naspor Genitiva na *onis*.

3. Skraćuje se naspor *O* Genitiva dospivajućega na *oris* u imenim sridnjega spola, n. p. *marmöris, tempöris, aequöris etc.* od *marmor, tempus, aequor*. Ail je dug u imena *os, öris*, usta, i u komparativim neutrim *majöris* od *majus, minöris* od *minus etc.*

4. Naspor *O* kratak je u imenim *arbor, öris, lepus, öris, memor, öris*; i u sastavljenim od *pus*, n. p. *tripus, ödis, oedipus, ödis*; još u *bos, bövis, compos, ötis, impos, ötis*; takodjer u *Cappadox, öcis, Allobrox, ögis, praecox, öcis*; i u imenim, koja dovršuju u Nom. na *obs* i *ops*, n. p. *scrobs, scrobis, inops, inöpis, dolops, öpis, ops, öpis, Aethiops, öpis, cecrops, öpis etc.*

5. Ali je dug isti naspor u ovim *cercops, opis, hydrops, opis, cyclops, opis*.

6. Imena narodah običajno imadu kratak naspor, n. p. *Saxones, Senones, Lingones, Britones, Teutones, Vascones etc.* Imaju ga duga *Vectones, Burgundiones etc.*

UPRAVA VI.

O nasporu U imenah trećega Sklona.

106. *U brevia incrementa feret; sed casus in Udis,*

107. *Uris et Utis ab Us, recto producitur: et Fur,*

108. *Lux, Frux. Sit brevis Intercusque, Pecusque, Ligusque.*

1. Naspor *U* kratak je u imenim trećega Sklona, n. p. *Consul, Consulis, turtur, turturis, angur, auguris, dux, ducis, exul, exulis, murmur, uris etc.*

2. Ali je dug naspor *U* imenah dovršujući u Nominativu na *us*, a u Genitivu na *udis*, ili *uris*, ili *utis*, n. p. *palus, udis, tellus, telluris, virtus, utis, mus, muris, incus, incudis etc.* Takodjer je dug u ovim *Fur, uris, lux, lucis, frux, frugis*. Još nadodaj i *Pollux, Pollucis*.

3. A kratak je u ovim trima, *intercus, utis, pecus, udis, Ligus, uris*.

UPRAVA VII.

O nasporu A, E, I, O, U, imenah većebrojnih.

OPOMENA. Naspori većebrojni jesu one slovke, koje u neupravnim padežim nadlaze Nominativ istoga većebroja: i toliko je nasporah, koliko je veće slovakah u rečenim padežim preko Nominativa. Na te dakle naspore spada ova uprava.

109. *Pluralis casus si crescit, protrahet A, E,*

110. *Atque O; corripies I, U: verum excipe Bubs.*

1. Kad imena većebrojna uzrestaju preko Nominativa u ostalim padežim, imaju duge naspore *A, E, O*, n. p. *musae, musarum, dies, diernum, viri, virorum, nos, nobis etc.*

2. A naspori I, i U imadu kratke, n. p. *patres, patribus, matres, matribus, gradus, gradibus, artus, artibus*. Iznima se *Būbus*, od *bovibus*, u kom je dug.

UPRAVA VIII.

O nasporu ričih (*verborum*) na A i E.

111. *A crescens producit; Do incremento excipe primo.*
112. *E quoque producunt verba incrementa. Verum*
113. *Corripiunt E ante R Ternae duo tempora prima.*
114. *Sed Reris, vel Rere datur penultima longis*
115. *Sit brevis E, quando Ram, Rim, Ro adjuncta sequuntur.*
116. *Et Beris, atque Bere in verbis brevialo Futuris.*
117. *Corripit interdum Steterunt, Dederuntque Poeta.*

1. Dug je naspor A u ričma, o. p. *amas, amābam, stas, stabām, stāmus* etc. Ali se iznima prvi naspor riči *Do, as, i* njezinih sastavljenih, jere je kratak, n. p. *dābam, dātis, dābo, dārem* etc. *circumdābam, circumdābo, venumdārem* etc. U ostalim pak slovkam rečeni naspor A dug je i u ovih ričih, kako, *dabātis, dabāmus* etc. *circumdabāmus, venumdabātis* etc. — Pažljivo, da je u *abundāre, redundāre, mundāre* duga pridzadnja slovka, jer oisu sastavljene od *do, as*, nego od *undo, as, undavi* etc.

2. Još i naspor E dug je u ričma, o. p. *stēbam, amēmus, dēmus, docētis, rēbar, legērunt* etc.

3. Ali dva prva vrmena trećega sprežanja, t. j. *imperfectum conjunctivi* toliko činivo koliko trpivo, *praesens indicativi passivi, infinitum activi*, još *imperativum passivi*, imadu kratak naspor E, kad ga slidi R, o. p. *Legērem, legērer; legēre; legēris, ol legēre; legēre ol legitor tu*. Tako depooenske, *sequēris, sequēre, sequērer* etc.

4. No pridzadnja slovka kipa izlazećega na *reris* ol *rere*, doga je i u ričma trećega sprežanja, o. p. *legerēris* oli *legerēre; sequerēris* ol *sequerēre* etc.

5. Kratak je naspor E u ričma, ako ga slide ove slovke *ram, rim, ro*, n. p. *amavēram, amavērim, amavēro, ēram, fuēram, fuērim, fuēro, legēram, legērim, legēro*, isto tako i

u ostalim kipovim, *amavēras*, *amavērat* etc. Još i u Futurim ričih trpivih dovršujućih na *beris* ol *bere*, n. p. *amabēris*, *amabēre*; *docebēris*, *docebēre* etc.

OPAZ. 1. Samo Pjesnici kadkad izgovaraju na kratko naspor *E* prid dovrškom *runt* u prošastom indikativa, n. p. na msto *stetērunt* govore *stetērunt*, *dedērunt*, *dedērunt* etc. 2. njeke riči drugoga sprezanja imajuće dug naspor *E*, budući bile starinom trećega sprezanja, zato se kadkad nahode s' kratkim nasporom *E*, u imperfektu konjunktiva, oli u infinitivu, n. p. *fulgēre*, *servēre* etc. od starih *fulgo*, *servo*, na msto *fulgeo*, *serveo*.

UPRAVA IX.

O nasporim I, O, U, u ričma.

118. *Corripit I crescens verbum: producitur Ivi*
119. *Praeteritum: sed Imus brevitur; deme velimus,*
120. *Nolimus, Simus, quaeque hinc composita dabuntur:*
121. *Tum quodvis quartae incrementum I protrahe primum.*
122. *Ri conjunctivi possunt variare Poetae.*
123. *O incrementum produc: U corripe semper:*
124. *Illinc tamen excipias verbi incrementa futuri.*

1. U ričma je naspor I kratak, n. p. *legimus*, *amabimus*, *dicimus*.

2. Naspor I u prošastom na *ivi*, dug je, n. p. *audīvi*, *petīvi*, *quaesīvi* etc.

3. Ali je kratak prid dovrškom *imus* osobito u prvom kipu većebrojnom prošastoga, n. p. *Venimus*, *vidimus*, *audivimus*, *quaesivimus* etc.

4. Iznimaju se *velimus*, *nolimus*, *simus*, i od tizih sastavljene, ko *adsimus*, *possimus*, *maimus*, koje i prid *mus* imaju dugo.

5. Dug je svaki prvi naspor I, u ričma četvrtoga sprezanja, n. p. *imus*, *sentitis*, *auditis*, *venimus* etc. od *is*, *sentis*, *audis*, *venis*.

6. Prosto je Pjesnicim izgovarati na dugo ili na kratko *ri* prid *mus*, i *tis* vezivnika, n. p. *fecerimus*, *dederimus*, *feceritis*, *dederitis* etc.

7. Naspor *O* vazda je u ričma dug, n. p. *estôte, itôte, scitôte*, od *es, is, scis* etc. A naspor *U* vazda je kratak, n. p. *volûmus, possûmus, adsûmus* etc.

8. Ali iz ovoga zadnjeg iznima se *U* dionstvâh došastih, n. p. *futûrus, ventûrus, amatûrus, lectûrus* etc.

III. O SLOVKAM ZADNJIM.

OPOMENA. Svaka besida dospiva ili na jedan samoglasnik, ili na dvoglasnik, ili na samoglasnik s' jednim suglasnikom, ili na samoglasnik s' dva suglasnika ili jedno dvostruko. Ako na dvoglasnik ili slovo dvostruko, tada je uvijek slovka duga, n. p. *heu, Orpheu, exlex*; takodjer je duga ako na samoglasnik i dva suglasnika, n. p. *dant*, i to po upravam pod brojem 8, i 9. Dakle slideće uprave razgledaju dovrške na jedan samoglasnik, i na jedan suglasnik kad je prid njim samoglasnik.

UPRAVA I.

O slovu A na svrhi besidah.

125. *A finita dato longis: Ita, Postea deme,*
126. *Eja, Quia et Casus omnes: sed protrahe sextum.*
127. *Productis Graecos casus adjunge vocandi.*

1. Dugo je *A* na svrhi besidah, n. p. *laudā, ultrā, contrā, trigintā, intereā* etc.

2. Iznimaju se iz ove uprave *itā, postea, ejā, quā*, i svi padeži imenah dovršujućih na *A*, n. p. *musā, templā, Palladā, Genuā* etc. Samo u šestom padežu t. j. Ablativu dugo je, n. p. *a musā, Poetā, Fabulā* etc.

3. Dugo je *A* na svrhi Vokativah ričih Grčko-latinskih, koje izlaze u Nominativu na *as*, n. p. *Thomā, Aeneā, Pallā*, od *Thomas, Aeneas, Pallas* etc. Ako li na *es* izlaze u Nom. tad je kratko, n. p. *Orestā*, od *Orestes* etc.

UPRAVA II.

O slovu E na svrhi besidah.

128. *Corrippe E: sed Primae, Quintaeque vocabula produc,*
129. *Atque Fame, Tempe, Cete, Fermeque, Fereque.*

130. *Adde Doce similemque modum et Monosyllaba, prae*

131. *Encliticas ac Syllabicas: nec non (Male dempto*

132. *Ac Bene) produces adverbia cuncta secundae.*

1. Kratko je *E* na kraju riječi, n. p. *sermonē, impunē, illē, suavē etc.*

2. Ali je dugo u imenim Grčko-latinskim prvoga sklona, n. p. *Calliopē, Anchisē*; i u Ablativim sklona petoga imenah Latinskih, n. p. *Diē, speciē, rē, faciē etc.* Takodjer u *famē, tempē, cetē, fermē, ferē, papē, ohē.*

3. Još je dugo u Imperativu za jednobroj drugoga Sprozanja, n. p. *docē, tacē, monē etc.* Ali *vale, cave, vide*, nalaze se štokad i s' kratkim.

4. Dugo je *I* u jednoslovčanim (*monosyllabis*), n. p. *mē, nē, tē, sē etc.* Izimaju se 1. zaspojke iliti sastavljenice *quē* na misto *et*, *rē* na misto *vel*, i uē upitno; 2. zaslovke (*voces syllabicae*), *cē, tē, ptē, psē*, n. p. *hoscē, tutē, suaptē, reapsē*, jerbo su kratke.

5. Produlji zadnje *e* u prislovim izvedenim iz pridavnikah drugoga Sklona, n. p. *doctē, piē, mininē, egregiē etc.* Izvan *benē, malē, infernē*, i *supernē*, u kojim je kratko.

UPRAVA III.

O zadnjem *I*, u besidam.

133. *Prode I; brevia Nisi cum Quasi, Graecaque quintae.*

134. *Jure Mihi variare, Tibique, Sibique solemus.*

135. *Corripies Ibi, Ubi melius, dissyllabon et cui.*

1. Dugo je *I* na svrhi besidah, n. p. *pāi, fieri, legi, veni, monti etc.*

2. A kratko je u *Nisi* i *Quasi*, u vokativim imenah grčkih petoga sklona, spadajućih na treći sklon Latinski, n. p. *O Daphni, o Alexi, o Amarylli etc.* Ma dativi istih imenah imaju ga obćeno, t. j. kratko na grčku, a dugo na latinsku, n. p. *Paridi, Palladi etc.*

3. Obćeno je *I* zadnje u *mihi* ol *mihi*, *tibi* ol *tibi*, i *sibi* ol *sibi*.

4. Bolje je izgovarat na kratko zadnje *l*, u *ibi*, *ubi*, i *cui* kad je od dvi slovke; tako i u sastavljenim *sicubi*, *necubi*, premda se nahode i na dugo.

UPRAVA IV.

O zadnjem *Ohu* besidah.

136. *O datur ambiguus; Graeca et Monosyllaba longis;*
137. *Ergo, pro causa, Ternus, Sextusque secundae,*
138. *Atque Adeo, atque Ideo, atque Adverbis nomine nata.*
139. *Sed Cito corripies, Modoque et Scio, Nescio et Immo,*
140. *Et duo. Sit varium Sero, et conjunctio Vero.*

1. Obćeno je *O* na svrhî besidah, u. p. *sermō* ili *sermō*, *ambo*, *video*, *ego* etc.

1. Ali dugo je u imenim Grěko-latinskim izlazećim na *omega*, u. p. *Clīō*, *Alectō*, *Didō*, *Calypsō*; i u jednoslovćanim, n. p. *stō*, *dō*, *prō*, *ō* etc. još i u *ergō* kad zlamennje *porad*; takodjer na svrhî Dativa i Ablativa imenah drugoga Sklona, n. p. *templō*, *ab herō*, *a Dominō*, *virō*, *bonō* etc. još u *adeō*, *ideō*, *ultrō*, *citrō*, *intrō*, i u svim Prislovim na *o*, dolazećim iz Dativa ili Ablativa na *o*, n. p. *tantō*, *meritō*, *tutō*, *subitō*, *postremō* etc. Medjuto kratko je u *citī*, *modō*, *sciū*, *nesciō*, *immō*, i *duō*.

3. Obćeno je *o*, u *sero* i *vero*, kad je sastavak.

UPRAVA V.

O zadnjim slovin *U*, *B*, *D*, *T*, u besidam.

141. *U semper produc; B, D, T, corripe semper.*

1. Slovo *U* na kraju rićih vavik je dugo, n. p. *manū*, *gelū*, *diū*, *tū*, *factū*; *Panthū*, *Orpheū*, *Theseū*, *Jesū*, *Esā* etc.

2. Uvik je kratka posljednja slovka rićih dovršujućih na *b*, *d*, *t*; to se razumi došavši za samoglasnikom, n. p. *āb*, *ād*, *ēt*, *dixit* etc. Ali rići svršujuće na *t* često su duge rad skraćenja slovakah, kano kad iz tri slovke učino se samo dvi, n. p. *obit*, *inīt*, *petīt*, na misto *obiit*, *iniit*, *petiit* etc.

UPRAVA VI.

O slovím zadnjim C, L, M.

142. *C longum est: varium Hic pronomen: corripe Donec,*
143. *Et Nec: Fac pariter malunt breviare Poetae.*
144. *Corripe L; at produc Sal, Sol, Nil multaque Hebraea.*
145. *M vorat Ecthipsis: Prisci breviare solebant.*

1. Dugo je C na svrhi ričih, n. p. *sic, hōc, adhūc, etc.* Prislov *hic* ovde, dug je; a zalmenak *Hic* ovi, obćen je. Kratko je u *donēc* i *Nēc*, a i *Fāc* kod Paetah, premda se nalazi i dugo.

2. Kratko je zadnje L, n. p. *Annibāl, Consūl, nihil, procūl, semēl etc.* Ali je dugo u *sāl, sōl, nīl*; i u mnogim imenim žudinskim, kako, *Gabriēl, Samuēl, Ismaēl etc.*

3. Figura Ecthipsis zasrkuje, ili izliskuje slovo M, a stari su ga izgovarali kratko, ko *sōspītēm ereptum*, a sada se vidi u sastavljenom *circumēgo*. Ali ovo je samo za Piesnikah.

UPRAVA VII.

O slovu N, na kraju besidah.

146. *N longum est Graecis pariter, pariterque Latinis.*
147. *En brevia, quod format Inis brevis. Graeca secundae*
148. *Jungimus, et quartum, si sit brevis ultima Recti.*
149. *Forsitan, In, Forsan, Tamen, An, Viden adjice curtis.*

1. N na kraju besidah dugo je i u grčko-latinskim i u samo latinskim ričma, n. p. *Titān, Calliopēn, Hymēn; quīn, sīn, nōn, ēn etc.*

2. Kratak je Nominativ na en, koji ima Genitiv na *inis*, tako i Akuzativ, ako su imena sridnjega spola; n. p. *eamēn; inis, sumēn, inis, lumēn, inis, nomēn, inis, tibicēn, inis etc.*

3. Krate se i zadnje slovke na n, imenah Grčko-latinskih spadajućih na drugi Sklon latinski, n. p. *Ihōn, Pelōn etc.* ovaka bo latinski imaju *Ihūm, Ihī etc.* Još i Akuzativi potičućih iz No-

minativa na *os*, ili Nominativa kratka, n. p. *Dedalōn*, *Delōn*, *Troilōn*, *Paphōn*, *Pelōn*, od *Dedalos etc. Thesin*, *Alexin*, *Eginān*, *Adonin*, *Phedrān*, *Majōn etc.* od *Thetis*, *Alexis*, *Eginā etc.*

4. Kratkim pridruži *Forsitān*, in, *forsān*, *tamēn*, *ān*, *vidēn*, namisto *vides ne?* tako i ove *nostin*, *vīn*, *aīn*, za *nosti ne*, *vīs ne*, *aīs ne*.

UPRAVA VIII.

O slovu R na svrhi ričih.

150. *R breve : sed longum est Far, Par cum pignore Lar, Nar.*

151. *Cur, Fur, cum Graecis, quibus est genitivus in Eris.*

152. *Addito Iber; sed Cor melius breve: Celtiber anceps.*

1. Kratko je zadnje *R*; n. p. *puēr*, *rectōr*, *vīr*, *pēr*, *pre-cōr etc.*

2. Ali je dugo u *fār*, *pār*, i sastav. *impār*, *compār*, *sup-pār*; tako u *lār*, *nār*, *cūr*, *fūr*, *vēr*; i u Grčko-latinskim, koja su u Genitivu na *eris*, n. p. *Sotēr*, *ēris*, *aēr*, *aethēr*, *cratēr*, *caractēr etc.* još *lēr*; *Cōr* bolje je kratko; a *Celtiber* obćeno.

UPRAVA IX.

O dovršku As.

153. *As produc. Quartum Graecorum Tertia casum*

154. *Corripit, et Rectum, si in adis breve patrius exit.*

1. Dug je dovršak *As*, n. p. *musās*, *amās*, *aetās*, *pietās etc.* Samo se vadi *anās*, *anātis* patka.

2. Imena Grčko-latinska trećega Sklona imaju kratko *as* u Akuzativu većebrojnomo, n. p. *Arcadās*, *Heroās*, *Amazonās*, *Cycladās*; a tako i Nominativ jednobrojni, ako čini Genitiv na *adis*; n. p. *Pallās*, *adis*, *Arcās*, *adis*, *Lampās*, *adis etc.*

UPRAVA X.

O dovršku Es.

155. *Es quoque produces. Breviat sed Tertia rectum,*

156. *Quum patrii brevis est crescens penultima Pes hinc*

157. *Exelpitur, Paries, Avies, Abiesque, Ceresque.*

158. *Corripe at Es de Sum et Penes, et pluralia Graeca.*

1. Prodigljuje se dovršak *Es*, n. p. *patrēs, totiēs, trēs, docēs etc.*

2. Ali treći Sklon ima kratak Nominativ na *es*, kada je kratak naspor u pridzadnoj slovk Genitiva, n. p. *milēs, itis, divēs, itis, equēs, itis, segēs, ētis etc.* Iznimaju se iz ove uprave, *Pēs*, i sastav. *compēs, sonipēs, alipēs, bipēs, tripēs*; takodjer *pariēs, ariēs, abiēs, cerēs*; jer premda imaju kratak naspor u Genitivu dug im je dovršak *ēs*; kakono i druga Grčko-latinska, n. p. *Anehisēs, Alcīdēs etc.*

3. Kratko je *ēs*, drugog kipa riči *sua*, i sastavljenih *adēs, potēs etc.* takodjer *penēs*, i u Grčko-latinskim imajućim na *es* Nominativ i Vokativ većebrojni, n. p. *Troēs, Amazonēs, Arcadēs etc.* Još u Grčko-latinskim sridnjeg spola, n. p. *Cacothēs, Hippomanēs, Panacēs etc.*

UPRAVA XI.

O svršetkim *Is* i *Ys*.

159. *Corripies Is, et Ys. Pluralis excipe casus.*

160. *Glis, Sis, Vis verbum ac nomen, Nolisque, Velisque.*

161. *Audis cum sociis. Quorum est Genitivus in Inis,*

162. *Entis-ve, aut Itis longum, producito semper.*

1. Kratak je svršetak *is* i *ys*, n. p. *ducīs, patrīs, cīs, īs, ais, clamīs, chefīs etc.*

2. All dugo je *is* u većebroju, n. p. *armīs, nobīs etc.* tako u *glīs, sis, possīs, adsīs etc.* *is* bilo ime bila rič od *rolo, noīs, velīs, malīs*; i *audīs* sa svim ostalim drugim kipovim jedno-brojnim četvrtoga Sprezanja, n. p. *sentīs, uescīs, fis, haurīs etc.* Još i *faxīs, ausīs etc.*

3. Takodjer vazda je dugo *is* imenah trećega Sklona, koja imaju dug Genitiv na *inīs*, ol *ētis*, ol *itis*, n. p. *Salamīs, Salamīnis, Simoīs, Simoētīs, lis, litīs*; tako i prislovi *gratis* i *forīs*. Koja pak imaju Genitiv kratak, takl je i Nominativ, n. p. *Sanguīs. īnis*

UPRAVA XII.

O dovršku *Os*.

163. *Vult Os produci. Compos breviatur et Impos,*
 164. *Osque ossis, Graecorum et neutra; et cuncta secundae*
 165. *Addicta Ausonidum; Graecus genitivus et omnis.*

1. Treba produljiti zadnju slovku *Os*, n. p. *hōs, librōs, virōs, nōs, rōs, honōs, ōs ōris, lepōs etc.*

2. Ali skraćuje se u *compōs, impōs, praepōs*, i *ōs ossis*; tako u imenim Grčko-latinskim sridnjeg spola, n. p. *Melōs, chaōs etc.* i u svim ostalim grčkim, koja spadaju na drugi sklon latinski, n. p. *Arctōs, Tyrōs, Illiōs*; latinski bo imadu *Aretus, i, Tyrus, i, Ilium, ii etc.* Najposle u svim Genitivim Grčkim na *os*, koja se privode na treći Sklon latinski, n. p. *Palladōs, Arcadōs, Tethyōs etc.*

UPRAVA XIII.

O svršetku *Us*.

166. *Us breve ponatur. Produc Monosyllaba; quaeque*
 167. *Casibus increscunt longis, et Nomina quartae,*
 168. *Excepto Recto, et Quinto; et quibus exit in untis*
 169. *Patrius; et conflata e Pus; contractaque graeca*
 170. *In Recto ac Patrio, et venerandum Nomen JESUS.*

1. Kratka je slovka poslednja *Us*, n. p. *corpūs, intēs, meūs etc.*

2. Ali duga je u jednoslovčanim (*monosyllabis*), n. p. *plūs, thūs, sūs etc.* isto u svim imenim padeže neupravne imajućim s' nasporom dugim, n. p. *salūs, ūtis, palūs, ūdis, tellūs, ūris etc.* i u imenim četvrtoga Sklona, iznimiv nominativ i vokativ jednobrojni, i večebrojni dativ i ablativ koji su kratki, n. p. *sensūs* genitiv jednobrojni, nominativ, akuzativ i vokativ večebrojni; a nominativ i vokativ jednobrojni imaju *sensūs*; dativ i ablativ večebrojni *sensibūs*.

3. Po isti način duga je u imenim Grčko-latinskim dospivajućim u Genitivu na *untis*, n. p. *Opūs, untis, Amatūs, untis;*

Phitūs, untis etc. i u sastavljenim od *pūs*, n. p. *tripūs, Melampūs*; premda *Aedipus* i *Polypus* mogu imat i kratku.

4. Još je duga u Genitivim skraćenim imenah ženskih Grčko-latinskih, koja iz Nominativa na *o*, imaju Genitiv na *us*, n. p. *Sappho, ūs, Calypso, ūs, Dido, ūs; Clío, ūs, Mantho, ūs etc.* Najposle u PRESVETOM IMENU *Jesūs*.

POGLAVJE DRUGO

DE ORTHOGRAPHIA-O PRAVOPISU.

Orthographia-pravopis, jest zanat, ili dio Slovnice, koji nas uči upravno pisati, za da se govorenje nezamrsi: za to pak dostignuti valja pazit na spajanje i razpajanje slovakah, i na razgodke.

DE NEXU CONSONANTIUM ET RECTA SYLLABARUM DIVISIONE.

O spajanju suglasnikah i razpajanju slovakah.

UPRAVA I. Isti suglasnik (*consonans*) nigda se nedvostručil na početku, ni na svrhi beside. Ako li se podvostručil u sridi, tada jedan spada na samoglasnik, koji je prid njim, a drugi na onl, koji je za njim, n. p. *an-nus, intel-ligo, mit-to, neces-sitas*, t. d.

UPRAVA II. U besidam sastavljenim, pridstavakah suglasnici, bio jedan ili ih više, imadu se spajat s' pridtiućim samoglasnikom, n. p. *ab-eo, ex-oro, ob-ruo, trans-eo, transfero, abs-tineo, dis-traho*, jer su sastavljene od pridstavakah *ab, ex, ob, trans, abs, dis*.

UPRAVA III. Došav u prostoj besidi jedan suglasnik medju dva samoglasnika, spaja se sa slidećim, n. p. *fi-lius, e-xemplum, u-ti-li-tas*. A u sastavljenim, ko smo gori rekli, spaja se s' pridtiućim, n. p. *ab-undo, per-uro*; i u grčkim *synagoga, syn-odus, ex-odus*, t. d.

UPRAVA IV. Suglasnik *S*. nigda se nespaja s' pridlazećim ga samoglasnikom, izvan kad bi se podvostručilo, ili rie bila sastavljena; nego, zajedno sa slidećim ga suglasnikom, pridru-

tuje se posliđnjemu samoglasniku. Dakle ovako slideće slovke razdili, n. p. *a-scia*, *a-sbestus*, *e-sca*, *di-sco*, *o-scito*, *a-sper*, *a-spis*, *he-sperus*, *hi-spitus*, *hi-spanus*, *ho-spes*, *a-strum*, *a-sphallites*, *ve-stis*, *i-ste*, *o-stendo*, *no-ster*, *u-stus*, *i-sthmus*, t. d.

UPRAVA V. Slova dvostruka *X*, *Z*, i tekuća *L*, *M*, *N*, *R*, kada se podvostruče, ili kada u sridi beside stoje prid drugim suglasnikom, imaju se razdiliti, spoječ pridnje s' pridnjim samoglasnikom, a zadnje sa zadnjim, n. p. *sex-tus*, *al-ma*, *am-bigo*, *san-ctus*, *ar-ctus*; jerbo prid nijednim suglasnikom na početku beside nestoje; osim jedinoga *M*, koje dolazi prid *N*. n. p. *mna*, *Mnesteus*, *mnasylus*: zato ovako razdili, *o-mnis*, *so-mnus*, *Agame-mnon*, *clyte-mnestra*, i druge prilične.

UPRAVA VI. Ni ista mukla slova, kad su podvostručena, nespajaju se na početku beside, a ni s' drugim muklim ili poluglasnim, izvan s' ovim *bd*, *bl*, *br*, *cl*, *cm*, *cn*, *cr*, *ct*, *dm*, *dn*, *dr*, *fl*, *fr*, *phth*, *gl*, *gn*, *gr*, *pl*, *pn*, *pr*, *ps*, *pt*, *tl*, *tm*, *tr*, n. p. *bdellium*, *blandus*, *brachium*, *brevis*, *clarus* etc. Radi toga ako bi u sridi beside došla rečena slova, neimaju se razdijeljivati; dakle piši: *a-bdomen*, *A-bdera*, *he-bdomas*, *hybla*, *e-brius*, *so-brius*, *a-clides*, *A-cmon*, *Pyra-cmon*, *Alcmena*, *o-cnus*, *cy-cnus*, *a-eris*, *o-crea*, *di-ctum*, *do-ctor*, *mul-cta*, *tra-cto*, *profe-cto*, *Ca-dmus*, *A-dmetus*, *Aria-dne*, *A-dria*, *A-drastus*, *cathe-dra*, *Pa-phlagonia*, *da-phne*, *a-phractus*, *A-frica*, *A-phthonius*, *A-glaia*, *Ae-gle*, *a-gnus*, *i-gnis*, *a-grestis*, *A-grippa*, *hexa-pla*, *du-plum*, *thera-pnaeus*, *a-pricus*, *a-psis*, *sum-psi*, *a-ptus*, *ade-ptus*, *praece-ptum*, *prom-ptus*, *scri-ptum*, *volu-ptas*, *sce-ptum*, *A-tilas*, *a-trium*, *a-tramentum*, t. d. Ali valja paziti da nas neprivare riči sastavljene, n. p. *a-bdo*, *a-bluo*, *a-brumpo*, ovako nevalja, nego, *ab-do*, *ab-luo*, *ab-rumpo* etc. — A u njekim se neslažu pisci, n. p. neki bi htili da se razstavljaju ovako, *a-bsinthium*, *a-gmen*, *sti-gma*, *phle-gma*, *Ma-gdalena*; a neki, *ab-sinthium* etc.

DE INTERPUNCTIONE-O RAZGODCIM.

1. Razgodci (*interpunctio*) služe nam za izrazpolagati u pismu govorenje, da se mogu razabratl izreke cile i svaka

strana iz kojih su sastavljene, i razumiti se vas osnov pisma po nakani pisca. Kakogod ho nas uči narav da odahnućem i razlikovanjem glasa govorenje razdiľujemo i razaznavamo, tako treba da ga i u pismu razdiľujemo razgodcim, i po istim ga razaznavamo. A razgodci jesu :

1. *Punctum*-točka, pik (.), a stavlja se na završku govorenja, ili ti na svrhi svake podpune izreke (*in fine cujusque periodi*); dakle razdiľuje izreku od izreke. A u štivenju pokazuje, da se ima glas spustiti i odahnut.

2. *Bina puncta*-dvopik ili dvi točke, pod ovim znakom (:), koji se meću izmedju podulji udah (*membra*) iste izreke; još prid tudjim ričma, n. p. On reče: Svi su neharali. A u čitanju je zlamenje da se glas posпусти i uzdahne.

3. *Punctum et virgula*, ili *media nota* (;), koje se stavljaju izmedju pomanjih udah iste izreke; a to navlastito kad koje udo (*membrum*) zavisí o slidedećem, da brez njeg nemože stati. U štivenju znači isto što i dvopik.

4. *Virgula* ili *comma* (,), stavlja se za razlučiti najmanje strane izrekah, ko prid sastavcim, zaimencim prinosnim, izmedju imenah, kad se nabrojivaju brez sastavakah; i vokativi se običaju stavljat medju dvi virgule. U štivenju pokazuje da se pozastane, ali glas nespusta.

5. *Nota interrogandi*-upitna točka (?), stavlja se za svakim pitanjem bilo dugo ili kratko, bila čitava izreka ili samo jedna rič, n. p. Vidiš li ga? Nevidim. Tko si ti? *Quid simile?*

6. Kad se uzklikuje bilo u tugi ili veselju ili začudjenju, običajno se stavlja *linea recta* ovako (!); prenida neki sude, da je dosta staviti točku (*punctum*), n. p. *O me miserum! Quam magna domus Domini! O tempora. O mores. O jadnog meue!*

7. *Parenthesis*-zatvorak ili zaporka (), stavlja se, kad se u glavnoj izreci nalazi umetnuta koja druga izreka, brez koje ona može stati; dakle izreka umetnuta ogradi se dvima crt-kam, ili ako je kratka dvima *virgulam*, n. p. *Quae vis insit in his paucis verbis (plura enim committenda epistolae non erant) si attendes, quod facis, profecto etiam sine meis literis intelliges et aliquid habere, quod speres, etc. Cic. Ita, ut opinor, res nostrae procedunt.*

8. *Apostrophus* ('). kojim se malo kad služe pisci Latinski, meće se za ukazat, da je izostavljeno koje slovo, n. p. *Adeon'*, *men'*, *tun'*, *sati'*, *magi'*, *virtu'*, na misto *adeone*, *mene*, *tune*, *satis*, *magis*, *virtus*.

9. Kad se tudje riči navode običaju se stavljat dvi virgule (» oli «) prid prvom riču, a dvi za posljednjom ; a kadkad i prid svakim redkom.

10. Kad nadješ ovo zlamenje (-) medju ričma, razumi se da se govorenje prikljuje. Premda veće putah nezlamenuje drugo van razmak jednog izgovora od drugoga, i to za veću razgovitnost. A kad se stavlja veće točakah (....) razumi se takodjer da se govor prikljuje, oli izpuštajuć i izostavljajuć štogod iz govora, oli htuć da se drugi ositi po sebi onomu čega nedotiče, te ga dopuni.

OPAZ. Ničemu nisu toliko različitih mnenjah pisci, što su o razgodnim iliti interpunkcijam ; nu ovde smo naveli pravila obćenitije slijena.

DE LITTERARUM MAJUSCULARUM ET MINUSCULARUM USU.

1. Veliko slovo stavlja se na početku svakoga pisma. Na početku svakoga stiha u pjesmi. Izza svake točke (punkta).

2 U svim imenim vlastitim kipovah, n. p. *Petrus*, *Paulus*, *Venceslaus*, *Anna*, *Helena* etc. U prezimenim obiteljjah n. p. *Kraljević*, *Buconjić*, etc

3. Kad se pišu imena Carstvah, Kraljestvah, Državah, Otokah, Gradovah, Varošah, Mora, Jezerah, Riekah, Placidnah, t. d. n. p. *Austria*, *Bohemia*, *Polonia*, *Illyricum*, *Italia*, *Germania*, *Gallia*, *Dalmatia*, *Bosna*, *Hercegovina*; *Sicilia*; *Roma*, *Mostar*, *Sarajevo*, *Biograd*, *Zagreb*, *Beč*, *Carigrad*; *Sava*, *Drina*, *Neretva*; *Velobić*, *Velež*, *Trebević* etc.

4. Kad se pišu imena Blagdanah, Nankah, Dostojanstvah, n. p. *Petrov-dan*, *Ivan-dan*, *Gospoina*; *Bogoslovje*, *Mudro-znanstvo*, *Zemljopis*; *Papa*, *Car*, *Kralj*, *Ran*, *Knez*, *Vojvoda*, *Savjetnik*, *Sudac*, *Odvietnik* etc.

5. U Naslovim, n. p. *Presviti*, *Poštovani*, *Prepoštovani*. *Uzvišeni*, *Preuzvišeni*. *Uzoriti*; *Njegovoj Svetosti Papi*. *Njegovu*

Velléantstvu Caru, N. Visosti, Preuzvišenosti, Uzoritosti etc. Dragi Prijatelju, Brate, Roditelju, Častni Gospodine etc.

6. U imenim na koja želimo svrnut osobiti opaz čitatelja. I u mnogim drugim, koja se mogu iz štlvenja opaziti.

7. Što se tiče malih slovah samo pazi 1. da je lipše pisati dvoglasnike napose, nego zajedno, n. p. *mensae*, nego *men-sae*. 2. U ričma, koje imadu *c* u korenu, valja ga svagdi pisati a ne *t*, n. p. *Concio*, a ne *Contio*, jer je od ričl *cio*, oli *cio*; *audacia* od *audax* (*audacs*) etc. 3. Slova *y*, *ch*, *th*, *ph*, *rh*, pišu se samo u besidam Grèkim, i štokojim tudjim. Izvan što *ch* u nekim latinskim na misto slova *k*, n. p. *pulcher* etc.

DE ABBREVIATIONIBUS.

Često se susritaju njeka slova ili slovke samotno stavljena, koja čitavu rič zlamenuju; zato dobro je ovde staviti poglavitija.

A. C. Zlamenuje *Anno Christi*. — A. M. *anno mundi*.

N. T. *Novum Testamentum*. V. T. *Vetus Testamentum*. V. F. *Vetus Foedus*.

M. T. C. S. P. D. *Marcus Tullius Cicero salutem plurimam dicit*.

S. P. Q. R. *Senatus Populusque Romanus*.

P. E. *Patres Cōscripti*. Tako su se zvali Staroste (*Senatores*) Rimski.

S. C. *Senatus consultum*. P. S. *Plebiscitum*.

R. P. *Respublica*. Quir. R. *Quirites Romāni*.

Dict. *Dictator*. Mag. Eq. *Magister Equitum*.

Imp. *Imperator*. Tako su se starinom zvali Vojvode, a sada zlamenuje Car.

Pont. Max. *Pontifex Maximus*. Poglavica Svećenikah.

Cos. *Consul*. Coss. *Consules*. Cos. des. *Consul designatus*.

II. III. VII. Cos. *Secundum, tertium, septimum Consul*.

Proc. *Proconsul*. Procos. *Proconsules*. Pr. *Praetor*. Prett. *Praetores*. Proprr. *Propraetores*.

Quaes. *Quaestor*. Quaess. *Quaestores*. Proq. *Proquaestor*. Proqq. *Proquaestores*.

Tr. Pl. *Tribunus Plebis*. Tribb. Pl. *Tribuni Plebis*. Tr. Mil. *Tribunus Militum*.

Aedil. Cur. *Aedilis Curulis*. Aedill. *Aediles*. Cen. PP. *Censor Perpetuus*. Cent. *Centurio*. Centu. *Centuriones*.

Eq. R. *Eques Romanus*. Eq. Or. *Equestris Ordinis*.

V. Cl. Dict. Praet. Quaes. Triumph. etc. etc. *Vir Clarissimus, Dictatorius, Praetorius, Quaestorius, Triumphalis etc. etc.*

Cn. Cneus. Cn. L. *Cnei Libertus*. A. Aulus. C. Cajus. L. Lucius. M. Marcus. P. Publius. Q. Quintus. Ser. Servius. Sex. Sextius. T. Titus. D. Dacius. G. Gajus.

F. Kad stoji iza imena vlastitoga u Genitivu zlamenuje *Filius*, n. p. M. F. *Marci Filius*.

Ab. U C. *Ab Urbe condita*. Rimljani su brojili godine od postanka svoga grada Rima, zato su govorili: od postanka grada, razumeći Rim.

D. N. M. Q. E. *Devotus Numini Majestatique ejus*.

N A D O M E T A K

CALENDAE, NONAE, IDUS.

Za razumiti latinske pisce treba znat što su im kalende, None, Idus. Radi čega dobro je da upamtiš ove stihove (*versus*), iz kojih se poznaje koliko danah ima koji mjesec.

1. *Junius, Aprilis, Septemque Novemque tricenos,*
2. *Adde unum reliquis. Viginti Februus octo:*
3. *Quod si bissextus fuerit, superadditur unus:*
4. *Et tunc bis sexto Martis die rite calendas.*

A ovi drugi stihovi ukazuju *Quot Nonas, Idus i Calendas*, ima svaki mjesec.

5. *Principio mensis dices cujusque calendis,*
6. *Majus sex nonas, October, Julius et Mars:*
7. *Quatuor at reliqui. Dabit idus quilibet octo,*
8. *Post quas, quot lucas, totidem numerato calendas.*
9. *Hisque diem primum mensis superadde sequentis.*

1. Znaj da *Junius*-Lipanj, *Aprilis*-Travanj, *September*-Rujan, i *November*-Studeni, imadu po trideset danah; a svi ostali po trideset i jedan, osim *Februarius*-Veljača, u kom je dvadeset i osam danah, i ako je pristupna (*annus intercalaris*) koja se događa svake četvrte godine, tad ih ima dvadeset i devet.

2. Imas znat da su stari Rimljani razdijivali misece u kalende, none i idus. Svakog dakle miseca prvi dan zvali su *Kalendae*, a izgovarali bi u Ablativu *Calendis*, n. p. *Calendis Januarii*, prvi dan Sičnja; *Calendis Februarii*, prvi dan Veljače, t. d.

3. *Majus*-Svibanj, *Martius*-Lazak, Ožujak, *Julius*-Srpanj, *October*-Listopad, imadu šest *Nonah*, a svi ostali miseci imaju samo četiri *None*. — Daklen nasavši gdi god upisano *Quarto nonas Januarii*, razumi drugi dan Sičnja, *tertio nonas Januarii*, treći dan, *pridie nonas*, četvrti dan, *nonis Januarii*, peti dan istoga Sičnja; i tako u ostalim misecim, koji neimadu nego četiri *None*. A u druga četiri miseca imajuća šest *nonah*, kad se govori, *Nonis Maji*, *Martii*, *Julii*, *Octobris*, razumi se sedmi dan Svibanja, Ožujka, Srpnja, Listopada; *pridie Nonas Martii etc.* šesti dan Ožujka, i t. d. *tertio nonas Martii etc.* peti dan, *quarto nonas*, četvrti dan, *quinto nonas*, treći dan, *sexto nonas*, drugi dan Ožujka.

4. Izza *nonah* slide *idus*, n. p. *Octavo idus Januarii*, šesti dan Sičnja, *septimo idus*, sedmi dan, *sexto idus*, osmi dan, *pridie idus*, dvaesti dan, *idibus Januarii*, trnesti dan Sičnja; isto tako u ostalim misecim; osim onih četirih, koji imadu po šest *nonah*; u tizih bo, *octavo idus* zlamenuje osmi dan, *septimo idus*, deveti dan, i t. d. *pridie idus*, četernesti dan, *idibus*, petnesti dan, t. j. *Martii*, *Maji*, *Julii*, *Octobris*.

5. Posli *idus* slide *Kalende*. Misseci imajući trideset i jedan dan, četiri *none*, osam *idus*, imadu devetnest kalendah, i tako izlazi trideset i jedan dan. A ona četiri, koja imadu trideset i jedan dan, a šest *nonah*, osam takodjer *idus*, imadu sedamnest kalendah. Ostali miseci, koji imaju trideset danah, imadu osamnest kalendah. Najposie Veljača četiri *none*, osam *idusah*, šestnest kalendah. Kako se vidi u Tabuli.

6. Kad se broje kalende, uvik se slideći misec imenuje. n. p. *Decimo nono Kalendas Februarii*, zlamenuje, četernesti

dan Siënja; *Decimo octavo Calendas Februarii*, petnesti dan Siënja; i tako dalje sve brojeë natrag; *pridie Kalendas Februarii*, trideset i prvi dan Siënja; *Kalendis Februarii*, prvi dan Veljaëe.

OPAZ. 1. Negovori se *secundo nonas, idus, calendas*, veë *pridie nonas etc.* Što će reë, u oëi dana, ol prije na dan.

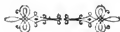
2. Govori se još n. p. *Quinto, quarto etc. pridie, calendas, nonas, idus Januarii ol Januarias*, tako *Februarii ol Februarias etc.* takodjer *nonis, idibus, Calendis Aprilis ol Aprilibus, Septembris ol Septembribus etc.*

3. Na misto *calendas* može reë, *ad calendas*, n. p. *decimo calendas*, ol *ad decimum kalendas etc.*

4. Ovo *calendas* piše se i s' *K l s' C*, *Kalendas i Calendas*.

5. Miesec *Julius*, kojemu je to svoje ime dao *Julius Caesar* Rimski, zove se i *Quintilis*: *Augustus*, tako prozvan od *Caesara Augusta*, nazivlje se i *Sextilis*.

6. Ovo ime kalende dolazi od Grëke rieë *kaleo*-zvati, jer bi prvi dan svakoga miseca puk sazivali, da mu naredbu razkažu. *Idus, iduum*, ženskog plemena, došlo je iz zabaëene rieë Latinske *idurare*-razdiliti; jer su stari na dva dila gotov jednaka mieseë razdiljivali.

TABELLA

CALENDARUM, NONARUM, IDUUM.

DIES	JANUAR. AUGUST. DECEMB.	MARTIUS MAJ. JUL. OCTOB.	APRIL. JUN. SEPTEMB. NOVEMB.	FEBRUAR. INTERCA- LARIIS	FEBRUAR. COMMUNIS
1	calendis	calendis	calendis	calendis	calendis
2	4 non.	6 non.	4 non.	4 non.	4 non.
3	3 non.	5 non.	3 non.	3 non.	3 non.
4	pr. non.	4 non.	pr. non.	pr. non.	pr. non.
5	nonis	3 non.	nonis	nonis	nonis
6	8 idus	pr. non.	8 idus	8 idus	8 idus
7	7 idus	nonis	7 idus	7 idus	7 idus
8	6 idus	8 idus	6 idus	6 idus	6 idus
9	5 idus	7 idus	5 idus	5 idus	5 idus
10	4 idus	6 idus	4 idus	4 idus	4 idus
11	3 idus	5 idus	3 idus	3 idus	3 idus
12	pr. idus	4 idus	pr. idus	pr. idus	pr. idus
13	idibus	3 idus	idibus	idibus	idibus
14	19 cal.	pr. idus	18 cal.	16 cal.	16 cal.
15	18 cal.	idibus	17 cal.	15 cal.	15 cal.
16	17 cal.	17 cal.	16 cal.	14 cal.	14 cal.
17	16 cal.	16 cal.	15 cal.	13 cal.	13 cal.
18	15 cal.	15 cal.	14 cal.	12 cal.	12 cal.
19	14 cal.	14 cal.	13 cal.	11 cal.	11 cal.
20	13 cal.	13 cal.	12 cal.	10 cal.	10 cal.
21	12 cal.	12 cal.	11 cal.	9 cal.	9 cal.
22	11 cal.	11 cal.	10 cal.	8 cal.	8 cal.
23	10 cal.	10 cal.	9 cal.	7 cal.	7 cal.
24	9 cal.	9 cal.	8 cal.	6 cal.	6 cal.
25	8 cal.	8 cal.	7 cal.	6 cal.	5 cal.
26	7 cal.	7 cal.	6 cal.	5 cal.	4 cal.
27	6 cal.	6 cal.	5 cal.	4 cal.	3 cal.
28	5 cal.	5 cal.	4 cal.	3 cal.	pr. cal.
29	4 cal.	4 cal.	3 cal.	pr. cal.
30	3 cal.	3 cal.	pr. cal.
31	pr. cal.	pr. cal.

RIEČNIK KRATKI

SUBSTATIVA.

<i>Hic. Aemulus, i</i> , unatiečitelj.	<i>Caro, nis</i> , meso.
<i>Aestus, us</i> , žestina.	<i>Causa, ae</i> , uzrok.
<i>Ager, i</i> , njiva.	<i>Coena, ae</i> , večera.
<i>Animus, i</i> , duh, duša.	<i>Cruz, cis</i> , križ.
<i>Annus, i</i> , godina.	<i>Culpa, ae</i> , krivica.
<i>Anus, i</i> , zadnjica.	<i>Cura, ae</i> , briga.
<i>Aries, etis</i> , ovčan.	<i>Hoc. Caput, itis</i> , glava.
<i>Arlus, us</i> , sglob.	<i>Coelum, i</i> , nebo.
<i>Astus, us</i> , privara.	<i>Castra, orum</i> , tabor.
<i>Auctor, ris</i> , početnik.	<i>Cor, dis</i> , srce.
<i>Haec. Acies, ei</i> , ostrina.	<i>Crimen, inis</i> , zločin.
<i>Aedes, is</i> , kuća.	<i>Hic. Deus, i</i> , Bog.
<i>Ala, ae</i> , krilo.	<i>Dolus, i</i> , privara.
<i>Acilla, ae</i> , služkinja.	<i>Haec. Dies, ei</i> , dan.
<i>Aqua, ae</i> , voda.	<i>Domus, us, i</i> , kuća.
<i>Ars, tis</i> , zanat.	<i>Hoc. Damnum</i> , kvar.
<i>Avis, is</i> , ptica.	<i>Dubium, ii</i> , dvoumnost.
<i>Aula, ae</i> , dvor.	<i>Hic. Faber, i</i> , kovač.
<i>Hoc. Aes, ris</i> , tuč, mld.	<i>Famulus, i</i> , sluga.
<i>Aerum, i</i> , doba, vlk.	<i>Flos, ris</i> , cvlt.
<i>Argentum, i</i> , srebro.	<i>Fumus, i</i> , dim.
<i>Aurum, i</i> , zlato.	<i>Fundus, i</i> , dno.
<i>Arma, orum</i> , oružje.	<i>Haec. Fama, ae</i> , glas.
<i>Hic. Bos, vis</i> , vó (vol).	<i>Fraus, dis</i> , privara.
<i>Barba, ae</i> , brada.	<i>Forma, ae</i> , slika, oblik.
<i>Bellum, i</i> , rat, boj.	<i>Formido, inis</i> , strah.
<i>Hic. Calamus, i</i> , pero.	<i>Fur, ris</i> , kradljivac.
<i>Caupo, nis</i> , krčmar.	<i>Hoc. Fanum, i</i> , crkva.
<i>Cruor, ris</i> , sukrvica.	<i>Far, ris</i> , brašno.
<i>Cumulus, i</i> , hrpa.	<i>Ferrum, i</i> , gvozđje.
<i>Haec. Calumnia, ae</i> , potvora.	<i>Frenum, i</i> , uzda.
<i>Calx, cis</i> , peta, kreč, klak.	<i>Frigus, oris</i> , studen.

- Funus, eris*, pokop.
Hic. Equus, i, konj.
Exsul, is, protiran, izagnanik
Hic. Gladius, ii, mač.
Globus, i, okrug.
Grex, gis, stado.
Gurges, itis, vlr.
Haec. Gratia, ae, milost.
Gloria, ae, slava.
Hoc. Gelu, u, led, zima.
Gluten, nis, tučkal.
Hic. Homo, inis, čovik.
Honor, oris, poštenje.
Hortus, i, bašča, vrt.
Hospes, itis, gost.
Hostis, is, neprijatelj.
Humor, oris, vlaga.
Haec. Herba, ae, trava.
Humus, i, zemlja, tle.
Hiems, is, zima.
Hoc. Habitatulum, i, pr-
 bivaliste.
Hic. Ignis, is, vatra.
Jocus, i, šala, lgra.
Haec. Ira, ae, ljutitost.
Hoc. Jus, ris, pravda, čorba.
Hic. Lapis, dis, kamen.
Limes, tis, medja.
Limus, i, blato.
Locus, i, misto.
Lumbus, i, bok.
Haec. Lacryma, ae, suza.
Lana, ae, vuna.
Laus, dis, hvata.
Lex, gis, zakon.
Lima, ae, turpija.
Lux, eis, svitlost.
- Hoc. Lac, tis*, mliko.
Lignum, i, drvo.
Linum, i, lan.
Lorum, i, kaiš.
Hic. Magister, i, meštar.
Mas, ris, mužko.
Miles, itis, vojniki.
Modus, i, način.
Mons, tis, brdo, planina.
Mos, ris, običaj.
Haec. Manus, us, ruka.
Mater, tris, mater.
Mens, tis, pamet.
Minae, arum, prltnja.
Moles, is, težina.
Mola, ae, mlin.
Mulier, ris, žena.
Mors, tis, smrt.
Hoc. Munus, ris, dar.
Membrum, i, udo.
Mendum, i, pogrška.
Murmur, ris, mrmoranje.
Nervus, i, žila.
Nodus, i, uzó.
Haec. Navis, is, ladja.
Nex, cis, smrt.
Nox, tis, noć.
Nix, vis, snig.
Nubes, is, oblak.
Nux, cis, orah.
Hic. Orbis, is, okrug, svit.
Ordo, nis, red.
Haec. Olea, ae, maslina.
Opes, pum, bogatsivo.
Opinio, nis, mnenje.
Hoc. Onus, eris, brime.
Opus, eris, dilo.

- Os, ris*, usta.
Os, ossis, kost.
Hic. Pater, tris, otac.
Pavor, ris, strah.
Penus, us, i, u, jestbina.
Pes, dis, noga.
Piscis, is, riba.
Populus, i, puk.
Pullus, i, pilo, ždribe.
Haec. Pars, tis, dio.
Pestis, is, kuga.
Poena, ae, pedipsa.
Hoc. Pretium, ii, cina.
Periculum, i, pogibil.
Pignus, oris, zalog.
Probrum, i, sramota.
Hic. Radius, ii, zrak.
Remus, i, veslo.
Rivus, i, potok, vrutak.
Ros, ris, rosa.
Ructus, us, uzrigivanje.
Haec. Res, ei, stvar.
Rabies, ei, pomamnost.
Radix, cis, koren.
Rima, ae, puklotina.
Bixa, ae, svadnja.
Rota, ae, kolo.
Ruga, ae, brazda, smriška.
Hoc. Rete, is, mriža.
Robur, oris, jakost, snaga.
Hic. Sai, is, sô.
Sanguis, nis, krv.
Sibillus, i, zvlzga.
Sinus, us, krilo.
Socius, ii, drug.
Somnus, i, san.
Stomachus, i, želudac.
Stimulus, i, podbod.
Sulcus, i, brazda.
Haec. Saepes, is, plot.
Salus, tis, zdravlje.
Sera, ae, brava.
Sitis, is, žedja.
Sordes, ium, smrad.
Sors, tis, srića.
Stilla, ae, kaplja.
Stips, is, prinesak u novcu.
Stipes, itis, panj, krek.
Hoc. Saxum, i, pećina.
Scelus, eris, zločinstvo.
Sidus, eris, zvizda.
Signum, i, znamenje.
Hic. Terminus, i, kraj, medja.
Testis, is, svidok.
Triumphus, i, slavlje.
Truncus, i, panj.
Tubus, i, cív.
Haec. Tabes, is, suhobolja.
Turba, ae, mnoštvo.
Tenebrae, arum, tmine.
Tribus, us, porodica.
Tricae, arum, petljanije.
Hoc. Templum, i, crkva.
Tempus, oris, vrime.
Tergum, i, ledja.
Hic. Vallus, i, prošlac, trklja.
Vapor, oris, para.
Varus, i, krivonog.
Vas, dis, jamac.
Ventus, i, vitar.
Vicus, i, ulica, selo.
Haec. Vespera, ae, večer.
Vestis, is, haljina.
Via, ae, put.

<i>Vices</i> , ium, izmjena.	<i>Verbum</i> , i, rič.
<i>Vis</i> , vis, sila.	<i>Vinum</i> , i, vino.
<i>Umbra</i> , ae, osinje, hlad.	<i>Vitium</i> , ii, zloća, beša.
<i>Unda</i> , ae, voda, val.	<i>Ulcus</i> , eris, čir.
<i>Hoc</i> , Vas, sis, sud.	<i>Vulgus</i> , i, puk.
<i>Venenum</i> , i, otrov.	<i>Vulnus</i> , eris, rana.

ADJECTIVA.

<i>Aeger</i> , a, um, bolestan, a, o.	<i>Foetus</i> , a, um, trudan.
<i>Aequus</i> , a, um, pravedan.	<i>Fortis</i> , e, jak.
<i>Albus</i> , a, um, bijel, blo.	<i>Frequens</i> , tis, čest.
<i>Altus</i> , a, ud, drugi.	<i>Fuscus</i> , a, um, tmast.
<i>Amplus</i> , a, um, prostran.	<i>Gravis</i> , e, težak.
<i>Angustus</i> , a, um, uzak, tisan.	<i>Hebes</i> , etis, tup.
<i>Aptus</i> , a, um, prikladan.	<i>Hilaris</i> , e, veseo.
<i>Asper</i> , a, um, oštar.	<i>Largus</i> , a, um, podatan.
<i>Ater</i> , a, um, crn.	<i>Lassus</i> , a, um, umoran.
<i>Blandus</i> , a, um, blag, mio.	<i>Latus</i> , a, um, širok.
<i>Bonus</i> , a, um, dobar.	<i>Lazus</i> , a, um, prostran.
<i>Brevis</i> , e, kratak.	<i>Lenis</i> , e, krotak.
<i>Coecus</i> , a, um, slip.	<i>Levis</i> , e, lagahan.
<i>Castus</i> , a, um, čist.	<i>Liber</i> , a, um, prost.
<i>Celer</i> , ris, e, brz.	<i>Longus</i> , a, um, dugačak.
<i>Cavus</i> , a, um, šupalj.	<i>Magnus</i> , a, um, velik.
<i>Clarus</i> , a, um, glasovit.	<i>Malus</i> , a, um, zločest.
<i>Claudus</i> , a, um, hrom.	<i>Medius</i> , a, um, srednji.
<i>Clemens</i> , tis, dobrostiv.	<i>Mitis</i> , e, krotak.
<i>Curvus</i> , a, um, grbav.	<i>Mollis</i> , e, mehkan.
<i>Debilis</i> , e, slab.	<i>Mundus</i> , a, um, čist.
<i>Dignus</i> , a, um, vridan,	<i>Mutilus</i> , a, um, krnjast.
<i>Dices</i> , itis, bogat.	<i>Mutus</i> , a, um, ním.
<i>Dulcis</i> , e, sladak.	<i>Narus</i> , a, um, marljiv.
<i>Durus</i> , a, um, tvrd.	<i>Niger</i> , ra, um, crn.
<i>Ebrius</i> , a, um, pijan.	<i>Novus</i> , a, um, nov.
<i>Felix</i> , cis, sritan.	<i>Obscurus</i> , a, um, taman.
<i>Festus</i> , a, um, svetčan.	<i>Par</i> , ris, jednak.
<i>Foedus</i> , a, um, gadan.	<i>Pareus</i> , a, um, malen.

<i>Peritus</i> , a, um, višt,	<i>Sollicitus</i> , a, um, brižljiv.
naučan.	<i>Solidus</i> , a, um, čvrst.
<i>Piger</i> , ra, um, lln.	<i>Solus</i> , a, um, sam.
<i>Planus</i> , a, um, ravan.	<i>Suavis</i> , e, sladak.
<i>Pravus</i> , a, um, opak.	<i>Surdus</i> , a, um, gluh.
<i>Prosper</i> , ra, um, srićan.	<i>Tardus</i> , a, um, kasan.
<i>Pulcher</i> , ra, um, lep.	<i>Tranquillus</i> , a, um, mi-
<i>Purus</i> , ra, um, čist.	ran.
<i>Raucus</i> , a, um, promukao.	<i>Tristis</i> , e, žalostan.
<i>Ruber</i> , ra, um, crven.	<i>Trux</i> , cis, nemio, osoran.
<i>Rudis</i> , e, sirov, neuk.	<i>Turpis</i> , e, ružan.
<i>Sacer</i> , cra, um, svet.	<i>Vanus</i> , a, um, izprazan.
<i>Saevus</i> , a, um, nemio.	<i>Vartus</i> , a, um, svako-
<i>Sanus</i> , a, um, zdrav.	jak.
<i>Senex</i> , is, star.	<i>Vastus</i> , a, um, prostran
<i>Serenus</i> , a, um, vedar.	<i>Uber</i> , ris, obilat.
<i>Severus</i> , a, um, oštar.	<i>Venustus</i> , a, um, lep.
<i>Singuli</i> , ae, a, svaki	<i>Verus</i> , a, um, istinit.
na pose.	<i>Vetus</i> , eris, star.

IZABRANJE POTRIBITI RIČIH.

O NEBU I ŠTO NA NJEGA SPADA.

<i>Deus</i> , i, Bog.	<i>Angelus</i> , i, angeo.
<i>Deitas</i> , tis, božanstvo.	<i>Diabolus</i> , i, djavô.
<i>Trinitas</i> , tis, trojstvo.	<i>Satanas</i> , ae, sotona.
<i>Unitas</i> , tis, jedinstvo.	<i>Daemon</i> , is, vrag.
<i>Omnipotentia</i> , ae, svemog-	<i>Infernus</i> , i, pakao.
ućstvo.	<i>Purgatorium</i> , ii, čistilište.
<i>Jesus</i> , u, um, u, Isus.	<i>Limbus</i> , i, limbo.
<i>Creator</i> , ris, stvoritelj.	<i>Coelum</i> , i, nebo.
<i>Redemptor</i> , ris, odkupitelj.	<i>Aër</i> , ris, zrak.
<i>Salvator</i> , ris, spasitelj.	<i>Stella</i> , ae, zvizda.
<i>Spiritus S.</i> Duh sveti.	<i>Sol</i> , lis, sunce.
<i>Paradiseus</i> , i, raj.	<i>Radius</i> , i, zraka.
<i>Sanctus</i> , i, sveti.	<i>Eclipsis</i> , is, pomrćanje.
<i>B. Virgo</i> , inis, B. Divica.	<i>Luna</i> , ae, misec.

<i>Novilunium</i> , ii, mladi mīsec.	<i>Pluvia</i> , ae, kiša.
<i>Plenilunium</i> , ii, pun mīsec.	<i>Ros</i> , ris, rosa.
<i>Iris</i> , dis, dūga.	<i>Tonitru</i> , u, grmljavina.
<i>Serenitas</i> , tis, vedrina.	<i>Fulmen</i> , inis, grom.
<i>Nubes</i> , is, oblak.	<i>Fulgur</i> , ris, munja.
<i>Nebula</i> , ae, magla.	<i>Aestus</i> , us, vrućina.
<i>Lux</i> , cis, svitlost.	<i>Frigus</i> , oris, studen.
<i>Tenebrae</i> , arum, tmīne.	<i>Ventus</i> , i, vitar.
<i>Procella</i> , ae, zlo vrime.	<i>Boreas</i> , ae, siver.
<i>Grando</i> , inis, krupa.	<i>Eurus</i> , i, istočni vltar.
<i>Nix</i> , nivis, snig.	<i>Zephyrus</i> , i, zapdnlj vitar.
<i>Pruina</i> , ae, mraz.	<i>Auster</i> , i, jug.

O VRIMENU.

<i>Tempus</i> , oris, vrime.	<i>Septimana</i> , ae, } nedilja
<i>Aeternitas</i> , tis, vićnost.	<i>Haebdomada</i> , ae, { danah.
<i>Saeculum</i> , i, vik.	<i>Dies Dominicus</i> , illi, <i>Solis</i> , nedilja.
<i>Aetas</i> , tis, doba, vik.	<i>Dies Lunae</i> , ponediljak.
<i>Annus</i> , i, godina.	<i>Dies Martis</i> , utorak.
<i>Semestris</i> , e, pō godine.	<i>Dies Mercurii</i> , srida.
<i>Ver</i> , ris, prolīće.	<i>Dies Jovis</i> , četvrtak.
<i>Autumnus</i> , i, jesen.	<i>Dies Veneris</i> , petak.
<i>Hiems</i> , is, zima.	<i>Dies Sabbati</i> , ol <i>Saturni</i> , subota.
<i>Mensis</i> , is, mīsec.	<i>Aurora</i> , ae, zora.
<i>Januarius</i> , ii, sīćanj.	<i>Mane</i> , jutro.
<i>Februarius</i> , ii, veljaća.	<i>Dies</i> , ei, dan.
<i>Martius</i> , ii, lažak, ožujak.	<i>Meridies</i> , ei, podne.
<i>Aprilis</i> , is, travanj.	<i>Vesper</i> , ris, večer.
<i>Majus</i> , i, svlbanj.	<i>Crepusculum</i> , mrak.
<i>Junius</i> , ii, lipanj.	<i>Nox</i> , tis, noć.
<i>Julius</i> ii, srpanj.	<i>Gallicinium</i> , ii, pivci.
<i>Augustus</i> , i, kolovoz.	<i>Hora</i> , ae, saht, čas.
<i>September</i> , bris, rujan.	<i>Semihora</i> , po sahta.
<i>October</i> , bris, listopad.	<i>Quadrans</i> , tis, četvrt.
<i>November</i> , bris, studeni.	
<i>December</i> , bris, prosinac.	

O SVITU.

<i>Mundus, i,</i> svit.	<i>Mons, tis,</i> planina.
<i>Orbis, is,</i> okoliš.	<i>Campus, i,</i> polje.
<i>Regnum, i,</i> kraljestvo.	<i>Ager, gri,</i> njiva.
<i>Provincia, ae,</i> država.	<i>Pratum, i,</i> livada.
<i>Patria, ae,</i> otačbina.	<i>Collis, is,</i> glavica, brig.
<i>Fines, ium,</i> medja.	<i>Vallis, is,</i> dolina.
<i>Aqua, ae,</i> voda.	<i>Silva, ae,</i> gaj, šuma.
<i>Mare, is,</i> more.	<i>Via, ae,</i> put.
<i>Fluvius, il,</i> rika.	<i>Callis, is,</i> drum.
<i>Torrens, tis, Rivus, i,</i> po- tok.	<i>Semita, ae,</i> staza.
<i>Arena, ae,</i> pisak.	<i>Lacus, us,</i> jezero.
<i>Ignis, is,</i> vatra.	<i>Fovea, ae,</i> jama.
<i>Terra, ae,</i> zemlja.	<i>Terraemotus, i,</i> trešnja.
<i>Lapis, dis,</i> kamen.	<i>Arbor, ris,</i> stablo.
<i>Silex, cis,</i> kremen, živac.	<i>Herba, ae,</i> trava.
<i>Saxum, i,</i> pečina, kamen.	<i>Flos, ris,</i> cvit, cvijeće.
<i>Rupes, is,</i> krš, stina.	<i>Puteus, i,</i> studenac.
<i>Specus, us,</i> špilja.	<i>Fons, tis,</i> vrilo.
<i>Metallum, i,</i> ruda.	<i>Umbra, ae,</i> osinje, lad.
<i>Gelu, u, glacies, ei,</i> led.	<i>Oriens, tis,</i> iztok.
<i>Siccitas, tis,</i> suhoća, suša.	<i>Occidens, tis,</i> zapad.
<i>Humiditas, tis,</i> mokrina.	<i>Meridies, ei,</i> podne.
	<i>Septentrio, nis,</i> siever.

O ČOVIKU.

<i>Homo, nis,</i> čovik.	<i>Vita, ae,</i> život.
<i>Mas, ris,</i> muško.	<i>Anima, ae,</i> duša.
<i>Femina, ae,</i> žensko.	<i>Mens, tis,</i> pamet.
<i>Maritus, i,</i> muž.	<i>Intellectus, us,</i> razum.
<i>Uxor, ris,</i> žena.	<i>Voluntas, tis,</i> volja.
<i>Juvenis, is,</i> mladić.	<i>Memoria, ae,</i> uspomena.
<i>Puella, ae, Virgo, nis,</i> dje- vojka.	<i>Membrum, i,</i> udo, član.
<i>Corpus, oris,</i> tilo.	<i>Artus, us,</i> zglobovi, zglobov.
<i>Persona, ae,</i> kip, osoba.	<i>Caput, itis,</i> glava.
	<i>Sinciput, tis,</i> tieme.

<i>Occiput</i> , tis, zatiok.	<i>Mentum</i> , i, gola brada.
<i>Cutis</i> , is, koža.	<i>Barba</i> , ae, brada.
<i>Capillus</i> , i, kosa.	<i>Collum</i> , i, vrat.
<i>Cincinnulus</i> , i, pletenica.	<i>Guttur</i> , is, grlo.
<i>Caesaries</i> , ei, perčin.	<i>Humerus</i> , i, rame.
<i>Frons</i> , tis, čelo.	<i>Manus</i> , us, ruka.
<i>Supercilium</i> , ii, obrve.	<i>Dextra</i> , ae, desnica.
<i>Facies</i> , ei, } obraz, lice.	<i>Sinistra</i> , ae, liva ruka.
<i>Vultus</i> , us, } obraz, lice.	<i>Brachium</i> , ii, mišnica.
<i>Gena</i> , ae, lice, jagodica.	<i>Axilla</i> , ae, pauza.
<i>Oculus</i> , i, oko.	<i>Cubitum</i> , i, lakat.
<i>Palpebra</i> , ae, trepavica.	<i>Digitus</i> , i, prst.
<i>Tempora</i> , rum, slipe oči.	<i>Polex</i> , icis, palac.
<i>Pupilla</i> , ae, zenica.	<i>Index</i> , icis, roguša.
<i>Lacryma</i> , ae, suza.	<i>Medius</i> , i, sridnji.
<i>Lippitudo</i> , inis, krmelj.	<i>Annularis</i> , is, prstenski.
<i>Nasus</i> , i, nos.	<i>Auricularis</i> , is, mali.
<i>Nares</i> , ium, nozdrve.	<i>Vola</i> , ae, dlan.
<i>Sternutamentum</i> , i, kihanje.	<i>Articulus</i> , i, članjak.
<i>Vibrissa</i> , ae, dlaka u nosu.	<i>Unguis</i> , is, nokat.
<i>Mucus</i> , ci, bale.	<i>Pugnis</i> , i, šaka.
<i>Auris</i> , is, uho.	<i>Palmus</i> , i, } pedalj.
<i>Mystax</i> , cis, brk.	<i>Spithama</i> , ae, }
<i>Os</i> , oris, usta.	<i>Ulna</i> , ae, lakat, rif.
<i>Labrum</i> , i, usna.	<i>Armus</i> , i, pleća.
<i>Oscillatio</i> , onis, zihanje.	<i>Dorsum</i> , i, ledja.
<i>Dens</i> , tis, zub.	<i>Mamma</i> , ae, sisa.
<i>Dentes molares</i> , kutnji.	<i>Sinus</i> , us, njedra.
<i>Primores</i> , pridnji.	<i>Costa</i> , ae, rebro.
<i>Gingiva</i> , ae, meso oko zubi.	<i>Venter</i> , tris, trbuh.
<i>Lingua</i> , ae, jezik.	<i>Stomachus</i> , i, želudac.
<i>Lingula</i> , ae, resica.	<i>Lumbi</i> , orum, bok.
<i>Palatum</i> , i, ustno nebo.	<i>Gremium</i> , ii, krilo.
<i>Saliva</i> , Sputum, pljuvaka.	<i>Umbilicus</i> , ci, pupak.
<i>Phlegma</i> , atis, rakotina.	<i>Pudenda</i> , ae, sramna uda.
<i>Fauces</i> , ium, čeljusti.	<i>Verenda</i> , ae, srami u oba piem.
<i>Maxilla</i> , ae, laloka.	<i>Testiculus</i> , i, jaje muško.

Podex, icis, } stražnjica.
Nates, ium, }
Femur, oris, } bedra.
Coxendix, icis, }
Genu, u, kolino.
Poples, itis, jama pod kolnom.
Tibia, ae, gljezdo, gnjat.
Sura, ae, list nožni.
Talus, i, gljezno.
Planta, ae, taban.
Calcaneum, i, peta.
Pes, dis, noga.
Pilus, i, dlaka.
Sanguis, inis, krv.
Vena, ae, žilica.
Nervus, i, žila.

Cor, dis, srce.
Pulmo, nis, pluća.
Fel, is, žuč.
Ren, is, bubreg.
Viscera, rum, criva.
Stercus, oris, govno.
Vesica, ae, mihur.
Urina, ae, mokraća.
Fames, is, glad.
Saturitas, tis, sitost.
Sitis, is, žeđja.
Sanitas, tis, zdravlje.
Infirmis, tis, bolest.
Febris, is, groznica.
Mors, tis, smrt.
Cadaver, is, mrtvo tijelo.

O PRIBIVALIŠTU.

Domus, us, kuća.
Area, ae, aula, ae, pri-
 dvorje.
Ambitus, us, trijem.
Latrina, ae, izhod, hala.
Cubiculum, i, soba, ložnica.
Porta, ae, vrata.
Sera, ae, brava.
Clavis, is, ključ.
Pessulus, i, štekavica.
Limen, is, prag.
Cardo, inis, baglama.
Fenestra, ae, prozor.
Valvae, arum, vratnice.
Cancelli, orum, rešetka.
Vitrum, i, caklo.
Foruli, orum, polica.
Armarium, ii, dolaf, ormar.
Mensa, ae, stoli, trpeza.

Submensale, is, časaf, kašetin.
Flexorium, ii, klecalo.
Uncinus, i, čivilja, kvaka.
Uncinarium, ii, čiviluk.
Pavimentum, i, pod.
Scopae, arum, metla.
Fornax, cis, peć.
Scamnum, i, klupa.
Sella, ae, Sedes, is, stolac.
Lectum, i, postelja.
Culcita, ae, dušek.
Pulvinar, ris, jastuk.
Cervical, is, uzglavnica.
Linteamen, nis, časaf.
Stragulum, i, jorgan.
Lodix, icis, pokrivač.
Matula, ae, mokrenica.
Cista, ae, Scrinium, ii,
 sanduk.

<i>Candela</i> , ae, svieća.	<i>Aqualis</i> , is, sud za vode.
<i>Sebacea</i> , ae, lojena.	<i>Pelvis</i> , is, umivalo.
<i>Cerea</i> , ae, voštena.	<i>Atramentarium</i> , ii, pisalo.
<i>Candelabrum</i> , i, cirk.	<i>Atramentum</i> , i, murečef.
<i>Ellychnium</i> , ii, tič, stitlj.	<i>Penna</i> , ae, pero.
<i>Emunctorium</i> , ii, usekalo.	<i>Calamus</i> , i, pero, trstika.
<i>Speculum</i> , i, ogledalo.	<i>Scalpellum</i> , temperin.
<i>Forfex</i> , cis, nožice.	<i>Sigillum</i> , i, pečet.
<i>Novacula</i> , ae, britva, brič.	<i>Linea</i> , ae, redak, riga.
<i>Pecten</i> , inis, češalj.	<i>Cerussa</i> , ae, olovka, lapis.
<i>Setaceum</i> , i, kefa, četka.	<i>Foculus</i> , i, ognjište.
<i>Dentiscalpium</i> , ii, zubotka.	<i>Pala</i> , ae, lopata.

O KUHAČNICI I JISTBINI.

<i>Culina</i> , ae, kuhačnica.	<i>Operculum</i> , i, pokrivač.
<i>Coquus</i> , i, kuhač.	<i>Sartago</i> , nis, tava.
<i>Caminus</i> , i, dimnjak.	<i>Discus</i> , i, tepsia.
<i>Focus</i> , i, ognjište.	<i>Patina</i> , ae, zdila.
<i>Flamma</i> , ae, plamen.	<i>Catina</i> , ae, zdila vellika.
<i>Pruna</i> , ae, žerava.	<i>Paropsis</i> , dis, sahan.
<i>Scintilla</i> , ae, iskra.	<i>Orbis</i> , is, tanjur, plat.
<i>Favilla</i> , ae, pepeo.	<i>Stanneus</i> , i, kositeran.
<i>Carbo</i> , onis, ugljen.	<i>Cupreus</i> , i, bakreni.
<i>Cinis</i> , eris, lug.	<i>Culter</i> , tri, nož.
<i>Torris</i> , is, glavnja goruća.	<i>Fuscinula</i> , ae, vilice, pinjur.
<i>Titio</i> , onis, utrnuta, ugorak.	<i>Cochlear</i> , aris, žlica, kašika.
<i>Theda</i> , ae, luč.	<i>Salinum</i> , i, slanica.
<i>Catena</i> , ae, verige.	<i>Lecythus</i> , i, boca.
<i>Ferrum focarium</i> , priklad.	<i>Situla</i> , ae, kablč.
<i>Veru</i> , u, ražanj.	<i>Linter</i> , tris, korito, čun.
<i>Tripus</i> , odis, tronog, sadžak.	<i>Trulla</i> , ae, načve.
<i>Pyrocentrum</i> , i, ožeg.	<i>Radula</i> , ae, strugač.
<i>Batillum</i> , i, maše.	<i>Cribrum</i> , i, sito.
<i>Craticula</i> , ae, gradila.	<i>Farina</i> , ae, brašno.
<i>Cacabus</i> , i, kotao.	<i>Colum</i> , i, cidilo.
<i>Lebes</i> , etis, bakrač.	<i>Mortarium</i> , ii, havan.
<i>Olla</i> , ae, lonac.	<i>Pistillum</i> , i, tucalo.

<i>Cibus</i> , <i>i</i> , jistbina.	<i>Cocta</i> , <i>elixa</i> , vareno.
<i>Condimentum</i> , <i>i</i> , začina.	<i>Friza</i> , <i>ae</i> , prigano.
<i>Obsonium</i> , <i>ii</i> , smok.	<i>Assatura</i> , <i>ae</i> , pečenje.
<i>Lagana</i> , <i>ae</i> , jerišće.	<i>Lardum</i> , <i>i</i> , slanina.
<i>Colluta</i> , <i>ae</i> , juvka.	<i>Farcimen</i> , <i>inis</i> , kobasica.
<i>Pastilli</i> , <i>orum</i> , makaruni.	<i>Lucanica</i> , <i>ae</i> , krvavica.
<i>Tragemata</i> , <i>orum</i> , maglice.	<i>Perna</i> , <i>ae</i> , pleće suho.
<i>Jentaculum</i> , <i>i</i> , doručak.	<i>Caulis</i> , <i>is</i> , kupus.
<i>Prandium</i> , <i>ii</i> , ručak.	<i>Placenta</i> , <i>ae</i> , pita.
<i>Merenda</i> , <i>ae</i> , užina.	<i>Torta</i> , <i>ae</i> , kolač.
<i>Jusculum</i> , <i>i</i> , juha, čorba.	<i>Scribitita</i> , <i>ae</i> , kolačići.
<i>Panis</i> , <i>is</i> , kruh, hljb.	<i>Caseus</i> , <i>ei</i> , sir.
<i>Triticus</i> , <i>i</i> , pšenični.	<i>Lac</i> , <i>tis</i> , mliko.
<i>Fagopiraceus</i> , <i>i</i> , kokuruzni.	<i>Oxigala</i> , <i>ae</i> , kiselo mliko.
<i>Hordeaceus</i> , <i>i</i> , ječmenl.	<i>Clostrum</i> , <i>i</i> , grusalina.
<i>Subcinericeus</i> , <i>i</i> , pogača.	<i>Butyrum</i> , <i>i</i> , maslo.
<i>Caro</i> , <i>nis</i> , meso.	<i>Oleum</i> , <i>i</i> , ulje, zejten.
<i>Bubula</i> , <i>ae</i> , govedje.	<i>Orum</i> , <i>i</i> , jaje.
<i>Vitulina</i> , <i>ae</i> , teletije.	<i>Vitellum</i> , <i>i</i> , žumance.
<i>Agnina</i> , <i>ae</i> , janjetije.	<i>Albumen</i> , <i>bilance</i> .
<i>Vervecina</i> , <i>ae</i> , ovnovina.	<i>Minutal</i> , <i>is</i> , valjutel.
<i>Porcina</i> , <i>ae</i> , praščlje.	<i>Embamma</i> , <i>atis</i> , čorba.

O STABLIMA.

<i>Arbor</i> , <i>ris</i> , stablo.	<i>Populus tremula</i> , jasika,
<i>Ramus</i> , <i>i</i> , grana.	trepeljika.
<i>Folium</i> , <i>ii</i> , list.	<i>Populus</i> , <i>i</i> , topola.
<i>Cortex</i> , <i>cis</i> , kora.	<i>Ulmus</i> , <i>i</i> , brist.
<i>Lignum</i> , <i>i</i> , drvo.	<i>Tilia</i> , <i>ae</i> , lipa.
<i>Truncus</i> , <i>i</i> , panj.	<i>Carpinus</i> , <i>i</i> , grab.
<i>Stipes</i> , <i>tis</i> , klada.	<i>Frazinus</i> , <i>i</i> , jasen.
<i>Abies</i> , <i>etiq</i> , jela.	<i>Salix</i> , <i>cis</i> , vrba.
<i>Pinus</i> , <i>i</i> , bor.	<i>Betula</i> , <i>ae</i> , breza.
<i>Fagus</i> , <i>i</i> , bukva.	<i>Cornus</i> , <i>i</i> , drinovina.
<i>Quercus</i> , <i>ci</i> , hrast.	<i>Corylus</i> , <i>i</i> , liskovina.
<i>Platanus</i> , <i>i</i> , jablan.	<i>Crataegus</i> , <i>i</i> , brekinja.
<i>Ornus</i> , <i>i</i> , javor.	<i>Ilex</i> , <i>cis</i> , rakitovina.

<i>Juniperus</i> , i, smrika.	<i>Oliva</i> , ae, maslina.
<i>Taxus</i> , i, tisovina.	<i>Morus</i> , i, murva, dud.
<i>Malus</i> , i, jabuka.	<i>Persica</i> , cae, praska.
<i>Pirus</i> , i, kruška.	<i>Ficus</i> , ci, smokva.
<i>Prunus</i> , i, sliva.	<i>Amygdalus</i> , i, bajam.
<i>Cerasus</i> , i, tršnja.	<i>Malum granatum</i> , si-
<i>Cydonia</i> , ae, tunja.	pak.
<i>Nux</i> , cis, orah.	<i>Castanea</i> , ae, kesten.
<i>Sorbus</i> , i, oskoruša.	<i>Buxus</i> , i, šimšir.

O VRTLU.

<i>Hortus</i> , i, vrtao.	<i>Cucurbita</i> , ae, tikva.
<i>Sepes</i> , is, ograda, plot.	<i>Cucumer</i> , ris, krastavica.
<i>Via</i> , ae, put.	<i>Pepo</i> , nis, lubenica.
<i>Areola</i> , ae, liha.	<i>Melo</i> , pepo, dinja.
<i>Olus</i> , eris, zelje.	<i>Nasturtium</i> , ii, ren.
<i>Caulis</i> , is, } kupus.	<i>Urtica</i> , ae, kopriiva.
<i>Brasica</i> , cae, }	<i>Anethum</i> , i, kopar.
<i>Beta</i> , ae, blitva.	<i>Anisum</i> , i, aniza.
<i>Rapa</i> , ae, ripa.	<i>Petroselinum</i> , i, persin.
<i>Raphanus</i> , i, rodakva.	<i>Apium graveolens</i> , tis, se-
<i>Sinapis</i> , is, gorušica.	lin.
<i>Cepa</i> , ae, luk.	<i>Pastinaca</i> , ae, mrkva.
<i>Allium</i> , ii, bill luk.	<i>Papaver</i> , is, mak.
<i>Lactuca</i> , cae, salata.	<i>Crocus</i> , ci, šafran.

ORUDJE POTRIBITO.

<i>Ligo</i> , onis, motika.	<i>Pecten</i> , nis, irpex, grab-
<i>Sarcolum</i> , i, motičica.	lje.
<i>Pala</i> , ae, lopata.	<i>Trulla</i> , ae, vukotlica.

O ŽIVINAM.

<i>Animal</i> , is, živinče.	<i>Vacca</i> , ae, krava.
<i>Pecus</i> , dis, mrvinče.	<i>Taurus</i> , i, bak.
<i>Grex</i> , gis, } stado.	<i>Juvenus</i> , i, junac.
<i>Armentum</i> , i, }	<i>Juvena</i> , ae, junica.
<i>Bos</i> , vis, vó.	<i>Urus</i> , i, bivó.

<i>Equus</i> , i, konj.	<i>Caprea</i> , ae, srna.
<i>Mulus</i> , i, mazgac.	<i>Cervus</i> , i, jelin.
<i>Mula</i> , ae, mazga.	<i>Cerva</i> , ae, košuta.
<i>Asinus</i> , i, magarac.	<i>Lepus</i> , oris, zec.
<i>Onager</i> , i, divji magarac.	<i>Vulpes</i> , is, lisica.
<i>Camelus</i> , i, deva.	<i>Erinaceus</i> , i, jež.
<i>Porcus</i> , i, sus, is, krme.	<i>Sciurus</i> , i, vjeverica.
<i>Aper</i> , ri, divlje krme.	<i>Mustella</i> , ae, lasica.
<i>Ovis</i> , is, ovca.	<i>Martes</i> , is, kuna.
<i>Agnus</i> , i, janje.	<i>Lutra</i> , ae, vldra.
<i>Vervex</i> , cis, ovan uskop- ljen.	<i>Felis</i> , is, mačka.
<i>Aries</i> , etis, ovan.	<i>Mus</i> , ris, miš.
<i>Capra</i> , ae, koza.	<i>Canis</i> , is, psoto.
<i>Hircus</i> , ci, jarac.	<i>Leo</i> , nis, lav.
<i>Haedus</i> , i, jare.	<i>Ursus</i> , i, medvid.
	<i>Lupus</i> , i, vuk.

POTRIBITIJE RIČI

RIČI PRVOGA SPREZANJA.

<i>Amare</i> , ljubiti.	<i>Halare</i> , dihati.
<i>Adamare</i> , }	<i>Flare</i> , puhati.
<i>Deamare</i> , } vrlo ljubiti.	<i>Spirare</i> , dihati.
<i>Redamare</i> , opet ljubiti.	<i>Coenare</i> , večerati.
<i>Ambulare</i> , }	<i>Commodare</i> , prirediti.
<i>Deambulare</i> , } šetati se.	<i>Occultare</i> , }
<i>Meare</i> , ići.	<i>Celare</i> , }
<i>Arare</i> , orati.	<i>Pacare</i> , }
<i>Clamare</i> , vikati.	<i>Placare</i> , }
<i>Acclamare</i> , vikati na koga.	<i>Mitigare</i> , }
<i>Vocare</i> , zvati.	<i>Sedare</i> , }
<i>Vociferari</i> , vikati.	<i>Pacificare</i> , pomiriti.
<i>Culpare</i> , }	<i>Intrare</i> , unći.
<i>Inculpare</i> , } kriviti, potvoriti.	<i>Saltare</i> , skakati.
<i>Exculpate</i> , pravdati.	<i>Consultare</i> , svitovati.
<i>Calcare</i> , gaziti, gnjesti.	<i>Exultare</i> , radovati se.
<i>Curare</i> , brinuti se, ličiti.	<i>Aesultare</i> , naskočiti.
<i>Creare</i> , stvarati, učiniti.	<i>Insultare</i> , dražiti.
<i>Fatigare</i> , truditi, posloovati.	<i>Resultare</i> , odskakivati.
<i>Laborare</i> , truditi, posloovati.	<i>Jubilare</i> , pivati, veseliti se.
<i>Liberare</i> , osloboditi.	<i>Debellare</i> , dobiti, dovojevati.

<i>Beare</i> ,	}	blažena činiti.	<i>Turbare</i> ,	}	mutiti.													
<i>Beatificare</i> ,																		
<i>Manifestare</i> ,																		
<i>Declarare</i> ,																		
<i>Publicare</i> ,	}	očitovati,	<i>Deturbare</i> ,	}	smutiti, priti-													
<i>Monstrare</i> ,			}			oglasiti.	raši.											
<i>Demonstrare</i> ,	}	ukazati.		<i>Exturbare</i> ,	}			protirati.										
<i>Indicare</i> ,																		
<i>Balare</i> ,			blejati.															
<i>Blaterare</i> ,			brbljati.															
<i>Latrare</i> ,	lajati.	<i>Calcolare</i> ,	}	broiti, računati.														
<i>Aegrotare</i> ,	bolovati.	<i>Computare</i> ,																
<i>Aestimare</i> ,	}	ciniti, procinj-	<i>Numerare</i> ,	}	broiti.													
<i>Pretiare</i> ,			}			vati.	}	provrtiti.										
<i>Appretiare</i> ,																		
<i>Existimare</i> ,																		
<i>Estumare</i> ,	}	mniti, sciniti.		<i>Annunciare</i> ,	}				navistiti									
<i>Vexare</i> ,			}	kazivati.														
<i>Divezare</i> ,																		
<i>Cruciare</i> ,																		
<i>Excruciare</i> ,	}	mučiti.			<i>Renunciare</i> ,	}	izreći, izustiti.											
<i>Exagitare</i> ,			}	Pronunciare,	}			prie kazati.										
<i>Bajulare</i> ,									}	Arctare	}	stiskati.						
<i>Gestare</i> ,													}	Coarctare	}	nositi.		
<i>Portare</i> ,	}	Angustiare				}	inaditi se.											
<i>Apportare</i> ,			}	Litigare	}			Curcare									}	ukriviti.
<i>Comportare</i> ,									}	Incurcare	}	Declinare						
<i>Exportare</i> ,													}	unositi.	}	niti se.		
<i>Importare</i> ,	}	natrag no-				}	Inclinare											
<i>Reportare</i> ,			}	podnositi.	}			Reclinare									}	trag.
<i>Supportare</i> ,									}	prenositi.	}	Objurgare						
<i>Transportare</i> ,													}	tvrđiti, obja-	}	Increpare		
<i>Fortificare</i> ,	}	čiti.				}	Vindicare											
<i>Roborare</i> ,			}	misliti.	}			Lustrare									}	razsvitliti.
<i>Corroborare</i> ,									}	derati kožu.	}	Collustrare						
<i>Confortare</i> ,													}	guliti koru.	}	Ilustrare		
<i>Cogitare</i> ,	}	potvrđiti.				}	Perlustrare											
<i>Decorare</i> ,			}	bacati.	}			Tanuare									}	ukloniti se.
<i>Excoriare</i> ,									}	okretati.	}	Attenuare						
<i>Decorticare</i> ,													}	ružiti, grđiti.	}	Extenuare		
<i>Asseverare</i> ,	}	mutiti.																
<i>Jactare</i> ,			}	smutiti, priti-														
<i>Versare</i> ,					}	raši.												
<i>Turpare</i> ,							}	protirati.										
<i>Deturpare</i> ,	}	skratiti.																
			}	broiti, računati.														
					}	broiti.												
							}	provrtiti.										
	}	vrtiti svrdlom.																
			}	navistiti														
					}	kazivati.												
							}	izreći, izustiti.										
	}	prie kazati.																
			}	stiskati.														
					}	inaditi se.												
							}	ukriviti.										
	}	prigibati, uklo-																
			}	niti se.														
					}	ugibati.												
							}	nasloniti se na-										
	}	trag.																
			}	karati.														
					}	osvetiti, osvojiti.												
							}	očistiti, izviditi.										
	}	razsvitliti.																
			}	ilustrare					}	prigledati.								
					}	tanjiti.												
							}	otanjiti.										
	}	ukloniti se.																

<i>Invitare</i> ,	pozvati.	<i>Multare</i> ,		
<i>Auscultare</i> ,	slušati.	<i>Mulctare</i> ,		oglobiti.
<i>Obtemperare</i> ,	slušati.	<i>Ligare</i> ,	svezati.	
<i>Baptizare</i> ,	prati , krstiti.	<i>Orbare</i> ,	osirotiti , lišiti.	
<i>Boare</i> ,	rikati.	<i>Viduae</i> ,	dignuti komu što.	
<i>Reboare</i> ,	odjekivati.	<i>Privare</i> ,		
<i>Aggregare</i> ,	prikupljati.	<i>Spoliare</i> ,		
<i>Flagrare</i> ,	goriti , plamtiti.	<i>Exspoliare</i> ,	ogoliti , svući.	
<i>Conflagrare</i> ,	izgoriti.	<i>Fraudare</i> ,		privariti.
<i>Deflagrare</i> ,	pogoriti.	<i>Defraudare</i> ,		
<i>Flagellare</i> ,	bičevati.	<i>Onerare</i> ,	prtititi , tovariti.	
<i>Flagitare</i> ,		<i>Leviare</i> ,		oblakšati.
<i>Deflagitare</i> ,		<i>Alleviare</i> ,		
<i>Efflagitare</i> ,		<i>Palpare</i> ,	pipati.	
<i>Optare</i> ,	iskati	<i>Mutuae</i> ,	uzajmiti.	
<i>Exoptare</i> ,	želiti.	<i>Mutare</i> ,		
<i>Desiderare</i> ,		<i>Commutare</i> ,		prominjivati.
<i>Considerare</i> ,	promotriti.	<i>Immutare</i> ,		
<i>Adoptare</i> ,	posinoviti.	<i>Frenare</i> ,		zauzdavati.
<i>Orare</i> ,	moliti.	<i>Refrenare</i> ,		
<i>Exorare</i> ,	izmoliti.	<i>Alienare</i> ,		odtudjiti , odbaciti.
<i>Perorare</i> ,	govoriti , pripovidati.	<i>Abalienare</i> ,		
<i>Postulare</i> ,	tražiti.	<i>Ditare</i> ,		obogatiti.
<i>Expostulare</i> ,	izmoliti.	<i>Locupletare</i> ,		
<i>Adorare</i> ,	klanjati se.	<i>Cumulare</i> ,		
<i>Plorare</i> ,	plakati.	<i>Accumulare</i> ,		hrpati.
<i>Implorare</i> ,	s' plaćem moliti.	<i>Acervare</i> ,		
<i>Explorare</i> ,	izviditi.	<i>Exacervare</i> ,		
<i>Calceare</i> ,	obuvati.	<i>Aggerare</i> ,		hrpati.
<i>Damnare</i> ,		<i>Exaggerare</i> ,		
<i>Condemnare</i> ,	osuditi.	<i>Nudare</i> ,		svući , ogoliti.
<i>Deplorare</i> ,	plakati , žaliti.	<i>Denudare</i> ,		
<i>Penetrare</i> ,	uhoditi , prohoditi.	<i>Hogare</i> ,	moliti.	
<i>Titillare</i> ,	škakljati.	<i>Parare</i> ,		prilpravljati.
<i>Causare</i> ,	tužiti , uzrokovati.	<i>Apparare</i> ,		
<i>Accusare</i> ,		<i>Comparare</i> ,	prilikovati , pri-	
<i>Incusare</i> ,	osvadići , okriviti.		baviti.	
<i>Excusare</i> ,	pravdati.	<i>Aequiparare</i> ,	jednačiti , po-	
<i>Recusare</i> ,	odbijati , nehotiti.		rediti.	
<i>Tractare</i> ,	primetati , priko-	<i>Reparare</i> ,	popravljati.	
	rukuh , pisati , ili govoriti	<i>Separare</i> ,	rastavljati.	
	o čem.	<i>Scintillare</i> ,	iskrati.	
<i>Contractare</i> ,	doticati se.	<i>Cessare</i> ,	prestat.	
<i>Retractare</i> ,	poricati.	<i>Coagulare</i> ,	usiriti.	
<i>Sperare</i> ,	ufati se.	<i>Augmentare</i> ,	uzmnožiti.	
<i>Desperare</i> ,	neufati se , zdvoiti.	<i>Quassare</i> ,	lupati , drmati.	

<i>Conquassare</i> , polupati, raz-	<i>Legare</i> , slati.
drmatl.	<i>Fugare</i> , prognati.
<i>Memorare</i> , } spominjati.	<i>Ejulare</i> , jaukati.
<i>Commemorare</i> , }	<i>Judicare</i> , suditi.
<i>Coazare</i> , } kreketati	<i>Vorare</i> , žderati.
<i>Dicare</i> , } posvetiti.	<i>Devorare</i> , proždrti.
<i>Dedicare</i> , }	<i>Manducare</i> , jisti.
<i>Aedificare</i> , } sagraditi.	<i>Masticare</i> , žvakati.
<i>Copulare</i> , }	<i>Ruminare</i> , priživati.
<i>Sociare</i> , }	<i>Volare</i> , letiti.
<i>Associare</i> , }	<i>Sublimare</i> , }
<i>Jugare</i> , } sdrruživati,	<i>Exaltare</i> , } uzvisivati.
<i>Conjugare</i> , } sastavljati.	<i>Humiliare</i> , } ponižiti.
<i>Vadare</i> , } gaziti vodu.	<i>Lapidare</i> , } kamenovati.
<i>Transvadare</i> , } pregaziti.	<i>Dilapidare</i> , }
<i>Migrare</i> , } otići, odseliti.	<i>Disipare</i> , } razasipati.
<i>Emigrare</i> , }	<i>Purgare</i> , }
<i>Transmigrare</i> , } prići, preseliti.	<i>Expurgare</i> , }
<i>Rorare</i> , } rošiti.	<i>Mundare</i> , }
<i>Rigare</i> , } natopiti.	<i>Emundare</i> , }
<i>Irrigare</i> , }	<i>Expiare</i> , }
<i>Salvare</i> , } spasiti, sačuvati.	<i>Nare</i> , }
<i>Occupare</i> , } osvojiti.	<i>Natare</i> , }
<i>Praeoccupare</i> , } prije osvojiti.	<i>Fluctuare</i> , } dizati se na valove.
<i>Fundare</i> , } utemeljiti.	<i>Enatare</i> , } izplivati.
<i>Durare</i> , } trajati, tvrditi.	<i>Notare</i> , }
<i>Indurare</i> , }	<i>Adnotare</i> , }
<i>Obdurare</i> , } otvrdnuti.	<i>Signare</i> , }
<i>Firmare</i> , } tvrditi.	<i>Significare</i> , } zlamenovati.
<i>Animare</i> , } oživiti, sloboditi.	<i>Certificare</i> , } obznaniti.
<i>Examinare</i> , } izkušati.	<i>Falcare</i> , } kositi, sići.
<i>Tentare</i> , } kušati, napastovati.	<i>Defalcare</i> , } pokositi, odslići.
<i>Viare</i> , } leti, putovati.	<i>Negare</i> , }
<i>Deviare</i> , }	<i>Denegare</i> , }
<i>Errare</i> , }	<i>Abnegare</i> , }
<i>Exerrare</i> , }	<i>Citare</i> , } pozivati.
<i>Proximare</i> , }	<i>Excitare</i> , } probuditi.
<i>Approximare</i> , }	<i>Irritare</i> , } pomrsiti, podražiti.
<i>Propiare</i> , }	<i>Raptare</i> , } robiti.
<i>Appropiare</i> , }	<i>Reptare</i> , } vući se, puziti.
<i>Propinquare</i> , }	<i>Spumare</i> , } piniti se.
<i>Appropinquare</i> , }	<i>Sputare</i> , } pljuvati.
<i>Narrare</i> , }	<i>Minare</i> , } priiti, goniti.
<i>Enarrare</i> , }	<i>Putare</i> , } mrijeti, sciniti.
<i>Jurare</i> , } kleti se.	<i>Amputare</i> , } odrezati.
	<i>Computare</i> , } računati.

<i>Disputare</i> ,	prigovarati se.	<i>Ministrare</i> ,	služiti.
<i>Pulsare</i> ,	kucati, udarati.	<i>Imperare</i> ,	zapovidati.
<i>Repulsare</i> ,	} odgoniti.	<i>Gubernare</i> ,	vladati.
<i>Propulsare</i> ,		<i>Regnare</i> ,	kraljevati.
<i>Formidare</i> ,	} bojati se.	<i>Honestare</i> ,	} posteniti.
<i>Reformidare</i> ,		<i>Cohonestare</i> ,	
<i>Temperare</i> ,	nagadjati.	<i>Dehonestare</i> ,	neposteniti, sra-
<i>Undare</i> ,	} natopiti, poplaviti.	<i>Inhonestare</i> ,	} motiti.
<i>Exundare</i> ,		<i>Honorare</i> ,	postovati.
<i>Inundare</i> ,	} obilovati.	<i>Dehonorare</i> ,	} pogrditi.
<i>Abundare</i> ,		<i>Inhonorare</i> ,	
<i>Celerare</i> ,	žuriti se, hititi.	<i>Decorare</i> ,	kititi, krasiti.
<i>Accelerare</i> ,	} hititi.	<i>Dedecorare</i> ,	ružiti.
<i>Festinare</i> ,		<i>Ornare</i> ,	kititi.
<i>Vacare</i> ,	nastojati, biti prost.	<i>Bellare</i> ,	} vojevati.
<i>Apiare</i> ,	} namistiti, prirediti.	<i>Belligerare</i> ,	
<i>Adaptare</i> ,		<i>Militare</i> ,	
<i>Simulare</i> ,	pričinjati, hinjiti.	<i>Certare</i> ,	boriti se
<i>Insimulare</i> ,	potvorati.	<i>Decertare</i> ,	hrvati se
<i>Dissimulare</i> ,	prinemagati se.	<i>Concertare</i> ,	pobiti se.
<i>Similare</i> ,	} prilikovati.	<i>Pugnare</i> ,	vojevati.
<i>Assimilare</i> ,		<i>Expugnare</i> ,	osvoiti.
<i>Acerbare</i> ,	} ljutiti, srditi.	<i>Congregare</i> ,	} skupiti.
<i>Exacerbare</i> ,		<i>Adunare</i> ,	
<i>Exasperare</i> ,	} ravnati, jedna-	<i>Coadunare</i> ,	sakupiti.
<i>Planare</i> ,		<i>Ponderare</i> ,	mjeriti.
<i>Complanare</i> ,	} čiti.	<i>Gravare</i> ,	natovariti.
<i>Exaequare</i> ,		<i>Terminare</i> ,	dovršiti.
<i>Aequare</i> ,	} tomačiti.	<i>Limitare</i> ,	omedžajati.
<i>Explanare</i> ,		<i>Pullulare</i> ,	klicati, nicati.
<i>Formare</i> ,	načinjati.	<i>Satiare</i> ,	} nasititi.
<i>Deformare</i> ,	naruziti.	<i>Saturare</i> ,	
<i>Geminare</i> ,	} pridvostručiti.	<i>Exsaturare</i> ,	} uzveličavati.
<i>Congeminare</i> ,		<i>Munificare</i> ,	nadariti.
<i>Sacrare</i> ,	} posvetiti.	<i>Gustare</i> ,	} okusiti.
<i>Consecrare</i> ,		<i>Degustare</i> ,	
<i>Obsecrare</i> ,	moliti se, zakli-	<i>Cibare</i> ,	hraniti.
	njati.	<i>Libare</i> ,	} okusiti, žrtvovati.
<i>Dubitare</i> ,	sumnjiti, dvoiti.	<i>Delibare</i> ,	
<i>Vacillare</i> ,	} cecati, dvoumiti.	<i>Laudare</i> ,	hvaliti.
<i>Titubare</i> ,		<i>Vituperare</i> ,	kuditi.
<i>Nutare</i> ,	migati glavom.	<i>Vitiare</i> ,	pokvariti.
<i>Vicitiare</i> ,	živariti.	<i>Habitaré</i> ,	pribivati.
<i>Stimulare</i> ,	} podticati.	<i>Ordinare</i> ,	rediti, naredjivati.
<i>Instimulare</i> ,		<i>Initiare</i> ,	početi.
<i>Instigare</i> ,			

<i>Inchoare</i> ,	počinati.	<i>Nuncupare</i> ,		
<i>Celebrare</i> ,	svetkovati.	<i>Appellare</i> ,		zvati.
<i>Tumulare</i> ,	ukopati u grob.	<i>Nominare</i> ,	imenovati.	
<i>Humare</i> ,	ukopati u zemlju.	<i>Exprobrare</i> ,		koriti.
<i>Inhumare</i> ,		<i>Improbare</i> ,		
<i>Dehumare</i> ,	izkopati iz zemlje.	<i>Patrare</i> ,	činiti, dilovati.	
<i>Exumare</i> ,		<i>Perpetrare</i> ,		
<i>Eruderare</i> ,	izkopati.	<i>Impetrare</i> ,	izprositi.	
<i>Ignorare</i> ,	neznati.	<i>Plantare</i> ,	saditi.	
<i>Violare</i> ,	okaljati	<i>Obliterare</i> ,	pomrsiti.	
<i>Maculare</i> ,		<i>Strangulare</i> ,	udaviti.	
<i>Inquinare</i> ,		<i>Suffocare</i> ,	udušiti.	
<i>Contaminare</i> ,		<i>Perfocare</i> ,		
<i>Labefactare</i> ,	oharati, ukidati.	<i>Generare</i> ,	radjati.	
<i>Abfateare</i> ,	okopavati drvija.	<i>Cremare</i> ,	goriti, žeci.	
<i>Lactare</i> ,	dojiti.	<i>Probare</i> ,	kušati, odobriti.	
<i>Radiare</i> ,	bliskati,	<i>Runcare</i> ,	pliti, čupati,	
<i>Coruscare</i> ,		<i>Runcinare</i> ,	kositi travu.	
<i>Fulgurare</i> ,	sjati se.	<i>Vacuare</i> ,	izprazniti.	
<i>Foedare</i> ,	zakaljati, opoganiti.	<i>Evacuare</i> ,		
<i>Ingravidare</i> ,	zatruditi.	<i>Exinanare</i> ,		
<i>Fecundare</i> ,	oploditi.	<i>Manare</i> ,	teći.	
<i>Integrare</i> ,	čistiti, ponoviti.	<i>Fundare</i> ,	utemeljiti.	
<i>Novare</i> ,	ponoviti.	<i>Servare</i> ,	čuvati,	
<i>Innovare</i> ,		<i>Asservare</i> ,		hraniti,
<i>Renovare</i> ,		<i>Conservare</i> ,	štediti.	
<i>Instaurare</i> ,		<i>Saginare</i> ,	loviti.	
<i>Restaurare</i> ,	poslati, zaklati,	<i>Metare</i> ,	mjeriti.	
<i>Jugulare</i> ,		<i>Necare</i> ,	ubiti.	
<i>Mactare</i> ,		<i>Cubare</i> ,	ležati.	
<i>Truncare</i> ,		<i>Domare</i> ,	pitomiti,	
<i>Detruncare</i> ,	ubiti.	<i>Edomare</i> ,		
<i>Obtruncare</i> ,		<i>Perdomare</i> ,	pripitomiti.	
<i>Trucidare</i> ,		<i>Crepare</i> ,	lupati, puknuti.	
<i>Decapitare</i> ,		<i>Discrepare</i> ,	neslagati se.	
<i>Iterare</i> ,	ponoviti, opetovati.	<i>Increpare</i> ,	karati.	
<i>Maritare</i> ,	udati.	<i>Velare</i> ,	zabranjivati.	
<i>Uxorare</i> ,	oženiti.	<i>Tonare</i> ,	grmiti.	
<i>Sanare</i> ,	ozdraviti.	<i>Attonare</i> ,	zabušiti.	
<i>Exercitare</i> ,	vježbati.	<i>Sonare</i> ,	zvoniti.	
<i>Sauciare</i> ,	raniti.	<i>Micare</i> ,	svitlacati se, bliskati.	
<i>Vulnerare</i> ,		<i>Dimicare</i> ,	boriti se.	
<i>Plagare</i> ,		<i>Fricare</i> ,	češati.	
<i>Dictare</i> ,	kazivati, naricati.	<i>Secare</i> ,	sići.	
<i>Dictitare</i> ,	često govoriti.	<i>Desecare</i> ,	odsieći.	
<i>Destinare</i> ,	odrediti.	<i>Dissecare</i> ,	razsieći.	

<i>Lavare</i> ,	prati.	<i>Venumdare</i> ,	prodati.
<i>Potare</i> ,	piti , poжити.	<i>Stare</i> ,	stati.
<i>Epotare</i> ,	izpiti.	<i>Abstare</i> ,	stati daleko.
<i>Jurare</i> ,	} pomoći.	<i>Adstare</i> ,	stati blizu.
<i>Adjuvare</i> ,		<i>Constare</i> ,	stati zajedno ,
<i>Plicare</i> ,	savijati.		valjati.
<i>Explicare</i> ,	tomačiti , raz-	<i>Distare</i> ,	stati daleko.
	motavati.	<i>Circumstare</i> ,	okolo stati.
<i>Supplicare</i> ,	moliti.	<i>Exstare</i> ,	biti na dvoru.
<i>Duplicare</i> , <i>Triplicare</i> , <i>Centupli-</i>	care, etc. podvostručiti etc.	<i>Instare</i> ,	nastojati.
<i>Multiplicare</i> ,		<i>Obstare</i> ,	pričiti.
<i>Dare</i> ,	dati.	<i>Perstare</i> ,	stati stanovito.
<i>Circumdare</i> ,	obkoliti.	<i>Praestare</i> ,	dati , biti bolji.
<i>Pessumdare</i> ,	šbaciti.	<i>Restare</i> ,	ostat!
<i>Satsisdare</i> ;	zadovoljiti.	<i>Superstare</i> ,	svrhu stati.
		<i>Substare</i> ,	ozdol stati.

RIČI DRUGOGA SPREZANJA.

<i>Monere</i> ,	} opominjati	<i>Edocere</i> ,	} izučiti.
<i>Admonere</i> ,		<i>Perdocere</i> ,	
<i>Commonere</i> ,	opomenuti.	<i>Dedocere</i> ,	odučiti.
<i>Habere</i> ,	imati.	<i>Tenere</i> ,	držati.
<i>Adhibere</i> ,	upotriebiti.	<i>Abstinere</i> ,	uzdržati se.
<i>Cohibere</i> ,	uzdržati.	<i>Detinere</i> ,	zaustavljati.
<i>Exhibere</i> ,	izkazivati.	<i>Destinere</i> ,	zadržavati.
<i>Inhibere</i> ,	} zabranjivati.	<i>Obtinere</i> ,	dobiti , primiti.
<i>Prohibere</i> ,		<i>Retinere</i> ,	uzdržavati.
<i>Perhibere</i> ,	kazivati.	<i>Censere</i> ,	suditi.
<i>Tacere</i> ,	} šutiti , ušutiti.	<i>Recensere</i> ,	prigledati.
<i>Conticere</i> ,		<i>Succensere</i> ,	zamiriti , srdi-
<i>Reticere</i> ,			ti se.
<i>Debere</i> ,	imati , biti dužan.	<i>Miscere</i> ,	mišati.
<i>Terrere</i> ,	} plašiti.	<i>Commiscere</i> ,	pomišati.
<i>Exterrere</i> ,		<i>Immiscere</i> ,	umišati.
<i>Perterrere</i> ,		<i>Permiscere</i> ,	pomišati.
<i>Arcere</i> ,	} odgoniti , odbijati.	<i>Latere</i> ,	} kriti se.
<i>Abarcere</i> ,		<i>Delitere</i> ,	
<i>Callere</i> ,	znati , razumiti.	<i>Patere</i> ,	biti očit.
<i>Exercere</i> ,	vižbati , činiti.	<i>Languere</i> ,	slabiti.
<i>Torrere</i> ,	pržiti.	<i>Arere</i> ,	sahnuti , sušiti se.
<i>Sorbere</i> ,	srkati.	<i>Exarere</i> ,	usahnuti.
<i>Resorbere</i> ,	} posrkati.	<i>Frendere</i> ,	ljutiti se , rožati.
<i>Absorbere</i> ,		<i>Virere</i> ,	zeleniti se.
<i>Docere</i> ,	učiti koga.	<i>Rubere</i> ,	crveniti se.
<i>Condocere</i> ,	učiti zajedno.	<i>Maders</i> ,	biti mokr.

<i>Egere,</i>	}	trebati, potribovati.	<i>Tondere,</i>	strići.	
<i>Indigere,</i>			<i>Pendere,</i>	visiti.	
<i>Stupere,</i>	}	čuditi se, potrnuti.	<i>Dependere,</i>	zavisiiti.	
<i>Obstupere,</i>			<i>Manere,</i>	čekati.	
<i>Silere,</i>	}	šutiti.	<i>Emanere,</i>	na dvoru ostati.	
<i>Rigere,</i>			<i>Remanere,</i>	zaostati.	
<i>Scatere,</i>	}	izvirati.	<i>Permanere,</i>	pribivati, ostati.	
<i>Splendere,</i>			<i>Minere,</i>	viriti.	
<i>Hesplendere,</i>	}	sjati se.	<i>Eminere,</i>	na dvor viriti.	
<i>Timere,</i>			<i>Imminere,</i>	nadstojati.	
<i>Valere,</i>	}	bojati se.	<i>Haerere,</i>	visiti, sumljiti.	
			<i>Adhaerere,</i>	pridružiti se.	
<i>Convallere,</i>	}	ozdraviti.	<i>Cohaerere,</i>	}	držati se čega.
<i>Praevalere,</i>			<i>Inhaerere,</i>		
<i>Invalere,</i>	}	ojačati.	<i>Suadere,</i>	nagovarati.	
<i>Carere,</i>			<i>Persuadere,</i>	nagovoriti.	
<i>Placere,</i>	}	dopadati se	<i>Mulcere,</i>	}	gladiti.
<i>Complacere,</i>			<i>Demulcere,</i>		
<i>Displicere,</i>	}	biti mrzak.	<i>Mulgere,</i>	}	musti.
<i>Dolere,</i>			<i>Ardere,</i>		
<i>Jacere,</i>	}	ležati.	<i>Inardere,</i>	}	zažigati se.
<i>Subjacere,</i>			<i>Tergere,</i>		
<i>Nocere,</i>	}	nahuditi.	<i>Abstergere,</i>	}	otrti.
<i>Calere,</i>			<i>Extergere,</i>		
<i>Parere,</i>	}	slušati.	<i>Ridere,</i>	}	smijati se.
<i>Apparere,</i>			<i>Deridere,</i>		
<i>Comparere,</i>	}	ukazati se.	<i>Irridere,</i>	}	plesti, mučiti.
<i>Disparere,</i>			<i>Torquere,</i>		
<i>Videre,</i>	}	viditi, gledati.	<i>Retorquere,</i>	}	odvrćati.
<i>Invidere,</i>			<i>Fulgere,</i>		
<i>Praevidere,</i>	}	prije viditi.	<i>Turgere,</i>	}	nadimati se.
<i>Providere,</i>			<i>Algere,</i>		
<i>Revidere,</i>	}	prigledati.	<i>Lugere,</i>	}	tugovati.
<i>Sedere,</i>			<i>Lucere,</i>		
<i>Assidere,</i>	}	sisti.	<i>Collucere,</i>	}	zasvitliti.
<i>Dissidere,</i>			<i>Illucere,</i>		
<i>Considere,</i>	}	sisti.	<i>Elucere,</i>	}	zasvitliti.
<i>Insidere,</i>			<i>Praelucere,</i>		
<i>Obsidere,</i>	}	obsidnuti.	<i>Frigere,</i>	}	zebsti.
<i>Praesidere,</i>			<i>Augere,</i>		
<i>Prandere,</i>	}	ručati.	<i>Viere,</i>	}	nabijati sude.
<i>Stridere,</i>			<i>Flere,</i>		
<i>Mordere,</i>	}	klati (zubom)	<i>Deflere,</i>	}	oplakivati.
			<i>Nere,</i>		
<i>Spondere,</i>	}	obećati.	<i>Delere,</i>	}	uništiti, pomrsiti.
<i>Respondere,</i>			<i>Complere,</i>		

<i>Explere</i> ,	izpuniti.	<i>Obmovere</i> ,	*primaknuti čemu.
<i>Implere</i> ,	napuniti.	<i>Permovere</i> ,	ganuti.
<i>Opplere</i> ,	dopuniti.	<i>Removere</i> ,	ukloniti , od-
<i>Replere</i> ,	napuniti.		maknuti.
<i>Supplere</i> ,	nadopuniti.	<i>Fovere</i> ,	} grijati.
<i>Ciere</i> ,	vapiti , zvatl.	<i>Confovere</i> ,	
<i>Olere</i> ,	mirisati , vonjati.	<i>Favere</i> ,	dobro komu hotiti.
<i>Abolere</i> ,	smrditi.	<i>Cavere</i> ,	paziti.
<i>Redolere</i> ,	zauđarati.	<i>Flavere</i> ,	plaviti , žutiti.
<i>Subolere</i> ,	zamirisati.	<i>Livere</i> ,	bliditi , nenaviditi.
<i>Abolere</i> ,	unistiti.	<i>Pavere</i> ,	bojati se.
<i>Adolere</i> ,	mirisati po čem.	<i>Fervere</i> ,	vriti.
<i>Movere</i> ,	gibati , kretati.	<i>Effervere</i> ,	uzavriti.
<i>Amovere</i> ,	odmaknuti , dignuti.	<i>Connivere</i> ,	zazmiriti.
<i>Commovere</i> ,	ganuti.	<i>Audere</i> ,	usuditi se.
<i>Dimovere</i> ,	razmaknuti.	<i>Gaudere</i> ,	radovati se.
<i>Emovere</i> ,	odmaknuti.	<i>Solere</i> ,	običavati.

RIČI TREĆEG SPREZANJA.

<i>Spicere</i> ,	} gledati.	<i>Deficio</i> ,	neimati , maujkati.
<i>Aspicere</i> ,		<i>Eficio</i> ,	učiniti.
<i>Conspicere</i> ,	ugledati.	<i>Inficio</i> ,	zakajati , neučiniti.
<i>Despicere</i> ,	doli gledati , mrziti.	<i>Interficio</i> ,	ubiti.
<i>Circumspicere</i> ,	ohgledati.	<i>Officio</i> ,	hudiť , smetati.
<i>Displicere</i> ,	ogledati se.	<i>Perficio</i> ,	dovršiti.
<i>Inspicere</i> ,	nadgledati.	<i>Proficio</i> ,	napridovati.
<i>Prospicere</i> ,	brinuti se.	<i>Reficio</i> ,	popravlјati.
<i>Respicere</i> ,	obazirati se.	<i>Sufficio</i> ,	biti zadosta.
<i>Susplicere</i> ,	sumnjiti.	<i>Jacere</i> ,	bacati.
<i>Allicere</i> ,	vabiti.	<i>Abjicio</i> ,	odbaciti.
<i>Illicere</i> ,	} primamiti.	<i>Adjicio</i> ,	dodati.
<i>Pellicere</i> ,		<i>Conjicio</i> ,	hitati , 2. oslćati se.
<i>Prolicere</i> ,	izmamiti , kapati.	<i>Dejicere</i> ,	sbaciti.
<i>Elicere</i> ,	izvabiti na dvor.	<i>Disjicere</i> ,	razbacati.
<i>Facio</i> ,	činim.	<i>Ejicio</i> ,	izbaciti.
<i>Calescere</i> ,	grijati.	<i>Injicio</i> ,	zadati , ubaciti.
<i>Frigeſacio</i> ,	hladiti.	<i>Transjicio</i> ,	prebaciti.
<i>Tepeſacio</i> ,	mlaćiti.	<i>Fugio</i> ,	bizati.
<i>Madeſacio</i> ,	vlažiti.	<i>Aufugere</i> ,	pobignuti.
<i>Liqueſacio</i> ,	topiti , razlapati.	<i>Confugere</i> ,	uteći se.
<i>Tremeſacio</i> ,	strašiti.	<i>Diffugere</i> ,	razbjeći se ,
<i>Satisſacio</i> ,	zadovolјiti.	<i>Effugere</i> ,	uteći , izbignuti.
<i>Tumeſacio</i> ,	nadimati , olicati.	<i>Profugere</i> ,	pobjeći.
<i>Afficio</i> ,	zadavati.	<i>Refugere</i> ,	uteći se.
<i>Conſicio</i> ,	dogotoviti.	<i>Sapio</i> ,	znati , pametovati.

<i>Desipio</i> ,	poluđiti.	<i>Imminuere</i> ,	umanjiti, oslabiti.
<i>Resipere</i> ,	} opametiti.	<i>Tribuere</i> ,	diliti, davati.
<i>Resipiscere</i> ,		<i>Attribuere</i> ,	podiliti.
<i>Cupere</i> ,	} želiti.	<i>Distribuere</i> ,	razdiliti.
<i>Concupere</i> ,		<i>Retribuere</i> ,	nađiliti.
<i>Concupiscere</i> ,	} opametiti.	<i>Polluere</i> ,	pokaljati.
<i>Capere</i> ,		<i>Statuere</i> ,	staviti, odrediti.
<i>Accipio</i> ,	uzeti, primiti.	<i>Constituere</i> ,	odrediti.
<i>Concipere</i> ,	začeti, primiti.	<i>Destituere</i> ,	skinuti, ostaviti.
<i>Decipere</i> ,	privariti.	<i>Instituere</i> ,	odrediti, naučiti.
<i>Excipere</i> ,	primati, iznimati.	<i>Prostituere</i> ,	proglasiti, osramotiti.
<i>Incipere</i> ,	} početi.	<i>Restituere</i> ,	povratiti.
<i>Occipere</i> ,		<i>Ruere</i> ,	srušiti, rušiti.
<i>Percipere</i> ,	primati, razumiti.	<i>Corruere</i> ,	srušiti se.
<i>Præcipere</i> ,	zapoviditi.	<i>Irruere</i> ,	nasrnuti.
<i>Recipere</i> ,	} primiti.	<i>Dirruere</i> ,	razrušiti.
<i>Rapere</i> ,		<i>Eruere</i> ,	izkopati.
<i>Abripere</i> ,	oteti.	<i>Obruere</i> ,	zatrpiti.
<i>Corripere</i> ,	pograbiti.	<i>Subruere</i> ,	podkopati.
<i>Dirripere</i> ,	razgrabiti.	<i>Struere</i> ,	slagati, načinjati.
<i>Eripere</i> ,	oteti.	<i>Construere</i> ,	sastaviti.
<i>Proripere</i> ,	iztrgnuti.	<i>Extruere</i> ,	sagraditi.
<i>Surripere</i> ,	ugrabiti.	<i>Destruere</i> ,	razvaliti.
<i>Parere</i> ,	roditi.	<i>Instruere</i> ,	napraviti, učiti.
<i>Quatio</i> ,	biti, tući.	<i>Obstruere</i> ,	zatrpiti.
<i>Conculio</i> ,	udarati, drmati.	<i>Fluere</i> ,	teći.
<i>Decutio</i> ,	stresti, odbiti.	<i>Affluere</i> ,	obilovat.
<i>Discutio</i> ,	razdrmati, raztresati.	<i>Confluere</i> ,	splivati, sticati.
<i>Excutio</i> ,	stresti.	<i>Diffluere</i> ,	razticati se.
<i>Incutio</i> ,	zadati.	<i>Effluere</i> ,	izticati.
<i>Percutere</i> ,	udariti.	<i>Influere</i> ,	uticati.
<i>Succutio</i> ,	podbiti, potresati.	<i>Profluere</i> ,	izteći.
<i>Arguo</i> ,	potvoriti, karati.	<i>Congruere</i> ,	pristojati se.
<i>Redarguo</i> ,	koriti.	<i>Ingruere</i> ,	navaliti.
<i>Induo</i> ,	obuei.	<i>Luere</i> ,	trpiti pokoru.
<i>Exuere</i> ,	svući.	<i>Annuere</i> ,	namignuti.
<i>Imbuere</i> ,	natopiti.	<i>Innuere</i> ,	namigivati.
<i>Acuere</i> ,	oštriti.	<i>Metuere</i> ,	hojati se.
<i>Exacuere</i> ,	naoštriti.	<i>Pluere</i> ,	kisnuti, dažđiti.
<i>Suere</i> ,	šiti.	<i>Renuere</i> ,	nehotiti.
<i>Assuere</i> ,	prišiti.	<i>Batuere</i> ,	tući, lupati.
<i>Consuere</i> ,	sašiti.	<i>Spuere</i> ,	pijuvati.
<i>Minuere</i> ,	} umanjiti.	<i>Respuere</i> ,	zahacivati.
<i>Comminuere</i> ,		<i>Bidere</i> ,	piti.
<i>Diminuere</i> ,	} umanjiti.	<i>Combidere</i> ,	popiti.

<i>Ebibere</i> ,	izpiti.	<i>Incrementum</i> ,	narasti.
<i>Inbibere</i> ,	upiti.	<i>Suescere</i> ,) obiknuti.
<i>Scabere</i> ,	češati se.	<i>Assuescere</i> ,	
<i>Lambere</i> ,	lizati.	<i>Consuescere</i> ,) običavati.
<i>Scribere</i> ,	pisati.	<i>Desuescere</i> ,	odučiti se.
<i>Adscribere</i> ,	pripisati.	<i>Ynoscere</i> ,	poznavati.
<i>Conscribere</i> ,	popisati.	<i>Ignoscere</i> ,	prostiti.
<i>Exscribere</i> ,	izpisati.	<i>Agnosce</i> ,	pripoznati.
<i>Inscribere</i> ,	upisati.	<i>Cognoscere</i> ,	poznati.
<i>Praescribere</i> ,	pripisati.	<i>Pascere</i> ,	pāsti, hraniti.
<i>Proscribere</i> ,	prognati.	<i>Depascere</i> ,	opāsti, pojesti.
<i>Rescribere</i> ,	odpisati.	<i>Sciscere</i> ,	znati, odrediti.
<i>Subscribere</i> ,	podpisati.	<i>Adsciscere</i> ,	dozvat.
<i>Nubere</i> ,	udati se.	<i>Consciscere</i> ,	narediti.
<i>Icere</i> ,	udagiti, učiniti.	<i>Desciscere</i> ,	odmetati se.
<i>Ducere</i> ,	voditi.	<i>Discere</i> ,	učiti se.
<i>Abducere</i> ,	odvesti.	<i>Addiscere</i> ,	naučiti se.
<i>Conducere</i> ,	dovesti, najmiti.	<i>Poscere</i> ,	iskati, zahtivati.
<i>Deducere</i> ,	svesti.	<i>Dispescere</i> ,	različiti, razlučiti.
<i>Diducere</i> ,	razvoditi.	<i>Compescere</i> ,	zauzdati.
<i>Educere</i> ,	izvesti, odgojiti.	<i>Defendere</i> ,	braniti.
<i>Inducere</i> ,	uvesti.	<i>Offendere</i> ,	uvrijediti, naći.
<i>Producere</i> ,	privoditi.	<i>Cudere</i> ,	kovati.
<i>Reducere</i> ,	natrag odvesti.	<i>Excudere</i> ,	izkovati.
<i>Seducere</i> ,	zavesti, na stranu voditi.	<i>Procudere</i> ,	izkovati, naći.
<i>Parcere</i> ,	štediti, prašćati.	<i>Recudere</i> ,	iznova kovati.
<i>Vincere</i> ,) pridobiti.	<i>Scandere</i> ,) uzaci, penjati se.
<i>Convincere</i> ,		<i>Ascendere</i> ,	
<i>Devincere</i> ,) predobiti.	<i>Consendere</i> ,) slći, sajti.
<i>Evincere</i> ,		<i>Descendere</i> ,	
<i>Pervincere</i> ,) razlogom.	<i>Prehendere</i> ,) primiti.
<i>Revincere</i> ,		<i>Apprehendere</i> ,	
<i>Dicere</i> ,	govoriti.	<i>Comprehendere</i> ,	obsegnati.
<i>Abdicere</i> ,	odreći se.	<i>Reprehendere</i> ,	pokarati.
<i>Addicere</i> ,	odrediti.	<i>Deprehendere</i> ,	naći, uhvatiti.
<i>Edicere</i> ,	izgovoriti.	<i>Fundere</i> ,	livati.
<i>Indicere</i> ,	narediti.	<i>Assundere</i> ,	polivati.
<i>Interdicere</i> ,	zabraniti.	<i>Confundere</i> ,	smišati.
<i>Praedicere</i> ,	prie reći, kazati.	<i>Diffundere</i> ,	razlivati.
<i>Quiescere</i> ,) počivati.	<i>Infundere</i> ,	uliti.
<i>Acquiescere</i> ,		<i>Offundere</i> ,) politi.
<i>Requiescere</i> ,	odpočivati.	<i>Perfundere</i> ,	
<i>Crescere</i> ,	rasti.	<i>Refundere</i> ,	nadoliti.
<i>Concrescere</i> ,	narasti.	<i>Profundere</i> ,	proliti.
<i>Decrescere</i> ,	ići na manje.	<i>Scindere</i> ,	cipati.
		<i>Abcindere</i> ,	odrizati, odsici.

<i>Discindere</i> ,	razslći.	<i>Sidere</i> ,	siditi.
<i>Excindere</i> ,	izrezati.	<i>Stridere</i> ,	skripati.
<i>Inscindere</i> ,	urezati.	<i>Claudere</i> ,	zatvoriti.
<i>Praescindere</i> ,	prisići.	<i>Accudere</i> ,	pritvoriti.
<i>Proscindere</i> ,	pririzati.	<i>Concludere</i> ,	zatvoriti.
<i>Rescindere</i> ,	razrizati, izrizati.	<i>Excludere</i> ,	vrata komu za-
<i>Findere</i> ,	cipati.		tvoriti, izključiti
<i>Disfindere</i> ,		<i>Recludere</i> ,	otvoriti.
<i>Tundere</i> ,	tući.	<i>Ledere</i> ,	uvriditi.
<i>Contundere</i> ,	stuci.	<i>Collidere</i> ,	trti jedno o
<i>Extundere</i> ,	iztući, izbiti.		drugo.
<i>Obtundere</i> ,	iztupiti.	<i>Allidere</i> ,	otrti o što.
<i>Retundere</i> ,	zatupiti.	<i>Elidere</i> ,	izbiti.
<i>Pandere</i> ,	širiti, otvorati.	<i>Illidere</i> ,	udariti na što.
<i>Dispandere</i> ,	razastirati.	<i>Rodere</i> ,	glodjati.
<i>Expandere</i> ,		<i>Abrodere</i> ,	oglodjati.
<i>Cadere</i> ,	pasti.	<i>Corrodere</i> ,	zagristi.
<i>Accidere</i> ,	dogoditi se.	<i>Erodere</i> ,	oglodjati.
<i>Concidere</i> ,	propasti.	<i>Radere</i> ,	brijati, strugati.
<i>Decidere</i> ,	spasti.	<i>Abradere</i> ,	obrijati.
<i>Excidere</i> ,	izpasti.	<i>Deradere</i> ,	ostrugati.
<i>Incidere</i> ,	upasti.	<i>Trudere</i> ,	turati.
<i>Occidere</i> ,	pasti, umrti.	<i>Extrudere</i> ,	izturiti.
<i>Procidere</i> ,	pasti doll.	<i>Intrudere</i> ,	uturiti.
<i>Caedere</i> ,	sići, tući.	<i>Retrudere</i> ,	natrag turiti.
<i>Accidere</i> ,	nasići, izsići.	<i>Dividere</i> ,	razdiliti.
<i>Concidere</i> ,	sasići.	<i>Plaudere</i> ,	pleskati.
<i>Decidere</i> ,	odrezati, odsići.	<i>Applaudere</i> ,	
<i>Occidere</i> ,	ubiti.	<i>Complodere</i> ,	izpaliti pušku.
<i>Tendere</i> ,	razapeti.	<i>Supplodere</i> ,	
<i>Attendere</i> ,	paziti.	<i>Yadere</i> ,	lupati nogama.
<i>Contendere</i> ,	nastojati.		ići.
<i>Distendere</i> ,	raztezati.	<i>Evadere</i> ,	uteći, izmaknuti.
<i>Extendere</i> ,	raztegnuti.	<i>Invadere</i> ,	unići, naskočiti.
<i>Intendere</i> ,	napeti.	<i>Pervadere</i> ,	proći.
<i>Obtendere</i> ,	protezati se.	<i>Cedere</i> ,	popustiti.
<i>Portendere</i> ,	zlamenovati.	<i>Abscedere</i> ,	otići.
<i>Praetendere</i> ,	razapeti, n. p.	<i>Accedere</i> ,	pristupiti.
	mrizu.	<i>Concedere</i> ,	dopustiti.
<i>Pedere</i> ,	prđiti.	<i>Procedere</i> ,	ići dalje.
<i>Pendere</i> ,	mjeriti, plaćati.	<i>Succedere</i> ,	nastupiti.
<i>Appendere</i> ,	obisiti.	<i>Plangere</i> ,	plakati.
<i>Expendere</i> ,	izplatiti, posuditi.	<i>Tingere</i> ,	smakati, bojiti.
<i>Impendere</i> ,	potrošiti.	<i>Intingere</i> ,	umakati.
<i>Perpendere</i> ,	razmišljati.	<i>Extinguere</i> ,	utrnuti.
<i>Rependere</i> ,	iskupiti.	<i>Distinguere</i> ,	razlučiti.

<i>Tegere</i> ,			<i>Compingere</i> ,	sklopiti.
<i>Contegere</i> ,		pokriti.	<i>Legere</i> ,	kupiti, štiti.
<i>Detegere</i> ,	odkrivati.		<i>Perlegere</i> ,	proštiti.
<i>Jungere</i> ,	sastaviti.		<i>Colligere</i> ,	kupiti, sabirati.
<i>Adjungere</i> ,	nadostaviti.		<i>Deligere</i> ,	odabrati.
<i>Conjungere</i> ,	sastaviti.		<i>Eligere</i> ,	izabrati.
<i>Unjungere</i> ,	narediti.		<i>Diligere</i> ,	ljubiti.
<i>Cingere</i> ,	opasati.		<i>Intelligere</i> ,	razumiti.
<i>Discingere</i> ,	razpasati.		<i>Negligere</i> ,	zanemariti.
<i>Accingere</i> ,	pripasati.		<i>Frangere</i> ,	
<i>Recingere</i> ,	odpasati.		<i>Confringere</i> ,	
<i>Figere</i> ,	udariti, biti.		<i>De/fringere</i> ,	
<i>Affligere</i> ,	razzalostiti.		<i>Effringere</i> ,	lomiti.
<i>Confligere</i> ,	pobiti se.		<i>Infringere</i> ,	razbiti.
<i>Regere</i> ,	vladati.		<i>Perfringere</i> ,	
<i>Arrigere</i> ,	nadignuti.		<i>Pungere</i> ,	bosti.
<i>Corrigere</i> ,	popraviti.		<i>Repungere</i> ,	ubadati.
<i>Dirigere</i> ,	upravljati.		<i>Compungere</i> ,	sbosti.
<i>Erigere</i> ,	izpraviti.		<i>Spargere</i> ,	sipati.
<i>Surgere</i> ,	ustati.		<i>Aspergere</i> ,	poskropiti.
<i>Resurgere</i> ,	uzkrsnuti.		<i>Dispergere</i> ,	razasuti.
<i>Pergere</i> ,	ići.		<i>Inspargere</i> ,	
<i>Stringere</i> ,	stiskati.		<i>Respergere</i> ,	poskropiti.
<i>Pingere</i> ,	penjgati.		<i>Mergere</i> ,	
<i>Impingere</i> ,	umaljati.		<i>Demergere</i> ,	potopiti.
<i>Fingere</i> ,	smisliti.		<i>Immergere</i> ,	
<i>Affingere</i> ,			<i>Emergere</i> ,	izroniti, izplivati.
<i>Confingere</i> ,		izmisliti.	<i>Tergere</i> ,	trti.
<i>Effingere</i> ,			<i>Abstergere</i> ,	
<i>Tangere</i> ,	dotaknuti se.		<i>Detergere</i> ,	otrti.
<i>Attingere</i> ,			<i>Extergere</i> ,	iztrti.
<i>Contingere</i> ,	doticati, dosizati.		<i>Figere</i> ,	zabosti.
<i>Pertingere</i> ,			<i>Affigere</i> ,	pribošti.
<i>Agere</i> ,	ćiniti.		<i>Configere</i> ,	probosti.
<i>Peragere</i> ,	izvršiti.		<i>Infigere</i> ,	ubosti.
<i>Abigere</i> ,	odtjerati.		<i>Transfigere</i> ,	probosti.
<i>Adigere</i> ,	nagoniti, natjerati.		<i>Frigere</i> ,	pržiti.
<i>Exigere</i> ,	izgoniti.		<i>Angere</i> ,	mučiti, brinuti se.
<i>Redigere</i> ,	ućiniti.		<i>Trahere</i> ,	vući.
<i>Subigere</i> ,	podložiti.		<i>Abstrahere</i> ,	odvlačiti.
<i>Transigere</i> ,	provesti.		<i>Attrahere</i> ,	privući.
<i>Cogere</i> ,	silovati, natjerati.		<i>Contrahere</i> ,	stezati.
<i>Prodigere</i> ,	razasuti imanje.		<i>Detrahere</i> ,	svlačiti, oteti.
<i>Degere</i> ,	živiti, približiti.		<i>Distrahere</i> ,	razvući.
<i>Sugere</i> ,	sasnuti.		<i>Extrahere</i> ,	izvući.
<i>Pangere</i> ,	ugovoriti.		<i>Pertrahere</i> ,	odvući.

<i>Protrahere</i> ,	razvući.	<i>Excoquere</i> ,	izvariti.
<i>Retrahere</i> ,	natrag vući.	<i>Incoquere</i> ,	uvariti.
<i>Subtrahere</i> ,	odvući, oteći.	<i>Percoquere</i> ,	dokuhati.
<i>Canere</i> ,	pivati.	<i>Recoquere</i> ,	povarivati.
<i>Concinere</i> ,	pivati složno.	<i>Linquere</i> ,	} pustiti, ostaviti,
<i>Succinere</i> ,	uza što pivati.	<i>Derelinquere</i> ,	
<i>Sternere</i> ,	sterati.	<i>Relinquere</i> ,	} zapustiti.
<i>Consternere</i> ,	poplašiti.	<i>Delinquere</i> ,	sagriesiti.
<i>Prosternere</i> ,	pasti na tle.	<i>Terere</i> ,	trti, drobiti.
<i>Substernere</i> ,	podastirati.	<i>Atterere</i> ,	natrti.
<i>Sinere</i> ,	postiti.	<i>Conterere</i> ,	satrti.
<i>Desinere</i> ,	prestatiti.	<i>Deterere</i> ,	trti, doderati.
<i>Spernere</i> ,	grditi, mrziti.	<i>Exterere</i> ,	iztrti.
<i>Cernere</i> ,	gledati.	<i>Interere</i> ,	utrti.
<i>Concernere</i> ,	pomišati.	<i>Proterere</i> ,	satrti, pogasiti.
<i>Decernere</i> ,	odrediti.	<i>Referere</i> ,	opet trti.
<i>Discernere</i> ,	razlučiti.	<i>Gerere</i> ,	nositi, obaviti.
<i>Linere</i> ,	mazati.	<i>Aggerere</i> ,	} snositi, skupljati.
<i>Allinere</i> ,	pomazati.	<i>Congerere</i> ,	
<i>Collinere</i> ,	umazati.	<i>Digerere</i> ,	raznositi, urediti.
<i>Delinere</i> ,	pomazati.	<i>Egerere</i> ,	iznositi.
<i>Illinere</i> ,	namazati.	<i>Ingerere</i> ,	unositi.
<i>Oblinere</i> ,	omazati.	<i>Obgerere</i> ,	dati.
<i>Perlinere</i> ,	pomazati.	<i>Currere</i> ,	trčati.
<i>Relinere</i> ,	opet namazati.	<i>Accurrere</i> ,	pritrčati.
<i>Interlinere</i> ,	popravlјati, iztrti.	<i>Concurrere</i> ,	strkati se.
<i>Contemnere</i> ,	prezirati.	<i>Decurrere</i> ,	dolje trčati.
<i>Scalpere</i> ,	dubsti.	<i>Discurrere</i> ,	raztrkivati se,
<i>Insculpere</i> ,	udubsti.		razgovarati se.
<i>Exsculpere</i> ,	izdubsti.	<i>Excurrere</i> ,	iztrkati.
<i>Carpere</i> ,	tergati, brati.	<i>Incurrere</i> ,	utrčati.
<i>Concerpere</i> ,	raztrgati.	<i>Occurrere</i> ,	susriesti.
<i>Decerpere</i> ,	odtrgati.	<i>Percurrere</i> ,	pretrčati.
<i>Discerpere</i> ,	raztrgati.	<i>Praecurrere</i> ,	predteći.
<i>Streperere</i> ,	klapati, batiti, hukati.	<i>Procurrere</i> ,	iztrčati.
<i>Rumpere</i> ,	trgati.	<i>Recurrere</i> ,	natrag trčati.
<i>Abrumpere</i> ,	otrgnuti.	<i>Succurrere</i> ,	priteći.
<i>Corrumpere</i> ,	pokvariti.	<i>Intercurrere</i> ,	posried terčati.
<i>Dirumpere</i> ,	raztrgnuti.	<i>Quaerere</i> ,	pitati, tražiti.
<i>Erumpere</i> ,	provaliti.	<i>Acquirere</i> ,	} zadobliti.
<i>Perumpere</i> ,	pretrgnuti,	<i>Conquirere</i> ,	
	prelomiti.	<i>Disquirere</i> ,	} iztraživati.
<i>Prorumpere</i> ,	provaliti.	<i>Exquirere</i> ,	
<i>Coquere</i> ,	variti.	<i>Perquirere</i> ,	
<i>Concoquere</i> ,	skuhati.	<i>Inquirere</i> ,	
<i>Decoquere</i> ,	ohariti.	<i>Ferre</i> ,	nositi.

<i>Auferre</i> ,	odniti.	<i>Plectere</i> ,	plesti , kazniti.
<i>Afferre</i> ,	doniti.	<i>Implectere</i> ,	uplesti.
<i>Circumferre</i> ,	obnositi.	<i>Flectere</i> ,	*prigibati.
<i>Conferre</i> ,	snositi , davati.	<i>Deflectere</i> ,	nagibati.
<i>Differre</i> ,	raznositi , razlikovati.	<i>Inflectere</i> ,	ugibati.
<i>Inferre</i> ,	unositi.	<i>Reflectere</i> ,	prigibati , paziti.
<i>Offerre</i> ,	prikazivati.	<i>Pectere</i> ,	česljati.
<i>Sufferre</i> ,	podnositi , trpiti.	<i>Nectere</i> ,	prestati , sastavljati.
<i>Defferre</i> ,	donositi , osvaditi.	<i>Connectere</i> ,	sastaviti.
<i>Efferre</i> ,	izniti.	<i>Innectere</i> ,	uplitati.
<i>Perferre</i> ,	podniti.	<i>Petere</i> ,	moliti , tražiti.
<i>Praeferre</i> ,	voliti.	<i>Appetere</i> ,	želiti.
<i>Proferre</i> ,	iznositi.	<i>Competere</i> ,	zajedno iskati.
<i>Referre</i> ,	natrag nositi , javiti.	<i>Oppetere</i> ,	umriti.
<i>Transferre</i> ,	prenositi.	<i>Repetere</i> ,	ponavljati.
<i>Urere</i> ,	žeći.	<i>Impetere</i> ,	nasrtati.
<i>Adurere</i> ,	pržigati.	<i>Stertere</i> ,	hrkati.
<i>Comburare</i> ,	spaliti , spržiti.	<i>Metere</i> ,	žeti.
<i>Exurere</i> ,	izgoriti.	<i>Demetere</i> ,	požeti.
<i>Deurere</i> ,	opaliti.	<i>Mittere</i> ,	slati.
<i>Inurere</i> ,	zadati , žigosati.	<i>Admittere</i> ,	upustiti , dopustiti.
<i>Perurere</i> ,	spaliti.	<i>Amittere</i> ,	izgubiti.
<i>Verrere</i> ,	mesti.	<i>Committere</i> ,	naručiti , pridati , učiniti.
<i>Convertere</i> ,	smesti.	<i>Demittere</i> ,	spustiti.
<i>Evertere</i> ,	izmesti.	<i>Dimittere</i> ,	odpustiti.
<i>Serere</i> ,	sijati.	<i>Emittere</i> ,	izpustiti.
<i>Asserere</i> ,	sijati uza što.	<i>Immittere</i> ,	upustiti.
<i>Circumserere</i> ,	obasijavati.	<i>Intermittere</i> ,	propustiti.
<i>Conserere</i> ,	posijati.	<i>Omittere</i> ,	ostaviti , pustiti.
<i>Inserere</i> ,	usijati.	<i>Permittere</i> ,	dopustiti.
<i>Interserere</i> ,	među sijati.	<i>Promittere</i> ,	obećati.
<i>Asserere</i> ,	tvrditi.	<i>Remittere</i> ,	slati natrag , oprostiti.
<i>Conserere</i> ,	smišati.	<i>Submittere</i> ,	upustiti
<i>Deserere</i> ,	ostaviti.	<i>Transmittere</i> ,	premetnuti
<i>Disserere</i> ,	razgovarati se.	<i>Vertere</i> ,	okretati.
<i>Easerere</i> ,	izvaditi.	<i>Avertere</i> ,	odvratiti.
<i>Facessere</i> ,	činiti , brigu zadavati.	<i>Advertere</i> ,	okrenuti prama.
<i>Arcessere</i> ,	dozvatl.	<i>Convertere</i> ,	obratiti.
<i>Capessere</i> ,	uzeti , primiti na se.	<i>Divertere</i> ,	svratiti se.
<i>Lacessere</i> ,	dražiti.	<i>Evertere</i> ,	srušiti.
<i>Visere</i> ,	ići viditi.	<i>Invertere</i> ,	zavratiti.
<i>Invisere</i> ,	pohoditi , obići.	<i>Obvertere</i> ,	okretati proti.
<i>Incessere</i> ,	nasrtati.	<i>Pervertere</i> ,	privrnuti.
<i>Pinserere</i> ,	tući u havanu.	<i>Intervertere</i> ,	prevraćati.

<i>Subvertere</i> ,	izvrnuti, pod-	<i>Evolvère</i> ,	odmotati.
	kopati.	<i>Involvere</i> ,	uvaljati, umotati.
<i>Antevertere</i> ,	• predstignuti.	<i>Obvolvere</i> ,	umotati.
<i>Sistere</i> ,	ustaviti.	<i>Pervolvere</i> ,	okolo valjati.
<i>Assistere</i> ,	odustati, biti daleko.	<i>Provolvere</i> ,	iz prid sebe
<i>Assistere</i> ,	dvoriti, biti gdi.		valjati.
<i>Consistere</i> ,	sastajati se.	<i>Revolvere</i> ,	natrag valjati.
<i>Desistere</i> ,	prestati.	<i>Solvere</i> ,	razvezati.
<i>Existere</i> ,	biti, bitstvovati.	<i>Absolvere</i> ,	odrišiti, dovršiti.
<i>Insistere</i> ,	nastojati.	<i>Exsolvere</i> ,	izplatiti.
<i>Obsistere</i> ,	protiviti se.	<i>Persolvere</i> ,	izplatiti.
<i>Persistere</i> ,	obstati.	<i>Resolvere</i> ,	odrediti, odrišiti.
<i>Resistere</i> ,	odpirati se.	<i>Texere</i> ,	tkati, plesti, si
<i>Subsistere</i> ,	ustaviti, pod-		gati.
	stajati.	<i>Attexere</i> ,	natkivati.
<i>Vivere</i> ,	živiti.	<i>Contexere</i> ,	satkati.
<i>Convivere</i> ,	zajedno živiti.	<i>Detexere</i> ,	dotkati.
<i>Supervivere</i> ,	preživiti.	<i>Intexere</i> ,	utkati, uplesti.
<i>Semivivere</i> ,	biti na po živ.	<i>Obtexere</i> ,	pritkati.
<i>Volere</i> ,	valjati.	<i>Pertexere</i> ,	dotkati, doplesti.
<i>Advolvere</i> ,	} navaljati.	<i>Praetexere</i> ,	izgovarati se.
<i>Convolvere</i> ,		<i>Retexere</i> ,	razatkati.
<i>Devolvere</i> ,	svaljati.	<i>Subtexere</i> ,	podtkati.

RIČI ČETVRTOG SPREZANJA.

<i>Audire</i> ,	čuti.	<i>Accire</i> ,	prizivati.
<i>Exaudire</i> ,	uslišati.	<i>Concire</i> ,	sazivati, skupljati.
<i>Inaudire</i> ,	začuti.	<i>Excire</i> ,	izazvati.
<i>Subaudire</i> ,	načuti.	<i>Percire</i> ,	krenuti
<i>Polire</i> ,	gladiti.	<i>Safire</i> ,	soliti.
<i>Epolire</i> ,	ugladiti, usvillati.	<i>Finire</i> ,	svršiti.
<i>Communire</i> ,	} utvrditi.	<i>Defnire</i> ,	odrediti, dokončati.
<i>Munire</i> ,		<i>Condire</i> ,	začiniti.
<i>Punire</i> ,	pedipsati.	<i>Sarrire</i> ,	plivsti.
<i>Lenire</i> ,	utažiti.	<i>Vestire</i> ,	oblačiti.
<i>Scire</i> ,	znati.	<i>Eo</i> , <i>is</i> , <i>ire</i> ,	ići.
<i>Nescire</i> ,	neznati.	<i>Abio</i> , <i>ire</i> ,	otlći.
<i>Prurire</i> ,	svrbiti.	<i>Adeo</i> ,	pohoditi, ići komu.
<i>Servire</i> ,	služiti.	<i>Coeo</i> ,	sastati se.
<i>Praesagire</i> ,	slutiti.	<i>Exeo</i> , <i>ire</i> ,	lzaći.
<i>Mugire</i> ,	rikati.	<i>Ineo</i> , <i>ire</i> ,	unići.
<i>Garrire</i> ,	brbljati.	<i>Intereo</i> , <i>ire</i> ,	} poginuti.
<i>Nutrire</i> ,	hraniti.	<i>Pereo</i> , <i>ire</i> ,	
<i>Enutrire</i> ,	odhraniti.	<i>Prodeo</i> , <i>ire</i> ,	izaci.
<i>Cire</i> ,	zvati.	<i>Redeo</i> , <i>ire</i> ,	povratiti se.

<i>Subeo, ire,</i>	poduzeti, po-	<i>Sentire,</i>	čuti.
	diagat se.	<i>Assentire,</i>	} privoljiti.
<i>Transeo, ire,</i>	prići.	<i>Consentire,</i>	
<i>Anteo, ire,</i>	naprid ići.	<i>Dissentire,</i>	neprivoljiti.
<i>Circum eo, ire,</i>	oblaziti.	<i>Persentire,</i>	očuti.
<i>Fastidio, ire,</i>	mrziti, ga-	<i>Sepire,</i>	ograditi.
	ditl se.	<i>Haurire,</i>	grabiti, crpati.
<i>Venire,</i>	} doći.	<i>Exhaurire,</i>	izgrabiti, izpiti.
<i>Advenire,</i>		<i>Vincire,</i>	vezati.
<i>Antevenire,</i>	predteći.	<i>Farcire,</i>	nadivati, klju-
<i>Convenire,</i>	sastati se.		katl.
<i>Circumvenire,</i>	obilaziti, varati.	<i>Confercire,</i>	} nadivati,
<i>Devenire,</i>	sići, dospiti.	<i>Infercire,</i>	
<i>Evenire,</i>	izići, slučiti se.	<i>Refercire,</i>	} nakljukati.
<i>Invenire,</i>	naći.	<i>Suffercire,</i>	
<i>Obvenire,</i>	suprot ići.	<i>Fulcire,</i>	} podupirati.
<i>Pervenire,</i>	doći.	<i>Suffulcire,</i>	
<i>Praevenire,</i>	predteći.	<i>Sarcire,</i>	šiti.
<i>Provenire,</i>	izići.	<i>Resarcire,</i>	zašiti.
<i>Subvenire,</i>	pomoći.	<i>Veneo, ire,</i>	prodati se.
<i>Sepelire,</i>	pokopati.	<i>Salire,</i>	skakati.
<i>Singultire,</i>	štucati.	<i>Abilire,</i>	odskočiti.
<i>Amicire,</i>	obući.	<i>Assilire,</i>	naskočiti.
<i>Aperire,</i>	otvoriti.	<i>Insilire,</i>	naskočiti.
<i>Opperire,</i>	pokriti, potrpati.	<i>Resilire,</i>	natrag odskočiti.
<i>Reperire,</i>	naći.	<i>Exsilire,</i>	izskočiti.
<i>Comperire,</i>	doznati.	<i>Subsilire,</i>	podskočiti.
<i>Sancire,</i>	odrediti.	<i>Transilire,</i>	preskočiti.

RIČI ODLOŽNE.

<i>Luctari,</i>	} hrvati se.	<i>Delectari,</i>	} nasladjivati se.
<i>Colluctari,</i>		<i>Oblectari,</i>	
<i>Reluctari,</i>	odapirati se,	<i>Vociferari,</i>	vikati.
	neholiti.	<i>Convitiari,</i>	ružiti, psovati.
<i>Versari,</i>	zadržavati se,	<i>Calumniari,</i>	potvorati, zlo-
	vižbati se.		glasiti.
<i>Adversari,</i>	protiviti se.	<i>Adminiculari,</i>	pomagati,
<i>Aversari,</i>	mrziti.		podupirati.
<i>Conversari,</i>	obćiti.	<i>Convivari,</i>	} častiti se.
<i>Diversari,</i>	zadržavati se.	<i>Epulari,</i>	
<i>Arbitrari,</i>	sciniti, su-	<i>Auxiliari,</i>	} pomagati.
	ditl.	<i>Opitulari,</i>	
<i>Concionari,</i>	pripovidati.	<i>Suffragari,</i>	
<i>Conari,</i>	pokušati.	<i>Velitari,</i>	pravdati se.
<i>Laetari,</i>	veseliti se.	<i>Otiari,</i>	brezposliti.

<i>Ariolari</i> ,	}	prorokovati.	<i>Commentari</i> ,	tumačiti.	
<i>Vaticinari</i> ,			<i>Testari</i> ,	svidočiti.	
<i>Augurari</i> ,	}	loviti ptice.	<i>Contestari</i> ,	zaklinjati molbom.	
<i>Aucupari</i> ,			<i>Obtestari</i> ,		
<i>Nugari</i> ,		šaliti se.	<i>Minari</i> ,	}	pritiiti.
<i>Altercari</i> ,	<i>Minitari</i> ,				
<i>Jurgari</i> ,	}	svadjati se,	<i>Attestari</i> ,	svidočiti.	
<i>Rixari</i> ,			<i>Venerari</i> ,	poštovati.	
<i>Famulari</i> ,		služiti.	<i>Tutari</i> ,	}	čuvati, paziti.
<i>Ancillari</i> ,	<i>Contutari</i> ,	ulagivati se rob-			
<i>Conflictari</i> ,		ski.	<i>Dignari</i> ,	za dostojna držati.	
		vojevati, hrva-	<i>Dedignari</i> ,	nemariti.	
<i>Praedari</i> ,		robliti.	<i>Indignari</i> ,	srditi se.	
<i>Populari</i> ,		pliniti.	<i>Precari</i> ,	moliti.	
<i>Depopulari</i>		opliniti.	<i>Apprecari</i> ,	čestitati, zeliti.	
<i>Furari</i> ,		krasti.	<i>Deprecari</i> ,	moliti.	
<i>Praeliari</i> ,		boj bitl.	<i>Imprecari</i> ,	proklinjati.	
<i>Cunctari</i> ,		kasniti.	<i>Mercari</i> ,	kupovati, trgovati.	
<i>Morari</i> ,	}	zahaviti se,	<i>Negotiari</i> ,	trgovati.	
<i>Commorari</i> ,			<i>Nundinari</i> ,	pazariti.	
<i>Demorari</i> ,		zadržati se,	<i>Frustrari</i> ,	privariti.	
<i>Immorari</i> ,			<i>Interpretari</i> ,	tumačiti.	
<i>Assentari</i> ,		ulizivati se.	<i>Hortari</i> ,	}	nagovarati.
<i>Fabulari</i> ,		pričati.	<i>Adhortari</i> ,		
<i>Confabulari</i> ,		razgovorati se.	<i>Dehortari</i> ,	odvraćati.	
<i>Fari</i> ,		govoriti.	<i>Lamentari</i> ,	jadikovati.	
<i>Poenerari</i> ,		dati na dobitak.	<i>Moderari</i> ,	vladati.	
<i>Lucrari</i> ,		dobiti.	<i>Lacrimari</i> ,	plakati, suziti.	
<i>Praestolari</i> ,		čekati.	<i>Dominari</i> ,	gospodovati.	
<i>Meditari</i> ,		misliti, promišljati.	<i>Periclitari</i> ,	biti na pogibill.	
<i>Medicari</i> ,		ličiti.	<i>Sermocinari</i> ,	govoriti.	
<i>Mirari</i> ,	}	čuditi se.	<i>Munerari</i> ,	darivati.	
<i>Admirari</i> ,			<i>Remunerari</i> ,	nadariti.	
<i>Comessari</i> ,		častiti se priko-	<i>Largiri</i> ,	diliti, udiliti.	
		redno.	<i>Osculari</i> ,	}	ljubiti, celivati.
<i>Lenocinari</i> ,		ulagivati se,	<i>Deosculari</i> ,		
		maniti.	<i>Piscari</i> ,	ribu loviti.	
<i>Opinari</i> ,		sciniti, misliti.	<i>Venari</i> ,	loviti.	
<i>Rationari</i> ,		činiti, računati.	<i>Scitari</i> ,	}	pitati, izpitivati.
<i>Ratiocinari</i> ,		razložiti.	<i>Sciscitari</i> ,		
<i>Praevericari</i> ,		odmetnuti se.	<i>Percontari</i> ,	}	iztraživati.
<i>Abominari</i> ,			<i>Scrutari</i> ,		
<i>Exsecrari</i> ,	}	mrziti, prokleti.	<i>Perscrutari</i> ,		
<i>Aversari</i> ,			<i>Solari</i> ,	tišiti, razgovarati.	
<i>Detestari</i> ,			<i>Consolari</i> ,		
			<i>Stipulari</i> ,	ugovarati.	

<i>Susplicari</i> ,	sumljiti.	<i>Abuti</i> ,	na zlo se služiti
<i>Conspicari</i> ,	ugledati.		čim, zlorabiti.
<i>Operari</i> ,	posloovati, raditi.	<i>Fateri</i> ,	očitovati, izpo-
<i>Fabricari</i> ,	graditi.		viditi.
<i>Aspernari</i> ,	prizirati.	<i>Confiteri</i> ,) očitovati.
<i>Inficari</i> ,	nikati.	<i>Profteri</i> ,)
<i>Contemplari</i> ,	motriti, raz-	<i>Diffiteri</i> ,	zatajati.
gledati.		<i>Profeisci</i> ,	jei, polaziti.
<i>Machinari</i> ,	spravljati o-	<i>Dimetiri</i> ,) mjeriti.
tajuo.		<i>Metiri</i> ,)
<i>Recordari</i> ,	spominjati se.	<i>Pacisci</i> ,	mir ugovoriti.
<i>Rimari</i> ,	razrovati, tražiti.	<i>Comminisci</i> ,	iznisliti.
<i>Tristari</i> ,) razžalostiti.	<i>Adipisci</i> ,	zadobiti.
<i>Contristari</i> ,)	<i>Ulcisci</i> ,	osvetiti.
<i>Aemulari</i> ,	nadticati se.	<i>Expergisci</i> ,	probuditi se.
<i>Comitari</i> ,	pratiti.	<i>Oblivisci</i> ,	zaboraviti.
<i>Speculari</i> ,	gledati.	<i>Labi</i> ,	pasti.
<i>Gratulari</i> ,	čestitati.	<i>Allabi</i> ,	pasti uza što.
<i>Congratulari</i> ,	radovati se	<i>Collabi</i> ,	pasti zajedno.
komu.		<i>Delabi</i> ,	spasti.
<i>Imitari</i> ,	naslidovati.	<i>Dillabi</i> ,	razlaziti se, raz-
<i>Irasci</i> ,	razsrditi se.		padati.
<i>Fungi</i> ,	činiti posao koji.	<i>Elabi</i> ,	uteći.
<i>Defungi</i> ,	izpuniti dužnost,	<i>Illabi</i> ,	upasti.
umrti.		<i>Prolabi</i> ,	propasti.
<i>Blandiri</i> ,	ulizivati se.	<i>Relabi</i> ,	natrag pasti.
<i>Mentiri</i> ,	lagati.	<i>Misereri</i> ,	smilovati se,
<i>Potiri</i> ,	zadobiti.		požaliti.
<i>Mederi</i> ,	ličiti.	<i>Loqui</i> ,	govoriti.
<i>Tueri</i> ,	gledati, braniti.	<i>Colloqui</i> ,	razgovarati se.
<i>Par tiri</i> ,	diliti.	<i>Alloqui</i> ,	nagovarati.
<i>Dispertiri</i> ,	razdiliti.	<i>Eloqui</i> ,	izreći.
<i>Impertiri</i> ,	dati, nadiliti.	<i>Interloqui</i> ,	prikinuti rič.
<i>Moliri</i> ,	mliti.	<i>Obloqui</i> ,	suprot govoriti.
<i>Demoliri</i> ,	razrušiti.	<i>Proloqui</i> ,	progovoriti.
<i>Experiri</i> ,	kušati.	<i>Sequi</i> ,	sliditi.
<i>Reminisci</i> ,	spominjati se.	<i>Assequi</i> ,	dostignuti.
<i>Vereri</i> ,	hojati se.	<i>Consequi</i> ,	zadobiti, do-
<i>Revereri</i> ,	štovati.		stignuti.
<i>Queri</i> ,) tužiti se.	<i>Exsequi</i> ,	izvršiti, učiniti.
<i>Conqueri</i> ,)	<i>Insequi</i> ,	goniti, naslido-
<i>Nancisci</i> ,	naći, zadobiti.		vati.
<i>Reri</i> ,	sciniti, potvrditi.	<i>Persequi</i> ,	progoniti.
<i>Ordiri</i> ,) počimati.	<i>Prosequi</i> ,	izpratiti.
<i>Exordiri</i> ,)	<i>Obsequi</i> ,	slušati.
<i>Uti</i> ,	služiti se.	<i>Subsequi</i> ,	sustignuti.

<i>Niti</i> , nastojati, naslo-	<i>Progredi</i> , naprid ici.
niti se.	<i>Regredi</i> , vraćati se.
<i>Adniti</i> , } nastojati.	<i>Supergredi</i> , priko ići.
<i>Conniti</i> , }	<i>Transgredi</i> , prijeći.
<i>Eniti</i> , nastojati, radjati.	<i>Frui</i> , uživati.
<i>Inniti</i> , naslonjati se,	<i>Mori</i> , } umrti.
<i>Obniti</i> , protiviti se,	<i>Demori</i> , }
<i>Reniti</i> , protiviti se, oda-	<i>Commori</i> , umrti zajedno.
pirati se.	<i>Nasci</i> , roditi se.
<i>Subniti</i> , podupirati se.	<i>Denasci</i> , umrti.
<i>Gradi</i> , koracati.	<i>Oriri</i> , izaći, nastati.
<i>Aggredi</i> , naskočiti, napa-	<i>Aboriri</i> , poginuti, izjalo-
dati.	viti se.
<i>Congredi</i> , sastati se.	<i>Adoriri</i> , naskočiti, nasr-
<i>Digredi</i> , razstati se.	nuti.
<i>Egredi</i> , izići.	<i>Exoriri</i> , izniknuti.
<i>Ingredi</i> , ulaziti.	<i>Oboriri</i> , izaći, početi.
<i>Praegredi</i> , naprid ići, pred-	<i>Suboriri</i> , ozdol izla-
teći.	ziti.

RIČI NEOSOBNE ILI NEKIPLJIVE.

<i>Tonat</i> , grmi.	<i>Displicet</i> , mrzko je.
<i>Fulget</i> , }	<i>Praeterit</i> , }
<i>Fulgurat</i> , siva.	<i>Fugit</i> , } nezna se.
<i>Ningit</i> , pada snig.	<i>Laiet</i> , }
<i>Pluit</i> , daždi, pada kiša.	<i>Vacat</i> , neima.
<i>Interest</i> , <i>Refert</i> , stalo je.	<i>Praestat</i> , bolje je.
<i>Accidit</i> , }	<i>Superat</i> , pretiče.
<i>Contingit</i> , } dogodi se.	<i>Suppeditat</i> , priprav-
<i>Evenit</i> , }	no je.
<i>Cadit</i> , }	<i>Attinet</i> , }
<i>Obvenit</i> , } dogodi se, zapadne.	<i>Pertinet</i> , } spada komu.
<i>Obtingit</i> , }	<i>Spectat</i> , }
<i>Licet</i> , slobodno, prosto je.	<i>Miseret</i> , }
<i>Decet</i> , }	<i>Miserescit</i> , } žao je.
<i>Competit</i> , }	<i>Piget</i> , mrzi.
<i>Convenit</i> , } pristoji se.	<i>Tacet</i> , gadi se.
<i>Quadrat</i> , }	<i>Poenitet</i> , kajati se.
<i>Dedecet</i> , nepristoji se.	<i>Pudet</i> , stid je.
<i>Libet</i> , }	<i>Oportet</i> , ima biti, treba,
<i>Lubet</i> , } drago je.	valja.
<i>Placet</i> , }	

VERBA SYNONIMA.

<i>Eo, is, ire,</i>		<i>Aversari,</i>		<i>Resolvere,</i>	
<i>Vadere,</i>		<i>Exsecrari,</i>		<i>Absolvere,</i>	
<i>Pergere,</i>		<i>Fastidiri,</i>		<i>Abnodare,</i>	
<i>Gradi,</i>		<i>Abhorrere,</i>		<i>Denodare,</i>	
<i>Incedere,</i>		<i>Nolle,</i>		<i>Enodare,</i>	
<i>Procedere,</i>		<i>Abnuere,</i>		<i>Dissolvere,</i>	
<i>Meare,</i>		<i>Renuere,</i>		<i>Extricare,</i>	
<i>Ambulare,</i>		<i>Recusare,</i>		<i>Cessare,</i>	
<i>Petere,</i>		<i>Detrectare,</i>		<i>Desinere,</i>	
<i>Se conferre,</i>		<i>Vorare,</i>		<i>Absistere,</i>	
<i>Abire,</i>		<i>Devorare,</i>		<i>Desistere,</i>	
<i>Migrare,</i>		<i>Prodigere,</i>		<i>Vacare,</i>	
<i>Emigrare,</i>		<i>Illeluari,</i>		<i>Delere,</i>	
<i>Transmigra-</i>		<i>Dilapidare,</i>		<i>Abolere,</i>	
<i>re,</i>		<i>Absumere,</i>		<i>Obliterare,</i>	
<i>Proficisci,</i>		<i>Consumere,</i>		<i>Abrogare,</i>	
<i>Decedere,</i>		<i>Abigere,</i>		<i>Irritare,</i>	
<i>Discedere,</i>		<i>Pellere,</i>		<i>Antiquare,</i>	
<i>Exire,</i>		<i>Repellere,</i>		<i>Expungere,</i>	
<i>Egredi,</i>		<i>Propellere,</i>		<i>Abatergere,</i>	
<i>Excedere,</i>		<i>Fugare,</i>		<i>Rapere,</i>	
<i>Procedere,</i>		<i>Propulsare,</i>		<i>Abripere,</i>	
<i>Evadere,</i>		<i>Amandare,</i>		<i>Eripere,</i>	
<i>Nare,</i>		<i>Arcere,</i>		<i>Dirripere,</i>	
<i>Natare,</i>		<i>Abarcere,</i>		<i>Raptare,</i>	
<i>Fluctuare,</i>		<i>Negare,</i>		<i>Eximere,</i>	
<i>Fluitare,</i>		<i>Abnegare,</i>		<i>Auferre,</i>	
<i>Enare,</i>		<i>Denegare,</i>		<i>Terrere,</i>	
<i>Enatare,</i>		<i>Pernegare,</i>		<i>Territare,</i>	
<i>Emergere,</i>		<i>Inficiari,</i>		<i>Absterrere,</i>	
<i>Enavigare,</i>		<i>Ire inficias,</i>		<i>Detertere,</i>	
<i>Errare,</i>		<i>Diffiteri,</i>		<i>Percellere,</i>	
<i>Aberrare,</i>		<i>Lavare,</i>		<i>Perterreface-</i>	
<i>Exerrare,</i>		<i>Abluere,</i>		<i>re,</i>	
<i>Oberrare,</i>		<i>Eluere,</i>		<i>Frangere,</i>	
<i>Palari,</i>		<i>Mundare,</i>		<i>Confringere,</i>	
<i>Deviare,</i>		<i>Emundare,</i>		<i>Perfringere,</i>	
<i>Deflectere,</i>		<i>Purgare,</i>		<i>Infringere,</i>	
<i>Declinare,</i>		<i>Expurgare,</i>		<i>Terere,</i>	
<i>Odisse,</i>		<i>Expiare,</i>		<i>Conterere,</i>	
<i>Abominari,</i>		<i>Abstergere,</i>		<i>Comminuere,</i>	
<i>Detestari,</i>		<i>Soltere,</i>		<i>Elidere,</i>	
<i>Aspernari,</i>		<i>Exsolvere,</i>			

<i>Abscindere</i> ,		<i>Absumere</i> ,		<i>Clamare</i> ,	
<i>Rescindere</i> ,		<i>Consumere</i> ,		<i>Exclamare</i> ,	
<i>Proscindere</i> ,		<i>Impendere</i> ,		<i>Conclamare</i> ,	
<i>Discindere</i> ,	odsići ,	<i>Insumere</i> ,		<i>Vociferare</i> ,	vikati.
<i>Perscindere</i> ,	presici.	<i>Expendere</i> ,		<i>Accommodare</i> ,	
<i>Ampulare</i> ,		<i>Accedere</i> ,		<i>Aptare</i> ,	
<i>Praecidere</i> ,		<i>Advenire</i> ,		<i>Adaptare</i> ,	
<i>Recidere</i> ,		<i>Appellere</i> ,		<i>Componere</i> ,	
<i>Decidere</i> ,		<i>Celerare</i> ,		<i>Concinnare</i> ,	
<i>Celare</i> ,		<i>Accelerare</i> ,		<i>Accusare</i> ,	
<i>Condere</i> ,		<i>Propere</i> ,		<i>Incusare</i> ,	
<i>Abcondere</i> ,		<i>Festinare</i> ,		<i>Causare</i> ,	
<i>Recondere</i> ,	sakriti ,	<i>Praecipitare</i> ,		<i>Deferre</i> ,	osvajati.
<i>Abdere</i> ,	zatajati.	<i>Accidit</i> ,		<i>Criminari</i> ,	
<i>Abstrudere</i> ,		<i>Contingit</i> ,		<i>Cumulare</i> ,	
<i>Oculare</i> ,		<i>Obtingit</i> ,		<i>Accumulare</i> ,	
<i>Occultare</i> ,		<i>Evenit</i> ,		<i>Aggerere</i> ,	
<i>Timere</i> ,		<i>Cadit</i> ,		<i>Congerere</i> ,	
<i>Metuere</i> ,		<i>Succedit</i> ,		<i>Acervare</i> ,	
<i>Formidare</i> ,		<i>Accendere</i> ,		<i>Coacervare</i> ,	
<i>Extimescere</i> ,		<i>Incendere</i> ,		<i>Congregare</i> ,	
<i>Pertimescere</i> ,		<i>Succendere</i> ,		<i>Aggregare</i> ,	
<i>Pavere</i> ,	strašiti se ,	<i>Inflammare</i> ,		<i>Colligere</i> ,	
<i>Pavescere</i> ,	bojati se.	<i>Vocare</i> ,		<i>Adunare</i> ,	
<i>Expavescere</i> ,		<i>Invocare</i> ,		<i>Coadunare</i> ,	
<i>Trepidare</i> ,		<i>Inclamare</i> ,		<i>Irritare</i> ,	
<i>Vereri</i> ,		<i>Nominare</i> ,		<i>Acerbare</i> ,	
<i>Horrere</i> ,		<i>Nuncupare</i> ,		<i>Exacerbare</i> ,	
<i>Exhorrere</i> ,		<i>Appellare</i> ,		<i>Concitare</i> ,	
<i>Exhorrescere</i> ,		<i>Advocare</i> ,		<i>Incitare</i> ,	
<i>Abstinerere</i> ,		<i>Convocare</i> ,		<i>Acquirere</i> ,	
<i>Continere</i> ,		<i>Accersere</i> ,		<i>Conquirere</i> ,	
<i>Detinere</i> ,		<i>Accire</i> ,		<i>Obtinere</i> ,	
<i>Retinere</i> ,		<i>Concire</i> ,		<i>Adipisci</i> ,	
<i>Moderari</i> ,		<i>Capere</i> ,		<i>Assequi</i> ,	
<i>Temperare</i> ,		<i>Accipere</i> ,		<i>Comparare</i> ,	
<i>Propiare</i> ,		<i>Concipere</i> ,		<i>Lucrari</i> ,	
<i>Appropriare</i> ,		<i>Percipere</i> ,		<i>Aequare</i> ,	
<i>Appropinquare</i> ,		<i>Recipere</i> ,		<i>Adaequare</i> ,	
<i>Propinquare</i> ,		<i>Suscipere</i> ,		<i>Exaequare</i> ,	
<i>Proximare</i> ,		<i>Sumere</i> ,		<i>Aequiparare</i> ,	
<i>Approximare</i> ,		<i>Assumere</i> ,		<i>Comparare</i> ,	
<i>Abesse</i> ,		<i>Prehendere</i> ,		<i>Planare</i> ,	
<i>Deesse</i> ,		<i>Comprehendere</i> ,		<i>Complanare</i> ,	
<i>Distare</i> ,					

odsići ,
presici.

sakriti ,
zatajati.

strašiti se ,
bojati se.

uzdržavati.

bittod- približava-
daljen. ti se.

potrošiti.
přistu-
pli.

pobititi.
dogodi se.

užigati.
zvati.
sazivati ,
prizivati.

uzimati ,
primiti.

vikati.

sastaviti ,
udesiti.

hrpati ,
skupijati.

skupijati.

dražiti.
steći ,
zadobiti.

izjednačiti.

Augere , Exaugere , Amplificare , Adjungere , Addere , Apponere , Adhibere , Multiplicare , Docere , Edocere , Perdocere , Erudire , Instituere , Informare , Imbuere , Instruere , Discere , Addiscere , Condiscere , Ediscere , Perdiscere , Percipere , Studere , Incumbere , Duplicare , Conducipicare , Geminare , Ingeminare , Congeminare , Iterare , Dubitare , Ambigere , Haerere , Titubare , Vacillare , Fluctuare , Fluitare , Nutare , Susplicari , Adducere , Conducere , Perducere , Deducere , Visere , Invisere ,	uadostavljati , uzmnožiti. <
--	--

<i>Canere ,</i>		<i>Corrumpere ,</i>		<i>Egredi ,</i>	
<i>Cantare ,</i>		<i>Inquinare ,</i>		<i>Exire ,</i>	
<i>Concinere ,</i>		<i>Coinquinare ,</i>		<i>Prodire ,</i>	
<i>Praecinere ,</i>	pivati.	<i>Contaminare ,</i>		<i>Evadere ,</i>	izlaziti.
<i>Modulari ,</i>		<i>Maculare ,</i>		<i>Excedere ,</i>	
<i>Psallere ,</i>		<i>Commaculare ,</i>		<i>Erumpere ,</i>	
<i>Jubilare ,</i>		<i>Violare ,</i>		<i>Explorare ,</i>	
<i>Circumdare ,</i>		<i>Polluere ,</i>		<i>Scrutari ,</i>	
<i>Ambire ,</i>		<i>Spurcare ,</i>		<i>Perscrutari ,</i>	
<i>Vallare ,</i>		<i>Conspurare ,</i>	zabrljati , zakaljati , oskvrnuti.	<i>Vestigare ,</i>	
<i>Circumvallare ,</i>	obkoliti.	<i>Inficere ,</i>		<i>Investigare ,</i>	iztraživati.
<i>Circumagere ,</i>		<i>Foedere ,</i>		<i>Rimari ,</i>	
<i>Circumducere ,</i>		<i>Turpare ,</i>		<i>Quaerere ,</i>	
<i>Obducere ,</i>		<i>Deturpare ,</i>		<i>Exquirere ,</i>	iztraživati.
<i>Circumstare ,</i>		<i>Locare ,</i>		<i>Disquirere ,</i>	
<i>Candere ,</i>		<i>Collocare ,</i>		<i>Inquirere ,</i>	
<i>Candescere ,</i>	biliti se.	<i>Ponere ,</i>	staviti.	<i>Perquirere ,</i>	
<i>Albere ,</i>	poblijivati.	<i>Statuere ,</i>		<i>Indagare ,</i>	
<i>Albescere ,</i>		<i>Constituere ,</i>		<i>Investigare ,</i>	
<i>Canescere ,</i>		<i>Constat ,</i>		<i>Scitari ,</i>	
<i>Condonare ,</i>	oprostiti.	<i>Patet ,</i>	očito je.	<i>Sciscitari ,</i>	izpitivati.
<i>Ignoscere ,</i>		<i>Liquet ,</i>		<i>Percontari ,</i>	
<i>Remittere ,</i>		<i>Apparet ,</i>	pratiti.	<i>Exquirere ,</i>	
<i>Indulgere ,</i>		<i>Comitari ,</i>		<i>Expergisci ,</i>	
<i>Veniam dare ,</i>		<i>Stipare ,</i>		<i>Evigilare ,</i>	
<i>Convenire ,</i>	sastati se	<i>Sociare ,</i>		<i>Excitari ,</i>	probuditi se.
<i>Concurrere ,</i>	svriti se.	<i>Consociare ,</i>		<i>Suscitari ,</i>	
<i>Convolare ,</i>		<i>Sectari ,</i>		<i>Excitare ,</i>	probuditi.
<i>Confluere ,</i>		<i>Consectari ,</i>	sliditi , naslidovali.	<i>Suscitare ,</i>	
<i>Conari ,</i>		<i>Sequi ,</i>		<i>Examinare ,</i>	
<i>Niti ,</i>		<i>Prosequi ,</i>		<i>Tentare ,</i>	
<i>Eniti ,</i>		<i>Imitari ,</i>		<i>Experiri ,</i>	
<i>Conniti ,</i>		<i>Aemulari ,</i>		<i>Probare ,</i>	kušati.
<i>Salagere ,</i>	nastojati.	<i>Sacrare ,</i>		<i>Explorare ,</i>	
<i>Contendere ,</i>		<i>Consecrare ,</i>	posvetiti.	<i>Exprobrare ,</i>	
<i>Studere ,</i>		<i>Sacrificare ,</i>		<i>Conticiari ,</i>	
<i>Incumbere ,</i>		<i>Sanctificare ,</i>		<i>Apponere ,</i>	
<i>Procurare ,</i>		<i>Dicare ,</i>		<i>Obficere ,</i>	koriti.
<i>Castigare ,</i>		<i>Dedicare ,</i>		<i>Objectare ,</i>	
<i>Punire ,</i>	pedipostati.	<i>Devotere ,</i>		<i>Vincere ,</i>	
<i>Mulctare ,</i>		<i>Vitare ,</i>		<i>Superare ,</i>	
<i>Plectere ,</i>		<i>Devitare ,</i>		<i>Expugnare ,</i>	pridobiti svladati.
		<i>Declinare ,</i>	ukloniti se.	<i>Oppugnare ,</i>	
		<i>Cavere ,</i>		<i>Debilitare ,</i>	
		<i>Fugere ,</i>		<i>Debellare ,</i>	

Sciaticari,	pilati.	Occumbere,	pogi- nuti.	Reprimere	zauzbiti, zauzdati.
Percontari,		Cadere,		Vetare,	
Petere,	oslobo- diti.	Nocere,	huditi.	Prohibere,	zabra- nuti.
Quaerere,		Officere,		Inhibere,	
Exquirere,	mjeriti.	Laedere,	slusati.	Interdicere,	oslabiti, opustiti.
Liberare,		Offendere,		Lazare,	
Solvere,	miriti na kantar.	Obesse,	preiči, obači.	Relaxare,	jisti.
Absolvere,		Obedire,		Manducare,	
Expedire,	raztapati.	Obtemperare,	robiči, pliniti.	Comedere,	razlučiti, razstavljati.
Vindicare,		Parere,		Separare,	
Metiri,	govoriti.	Obsequi,	ukrasiti.	Segregare,	sliditi, goniti.
Mensurare,		Morigerare,		Sejungere,	
Librare,	um- riti.	Peragrarare,	povratiti.	Sepone,	pla- ziti.
Ponderare,		Obire,		Secernere,	
Pendere,	um- riti.	Circumire,	povra- titi se.	Disjungere,	lagati.
Trutinare,		Lustrare,		Distingere,	
Liquere,	ličiti.	Perlustrare,	povratiti.	Discernere,	sliditi, goniti.
Eligere,		Percurrere,		Sequi,	
Liquefacere,	govoriti.	Perambulare,	ukrasiti.	Insequi,	plaziti.
Solvere,		Obambulare,		Prosequi,	
Resolvere,	govoriti.	Permeare,	ukrasiti.	Insectari,	sliditi, goniti.
Dissolvere,		Populari,		Insistere,	
Loqui,	govoriti.	Depopulari,	ukrasiti.	Sectari,	sliditi, goniti.
Dicere,		Praedari,		Persequi,	
Sermocinari,	govoriti.	Depraedari,	ukrasiti.	Serpere,	plaziti.
Fari,		Expilare,		Reperere,	
Affari,	govoriti.	Diripere,	ukrasiti.	Reptare,	sliditi, goniti.
Inquam,		Furari,		Servire,	
Ajo,	govoriti.	Surripere,	ukrasiti.	Insertire,	sliditi, goniti.
Discurere,		Subducere,		Ministrare,	
Medicari,	govoriti.	Subtrahere,	ukrasiti.	Famulari,	sliditi, goniti.
Mederi,		Reddere,		Mentiri,	
Curare,	govoriti.	Restituere,	ukrasiti.	Mentitari,	sliditi, goniti.
Mitigare,		Referre,		Fallere,	
Placare,	govoriti.	Reportare,	ukrasiti.	Fingere,	sliditi, goniti.
Pacare,		Reponere,		Confinere,	
Sedare,	govoriti.	Redire,	ukrasiti.	Simulare,	sliditi, goniti.
Mori,		Reverti,		Linguere,	
Demori,	govoriti.	Regredi,	ukrasiti.	Relinquere,	pustiti, ostaviti.
Denasci,		Remeare,		Sinere,	
Emori,	govoriti.	Reptere,	ukrasiti.		
Obire,		Frenare,			
Defungi,	govoriti.	Refrenare,	ukrasiti.		
Perire,		Coercere,			
Interire,	govoriti.	Cohibere,	ukrasiti.		
		Continere,			

<i>Dimittere,</i>) pustiti,) ostaviti.	<i>Exorare,</i>		<i>Vesperascit,</i>	
<i>Cedere,</i>		<i>Expetere,</i>		<i>Advesperascit,</i>	
<i>Fromittere,</i>	obecati.	<i>Impetrare,</i>	izprošiti, izmoliti.	<i>Advesperat,</i>	unociva- ti se.
<i>Folliceri,</i>		<i>Implorare,</i>		<i>Noctescit,</i>	
<i>Spondere,</i>	obecati.	<i>Obtinere,</i>	nasloniti.	<i>Adulari,</i>	ulagi- vati se.
<i>Respondere,</i>		<i>Inniti,</i>		<i>Assentari,</i>	
<i>Subrogare,</i>	nadositi.	<i>Incumbere,</i>	čuditi se.	<i>Blandiri,</i>	segraditi.
<i>Substituere,</i>		<i>Inclinare,</i>		<i>Lenocinari,</i>	
<i>Sufficere,</i>	nositi.	<i>Declinare,</i>	vladati upravljati.	<i>Struere,</i>	bolovati.
<i>Sufferre,</i>		<i>Reclinare,</i>		<i>Construere,</i>	
<i>Sustinere,</i>	raniti.	<i>Sustentare,</i>	rasti.	<i>Extruere,</i>	biti vruć.
<i>Tolerare,</i>		<i>Mirari,</i>		<i>Condere,</i>	
<i>Pati,</i>	probosti.	<i>Admirari,</i>	suprotiviti se.	<i>Aedificare,</i>	segraditi.
<i>Supportare,</i>		<i>Demirari,</i>		<i>Exaedificare,</i>	
<i>Vulnerare,</i>	unici.	<i>Stupere,</i>	zapaziti.	<i>Fabricari,</i>	bolovati.
<i>Sauclare,</i>		<i>Obstupescere,</i>		<i>Decumbere,</i>	
<i>Laedere,</i>	hvañiti.	<i>Ministrare,</i>	rasti.	<i>Aegrotare,</i>	biti vruć.
<i>Ferire,</i>		<i>Administrare,</i>		<i>Infirmari,</i>	
<i>Confodere,</i>	unici.	<i>Moderari,</i>	suprotiviti se.	<i>Languere,</i>	bolovati.
<i>Perfodere,</i>		<i>Regere,</i>		<i>Laborare,</i>	
<i>Configere,</i>	unici.	<i>Gubernare,</i>	rasti.	<i>Aestuare,</i>	biti vruć.
<i>Trajicere,</i>		<i>Dirigere,</i>		<i>Adaestuare,</i>	
<i>Transfigere,</i>	hvañiti.	<i>Agere,</i>	zapaziti.	<i>Exaestuare,</i>	biti vruć.
<i>Intrare,</i>		<i>Gerere,</i>		<i>Fervere,</i>	
<i>Introire,</i>	unici.	<i>Tractare,</i>	suprotiviti se.	<i>Calere,</i>	señiti, suditi, misli.
<i>Ingredi,</i>		<i>Crescere,</i>		<i>Aestimare,</i>	
<i>Inire,</i>	hvañiti.	<i>Adolere,</i>	zapaziti.	<i>Existimare,</i>	señiti, suditi, misli.
<i>Invadere,</i>		<i>Adolescere,</i>		<i>Judicare,</i>	
<i>Incedere,</i>	hvañiti.	<i>Augescere,</i>	suprotiviti se.	<i>Putare,</i>	señiti, suditi, misli.
<i>Penetrare,</i>		<i>Adversari,</i>		<i>Pendere,</i>	
<i>Alere,</i>	hvañiti.	<i>Obluctari,</i>	zapaziti.	<i>Arbitrari,</i>	señiti, suditi, misli.
<i>Nutrire,</i>		<i>Reluctari,</i>		<i>Autumare,</i>	
<i>Cibare,</i>	hvañiti.	<i>Obstare,</i>	zapaziti.	<i>Censere,</i>	señiti, suditi, misli.
<i>Pascere,</i>		<i>Reversere,</i>		<i>Reri,</i>	
<i>Postulare,</i>	hvañiti.	<i>Obsistere,</i>	zapaziti.	<i>Opinari,</i>	señiti, suditi, misli.
<i>Orare,</i>		<i>Obesse,</i>		<i>Cogitare,</i>	
<i>Obsecrare,</i>	hvañiti.	<i>Impugnare,</i>	zapaziti.	<i>Afferre,</i>	señiti, suditi, misli.
<i>Rogare,</i>		<i>Contradicere,</i>		<i>Conferre,</i>	
<i>Petere,</i>	hvañiti.	<i>Advertere,</i>	zapaziti.	<i>Deferre,</i>	señiti, suditi, misli.
<i>Poscere,</i>		<i>Animadvertere,</i>		<i>Apportare,</i>	
<i>Supplicare,</i>	hvañiti.	<i>Observare,</i>	zapaziti.	<i>Comportare,</i>	señiti, suditi, misli.
<i>Precari,</i>		<i>Notare,</i>		<i>Portare,</i>	
<i>Deprecari,</i>	hvañiti.	<i>Adnotare,</i>	zapaziti.	<i>Ferre,</i>	señiti, suditi, misli.
<i>Flagitare,</i>		<i>Respiciere,</i>		<i>Bajulare,</i>	
<i>Implorare,</i>				<i>Gerere,</i>	señiti, suditi, misli.
				<i>Gestare,</i>	

<i>Exoplare ,</i>		<i>Assequi</i>		<i>Adsociare ,</i>	
<i>Appetere ,</i>		<i>Consequi ,</i>		<i>Adciscere ,</i>	
<i>Expetere ,</i>	zeliti.	<i>Contingere ,</i>	dostignuti.	<i>Aggregare ,</i>	pridruživati.
<i>Cupere ,</i>		<i>Adaequare ,</i>		<i>Congregare ,</i>	
<i>Concupere ,</i>		<i>Arguere ,</i>		<i>Adjungere ,</i>	
<i>Avere ,</i>		<i>Objurgare ,</i>		<i>Conjungere ,</i>	
<i>Anhelare ,</i>		<i>Reprehendere ,</i>		<i>Suascere ,</i>	
<i>Inhiare ,</i>	zuditi.		karati.	<i>Assuascere ,</i>	obica- vati.
<i>Flagitare ,</i>		<i>Increpare ,</i>		<i>Consuascere ,</i>	
<i>Efflagitare ,</i>		<i>Coarguere ,</i>		<i>Solere ,</i>	
<i>Arctare ,</i>	stisnuti.	<i>Corripere ,</i>		<i>Attendere ,</i>	
<i>Coarctare ,</i>		<i>Culpare ,</i>		<i>Intendere ,</i>	
<i>Angustare ,</i>		<i>Accusare ,</i>		<i>Advertere ,</i>	paziti.
<i>Stringere ,</i>		<i>Incusare ,</i>		<i>Observare ,</i>	
<i>Constringere ,</i>		<i>Arrigere ,</i>		<i>Avertere ,</i>	
<i>Ardere ,</i>		<i>Erigere ,</i>	dizati, izpraviti.	<i>Abstrahere ,</i>	
<i>Exardere ,</i>	goriti.	<i>Dirigere ,</i>		<i>Abducere ,</i>	
<i>Flagrare ,</i>		<i>Tollere ,</i>		<i>Amotere ,</i>	
<i>Uri ,</i>		<i>Attollere ,</i>		<i>Avocare ,</i>	odvrnuti.
<i>Cremari ,</i>		<i>Spernere ,</i>		<i>Repellere ,</i>	
<i>Incendi ,</i>		<i>Aspernari ,</i>		<i>Prophetare ,</i>	
<i>Inflammari ,</i>		<i>Temnere ,</i>		<i>Prophetizare ,</i>	
<i>Arere ,</i>		<i>Contemnere ,</i>		<i>Vaticinari ,</i>	
<i>Arescere ,</i>		<i>Despicere ,</i>		<i>Augurari ,</i>	
<i>Exarere ,</i>	sahnuti.	<i>Negligere ,</i>		<i>Praesagire ,</i>	
<i>Arefieri ,</i>		<i>Deridere ,</i>		<i>Praedicare ,</i>	
<i>Siccari ,</i>		<i>Irridere ,</i>	grođi, prizirati.	<i>Auspicari ,</i>	prorokovati, proricati.
<i>Exsiccari ,</i>		<i>Vili pendere ,</i>		<i>Conjicere ,</i>	

K A Z A L O

<i>Amicum verbum Praeceptorum</i>	v
Uvod	1

PRVA STRANA.

O dilim govorenja.	2
----------------------------	---

poglavje prvo.

O imenu	lb.
O imenu samostavnom	lb.
O vlastitostima imena samostavnoga	3
O sklonima latinskim.	4
O prvom sklonu	5
O drugom sklonu	6
O trečem sklonu	7
O genitivu jednobrojnem trečega sklona	9
O akuz. jednobrojnem trečega sklona	10
O ablativu jednobrojnem trečega sklona	11
O genitivu višebrojuom trečega sklona	12
O padežim imenah sridnjega spola istog sklona	13
O četvrtom sklonu	14
O petom sklonu	15
O imenim nepravilnim	16
O imenim sastavljenim	19
O imenim grčkim	lb.
O imenu pridavnom	21
O imenim pridavnim nepravilnim.	25
O stupnjim imenah pridavnih	27
O imenim pridavnim stupnjom nepravilnim	29
O brojevim	33

poglavje drugo.

O zaimenku	39
O sklanjanju zaimenakah	40

poglavje treće.

O riči (<i>verbo</i>)	46
O načinim, vrimenim, brojevim, osobam i sprezanjim ričih.	48
Sprezanje riči pomoćne <i>sum, es, est</i>	50
Prilika prvoga sprezanja ričih pravilnih	55

Prilika drugoga sprezaanja	64
Prilika trećega sprezaanja	73
Prilika četvrtoga sprezaanja	80
O izvodu različitih vrimenah	87
O ričma deponenskim	90
O ričma trećega sprezaanja izlazećim na <i>to</i>	91
O ričma nepravilnim	93
O riči <i>Fero</i> i od nje sastavljenim	95
O riči <i>Volo</i> i od nje sastavljenim	98
O riči <i>Facio</i> , <i>Fio</i> i sastavljenim	101
O riči <i>Eo</i> i njenim sastavljenim	103
O riči <i>Queo</i> i <i>Nequeo</i>	106
O riči <i>Edo</i> i od nje sastav.	108
O ričma manjkavim (<i>defektivnim</i>)	109
O ričma neklipljivim ili neosobnim	114

poglavje četvrto.

O dionstvu	118
O pridstavku	120
O prislovu	123
O izvodu prislovah iz pridavnikah	130
O stupnevanju prislovah	131
O sastavku	132
O medjumetku	133

poglavje peto.

O plemenim imenah	134
O mužkom plemenu po zlamenju	ib.
O ženskom plemenu po zlamenju	136
O sridnjem plemenu po zlamenju	138
O mužkom plemenu po dovršenju	139
O ženskom plemenu po dovršenju	142
O sridnjem plemenu po dovršenju	146
O plemenu pridavnikah samostavno uzetih	148
O plemenu iz običaja i pisacah	ib.
O plemenu izmišlanom	149

poglavje šesto.

O praeteritum i supinum ričih u obće	ib.
O praeteritum i supinum ričih prvoga sprezaanja	151
O praeteritum i supinum ričih drugoga sprezaanja	153
O praeteritum i supinum ričih trećega sprezaanja	157
O praeteritum i supinum ričih četvrtoga sprezaanja	170
O praeteritum i supinum ričih deponenskih i obćenih	171
Uprave obćene o slaganju dilah govorenja	173

DRUGA STRANA.

O skladnji latinskoj	177
--------------------------------	-----

poglavje prvo.

O slaganju	178
O pridavniku sa samostavnikom	ib.
O ričih s' imenom	180
O relativu s' antecedentom	181

poglavje drugo.

O slaganju imenah	182
O samostavnicim	ib.
O genitivu izza pridavnikah	183
O genitivu ili dativu izza pridavnikah	185
O dativu izza pridavnikah	ib.
O dativu ili akuzativu s' <i>ad</i> izza pridavnikah	186
O akuzativu ili ablativu izza pridavnikah	187
O ablativu izza pridavnikah	ib.
O ablativu s' <i>a</i> ili <i>ab</i> izza pridavnikah	188
O imenim komparativnim	189
O imenim superlativnim	191
O imenim razdijelivim i brojnim	192

poglavje treće.

O slaganju zaimenakah	195
O genitivu sa zaimenkom	ib.
O zaimenku sa samostavnikom	196
O zaimenku povratnom <i>sui</i> , <i>sibi</i> , <i>se</i>	199
O zaimenu povratnom <i>suus</i>	200

poglavje četvrto.

O slaganju ričih	202
Prvi red ričih činećih	ib.
Drugi red ričih činećih	204
Treći red ričih činećih	208
Četvrti red ričih činećih	210
Peti red ričih činećih	212
Šesti red ričih činećih	214
O slaganju ričih trpećih	216
Prvi red ričih trpećih	ib.
Drugi, treći, četvrti, peti red ričih trpećih	217
Šesti red ričih trpećih	218
O načinu kako se okree <i>aktiv</i> na <i>passiv</i>	ib.
O načinu kako se okree <i>passiv</i> na <i>aktiv</i>	219
O slaganju ričih neutrih	220

Prvi red ričih neutrih	220
Drugi red ričih neutrih	222
Treći red ričih neutrih	223
Četvrti red ričih neutrih	227
Peti red ričih neutrih	229
Šesti red ričih neutrih	230
Obćeni opaz o riči pomoćnoj <i>sum</i>	232
O slaganju ričih obćenih	233
O slaganju ričih deponenskih	234
Prvi red ričih deponenskih	ib.
Drugi red ričih deponenskih	ib.
Treći red ričih deponenskih	235
Četvrti red ričih deponenskih	236
Peti red ričih deponenskih	237
Šesti red ričih deponenskih	ib.
Šedmi red ričih deponenskih	238
O slaganju ričih neklipljivih ili neosobnih	239
Prvi red ričih neosobnih	ib.
Drugi red ričih neosobnih	240
Treći red ričih neosobnih	241
Četvrti red ričih neosobnih	242
Peti red ričih neosobnih	243
Šesti red ričih neosobnih	244
O ričima neosobnim trpivoga glasa	ib.
O slaganju obćem ričih	245
Stanje na mistu	ib.
Stupanje ili kretanje k' mistu	247
Kretanje s' mista i po mistu	248
O dativu obćem ričih	250
O akuzativu i ablativu vrimenta	ib.
O akuzativu i ablativu prostornosti (<i>spatii</i>) i dalečine (<i>distantiae</i>)	253
O ablativu nezavisnom ili osebnom (<i>absoluto</i>)	254
O ablativu orudja, uzroka, načina	256
O ablativu prepunosti (<i>excessus</i>), čine (<i>praelii</i>) i stvari (<i>materiae</i>)	257
poglavlje peto.	
O slaganju načinah i vrimenah ričih	259
O konjunktivu i Imperativu	ib.
O vrimenu sadašnjem	262
O slaganju infinitiva	ib.
O slaganju gerundiah	266
O gerundim činivim u obće	ib.
O gerundiu na <i>di</i>	ib.
O gerundiu na <i>do</i>	267

O gerundiu na <i>dum</i>	268
O gerundium trplivim	269
O minjanju gerundiah ili o <i>gerundivim</i>	ib.
O participalu na <i>dum</i> ili o gerundiu <i>necessitatis</i>	271
O supinu na <i>um</i>	272
O supinu na <i>u</i>	273
O slaganju dionstvah	274
O zaminjivanju riči <i>debeo</i> s' dionstvom trplivim na <i>dus</i> , <i>da</i> , <i>dum</i>	277
O zaminjivanju Infinitiva i veznika <i>quod</i>	278
O zaminjivanju relativa <i>qui</i> , <i>quae</i> , <i>quod</i> s' dionstvom	279

poglavje šesto.

O slaganju pridstavakah	281
O pridstavku s' ričma	ib.
O pridstavcim s' akuzativom	282
O pridstavcim s' ablativom	287
O pridstavcim s' akuzativom i ablativom	291
O slaganju prislovah	294
O nominativu i genitivu s' prislovim	ib.
O dativu i akuzativu s' prislovim	295
O akuzativu ili ablativu s' prislovim	296
O ablativu s' prislovim	ib.
O prislovim <i>ut</i> , <i>antequam</i> , <i>priusquam</i> , <i>postquam</i>	297
O prislovim <i>ne</i> i <i>nae</i>	298
O prislovim <i>non</i> , <i>quin</i> ; <i>quo</i> , <i>quominus</i> , <i>quoad</i>	299
O prislovim <i>quum</i> , <i>tum</i>	301
O slaganju sastavakah	303
O sastavcim <i>etsi</i> , <i>tametsi</i> , <i>quamquam</i> , <i>etiamsi</i> , <i>quavis</i> , <i>licet</i> , <i>ut</i>	304
O sastavcim <i>ni</i> , <i>nisi</i> , <i>si</i>	305
O sastavcim <i>quod</i> , <i>quia</i> , <i>quoniam</i>	306
O slaganju medjumeika	ib.
O pitanjim (<i>interrogationibus</i>)	307

poglavje sedmo.

O slaganju <i>Figuratom</i>	311
O pravnostima i pogriskam govornim	ib.
O soloeicismu	ib.
O barbarismu	312
O tamnosti govorenja	313
O neurednosti govorenja	314
O skladnji <i>figuratoj</i>	ib.
O figuri <i>ellipsis</i>	315
O figuri <i>zeugma</i>	318
O figuri <i>pleonasmus</i>	319

O figuri <i>syllipsis</i>	320
O figuri <i>hyperbaton</i>	321
O figuri <i>enallage</i>	322
O hellenizmu ili grčistini	ih.
Nadometak o poredanju besidah	326
Nadometak drugi o razglabanju (<i>analysis</i>) govorenja	329

TREĆA STRANA.

O prosodii i pravopisu	333
O slovima i slovkama	ib.

poglavlje prvo.

O prosodii latinskoj	334
O pridnjim slovkama	335
O samoglasniku prid drugim samoglasnikom	ib.
O besidam grčkim	336
O dvoglasnicim	ib.
O samoglasnicim dugim rad položaja	337
O samoglasniku prid muklim i tekućim slovom	ib.
O besidam izvedenim	338
O besidam sustavljenim	339
O samoglasnicim <i>a, e, i, o, u</i> , na kraju prve beside u sastavljenim	340
O pridstavcim u ričma sastavljenim	341
O praeteritim dvoslovčanim	342
O preteritim prvu slovku dvostručecim	343
O supinim dvoslovčanim	ib.
O supinim većeslovčanim	344
O sridnjim slovkama	ib.
O nasporu imenah i ričih	345
O nasporu imenah prvog i drugog sklona	ib.
O nasporu <i>a</i> u imenim trećega sklona	346
O nasporu <i>e</i> imenah trećega sklona	347
O nasporu <i>i</i> ili <i>y</i> imenah trećega sklona	348
O nasporu <i>o</i> imenah trećega sklona	349
O nasporu <i>u</i> imenah trećega sklona	350
O nasporim <i>a, e, i, o, u</i> , imenah većebrojnih	ib.
O nasporim <i>a</i> i <i>e</i> ričih	351
O nasporim <i>i, o, u</i> , ričih	352
O zadnjim slovkama	353
O slovu <i>a</i> na svrhi besidah	ib.
O slovu <i>e</i> na svrhi besidah	ib.
O zadnjem <i>i</i> besidah	354
O slovu <i>o</i> na kraju besidah	355
O zadnjim slovima <i>u, b, d, t</i> , u besidah	ib.
O zadnjim slovima <i>e, l, m</i>	356

O slovu <i>n</i> na kraju besidah	356
O slovu <i>r</i> na svrbi besidah	357
O dovršku <i>as</i>	ib.
O dovršku <i>es</i>	ib.
O dovršku <i>is</i> i <i>ys</i>	358
O dovršku <i>os</i>	359
O dovršku <i>us</i>	ib.

poglavlje drugo.

O pravopisu	360
O spajanju suglasnikah i razredbi slovakah	ib.
O razgodcim	361
O službi velikih i malih slovah	363
<i>De abbreviationibus</i>	364
Nadometak o <i>kalendam</i> , <i>nonam</i> , i <i>idusim</i>	365
<i>Tabella calendarum</i> , <i>nomarum</i> , <i>iduum</i>	368
Kratak rječnik	369

POGRIŠKE TISKARNE.

list	redak	pogrisko	popravko
1	15	<i>accentum</i>	<i>accentus</i>
10	17	<i>nozioco</i>	<i>klišta</i>
35	5	<i>dvadeset hiljadah</i>	<i>dvadeset stotin hiljadah</i>
40	17	<i>nas</i>	<i>mi</i>
137	29	<i>stabica</i>	<i>stablica</i>
140	31	<i>varoš u grčkoj.</i>	<i>varoš u grčkoj; i sridnjega su.</i>
183	24	<i>hic</i>	<i>his</i>
186	14	<i>sui</i>	<i>sibi</i>
220	32	<i>tužim se na bolest</i>	<i>tugujem od bolesti</i>
241	6	<i>nije</i>	<i>nije</i>
249	18	<i>pekoraciše</i>	<i>prekoraciše</i>
289	5	<i>mije</i>	<i>mi je</i>
347	31	<i>me</i>	<i>ne</i>
323	20	<i>vixessem</i>	<i>vixem</i>
337	19	<i>obicit</i>	<i>obicit</i>
355	20	<i>citi scū</i>	<i>citō sciō</i>

NIHIL OBSTAT.

Fr. Antonius Lullé Lr. Jub. Ex-Miu. Prov.
ac Def. Gen. O. M.

IMPRIMATUR — Fr. Hieronymus Gigli O. P. S. P. A. M.

IMPRIMATUR — Petrus Villanova-Castellacci Archiep. Petr. Vicesg.

1001
 1002
 1003
 1004
 1005
 1006
 1007
 1008
 1009
 1010
 1011
 1012
 1013
 1014
 1015
 1016
 1017
 1018
 1019
 1020
 1021
 1022
 1023
 1024
 1025
 1026
 1027
 1028
 1029
 1030
 1031
 1032
 1033
 1034
 1035
 1036
 1037
 1038
 1039
 1040
 1041
 1042
 1043
 1044
 1045
 1046
 1047
 1048
 1049
 1050
 1051
 1052
 1053
 1054
 1055
 1056
 1057
 1058
 1059
 1060
 1061
 1062
 1063
 1064
 1065
 1066
 1067
 1068
 1069
 1070
 1071
 1072
 1073
 1074
 1075
 1076
 1077
 1078
 1079
 1080
 1081
 1082
 1083
 1084
 1085
 1086
 1087
 1088
 1089
 1090
 1091
 1092
 1093
 1094
 1095
 1096
 1097
 1098
 1099
 1100
 1101
 1102
 1103
 1104
 1105
 1106
 1107
 1108
 1109
 1110
 1111
 1112
 1113
 1114
 1115
 1116
 1117
 1118
 1119
 1120
 1121
 1122
 1123
 1124
 1125
 1126
 1127
 1128
 1129
 1130
 1131
 1132
 1133
 1134
 1135
 1136
 1137
 1138
 1139
 1140
 1141
 1142
 1143
 1144
 1145
 1146
 1147
 1148
 1149
 1150
 1151
 1152
 1153
 1154
 1155
 1156
 1157
 1158
 1159
 1160
 1161
 1162
 1163
 1164
 1165
 1166
 1167
 1168
 1169
 1170
 1171
 1172
 1173
 1174
 1175
 1176
 1177
 1178
 1179
 1180
 1181
 1182
 1183
 1184
 1185
 1186
 1187
 1188
 1189
 1190
 1191
 1192
 1193
 1194
 1195
 1196
 1197
 1198
 1199
 1200
 1201
 1202
 1203
 1204
 1205
 1206
 1207
 1208
 1209
 1210
 1211
 1212
 1213
 1214
 1215
 1216
 1217
 1218
 1219
 1220
 1221
 1222
 1223
 1224
 1225
 1226
 1227
 1228
 1229
 1230
 1231
 1232
 1233
 1234
 1235
 1236
 1237
 1238
 1239
 1240
 1241
 1242
 1243
 1244
 1245
 1246
 1247
 1248
 1249
 1250
 1251
 1252
 1253
 1254
 1255
 1256
 1257
 1258
 1259
 1260
 1261
 1262
 1263
 1264
 1265
 1266
 1267
 1268
 1269
 1270
 1271
 1272
 1273
 1274
 1275
 1276
 1277
 1278
 1279
 1280
 1281
 1282
 1283
 1284
 1285
 1286
 1287
 1288
 1289
 1290
 1291
 1292
 1293
 1294
 1295
 1296
 1297
 1298
 1299
 1300
 1301
 1302
 1303
 1304
 1305
 1306
 1307
 1308
 1309
 1310
 1311
 1312
 1313
 1314
 1315
 1316
 1317
 1318
 1319
 1320
 1321
 1322
 1323
 1324
 1325
 1326
 1327
 1328
 1329
 1330
 1331
 1332
 1333
 1334
 1335
 1336
 1337
 1338
 1339
 1340
 1341
 1342
 1343
 1344
 1345
 1346
 1347
 1348
 1349
 1350
 1351
 1352
 1353
 1354
 1355
 1356
 1357
 1358
 1359
 1360
 1361
 1362
 1363
 1364
 1365
 1366
 1367
 1368
 1369
 1370
 1371
 1372
 1373
 1374
 1375
 1376
 1377
 1378
 1379
 1380
 1381
 1382
 1383
 1384
 1385
 1386
 1387
 1388
 1389
 1390
 1391
 1392
 1393
 1394
 1395
 1396
 1397
 1398
 1399
 1400
 1401
 1402
 1403
 1404
 1405
 1406
 1407
 1408
 1409
 1410
 1411
 1412
 1413
 1414
 1415
 1416
 1417
 1418
 1419
 1420
 1421
 1422
 1423
 1424
 1425
 1426
 1427
 1428
 1429
 1430
 1431
 1432
 1433
 1434
 1435
 1436
 1437
 1438
 1439
 1440
 1441
 1442
 1443
 1444
 1445
 1446
 1447
 1448
 1449
 1450
 1451
 1452
 1453
 1454
 1455

١١١
 ١١٢
 ١١٣
 ١١٤
 ١١٥
 ١١٦
 ١١٧
 ١١٨
 ١١٩
 ١٢٠
 ١٢١
 ١٢٢
 ١٢٣
 ١٢٤
 ١٢٥
 ١٢٦
 ١٢٧
 ١٢٨
 ١٢٩
 ١٣٠
 ١٣١
 ١٣٢
 ١٣٣
 ١٣٤
 ١٣٥
 ١٣٦
 ١٣٧
 ١٣٨
 ١٣٩
 ١٤٠
 ١٤١
 ١٤٢
 ١٤٣
 ١٤٤
 ١٤٥
 ١٤٦
 ١٤٧
 ١٤٨
 ١٤٩
 ١٥٠
 ١٥١
 ١٥٢
 ١٥٣
 ١٥٤
 ١٥٥
 ١٥٦
 ١٥٧
 ١٥٨
 ١٥٩
 ١٦٠
 ١٦١
 ١٦٢
 ١٦٣
 ١٦٤
 ١٦٥
 ١٦٦
 ١٦٧
 ١٦٨
 ١٦٩
 ١٧٠
 ١٧١
 ١٧٢
 ١٧٣
 ١٧٤
 ١٧٥
 ١٧٦
 ١٧٧
 ١٧٨
 ١٧٩
 ١٨٠
 ١٨١
 ١٨٢
 ١٨٣
 ١٨٤
 ١٨٥
 ١٨٦
 ١٨٧
 ١٨٨
 ١٨٩
 ١٩٠
 ١٩١
 ١٩٢
 ١٩٣
 ١٩٤
 ١٩٥
 ١٩٦
 ١٩٧
 ١٩٨
 ١٩٩
 ٢٠٠

